

Գիրքը լուսապատճենվել և համացանցում է տեղադրվել [Գրքամոլ](#) [Նախաձեռնության](#) կողմից:

Բոլորի կողմից սիրված [Գրքամոլ](#)-ը սկսել է մի նախաձեռնություն, որի նպատակն է համացանցում էլեկտրոնային տարբերակով տեղադրել բոլոր այն գրքերը, որոնք սիրված են հայ ընթերցասերների կողմից և ցանկանում են դրանք ընթերցել նաև էլեկտրոնային տարբերակով: Ժամանակի ընթացքում մեր կողմից համացանցում կհայտնվեն բոլոր այն գրքերը, որոնք մինչ այս ինչ-ինչ պատճառներով ձեզ համար եղել են դժվար ձեռքբերելի:

Գրքամոլը, ունենալով իր ուրույն տեղը համացանցում, իր առջև նպատակ է դրել հասարակության մեջ բարձրացնել սերը դեպի ընթերցանությունը, առաջացնել հետաքրքրություն դեպի դասական և արդի գրականությանը, և կոտրել բոլոր այն կարծրատիպերը, թե այսօրվա հայ իրականության մեջ ընթերցողներ չկան:

Միևեի՝ ընթերցողներ, սրանք մեր առաջին քայլերն են այս ասպարեզում, և մենք շատ ուրախ կլինենք, եթե կլինեն մարդիկ, ովքեր կցանկանան մեզ օգնել այս հանրօգուտ գործում: *Էլեկտրոնային գրքերի պատրաստման և մեր կայքում դրանք ներկայացնելու հարցում մենք չունենք որևէ շահ և չենք չհետապնդում որևէ եկամուտ*, բացի հայ և արտասահմանյան գրականությունը հայ ընթերցասերներին հասանելի դարձնելուց, և մենք բաց ենք բոլոր նվիրյալ և օգնել ցանկացող մարդկանց համար: Եթե դուք տանք ունեք լուսապատճենահանման սարքեր, և ուզում եք միանալ մեր կողմից ձեռնարկվող այս հանրօգուտ գործին, ապա գրեք Ձեր ցանկության մասին մեր էլ.- հասցեին grqamol@gmail.com: Շնորհակալություն, որ հետևում եք մեզ: Ցանկանում ենք բոլորիդ հաճելի ընթերցանություն:

Գրքամոլ Նախաձեռնություն

2014 © Grqamol. All Rights Reserved.

URL: www.grqamol.am, e-mail: grqamol@gmail.com

ԷՄԻԼԻ ԲՐՈՆՏԵ
ՍԱԼԵԳԻՆ
ՀՈՂՈՎԵՐ
ԴԵՐԵՎԱԳԻ

ԷՄԻԼԻ ԲՐՈՆՏԵ

**ՄԱՆԳԻՆ
ՀՈՂԱՆԵՐԻ
ԴՄՆԱԿԱՆԻ**

ՎԵՊ

Անգլերենից թարգմանեց
ԱՐԱՄ ԲՈՒԴԱՂՅԱՆԸ

Emily Brontë
Wuthering Heights
Translated into Armenian
by Aram Boudaghian

ԲՐՈՆՏԵ Է.

Բ 914 Մուկդին հողմերի դարավանդ: Վեպ/էմիլի Բրոնտե;
անգլ. թարգմ. Ա. Բուդաղյանը.— Եր.: «Նաիրի»,
1991.— 416 էջ:

Անգլիական նշանավոր գրող էմիլի Բրոնտեն (1818—1848) պատկե-
րում է 18-րդ դարի վերջի և 19-րդ դարի սկզբի անգլիական գավառի
կյանքը:

Վեպի գլխավոր հերոսի բովանդակալից ու խոր ներաշխարհը խեղձած
է սոցիալական անարդարություն: Նա համակված է խոր ատելություն-
ապրանքով հասարակության հանդեպ: Յուր վրեժխնդրության գենը
դարձնելով փողի իշխանությունը, նա դաժանորեն պատժում է իր թշնա-
միներին:

Բ 4702010100 (38) 100-91
705 (01) 91

ԳՄԻ 84.4 Աճգլ.-44

ISBN 5-550-00662-6

© «Նաիրի» հրատարակչություն
Թարգմանված է հայերեն, 1992

ՊԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

1801... Ծն հենց նոր եմ վերադարձել իմ տանտիրոջ մոտից՝ միակ հարեանիս, որը դեռ կհասցնի ինձ էլ ծանձրացնել: Այս վայրը, անկասկած, գեղեցիկ է: Ամբողջ Անգլիայում հազիվ թե գտնվի մարդկային ժխորից լիովին մեկուսացած այսպիսի մի տեղ: Հոռետեսի համար սա կատարյալ եղեմ է: Իսկ միստր Հիթքլիֆը և ես այդ մենությունը կիսելու շատ հարմար զույգ ենք: Նա մի սքանչելի մարդ է: Այդ մարդը չի էլ պատկերացնում, թե ինչպի՞սի ջերմությամբ իմ սիրտը լցվեց իր հանդեպ, երբ ձիով մոտենալիս տեսա, թե ինչպես հոնքերի տակ քաշվեցին կասկածով լի նրա սև աչքերը, և ինչպես նախանձելի վճռականությամբ նա մասներն ավելի խոր մտքերից իր ժիլետի մեջ, հենց որ հայտնեցի իմ անունը:

— Միստր Հիթքլիֆ, — հարցրի ես:

Ի պատասխան նա լռելյայն գլխով արեց:

— Միստր Լոքվուդ՝ ձեր նոր վարձակալը, սրբ: Ինձ համար պատիվ եմ համարում ժամանելուց անմիջապես հետո հույս հայտնել, որ ձեզ նեղություն չեմ պատճառել, երբ այդպես համառորեն խնդրում էի թույլատրել տեղափոխվելու Կեոնեխենել: ազարակատուն: Լսեցի, որ երեկ ինչ-որ մտահոգությամբ մեջ եք եղել:

— Կեռնեխների ագարակատունը իմ սեփականութունն է, սրբ,— ջղածիզ շարժումով ընդհատեց նա:— Ոչ մեկին թույլ չեմ տա անհանգստացնել ինձ, երբ դա իմ իրավունքն է ներս անցնել:

«Ներս անցեքը» նա արտասանեց սեղմած ատամների արանքից, և դա հնչեց որպես անեծք. «Գրողը տանի քեզ», և դարպասն էլ, որին հենվել էր, այդ անեծքի վրա չբացվեց. կարծում եմ, հենց դա էլ դրդեց ինձ ընդունել նրա հրավերը: Այդ մարդը հետաքրքրութուն շարժեց իմ մեջ նրանով, որ ավելի շատ էր խուսափում մահկանացուներից, քան ես:

Երբ նա տեսավ, որ ձիուս կուրծքը համարձակորեն ուղղվում է դեպի փակոցը, ձեռքը պարզեց, դռան շղթան քաշեց, ապա խորասուզված քայլեց խճածածկ շավիղով, և հենց որ բակ մտանք, կանչեց.

— Զողեֆ, տար միստր Լոքվուդի ձին և մի քիչ գինի բեր:

«Ահա ուրեմն և սպասարկող ամբողջ անձնակազմը,— մտածեցի ես՝ լսելով նրա միանգամից տրված հրկու հրամանը:— Զարմանալի չէ, որ սալաքարերի արանքներում խոտ է բուսնում, իսկ թարմ ցանկապատի միակ խուզողները անասուններն են:

Զողեֆը տարիքով, ոչ, ավելի շուտ մի ծեր մարդ էր, գուցե շատ ծեր, բայց առույզ ու ջլապինդ:

«Տեր աստված, օգնիր մեզ»— ցածրաձայն ինքն իրեն ասաց նա՝ ընդդժմած դժգոհությամբ օգնելով ինձ իջնել ձիուց: Այդ պահին ինձ վրա գցած նրա մռայլ հայացքից գթասրտորեն ենթադրեցի, որ աստվածային օգնութունը հարկավոր է նրան ճաշը մարսելու համար, և որ նրա բարեպաշտական այդ բացականչութունը ոչ մի կապ չունի իմ անսպասելի ժամանման հետ:

«Մոլեգին հողմերի դարավանդ» է կոչվում միստր Հիթքլիֆի բնակավայրը: «Մոլեգին» բառը բազմիմաստ մակդիր է, որ պատկերացում է տալիս մթնոլորտային այն ահավոր խառնաշփոթության մասին, որին այդ վայրը ենթակա է մրրկածուփ եղանակներին. երևի այդ բարձունքի վրա անընդհատ ուժգին հողմեր են սուրում: Մտորոտում սլացող հյուսիսային քամու թափի մասին կարելի է դատել տնից ոչ հեռու աճող մի քանի ցածրիկ եղևնիներից և դալուկ տատաս-

կաթիփերից, որոնց բոլոր ոստիկները հակվում են միայն մի կողմ, ասես ողորմություն են հայցում արևից: Բարեբախտաբար, ճարտարապետը հեռատես է եղել և ամուր է կառուցել տունը՝ նեղ լուսամուտները խորանում են պատի մեջ, իսկ անկյունները պաշտպանված են քարե մեծ ելուստներով:

Դռան շեմքից ներս անցնելուց առաջ ես կանգ առա, որ հիացմունքով դիտեմ ճակատին, հատկապես գլխավոր մուտքի վերևում, առատորեն դեսուդեն ցրված գրոտեսկային հարթաքանդակները, որոնց մեջ մաշված, գունաթափ գրիֆաքանդակների ու շարաճճի տղաների վայրագ քառսում նկատեցի «1500» տարեթիվը և «Հերթըն էրնշոու» անունը: Ուզում էի մի քանի դիտողություն անել և սառն նոթոտ տիրոջը խնդրել համառոտակի պատմել տեղի պատմությունը, բայց նա երևաց դռան մոտ այնպիսի տեսքով, ասես պահանջում էր ներս մտնել կամ էլ անմիջապես թողնել հեռանալ, իսկ ես չէի ուզում նրան համբերությունից հանել, մինչև որ շտեմսների տան ներսի մեկուսի անկյունները:

Մեկ աստիճան բարձրանալով, մենք, առանց նախասենյակ կամ միջանցք մտնելու, անցանք հյուրասենյակ. դա այստեղ կոչվում է տուն: Այն առհասարակ հանդիսանում է թի խոհանոց և թի ճաշասենյակ: Բայց Դարավանդում խոհանոցին, ըստ երևույթին, հատկացված էր մի այլ տեղ. համենայն դեպս, ձայների աղմուկը և խոհանոցի սպասքի շխկշխկոցը լսվում էր պատի մյուս կողմից: Մեծ բուխարու մեջ ոչինչ չէին տապակում կամ թխում, չէին փայլում պատերին շարված պղնձե կաթսաները և թիթեղյա քամիչները: Եվ, սակայն, մի անկյունում թե՛ ջերմությունից և թե՛ լույսից փայլին էին տալիս բազմաթիվ անագե ափսեներ, որոնք արծաթե սափորների ու գավաթների հետ միասին, մեջընդմեջ շարված կաղնեփայտե լայն դարակների վրա, ջարք-շարքի հետևից հասնում էին մինչև տանիք, որի տակ ոչ մի ծածկ չկար, բացի կառուցապատ այն տեղերից, ուր կախված պահվում էին վարսակի բլիթներ, տավարի, ոչխարի ու խոզի ապխտած ազդրեր: Բուխարու վերևի մասում կախված էին զանազան տեսակի մաշված հին հրացաններ և մի զույգ հեծելազորային ատրճանակ, և, որպես զարդարանք, բուխարու ելուստի երկայնքով դրված էին անճաշակ

ներկված երեք թիթեղյա տուփ: Հատակը պատած էր ողորկ սպիտակ քարով. բարձր թիկնակներով հնաոճ բազմոցները ներկված էին կանաչ գույն, իսկ մեկ-երկու սև գույնի ծանր աթոռներ թաքնված էին ստվերում: Դարակների տակ պառկած էր ձագերի ոհմակով շրջապատված կարմրադարչնագույն ձող շունը՝ փոշնտերը. ուրիշ շներ էլ կային, որ տեղավորվել էին մյուս խորշերում:

Սենյակն ու կահույքը անսովոր չէին թվա, եթե պատկանեին հյուսիսաքնակ հասարակ ֆերմերի, որն աչքի է ընկնում իր համառության նշաններ արտահայտող դեմքով և մարմնի ամրակազմ անդամներով, որոնց ուժը ցայտուն կերպով ընդգծում էին նրա կարճ շավարն ու զանգապանները: Եթե շրջապատում, այդտեղից հինգ-վեց մղոն հեռու, ճաշից հետո ներս մտնեք որևէ տուն, ապա այդ տիպի անհատներ կտեսնեք կլոր սեղանի մոտ, բազկաթոռին բազմած, առջևը դրած փրփրակալած էլլով լի մի գավաթ: Բայց միստր Հիթքլիֆը իր բնակավայրի ու ապրելակերպի տարօրինակ հակադրությունն է: Արտաքինով նա թխադեմ գնչու է, հագուստով ու շարժումներով՝ ջենտլմեն, այսինքն՝ ջենտլմեն այնքանով, որքանով այդպիսին կարող է լինել գյուղական սքուայրը¹: Գուցե զգեստը անկարգ է, բայց թափփված չէ, որովհետև կազմվածքը սլացիկ է, գեղեցիկ և փոքր ինչ անբարեհամբույր է: Ոմանք, երևի, կմտածեն, որ նա ունի լավ դաստիարակությանը չհամապատասխանող գոռոզության որոշ նշաններ: Բայց իմ մեջ հղած համակրանքի զգացումը ինձ հուշում է, որ դա բոլորովին էլ այդպես չէ. բնազդով զգում եմ, որ միստր Հիթքլիֆի զսպվածությունը բխում է նրանից, որ նա իր զգացմունքները չի արտահայտում և չի ձգտում փոխադարձ բարեկամական կապերի: Նա հավասարապես կսիրի ու կատի թաքուն և հանդգնություն կհամարի, եթե իրեն սիրեն կամ ատեն: Բայց ոչ, ես չափն անցա, իմ սեփական հատկությունները առատորեն շնորհում եմ նրան: Գուցե միստր Հիթքլիֆը իր այլազան պատճառներն ունի ձևովը հետ քաշելու, երբ նրան պարտադրում են ծանոթության. դրանք ինձ դրդող պատճառների նման չեն: Թույլ

¹ Կալվածատեր (անգլ.):

տվեք հուսալ, որ իմ խառնվածքը եղակի խառնվածք է: Սի-
րելի մայրս հաճախ ասում էր, որ ես երբեք բարեհարմար
բնականական օջախ չեմ ունենա, և հենց այս ամառ ապա-
ցուցեցի, որ ես բոլորովին արժանի չեմ դրան:

Երբ հրաշալի եղանակին մի ամիս անց էի կացնում ծո-
վափին, հանդիպեցի մի շատ հմայիչ էակի, որը աչքիս իս-
կական աստվածուհի էր թվում, քանի դեռ ինձ վրա ոչ մի
ուշադրություն չէր դարձրել: Ես իմ սերը երբեք չէի արտա-
հայտում խոսքով, բայց եթե հայացքը կարող էր խոսել,
աճեհաստվորական ապուշն անդամ գլխի կրնկներ, որ ես
սիրահարված եմ մինչև ականջներս: Նա, ի վերջո, հասկա-
ցավ և սկսեց նայել ինձ պատասխան հայացքով, որն ամե-
նաքաղցրն էր բոլոր այն հայացքներից, որ կարելի է հրկա-
կայել: Իսկ ինչպե՞ս վարվեցի ես: Խոստովանում եմ ամա-
չելով. դարձա սառույցի պես սառը և խխունջի նման քաշվեցի
պատշանիս մեջ. նրա ամեն մի հայացքից հետո դառնում էի
ավելի սառը և ավելի շատ էի հետ քաշվում, մինչև որ, վեր-
ջապես, խեղճ ու անմեղ աղջիկը դադարեց հավատալ իր
զգացմունքներին և, իր հավանական սխալից շփոթված ու
ճնշված, համոզեց մորը, որ իսկույն մեկնեն: Տրամադրությամբ
այս տարօրինակ շրջադարձից հետո ես վաստակեցի հաշ-
վենկատ ու անսիրտ մարդու համբավ. թե որքան անիրավացի
էր դա, միայն ինքս գիտեմ:

Նստեցի բուխարու կողքին ուղիղ տանտիրոջ բաղկաթոռի
դիմաց, և տիրող լուռության մեջ փորձեցի շոյել շանը, որը
լակոտներին թողած, գալլի պես սկսեց հետևից մոտենալ իմ
սրնրամսին: Նրա շրթունքը վեր սողաց մերկացնելով մխրճե-
լու պատրաստ սպիտակ ատամները: Ի պատասխան իմ շո-
յանքին, ես լսեցի երկար ու խուլ զոմոռոց:

— Լավ կանեք, շանը հանդիստ թողնեք, — քրթմնջաց
միստր Հիթքլիֆը, քացի տալով շանը և կանխելով նրա էլ
ավելի կատաղի հարձակումը: — Դա երես տված շուն չէ,
դրա համար չէ, որ պահում ենք: — Ապա քայլելով դեպի
կողքի դուռը՝ կանչեց.

— Զոզեֆ:

Զոզեֆը մառանի խորքից ինչ-որ անհասկանալի բան
փնթփնթաց, բայց վերև բարձրանալու նշաններ ցույց չտվեց,

ուստի տանտերն ինքը իջավ նրա մոտ՝ թողնելով ինձ դեմառ-
դեմ այդ անզգամ էգ շան և երկու վայրադ, փռչոտ գամփռերի
հետ, որ միասին աշալուրջ հետևում էին իմ բոլոր շարժում-
ներին։ Ես բոլորովին տրամադիր չէի զգալու նրանց ժանիք-
ների ուժը և սուսուփուս հասած էի իմ տեղում, բայց մտա-
ծելով, որ նրանք հազիվ թե հասկանան ինձ հասցրած իրենց
անխոս վիրավորանքները, դժբախտություն ունեցաւ երեքին
էլ աչքով անել և ծոմով բերանս. իմ ծամածուծություններից
մեկն այնպէս դայրացրեց դամային, որ նա հանկարծ կա-
տաղեց և նետվեց ծնկներին։ Ես նրան հրեցի մի կողմ և
խսկույն սեղանը քաշեցի՝ իմ ու նրա միջև։ Այդ բանը ոտքի
հանեց ամբողջ ոհմակը. կես դուժին տարբեր մեծության և
տարիքի շորքոտանի դեեր ծածուկ որջերից դուրս նետվելով,
վազեցին դեպի սենյակի կենտրոն։ Ես զգացի, որ իմ կրունկ-
ներն ու բաճկոնիս փեշերը դառնում են գրոհի առարկա.
ինչքան կարող էի աշխատում էի անթրոցով հետ մղել ավելի
խոշորներին և խաղաղությունը վերահաստատելու համար
ստիպված էի բարձրաձայն օգնության կանչել տնեցիներից
որեւ մեկին։

Միտար Հիթքլիֆը և նրա ծառան մառանի աստիճաննե-
րով վերև էին բարձրանում զայրացուցիչ սառնասրտությամբ։

Չեմ կարծում, որ նրանք շտապում էին գեթ մի վայրկյան
սովորականից շուտ երևալ, թեև բուխարու մոտ աղմուկն ու
կաղկանձյունը շարունակում էին փոթորկվել։ Բարեբախտա-
րար, խոհանոցից շտապեցին օգնության հասնել. քշտած
փեշերով ու թևքերով, կրակից կարմրատակած այտերով մի
կին, ձեռքի տապակը թափահարելով, նետվեց մեր մեջտեղը։
Նա իր գենքով ու լեզվով այնքան հաջող սկսեց գործել, որ
փոթորիկը, ասես կախարդական մի ուժով խսկույն խաղաղ-
վեց, և միայն այդ ռազմիկի կուրծքն էր, ուժեղ քամուց փո-
լորկահույզ եղած ծովի պես, արագորեն բարձրանում ու
իջնում, հրը շեմին երևաց տանտերը։

— Հր, գրողը տանի, ի՞նչ է պատահել, — հարցրեց տան-
տերը և նայեց ինձ այնպիսի հայացքով, որ ես քիչ էր մնում
պոռթկալի այդպիսի անհյուրընկալ ընդունելությունից։

— Իրոք որ, գրողը տանի, — փնթփնթացի, — ավետարա-
նական դիվանահար խոզերի հոտի մեջ շար ոգին հազիվ թե

ալելի ուժեղ լիներ, քան ձեր այս շների մեջ է, սըր: Հյուրին նրանց հետ թողնելը նույնն է, թե վագրի երախը գցել նրան:

— Նրանք երբեք չեն դիպչի մարդուն, եթե նա ինքը որևէ բանի ձեռք չտա, — նկատեց Հիթքլիֆը՝ շիշը դնելով իմ առջև և սեղանը տեղադրելով իր նախկին տեղը: — Շները պետք է զգոն լինեն: Դե, մի բաժակ գինի:

— Ոչ, շնորհակալ եմ:

— Հո չեն կծել:

— Եթե կծած լինեին, ես գիտեմ, թե կծողին ինչ կանեի: Հիթքլիֆի դիմագծերը մեղմացան, ժպիտ անցավ դեմքով:

— Դե լավ, լավ, — ասաց նա, — դուք հուզված եք, միստր Լորվուդ: Մի քիչ գինի խմեք: Այս տան մեջ այնքան հազվադեպ են հյուրեր երևում, որ ես, ինչպես և իմ շները, խոստովանում եմ, չենք կարողանում նրանց ընդունել պատշաճ ձևով: Դե, ձեր կենացը, սըր:

Կիսով ողջունեցի և ի պատասխան ասացի. «ձեր կենացը»: Զգացի, որ հիմարություն կլիներ շների ոհմակի անքաղաքավարության պատճառով նստել և մռայլվել, բացի այդ, չէի ուզեհա հնարավորություն տալ տանտիրոջը զվարճանալ իմ հաշվին՝ եթե այդպիսի մի ցանկություն առաջանար նրա մեջ. նա, հավանաբար, ավելի խոհեմ գործ համարեց չվիրավորել շահավետ տնվորին, մի փոքր մեղմացրեց իր լակոնիկ սճր՝ կրճատելով դերանունները և օժանդակ բայերը և մտածեց, որ իմ մեջ հետաքրքրություն կառաջանա, եթե սկսի խոսել իմ մեկուսացած տեղի առավելությունների ու թերությունների մասին: Ես համոզվեցի, որ մեր շոշափած հարցերին նա լավ տեղյակ է և, տուն գնալուց առաջ, ոգևորված հայտնեցի, որ վաղը նորից կանցնեմ: Նա, ինչպես երևում է, բնավ չէր ցանկանում, որ ես իմ ներխուժումը կրկնեմ: Այնուամենայնիվ, ես կգամ: Զարմանալի է՝ նրա հետ համեմատած ես որքան մարդամոտ եմ:

Այն կեսրիս հետ մատախուղ էր ու ցուրտ Յախներով ծածկած հարթավայրով ու ցեխոտ ճամփեքով դժվարութեամբ Մոլեպին հողմերի դարավանդ գնալու փոխարեն ես գրեմ որոշել էի նստել աշխատասենյակում բուխարու մոտ:

Սակայն ճաշելուց հետո (ի դեպ ես ճաշում եմ ժամը մեկի մոտերքը, տնտեսուհին պատվարժան մի տիկին, որն ինձ փոխանցվեց որպես տան անկապտելի մի մասնիկը, չէր կարողանում կամ չէր ուզում հասկանալ իմ խնդրանքը՝ ճաշը ուր ժամը հինգին) ծուլ-ծուլ բարձրացա վերև և, սենյակին մոտենալիս, նկատեցի աղախնին, որը խողանակներով ու ամբիսի գուլում շրջափակված, բարձրացնելով դժոխային ծուխ ու փողի, ծնկաշոք փորձում էր մոխրի կուտերով հանգցնել կրակը: Այդ տեսարանը ստիպեց ինձ անմիջապես վերադառնալ: Գլխարկս վերցրի և չորս մղոն քայլելուց հետո մոտեցա Հիթթիֆի պարտեզի դարպասին հենց այն պահին, երբ սկսեցին տեղալ ձյան առաջին փետրանման փաթիլները:

Այդ բլուրի մերկ կատարին հողը խիստ սառնամանիքի հետևանքով կարծրացել էր, ցուրտը թափանցում էր ոսկորներիս մեջ: Զկարողանալով շղթան տեղից շարժել, ցանկապատի վրայով ցատկեցի ներս, հաղարջի նոսր թփերով հպիրված խճապատ շավիղով վազեցի դեպի դուռը և ապարդյուն կերպով սկսեցի բախել այնքան ժամանակ, մինչև որ մասներս ցրտից կծկվեցին, և շները ոռնոց բարձրացրին:

— Թշվառ բնակիչներ,— մտքում բացականչեցի ես,— ձեզնիցներին կուպիտ անհյուրընկալության համար արժե հեղափոխել մեկուսացման: Ես, համենայն դեպս, օրը ցերեկով գտնեմ փակ չէի պահի. միևնույն է, մտնեմ ներս:

Այդպես որոշելով, բռնեցի մղակը և ամբողջ ուժով սկսեցի սնդիկ դուռը: Զոգեֆը քացախի պես թթված դեմքը մառանի կտրիկ պատուհանից դուրս ցցեց:

Ի՞նչ եք ուզում,— բղավեց նա.— Տանտերը փարախում է, իմի ուզում եք խոսել հետը, շրջանցեք բակը և մառանի վերջում կգտնեք նրան:

— Մի՞թե չկա մեկը, որ դուռը բաց անի,— ի պատասխան պոռացի ես.

— Ոչ, չկա, միայն միսիսն է տանը, իսկ նա դուռը երբեք չի բացի, թեկուզ թակեք մինչև գիշերը:

— Ինչո՞ւ: Բա չէք կարող նրան ասել, թե ով եմ ես, Զոդեֆ:

— Ոչ, չեմ կարող: Դա իմ գործը չէ,— փնթփնթաց նա, և դուխը չքացավ:

Առատ ձյուն սկսեց տեղալ: Բռնեցի դռան բռնակը և նորից փորձեցի: Հետևի բակում երևաց առանց վերարկուի մի երիտասարդ՝ եղանը ուսին: Նա ձայն տվեց, որ հետևեմ իրեն, և անցնելով լվացքատան միջով, ապա սալարկված բակում գտնվող ցախանոցի, ջրհան պոմպի ու աղավանհոցի մոտով, փերչապես մտանք մի ընդարձակ ու լուսավոր սենյակ, որտեղ ինձ բնդունել էին մի օր առաջ:

Այն ողողված էր բուխարու մեջ պայծառ բոցավառվող տոխի, տորֆի ու փայտի կրակից արտացոլող և ուրախություն պատճառող լույսով: Առատ ընթրիքի համար զցած սեղանի մոտ ես հաճույք ունեցա տեսնել «տիրուհուն»՝ մի էակ, որի գոյություն մասին երբեք չէի էլ կասկածել:

Սա գլխով ողջունեցի և սպասեցի՝ ենթադրելով, որ կառաարկի նստել: Հենվելով տթոռի թիկնակին, նա նայեց ինձ և նստած մնալ՝ անշարժ ու անխուս:

Դարչեխի՞ ևզանակ է,— նկատեցի ես:— Վախենում եմ, միսիս Հիթրիֆ, որ ձեր դուռը տուժած լինի ծառաների տնուշադրության հետևանքով. բավականին տանջվեցի, մինչև որ լսեցին ինձ:

Նա շարունակում էր լուռ մնալ: Անթարթ նայում էի նրան, նա էլ ակնապիշ նայում էր ինձ: Համենայն դեպս, ինձ վրա ուղղված նրա հայացքն այնքան սառն էր ու անտարբեր, որ ես բնկա սարսափելի դժվարին ու տհաճ կացության մեջ:

— Նստեք,— ասաց երիտասարդը կոպիտ տոնով,— նա ջուտով կգա:

Սա ենթարկվեցի, հազացի և ձայն տվեցի անպիտան Զրնոյին, որը իմ այս երկրորդ այցի ժամանակ բարեհաճեց պոչի ծայրը շարժել ի նշան այն բանի, որ ճանաչում է ինձ:

— Հիանալի շուն է,— նորից նկատեցի ես:— Իսկ Դուք մտադիր չե՞ք բաժանվել այս փոքրիկներից, տիկին:

— Դրանք իմր չեն,— ասաց սիրալիր տիկինը ավելի խուսափողական տոնով, քան այդ կսոներ Հիթքլիֆը:

— Ա՛-ա, երևի նրանք են ձեր սիրելիները,— շարունակեցի ես՝ ցույց տալով, ինչպես ինձ թվաց, մութ անկյունում բավոցին նստած կատուներին:

— Սիրո անսովոր առարկա,— նկատեց տիկինը արհամարհանքով:

Դժբախտաբար դա մորթած ճագարների կույտ էր: Ես նորից հազացի և ավելի մոտ նստեցի բուխարուն՝ կրկնելով իմ դիտողությունը վայրագ եղանակի մասին:

— Դուք չպետք է դուրս գայիք,— ասաց նա և վերկենալով, բուխարու ելուստից վերցրեց երկու ներկված մետաղյա տուփ:

Մինչ այդ նա նստած էր կիսախավարում. հիմա ես պարզորոշ տեսա նրա կազմվածքն ու դեմքը: Նա նուրբ էր ու ջահել, համարյա աղջնակ, ուներ հիանալի կառուցվածք և հմայիչ փոքր դեմք, որի նմանը ես երբեք չէի տեսել. մանր դիմազծերը շատ քնքուշ էին, բաց-դեղնավուն, ավելի շուտ ոսկեգույն վարսերի գալարները ցրված կախվել էին նրա նրբազեղ պարանոցին, իսկ աչքերը, եթե սիրալիր տեսք ունենային, հմայիչ կլինեին. բարեբախտաբար, իմ զգայուն սրտի համար, դրանց դրսևորած միակ զգացումը սոսկ նման էր արհամարհանքի և մի տեսակ անհուսալիություն, որը տարօրինակ ձևով անբնական էր նրա տարիքում: Նրա ձեռքը չէր հասնում թեյատուփերին, շատ բարձր էին, տեղիցս վեր կացա, որ օգնեմ, նա շուտ եկավ դեպի ինձ այնպես, ինչպես շուտ կգար ժլատը, եթե որևէ մեկը փորձեր օգնել նրան, երբ նա իր ոսկիներն էր հաշվում:

— Ձեր օգնության կարիքը չունեմ,— կոպիտ կտրեց նա,— ինքս կվերցնեմ:

— Ներեցեք,— շտապ պատասխանեցի ես:

— Ձեզ թեյի՞ են հրավիրել,— հարցրեց նա և իր կոկիկ սև զգեստի վրա կապելով գոգնոցը, թեյով լի գդալը ձեռքին՝ կանգնեց փոքրիկ կաթսայի մոտ:

— Ուրախությամբ կխմեի մի բաժակ,— պատասխանեցի ես:

— Ձեզ հրավիրե՞լ են,— կրկնեց նա:

— Ոչ,— ասացի՝ թեթևակի ժպտալով: Հենց դուք եք այն իսկական անձնավորութիւնը, որը պետք է հրավիրեր ինձ:

Նա ձեռքի գդալը գցեց տուփի մեջ և նեղացած տեսքով նորից նստեց աթոռին, ճակատը կնճռոտեց, ներքևի կարմրամուկ շրթունքը դուրս ցցեց՝ պատրաստվելով լաց լինել երեխայի պես:

Մինչդեռ երիտասարդը, լիովին մաշված մի բաճկոն ուսին դրած, ուղղահայաց հասակով մեկ կանգնեց կրակի առաջ և աչքի տակով ոտքից գլուխ չափեց ինձ այնպես, ասես մեր մեջ դոյութիւն ունենալով մի անհաշտ թշնամանք: Ես սկսեցի կոսկածնել՝ արդյոք ծառա է նա, թե ոչ: Նրա հագուստն ու խոսակցութիւնը կոպիտ էին, նա միանգամայն գուրկ էր միտոր և միտիս Հիթլերիֆներին, ուշադրութեան արժանի, հասարակական բարձր դիրքից. խիտ, դարչնագույն, թափթըփոված գանգուրները սանրված չէին, այտամորուքը անկարգ փոփած էր զիմքին, ձեռքերը հասարակ աշխատողի ձեռքերի պես թխապոյն էին, բայց ունենալով անբռնադրոսիկ, համարյա ամբարտաւան շարժումներ, տանտիրուհու առաջ չէր ցուցաբերում ծառայի ջանասիրութիւն: Չհասկանալով նրա ով և ինչ էր, ես հարմար համարեցի շնկատել նրա տարօրինակ հարմարութիւնը, իսկ հինգ րոպե անց Հիթլերիֆի երևալը որոշ փոփոխութիւններով իմ տեսանկիւսով փոխակերպեց:

Ինչպիսի տեսնում եք, սրբ, իմ խոստումը կատարեցի՝ եկա, բացականչեցի կեղծ ուրախութեամբ,— վախենում եմ որ եղանակի պատճառով ստիպված լինեմ կես ժամ նրստել, եթե միայն տղատան տաք ինձ:

Կես ժամ,— ասաց նա, սպիտակ փաթիլները թափ տալով շորերի վրայից,— դարմանում եմ, թե ինչը փշեց ձեր խելքին զրոսնել հենց այս ձնահոգմի ժամանակ: Իսկ գիտե՞ք, որ ձեր կյանքը ճահճուտներում կորցնելու վտանգին էք ենթարկում: Ծահճուտներին լավ ծանոթ մարդիկ անգամ այսպիսի երեկոներին շատ հաճախ մոլորվում, շեղվում են ճանապարհից, իսկ հիմա, պետք է ասել, որ եղանակի լավացման ոչ մի նշան դեռ չի նկատվում:

— Գուցե ձեր տղաներից մեկը ուղեկցի ինձ. նա գիշերը կարող է մնալ Ագարակատանը: Զէի՞ք կարող որևէ մեկին տալ ինձ:

— Ոչ, չեմ կախող:

— Իսկապէ՞ս: Դե, այդ դեպքում ես հույսս պետք է դնեմ իմ խելամտության վրայ:

— Հը՞մ, իսկ ե՞րբ ենք թեյելու,— հարցրեց նա մաշված բաճկոնով տղային՝ հրացայտ հայացքն ուղղելով մեկ դեպի ինձ, մեկ՝ երիտասարդ լեզիին:

— Նա էլ է՞ խմելու,— հարցրեց տիկինը, դիմելով Հիթֆլիֆին:

— Սեղանը պատրաստեք,— պատասխանը հնչեց այնպիսի զայրույթով, որ ես ցնցվեցի: Տոնը, որով ասվեցին այդ բառերը, բացահայտում էր Հիթֆլիֆի բնածին շար բնավորությունը: Այժմ նրան այլևս չէի համարի կատարյալ անձնավորություն:

Երբ ամեն ինչ պատրաստ էր, նա ինձ հրավիրեց սեղանի մոտ՝ ասելով. «Դե, սըր, մոտ բերեք ձեր աթոռը»: Մենք բռնորոս, ներառյալ և գեղջուկ տղան, տեղ գրավեցինք սեղանի շուրջը և կատարյալ լռության մեջ սկսեցինք մեր ընթրիքը:

Եթե իմ պատճառով, մտածեցի ես, ամպ էր կախվել օդում, իմ պարտքը համարեցի փորձել ցրել այն: Հո նրանք ամեն օր չէին կարող նոթերը կիտած լուռ նստած մնալ և, ինչքան էլ շար բնավորության տեր լինեին, անհնարին է, որ նրանք ամեն օր այդպես նստեին սեղանի շուրջ:

— Տարօրինակ է,— սկսեցի ես՝ կուլ տալով մի բաժակ թեյ և ստանալով երկրորդը,— տարօրինակ է, թե ինչպես սովորությունը կարող է ձևավորել մեր ճաշակներն ու հասկացողությունները: Շատերը չեն կարողանում պատկերացնել, թե ինչպես կարելի է աշխարհից լիովին կտրված այսպիսի մի աքսորավայրում ապրել երջանիկ կյանքով, ինչպես ապրում եք դուք, միստր Հիթֆլիֆ, և սակայն պետք է ասել, որ դուք շրջապատված եք ձեր ընտանիքով և ձեր սիրալիր տիկնոջով, որի հանճարը ղեկավարում է ձեր տունն ու ձեր սիրտը...

— Իմ սիրալի՛ր տիկնոջով,— ընդհատեց նա՝ համարյա դիվային քրքիջով:— Ո՛ւր է նա՝ իմ սիրելի տիկինը:

— Ես նկատի ունեմ միսիս Հիթֆլիֆին՝ ձեր կնոջը:

— Ախ, հա՛... Դուք ուզում եք ասել, որ նրա հոգին կատարում է պահապան հրեշտակի դեր և պահպանում է Մո-

լիզին հողմերի դարավանդի երջանկությունը, նույնիսկ այն ժամանակ, երբ նրա մարմինն այլևս գոյություն չունի: Ա՜յդ էք ուզում ասել:

Զգալով թույլ ալիս կոպիտ սխալը, փորձեցի ուղղել այն: Պետք է կռահել, որ սուսնց մեջ եղած տարիքային այսպիսի մեծ տարբերության գեպքում, քիչ հավանական է, որ նրանք մարդ ու կին լինեին: Միստր Հիթքլիֆը մոտ քառասուն տարեկան է, դա հոգևոր ուժերի ծաղկման մի շրջան է, երբ սոցամարդիկ հազվադեպ են հույսեր փայփայում, որ աղջիկ-նհրր սիրելով կամուսնանան իրենց հետ. այդ անուրջը մեզ համար սփոփանք է դառնում կյանքի մայրամուտին: Իսկ մյուսը՝ տասնյոթ էլ չկար:

Այդ պահին իմ գլխում մի միտք ցոլաց՝ վաչ թե կողքս Նատած այդ գեղջուկը, որը ափսեից էր թեյ խմում և անվաճ ձեռքերով հաց ուտում, նրա ամուսինն է: Դա, անշուշտ, կրասեր Հիթքլիֆն է: Աղջիկը կենդանի թաղեց իրեն՝ ահա և հետևանքը. նա նետվել է այդ բիրտ ռամիկի վիզը պարզապես առանց իմանալու, որ կյանքում ավելի լավ մարդիկ կան: Թախծալիկ տախտանքով պատկերացնում եմ, թե ինձ ահա՜հույ՜ հետո, նա որքան պետք է զղջար իր կատարած:

Այս վերջին միտքը կարող է սնապարծություն թվալ, բայց ոչ իմ հարևանը գրեթե նողկալի անձնավորություն էրևող ինձ. անձնական փորձից գիտեմ, որ ես բավականին պրավիլ եմ:

Միսիս Հիթքլիֆն իմ հարսն է,— ասաց միստր Հիթքլիֆը, հաստատելով իմ ենթադրությունը: Այս ասելիս, նա մի տարօրինակ հայացք՝ ատելության հայացք, նետեց հարսի վրա, իսկ դեմքի մկանները նման շլինելով ուրիշների գեմքերի, չէին բացահայտում նրա հոգու լեզուն:

— Ահա՛, իհարկե, հիմա տեսնում եմ. այդ դուք եք բարերար-դիցանուշի արտոնյալ տերը,— նկատեցի ես, դառնալով գիպի հարևանս:

Այս անգամ նախկինից ավելի վատ ստացվեց: Երիտասարդը կասկարմիր կտրեց, բռնեցքը սեղմեց, մտադրվելով հարձակման անցնել, բայց, ըստ երևույթին, իսկույն ուշքի եկավ և խեղեց իր մեջ բարձրացող փոթորիկը՝ կոպիտ հայ-

Հոյանքներ թափելով իմ դիտին, որ, սակայն, ես բանի տեղ չդրի:

— Ձեր ենթադրությունները անհիմն են, սըր,— նկատեց իմ տանտերը,— մեղանից և ոչ մեկը ձեր բարի դիցանուշին տիրելու րախտը չունի. նրա ամուսինը վախճանվել է: Ասացի, որ նա իմ հարսն է, հետևաբար ամուսնացած է եղել իմ որդու հետ:

— Իսկ այս երիտասարդը...

— Իհարկե, իմ որդին չէ:

Հիթքլիֆը նորից ժպտաց, ասես մի շատ հանդուգն կատակ էի արել, երբ այդ արջին համարել էի նրա որդին:

— Իմ անունը Հերթըն էրնշոու է,— գոռաց երիտասարդը:— Ես ձեզ խորհուրդ կտայի հարգել այդ անունը:

— Ես ոչ մի անհարգալից բան չասացի,— պատասխանեցի ես, ներքուստ ծիծաղելով այն արժանապատվության վրա, որով նա ներկայացրեց իրեն:

Նա ակնապիշ երկար նայում էր ինձ, իսկ ես մտադիր չէի դիմանալ նրա հայացքին, քանզի վախենում էի նրան ապտակելու փորձության ենթարկվել կամ էլ իմ ուրախությունը բարձրաձայն լսելի դարձնել: Ես ոչ մի կերպ չէի կարողանում հարմարվել ընտանեկան այդ «հաճելի» միջավայրին: Ծնշող մթնոլորտը ոչնչացնում է տան ջերմությունն ու անդորրը. ես որոշեցի զգուշ լինել և երրորդ անգամ նորից չմտնել այդ հարկի տակ:

Ընթրիքն ավարտվեց, և քանի որ ոչ ոք ընկերական զրույց չսկսեց, ես մոտեցա լուսամուտին, որ տեսնեմ հո եղանակը չի փոխվել:

Տխուր տեսարան էր. մութ գիշերը ժամանակից շուտ էր վրա հասել, սաստիկ հողմապտույտը և հեղձամահ անող ձյունը իրար էին խառնել երկինքն ու բլուրները:

— Առանց ուղեկցի դժվար թե կարողանամ տուն հասնել,— դուրս թռավ իմ բերանից:— Ծանապարհները լիովին կծածկվեն ձյան հաստ շերտով. նույնիսկ եթե դրանք մաքուր լինեին, հազիվ թե կարողանայի մի քայլ առաջ գնալ:

— Հերթըն, ոչխարները քշիր գոմ: Ձյունը կծածկի նրանց, եթե ամբողջ գիշեր մնան փարախում, մուտքն էլ փակիր տախտակով,— ասաց Հիթքլիֆը:

— Բա ես ի՞նչ անեմ,— շարունակեցի հարահույն դայ-
րույթով:

Հարցս մնաց անպատասխան. շուրջս նայելով՝ տեսա
միայն Ջողեֆին, որը դուլլով վարսակի շիլա էր բերում շնե-
րի համար, իսկ միսիս Հիթքլիֆը հակված, կրակի մեջ էր
նետում լուցկիների փունջը, որ թեյատուփը տեղը դնելիս
ընկել էր բուխարու ելուստից:

Ջողեֆը, երբ բեռը ցած դրեց, քննական հայացքով դիտեց
սենյակը և բեկված ձայնով խզխզաց.

Ջարմանում եմ, թե ինչպես կարող եք կանգնած մնալ
այստեղ, հրր ըռլորը դրսում զբաղված են գործով: Բայց դուք
ծույլ անբանի մեկն եք, ձեզ հետ խոսելը անիմաստ է: Դուք
երբեք չէք փոխի ձեր տգեղ սովորությունները և ձեր մոր
նման ուղիղ կզնաք գրողի ծոցը:

Մի պահ ինձ թվաց, թե ճարտասանության այդ նմուշը
հասցեատիրված էր ինձ: Սաստիկ կատաղած քայլեցի դեպի
այդ ձերուկ սրիկան՝ մտադրվելով դուրս շարտել նրան սեն-
յակից:

Սայր միսիս Հիթքլիֆի պատասխանը կանգնեցրեց ինձ:
Եւ դու կովարար ձեր փարիսեցի,— բացառականեց
եւ... Եւ քո փախուստ, որ այդ պրոգր, ամեն անգամ, որ
դու նրա առուն են տալիս, կարող է քեզ ողջ-ողջ քարշ առ-
լով տանել: Զգուշացիր և մի ջղախնացրու ինձ, թե չէ, նրա
հասուկ ոգորմածությանը կխնդրեմ, որ քեզ տանի իր մոտ:
Հասցա մի սպասիր, Ջողեֆ,— շարունակեց նա՝ դարակից
վերքնելով մեծածավալ մուգ կազմով մի գիրք,— հիմա ցույց
կտամ քեզ, թե ինչքան եմ առաջադիմել սև մոգություն ար-
վեստի մեջ. շուտով կտիրապետեմ դրան և ինձ կզգամ ոնց
որ տանր: Պատահական չէր, որ կարմիր կովը սատկեց. քո
հողացավն էլ հաղիվ թե աստծո պատիժը լինի:

— Օ՛, շար, շարամիտ մարդ,— ծանր շնչելով ասաց ծե-
րուկը,— թող տերը փրկի մեզ շար սատանայից:

— Ոչ, անզգամ թշվառական, չքվիր, այլապես շարքից
կհանեմ քեզ. ես ձեզ բոլորիդ ծեփել եմ մոմից ու կավից,
և նա, ով առաջինն անցնի իմ նախանշած սահմանագիծը,
կլինի... չէ, չեմ ասի, թե ինչ կլինի նրա հետ... բայց ինք-
ներդ կտեսնեք: Դե հեռացիր, հապա մի տեսնեմ:

Փոքրիկ վհուկի սիրուն աչքերը պսպղացին կեղծ շարամառությամբ, իսկ Զոզեֆը անկեղծ սարսափից դողալով շտապեց դուրս՝ աղոթք մրմնջալով և բացականչելով. «Սխ, դու չարամիտ մարդ»:

Ես կարծեցի, թե միսիսի վարքագիծը ոչ այլ ինչ էր, եթե ոչ կատականման մի տխուր բան: Այժմ, երբ մենք մենակ մնացինք, փորձեցի իմ աղետալի վիճակի հարցով դիմել նրան.

— Միսիս Հիթքլիֆ,— լրջությամբ ասացի ես,— ներեցեք, որ անհանգստացնում եմ: Համարձակվում եմ դիմել ձեզ, քանի որ այդպիսի դեմք ունեցողը չի կարող բարի սիրտ չունենալ: Ցույց տվեք այն նշանները, որոնք կօգնեն ինձ տուն հասնել. չեմ պատկերացնում, թե ինչպես կարելի է տուն դնալ, իմ տան ճանապարհը ինձ համար նույնքան պարզ է, ինչպես ձեզ համար՝ Լոնդոնի ճանապարհը:

— Գնացեք ձեր եկած ճանապարհով,— պատասխանեց նա, հանգիստ տեղավորվելով բազկաթոռում՝ մոմը ձեռքին բռնած և հաստափոր բաց գիրքը առջևը դրած,— խորհուրդս հակիրճ է, բայց դրանից ավելի լավը չեմ կարող տալ:

— Ուրեմն, եթե լսեք, որ ինձ մեռած հայտնաբերել են մորուստում կամ ձյան տակ՝ փոսում թաղված, ձեր խիղճը չի՞ շնչա ձեզ, որ դրանում մասամբ մեղավոր եք և դուք:

— Ինչպե՞ս թե. բայց ես չեմ կարող ուղեկցել ձեզ, ինձ թույլ չեն տա հասնել նույնիսկ մինչև պարտեզի ցանկապատը:

— Դո՛ւք: Ես շատ վատ կզգայի, եթե այսպիսի մի գիշեր իմ պատճառով տնից դուրս գայիք,— բացականչեցի ես.— Ես ուզում եմ, որ դուք ոչ թե ցույց տա՛մ, այլ ասե՛մ, թե ինչպես կարելի է ճանապարհը գտնել կամ էլ համոզեք միստր Հիթքլիֆին, որ մի ուղեկցող տա ինձ:

— Բայց ո՞ւմ: Այստեղ միայն մենք ենք՝ ինքը՝ էրնշոուն, Զիլլահը, Զոզեֆը և ես: Ո՞ւմ կուզենայիք ընտրել:

— Մի՞թե ֆերմայում տղաներ չկան:

— Ոչ: Ես արդեն ասացի, թե ովքեր կան:

— Ուրեմն, ես հարկադրված կլինեմ գիշերել այստեղ:

— Այդ մասին կարող եք խոսել տանտիրոջ հետ: Այդպէս
ես անելիք չունեմ:

— Հուսով եմ, որ դա ձեզ դաս կլինի, և դուք այլևս այդ-
պիսի անխոհեմ ճամփորդություն չեք կատարի դեպի այս
բլուրները, — խոհանոցի մուտքից լսվեց միստր Հիթքլիֆի
կոպիտ ձայնը: — Իսկ ինչ վերաբերում է այստեղ գիշերե-
լուն՝ հյուրերի համար ես ոչ մի հարմարություն չունեմ, չթե-
մեռում եք, ապա պետք է անկողինը կիսեք Հերթլենի կամ էլ
Քոպլիֆի հետ:

Կարող եմ սենյակում, հենց այս բազկաթոռում քնել, —
պատասխանեցի ես:

Այ, ոչ մի դեպքում: Օտարականը մնում է օտարական,
լինի հարուստ, թե աղքատ՝ միևնույն է. ինձ համար հար-
մար չէ, երբ որեւէ մեկը դեգերում է այստեղերում այն ժա-
մանակ, երբ ես չեմ կարող պահակություն անել, — ասաց
այդ անտաշ թշվառականը:

Այս վիրավորանքը ինձ համբերությունից հանեց: Վեր-
դադարեալ արտահայտելով, նրա կողքով նետվեցի բակ, վա-
ղձիս թափով բախվեցի էրնշտուին: Այնքան մութ էր, որ
ուրեք լէր երևում միայն մոլորված փնտրում էի ելքը, լսեցի
էր բառ, որք վկայում էր իրար նկատմամբ ունեցած
ստորագրութիւն վերաբերմունքի մասին:

Երիտասարդը, ինչպես երևում է, ուզում էր ինձ օգնել:

Ու նրան կուղեկցեմ մինչև պարտեզ, — ասաց նա:

Դու նրա հետ կզնաս մինչև դժոխքի դուռը, — բացա-
կանչեց տերը կամ մինչև ինչը, չգիտեմ: — Բա ձիերին ո՞վ
պետք է նայի:

Մարդկային կյանքն ավելի կարևոր է, քան մի գիշեր
ձիերին առանց հսկողության թողնելը, ախր, մեկն ու մեկը
պետք է գնա, — ավելի բարյացակամորեն շշնջաց միստր
Հիթքլիֆը, քան ես ակնկալում էի:

— Բայց ոչ ձեր հրամանով, — կտշուկ ասաց Հերթլենը: —
Եթե այդպես համակրում եք նրան, ավելի լավ է լռեք:

— Դե, ինչ ասեմ, հույս ունեմ, որ նրա ուրվականը հա-
ճախ կայցելի ձեզ, նաև հույս եմ փայփայում, որ միստր
Հիթքլիֆը էլ երբեք մի այլ կենսական շի ունենա մինչև այն

սահը, երբ Ազարակատունը կվերածվի ավերակների,— կուպիտ տոնով պատասխանեց միսիսը:

— Լսիր, լսիր, նա անիծում է,— փնթփնթաց Զողեֆը, որի կողմը ես ուղղվեցի:

Ծերուկը նստել էր ոչ հեռու և լապտերի լույսի տակ կթում էր կովերը. առանց քաշվելու լապտերը վերցրի և գոռալով, որ հետևյալ առավոտ կուղարկեմ, սլացա դեպի բակի հետևի մասում դռնվող ամենամոտիկ մուտքը:

— Տե՛ր, տե՛ր, նա լապտերը թոցրեց,— գոռաց ծերուկը և նետվեց իմ հետևից:— Հե՛յ, ժանիք: Հե՛յ, շուն: Հե՛յ, Գայլ, տարավ, հասեք, բռնեք նրան:

Դեռ նոր էի դռնակը բաց արել՝ երկու բրդոտ հրեշ նետվեցին դեպի իմ կոկորդը, ինձ տապալեցին գետին, լույսը հանգավ, իսկ Հիթքլիֆի ու Հերթրնի համերաշխ հոհոցը ինձ հասցրեց կատաղության և ստորացման ծայրահեղ աստիճանի:

Բարեբախտաբար, գամփոները կարծես ավելի շուտ հակված էին իրենց թաթերը դնել զոհի վրա, կաղկանձել և պոշերը շարժել, քան ինձ ողջ-ողջ լափել, բայց չէին թողնում, որ վերկենամ, և ես ստիպված էի պառկած մնալ, մինչև որ նրանց շարասիրտ տերերը բարեհաճեցին ազատել ինձ. ապա առանց զխարկի, ցատումից դողալով ստահակներին հրամայեցի բաց թողնել ինձ, այլապես իմ մի ընկերացի ավելի մնալը վտանգի կենթարկի նրանց կյանքը: Միաժամանակ արտաբերում էի անկապ, սպառնալիքներով լի փոխհատուցման խոսքեր, որոնք հիշեցնում էին Արքա Լիրի նզովքները:

Սաստիկ հուզմունքից քթիցս արյուն հորդաց, Հիթքլիֆը շարունակում էր հոհալ, իսկ ես՝ հայհոյանք թափել: Զգիտեմ, թե ինչով կավարտվեք այս տեսարանը, եթե այդտեղ չլինեք մի անձնավորություն, որն ավելի խելամիտ էր, քան ես, և ավելի բարեհոգի, քան ինձ հյուրընկալողները: Դա Զիլլահն էր, մարմնեղ տնտեսուհին, որը վերջապես հայտնվեց իմանալու, թե ինչ էր պատահել: Նա կարծեց, թե նրանցից մեկնումեկը ձեռք է բարձրացրել ինձ վրա, և չհամարձակվելով հարձակվել տանտիրոջ վրա՝ իր բանավոր թնդանոթն ուղղեց ավելի երիտասարդ սրիկայի կողմը:

— Միստր էրնշուու,— բղավեց նա,— է՛լ ինչ խաղ եք

սարքել աշատեղւոյն է, մա՛րդ եք սպանում մեր տան շինին, ես տեսնում եմ, որ երբեք հանգիստ չեմ զգա ինձ աշատանը: Հապա մի նայիր այդ խեղճ մարդուն՝ հազիվ է շունչում: Բայց աշատեսքով չի կարելի դուրս գալ, գնալ: Անցեք տուն, ես կարգի կբերեմ ձեզ. դե, հիմա հանգիստ կանգնեք:

Այսպէս ասելով՝ հանկարծ նա մի աման սառը ջուր շփեց վզիս և ինձ քարշ տալով տարավ խոհանոց: Միստր Հիթքլիֆը հետեւեց մեզ, նրա անսովոր ուրախությունը արագորեն մարեց, և դեմքն ընդունեց իր սովորական խստաբարո տեսքը:

Ես շատ վատ էի զգում, գլուխս պտտվում էր, շատ թույլ էի, ստիպված համաձայնեցի գիշերել այդ տանիքի տակ: Տանտիրը Զիլլահին կարգադրեց մի բաժակ օղի տալ ինձ և սպասեց մտաւ սենյակը. տնտեսուհին ցավակցելով իմ ողորմելի վիճակին, կատարեց կարգադրությունը, ես մի փոքր աշխուժացա, և նա ինձ ներս տարավ քնեցնելու:

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

Աստիճաններով բարձրանալիս, Զիլլահը խորհուրդ տվեց, որ ձեռքի ափով մոմը. ծածկեմ և չաղմկեմ, որովհետև իր տիրը արտառոց կարծիք ուներ այն սենյակի մասին, որտեղ ես պետք է մնայի: Նա երբեք ոչ մեկին հոժար կամքով թույլ չէր տալիս այնտեղ գիշերել:

Հարցրի պատճառը: Նա ասաց, որ չգիտի. մեկ-երկու տարի է, ինչ ապրում է այդտեղ: Այդ տանն այնքան արտասովոր բաներ են կատարվում, որ ինքն ի վիճակի չէ գլուխ հանել դրանցից:

Խիստ ապշեցի լսածիցս, դուռը կողպեցի, նայեցի շուրջս և փնտրեցի մահճակալը: Ամբողջ կահույքը բաղկացած էր մեկ աթոռից, սպիտակեղենի կոմոդից և կաղնուց պատրաստված մի մեծ սնդուկից, որի վերևի մասում կային ծածկակալաքի փոքր պատուհաններին նմանվող քառակուսաձև անցքեր:

Մոտեցա այդ կահույցին: Նայեցի ներսը և տեսա, որ դա մի ուրույն հնաժողովային թախտ էր. այն հարմարեցված էր այնպէս,

որ ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամ իր առանձին սենյակն ունենար, երբ դրա անհրաժեշտությունն զգացվեր, իրականում, դա սլատի մի փոքրիկ պահարան էր, որի պատուհանի քիվը ծառայում էր որպես սեղան:

Դրվադազարդ միջնորմը իրարից հեռացրի, մոմի լույսով մտա ներս, նորից իրար մոտեցրի, և Հիթքլիֆի ու ալոց զգոնությունից միանգամայն ապահով զգացի:

Մոմը դրեցի պատուհանի քիվին, որի մի անկյունում դարսած էին բորբոսով պատած մի քանի գիրք: Ներկած տախտակի վրա կային խզրզված մականգրություններ, բայց դրանք ոչ այլ ինչ էին, եթե ոչ մերթ խոշոր, մերթ մանր տառերով գրված լոկ մեկ անվան կրկնության տարբերակներ, Քեթրին էրնշոու, տեղ-տեղ այն դառնում էր Քեթրին Հիթքլիֆ, ապա նորից փոխվում, դառնում էր Քեթրին Լինթոն:

Հուլյ անտարբերությամբ գլուխս հենեցի պատուհանին և շարունակեցի վանկ առ վանկ կարդալ՝ Քեթրին էրնշոու... Հիթքլիֆ... Լինթոն, մինչև որ աչքերս փակվեցին, բայց հինգ րոպե էլ չէի հանգստացել, երբ խավարի մեջ փայլին տվեցին սպիտակ տառերը, ինչպես կենդանի ուրվականները. օղբ էվեց Քեթրիններով: Ինքս ինձ արթնացրի, որ ինձնից հեռու վանեմ այդ սեռուն անունը, տեսա՝ հին գրքերից մեկի վրա թեքվել էր մոմի պատրույգը, որի պատճառով սենյակը լցվել էր հորթի վառված կաշվի հոտով: Մոմի այրուքը պոկեցի, ցրտից ու տանջալից զզվանքից խիստ վրդովված նստեցի տեղս և վնասված հատորը բաց արած դրի ծնկներիս: Դա մաշված տառերով, սարսափելի բորբոսնած կաշմով նոր կտակարան էր. գրքի կրկնաթերթի վրա մականգրված էր՝ «Քեթրին էրնշոուի գրքերից», և նշված էր մի տարեթիվ, որից արդեն քառորդ դար էր անցել:

Փակեցի այն, վերցրի գրքերը՝ մեկը մյուսի հետևից, ստուգեցի բոլոր հատորները: Քեթրինի գրադարանը ընտիր գրադարան էր: Դրքերի վիճակը ցույց էր տալիս, որ դրանցից շատերը հաճախ են կարդացվել. գրեթե չկար մի գլուխ, որ խուսափած լիներ մատիտով կամ թանաքով արված դիտողությունից, կամ գոնե դիտողության նման նշումից, և լրացված չլինեին գրաշարի բաց թողած ազատ տեղերը:

Դրանցից մի քանիսը իրարից անջատ դիտողություններ

ի ին, մյուսները կանոնավոր օրագրի ձև ունեին՝ գրված մ. Ն. կական շճավորված ձևագրով։ Մի հավելյալ էջի վերևի մասում. — որը, հավանորեն իսկական դանձ է թվացել, — մեծ հաճությամբ նկատեցի իմ բարեկամ Զոգեֆի կոպիտ, բայց և ուժեղ պատկերված հիանալի ծաղրանկարը։

Իմ մեջ իսկույն հետաքրքրություն բորբոքվեց այդ անհայտ Քեթրինի նկատմամբ, և ես անմիջապես սկսեցի վերծանել խամբած հիերոգլիֆները։

«Մի սոսկալի կիրակի» — այդպես էր կոչվում հետևյալ պարբերությունը։ — Կուզենայի, որ հայրս նորից ինձ հետ լինեի։ Հինդլին դարձելի փոխարինող է, նա դաժանորեն է վարվում Հիթլիֆի հետ։ Հ. — և ես որոշեցինք ընդվզել, և այսօր երեկոյան մենք դիմեցինք վճռական քայլի։

Ամբողջ օրը վարար անձրև էր տեղում. եկեղեցի չէինք կարող դնալ, ուստի Զոգեֆը ստիպված եղավ աղոթածողովն տնցկացնել ձեղնահարկում։ Մինչ Հինդլին ու կինը ներքևում կրակի առաջ հանդիստ տաքանում, հետաքրքրվում էին ամեն ինչով, բայց ոչ աստվածաշնչով՝ դա հո վստահ կարող եմ տանել, Հիթլիֆին, ինձ և վար անող տղային հրամայվեց ազսթազիրքը վերցնել և բարձրանալ վերև։ Մեզ նատեցրին իրար կողքի, զորինի պարկերի վրա։ Հառաչելով ու զողալով՝ այս էինք փայփայում, որ Զոգեֆն էլ ցրտից կողոպտ և, հենց իր սեփական աղահոգության համար, քարոզը շատ չի երկարադնի։ Ունա՞յն ակնկալիք։ Արարողությունը տևեց ուղիղ երեք մամ, և, այնուամենայնիվ, երբ եղբայրս մեզ ներքև իջնելիս տեսավ, շամաչեց բացահայնել։

Ի՞նչ, արդեն ավարտվե՞ց։

Առհասարակ կիրակի երեկոները մեզ թույլատրվում էր խաղալ, եթե շատ չէինք աղմկում։ Այժմ ամենաթեթև ծիծաղն անգամ բավական է, որ մեզ անկյուն կանգնեցնեն։

— Դուք մոռանում եք, որ տեր ունեք այստեղ, — ասում է բռնակալը։ — Ես կոչնչացնեմ նրան, ով ինձ համբերությունից դուրս հանի։ Ես պահանջում եմ բացարձակ զգաստություն և լռություն։ Հը, տղա, այդ դո՞ւ ես, Ֆրենսիս, սիրելիս, մոտով անցնելիս քաշիր այդ տղայի մազերը. ես լսեցի, թե ինչպես նա չրխկացրեց նմատները։

Ֆրենսիսը բարեխղճորեն քաշեց նրա մազերը, ապա գնաց

նրա տեղից իր ամուսնու ծնկներին. նրանք մի ամբողջ ժամ երեսանների պես համրուրվում, խոսում էին անհեթեթ բաներից, մենք կամաշխիւնք խոսել այդպիսի հիմար բաների մասին:

Նստել էինք դարակների տակի խորշերում: Հագիվ էինք իրար կապել մեր գոգնոցները և կախել իբրև վարագույր, երբ Զոզեֆը եկավ ախոռից, ուր ուղարկել էին ինչ-որ հանձնարարութեամբ: Նա պատռանց իմ ձեռագիրը, ապտակեց ինձ ու գոռաց:

— Տիրոջը հենց նոր հողին հանձնեցինք, մի շաբաթ էլ չի անցել, ավետարանի խոսքերը դեռ հնչում են ձեր ականջներում, իսկ դուք այստեղ զվարճանում եք: Ամոթ ձեզ, նրստեք, անպետք երեսաններ. այստեղ կան բավականին լավ գրքեր, կարդացեք. նստեք և մտածեք ձեր հոգիների մասին:

Այս ասելուց հետո նա մեզ տեղավորեց օջախից ոչ հեռու այնպես, որ մենք կարողանայինք կրակի թույլ լույսի տակ կարդալ մեր ձեռքը խոթած անպետք գրքի էջը:

Ես չէի կարող երկար գրադվել ընթերցանութեամբ. մրոտված հատորը վերցրի և շարտեցի շան որջը՝ հայտարարելով, որ ատում եմ լավ գիրքը:

Հիթթիֆն էլ իրենը նետեց նույն տեղը:

Ապա սկսվեց ժխորը:

— Միստր Հինդլի,— բղավեց մեր քահանան:— Միստր, եկեք այստեղ: Միսս Քեթին պատռել է «Փրկութեան դեկ» գիրքը, իսկ Հիթթիֆը՝ «Լայն ճանապարհ դեպի կործանում» գրքի առաջին մասը: Պարզապես սարսափելի է, որ թույլ եք տալիս նրանց ընթանալ այդ ճանապարհով: Է՛հ, ծեր տերը մի լավ կիսարազաներ նրանց, բայց նա չկա՛:

Հինդլին բուխարու մոտի դրախտից շտապեց հեռանալ և բռնելով մեզնից մեկի օձիքը, իսկ մյուսի ձեռքը, մեզ հրեց խոհանոցից ներս, որտեղ Զոզեֆը, երգվելով, հանգիստ հայտարարում էր, որ ծեր Նիքը՝ մեզ քարշ տալով կշարտի դժոխք. այսպես մխիթարվելով մեզնից ամեն մեկը կուշ գալով նստեց մի անկյունում՝ սպասելով սատանայի հայտնեւելուն:

Ես դարակից վերցրի այդ գիրքն ու թանաքամանը, բաց արի բակի դուռը, որ լույս լինի և քսան բոպե գրում էի, որ

ժամանակն անցնի, բայց իմ ընկերն անհամբեր էր, առաջարկում էր հափշտակել կաթնավաճառուհու թիկնոցը, ծածկվել դրանով, փախչել ու թափառել մորուսներում: Դա հաճելի միտք էր, և երբ այդ ծերուկը վերագառնա, նա կհավատա, որ իր մարդարեությունը հաստատվեց, իսկ մենք տնձրեի տակ ավելի շատ շենք տաքանա կամ մրսի, քան այստեղ:

Ըստ երևույթին Քեթրինը իր մտադրությունն իրագործել էր, որովհետև հաջորդ նախադասությունը այլ բան էր ասում. գայրույթից աղջկա աչքերից արցունքներ հորդացին:

«Երբեք չէի կարծում, որ Հինգլին Լորել կսպի ինձ այդպես լաց լինել,— գրում էր նա:— Գլուխս այնպես է ցավում, որ ի վիճակի չեմ այն բարձին դնելու, և, այնուհանդերձ, չեմ կարողանում ձեռք քաշել: Խեղճ Հիթքլիֆ: Հինգլին նրան թափառաշրջիկ է անվանում, այլևս թույլ չի տալիս, որ նա մեզ հետ նստի ու մեզ հետ ուտի և ասում է, որ չպետք է խաղամ նրա հետ և սպառնում է դուրս շարտել նրան տնից, ի վե խախտենք իր հրամանները:

Ետևումսկ պարտավում է մեր հորը (ինչպե՞ս է համարձակվում) այն բանի համար, որ շատ էր ազատություն տալիս Հիթքլիֆին. և երգվում է զույգ տալ նրան իր իսկական տեղը...»

Սուրած՝ սկսեցի գանձել գունաթափ էջի վրա. աչքերս ձեռագրից հանում էին տպագրվածին: Տեսնում էի «Յոթանասուն տնգամ յոթ և յոթանասուն առաջիններից առաջինը» գարգանախոսած խորագիրը: Գիմմերթրի մատուցում գերաշնորհ, Ջեյրս Բրենդրիհմի արտասանած բարեպաշտական հառու: Մինչ կիսաքուն վիճակում տանջվելով, փորձում էի գուշակել, թե Ջեյրս Բրենդրիհմը ինչ ձևով կշարունակի իր թևան, գլուխս իջավ բարձին և քունը պարուրեց ինձ:

Ավա՛ղ, դա վատ թևի և վատ տրամադրության հետևանք էր, էլ ուրիշ ինչ կարող էր լինել, եթե ոչ այն, որ հենց դրանց պատճառով ես անցկացրի մի սարսափելի գիշեր: Տառապանքին բնականալու պահից չեմ հիշում մի գիշեր, որ նման լիներ այս մեկին:

Կեռ զգում էի, թե որտեղ եմ գտնվում, երբ սկսեցի երազ

տեսնել: Ինձ թվաց, թի առավոտ է, տուն եմ գնում և ինձ ուղեկցում է Զոզեֆը: Ճանապարհը թաղված էր մի յարդ հաստություն ունեցող ձյան շերտի տակ և, քանի դեռ խարխափելով առաջ էի շարժվում, իմ ուղեկիցը իր հանդիմանություններով շարունակ նեղում էր ինձ այն բանի համար, որ ես հետս չէի վերցրել ուխտավորի դավադանը, առանց որի,— ասում էր նա,— ես երբեք չեմ մտնի տուն,— և պարծենկոտությամբ թափահարում էր մի հաստազուխ մահակ, որը, ինչպես հասկացա, կոչվում էր ուխտավորի դավադան:

Նրա ասածը մի սլահ անհեթեթություն թվաց ինձ. սեփական տուն ընկնելու համար ինչո՞ւ պետք է ուխտավորի դավադան ունենալ: Այն ժամանակ մի նոր միտք հղացավ իմ մեջ. տուն չեմ գնում: Մենք գնում ենք հոշակավոր Զեյբս Բրենդերհեմի քարոզը լսելու «Յոթանասուն անգամ յոթ» գրքից վերցրած թեմայով: Մեզնից մեկը՝ Զոզեֆը, քարոզիչը կամ ես, կատարում է «Յոթանասուն առաջիններից առաջինը» և հրապարակորեն պետք է ենթարկվի դատապարտման ու բանադրանքի:

Հասանք մատուռ: Ես իսկապես երկու թե երեք անգամ զբոսնելով անցել էի նրա մոտով: Այն ընկած է երկու բլուրի արանքում՝ խոռոչի մեջ: Դա մի բարձրադիր խոռոչ է, ոչ հեռու մորուտից, որի տորֆային խոնավությունը, ասում են, բալասանի պես ներգործում է այնտեղ թաղված մի քանի դիակների վրա: Տանիքը ամբողջապես պահպանված է մինչև այսօր, բայց քանի որ քահանայի ռոճիկը per-annum¹ միայն քսան ֆունտ ստեռլինգ է, նրան հատկացվում է և երկու սենյականոց մի բնակարան, որը սպառնում է արագորեն վերածվել մեկի, դրա համար ոչ մի քահանա չի ցանկանում իր վրա վերցնել հովվի պարտականությունը, մանավանդ որ, ինչպես ասում են, ծխականները ավելի շուտ սովամահ կանեն, քան իրենց սեփական գրպանից մի պեննի կավելացնեն նրա ռոճիկին: Սակայն երազիս մեջ եկեղեցում հավաքված ժողովուրդը ուշադիր լսում էր Զեյբսի քարոզը: Նա քարոզում էր: Օ՛հ, բարեբար աստված, ի՞նչ քարոզ էր դա:

¹ Տարեկան (լատ.):

Այի բաժանվում էր չորս հաւքայնուր իննսուն մասի, որոնցից յուրաքանչյուրը հավասարվում էր ամբիոնից կարդացած սովորական քարոզին, և ամեն մեկի մեջ քննարկվում էր յուրահատուկ մի մեղք։ Թե որտեղից էր նա այդ ամենը վերցրել, չեմ կարող ասել. նա ուներ մեղք բաժի յուրահատուկ մեկնաբանութունը, և թվում էր, թե քրիստոնեական հավատի յուրաքանչյուր եղբայր, ամեն մի առանձին դեպքում, անհրաժեշտորեն պետք է տարբեր տեսակ մեղքեր պարծնր։

Մեղքերը ամենաանսովորական բնույթի էին՝ տարօրինակ գանդերներ, որ առաջ երբեք իմ մաքով չէին անցնում։

Ո՛հ, ինչքա՛ն էի հոգնել։ Ինչքա՛ն էի տանջվում, հորանջում, ննջում, նորից ուշքի գալիս։ Կամթում, խոցում էի ինքս ինձ, շփում էի աչքերս, վեր էի կենում, նորից նստում, արմուկով բոթում էի Զոգեֆին, հարցնում, թե երբ է վերջանալու այդ քարոզը։

Ոս դատապարտված էի լսել այն մինչև վերջ. վերջապես բարոյի հասավ «Յոթանասուն առաջիններից առաջինին»։ Այդ տաղնապալից պահին ինձ վրա իջավ հանկարծակի մի ներշնչում, որ ստիպում էր վերկենալ և Զեյբա Բրենդերհեմին պատապարտել մի մեղքի համար, որը ոչ մի քրիստոնյա պարտավոր չէ երբևէ։

Սրբ, — բացականչեցի ես, — այս չորս պատերի մեջ նստած միանգամից հանդուրժել, ներել եմ ձեր ճառի չորս հարյուր իննսուն դուխներ։ Յոթանասունյոթ անգամ գլխարկս դրել, ցանկացել եմ հեռանալ՝ յոթանասուն և յոթ անգամ դուք անհեթեթ կերպով ստիպել եք ինձ նստել տեղում։ Չորս հարյուր իննսունմեկերորդ դուխն արդեն չափից դուրս էր։ Ողորսյա-նահատակներ, գրոհեք։ Նրան ամբիոնից ցած շարահեք, ջարդեք, փշրեք այնպես, որ նա այլևս չվերադառնա իր տուն, և նրան ճանաչողները լիովին մոռացության տան նրան։

— Ա՛խ, այդ դո՛ւ ես, — ճշաց Զեյբսը՝ հանդիսավոր լռությունից հետո հենվելով իր բարձին։ — «Յոթանասուն և յոթ անգամ դու հորանջելով ազավաղեցիր դեմքդ, յոթանասուն և յոթ անգամ ես խորհրդակցեցի հոգուս հետ։ Այդպիսին է մարդկային թուլությունը, նա դեռ կարող է քավել իր մեղքը։

Յոթանասուն տասնյոթերկու տարեկան զաւիս է: Եղբայրներ, մահապատժի ենթարկել նրան ըստ նախախնամության դատաստանի: Այդ պատվին արժանի են աստծո բոլոր սրբակյաց մարդիկ:

Այդ վերջին խոսքերի հետ միասին բոլոր ներկաները, բարձրացնելով իրենց զաւազանները, միասին նեավեցին ինձ վրա, և քանի որ հապառայանվելու զենք չունեի, ուստի փորձեցի խլել ամենամոտիկ և իմ ամենակատաղի հարձակվողներից մեկի՝ Զողեֆի գալազանը: Խայտաբղետ բազմության մեջ խաշաձեւեցին մի քանի մահակներ. ինձ վրա ուղղված հարվածները տեղացին այլ գլուխների վրա: Մատուռում իսկույնէն զղորդացին զարկեր և հակազարկեր: Ամեն մեկի ձեռքն ուղղված էր հարեանի վրա, իսկ Բրենդեր-հեմը շցանկանալով անգործ մնալ, իր ավյունը արտահայտում էր հարվածների տարափը թափելով ամբիոնի վրա, և, ի պատասխան, բարձրացավ այնպիսի ուժեղ աղմուկ, որ ես, վերջապէս, անասելի թեթևության զգացումով արթնացա:

Եվ ինչն էր այդ սարսափելի աղմուկի մասին տեսած իմ երազի պատճառը: Ինչի՞ց ծագեց Զիյսի սարքած կոիվը: Պարզապէս դա ոչ այլ ինչ էր, եթե ոչ՝ պատուհանիս կապժ եղնու ոստը, որ քամու պոռթկումից իր շոր կոներով շառաչելով դիպչում էր լուսամտիս ապակիներին:

Մի՛ պահ կասկածանքով ականջ էի դնում, իսկ երբ խռովարարին հայտնաբերեցի, շուռ եկա, սկսեցի ննջել և նորից երազ տեսա՝ շատ ավելի տհաճ մի երազ, քան առաջինը, եթե միայն հնարավոր է:

Այս անգամ ես գիտակցում էի, որ պառկած եմ կաղնուց պատրաստված արկղում և պարզորոշ կերպով լսում եմ մրրկահույզ ու ձյունախառն հողմի հեծեծյունը, լսում եմ նաև, թե ինչպէս եղնու ոստը կրկնում էր տաղտկալի դարձած իր հարվածները, և ես դա վերագրում էի իսկական պատճառին: Բայց այդ հարվածներն այնքան էին ձանձրացնում ինձ, որ վճռեցի, եթե հնարավոր է, լռեցնել և ինձ թվաց, թե ես վերկացա ու փորձեցի պատուհանը բաց անել: Կեռը զոգված էր կեռին. մի բան, որ նկատել էի դեռ արթուն ժամանակ, բայց մոռացել էի:

Միևնույն է, պետք է լռեցնել,— շշնջացի և, մատներիս

հոգեբույժ ջարդելով ապակին, թէս դուրս պարզեցի, որ բռնեմ
այդ համառ ոստը, բայց դրա փոխարեն մատներս դիպան
սառույցի պես սառը մի փոքրիկ ձեռքի մատներին:

Մղձավանջի մի սոսկալի վախ պարուրեց ինձ, փորձեցի
թեա հետ քաշել, բայց մատները կառնեցին իմ ձեռքից, և
խիստ թախծալի մի ձայն հեկեկալով ասաց.

— Ինձ ներս թողե՛ք... թողե՛ք մտնեմ ներս:

— Ո՞վ եք դուք, — հարցրի և միաժամանակ ջանում էի
ապատվել նրանից:

— Քեթրին Լինթընը, — դողդողալով պատասխանեց նա
(ինչո՞ւ մտածեցի հենց Լինթընի մասին: Ամեն մի «Լինթընի»
համար քսան անգամ կարդացի «էրնշոուն»), — եկա տուն,
մոլորվել էի հավամբողո թփուտներում:

Ու լսում էի, ապակու միջից աղոտ կերպով տեսնում մի
երեխայի դեմքը: Սարսափը ինձ դաժան դարձրեց և հասկա-
նալով, որ անօգուտ է փորձ կատարել ազատվելու այդ էա-
կից, նրա դաստակը ջարդված ապակու միջից ներս քաշեցի
և այնքան շփեցի կոտրված ապակու եզրերին, որ արյուն
սկսեց ծորալ ու կաթկթել անկողնու սպիտակեղենի վրա,
ոգրալով նա Լիի շարունակում էր. «Թո՛ւյլ տվեք մտնել ներս»,
և այնպես պիկդ էր կառչել իմ ձեռքին, որ ես գրեթե դժ-
վում էի աճիլ:

Ինչպե՞ս կարող եմ, — ասացի ի վերջո: Ձեռքս բաց
թողեք, եթե ուզում եք, որ ձեզ ներս թողնեմ:

Մատները թուլացան, ձեռքս անցքից ներս քաշեցի, գրո-
քերն անմիջապես իրար վրա դարսելով՝ փակեցի անցքը,
փակելիքի և ականջներս, որ չլսեմ խնդրողի ողբալի ձայնը:

Այդպես փակած պահեցի երևի մի քառորդ ժամ, և, սա-
կայն, հրե բացեցի ականջներս, նույն պահին նորից լսվեց
աղերսալի հեծեծանքը:

— Հեռացեք, — ճչացի, — երեք ներս չեմ թողնի, թե-
կուղ աղերսեք քսան տարի:

— Արդեն՝ քսա՛ն տարի է, — հառաչանքով ասում էր
ձայնը, — քսա՛ն տարի: Քսա՛ն տարի է, ինչ ես անօթեան
թափառում եմ:

Ապա դրսի կողմից լսվեց մի թեթև ճանկոտոց, և գրքերի
կույտը շարժվեց տեղից, ասես, այն հրում էին դրսից:

Փորձեցի ցատկիկ տեղից, բայց չէի կարողանում շարժվել, սարսափից խելագարված՝ բարձրաձայն ճչացի:

Ամոթով պետք է տեսի՝ ես հասկացա, որ իմ ճշոցն անիրական չէր. սենյակիս դռանը մոտենում էին շտապ ֆայլեր, ինչ որ մեկը ուժեղ ձեռքով հրելով լայն բաց արեց դուռը, և լույս շողաց սևաթիս մուտ: Ծս, նստած, դեռ էլի դողում էի, սրբում ճակատիս քրտինքը. ներս մտնողը, ասես, տատանվում, քրթմնջում էր ինքն իրեն: Ի վերջո, կիսաշշուկով, ակնհայտորեն, առանց պատասխանի սպասելու, ասաց.

— Ո՞վ կա այստեղ:

Ես ավելի հարմար գտա չթաքցնել իմ ներկայությունը, որովհետև գիտեի Հիթլերի սովորությունները՝ վախենում էի, որ եթե լուռ մնամ, նա կարող է շարունակել իր որոնումները: Ուստի մղլակը քաշեցի և բաց արի միջնորմը: Ես այնքան էլ շուտ չեմ մոռանա իմ արածը:

Հիթլերի ֆր շապիկով և տաբատով կանգնած էր մուտքի մոտ. ձեռքին բռնած մոմը հալվում, կաթում էր նրա մատների վրա, իսկ դեմքը հետևի պատի նման սպիտակ էր: Կաղնու տախտակների առաջին իսկ ճոճոցը էլեկտրական հոսանքի պես ցնցեց նրան, մոմը ձեռքից թռավ ընկավ մի քանի ոտնաչափ հեռու: Նրա հուզմունքն այնքան ուժեղ էր, որ հագիվ կարողացավ վերցնել այն:

— Ձեր հյուրն է միայն, սըր,— ճչացի՝ ցանկանալով ազատել նրան ստորացնող վախի հետագա դրսևորումից:— Ես դժբախտություն ունեցա քնած ժամանակ ճչալ սարսափելի մղձավանջից: Ցավում եմ, որ անհանգստացրի ձեզ:

— Օ՛, անիծվե՛ք դուք, միստր Լոքվուդ: Ես կուղենայի, որ կորչեիք գնայիք...— սկսեց տանտերը՝ մոմը դնելով աթոռի վրա, որովհետև չէր կարողանում պինդ պահել ձեռքում:

— Ո՞վ բերեց ձեզ այս սենյակը,— շարունակեց նա՝ եղունգները խրելով ափերի մեջ և ատամները իրար սեղմելով, որպեսզի չղաձգումից ծնոտները շողան:— Ո՞վ, Հենց այս րոպեիս ես նրան տնից դուրս կշարտեմ:

— Ձեր տնտեսուհին՝ Զիլլահը,— պատասխանեցի և, ցատկեցի տեղից և սկսեցի արագորեն հագնվել:— Եթե դուք նրան դուրս չարտեք, դրա համար չեմ ցավի, միստր Հիթլեր, նա միանգամայն արժանի է դրան: Ենթադրում եմ,

լինալեղով հյուրին նա ուղում էր ունենալ մի փաստ ևս, որ
այս տեղը ուրվականների վայր է։ Եվ այո, հենց այդպես էլ
է՝ այստեղ վխաւում են ուրվականներ և ոգիներ։ Հավատա-
յում եմ, Դուք իրավացի եք, երբ տունը փակ եք պահում։
Ոչ որ ձեզնից շնորհակալ չի լինի այսպիսի մի որջում գի-
շերելու համար։

— Ի՞նչ եք ուղում ասել, — հարցրեց Հիթքլիֆը, — ինչո՞ւ
եր հազնվում։ Պառկեցեր, քնեք մինչև առավոտ, քանի որ
արդեն այստեղ եք։ Բայց, ի սեր ասածո, այլևս այդպիսի
ոտրամտելի աշմուկ մի բարձրացրեք. այնպես էլք ճշում,
ասես ձեր կոկորդը կտրում էին։

— Եթե այդ փոքրիկ դեր լուսամուտից ներս մտներ, հա-
վանաբար ինձ խնդդամահ կաներ, — ասացի։ — Ես բոլորովին

էլ չեմ ուզում նորից ենթարկվել ձեր հյուրասեր նախնիների հալածանքներին: Մի՞թե պատվարժան Զեյքս Բրենդերհեմը ձեզ ազգական չէ մոր կողմից: Եվ այդ շարաճճի Քեթրին Լինթընը կամ Էրնշուուն, կամ ինչպես էլ ուզում է կոչվի, պետք է, որ շար էյֆ՝ փոքրիկ շար ոգի լինի... Նա ասաց, որ արդեն ըստ՝ն տարի է, ինչ թափառում է, դա արդարացի պատիժ է նրա երկրային մեղքերի համար. չեմ կասկածում:

Հազիվ էի այդ բառերը արտասանել, երբ հիշեցի գրքում հիշատակված Հիթքլիֆ և Քեթրին անունների կապը, մի կապ, որ լիովին դուրս էր թռել իմ հիշողությունից և այժմ հանկարծ վերհիշեցի: Ես շիկնեցի՝ ամաշելով իմ անխոհեմությունից, բայց առանց ցույց տալու, որ գիտակցել եմ իմ հասցրած վիրավորանքը, շտապեցի ավելացնել.

— Ծշմարտությունն այն է, սրբ, որ ես գիշերվա առաջին կեսն անցկացրի... — այստեղ նորից վրիպեցի, քիչ էր մնացել ասելի «ուշագիր թերթելով հին հատորները». դա կնշանակեր ցույց տալ, որ ես ծանոթ եմ ոչ միայն դրանց ձեռագրին, այլև տպագիր բովանդակությանը, ուստի նոր վրիպում թույլ չտալու համար, շարունակեցի.

— Կարդում էի պատուհանի քիվին խղբղած անունները: Դա տաղտկալի մի զգացմունք է, հաշվելու պես մի բան, որ քնեցնում է կամ...

— Ինչո՞ւ եք այդպես խոսում ինձ հետ, — թնդաց Հիթքլիֆը վայրագ կատաղությամբ: — Ինչպե՞ս... ինչպե՞ս եք հանդգնում իմ հարկի տակ: Աստված իմ, հո չի խելագարվել, որ այդպես է խոսում ինձ հետ:

Եվ զայրացած նա հարվածեց իր ճակատին:

Ես չգիտեի՝ վիրավորվե՞մ նրա խոսքերից, թե՛ շարունակեմ իմ բացատրությունը: Բայց, ըստ երևույթին, նա այնքան ուժեղ էր ազդված, որ ես խղճացի նրան և սկսեցի պատմել իմ երազները. պնդում էի, որ նախկինում երբեք չէի լսել «Դեթրին Լինթըն» անունը, բայց այնքան հաճախ էի այն կարդացել, որ տպավորվեց իմ ուղեղում և ապա մարմնավորվեց մի կերպարի մեջ, երբ ես այլևս ի վիճակի չէի զբաղելու իմ երևակայությունը:

Մինչ ես խոսում էի, Հիթքլիֆը աստիճանաբար ընկրկեց մահճակալի կողմը, վերջապես նստեց, և համարյա թաքնվեց

այնտեղ: Բայց նրա անկանոն ու ընդհատվող շնչառությունից
ևս գլխի ընկա, որ ջանում էր հաղթահարել իր ծայրահեղ
հուզմունքը:

Չցանկանալով ցույց տալ, որ ես լսում եմ, թե նա ինչպես
է պայքարում իր հետ, շարունակում էի հաղնվել, ժամա-
ցույցիս նայում, բարձրաձայն խոսում էի ինքս ինձ հետ այն
մասին, թե ինչ երկար է տևում գիշերը:

— Դեռ ժամը երեքը չկա, իսկ ես կարող էի երդվել, որ
ժամը վեցն է: Ժամանակն այստեղ ասես կանգնած է նույն
տեղում. քնելու համար մենք, երևի, ժամը ութին մեկուսա-
յանք ննջարանները:

— Ձմեռ ժամանակ մենք միշտ պառկում ենք ժամը
իռնիս, իսկ վեր ենք կենում չորսին,— ասաց տանտերը՝
զսպելով իր հառաչանքը. նրա ձեռքի ստվերի շարժումից
ևս ենթադրեցի, որ նա սրբեց աչքերի արցունքը:

Միտար լռեփուղ,— ավելացրեց նա,— կարող եք գնալ
իմ սենյակի: Դուք միայն անհանգստություն կպատճառեք,
եթե այսպես կանուխ ժամի ցած իջնեք, ձեր երեխայական
այլ ճիշդ իմ քունը ուղարկեց գրողի ծոցը:

Իմը նայնպես, — պատասխանեցի ես,— կզբոսնեմ
բազում մինչև լուսարաց, իսկ հետո կչքվեմ, դուք այլևս չեք
սարսափի իմ նոր ներխուժումից: Ես այժմ լիովին բուժվել
եմ հասարակության մեջ հաճույքներ փնտրելուց՝ լինի դա
զյուզում, թե քաղաքում, միևնույն է: Խելացի մարդը պետք
է իր մեջ բնկերակցություն դտնի:

Ճիտնալի բնկերակցություն, փնթփնթաց Հիթքլի-
ֆր. Վերյրեր մոմը և գնալիք ուր որ կամենում եք: Ես
անմիջապես կմիանամ ձեզ: Ի դեպ, բակ շմտնեք, շները
չգլխներից արձակված են, իսկ տան պահակը Յունոնն է,
այնպես որ կարող եք թափառել միջանցքներում ու աստի-
ճանների վրա: Դե, չքվե՛ք: Կգամ երկու բալեից:

Ես ենթարկվեցի, սակայն թողեցի միայն սենյակը, բայց
չիմանալով, թե ուր են տանում այդ նեղ նախասրահները,
կանգ առա և ակամա ականատես եղա իմ տանտիրոջ նախա-
պաշարմունքին, որը տարօրինակ կերպով հերքում էր նրա
սկիզբայտ ողջամտությունը:

Նո մոտեցավ մահճակալին, իրարից հեռացրեց միջնորմը և այդ ժամանակ անզուսպ արցունքներ հորդացին նրա աչքերից. նա պոռթկաց:

— Եկ ներս, ներս արի,— հեծկլտում էր նա,— Քեթի, հ'կ: Օ՛, եկ գոնե այս անգամ: Օ՛, թանկագինս. լսի՛ր ինձ գոնե այս անգամ, Քեթրին:

Ուրվականը դրսևորեց ուրվականների համար սովորական դարձած քմահաճույք. նա երևալու ոչ մի նշան ցույց չէր տալիս. միայն ձյունն ու քամին վայրագորեն պտույտ գործելով ներխուժեցին, հասան նույնիսկ իմ կանգնած տեղը և հանգցրին մոմը:

Այնպիսի կարոտ կար այդ զառանցանքին ուղեկցող վշտի արտազեղման մեջ, որ կարեկցանքն ինձ ստիպեց ուշադրություն չդարձնել նրա խենթության վրա, և լսածիցս զայրացած հեռացա՝ մեղադրելով ինքս ինձ այն բանի համար, որ պատմել էի նրան այդքան տագնապ առաջացնող իմ անհեթեթ մղձավանջի մասին, քե ինչո՞ւ՝ պատճառն ինձ անհասկանալի էր:

Զգույշ իջա առաջին հարկ, անցա խոհանոց, որտեղ իրար վրա հավաքեցի մարմանդ այրվող կրակը և վառեցի մոմը:

Ոչ մի շարժում չէր նկատվում, բացի մոխիրների միջից դուրս սողացող, իր մլավոցով ինձ դժգոհությանմբ ողջունող մի խայտաբղետ ու գորշագույն կատվից:

Երկու կիսակլոր թիկնակով նստարան գրեթե շրջափակում էին բուխարին. դրանցից մեկի վրա պառկեցի ինքս, իսկ մյուսի վրա բարձրացավ կատուն: Երկուսս էլ ննջում էինք, քանի դեռ ոչ ոք չէր ասպատակել մեր առանձնարանը: Ապա Զոդեֆը քստքստոցով ցած իջավ փայտե սանդուղքով, որն անհետանում էր առաստաղի դռնակի մեջ, ըստ երևույթին, դա ձեզնահարկից դուրս գալու միակ ելքն էր:

Նա մի շարագուշակ հայացք գցեց բուխարու իմ ձեռքով կենդանություն ստացած կրակին, կատվին նստարանից ցած քշեց և, փովելով ազատված տեղում, սկսեց իր երեք մատնաչափ ծխամորճը ծխախոտով լցնելու արարողությունը: Իմ ներկայությունը նրա սրբավայրում, ըստ երևույթին, գնահատվում էր որպես շափազանց ամոթալի մի հանդգնություն, որը չարժե ուշադրության առնել: Նա լռելյայն ծխամորճը

տարավ բերանը, ձեռքերը խաշած և ծալեց կրծքին և սկսեց մերթ ընդ մերթ ծուխ արձակել:

Թույլ տվեցի, որ նա վայելի այդ հաճելի բավականությունը: Ծխի վերջին քուլաները բերանից օղակ-օղակ թողնելով և խոր շունչ քաշելով վերկացավ և հանդիսավոր կերպով հեռացավ ինչպես որ եկել էր:

Այա լավեց ավելի առածգական քայլվածք, և ես բերանս բաց արի, որ «բարի լույս» ասեմ, բայց առանց բարեկու իսկույն նորից փակեցի: Հերթըն էրնշոուն sotto voce¹ մըրմընջում էր իր ազոթքը, որով անիծում էր ձեռքն ընկած ամեն մի իր, մինչ անկյունում պրպտում-փնտրում էր թիակ կամ բահ, որպեսզի ձյան շերտով ծածկված ճանապարհը մաքրի: Նա նայում էր նստարանի հետևի կողմը, լայնացնելով քթածակերը, և բոլորովին չէր մտածում սիրալիր խոսք փոխանակել ինձ հետ, ինչպես և իմ հարևան կատվի հետ:

Նրա վերցրած իրից ես հասկացա, որ կարելի է տնից դուրս գալ, և թողնելով իմ կոշտ մահիճը, պատրաստվեցի հետևել նրան: Նա նկատեց այդ և բահի ծայրով ցույց տվեց դիպի ճաշասենյակ տանող դուռը, անլուր հնչյուններով հասկացնելով, թե որ կողմը գնամ, եթե ես որոշել եմ տեղս փոխել:

Բաց արի ներսի դուռը. կանայք արդեն եռուզեռի մեջ էին: Զիլլահը հզոր փուքսով բորբոքում էր բուխարու մեջ պեծին սովող կայծերը՝ ծխնելույզից դուրս հղելով ծուխը, իսկ մի-սիս Հիթքլիֆը բուխարու առաջ ծնկաշոք նստած, բոցի լույսի տակ գիրք էր կարդում: Նա ձեռքի ափով աչքերը պաշտպանում էր բուխարու ջերմությունից, և, ասես, ամբողջովին կլանված էր ընթերցանության մեջ. կարգալուց դադարում էր միայն այն պահին, երբ հանդիմանում էր իր վրա կայծեր թափող աղախնին կամ մի կողմ էր հրում շանը, որը մերթ ընդ մերթ քիթը համառորեն հպում էր նրա դեմքին:

Իս ապշեցի, երբ այդտեղ տեսա և Հիթքլիֆին: Նա, մեջքով դիպի ինձ, կանգնած էր կրակի մոտ, հենց նոր վերջացրած լինելով խեղճ Զիլլահի հետ ունեցած բուռն տեսարա-

¹ Ճամբաձայն (խտալ.):

նը: Վերջինս շարունակ ընդհատում էր իր աշխատանքը և, գոգնոցի ծայրը բռնելով, զայրալից հառաչանքներ էր արձակում:

— Իսկ դու, դու, անպետքի մեկը,— գոռաց նա հարսի վրա, հրե հս ներս մտա, և ամելացրեց «բադ» կամ «ոչխար» բառերի պես ոչ վիրավորական մի մակդիր, որը, սակայն, սովորաբար նշվում է բազմակետով:

— Նորի՞ց սկսեցիր քո անբովանդակ խաղերը: Բոլորն այստեղ աշխատում, հայթայթում են իրենց հացը, մինչ դու ապրում ես իմ գթասրտության շնորհիվ: Թո՛ղ քո այդ անհեթեթ զբաղմունքը և զբաղվիր մի այլ գործով: Դու դեռ կհատուցես այն բանի համար, որ շարունակ աչքիս երևալով տանջահար ես անում ինձ. լսո՞ւմ ես, անպետքի մեկը:

— Ես թողնում եմ իմ զբաղմունքը, որովհետև եթե հրաժարվեմ, դուք կարող եք ստիպել ինձ,— պատասխանեց հրիտասարդ կինը՝ գիրքը փակելով և նետելով աթոռի վրա:— Բայց ես ոչ մի բանով չեմ զբաղվի, թեկուզ հայհոյելով ձեր լեզուն արմատից պոկվի, կանեմ այն, ինչ ինձ է հաճելի:

Հիթբլիֆը ձեռքը բարձրացրեց, իսկ խոսողը ցատկեց մի ապահով տեղ, ըստ երևույթին, նրան ծանոթ էր այդ ձեռքի ծանրությունը:

Զցանկանալով խառնվել այդ կովին, աշխույժ քայլվածքով մոտեցա, իբրև ուզում եմ բուխարու մոտ տաքանալ և ասես ոչինչ չգիտեմ այդ ընդհատված վեճի մասին: Երկուսն էլ քաղաքավարությունից դրդված դադարեցրին հետագա թշնամական գործողությունները: Հիթբլիֆը փորձության չենթարկվելու համար բռունցքները խոթեց զրպանները, միսիս Հիթբլիֆը, արհամարհանքով շրթունքները ծռմռելով, անցավ հեռու մի անկյուն, որտեղ հավատարիմ մնալով իր խոսքին, արձանի պես նստած մնաց, քանի դեռ ես գտնվում էի այդտեղ:

Դա երկար շտեկեց: Ես մերժեցի մասնակցել նախաճաշին, և օգտվելով առիթից, լուսաբացի առաջին շողերի հետ, դուրս եկա մաքուր օդ, որն այժմ պարզ ու խաղաղ և սառն էր անշոշափելի սառույցի պես:

Հաղիվ էի հասել պարտեզի ծայրը, հրե տանտերը հետեւիցս կանչեց, առաջարկեց ուղեկցել ինձ և անցկացնել մո-

բուտների միջով, Լամ էր, որ եկամ, որովհետև ամբողջ դա-
րավանդը վերածվել էր մի ալեծուփ սպիտակ օվկիանոսի,
խութերն ու խոռոչները չէին համապատասխանում հողի
դարուփոսերին: Ինչևէ, բազմաթիվ փոսեր լցված էին մինչև
եզրերը, իսկ բլրակների շարքերը ամբողջապես, ինչպես և
մշակման ենթարկված քարհանքերի ապառների կույտերը,
ջնջված էին քարտեզի վրայից. դրանք հրեկվա զբոսանքի
պահին գծագրվել էին իմ հիշողության մեջ, ես այն ժամա-
նակ ճանապարհի մի կողմում նկատեցի վեց կամ յոթ յարդ
իրարից հեռու քարե ուղղահայաց սյունիկներ, որոնք ձգվում
էին դաշտի ամբողջ երկայնքով. դրանք ներկված էին սպի-
տակ կրով, որպեսզի ուղեցույց ծառայեն մթության մեջ, երբ
առատ ձյուն է տեղում, ինչպես օրինակ այսօր, կարծր արա-
հետներն ու խոր մորուտները խառնվում, հավասարվում,
իրարից չեն տարբերվում, սակայն բացի այստեղ-այնտեղ
նկատվող ցեխոտ հետքերից, դրանց գոյության բոլոր նշան-
ները չքացել էին, և իմ ուղեկիցը անհրաժեշտ էր համարում
հաճախ նախազգուշացնել ինձ, որպեսզի քայլերս ուղղեմ
դեպի աջ կամ՝ ձախ, երբ ես երևակայում էի, որ հետևում եմ
ճանապարհի ոլորափայտներին:

Մենք համարյա չէինք խոսում: Թրրշքրոս զբոսայգու
մուտքի մոտ նա կանգ առավ՝ ասելով, որ այդտեղ ես այլևս
չեմ շեղվի ճանապարհից: Գլխի շարժումով մենք հրաժեշտ
սովինք իրար, և ես առաջ գնացի՝ հույսս դնելով իմ հնարա-
մրտության վրա, որովհետև դժնապանի տնակում դեռ ոչ ոք
չէր ապրում:

Գարպասից մինչև Ագարակատուն տարածությունը երկու
մղոն էր, բայց կարծես ես այն շորս էի դարձրել. մերթ տա-
րուրհրվում, զարնվում էի ծառերին, մերթ էլ մինչև կոկորդս
խրվում էի ձյան մեջ: Տհաճ մի վիճակ, որը կարող են հաս-
կանալ միայն նրանք, ովքեր ենթարկվել են այդ կարգի փոր-
ձություն: Ինչևէ, երբ ես իմ մոլորումներից հետո մտա տուն,
մամադույցը խփեց տասներկուսը. և այսպես, Մուեզին հող-
մերի դարափանդից սովորական ճանապարհի ամեն մի մղո-
նի անցումը տևեց մի ժամ:

Տան կառավարիչը և նրա արբանյակները առաջ նետվե-
րին բարձրաձայն աղմուկով, ինձ ողջունեցին. նրանք իրենց

հույսը լիովին կտրել էին ինձ տեսնելուց, ենթադրում էին, որ ես կործանվել եմ երեկ գիշեր, և շվարել մնացել էին, թե ինչ ձևով փնտրեն իմ դիակը:

Ես խնդրեցի նրանց հանգստանալ, քանի որ տեսնում են, որ ապահով վերադարձել եմ, և, խիստ սարսուռ զգալով, քաշվեցի վերև. այդտեղ հագա շոր շորերս և մի կես ժամ անցուդարձ անելուց ու կենսական ուժերս վերականգնելուց հետո, կատվի ձագի պես թուլացած, անցա իմ առանձնասենյակը: Այնքան թույլ էի, որ թվում էր, թե չեմ վայելի կրակի գուրգուրող ջերմությունն ու գոլորշի արձակող սուրճը, որ աղախինը պատրաստել էր իմ ուժերը վերականգնելու համար:

ԳԼՈՒԽ ԶՈՐՐՈՐԴ

Ի՞նչ անզոր հողմացույցներ ենք մենք: Ես, որ որոշել էի անկախ լինել ամեն տեսակ հասարակական կապերից և շնորհակալ լինել իմ աստղին, որ, ի վերջո, ինձ հասցրել է այնպիսի մի տեղ, որտեղ մարդկանց հետ կապերի մեջ մըտնել անհնարին է, ես, թույլ թշվառականս, դիմացա մինչև աղջամուղջ՝ ջանալով պայքարել ոգու թուլության և մենության դեմ, վերջ ի վերջո, հարկադրված եղա իջեցնել իմ դրոշմ՝ տան պարագաներին ծանոթանալու պատրվակով ինձ ընթրիք բերող միսիս Դինից խնդրեցի նստել մոտս, մինչև որ ուտելս վերջացնեմ: Անկեղծորեն հույս ունեի, որ նա կդառնա մի սովորական բամբասող և իր բամբասանքներով կամ կուրախացնի, կամ էլ կքնեցնի ինձ:

— Դուք այստեղ ապրել եք բավական երկար ժամանակ,— սկսեցի ես,— տասնվեց տարի, եթե չեմ սխալվում, այդպե՞ս ասացիք:

— Տասնութ, սրբ: Ես այստեղ եկա, երբ տիկինը ամուսնացավ, եկա, որ սպասարկեմ իրեն, իսկ երբ վախճանվեց, տանտերը պահեց ինձ որպես տնտեսուհի:

— Ախ այդպե՞ս:

Նա մի պահ լռեց: Ես վախենում էի, որ միսիս Դինը ավելի շուտ կշատախոսի իր անձնական գործերի մասին, որոնք հաղիվ թե որևէ հետաքրքրություն ներկայացնեին: Բայց, մտքերը հավաքելով և բռնեցքները դնելով ծնկներին, մտորմունքը թխպոտ կարմրավուն դեմքին՝ նա բացականչեց.

— Է՛հ, ժամանակները բուրբուլին փոխվել են:

— Այո,— ասացի ես,— դուք կարծեմ, շատ փոփոխություններ եք տեսել:

— Այո, քաշել եմ և շատ դժվարություններ,— ասաց նա:

«Ը՛հ, կսկսեմ խոսել իմ տանտիրոջ ընտանիքի մասին,— մտածեցի:— Սկզբի համար վատ նյութ չէ: Գեղեցիկ աչքի աղջիկ է, կուղենայի իմանալ նրա պատմությունը՝ բնիկ տեղացի՞ է, թե՞, որ շատ հավանական է, տարաշխարհիկ մի էակ, որի հետ անհամբույր indigenae¹ ոչ մի ազգակցական կապ չեն ընդունում»: Եվ հարցրի միսիս Դինից, թե ինչո՞ւ է Հիթքլիֆը Կեռնեխների ազարակատունը վարձով տալիս, և գերադասում է ապրել ավելի վատ տան մեջ ու ավելի վատ վայրում:

— Մի՞թե նա բավականաչափ հարուստ չէ, որ կալվածքը պահի պատշաճ միճակում,— նորից հարցրի ես:

— Բավականաչափ՝ հարուստ, սրբ,— կրկնեց միսիս Դինը, — ոչ ոք չգիտի, թե ինչքան փող ունի և տարեց-տարի այն քանի դնում ավելանում է: Այո, այո, սրբ, այնքան հարուստ է, որ կարող է սրանից ավելի լավ տան մեջ ապրել: Բայց և ժլատ է. եթե մտքովն անցնեի էլ տեղափոխվել Կեռնեխների ազարակատուն, մեկ է, հենց որ լսեի մի լավ կենդորի մասին, ոչ մի գեպքում չէր համաձայնի ձեռքից բաց թողնել մի քանի հարյուր էլ ունենալու առիթը: Տարօրինակ է, թե ինչպես կարող են մարգկի ալգբան ազահ լինել, երբ ոչ ոք չունեն աշխարհիս երեսին:

— Նա, կարծեմ, արդի՞ ունեւ:

— Այո, մի տղա ունեւ, մեռել է:

— Իսկ այդ երիտասարդ կիներ՝ միսիս Հիթքլիֆը, նրա որդու որբեայրի՞ն է:

— Այո:

¹ Բնիկներ (լատ.):

— Որտեղացի՞ է:

— Ա՛խ, հա՛, սըր, նա իմ հանգուցյալ տիրոջ դուստրն է, նրա օրիորդական անունը Քեթրին Լինթըն է: Ես խնամել, մեծացրել եմ խեղճ աղջկան: Կուղենայի, որ միստր Հիթքլիֆը տեղափոխվեր այստեղ: Այն ժամանակ մենք նորից միասին կլինեինք:

— Ինչպե՞ս թե Քեթրին Լինթըն,— ապշած բացականչեցի ես: Բայց մի րոպե մտածելուց հետո, համոզվեցի, որ դա զիշերային իմ մղձավանջի Քեթրինը չէ:— Ուրեմն,— շա՛րունակեցի ես,— տանը Լինթըն ազգանունով մա՞րդ է եղել:

— Այո:

— Իսկ ո՞վ է այդ էրնշուուն, Հերթըն էրնշուուն, որ ապա՞րում է միստր Հիթքլիֆի հետ: Նրանք ազգականնե՞ր են:

— Ոչ, նա հանգուցյալ միսիս Լինթընի եղբոր որդին է:

— Ուրեմն երիտասարդ տանտիրուհու ազգականն է:

— Այո, տանտիրուհու ամուսինն էլ Հիթքլիֆի ազգականն էր, մեկը՝ մոր կողմից, մյուսը՝ հոր: Հիթքլիֆն ամուսնացած էր միստր Լինթընի քրոջ հետ:

— Ես Մոլեդին հոգմերի դարավանդի տան գլխավոր մուտքի վերևում փորագրված տեսել եմ «էրնշուուն»: Դա հի՞ն տոհմ է:

— Շատ հին, սըր. և Հերթընը նրանց ընտանիքում վերջին շառավիղն է, ինչպես միսիս Քեթրինը մեր՝ Լինթըններիս ընտանիքում: Իսկ դուք Դարավանդում եղե՞լ եք: Ներե՞ցեք, որ հարցնում եմ, բայց կուղենայի լսել, թե ինչպե՞ս է նա այնտեղ ապրում:

— Ո՞վ, միսիս Հիթքլիֆը: Տեսքով նա միանգամայն առողջ և շատ լավիկն է, բայց, կարծեմ, շատ էլ երջանիկ չէ:

— Ախ, սիրելիս, ես չեմ զարմանում: Իսկ տանտերը ինչպիսի՞ն է:

— Ավելի չոր մարդ է, միսիս Դին, այնպես չէ՞:

— Կոշտ է ջաղացի քարի պես և սղոցի պես սուր լեզու ունի: Ինչքան քիչ շփվեք հետը, այնքան ավելի լավ կլինի ձեզ համար:

— Ըստ երևույթին կյանքը տրորել է, շատ է նրան վերուվար նետել: Դրա համար էլ նա դարձել է այդպես կոպիտ: Որևէ բան գիտե՞ք նրա պատմությանից:

— Ինչպես չէ, գիտեմ, սրբ, ամեն ինչ գիտեմ նրա մասին, միայն չգիտեմ, թե որտեղ է ծնվել, ովքեր են եղել նրա ծնողները և սկզբում ինչպես է փող ձեռք բերել։ Իսկ Հերթընին շիկահավի պես փետրահան արին և դեն շարտեցին։ Այդ դժբախտ մարդը միակն է ամբողջ ծխում, որ գլխի չի ընկնում, թե ինչպես են իրեն խաբել։

— Իսկապես, միսիս Դին, գթասիրտ գործ կատարած կլինիք, եթե մի բան պատմեք իմ հարևանների մասին. զգում եմ, որ պառկեմ էլ քունս չի տանի, այնպես որ, բարի եղեք, նստեք ինձ հետ, և մենք մի ժամի շափ զրույց կանենք։

— Օ՛, իհարկե, սրբ։ Հենց հիմա կբերեմ կարելու իրերս ու կնստեմ ձեզ հետ ինչքան կուղիք։ Բայց դուք մրսած եք. տեսնում եմ, որ դողում եք, ձեզ հարկավոր է վարսակի շիլա, որ ձեր դողն անցնի։

Բարի կինը սենյակից շտապ դուրս եկավ, իսկ ես ավելի մոտեցա կրակին. գլուխս տրաքվում էր ջերմությունից, ցուրտը թափանցում էր ամբողջ մարմինս, դեռ ավելին, ջղերս հ ուղեղս սաստիկ բորբոքվել էին, ես խելագարության եզրին էի։ Զգում էի, չէի ասի թուլություն, այլ ինչ-որ վախ, որը հիմա էլ չէր անցել, միայն թե այն ամենը, ինչ պատահել էր ինձ երկկ և այսօր, չհանգեցներ լուրջ հետևանքների։

Տնտեսուհին շուտով միտադարձավ՝ հետը բերելով գոլորշի արձակող ճաշամանը և մի զամբյուղ կարելու պարագաներ. շիլան դնելով բուխարու երկաթե դարակին, որ չսառչի, նստեց բազկաթոռին՝ ակնհայտորեն ուրախանալով, որ ես այդպես մարդամոտ գտնվեցի։

— Այստեղ գալուց ու հաստատվելուց առաջ,— սկսեց միսիս Դինը իր պատմությունը առանց նոր հրավերի,— ես համարյա ամբողջ ժամանակ ապրում էի Դարավանդում, որովհետև մայրս խնամել էր միստր Հինդլի էրնշուտին, որը Հերթընի հայրն էր։ Ես սովորականի պես խաղում էի տանտիրոջ երեխաների հետ, կատարում էի նաև այլ հանձնարարություններ, օգնում էի, որ խոտ հավաքեն, և ֆերմայում տնում ամեն տեսակ աշխատանք։ Ամառային մի գեղեցիկ առավոտ, դա ինչքան հիշում եմ, հունձի սկզբներին էր, միստր էրնշուտն, մեր ավագ տերը, ճանապարհի համար հպնակած իջավ ցած, Զոգեֆին հանձնարարեց, թե օրվա մեջ

ինչ պետք է անի, ապա դարձավ Հինդլիին, Քեթին ու ինձ, որովհետև ես նրանց հետ նստած վարսակի շիլա էի ուտում, և որդուն ասաց.

— Դե, իմ փոքրիկ, այսօր գնում եմ Լիվերպուլ... Ի՞նչ բերեմ քեզ համար: Ամեն ինչ կարող ես ընտրել, միայն թե ուզածդ մեծ բան չլինի, որովհետև վաթսուն մղոն պետք է ոտքով գնամ ու գամ. ճանապարհը երկար է: Հինդլին խընդրեց ջութակ: Հայրը նույն հարցով դիմեց Քեթին, — որն այդ ժամանակ հազիվ վեց տարեկան լինեք, բայց մեր ախոռի բոլոր ձիերը նստում, քշում էր, — նա խնդրեց՝ մտրակ: Միտար էրնշտուն շմողացավ և ինձ, որովհետև բարեսիրտ մարդ էր, թեև ժամանակ առ ժամանակ ցուցաբերում էր խստություն: Նա խոստացավ ինձ համար բերել մի գրպան լիքը խնձոր ու տանձ, հետո համբուրեց երեխաներին, հրաժեշտ տվեց ու մեկնեց:

Նրա երեք օրվա բացակայությունը մեզ բավականին երկար թվաց, և փոքրիկ Քեթինը հաճախ հարցնում էր, թե հայրիկը երբ է գալու: Միսիս էրնշտուն նրան սպասում էր երրորդ օրվա ընթացքում, ընթրիքը ժամ առ ժամ հետաձգվում էր, սակայն տանտերը չէր երևում: Եվ երեխաները, վերջ ի վերջո, նրան դիմավորելու համար դարպասի մոտ վազելուց հոգնեցին: Արդեն սկսել էր մթնել, մայրը ուզում էր նրանց քնեցնել, բայց արտասվալից աչքերով նրանք խնդրում էին, որ թույլ տան էլի նստել: Ժամը տասնմեկին մոտ դռան փականը բարձրացավ և ներս մտավ տանտերը: Նա ծիծաղելով, ախ, ախ անելով, նետվեց բազկաթոռին և հրամայեց շանհանգատացնել, որովհետև ճանապարհին քիչ էր մնացել սպանելին իրեն, և հիմա եթե երեք թագավորություն էլ տան, այլևս երեք նման զրոռանք չի կատարի: Եվ վերջումն էլ իրեն փախուստի մատնեցին ու հասցրին կիսամեռ վիճակի, — ավելացրեց նա՝ բաց անելով լայն վերարկուն, որի մեջ ինչ-որ բան փաթաթած, պահում էր ձեռքին, — մի՛ նայիր, այ կին. կյանքումս որևէ մեկից երեք այդպիսի հարված չէի ստացել, բայց դու պետք է ընդունես այդ որպես սատո՞ռ պարզև, թեև նա այնքան սև է, ասես սատանայից է ծնվել:

Մենք հավաքվեցինք շուրջը, իսկ ես, միսս Քեթիի գլխի

վրայից նայելով, տեսա մի կեղտոտ, փրչոտ, սևահեր երեխա։ Նա այնքան էլ մեծ չէր, բայց կարողանում էր քայլել և խոսել։ Դեմքով Քեթրինից ավելի մեծ էր երևում, և, սակայն, երբ նրան կանգնեցրին ոտքերի վրա, նա միայն շուրջն էր նայում, նորից ու նորից կրկնում էր ինչ-որ անհեթեթություններ, որ ոչ ոք չէր հասկանում։ Ես վախեցա, իսկ միսիս էրնշոուն պատրաստ էր դուրս շարտել նրան։ Հարձակվեց ամուսնու վրա՝ հարցնելով, թե ինչպես կարող էր տուն բերել այդ գնչուական վիժվածքը, երբ իրենք պետք է կերակրեն ու խնամեն իրենց հարազատ երեխաներին։ Խելագարվե՞լ է, ի՞նչ է. հիմա ի՞նչ է մտածում անել այդ երեխայի հետ։

Տանտերը փորձեց կատարվածի պատճառը բացատրել, բայց նա, իրոք, հոգնածությունից հազիվ էր շնչում, և ինձ հաջողվեց տանտիրուհու խլացնող հանդիմանությունների տարափի տակ ամուսնու ասածից հասկանալ միայն, որ քաղցից մեռնող, անտուն այդ երեխային ինքը գտել էր Լիվերպուլի փողոցներից մեկում, հարցրել էր, թե դա ում երեխան է։ Ոչ ոք չէր կարողացել ասել, թե ում երեխան է. և քանի որ փողն ու ժամանակը սահմանափակ էին, ավելի խելացի է համարել օտար քաղաքում ավելորդ ծախսեր չանել և փոքրիկին իսկույնից թողնել տուն հասցնել։ Գործն ավարտվեց նրանով, որ տանտիրուհին փնթփնթաց, փնթփնթաց, հանգըստացավ, իսկ միստր էրնշոուն ինձ հրամայեց ընկեցիկին լողացնել, մաքուր սպիտակեղեն հագցնել և քնեցնել երեխաների հետ միասին։

Հինգլին ու Քեթին այս ամենը լսում էին, մինչև որ խաղաղությունը վերահաստատվեց. հետո նրանք երկուսն էլ սկսեցին հոր գրպանները սրբաբանել, փնտրելով նրա խոստացած նվերները։ Հինգլին տասնչորս տարեկան էր. հոր վերարկուի միջից դուրս բերեց ջութակի բեկորները և սկսեց բարձրաձայն հեկեկալ, իսկ Քեթին իմացավ, որ միստր էրնշոուն ընկեցիկով զբաղվելիս մտրակը կորցրել է, չարացած սկսեց քիթումուծել ծամուռ ու թքել փոքրիկ հիմարի վրա. իր ջանքերի համար նա հորից ստացավ մի ապտակ, որը նրան պետք է սովորեցնել բարեկիրթ լինել։

Նրանք ոչ մի կերպ չէին ուզում անժանոթ երեխայի հետ պառկել միևնույն անկողնում կամ գոնե թույլ տալ, որ նա մտնի իրենց սենյակը: Ես էլ խելամիտ շեղա և երեխային պառկեցրի սանդղահարթակում, այն հույսով, որ գուցե առավոտյան դեմ թողնի, հեռանա: Պատահաբար, թե լսելով միսսարը էրնշոուի ձայնը, ընկեցիկը սողալով հասել էր նրա դռան մոտ, տանտերը սենյակից դուրս գալու պահին տեսել էր նրան: Սկսվեցին հարցուփորձերը այն մասին, թե ինչու էր երեխան այդտեղ ընկել: Ես ստիպված խոստովանեցի և, որպես երկշոտության և անգթության վարձատրություն, ինձ հեռացրին տնից:

Այդպես Հիթքլիֆը մտավ այդ ընտանիքը: Երբ մի քանի օրից հետո վերադարձա տանտերերի մոտ՝ չէի գտնում, որ հեռացվել եմ մեկընդմիջտ, ինձ հայտնեցին, որ տղային կնքել, անվանել են Հիթքլիֆ: Դա մանկության տարիներին մեռած նրանց որդու անուն էր, և այդ անունը այդ օրվանից րնկեցիկի համար դարձավ թե՛ անուն, և թե՛ ազգանուն:

Միսս Քեթին և Հիթքլիֆն այժմ անբաժան ընկերներ էին, բայց Հինդլին ատում էր նրան, և ճիշտն ասած՝ ես էլ. մենք նրան տանջում, հետը վարվում էինք խայտառակ ձևով, որովհետև ես անխոհեմ էի և չէի գիտակցում նրա նկատմամբ լուրջարեւած իմ անտրդար վերաբերմունքը, իսկ տանտիրուհին ոչ մի անգամ և ոչ մի խոսքով չէր պաշտպանում որդեկորածին, երբ իր աչքի առաջ նեղացնում էին նրան:

Նա ինքնապարիակ, համբերատար երեխա էր, հավանորեն քնակալիկ էր վատ վերաբերմունքի. առանց աչքերը Թարթիկու ու մի կաթիլ արդյունք թափելու, դիմանում էր Հինդլիի հարվածներին, իսկ իմ կամքոցներից շունչը պահում, աչքերը լայն բաց էր անում, ասես ինքն իրեն խոցել էր պատահաբար, և ոչ ոքի չէր մեղադրում:

Երեխայի համբերատարությունը զայրույթ էր պատճառում ծերուկ էրնշոուին, երբ իմանում էր, որ Հինդլին հալածում է խեղճ, որը երեխային, ինչպես անվանում էր իր որդեկրին: Նա տարօրինակ ձևով տաքացել էր Հիթքլիֆի վրա, հավատում էր նրա ասածներին (ի դեպ, եթե երեխան զանգատվում էր, մեծ մասամբ ճշմարտությունն էր ասում) և

նրան ավելի շատ էր երես տալիս, քան շահագանց շարահանքի՝
և քմահաճ Քեթիին, որը դարձել էր ընտանիքի սիրելին:

Այսպիսով երեխան հենց սկզբից ևեթ տուն մտցրեց գրծ-
տության ոգին, իսկ երբ միսիս էրնշտուն վախճանվեց՝ տանը
որդեգրի երևալուց հետո նա երկու տարի էլ չապրեց, երի-
տասարդ պարոնը սովորեց ի դեմս հոր տեսնել ավելի շուտ
իրեն ճնշողի, քան բարեկամի, իսկ հանձինս Հիթքլիֆի՝
բռնատիրոջ, որը խլել էր իրենից ծնողական սիրը և ոտըն-
ձգություններ թույլ տվել իր իրավունքների նկատմամբ. նա
ավելի ևս զազագում էր, մտածելով իրեն հասցրած վիրա-
վորանքների մասին:

Ես մի որոշ ժամանակ նրան համակրում էի, բայց երբ
երեխաները կարմրուկ հանեցին, և նրանց խնամքի հետ կապ-
ված կանացի բոլոր հոգսերը միանգամից ընկան ինձ վրա,
իմ մտքերն այլ ընթացք ստացան: Հիթքլիֆի հիվանդություն-
ը շատ ծանր էր ընթանում, և հիվանդության ամենակրի-
տիկական պահին նա ուզում էր, որ ես միշտ իր անկողնու
մոտ լինեմ, ասես զգում էր, որ ես շատ բան եմ անում իր
համար, բայց գլխի չէր ընկնում, որ հարկադրված էի այդ
անում: Պետք է խոստովանել՝ նա շատ հանգիստ երեխա էր:
Նրա և մյուս երկուսի մեջ եղած տարբերությունը ստիպում
էր ինձ ավելի քիչ ուշադիր լինել նրա նկատմամբ: Քեթին ու
եղբայրը անասելի կերպով տանջում էին ինձ, իսկ Հիթքլիֆը
հիվանդությունը տանում էր գառան պես, թեև ոչ թե նրա
հեղությունը, այլ շորությունն էր ստիպում իրեն, որ ավելի
քիչ անհանգստացնի ինձ:

Նա դուրս պրծավ հիվանդությունից: Բժիշկը պնդում էր,
որ դա հատկապես կատարվել էր իմ ջանքերի շնորհիվ և
զուգում էր ինձ այդպիսի հոգատարության համար: Գովա-
սանքները շուտով էին իմ փառասիրությունը, մեղմացնում
իմ թշնամանքը մի էակի նկատմամբ, որի շնորհիվ ես վաս-
տակել էի այդ գովասանքները. և այսպես, Հինդլին կորցրեց
իր վերջին գաշակցին և, այդուհանդերձ, ես չէի կարող
սիրել Հիթքլիֆին և շատ հաճախ զարմանում էի, թե ինչ լավ
բան էր իմ տերը տեսնում այդ մռայլատես տղայի մեջ, որը,
ինչքան հիշում եմ, շնորհակալության ոչ մի նշան ցույց չէր
տալիս տիրոջս այդ թուլության համար: Նա սլարդապես

ամբարտաժառ, անդգա երեխա էր, շատ լավ գիտեր, թե ինքը ինչ իշխանություն ունի նրա սրտի վրա և հասկանում էր՝ բավական է մի խոսք ասի և ամբողջ տունը ստիպված կլինի ենթարկվել իր ցանկություններին։ Հիշում եմ, օրինակ, թե ինչպես մի անգամ միտար էրեշտուն տոնավաճառում գնեց երկու քուռակ և տղաներից ամեն մեկին նվիրեց մի-մի հատ։ Ավելի գեղեցիկին իր համար ընտրեց Հիթբլիֆը, բայց քուռակը շատ շուտով սկսեց կաղալ, և երբ տղան տեսավ դա, Հինգլինն ասաց.

— Մենք պետք է փոխենք մեր քուռակները. իմը ինձ դուր չի գալիս, իսկ եթե չփոխես, հորդ կասեմ, թե ինչպես ես դու այս շաբաթ ինձ երեք անգամ ծեծել, և ցույց կտամ թե, որ հիմա էլ մինչև ուսս սև է։

Հինգլին նրան լեզու ցույց տվեց և մի ապտակ հասցրեց ականջին։

— Փոխիր անմիջապես, — պնդում է Հիթբլիֆը, վազելով սյունազարդ Գավիթի կողմը (նրանք գտնվում էին ախոռում), — ախր, միևնույն է, կփոխես, և եթե ես պատմեմ այդ ծեծերի մասին, դու դրանք տոկոսներով հետ կստանաս։

— Դուրս կորիր, շո՛ւն, — ճշաց Հինգլին, սպառնալով նրան երկաթի կշռաքարով, որն օգտադործում էին կարտոֆիլ և չոր խոտ կշռելու ժամանակ։

— Հապա մի փորձիր, — ասաց նա՝ անշարժ մնալով իր տեղում, — հետո կպատմեմ, թե ինչպես էիր պարծենում, ասելով, որ ինձ դուրս կվճռես տնից հենց որ հայրիկը մեռնի, և այն ժամանակ կտեսնենք, թե նա ում կվճռի տնից՝ ինձ, թե՛ քեզ։

Հինգլին շարտեց կշռաքարը, որը դիպավ Հիթբլիֆի կրծքին։ Նա փովեց գետնին, բայց իսկույն վեր կացավ. գունատ էր ու հազիվ էր շնչում, և եթե ես չըռնեի, անմիջապես կվազեր տանտիրոջ մոտ և շատ խիստ վրեժ կլուծեր։ Նրա ամբողջ տեսքը կհաստատեր կատարվածը՝ հայտնելով թե ով է արել այդ։

— Դե լավ, բո՛ւա, վերցրու իմ քուռակը, — ասաց երիտասարդ էրեշտուն, — և ես կաղերսեմ աստծուն, որ ձին քո վիզը կոտրի։ Վերցրու, խառնակիչ մուրացկան, շողոքորթությամբ կկողոպտես հորս ունեցածը, և թող հետո նա իմանա,

թե իրականում ով էս դու, սատանի ճուտ... Վերցրու իմ քուռակը, ես հույս ունեմ, որ նա իր սմբակով քո ուղեղը ցրիվ կտա:

Իսկ Հիթլերիֆոջ գնաց քուռակին կապից արձակեց և հետևից քաշելով տանում էր ախոռ, երբ Հինգլին, ի լրումն իր ասածի, ոտք գցեց նրան, և նույնիսկ շապասեց, որ տեսնի՝ կատարվեց իր ցանկությունը թե ոչ, որովհետև իսկույն փախավ:

Ես ապշել էի, երբ տեսա, թե ինչպես տղան հանգիստ վերկացավ, իրեն կարգի բերեց և շարունակեց անել լայն, ինչ մտածել էր՝ փոխանակեց թամբը և հեծելասարքը, նստեց շոր խոտի կույտի վրա, որպեսզի թեթևացնի կրծքին հասցրած ուժեղ հարվածից առաջացած սրտախառնոցը, ապա մտավ տուն:

Հեշտությամբ համոզեցի նրան, որ թույլ տա ինձ իր կապտուկների ամբողջ մեղքը գցել քուռակի վրա. նրա համար միևնույն էր, թե ինչ էին ասում, քանի որ ստացել էր իր ցանկացածը: Եվ, իրոք, այդպիսի պարագաներում Հիթլերիֆոն այնքան հազվադեպ էր զանգատվում, որ նրան պարզապես ռիսակալ չէին համարում: Ես շարաշար սխալվում էի, ինչպես կտեսնենք հետագայում:

ԳԼՈՒԽ ՀԻՆԳԵՐՈՐԳ

Ժամանակի ընթացքում միստր էրնշոուն սկսեց տկարանալ: Նա միշտ էլ եղել էր աշխույժ ու առողջ, բայց ուժերը միանգամից լքեցին նրան, և երբ ստիպված եղավ սահմանափակվել բուխարու անկյունով, դարձավ սաստիկ դյուրագրգիռ: Ամեն դատարկ բան ջղայնացնում էր նրան, եթե հեղինակությանը մի թեթև դիպչում էին, նա համարյա նոպա էր ունենում:

Դա հատկապես լինում էր այն պահերին, երբ որևէ մեկը փորձում էր ձեռք բարձրացնել կամ բռնանալ իր սիրելիի վրա: Խիստ հետևում էր, որ ոչ մի շար խոսք չասվի երեսացյին, չգիտես ինչու, անհանգստանում էր այն մտքից, որ բո-

լորն ատում, ցանկանում էին վիրավորել իր սիրած որդե-
գրին: Դա բավականին վնասեց Հիթլերֆին, որովհետև մեզ-
նից նա, ով ավելի բարի էր, չուզե՞նալով զայրացնել տան-
տիրոջը, ներողամտաբար էր վերաբերվում նրա կողմնապա-
հովյանը, և այդ ներողամիտ վերաբերմունքը այն նյութն
էր, որը սնունդ էր տալիս երեսայի հպարտությանն ու շա-
րամտությանը: Սակայն դա անհրաժեշտ էր ինչ-որ շափով:
Երկու-երեք անգամ հոր ներկայությամբ երեսայի հանդեպ
Հինդլիի ցուցաբերած արհամարհանքը առաջացրեց ծերունու
զայրույթը, նա ձեռքը մեկնեց ձեռնափայտին, որ հարվածի
որդուն. դողում էր զայրույթից, գիտակցելով, որ ի վիճակի
չէ այդ անելու:

Ի վերջո, փոխերեցը (այն ժամանակ փոխերեցն ապրում
էր նրանով, որ սովորեցնում էր փոքրիկ լինթըններին, էրնշո-
ուններին և ինքն էր մշակում իր հողամասը) խորհուրդ տվեց
երիտասարդին ուղարկել քոլեջ: Միստր էրնշոուն, ոչ առանց
դժվարության, համաձայնեց, բայց ասում էր. «Հինդլին
ավարա է, ուր էլ որ ուղարկես, հաջողության չի հասնի»:

Ես իմ սրտում հույս էի փայփայում, որ այժմ մեր տանը
խաղաղություն կտիրի: Ցավալի էր մտածել, որ մեր տերը, իր
սեփական րարի գործի պատճառով պետք է ընկնի տհաճ
վիճակի մեջ: Երևակայում էի, որ նրա ծերունական դժգո-
հությունն ու հիվանդությունը ծագում էին ընտանիքում տիրող
անհամաձայնությունից, ախր, հենց ինքն էր տարաձայնու-
թյունների պատճառը, բայց իրականում, ինչպես գիտեք,
սըր, ցավն այն էր, որ նրա ուժերը պակասում, սպառ-
վում էին:

Եվ սակայն, մենք կարող էինք ապրել տանելի կերպով,
եթե չլինեին երկու հոգի՝ միսս Քեթրինը և Զոդեֆը՝ ծառան,—
ենթադրում եմ, որ դուք նրան տեսել եք այնտեղ՝ նրանց
մոտ,— դա մի շատ ձանձրալի ու ինքագոհ փարիսեցի էր
(և, երևի, հիմա էլ է այդպիսին), որ երբևէ պրպտել է աստ-
վածաշունչը, որպեսզի այնտեղ գտնի հուսալի խոստումներ
իր համար և անեծքներ, որ թափի շրջապատի մարդկանց
գլխին: Հմտություն ձեռք բերելով քարոզների ու բարեպաշ-
տական ճառերի մեջ, նա ջանում էր տպավորություն թողնել
միստր էրնշոունի վրա. և որքան շատ էր թուլանում տերը,

այնքան ավելի էր ուժեղանում Զոգեֆի ազդեցությունը նրա վրա:

Մառան, հոգու փրկության մասին իր խրատներով, անողոք կերպով ձանձրացնում, խորհուրդներ էր տալիս, որ երեխաների դաստիարակությունը դնի ճշմարիտ ուղու վրա: Նա հրահրում էր տիրոջը, որ Հինդլիին դիտի որպես մի անառակ երեխայի և գիշերներ շարունակ առասպելների շարան էր հնարում Հիթքլիֆի և Քեթրինի մասին, միշտ աշխատում էր շողոթորթել էրնշոուի թուլությունը՝ աղջկա վրա բարդելով հանցանքի ամբողջ ծանրությունը:

Իհարկե, աղջիկն ուներ այնպիսի սովորություններ, որպիսիք ես մինչ այդ երբեք չէի տեսել ոչ մի երեխայի մոտ. օրը հիսուն անգամ նա մեղ բողբոխ համբերությունից հանում էր, աստիճաններից ցած իջնելու պահից մինչև քնելու ժամը նրա շարաճճիություններից մենք ոչ մի բույն հանգիստ չունեինք: Միշտ բարձր տրամադրություն էր ունենում, և լեզուն անդադար շարժման մեջ էր՝ երգում, ծիծաղում, անհանգստացնում էր յուրաքանչյուրին, ով չէր անում այն, ինչ անում էր ինքը: Նա մի վայրենի, շար աղջիկ էր, բայց ամբողջ ծխում միակն էր, որ ուներ շատ վճիտ աչքեր, գրավիչ ժպիտ ու թեթև ոտք, և, ի վերջո, այս ամենից հետո ես այն կարծիքին եմ, որ նա ոչ ոքի չէր վիրավորում: Երբ որևէ մեկին լացացնում էր, նրանից չէր հեռանում, ինքն էլ էր լաց լինում և ամեն կերպ աշխատում էր հանգստացնել նրան ի մխիթարություն իրեն:

Նա շատ կապված էր Հիթքլիֆին: Եթե մենք մի հնարքով կարողանայինք նրան անջատել Հիթքլիֆից, դա նրա համար կլիներ ամենամեծ պատիժը: Եվ, այնուամենայնիվ, Հիթքլիֆի պատճառով նրան ավելի շատ էին հանդիմանում, քան մեղանից որևէ մեկին:

Խաղերի ժամանակ նա սիրում էր հանդես գալ որպես տանտիրուհի, ազատություն տալ ձեռքերին և հրամայել ընկերներին: Այդպես էր վարվում և ինձ հետ, բայց ես չէի հանդուրժում, թույլ չէի տալիս բռնանալ ինձ վրա և կարգադրություններ անել. ես նրան այդ բանը հասկացնել էի տալիս:

Միտար էրնշոուն երեխաների նկատմամբ ոչ մի կատակ չէր հանդուրժում, նրանց հետ միշտ էլ խիստ էր և լրջախոհ,

իսկ Քեթրինը իր հերթին չէր հասկանում, իսկուհի հայրը հիվանդ վիճակում դարձել է ավելի ջղային ու անհանդուրժող, քան առաջ էր, իր ուժերի ծաղկման շրջանում:

Հոր անտանելի կշտամբանքները աղջկա մեջ առաջացնում էին շարաճճի երեխային հատուկ ցանկություն՝ ջղայնացնել նրան: Քեթին երբեք իրեն այնքան երջանիկ չէր զգում, որքան այն ժամանակ, երբ մենք բոլորս միասին հանդիմանում էինք իրեն, իսկ ինքը համարձակ ու հանդուգն հայացքով և խոսքերով հետ էր մղում մեր հարձակումները՝ ծաղրելով Զոգեֆի կրոնական անեծքները, հոգեհան անելով ինձ, անելով այն, ինչ ատելով ատում էր հայրը, նա ցույց էր տալիս, որ իր շինծու հանդգնությունը, որը հայրը լուրջ էր ընդունում, ավելի շատ իշխանություն ունեւ Հիթքլիֆի վրա, քան հոր բարությունը, որ Հիթքլիֆը կատարում էր իր ամեն մի հրամանը, իսկ Թիբոլդ հրամանները կատարում էր լոկայն ժամանակ, երբ դրանք համապատասխանում էին իր ցանկություններին:

Լինում էր, որ ամբողջ օրն այդպես հանդգնաբար վարվելուց հետո, երեկոյան դեմ գալիս էր հոր մոտ, որպեսզի հաշտվի նրա հետ:

— Ոչ, Քեթի,— ասում էր հայրը,— չեմ կարող քեզ սիրել, դու ավելի վատն ես, քան քո եղբայրը: Գնա աղոթիր, զավակս, և աստծուց ներումն աղերսիր: Վախենում եմ, մայրդ և ես զղջանք քեզ մեծացնելու համար:

Սկզբում նրա այդ խոսքերից Քեթրինը լաց էր լինում, բայց հետո անընդհատ մերժված լինելով, դարձավ գորովազուրկ և ծիծաղում էր, երբ ես նրան ասում էի, որ գնա հորը խոստովանի իր հանցանքները ու ներում խնդրի:

Բայց, ի վերջո, վրա հասավ ժամը, երբ վերջ տրվեց միստրի Էրնշտուֆի երկրային ձախորդություններին: Հոկտեմբերյան մի երեկո, կրակի մոտ նստած, իր բազկաթոռում հանգիստ ավանդեց հոգին:

Քամին մոլեգնում էր տան շուրջը և ոռնում էր ծխնելույզի մեջ, մռնում, գոռում էր վայրագաբար, և, սակայն, ցուրտ չէր, մենք բոլորս միասին էինք. ես հյուսում էի օջախից մի փոքր հեռու նստած, իսկ Զոգեֆը սեղանի մոտ նստած կարդում էր աստվածաշունչը (աշխատանքից հետո ծառաները

սովորաբար նստում էին տանը բոլորիս հետ միասին)։ Միսս Քեթին հիվանդացել էր, դրա համար էլ լուռ էր, նա հենվել էր հոր ծնկին, իսկ Հիթքլիֆը, հատակին պառկած, գլուխը դրել էր աղջկա գոգին։

Հիշում եմ՝ միստր էրնշոուն նիրհելուց առաջ շոյեց նրա գեղեցիկ մազերը, քիչ էր պատահում, որ նա աղջկան տեսներ այդքան սիրալիր, և ասաց.

— Ինչո՞ւ միշտ այդպես լավը չես լինում, Քեթի։

Նա դարձավ, նայեց հորը, ծիծաղեց և պատասխանեց.

— Իսկ ինչո՞ւ դու միշտ այդպես բարի չես լինում, հայրիկ։

Բայց երբ նկատեց, որ հայրը ջղախնանում է, համբուրեց նրա ձեռքը և ասաց, որ հիմա երգով կքնեցնի նրան։ Շատ

մեղմ սկսեց երգել այնքան ժամանակ, մինչև որ հոր մասինները իր ձեռքից դուրս սահեցին, և գլուխը հակվեց կրծքին: Այն ժամանակ ես խնդրեցի ընդհատել երգը և օեղից շարժվել, որովհետև վախենում էի, որ արթնացնի հորը: Մենք բոլորս մոտ կես ժամ մկների պես համր մնացինք և ավելի երկար կսկզվեինք, եթե Զոզեֆը ընթերցումն ավարտելուց հետո չվերկենար և շատեր, որ տիրոջը պետք է արթնացնի, որպեսզի աղոթք անի ու պառկի քնելու: Մոտեցավ, կանչեց նրան անունով, ձեռքը տարավ ուսին, բայց նա շարժվեց, այդ ժամանակ Զոզեֆը մոմը վերցրեց և նայեց նրան:

Երբ մոմը ցած դրեց, ես մտածեցի, որ տիրոջը մի բան է պատահել: Երկու երեսանների ձեռքերից բռնած, շնչացի, որ «բարձրանան վերև և շատ շաղմկեն, այսօր նրանք իրենք կարող են աղոթել... Զոզեֆը խիստ զբաղված կլինի այլ գործով:

— Ես նախ հայրիկին պետք է բարի գիշեր ասեմ, — առարկեց Քեթրինը և գրկեց հոր պարանոցը, նախքան մենք կարողացանք արգելել նրան: Խեղճ աղջիկ, անմիջապես հայտնաբերեց իր կորուստը և ճշաց, — օհ, մեռել է, Հիթբլիֆ, մեռել է:

Եվ նրանք երկուսն էլ սկսեցին այնպես լաց լինել, որ մարդու սիրտը քրքրվում էր:

Ես էլ էի լաց լինում նրանց հետ, բարձրաձայն ու դառնորեն: Զոզեֆը հարցրեց, թե ինչու ենք այդպես աղիողորմ լալիս, երբ սուրբը երկնքումն է:

Նա ասաց, որ թիկնոցը գցեմ վրաս և վազեմ Գիմմերթըն բժշկի ու պաստորի հետևից: Չէի կարողանում հասկանալ, թե նրանք հիմա ում են հարկավոր: Այդուհանդերձ, գնացի քամու և անձրևի տակ, բայց բերեցի միայն մեկին՝ բժշկին, իսկ պաստորն ասաց, որ կգա վաղը՝ առավոտյան:

Թողնելով, որ Զոզեֆը պատմի, թե այդ բոլորն ինչպես կատարվեց, ես վազեցի երեսանների սենյակ: Նրանց սենյակի դուռը լայն բաց էր. տեսա, որ նրանք չէին էլ մտածում քնելու մասին, թեև կեսգիշերից անց էր, բայց ավելի հանգիստ էին, և ես նրանց մխիթարելու կարիք չզգացի. փոքրիկները մխիթարում էին իրար ավելի լավ խոսքերով, քան ես կարող էի այդ անել: Աշխարհում ոչ մի պաստոր չէր նկա-

րագրի դրախտն այնպիսի գեղեցիկ գույներով, ինչպիսի գույ-
ներով այն պատկերացնում էին նրանք իրենց անմեղ զրույց-
ներում. ես լսում էի հեծկլտալով և ակամայից ցանկացա,
որ շուտով մենք բոլորս միասին ապահով ընկնենք երկինք։

ԳԼՈՒԽ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Միստր Հինդլին տուն եկավ մասնակցելու հոր թաղման
արարողություններին։ Մի բան մեզ շատ զարմացրեց և դար-
ձավ շրջապատի մարդկանց բամբասանքների նյութ՝ նա հե-
տը բերել էր մի կնոջ։

Թե ո՞վ էր նա և որտեղացի էր, չբարեհաճեց մեզ բա-
ցատրություն տալ, հավանաբար կինը ոչ փող ուներ, և ոչ
էլ անուն, այլապես Հինդլին իր ամուսնությունը դժվար թե
հորից թաքցներ։

Կինը նրանցից չէր, որը գալուց անմիջապես հետո ամբողջ
տունը տակն ու վրա է անում։ Այն պահից, երբ ոտքը շեմից
ներս դրեց, ամեն մի առարկա, շուրջը կատարվող ամեն մի
դեպք, ասես նրան հիացմունք էր պատճառում, բացի հու-
ղարկավորության առնչությամբ տեղի ունեցող պատրաստու-
թյուններից և վշտացող մարդկանցից։

Ես մտածեցի, որ խե է, գոնե իրեն այգապես էր պահում
կատարվող արարողությունների ժամանակ։ Վազեց իր սեն-
յակը և հրամայեց, որ հետևեմ իրեն, թեև ես պետք է
հագցնեի երեխաների շորերը. այնտեղ նստած՝ նա դողում
էր ամբողջ մարմնով, ձեռքերը սեղմում ու անընդհատ հարց-
նում էր.

— Նրանք արդեն գնացի՞ն։

Ապա, հիստերիկ մոլուցքով բռնված, սկսեց նկարագրել,
թե ինչ տպավորություն է թողնում իր վրա այն ամենը, ինչ
սև է. ցեցվում, հուզվում, լողում է և, ի վերջո, սկսեց ար-
տասվել, իսկ երբ հարցրի, թե ինչո՞ւ է լաց լինում, պատաս-
խանեց, որ չգիտի. բայց սարսափելի վախենում է մեռնելուց։

Թեև նա նույնքան էր նման մեռնողին, որքան և ես։ Նա
բարակ էր, երիտասարդ, դեմքի գույնը թարմ էր, իսկ աչքերը

փայլում էին ադամանդի պես: Ճիշտ է, ես նկատել էի, որ սանդուղքով արագորեն բարձրանալիս սկսում էր հեալ և ամենաթեթև անսպասելի աղմուկ անգամ լսելիս ամբողջովին ցնցվում էր և երբեմն տանջալից կերպով հազում, բայց ես չգիտեի, թե այդ նշանները ինչ էին կանխագուշակում, և բուրովին հակված չէի խղճալ նրան: Մենք, առհասարակ, այստեղ չենք համակրում օտարերկրացիներին, միատր Լոբվուդ, մինչև որ իրենք առաջինը համակրանք չարտահայտեն մեր նկատմամբ:

Երիտասարդ էրնշոուն իր բացակայության երեք տարիների ընթացքում զգալիորեն փոխվել էր: Ավելի նիհարել, գունատվել էր, խոսում, հագնվում էր միանգամայն ուրիշ կերպ. վերադարձի հենց առաջին օրը Զոգեֆին ու ինձ ասաց, որ մենք այսուհետև պետք է անցկացնենք խոհանոցում, իսկ ճաշասենյակը կտրամադրվի իրեն: Նույնիսկ ուզում էր այդ փոքրիկ, դատարկ սենյակում գորգ փռել, պատերը պաստառապատել և դարձնել հյուրասենյակ, բայց նրա կինը այնպես հավանեց մաքուր հատակը, բոցավառ մեծ բուխարին, անագե խոշոր ափսեները, հախճապակու պահարանը, շների որջը և սենյակի լայն տարածքը, որտեղ կարելի էր ազատ շարժվել, և որտեղ իրենք սովորաբար նստում էին, որ Հինդլին դա տիրոջ լավ ինքնազգացման համար անհրաժեշտ չհամարեց և հրաժարվեց իր այդ մտքից:

Կինն էլ համակվեց ուրախությամբ, որ իր նոր ծանոթների շրջանում քույր էր գտել, բլբլում, համբուրում էր Քեթրինին, հետը վազվզում էր դեսուդեն, սկզբում առատ նվերներ էր տալիս: Շատ շուտով, սակայն, նրա խանդաղատանքը սպառվեց, իսկ երբ կինը դառնում էր անբարեհամբույր, Հինդլին էլ դառնում էր բռնակալ: Բավական էր, որ կինը մի քանի անհարգալից խոսքեր ասեր Հիթքլիֆի հասցեին, որպեսզի Հինդլիի մեջ նորից արթնանար նրա երբեմնի ասելությունը Հիթքլիֆի նկատմամբ: Նա տղային հեռացրեց իրենց ընկերակցությունից, ուղարկեց ծառաների մոտ, զբրկեց փոխերեցի մոտ սովորելու հնարավորությունից և պահանջեց, որ դրա փոխարեն աշխատի դաշտում, ստիպում էր ուրիշների պես ծանր աշխատանք կատարել ֆերմայում:

Հիթքլիֆը սկզբում բավական հանգիստ տանում էր այդ ստորացումը, որովհետև Քեթին նրան սովորեցնում էր այն ամենը, ինչ ինքն էր սովորել, աշխատում էր նրա հետ միասին և խաղում նրա հետ միասին: Նրանք երկուսն էլ հույս էին փայփայում, որ կաճեն ու կդառնան բոլի վայրենիներ: Երիտասարդ տանտիրը միանգամայն անտարբերությամբ էր դիտում, թե ինչպես էին նրանք իրենց պահում և ինչ էին անում՝ միայն թե հեռու լինեին իրենից: Նա նույնիսկ չէր հետևում, որ նրանք կիրակի օրերը եկեղեցի գնան, և երբ Զոզեֆն ու փոխերեցը կշտամբում էին նրան այդպիսի անհոգության համար, Հինդլին հրամայում էր ձաղկել Հիթքլիֆին, իսկ Քեթրինին՝ զրկել ճաշից կամ ընթրիքից:

Բայց նրանց համար շատ հաճելի էր ամեն առավոտ փախչել մորուտները և ամբողջ օրը թափառել հավամբու թփուտներում, իսկ դրանից հետո թող պատժեն. դա պարզապես ծիծաղելի կլիներ: Թող փոխերեցը Քեթրինին ստիպի անգիր անել բազմաթիվ գլուխներ, Զոզեֆն էլ թող Հիթքլիֆին ծեծի ու ջարդի այնքան ժամանակ, մինչև որ ձեռքերը ցավեն: Նրանք ամեն ինչ մոռանում էին այն պահից, երբ նորից միասին էին լինում, գոնե այն րոպեից, երբ նրանք միասին կազմում էին վրիժառության որևէ շարաճճի ծրագիր. ինչքան էի կամացուկ լաց լինում տեսնելով, թե ինչպես էին նրանք օրավուր դառնում ավելի անհոգ, մինչև ես ոչ մի խոսք չէի համարձակվում ասել, վախենալով կորցնել այն շնչին իշխանությունը, որը դեռ պահպանում էի այդ լքված երեխաների վրա:

Մի կիրակի երեկոյան, պատահեց այնպես, որ ինչ-որ աղմուկ բարձրացնելու, թե ինչ-որ մի այլ մեղքի համար, նրանց վռնդեցին ճաշասենյակից, և երբ ես գնացի ընթրիքի կանչելու նրանց, ոչ մի տեղ չկարողացա գտնել:

Տակնուվրա արեցինք ամբողջ տունը, վերևից ներքև, բակը և ախոռը՝ ոչ մի տեղ չերևացին: Ի վերջո, Հինդլին կատաղած կարգադրեց դռները կողպել, ոչ ոքի մինչև լույս ներս չթողնել:

Տնեցիք պառկեցին քնելու, իսկ ես խիստ անհանգստացած չկարողացա պառկել, բաց արի պատուհանը և, շնայած անձրևին, գլուխս դուրս հանեցի ու սկսեցի ականջ դնել.

որոշեցի՝ թեկուզև արգելված է՝ ներս թողալ սրահ, — վերադառնան:

Որոշ ժամանակ անց տարբերեցի ճամփից լավող քայլերի ձայնը և դարպասից դուրս՝ լապտերի առկայծող լույսը:

Շալը գցեցի գլխիս և վազեցի նախազգուշացնելու, որ դուռը չթակեն և միասոր էրնշոուին շարթնացնեն: Գալիս էր միայն Հիթբլիֆը, ցնցվեցի, երբ նրան մենակ տեսա:

— Ո՛ւր է միսս Քեթրինը, — իսկույն ճշացի, — հույս ունեմ, որ նրան ուրիշ չի պատահել:

— Նա Կեռնեխների ագարակատանն է, — պատասխանեց տղան, — և ես էլ հիմա այնտեղ կլինեի, եթե բարեկիրթ լինեին և առաջարկեին մնալ:

— Օ՛հ, վերջը ծուղակը կընկնես, Հիթբլիֆ, — ասացի, — դու երբեք չես հանգստանա, մինչև որ քո ուզածը գլուխ չընկնի: Ի՞նչ փչեց խելքներիդ, որ գնաք Կեռնեխների ագարակատուն:

— Թող թրջված շորերս հանեմ, ամեն ինչ կպատմեմ, Նելլի, — պատասխանեց նա:

Խնդրեցի զգույշ լինել, որ տանտերը շարթնանա, և քանի դեռ տղան հանվում էր, իսկ ես սպասում էի, որ լույսը հանդցնիմ, նա շարունակում էր պատմել.

— Քեթրի հետ միասին լվացքատան միջով փախանք թափառելու ազատության մեջ, բայց երբ հեռվում Ագարակատան լույսերը տեսանք, վճռեցինք ուղիղ գնալ այնտեղ և տեսնել, թե արդյո՞ք ճիշտ է, որ Լինթընները կիրակի երեկոն անց են կացնում ամեն մեկն իր անկյունում կանգնած, ցրտից դողալով, մինչ ծնողները սեղանի շուրջ ուտում, խմում են, երգում, ծիծաղում են և թեժ կրակի մոտ նստած փչացնում իրենց աչքերը: Կարծում ես սառչում էին, դողո՞ւմ: Կամ կարդում էին քարոզներ և ծառայի հարցերին պատասխանելով ստիպված լինում անդիր սերտել բիրլիական անունների ամբողջ սյունակնե՞ր, եթե ճիշտ չէին պատասխանում տրված հարցերին:

— Հավանաբար, ոչ, — պատասխանեցի ես, — նրանք, տարակույս չկա, որ լավ երեխաներ են, նրանց չեն պատժում, ինչպես ձեզ, երբ դուք ձեղ վատ եք պահում:

— Մի կեղծիր, Նելլի, — ասաց նա, — այդ ամենը դա-

տարկ բան է։ Մենք վազեցինք Դարավանդից մինչև պարտեզ առանց շունչ առնելու։ Քեթրինը իր ոտքերը հարեց, որովհետև բոբիկ էր։ Վաղը նրա կոշիկները մորուստում կփնտրենք։ Մենք ներս սողացինք ցանկապատի ճեղքից, խարխափելով անցանք շավիղով և ընկանք հյուրասենյակի լուսամուտի տակի ծաղկանոցը, ածուի մեջ։ Լույսը շողում էր պատուհանից, որի փեղկերը բաց էին, վարագույրները քաշած էին լոկ կիսով չափ։ Հիմքի ելուստին կանգնած և կոթնելով լուսամուտի գոգին, կարող էինք ներս նայել, և մենք տեսանք՝ ա՛հ, ինչքան գեղեցիկ էր։ Դա մարեզույն գորգով պատած մի շքեղ սենյակ էր, ռառեղ կային պաստառապատ մարեզույն բազկաթոռներ, սեղաններ, ոսկե հզրակով առաստաղը մաքուր սպիտակ էր, առաստաղի կենտրոնից արծաթե շղթաներով կախված ապակե կախոցները, ասես, փայլին տվող անձրև լինելին, և շողշողում էին բարակ մոմերը։ Մեր միստըրը և միսիս Լինթոնները այդտեղ չէին երևում, սենյակը լիովին էղզարի և քրոջ տրամադրության տակ էր։ Բա դա հրջանկություն չէ՞։ Երկուսս էլ ասես դրախտում լինեինք։ Եվ հիմա դուշակիր, թե ի՞նչ էին անում քո այդ «լավ երեխաները»։ Իզաբելան, նա կարծեմ տառամեկ տարեկան է, մեկ տարով փոքր է Քեթրից, սենյակի հեռավոր անկյան հատակին պառկած այնպես էր ճշում, ասես վճռկները նրա մարմնի մեջ շփալցած առեղներ էին խրում։ Էզգարը բուխարու մոտ կանգնած թնձայն լաց էր լինում, կապկանձելով թաթն էր թափ տալիս սեղանին նստած փոթրիկ շուքը, որին, ինչքան մենք կարողացանք հասկանալ իրենց փոխադարձ կշտամբանքներից, քիչ էր մնացել պատռեին, երկու մաս անեին։ Ապուշներ։ դա նրանց հաճույք էր պատճառում, վիճում էին, թե նրանցից որ մեկը իր ձեռքում բռնած կպահի տուք մազերի փունջը, և երկուսն էլ արցունք էին թափում, որովհետև շնիկի պատճառով կովելուց հետո նրանցից և ոչ մեկը չէր ուղտւմ նրան վերցնել։ Եվ ինչպե՞ս էինք մենք ծածաղում այդ շփացած անասունների վրա։ Մենք նրանց արհամարհում էինք ամբողջ սրտով։ Դու ե՞րբ ես տեսել, որ ես ցանկանամ ունենալ այն, ինչ ուզում է Քեթրինը։ Կամ ե՞րբ ես նկատել, որ մենք երկուսով, մենակ մնալով ընդարձակ տնայակի հրկու տարբեր ժայրերում, գոռանք, ճչանք, լաց

լինենք և հասակին թավալվելով գվարճանանք: Հազար կյանքերի զնով ես իմ այստեղի դրությունը չէի փոխի էդգար Լինթընի Կեռնեխների ագարակատան կյանքի հետ, նույնիսկ եթե ինձ իրավունք տային Զոգեֆին կտուրի ամենարարձր ծայրից շարտել ներքև և Հինդլիի արյամբ ներկել գլխավոր մուտքի դուռը:

— Կամաց, կամաց, — ընդհատեցի ես, — բայց դու դեռ չասացիր, Հիթքլիֆ, թե Քեթրինը ինչու՞ մնաց այնտեղ:

— Ասացի, որ մենք ծիծաղում էինք, Լինթընները լսեցին և, ասես պայմանավորված, երկուսն էլ նետի արագությամբ նետվեցին դեպի դուռը: Սկզբում ձայն չէր լսվում, ապա լրսվեց ճշոց. «— Օ՛յ, մայրի՛կ, մայրի՛կ: Օ՛յ, հայրի՛կ: Օ՛յ, մայրի՛կ, այստեղ եկեք: Օ՛յ, հայրիկ, օ՛յ...»: Այո, իսկապես, նրանք գոռալով նման մի բան էին ասում: Մենք սոսկալի աղմուկ բարձրացրինք, որ նրանց է՛լ ավելի վախեցնենք, իսկ հետո լուսամուտի գոգից ցատկեցինք ցած, որովհետև ինչ-որ մեկը քաշեց սողնակը և մենք հասկացանք, որ պետք է ճողոպրել: Ես բռնել էի Քեթիի ձեռքը և շտապեցնում էի, երբ տեսա՝ նա վայր ընկավ:

— Փախի՛ր, Հիթքլիֆ, փախի՛ր, — շշջում էր նա: — Նրանք արձակել են բուլդոզը, որը բռնել է ինձ:

Սատանա շուր լռնել էր նրա կոճից, նեղի, ես լսում էի շան նողկալի փոնչոցը: Քեթրինը չճշաց ցավից, ոչ, չճշաց, չէր ճվճվա, նույնիսկ, եթե կատաղած կովը պողահարեր նրան: Բայց ես սկսեցի բղավել: Այնքա՛ն անեծքներ թափեցի, որ դրանցով կարելի էր ոչնչացնել քրիստոնեական աշխարհի ուղածդ սատանային, քարը վերցրի, խրեցի շան ծնոտի մեջ և ամբողջ ուժով աշխատում էի զոռով մտցնել կոկորդը: Ի վերջո, այդ անասուն ծառան եկավ լապտերը ձեռքին, գոռաց.

— Պինդ բռնիր, Սողուն, պինդ բռնիր:

Մռկայն նա ձայնը կտրեց, երբ տեսավ, թե Սողունը ինչ որս է բռնել: Շան կոկորդը սեղձվեց, խոշոր բոսորագույն լիզուկ կես ոտնաչափ կախ ընկավ, իսկ բաց երախից ծորում էր արյունոտ լորձունքը:

Մռան Քեթիին բարձրացրեց: Նա ուշաթափ էր եղել. համոզված եմ՝ ոչ թե ահից, այլ ցավից: Նա աղքկան տու-

բավ ներս, իսկ ես, քրթմնջալով անեծքներ և վրեժխնդրութեան բոցով վառված, հետևեցի նրանց։

— Հը, ի՞նչ որս է, Ռոբերտ,— մուտքից գոռաց ինթընը։

— Սողունը մի փոքրիկ աղջիկ է բռնել, սըր,— պատասխանեց սպասավորը,— մի տղա էլ կա,— ավելացրեց նա,— որ կառչել, պոկ լի գալիս ինձնից, հոյակապ տիպ է երևում։ Շատ հնարավոր է, որ ավազակներն ուզում էին նրանց լուսամուտից ներս մտցնել, որ, երբ բոլորս պառկեինք քնելու, դուռը բացեին շայկայի առաջ, և մեզ հեշտութեամբ մորթոտեին։ Լոիբ, ստոր գող։ Դու դրա համար կախաղան կհանվես։ Միստր ինթըն, սըր, հրացանը ցած չդնեք։

— Այո, այո, Ռոբերտ,— ասաց հիմար ծերուկը,— սրիկաները իմացել են, որ ես երեկ վարձակալներից փող եմ ստացել, կարծում են, թե ինձ հանկարծակիի կբերեն։ Թող գան, ես նրանց լավ ընդունելություն ցույց կտամ։ Հե՛յ, Զոն, դուան շղթան գցիր, ամրացրու Զեննի, Սողունին ջուր տվեք։ Հարձակվե՛լ դատավորի վրա, և այն էլ կիրակի՞ օրը։ Մի դրանց լիտիությունը տես։ Օ՛հ, մի նայիր, սիրելի Մերի։ Մի վախենա, դա լոկ մի տղա է, մի տես, թե ինչ սարսափելի է խոժոռվում... մի՞թե երկրի համար բարերարություն չի լինի, եթե սրան շուտ կախաղան հանեն, նախքան կրացահայտի իր բնավորության գծերը ոչ միայն դեմքի արտահայտությամբ, այլև գործով։

Նա ինձ քաշեց տարավ ջահի սակ, իսկ միսիս ինթընը ակնոցը դրեց քթին և սարսափահար ձեռքերը վեր կարկառեց։ Երկշոտ երեխաները ավելի մոտ եկան, իսկ Իզաբելլան քշվաց։

— Ի՛նչ սարսափելի տիպ է Փակիր նրան մառանում, հայրիկ։ Նա իսկ և իսկ նման է աշն գուշակուհու որդուն, որ գողացավ իմ ձեռնասուն փասիանը, այդպես չէ՞, էդգար։

Քանի դեռ նրանք ղննում էին ինձ, Քեթրինը ուշքի եկավ, լսեց վերջին բառերը և ծիծաղեց։ էդգար ինթընը ուշադիր դիտելուց հետո, ասես սթափվեց և ճանաչեց նրան։ Նրանք մեղ տեսած կլինեն եկեղեցում, մի որևէ այլ վայրում մենք հազվադեպ էինք հանդիպում նրանց։

— Վայ, ախր, սա միսս էրնշոուն է,— շնչաց նա մորը,—

հապա մի լավ նայիր, տես, թե ինչպե՞ս է Սողոմար սրաս կծոտել, մի տես, ոտքից արյուն է ծորում:

— Միսս էրնշոո՞ւն: Անմիտ բան ես ասում,— ճշաց մայրը,— հա՛, չէ մի, էդ էր պակաս, որ միսս էրնշոուն սկսե՞ր բոշայի հետ շրջել: Ի դեպ, սիրելիս, աղջիկը իրոք սգի մեջ է, այո, իհարկե, նա կարող է ամբողջ կյանքում հաշմասուլամ մնալ:

— Ինչպիսի՞ հանցավոր անփութություն նրա եղբոր կողմից,— բացականչեց միստր Լինթընը՝ հայացքը իմ վրայից փոխադրելով Քեթրինի վրա:— Ես Շելդերից (Շելդերը մեր փոխերեցն է, սըր) լսել եմ, որ եղբայրը նրան հնարավորություն է տալիս, որպեսզի իսկական հեթանոս մեծանա: Բայց սա ո՞վ է: Աղջիկը որտեղի՞ց է գտել այսպիսի մի ուղեկից: Ախ հա՛, սա ըստ հրեություն, այն երեխան է, որ իմ հանգուցյալ հարեանը գտել բերել էր Լիվերպուլից՝ սա հնդիկ նավաստու որդի կամ նավակներից դուրս շարտած փոքրիկ ամերիկացի, կամ էլ իսպանացի կլինի:

— Ինչ որ է, վատ տղա է,— նկատեց ծեր լեդին,— նրան ոչ մի դեպքում չի կարելի պահել պարկեշտ տան մեջ: Բա չնկատեցի՞ր, Լինթըն, թե ինչ բառեր է նա գործածում: Ես սարսափից ցնցվեցի, երբ իմ երեխաները լսեցին նրա խոսքերը:

Ես կրկին սկսեցի հայհոյել, մի բարկանա, նեղի, և այնպես, որ Ռոբերտին հրամայվեց ինձ հեռացնել սենյակից: Ես հրաժարվում էի գնալ առանց Քեթիի, նա ինձ քաշ տալով տարավ պարտեզ, լապտերը կոխեց ձեռքս, ասաց, որ իմ վարքագծի մասին անպայման կհաղորդվի միստր էրնշոուն և, հրամայելով անմիջապես հեռանալ, դուռը կողպեց:

Հետ քաշած վարագույրները դեռ մնում էին անշարժ: Ես բարձրացա իմ նախկին տեղը և սկսեցի դիտել. եթե Քեթրինը ուղենար վերադառնալ, և եթե նրանք նրան շուգենային ազատ արձակել, ես նրանց մեծ հայելին կջարդոտեի, վեր կածեի միլիոնավոր բեկորների:

Քեթրինը հանգիստ նստել էր բազմոցի վրա: Միսս Լինթընը նրա վրայից հանեց կովապահ կնոջ գորշ թիկնոցը, որ հետներս վերցրել էինք զբոսանքի համար, և, տարուբե-

բելով գլուխը, ինչպես ինձ թվաց, կշտամբում էր նրան. դե, Քեթին երիտասարդ լեզի է, և նրանք իրենց վերաբերմունքով տարբերություն են դնում նրա և իմ մեջ: Հետո աղախինը կոնքով տաք ջուր բերեց և լվաց նրա ոտքերը: Միստր Լինթընը նրա համար մի բմականակ թերմոն պատրաստեց, Իզաբելլան նրա դոզը լցրեց մի սկահակ պաքսիմատ, իսկ էդգարը ղարմանք արտահայտող հայացքով կանգնել էր մի փոքր հեռու: Ապա շորացրին ու սանրեցին նրա գեղեցիկ մազերը, սվեցին բավականին մեծ հողաթափեր և նրա բազկաթուղ սահեցրին, մոտեցրին կրակին: Ես նրան թողեցի այնպիսի ուրախ տրամադրության մեջ, որ ավելին հարկավոր էլ չէր: Նա ուտելիքը կիսում, տալիս էր շնիկին ու բուլդոգին, որի քիթը կամթում էր ուտացնելիս: Լինթընների դատարկ, կապույտ աչքերում բոցավառվում էին կյանքի կայծեր, որոնք Քեթրինի սեփական գրավիչ դեմքի աղոտ արտացոլումն էին: Ես տեսնում էի, որ նրանք բոլորն էլ տոգորված էին հիմար հիացմունքով: Քեթին անսահմանորեն շատ բարձր է նրանցից, բարձր է աշխարհում բոլորից, ճիշտ չէ՞, Նեյլի:

— Այդ խմորը ավելի շատ ջուր կվերցնի, քան դու կարծում ես, — պատասխանեցի և, նրան ծածկելով, լույսը հանցեցրի: — Դու անուղղելի ես, Հիթքլիֆ, և միստր Հինդլին ստիպված կլինի դիմել ամենախիստ քայլերի՝ կապրենք, կտեսնենք:

Իմ ասածներն ավելի ճիշտ դուրս եկան, քան ակնկալում էի: Այդ շարաբաստիկ արկածը կատաղեցրեց էրնշոուն: Իսկ հետո միստր Լինթընը, որպեսզի ուղղի իր թույլ տված անվայել վերաբերմունքը, հետևյալ օրն անձամբ այցելեց մեզ և երիտասարդ տանտիրոջ գլխին կարգաց մի երկար խրատ այն մասին, թե ինչ ձևով նա պետք է ընտանիքը դեկավրի: Դա ստիպեց Հինդլին լրջորեն հետևել Հիթքլիֆին: Վերջինիս շփոթեցին, բայց հայտնեցին, որ եթե իրեն թույլ տա գեթ մեկ անգամ խոսել Քեթիի հետ, նրան տնից դուրս կվռնդեն, իսկ միտիս էրնշոուն պարտավորվեց իր տալին պատշաճ հեռավորության վրա պահել, երբ տուն վերադառնա: Դրա համար միսիսը գործադրեց ոչ թե ուժ, այլ խորամանկություն. ուժի միջոցով նա, իհարկե, իր նպատակին չէր հասնի:

Քեթին Կեռնեխների ազարակատանը մնաց հինգ շաբաթ՝ մինչև ծննդյան տոնը։ Այդ ընթացքում նրա կոճը լիովին բուժվեց, շարժուձևերը բավականին բարեփոխվեցին։ Միսիս Էրնշտուն հաճախ այցելում էր նրան, ժամանակ առ ժամանակ սկսում էր վերադաստիարակման իր ծրագիրը իրագործել գեղեցիկ շորեր հագցնելով ու շողոքորթելով, աշխատում էր ինքնահարգման զգացում ներշնչել նրան։ Այդ ամենը Քեթին պատրաստակամորեն ընդունում էր։ Այնպես որ, անզուսպ, գլխաբաց փոքրիկ վայրենու փոխարեն,— որը խայտալով տուն էր նետվում, մեզ ողջագուրում, շնչահեղձ էր անում,— տան առաջ սևաթույր, գեղեցիկ պոնիից ցած իջավ փետրազարդ, կղբենու գլխարկի տակից դուրս թափված շագանակագույն խոպոպիկներով մի արժանավայել անձնավորություն, որը երկու ձեռքով բռնած հետ էր պահում իր փշերը։

Հինգիս օգնեց նրան ձիուց իջնել և հիացմունքով բացականչեց.

— Ախր, Քեթի, դու կատարյալ գեղեցկուհի ես, հազիվ բն ճանաչիի քեզ, հիմա իսկական լեդի ես։ Բա Իզաբելլա Լինթրնը սրան կհավասարվի՞, Ֆրենսիս։

— Իզաբելլան զուրկ է Քեթիի բնական առավելություններից,— պատասխանեց նրա կինը։— Բայց նա պետք է իրեն հետևի, որ այստեղ նորից վայրենի չդառնա։ Էլլեն, օգնիր միսս Քեթինին շորերը հանել։ Սպասիր, սիրելիս, գանդուրներդ կխառնես, գլխարկիդ ժապավենը թող ես արձակեմ։

Ես հանեցի ամազոնկան, որի տակից ամբողջ փայլով շողաց փոթավոր, մետաքսե փարթամ զգեստը, սպիտակ կիսավարտիքը և փայլեցրած կոշիկները։ Մինչ նրա աչքերը սպաղողում էին բերկրանքից, շները ցատկոտելով մոտ վաղեցին ողջունելու նրան, բայց նա հազիվ էր համարձակվում գիպլել նրանց, վախեցնելով, որ իրենց թաթերով կարող են հետքեր թողնել իր շքեղ շորերի վրա։

Նա զգուշորեն համբուրեց ինձ,— ես ծննդյան տոնի նախօրեին կարկանդակներ էի պատրաստում, ամբողջապես

ալյուրոտովել էի, ուստի չէր կարելի ինձ հետ ողջագուրվել,—
ասլա նայելով շուրջը, փնտրեց Հիթքլիֆին: Միստր ու միսս
էրնշոուները տագնապալից հայացքով հետևում էին նրանց՝
հանդիպման պահին. մտածում էին, հենց հիմա պարզել, թե
ինչ ձևով և ինչի հիման վրա կարելի կլինի երկու բարեկամ-
ներին իրարից բաժանել:

Սկզբում հեշտ չէր գտնել Հիթքլիֆին: Եթե նա առաջ էլ,
երբ Քեթրինը տանն էր, թափփված ու անմաքրասեր էր,
ասլա վերջին ժամանակներս տասն անգամ ավելին էր դար-
ձել:

Ինձնից բացի ոչ ոք բարություն չէր ցուցաբերում, որ
նրան անվանի կեղտոտ տղա և առաջարկի շաքաթվա մեջ
գոնե մեկ անգամ լվացվել. իսկ նրա հասակի երեխաները
հազվադեպ էն մեծ հաճույքով օգտվում օճառից ու ջրից:
Հենց դրա համար էլ,— եթե լիստենք նրա շորի մասին, կեղ-
տոտ ու փոշոտ աշխատանքի մեջ երեք ամիս շարունակ ծա-
ռայել էր նրան, և զզված մազերի մասին,— նրա դեմքն
ու ձեռքերը սարսափելի աղտոտ էին: Ահա թե ինչու նա
թաքնվեց բազմոցի հետևում, երբ տեսավ, որ իր նման գրգ-
գրված մազերով աղքատ փոխարեն, ինչպես ակնկալում էր,
երևաց պերճաշուք հագնված, վայելուչ տեսքով մի օրիորդ:

— Հապա ո՞ւր է Հիթքլիֆը,— հարցրեց նա, հանելով
ձեռնոցների և ցույց տալով, ոչինչ չանելուց և սուսը նստե-
լուց, զարմալալիորեն ճերմակ մատները:

— Հիթքլիֆ, կարող ես մոտենալ,— գոռաց միստր Հինդ-
լին, գիտենալով, որ բավականություն է ստանալու նրա
շփոթվածությունը դիտելուց և ուրախանալով, որ տեսնելու է,
թե այդ գարշելի փոքրիկ անբանը ինչպես պետք է ներկա-
յանա Քեթրին:— Կարող ես մոտենալ և մյուս բոլոր ծառա-
ների պես ողջունել միսս Քեթրինի գալուստը:

Քեթրին, իր բարեկամին թաքստոցում նկատելով, նետվեց
դեպի նա, գրկեց, մի վայրկյանում յոթ-ութ անգամ համբույր
գրոշմեց նրա այտին, ապա հետ քաշվեց և սկսեց բարձրա-
ձայն ծիծաղել, բացականչելով.

— Այդ ի՞նչ կեղտոտ ու բարկացկոտ, ի՞նչ ծիծաղելի ու
թխպոտ տեսք ունես: Բայց դա նրանից է, որ ես ընտելացել

Լմ էդգար և Իզաբելլա Լինթըններին: Հը՞, Հիթքլիֆ, Ի՞նչ է, մոռացե՞լ ես ինձ:

Քեթին որոշ հիմք ուներ այդ հարցը տալու, որովհետև Հիթքլիֆի դեմքը ավելի ևս մռայլվեց ամոթից ու հպարտությունից, որի պատճառով նա անշարժ մեխված մնաց իր տեղում:

— Ձեռք տուր նրան, բարեիր, Հիթքլիֆ, — ներողամտաբար ասաց միստր էրնշոուն. — Այս անգամ թույլատրվում է:

— Ոչ, — պատասխանեց տղան. վերջապես լեզուն բացվեց, — այստեղ չեմ կանգնի, որ ծիծաղեն ինձ վրա: Ես դա չեմ հանդուրժի. — Եվ կճեղքեր մեր օղակը ու կփախչեր, եթե միսս Քեթին չբռներ նրան:

— Բուրբուլին չէի ուզում քեզ վրա ծիծաղել, — ասաց նա, — ես չկարողացա պահել ինձ, Հիթքլիֆ, դե, գոնե ձեռքս սեղմիր: Ինչո՞ւ ես այդպես փքվում: Ես միայն ուզում էի ասել, որ դու տարօրինակ տեսք ունես: Եթե լվացվես և մազերդ սանրես, ամեն ինչ կարգին կլինի, ախր, դու շատ կեղտոտ ես:

Քեթին մտահոգված նայում էր իր ձեռքում բռնած նրա թխագույն մատներին, ինչպես և իր հագուստին. վախենում էր, որ և՛ թե դիպչեն նրան, շորն այնքան էլ չի շքեղանա:

Կարիք չկար դիպչելու ինձ, — պատասխանեց Հիթքլիֆը, հետեւելով նրա հույացքին և հետ քաշելով իր ձեռքը: — Ես կեղտոտ կլինեմ այնքան, որքան կամենում եմ, սիրում եմ կեղտոտ լինել և կեղտոտ կլինեմ:

Այդ խոսքերով նա, պարոնի և տիկնոջ ցնծության ներքո, դուրսը ցցած, սենյակից դուրս սլացավ՝ սուր տազնապի մեջ թողնելով Քեթինին, որը չէր կարողանում հասկանալ, թե ինչու պետք է իր դիտողությունները այդպիսի զայրույթ պատճառեին նրան:

Նորեկի համար աղախինի դերը կատարելուց հետո կարկանդակը վառարանում տեղավորեցի, ինչպես պատշաճ է թաթախման և քերտի, սենյակն ու խոհանոցը ուրախ կրակի շողերով ջերմացրի, ասպա պատրաստվեցի նստել և մենության մեջ զվարճանալ՝ երգելով ծննդյան պվարթ երգեր, բանի տեղ չդնելով Զոդեֆի հանդիմանությունները, իբր իմ ընտրած

երգերի ուրախ հղանակները շատ նման են աշխարհիկ երգերին:

Ջոզեֆն առանձնացավ, գնաց իր սենյակ աղոթելու, իսկ միստր և միսիս էրնշտունները ջանում էին սիրելի օրիորդին դբաղեցնել իրենց գնած զանազան գեղեցիկ մանր խաղալիքներով, որոնք պետք է նվիրաբերվեին փոքրիկ Լինթըններին, որպես երախտագիտության նշան նրանց ցուցաբերած բարության համար:

Երեխաները հրավիրված էին, որ վաղվա օրն անցկացնեն Դարավանդում: Հրավերն ընդունված էր մի պայմանով. միսիս Լինթընը խնդրում էր, որ իր սիրելիներին հեռու «պահեն» անվայել կերպով հայհոյող այդ տղայից:

Այդպիսի պարագաներում մնացի միայնակ: Ես ներշնչում էի թխվածքի անուշ բուրմունքը, հիանում էի խոհանոցի աման-չամանի փայլով, պատի՝ փշարմավով զարդարված, հղկված ժամացույցով, սկուտեղի վրա շարած արծաթե գավաթներով, որոնք ընթրիքի համար պետք է լցնեն համեմված տաք էյլով, իսկ ամենից շատ հիանում էի հատուկ խնամքով մաքրված և փայլեցրած անքիծ հատակով:

Ես ներքուստ հավանություն էի տալիս յուրաքանչյուր առարկային և հետո վերհիշեցի, թե ինչպես, երբ ամեն ինչ կարգի բերվեր, ծեր էրնշտուն ներս կմտներ կեցցես կասեր ու ձեռքիս մեջ կթողներ մեկ շիլլինգ, որպես ջրօրհների նվեր. ապա սկսեցի մտածել այն մասին, թե նա ինչքան էր սիրում Հիթթլիֆին և վախենում էր, որ իր մահից հետո նրան անուշադրության կմատնեն, և այդ ամենը բնականաբար ստիպեց ինձ մտածել, թե ինչ դրության մեջ էր գտնվում խեղճ տղան հիմա, և երգելու փոխարեն սկսեցի արցունքներ թափել: Սակայն իսկույնեթ մտածեցի, որ ավելի խելացի բան արած կլինեմ, եթե փորձեմ ուղղել նրա մի քանի սխալ քայլերը, քան լաց լինել դրանց համար: Վերկացա, դուրս եկա բակ նրան փնտրելու:

Նա հեռու չէր. մտա ախոռ, որտեղ պոնիի թավշափայլ մեջքը սովորականի պես հարթելով, նա կերակրում էր մյուս ձիերին:

— Շուտ վերջացրու, Հիթթլիֆ,— ասացի,— խոհանոցն այնպես հանգստավետ է, Ջոզեֆը գնաց վերև, իր սենյակը,

շուտ վերջացրու, և թող որ միսս Քեթիի գալուց առաջ քեզ կարգին հազցնեմ, այն ժամանակ դուք կարող եք վառարանի մոտ միասին նստել, մի լավ տաքանալ և մինչև քնելը շատախոսել:

Նա շարունակում էր զբաղվել իր գործով և բոլորովին չնայեց իմ կողմը:

— Դե ե՛կ, կգաս, չէ՞,— շարունակում էի ես,— ձեզնից յուրաքանչյուրի համար մի-մի բլիթ եմ թխել, գրեթե պատրաստ են, իսկ քեզ հազցնելը համարյա կես ժամ կխլի ինձանից:

Սպասեցի հինգ րոպե և պատասխան չստանալով, հեռացա...

Քեթինը ընթրեց իր եղբոր ու հարսի հետ, Զոզեֆն ու եռ ընթրեցիինք սակավախոս ընկերակցությամբ՝ համեմված կըշտամքանքներով և հանդուգն խոսքերով: Հիթբլիֆի բլիթն ու պանիրը ամբողջ գիշեր մնացին սեղանի վրա՝ ասես փերինհրին հյուրասիրելու համար: Նա շարունակեց աշխատել մինչև ժամը ինը և ապա համր ու խոժոռ դեմքով անցավ իր սենյակը:

Քեթին եկավ նստեց. զբաղված էր զանազան կարգադրություններ անելով իր նոր բարեկամների ընդունելության օոնշություն, լոկ մեկ անգամ մտավ խոհանոց, որ խոսի իր հին բարեկամի հետ, բայց նա չկար: Քեթին սոսկ մի պահ կանգնեց, որ հարցնի, թե ինչ է պատահել նրան, ապա գնաց:

Առավոտյան Հիթբլիֆը կանուխ արթնացավ, և, քանի որ տոն էր, իր ոչ բարի մտքերի հետ գնաց դեպի մորուսների շրջանը, մնաց այնտեղ այնքան ժամանակ, մինչև որ ամբողջ ընտանիքը գնաց եկեղեցի: Պասն ու մտածմունքը ասես նպաստեցին նրա տրամադրության բարձրացմանը: Մի պահ նա պտտվեց իմ շուրջը, ապա քաջություն ձեռք բերելով հանկարծ բացականչեց.

— Նելլի, կարգի բեր իմ տեսքը, ուզում եմ կոկիկ լինել:

— Վաղուց էր հարկավոր այդպես անել, Հիթբլիֆ,— ասացի,— դու վշտացրիր Քեթրինին, նա, ես կասեի, ցավում է, որ վերադարձել է տուն: Ստացվում է՝ նախանձում ես, որ ավելի շատ են մտածում նրա, քան քո մասին:

Քեթրինին նախանձելու մասին ասվածը Հիթքլիֆին անհասկանալի մնաց, բայց վիշտ պատճառելու մտադրություներ՝ խոցեց:

— Նա ի՞նքն ասաց, որ ևս վշտացրել եմ իրեն,— հարցրեց Հիթքլիֆը, լրջացած դեմքով:

— Նա արտասովեց, երբ ևս այս առավոտ հայտնեցի, որ դու դարձյալ գնացել ևս:

— Դե, ինչ արած, ևս էլ գիշերն եմ լաց հղել,— առարկեց նա,— և ևս ավելի շատ հիմք ունեմ լաց լինելու, քան ինքը:

— Այո, դու հիմք ունեիր քուն մտնելու հպարտ սրտով ու դատարկ ստամոքսով,— ասացի,— հպարտ մարդիկ իրենք են սնունդ տալիս իրենց տխուր վշտերին: Բայց եթե ամառում ևս քո գյուրազրդություն պատճառով, ապա երբ նա վերադառնա, դու պետք է ներում խնդրես նրանից: Կբարձրանաս վերև և թույլալություն կխնդրես նրան համբուրելու, կասես... դե ինքդ գիտես, թե ինչ պիտի ասես, միայն թե արա անկեղծորեն և ոչ թե այնպես, իբր կարծել ես, որ իր շքեղ հագուստով նա դարձել է օտարական: Եվ հիմա, շնայած պետք է ճաշ պատրաստեմ, բայց կաշխատեմ ժամանակ որսալ և տեսքդ այնպես կարգի բերել, որ էդգար Լինթընը քո կողքին պուպրիկ երևա. նա հենց պուպրիկ էլ է: Դու նրանից փոքր ես, սակայն, գրադ եմ գալիս, ավելի բարձրահասակ ևս և երկու անգամ ավելի լայն ուսեր ունես, քան նա: Դու կարող էիր նրան մի ակնթարթում գետին տապալել, մի՞թե չես զգում, որ կարող էիր:

Հիթքլիֆի դեմքը մի բոլոր պայծառացավ, սակայն նույն պահին նորից մթազնեց, և նա հառաչեց:

— Բայց, Նելլի, եթե քսան անգամ էլ նրան գետին տապալեմ՝ դրանից ոչ նա կտգեղանա, ոչ էլ ես կգեղեցկանամ: Կցանկանալի ունենալ նրա շքեղ մազերն ու նուրբ մաշկը, նրա պես լավ հագնվել ու պահել ինձ այնպես, որ բախտ ունենալի դառնալ հարուստ մարդ, որպիսին նա կգառնա:

— Եվ ամեն մի դատարկ բանի համար մայրիկ կանչել,— ավելացրի ես,— և սարսափից դողալ, երբ գյուղացի տղան քեզ վրա բռնեցք բարձրացնի, և ամբողջ օրը անձրևի պատ-

ճառով նստել տանք: Օ՛, ՀիթլերիՖ, դու փոքրոգի ես: Հապա մի մոտեցիր հայելուն, ես քեզ ցույց կտամ, թե ինչ պետք է ցանկանաս: Տեսնո՞ւմ ես այդ երկու զիծը քո հոնքերի մեջտեղը: Եվ այդ հաստ հոնքերը, որոնք, կամարածե բարձրանալու փոխարեն, ցած են իջնում քթարմատի մոտ: Տեսնո՞ւմ ես այդպես խոր թաղված այդ զույգ սև սատանաներին, որոնք իրենց լուսամուտները երբեք համարձակորեն չեն բացում, բայց սատանայի լրտեսների պես թաքուն նայում են այնտեղից: Ցանկացիր և սովորիր հղկել խոժոռ խորշոմները, համարձակորեն բարձրացնել կոպերը, փոխարինիր այդ սատանաները վստահելի և անմեղ հրեշտակներով, որոնք կոսկածներից ու վարանումներից ազատ են և միշտ բարեկամներ են սեսնում այնտեղ, որտեղ հաստատ չգիտեն, որ թշնամիներ են կանգնած: Մի նմանվիր շարաճճի շանը, նա գիտի, որ քաջիներ է ստանում ըստ արժանվույն, և, սակայն, տոտում է խփողին, որ իրեն ցավ է պատճառում, և ամբողջ աշխարհը:

— Մի խոսքով, ես պետք է ցանկանամ ունենալ էդգար Լինթլի մեծ, կապույտ աչքերը և նրա ողորկ ճակատը,— սյուտասխանից նստե՛լ: Դե, ուզում եմ, բայց իմ ուզենալով հո չի:

— Եթե բարի սիրտ ունենաս, դեմքդ էլ կդառնա գեղեցիկ,— շարունակեցի ես,— նույնիսկ, եթե կատարյալ սևամորթ լինեիր. շար սիրտ ունենալու դեպքում ամենագեղեցիկ դեմքն անգամ այլանդակից էլ վատ է: Իսկ հիմա, երբ մենք լվացվել ենք, սանրվել և այլևս չենք փքվում, ասա, մի՞թե չես կարծում, որ դու ավելի քան գեղեցիկ ես: Ես քեզ կասեմ, որ դու ինձ համար այդպիսին ես: Դու կարող էիր նմանվել շորերը փոխած արքայազնի: Ո՞վ գիտի, գուցե քո հայրը եղել է Չինաստանի բողոքիսան, իսկ մայրդ՝ Հնդկաստանի թագուհի, և նրանցից յուրաքանչյուրը կարող էր մի շաբաթվա եկամուտով գնել Մուկդին հողմերի դարավանդն ու Կեռնեխների ազարակատունը միասին վերցրած: Դուցեև շար նավաստիները քեզ առևանդել, բերել են Անգլիա: Եթե րո տեղը լինեի, ամենաբարձր կարծիքը կունենայի իմ ծագման մասին, և այդ միտքը ինձ կդարձներ համարձակ ու

պատվավոր անձնավորութիւն, դրա շնորհիվ ես կհանդուրժեի՝
խղճուկ ֆերմերի գործադրած ճնշումները:

Ես շարունակում էի այդպես շատախոսել, իսկ Հիթքլիֆն
աստիճանաբար կորցնում էր իր խոժոռ նայվածքը և սկսում
էր միանգամայն հաճելի տեսք ընդունել, երբ մեր խոսակ-
ցութիւնը անսպասելի կերպով ընդհատեց մի շոնգալից աղ-
մուկ, որը ճանապարհով առաջ շարժվելով ներխուժեց բակ:
Հիթքլիֆը նետվեց դեպի լուսամուտը, իսկ ես՝ դեպի դուռ.
հենց այդ պահին մենք տեսանք, թե ինչպես թիկնոցների ու
մուշտակների մեջ փաթաթված երկու լինթընները շնչասպառ
լինելով ցած էին իջնում ընտանեկան կառքից, իսկ էրնշոու-
ները՝ իրենց ձիերից: Նրանք ձիերով հաճախ էին ձմեռ ժա-
մանակ եկեղեցի գնում: Քեթրինը երեխաների ձեռքից բռն-
ած ներս տարավ և նստեցրեց կրակին մոտ, որից նրանց
դժգույն դեմքերն իսկույն սկսեցին կարմրել:

Ես Հիթքլիֆին խորհուրդ տվեցի, որ շտապի ցույց տալ
իր բարի տրամադրութիւնը. նա սիրով համաձայնեց, բայց
շար բախտի բերմամբ հենց որ դեպի սենյակ տանող խոհա-
նոցի դուռը բացեց մի կողմից, Հինդլին էլ բացեց մյուս
կողմից: Նրանք հանդիպեցին, և տանտերը, նրան մաքուր
և ուրախ տեսնելով, զայրացավ, կամ գուցե ցանկանալով
միսիս լինթընին տված խոստումը պահել, նրան հանկար-
ծակի հարվածով հետ շարտեց ու զայրույթով հրամայեց
Ջոզեֆին.

— Սրան հեռու պահիր սենյակից, փակիր ձեզնահարկում,
մինչև որ մենք ճաշը վերջացնենք: Նա մատները կկոխի կար-
կանդակի մեջ և կթռցնի մրգերը, եթե մի րոպե անգամ մե-
նակ մնա:

— Ոչ, ոչ, սրբ, — առարկեցի ես, — նա ոչ մի բանի ձեռք
չի տա, երբեք: Ես ենթադրում եմ, որ նա անուշեղենից պետք
է իր բաժինը ստանա, ինչպես և մենք բոլորս:

— Նա կճաշակի իմ ձեռքի ուժը, եթե մինչև մութն ընկ-
նելը նրան տեսնեմ ներքեւում, — գոռաց Հինդլին: — Դուրս
կորիր, թափառաշրջիկ: Ի՜նչ, դու դեռ փոքրձում ես ցուցամո-
լի գե՞ր խաղալ, հը՞: Դեռ սպասիր, կբռնեմ, կբաշեմ քո
այդ շքեղ գանգուրները և կտեսնենք՝ դրանք մի քիչ ավելի
շե՞ն երկարի:

— Դրանք առանց այդ էլ բավականին երկար են, — սկսեց պարոն Լինթընը՝ գաղտագողի նայելով դռան շեմից։

— Զարմանում եմ, որ այդ մազեերից նրա գլուխը չի ցավում։ Դրանք ձիու բաշի նման կախվում են աչքերի վրա։

Իր գիտողությամբ Լինթընը բուրբուռով չէր ուզում նրան վիրավորել։ Բայց Հիթքլիֆն իր ցասկոտ բնավորությամբ չէր կարող հանդուրժել լկտիությունն նման մի բան մի մարդու կողմից, որին ինչպես երևում է, դեռ այն ժամանակ ատում էր որպես ախոյանի։ Նա իսկույն վերցրեց տաք խնձորի սոուսով լի ամանը՝ ձեռքն ընկած առաջին բանը, և թափով շարտեց նրա դեմքին ու կրծքին։ Լինթընը անմիջապես սկսեց գոռալ և դրա վրա Իզաբելլան ու Քեթրինը շտապ ներս վազեցին։

Միստր էրնշոուն բռնեց հանցագործին և ուղիղ տարավ իր սենյակը, որտեղ անտարակույս գործադրեց շատ կոպիտ միջոց, որպեսզի սառեցնի անզուսպ Հիթքլիֆի նոպան. երբ վերադարձավ, շիկնել էր և շնչահեղձ էր լինում։ Ես վերցրի սնձեռոցիկը և շարությամբ սկսեցի մաքրել էղդարի քիթը, բերանը՝ ասելով, որ արժանի պատիժ ստացավ։ Կարիք չկար մեջ ընկնելու։ Նրա քույրն արտասովելով խնդրում էր տուն գնալ, իսկ Քեթին շփոթված կանգնել ու կարմրում էր բուրբուռ փոխարեն։

— Դուք չպետք է խոսեիք հետը, — կշտամբում էր նա Լինթընին, — Հիթքլիֆը վատ տրամադրության մեջ էր, և հիմա դուք փչացրիք ձեր այս այցը, իսկ Հիթքլիֆին կծեծեն, տանել չեմ կարող, երբ նրան խարազանում են։ Ես ճաշել էլ չեմ կարող։ Ինչո՞ւ, էղդար, ինչո՞ւ խոսեցիր։

— Ես ոչինչ չեմ ասել, — հեծկլտում էր պատանին՝ դուրս պրծնելով իմ ձեռքից և սոուսի մնացորդը մաքրելով իր բատիստե թաշկինակով։ — Ես մայրիկին խոստացա, որ նրան ոչ մի խոսք չեմ ասի և շասացի։

— Դե, բավական է լաց լինեք, — արհամարհանքով պատասխանեց Քեթրինը, — ձեզ հո չսպանեցին։ Գործն ավելի ևս կփչացնեք։ Վերադառնում է եղբայրս, հանգստացե՛ք, սուս, Իզաբելլա, մի՞թե նա վիրավորել է ձեզ։

— Դե լավ, երեխաներ, գրավեք ձեր տեղերը, — ըղավեց Հինդլին՝ ներս վազելով։ — Ես այդ անասուն լակոտի պատ-

ճառով մի լավ քրանեցի: Մյուս անգամ, պարոն էդգար, արդարադատությունը հաստատեք ձեր սեփական բռնեցքներով, դա կգրգռի՝ ձեր ախորժակը:

Անուշահոտ ուտելիքի բուրմունքը հյուրերին և տանտիրոջը հանգստություն պարգևեց: Ճանապարհից բոլորն էլ սովածացել էին, և դժվար չէր մխիթարվել, քանի որ ոչ մեկին իսկական վնաս չէր հասցվել:

Միստր էրնշտուն տապալիած միսը կտրտեց և առատորեն դրեց ափսենների մեջ, իսկ տանտիրիկներ իր աշխույժ խոսակցությամբ աշխատում էր ուրախացնել նրանց: Ես Քեթրինի աթոռի հետևը կանգնած ծառայում էի և վշտացած էի՝ տեսնելով, թե ինչպես նա շոր աչքերով ու անտարբեր տեսքով կտրատում էր իր առջև դրած սագի թևը:

— Անդդա աղջիկ, — մտածում էի ես, — ինչ հեշտությամբ է ներում իր հին բնկերոջը հասցրած վիրավորանքը: Ես չէի կարող պատկերացնել, որ նա կարող է այդքան հստակ մոլ լինել:

Նա մի կտոր տարավ բերանը, ապա նորից դրեց տեղը. այտերը կարմրեցին և արցունքների հեղեղ հոսեց դրանց վրայով: Նա պատառաքաղը դրեց հատակին և շտապ մտավ սփռոցի տակ, որպեսզի թաքցնի իր հուզմունքը: Ես նրան այլևս անզգա չէի կոչում, որովհետև տեսնում էի, որ նա ամբողջ օրը ասես Քավարանում լինեք, և ամեն կերպ ջանում էր մի պատրվակ գտնել, որպեսզի մենակ մնա կամ էլ գնա գտնի Հիթքլիֆին, որին Հինզլին, ինչպես ես տեսա, երբ փոքրածում էի թաքուն մի փոքր ուտելիք հասցնել նրան, փականքի տակ դրեց:

Երեկոյան մեղ մոտ տեղի ունեցան պարեր: Քեթին խընդրեց, որ Հիթքլիֆն էլ մասնակցի, որովհետև Իդարելլա Լինթընը պարրնկեր չունեք. նրա խնդրանքը մնաց անպատասխան: Ինձ հրավիրեցին, որ այդ բացը լրացնեմ:

Շարժումներից տաքացած՝ մոռացության տվինք թախիծը, և ուրախությունն ավելի ևս ուժեղացավ, երբ Գիմմերթնից եկավ տասնհինգ գործիքից՝ փող, տրոմբոն, կլառնետ, թավափող, ֆրանսիական եղջերափողից ու թավջութակից բաղկացած մի նվագախումբ՝ շահված երգիչներին: Նվագողները յուրաքանչյուր ծննդյան սոնին շրջանի բոլոր լարեկիրթ

տները շրջում, հարկ էին հավաքում: Մենք նրանց հրավիրե-
ցինք նվագելու՝ գտնելով, որ նրանց պատշաճ ձևով պատիվ
էր ված կլինենք, եթե լսենք նվագը:

Կրոնական սովորական հիմները կատարելուց հետո մենք
առաջարկեցինք նվագել ուրախ և բազմաձայն երգեր:
Միսիս էրնշտուն սիրում էր երաժշտություն, և նրանք իրենց
երգերով լիովին բավարարում էին մեզ:

Քեթրինն էլ էր սիրում երաժշտություն, բայց ասաց, որ
շատ հաճելի կլինի այն լսել աստիճանների վերևի հարթա-
կից, և գնաց խավարի կողմը. ես հետևեցի նրան: Նրանք
կողպեցին ներքևի դուռը՝ չնկատելով մեր բացակայությունը,
քանի որ շատ ժողովուրդ էր հավաքվել: Քեթրինը հարթա-
կում շմնաց, բարձրացավ ավելի վերև՝ ձեռնահարկ, որտեղ
փակել էին Հիթլերֆին, և սկսեց կանչել նրան: Նա մի որոշ
ժամանակ համառորեն չէր ուզում արձագանքել. Քեթրինը
չրնկրկեց և, ի վերջո, ստիպեց նրան, որ խոսի տախտակե
պատնեշի վրայից:

Ես հեռացա՝ թույլ տալով, որ խեղճ երեխաներն անարգել
խոսեն իրար հետ, մինչև որ ժամանակը եկավ երգեցողու-
թյունն ավարտելու և նվագողներին հնարավորություն տալու՝
հանգստանալ ու մի քիչ բան ուտել: Այդ ժամանակ ես բարձ-
րացա վերև, որ նախազգուշացնեմ Քեթրինին: Բայց նա դռան
մոտ չէր, նրա ձայնը հնչեց ներսի կողմից: Փոքրիկ կապիկը
մի ձեռնահարկի լուսամուտից կտուր էր բարձրացել ու ներս
մտել մի այլ ձեռնահարկի լուսամուտից, և ես, մեծ դժվա-
րությամբ սիրաշահելով, կարողացա նրան հետ բերել:

Երբ նա եկավ, նրա հետ եկավ և Հիթլերֆը: Քեթրինը
պահանջեց, որ ես նրան տանեմ իոհանոց, քանզի սպասա-
վորը՝ Ջոզեֆը, գնացել էր հարևանների մոտ, որ չլսի «չար ոգու
սաղմոսերգությունը», ինչպես ինքը հաճույքով անվանում
է երաժշտությունը: Ես ասացի, որ այլևս մտադիր չեմ խրա-
խուսել նրանց շարանձիությունները, բայց քանի որ բան-
տարկվածը երեկվա ճաշից հետո նախաճաշ չէր արել, աչքս
դոցեցի, որ նա Հինգլիին մի անգամ խաբի:

Հիթլերֆը իջավ ցած: Նրան նստեցրի աթոռին, կրակի
մոտ, և առաջարկեցի համեղ ուտելիքների մի ամբողջ կույտ,
բայց նրա սիրտը խառնում էր, չէր կարողանում շատ բան

ուտել. նրան խոսակցության մեջ ներգրավելու իմ փորձերը մերժվեցին: Նա արմուկներով հենվել էր ծնկներին և, կզակը ափերին դեմ տված, անխոս սուզվել էր մտածմունքների մեջ:

Երբ հարցրի, թե ինչ անուրջներով է նա տարվել, լրջորեն պատասխանեց.

— Մտածում եմ, թե ինչ ձևով փոխհատուցեմ Հինդլիին: Թե որքան կսպասեմ՝ կարևոր չէ, միայն թե վրեժս լուծեմ: Հույս ունեմ, որ մինչև մեռնելս կանեմ այդ:

— Ամաչիր, Հիթքլիֆ,— ասացի,— թող աստված պատժի շարամիտ մարդկանց. մենք պետք է սովորենք ներել:

— Ոչ, դա աստծուն այնքան րավականություն չի պատճառի, որքան ինձ,— առարկեց նա:— Միայն մտածում եմ, թե ինչ կերպ ավելի լավ կլինի, որ պատժեմ նրան: Ինձ հանգիստ թող, ես մի ճար կգտնեմ: Երբ մտածում եմ այդ մասին՝ ցավ չեմ դգում:

— Բայց ես մոռանում եմ, միստր Լոքվուդ, որ այս պատմությունները չեն կարող ձեզ համար հետաքրքիր լինել: Եվ չգիտեմ, թե ինչն ստիպեց ինձ սկսել այս շատախոսությունը. շիլան սառեց, և դուք էլ ննջում եք, ժամանակն է, որ անկողին մտնեք: Հիթքլիֆի պատմությունը ես պետք է պատմեի մի քանի խոսքով՝ պատմեի այն, ինչը հետաքրքրում է ձեզ:

Այս ձևով ընդհատելով ինքն իրեն՝ տնտեսուհին վերկացավ և սկսեց իր կարելու պարագաները հավաքել մի կողմ դնել: Բայց ես ի վիճակի չէի պոկվել օջախից և բոլորովին չէի կամենում քնել:

— Հանգիստ նստեք, միսիս Դին,— խնդրեցի ես:— Մի կիս ժամ էլ նստեք: Դուք ճիշտ եք վարվում, որ անշտապ եք պատմում ձեր պատմությունը: Այդ ձևը ինձ դուր է գալիս: Դուք ձեր պատմությունը պետք է ավարտեք նույն կերպ: Քիչ թե շատ ինձ հետաքրքրում է ձեր նկարագրած յուրաքանչյուր բնավորություն:

— Ժամը տասնմեկն է խփում, սըր:

— Դա կարևոր չէ, ես սովորություն չունեմ տասներկուսից շուտ անկողին մտնել: Գիշերվա ժամը մեկը կամ երկուսը

այնքան էլ ուշ չէ մի մարդու համար, որ քնում է մինչև տասր:

— Դուք չպետք է մինչև տասը քնեք: Այդպես կորչում են առավոտվա լավագույն ժամերը: Նա, ով առավոտյան մինչև տասը չի կատարում օրվա աշխատանքի կեսը, դժվար թե կարողանա կատարել երկրորդ կեսը:

— Եվ, այդուհանդերձ, միսիս Դին, նստեք ձեր բազկաթոռին, որովհետև ես մտադիր եմ գիշերը երկարացնել մինչև կեսօր: Նախազգույս եմ, որ բոլոր դեպքերում կունենամ ծանր մրսածություն:

— Հույս ունեմ, սըր, որ սխալվում եք: Եվ այսպես, պետք է թույլ տաք ինձ, որ ես մեջ տամ երեք տարի: Այդ տարիների ընթացքում միսիս էրնշոուն...

— Ոչ, ոչ, նման բան թույլ չեմ տա: Ծանոթ է ձեզ արդյոք ոգու այն վիճակը, երբ, նստած եք մենություն մեջ, իսկ փոքր գորգի վրա կատուն ձեր աչքերի առաջ լիզում է իր ձագերին, դուք այնպիսի լարվածությամբ եք հետևում այդ գործողության ընթացքին, որ լրջորեն կվշտանաք, եթե նա մի ականջիկ մոռանա լիզել:

— Մի սարսափելի՜ անբան վիճակ՝ ես կասեի:

— Ընդհակառակը, հոգնեցնելու աստիճան գործունյա՜ վիճակ: Այդպես է հիմա իմ վիճակը, ուստի շարունակեք և պատմեք ամենայն մանրամասնությամբ: Ես տեսնում եմ, որ մարդիկ այս ծայրամասերում քաղաքի բնակիչների նկատմամբ ձեռք են բերում նույնպիսի առավելություն, որպիսին զնդանի սարդը ձեռք կբերեր կոտեջի մեջ ապրող սարդի նկատմամբ. և սակայն, հրապույրը լիովին կախված չէ դիտույի վիճակից: Մարդիկ այստեղ ապրում են ավելի լրջաբարո, ինքնամփոփ կյանքով, ավելի շատ ապրում են իրենց ներքին և ոչ թե մակերեսային, հեղեղուկ, թեթևաբարո և առերևույթ կյանքով: Ինձ համար հիմա հասկանալի է, թե ինչու այսպիսի տեղում խուլ ապրելը կարող է անցանկալի լինել, մինչդեռ երեկ ես չէի հավատա, որ կամովի կարելի է մի ամբողջ տարի ապրել միևնույն վայրում: Դա նման է քաղցածին նույն ճաշատեսակով կերակրելու փորձին՝ ստիպելով նրան ճաշը ուտել մեծ ախորժակով, և ի հարկին, զնահատել այն կամ էլ, ասենք, նստում եք ֆրանսիական խոհա-

նոցի պատրաստած ուտելիքով լի սեղանի շուրջ. ամբողջից գոցեց ստանաւ մեծ բավականութիւն, բայց յուրաքանչյուր ասիսե առանձին վերցրած մեր աչքում ու հիշողութեան մեջ ամբողջի միայն մի մասնիկն է:

— Է՛հ, երբ ավելի լավ ենք ճանաչում մեզ, ապա տեսնում ենք, որ մենք այստեղ էլ նույնն ենք, ինչպես և ամենուր,— նկատեց միսիս Դինը, մի փոքր շփոթված իմ մենախոսութիւնից:

— Ներեցեք,— առարկեցի ևս,— դուք, իմ լավ բարեկամ, ինքներդ ձեր պնդումների ապշեցուցիչ բացասումն եք: Բացի սեղանի բարբառի մի քանի առանձնահատկութիւններից, ձեր մեջ ականարկ անգամ չես նկատի այն շարժումների մասին, որոնք ես սովոր եմ ձեր դասի մարդկանց համար յուրահատուկ համարել: Հա՛մատացած եմ, որ դուք ձեր կյանքում ավելի շատ եք մտորել, քան այդ անում է սպասավորների մեծ մասը: Դուք ստիպված էիք զարգացնել ձեր մտավոր ունակութիւնները, որովհետեւ հնարավորութիւն չունեք ձեր կյանքն անմիտ ձեռով վարելու:

Միսիս Դինը քմծիծաղ տվեց:

— Ես, իհարկե, ինձ համարում եմ լրջամիտ, խոհեմ կիին,— ասաց նա,— բայց ես այդպիսին եմ ոչ միայն այն պատճառով, որ ինձ վիճակված է եղել ապրել այս բլուրների մեջ, տարեց-տարի տեսնել նույն դեմքերը և ականատես լինել բազում գործերի, ես անցել եմ դաժան կարգապահութեան բովոյ, որն ինձ սովորեցրել է լինել ողջախոհ, ես կարգացել եմ ավելի շատ, քան դուք ենթադրում եք, միստր Լոքվուդ: Այս գրադարանում դուք չեք գտնի մի գիրք, որ ես թերթած և դրանից ինչ-որ բան քաղած չլինեմ՝ չհաշված հունարեն և լատիներեն, ինչպես և ֆրանսերեն գրքերի դարակները, և, այդուհանդերձ, դրանք էլ կարողանում եմ տարբերել իրարից, ավելին ականկալի չքավոր մարդու աղջկանից դուք չեք կարող: Սակայն, եթե ես պիտք է շարունակեմ նույն ձեռով շատախոսել, ապա ավելի լավ է, որ սկսեմ պատմութիւնը, իսկ կթողնեմ ոչ թե երեք տարի, այլ թույլ կտամ ինձ անցնել հաջորդ ամռանը՝ հազար յոթ հարյուր յոթանասուհու թվականի ամռանը՝ այսինքն մոտ քսաներեք տարի սրանից առաջ:

Հունիսյան մի պայծառ առավոտ ծնվեց իմ առաջին հիանալի մանկիկը՝ էրնշոուի հին տոհմի վերջին շառավիղը։ Մենք հեռավոր դաշտում չոր խոտ էինք հավաքում, երբ սովորականի պես մեզ նախաճաշ բերող աղջիկը ժամանակից մի ժամ շուտ, մարգագետնի միջով և արահետով դեպի վեր վազելով, եկավ և կանչեց ինձ։

— Օ՛յ, ի՞նչ հիանալի մանկիկ է,— հեալով ասաց նա։— Մի սքանչելի երեխա, որ երբեք եղել է աշխարհում։ Բայց բժիշկն ասում է, որ տիկինը չի ապրի, ասում է, որ նա շատ ամիսներ տառապել է թոքախտից։ Լսեցի, թե ինչպես միստր Հինգլիին ասաց. «Հիմա տիկինն այլևս ոչինչ չունի, որ նրան պահի, և նա մինչև ձմեռ հազիվ թե ապրի»։ Դուք անհապաղ պետք է տուն գաք։ Նրա խնամքը դուք պետք է ձեզ վրա վերցնեք, Նելլի, կերակրեք՝ քաղցր կաթով և գիշեր-ցերեկ հետևեք նրան։ Կկամենայի ձեր տեղը լինել, որովհետև երբ տիկինն այլևս չի լինի, մանուկը ձերը կլինի։

— Բայց մի՞թե նա շատ վատ է,— հարցրի ես՝ ցած նետելով փոցիսը և արձակելով գլխարկիս կապերը։

— Կարծում եմ, որ վատ է, թեև շատ կայտառ տեսք ունի,— պատասխանեց աղջիկը,— և այնպես է խոսում, ասես, մտածում է ապրել մինչև այն օրը, երբ մանուկը կդառնա տղամարդ։ Տիկինը ուրախությունից խելքը թուցրել է։ Երեխան այնքա՛ն չքնաղ է։ Եթե նրա տեղը լինեի, որոշակիորեն կարող եմ ասել, որ չէի մեռնի. միայն նրան նայելով՝ կլավանայի ի հեճուկս Քեննեթի։ Պարզապես ես գրեթե մեռնում եմ նրա համար։ Տիկին Արչերը փոքրիկ հրեշտակին բերեց տուն, որ ցույց տա տիրոջը, և տիրոջ դեմքը պայծառացավ, իսկ ծեր ագռավը առաջ խցկվեց, ասելով. «Էրնշոու, երջանկություն է, որ ձեր կինը ժամանակին ձեզ տղա պարգևեց։ Երբ տիկինը եկավ, ես զգացի, որ մենք չենք կարող նրան երկար պահել. հիմա ես պետք է ասեմ՝ ձմռանը հավանորեն, նրա վախճանը վրա կհասնի։ Միայն շատ մի մտածեք և մի տանջվեք, ոչնչով գործին չեք օգնի։ Եվ հետո, դուք պետք է լավ մտածեիք և չընտրեիք այս եղեգնակազմ աղջկան։

— Եվ ի՞նչ պատասխան տվեց տերը, հարցրի ես:

— Կարծեմ հայհոյեց, բայց ես բանի տեղ չդրի, ձգտում էի տեսնել մանկանը, — և աղջիկը դարձյալ սկսեց հիացմունքով նկարագրել նրան: Ես էլ իմ հերթին, նրա նման, բուռն ցանկություն ունեի շտապել տուն, որպեսզի հիանամ նրանով, թեև խոր տխրությունից համակված, մտածում էի Հինդլիի մասին: Նա իր սրտում տեղ ունեւր միայն երկու կուռքի՝ կնոջ և իր համար. անշափ սիրում էր երկուսին էլ, բայց պաշտում էր միայն մեկին, և ես չէի պատկերացնում, թե ինչպես կտանի այդ կորուստը: Երբ եկանք Մուկգին հողմերի դարավանդ, նրան կանգնած տեսանք մուռքի մոտ: Ներս մտնելիս հարցրի. «Ինչպե՞ս է նորածինը»:

— Քիչ է մնում վաղի, Նելլի, — պատասխանեց նա, ուրախ քմծիծաղ տալով:

— Իսկ տիկինը, — հանդգնեցի հարցնել ես, — բժիշկն ասում է, որ նա...

— Անիծվի՜ բժիշկը, — շիկնելով՝ ընդհատեց նա: — Ֆրենսիսը իրեն շատ լավ է զգում, մի շաբաթ հետո լիովին առողջ կլինի: Վերե՞ս ես գնում. ասա նրան, որ ես կգամ մոտը, եթե խոստանում է չխոսել: Հեռացա մոտից, որովհետև անվերջ խոսում է, իսկ նա պետք է... ասա՝ միասր Քեննեթը ասում է, որ պետք է հանգիստ լինի:

Նրա ասածը հաղորդեցի միսիս Էրնշտուին, նա աշխույժ տրամադրություն մեջ էր և ուրախ պատասխանեց.

— Ես համարյա չէի խոսում, էլլեն, բայց նա երկու անգամ դուրս գնաց արցունքներն աչքերին: Դե, լավ, ասա՜ խոստանում եմ էլ չխոսել, բայց դա չի խանգարի, որ ծիծաղեմ նրա վրա:

Ենդճ կին: Նույնիսկ մահից մի շաբաթ առաջ նա չփոխեց իր զվարթ տրամադրությունը, իսկ ամուսինը ոչ թե համառորեն, այլ կատաղած, շարունակում էր պնդել, որ նրա առողջությունը քանի գնում, ամրանում է: Երբ Քեննեթը զգուշացրեց, որ հիվանդության այդ շրջանում բժշկությունը անդոր է որևէ բան անելու, և որ իր հաճախումներով ինքն այլևս չի ցանկանում նրան ավելորդ ծախսերի տակ գցել, նա առարկելով պատասխանեց.

— Գիտեմ՝ չեք ուզում ինձ ավելորդ ծախսերի տակ գցել.

նա առողջ է, էլ չի ուզում, որ դուք ձեր այցերը շարունակեք: Նա երբեք թոքախտով հիվանդ չի եղել: Դա ոչ այլ ինչ է, եթե ոչ՝ տենդ, և այն էլ արդեն անցել է, նրա զարկերակը բարախում է իմի պես դանդաղ, և այտերն էլ սառն են:

Նույն բանը ասաց կնոջը, որը ասես հավատում էր նրան, բայց մի անգամ, գիշերը, երբ նա, հենվելով ամուսնու ուսին, ասաց, որ վաղը, երևի, ի վիճակի կլինի վեր կենալ, սկսվեց հազի նոպա՝ մի շատ թեթև նոպա. Հինգլին նրան բարձրացրեց ձեռքերի վրա, կինը երկու ձեռքով գրկեց ամուսնու պարանոցը, դեմքն այլայլվեց, և՛ մեռավ:

Ինչպես աղջիկը գուշակել էր, մանուկ Հերթընը ամբողջապես հանձնվեց իմ ձեռքը: Միստր էրնշոուն տեսնելով, որ երեխան առողջ է և երբեք լաց չի լինում, համակվեց գոհունակությամբ, քանի որ խոսքը վերաբերում էր մանկանը: Բայց նա տոչորվում էր վշտից. նրա վիշտը այն վշտերից չէր, որ գանգատներ է թափում: Նա լաց չէր լինում, չէր աղոթում, նզովում էր, մարտահրավեր կարգում, անիծում էր աստծուն ու մարդկանց, վարում էր անառակ կյանք, որպեսզի մտքերը ցրվեն:

Մառանները երկար ժամանակ չէին կարողանում հանդուրժել նրա բռնություններն ու վատ արարքները. Զոզեֆն ու ես միակն էինք, որ դիմանում էինք: Սիրտս թույլ չէր տալիս, որ լքեմ իմ երեխային և հետո, ինչպես գիտեք, ես եղել էի տիրոջ կաթնաքույրը և հեշտ էի ներում նրա վարքագիծը, քան այդ կաներ մի օտարական:

Զոզեֆը մնաց, որպեսզի բռնանա վարձակալների ու աշխատողների վրա, և մեկ էլ՝ նա իր կոչումն էր համարում լինել այնպեղ, որպեղ կատարվում է շատ շարիք, որպեսզի առիթ ունենա պարսավելու:

Տիրոջ տգեղ արարքներն ու վատ ընկերները Քեթրինի ու Հիթքլիֆի համար հանդիսանում էին տխուր օրինակ: Նրա վերաբերմունքը վերջինիս նկատմամբ բավական էր, որ սուրբը ստատանա դառնար: Եվ, հիրավի, Հիթքլիֆն այդ շրջանում, ասես, դիվահար էր եղել: Նա հաճույքով նկատում էր, թե ինչպես Հինգլին անհույս էերպով այլասերվում է: Օրեցօր ավելի ու ավելի հայտնի էր դառնում իր վայրագ մոայլությամբ և դաժանությամբ:

Հազիվ թե կարողանամ ասել, ինչ դժոխացին բան էր կատարվում մեր տանը: Միսական քահանայն դադարեց մեզ այցելելուց, և, ի վերջո, ոչ մի կարգին մարդ չէր մոտենում մեզ, բացի էդգար Լինթընից, որ այցի էր գալիս Քեթիին: Տասնհինգ տարեկան հասակում Քեթրինը, դարձել էր շրջանի թագուհին՝ չունեի իրեն հավասարը, դարձել էր մեծամիտ ու համառ: Մանկության հասակից դուրս գալուց հետո նրան այլևս չէի սիրում, հաճախ ջղայնանում էի, երբ փորձում էի մի քիչ կոտրել նրա մեծամտությունը, բայց իմ նկատմամբ նա երբեք հակակրանք չէր ցուցաբերում: Զարմանալիորեն հավատարիմ էր իր հին մտերմական կապերին, նույնիսկ Հիթլերիֆը անփոփոխ կերպով իշխում էր նրա զգացմունքների վրա. երիտասարդ Լինթընը իր բոլոր առավելություններով հանդերձ չէր կարող նման խոր տպավորություն թողնել:

Հենց նա էլ իմ հանդուցյալ տերն էր. բուխարու վերևի նկարը նրա նկարն է: Մի կողմում կախված էր լինում նրա նկարը, իսկ մյուսում՝ կնոջ: Բայց տիկնոջ նկարը հետագայում հանվեց, այլապես դուք կկարողանայիք գաղափար կազմել, թե ինչպիսին է եղել նա: Դուք տեսնո՞ւմ եք այն:

Միսիս Դինը մոմը բարձրացրեց և ես ճշմարեցի տղամարդու մեղմ դիմագծեր, որոնք շատ նման էին դարավանդում ապրող ջահել կնոջ դիմագծերին, բայց ունեին ավելի մտախոհ ու շոյող արտահայտություն: Դա գրավիչ դեմք էր: Երկար, բաց գույնի մազերի գանգուրները մի թեթև կախ էին ընկել քունքերի վրա, խոշոր աչքերը՝ ունեի. լախժալից արտահայտություն, իրանը, կարելի է ասել, չափազանց նորագեղ էր: Զգարմացա, որ Քեթրին էրնշոուն ի սեր այդպիսի մարդու կարողացել էր մոռանալ իր առաջին բարեկամին: Ինձ զարմացրեց և այն, թե ինչպես մարդը, որի հոգեկան կերպարանքը այդքան համապատասխանում էր արտաքինին, կարող էր այդպես տարվել իմ սլատկեյացրած Քեթրին էրնշոունով:

— Շատ հաճելի նկար է, — ասացի տնտեսուհուն: — Նմա՞ն է իրեն:

— Այո, — սլափախանեց նա: — Բայց նա ավելի լավ տեսք էր ունենում, երբ աշխուժանում էր, դա սովորական

դիմք էր, նրան ընդհանրապես պակասում էր աշխուժությունը:

Քեթրինը, հինգ շաբաթ Լինթընների տանն ապրելով, շարունակում էր իր ծանոթությունը պահպանել նրանց հետ, քանի որ այդ միջավայրում առիթ չէր լինում, որ գայթակղվի և ի հայտ բերի իր բնավորության կոպիտ կողմերը՝ նա հասկանում, ամաչում էր կոպիտ լինել այնտեղ, որտեղ տեսնում էր անփոփոխ քաղաքավարություն. իր սրտաբուխ անկեղծությունամբ ազամայից կարողացավ նվաճել լեզվի ու ջենտլմենի սերը, արժանացավ Իդարելլայի հիացմունքին և գրավեց նրա եղբոր սիրտն ու հոգին: Դա սկզբում շույում էր նրան, որովհետև փառամոլ էր, իսկ հետո բոլորովին շատագրվելով խաբել որևէ մեկին՝ որոշեց երկդիմի դեր խաղալ:

Այնտեղ, որտեղ Հիթքլիֆին անվանում էին «գոհհիկ ջահել սրիկա», «անասունից էլ վատը», նա աշխատում էր շանել այն, ինչ անում էր Հիթքլիֆը, բայց տանը մի առանձին հակում չունեի քաղաքավարություն-ցուցաբերելու, որը միայն ծիծաղ կառաջացներ, և զսպելու իր անսանձ բնավորությունը, երբ դա նրան ոչ պատիվ կբերեր և ոչ էլ գովասանք:

Միստր Էդգարը միայն հազվադեպ էր սիրտ անում այցի գալ Մոլեգին հողմերի դարավանդ: Նրան սարսափեցնում էր էրնշուտի վատ համբավը՝ խուսափում էր նրան հանդիպելուց, և, այնուամենայնիվ, նրան միշտ ընդունում էինք պատշաճ քաղաքավարությամբ: Տերն ինքը աշխատում էր չվիրավորել նրան՝ իմանալով, թե ինչի համար է եկել. եթե սիրալիր չէր լինում, ապա իրեն հեռու էր պահում նրանից: Ես կարծում եմ, որ նրա այցերը դուր չէին գալիս Քեթրինին, որը չէր կարողանում խորամանկել, երբեք չէր կոտորատվում, պարզապես չէր ուղում, որ իր երկու բարեկամները հանդիպեն իրար: Երբ Հիթքլիֆը Լինթընի ներկայությամբ նրա նկատմամբ արհամարհանք էր տածում, Քեթրինը չէր կարող համաձայնել դրա հետ, ինչպես դա անում էր նրա բացակայության ժամանակ, իսկ երբ Լինթընն էր Հիթքլիֆի նկատմամբ զզվանք ու հակակրանք արտահայտում, Քեթին անտարբերությամբ էր վերաբերվում նրա զգացմունքներին, ասես նրա արհամարհանքը մանկության խաղընկերոջ նկատմամբ իր համար ոչ մի նշանակություն չուներ:

Ծա շատ հաճախ ծիծաղելով էի նայում նրա վարանում-
ներին ու ծածուկ անհանգստություններին, որոնք ամեն կերպ
աշխատում էր թաքցնել, որ ես չծաղրեմ իրեն: Դա թերևս
վատ էր, բայց Քեթրինն այնքան հպարտ էր, որ իրականում
հնարավոր չէր լինում կարեկցել նրան իր ունեցած դառնու-
թյունների համար, մինչև չստիպեիր նրան, որ մի փոքր հնա-
զանդվեր:

Վերջ ի վերջո, նա եկավ ինձ մոտ խոստովանելու և վրս-
տահեց ինձ. այլևս չկար մեկը, որին կարողանար ընտրել
որպես խորհրդատու:

Մի անգամ միստր Հինդլին կեսօրին տանից դուրս էր
գնացել, և Հիթքլիֆը այդ առթիվ հանդգնեց իր համար տոն
կատարել: Այդ ժամանակ նա արդեն տասնվեց տարեկան
էր, և թեև դիմագծերն անդուր չէին ու խելքն էլ տեղն էր,
բայց կարողանում էր թե ներքին և թե արտաքին տվյալ-
ներով թողնել ինչ-որ վանող տպավորություն, որից, սակայն,
նրա ներկայիս կերպարանքի մեջ ոչ մի հետք չէր մնացել:

Ամենից առաջ այդ ժամանակվա ընթացքում վերացել էր
իր ստացած վաղ դաստիարակության բարերար ազդեցությու-
նը. առավոտից մինչև ուշ երեկո տևող ծանր աշխատանքի
հետևանքով նրա մեջ մարել էին երբեմնի հետաքրքրությունը
դեպի գիտությունը, ամեն տեսակ սեր դեպի գիրքն ու ուսու-
մը: Մանկության տարիների սեփական գերազանցության
գիտակցումը, որ ծեր միստր էրնշուուի բարեհաճության շնոր-
հիվ ներարկվել էր նրա մեջ, այլևս հանգել էր: Երկար ժա-
մանակ նա պայքարում էր, որ հավասարվի Քեթրինին, հետ
շմնա նրա պարապմունքներից, բայց տանջալից, թեև ան-
խոս, ամսոսանքով անձնատուր եղավ: Հանձնվեց լիովին, երբ
համոզվեց, որ անխուսափելիորեն պետք է իջնի իր նախկին
կյանքի մակարդակին, նա այլևս ոչ մի ճիգ ու ջանք չթափեց,
որ դուրս գա այդ ընկած վիճակից և վեր բարձրանա: Արտա-
քին տեսքն արտացոլում էր հոգեկան անկում, քայլվածքը
դարձել էր անշնորհք, հայացքը՝ անբարեհամբույր. նրա
բնածին ինքնամոփոխությունը հասել էր գրեթե անհեթեթ
ծայրահեղության՝ վերածվելով մարդախուսության, և, ըստ
երևույթին, նա մոայլ բավականություն էր զգում, երբ իր

մի քանի ծանոթների մեջ ոչ թե համակրանք, այլ հակակրանք էր առաջացնում:

Քեթրինն ու նա անփոփոխ կերպով շարունակում էին միասին անցկացնել ժամերը, երբ Հիթքլիֆը ազատ էր լինում աշխատանքից, բայց նա դադարեց Քեթրինին բառերով իր սերն արտահայտելուց և զայրալից կասկածանքով վանում էր նրա երեխայական շոյանքները, ասես գիտակցում էր, որ Քեթրինը չէր կարող սիրո այդպիսի նշանները հաճույքով շոյել նրա առաջ: Մի անգամ, մինչ ես օգնում էի միսս Քեթրինին, կարգի բերելու իր հագուստները, Հիթքլիֆը տուն եկավ և հայտարարեց, որ այլևս չի ուզում աշխատել: Քեթրինը չէր ենթադրում, որ նրա խելքին փչել էր ծուլություն անել, և, երեակայելով, որ ամբողջ տունը իր տրամադրության տակ է, ինչ-որ ձևով միսսը էզգարին հայտնեց, որ իր եզբայրը տնից բացակայում է, և ինքը պատրաստ կլինի նրան ընդունել:

— Այսօր կեսօրից հետո ազատ ես, Քեթի,— հարցրեց Հիթքլիֆը:— Հո տեղ չե՞ս գնում:

— Ոչ, անձրևում է,— պատասխանեց նա:

— Հապա ինչու՞ ես այդ մետաքսե շորը հագել,— ասաց նա:— Հույս ունեմ, որ ոչ ոք չի գալու:

— Որքան գիտեմ՝ ոչ ոք,— կմկմալով ասաց միսս Քեթրինը,— բայց դու հիմա պետք է դաշտում լինեիր, Հիթքլիֆ: Ճաշից արդեն անցել է մի ժամ. ես էլ կարծում էի, արդեն գնացել ես:

— Հինդլին այնքան էլ հաճախ մեզ չի ազատում իր ատելի ներկայությունից,— նկատեց տղան:— Այսօր ես այլևս չեմ աշխատի, կմնամ քեզ մոտ:

— Բայց Զոզեֆը կհայտնի,— նկատեց Քեթին,— ավելի լավ է, գնա:

— Զոզեֆը Փենիսթըն Քրեգսի հեռավոր ծայրում կիր է բեռնում. այդտեղ նա կզբաղվի մինչև ուշ երեկո և ոչինչ չի իմանա:

Այս ասելով՝ նա երերալով մոտեցավ կրակին և նստեց: Քեթրինը մի պահ հոնքերը կիտած խորհում էր, անհրաժեշտ համարելով նախասլատրաստել հյուրերի գալը:

— Իզաբելլա և էզգար Լինթոնները գալու են այսօր

կեսօրին,— ասաց նա իրականական լուսթյունից հետո— Քանի որ անծրե է, հաղիվ թե գան, իսկ հակառակ դեպքում, դու իզուր տեղը կենթարկվես կշտամբանքների:

— Հրամայիր, էլլենին, թող ասի, որ դու զրադված ես, Քեթի,— պնդում էր նա,— քո այդ ողորմելի՛ ու տխմա՛ր բարեկամների պատճառով ինձ դուրս մի անի: Ծա երբեմն պատրաստ եմ տրտնջալ, որ նրանք... բայց չէ, չեմ ասի:

— Որ նրանք ի՞նչ,— ճշաց Քեթրինը՝ տագնապալից հայացք գցելով նրա վրա: Օ, Նելլի,— հուզված ավելացրեց նա, մի ցնցումով հետ քաշելով գլուխը իմ ձեռքերի տակից,— աշխճան երկար ես մտալերս սանրում, որ էլ գանգուրներ չեն ստացվի: Բավական է, ինձ հանգիստ թող: Դե, Հիթքլիֆ, ինչո՞ւ ես տրտնջում:

— Ոչինչ... Հապա մի նայիր պատի այդ օրացույցին,— նա ցույց տվեց լուսամուտի մոտ կախված շրջանակով թերթիկը և շարունակեց,— խաչերով նշված են այն երեկոները, որ անց ես կացրել էի թընների հետ, իսկ կետերով՝ այն երեկոները, որ ինձ հետ ես եղել: Տեսնո՞ւմ ես: Ծա ամեն օր նշումներ եմ արել:

— Այո... շատ հիմար բան ես արել. կարծես ինձ պետք են այդ նշումները— պատասխանեց Քեթրինը զայրացած:— Եվ ի՞նչ իմաստ ես տեսնում դրա մեջ:

— Ցույց տալ, որ ես իսկապես հետևում էի,— ասաց Հիթքլիֆը:

— Եվ ես մի՞շտ պետք է քեզ հետ նստեմ,— հարցրեց Քեթին, է՛լ ավելի բորբոքվելով:— Իսկ դրանից ես ի՞նչ օգուտ ունեմ: Ինչի՞ մասին ես խոսում: Դու կարող էիր համր կամ տնկելու մանուկ լինել, որովհետեւ քո ամեն մի ասածը, կամ էլ արածը, չի գվարճացնում ինձ:

— Դու առաջ երբեք չէիր ասում, որ ես սակավախոս եմ կամ, որ իմ ընկերակցությունը քեզ հաճելի չէ, Քեթի,— խիստ հուղմունքով բացականչեց Հիթքլիֆը:

— Բայց դա ի՞նչ ընկերակցություն է, երբ մարդիկ ոչինչ չգիտեն և ոչ մի բանի մասին չեն խոսում,— փնթփնթաց Քեթին:

Նրա ընկերը վերկացավ, բայց էլ ժամանակ չունեցավ արտահայտելու իր զգացումները, որովհետեւ սալարկած ճա-

նապարհից լավեց սմբակների դոփյուն, և թույլ բախումից հետո գվարթ դեմքով ու անսպասելի հրավերից երջանկությամբ համակված, ներս մտավ երիտասարդ Լինթընը:

Անկասկած, Քեթրինը նկատեց իր երկու բարեկամների մեջ եղած տարբերությունը, երբ մեկը ներս մտավ, իսկ մյուսը դուրս գնաց: Հակադրությունը շատ նման էր այն փոփոխությանը, հոր բուսականությունից զուրկ ածխահանքերի բլրապատ շրջանից իջնում ևս մի դեղեցիկ արգավանդ հովիտ. էղգարի ձայնն ու ողջույնը, ինչպես և արտաքինը Հիթքլիֆի հակապատկերն էին: Միստր Լինթընի խոսակցությունը հաճելի էր ու մեղմ, բառերն արտասանում էր ձեռք նման, ոչ այնպես կոպիտ, ինչպես խոսում են այս տեղերում:

— Հո շատ շուտ չե՞մ եկել, — հայացքը դեպի ինձ ուղղելով հարցրեց նա:

Ես սկսել էի սրբել խոհանոցի դարակների ափսեները և կարգի բերել գզրոցները:

— Ոչ, — պատասխանեց Քեթրինը, — այդտեղ ի՞նչ ես անում, Նելլի:

— Իմ գործը, միսս, — պատասխանեցի ես: (Միստր Հինդլին ինձ պատվիրել էր, որպես նրորդ անձ, միշտ ներկա լինել, եթե Լինթընը երբևէ մենակ այցի գա):

Քեթրին հետևից մոտեցավ ինձ և բարկացած շշնջաց.

— Դուրս գնա քո աշդ փոշու. փալասների հետ. երբ հյուրերը տանն են, ծառաները չպետք է նրանց ներկայությամբ սենյակը մաքրեն ու կարգի բերեն:

— Լավ առիթ է, երբ տանտերը ռանը չէ, — բարձրաձայն պատասխանեցի ես, — նա չի սիրում, երբ ես դեսուդեն եմ ընկնում իր ներկայությամբ: Հավատացած եմ, որ միստր էղգարը կների ինձ:

— Իսկ ես չեմ սիրում, երբ դեսուդեն են ընկնում ի՞մ ներկայությամբ, — տիրաբար բացականչեց երիտասարդ լեդին՝ թույլ շտալով հյուրին, որ խոսի. Հիթքլիֆի հետ ունեցած վեճից հետո նա չէր կարողանում իր սառնասրտությունը պահպանել:

— Ես շատ ցավում եմ դրա համար, միսս Քեթրին, — եղավ իմ պատասխանը. և ջանասիրաբար շարունակում էի իմ գործը:

Ենթադրելով, որ էդգարը չի կարող տեսնել, նա իմ ձեռքից խլեց փալասը, թեա շարությամբ կսմթեց և երկար ժամանակ բաց չէր թողնում:

Ասացի, որ ես նրան չէի սիրում, նույնիսկ երբեմն ջանում էի խոցել նրա փառասիրությունը, բացի այդ, դա խիստ ցավ պատճառեց ինձ և ես չոքած տեղից վեր թռա ու ճչացի:

— Օ՛յ, միսս, դա կեղտոտ խաղ է: Դուք իրավունք չունեք ինձ կսմթել, ես դա չեմ հանդուրժի:

— Ես քեզ ձեռք չեմ տվել, ստախոսի մեկը,— գոռաց նա, և մատները ձգվում էին, որ կրկնի արածը, իսկ ականջները կատաղությունից կարմրեցին: Նա երբեք կամքի ուժ չէր ունենում թաքցնել իր կրթերը, և դեմքը միշտ էլ կասկարմիր էր կտրում:

— Բա սա ինչ է,— առարկեցի ես, ցույց տալով թեիս վրայի կապտուկը:

Նա ոտքը դրեց գետնին, մի պահ տատանվեց և ապա, մեջը արթնացած անդիմադրելի շարությունից հրահրված, ապտակեց դեմքիս. հարվածեց այնպես ուժգին, որ աչքերս լցվեցին արցունքով:

— Քեթրին, սիրելիս, Քեթրին,— միջամտեց Լինթընը՝ խիստ շփոթված իր կուռքի թույլ տված ստախոսության և վայրագության կրկնակի զանցանքից:

— Հեռացիր սենյակից, էլլեն,— ամբողջապես դողդողալով, կրկնեց Քեթրինը:

Փոքրիկ Հերթընը, որ ամենուրեք հետս էր լինում և այժմ էլ կոպիս նստած էր հատակին, տեսնելով արցունքներս՝ ինքն էլ սկսեց լալ լինել և հեծկտալով գանգատվել. «չար հորս քույր Քեթրին», որ կատաղությունը թափեց իմ անբախտ գլխին: Միսս Քեթրին բռնեց նրա ուսերը և ցնցեց նրան այնքան, մինչև որ խեղճ երեխան ամբողջովին կապտեց: Էդգարը առանց մտածելու պինդ բռնեց Քեթրինի ձեռքերից, որ ազատի երեխային: Մի ակնթարթում մի ձեռքն ազատվեց, և ապշած երիտասարդը նրա ափը զգաց իր երեսին այնպիսի ուժով, որ այն չէր կարող սխալմամբ կատակ համարել:

Լինթընը սարսափից ապշած հետ քաշվեց: Ես երեխային առա գիրկս, հետս տարա խոհանոց՝ բաց թողնելով դուռը,

որովհետեւ հետաքրքրությամբ համակված ուզում էի հետեւել,
թե ինչով կվերջանա նրանց վեճը:

Վերավորված այցելուն իր քայլերն ուղղեց դեպի այնտեղ,
ուր թողել էր գլխարկը. նա այլայլվել էր, իսկ շուրթերը դո-
ղում էին: «Եվ վատ չեղավ,— ասացի ինքս ինձ:— Ստացար
նախազգուշացում, դե, չքվիր: Լավ եղավ, որ իմացար, թե
ինչպիսին է նրա իսկական բնավորությունը»:

— Ո՛ւր եք գնում,— հարցրեց Քեթրինը՝ կանգնելով դռան
շեմին: Նա թեքվեց և փորձեց կողքից անցնել:

— Դուք չպետք է գնաք,— տիրաբար պատասխանեց նա:

— Պետք է, և կգնամ,— խուլ ձայնով ասաց նա:

— Ոչ,— բռնելով դռան բռնակը, պնդեց Քեթրինը,— դեռ
ոչ: Էդգար Լինթըն, նստեք: Դուք ինձ չպետք է թողնեք այս-
պիսի վիճակում: Ողջ գիշեր ես դժբախտ կլինեմ, իսկ դժբախտ
լինել ձեր պատճառով, չեմ ուզում:

— Ինչպե՞ս կարող եմ մնալ, երբ հարվածեցիք ինձ,—
հարցրեց Լինթընը:

Քեթրինը լուռ էր:

— Դուք վախեցրիք և ամոթահար արիք ինձ,— շարունա-
կեց նա,— այլևս այստեղ չեմ գա:

Քեթի աչքերը փայլեցին, իսկ կոպերը սկսեցին դողալ:

— Դուք գիտակցաբար սուտ խոսեցիք,— ասաց Լին-
թընը:

— Ոչ, չեմ խոսել,— ճշաց նա՝ տիրապետելով իրեն,—
ես գիտակցաբար ոչինչ չեմ արել: Դե, գնացեք, և թե կամե-
նում եք... հեռացեք: Իսկ ես հիմա լաց կլինեմ, լաց կլինեմ,
մինչև որ հիվանդանամ:

Նա ծնկաչոք իջավ աթոռի մոտ և լրջորեն սկսեց ար-
տասվել:

Էդգարը հետեւելով իր որոշմանը, դուրս եկավ բակ. այդ-
տեղ տատանվելով հապաղեց: Ես որոշեցի խրախուսել նրան:

— Միսս Քեթրինը սաբսափելի քմահաճ է, սրբ,— ասա-
ցի՝ բղավելով,— ինչպես ամեն մի երես առած երեխա, լավ
կանեք, որ տուն գնաք, այլապես նա իրոք կհիվանդանա,
միայն թե վշտացնի մեզ:

Սիրահարվածը աչքի տակով նայեց լուսամուտին. նա

չէր կարողանում թողնել հեռանալ չնայես, ինչպես
կատուն չի կարողանում հեռանալ կիսսպիենդան մկից կամ
կիսատ կերած թռչունից. «Ահ, տաժում էի ես, Լինթընին
փրկել հնարավոր չէ, նա ըստ խորոված է և նետվում է իր
ճակատագրին ընդառաջ»։

Եվ հենց այդպես էլ էր նա կտրուկ շուռ եկավ, շտապ
նորից տուն մտավ և դուռ իր հետևից ծածկեց, իսկ երբ մի
փոքր հետո ներս մտա հայտնելու, որ էրնշոուն սարսափելի
հարբած տուն է վերադարձել և պատրաստ է ամբողջ տունը
տակնուվրա անել մեր գլխին (այդպիսին էր լինում այդ վի-
ճակում նրա տրամադրությունը), տեսա, որ վեճը պարզա-
պես ավելի մոտիկ մտերմություն էր առաջացրել նրանց մեջ,
քանզի էր պատանեկան ամաչկոտություն պատնեշը, հնա-
րավորություն էր տվել նրանց բարեկամության դիմակը դնել
շարժել և իրար սեր արտահայտել։

Միստր Հինդլիի վերադարձի լուրը Լինթընին ստիպեց
շտապ նետվել դեպի իր ձին, իսկ Քեթրինին՝ դեպի իր սեն-
յակը։ Ես վազեցի, որ Հերթընին թաքցնեմ և դատարկեմ տի-
րոջ որսորդական հրացանի լիցքը, որովհետև իր խելացնոր
գրգռմունքի պահին սիրում էր հրացանով զվարճանալ և նա,
ով կըղայնացներ նրան կամ պարզապես իր վրա կգրավեր
նրա ուշադրությունը, վտանգի կենթարկեր իր կյանքը. ես
փամփուշտը հանեցի, որ մեծ շարիք չկատարի, եթե մտքով
անցնի կրակել հրացանից։

ԳԼՈՒԽ ԻՆՆԵՐՈՐԻ

Նա ներս մտավ, տեղալուծ այնպիսի հայհոյանք, որ սար-
սափելի էր լսելը. ինձ տեսավ այն պահին, երբ ես որդուն
թաքցնում էի խոհանոցի պահարանի մեջ, Հերթընը սար-
սափում էր հանդիպել հորը, որը ցույց էր տալիս կամ իր
անասնական վայրագ սերը, կամ էլ խելացնոր կատաղու-
թյունը, որովհետև մի դեպքում վտանգ էր սպառնում, որ որ-
դուն տանջելով և համբուրելով կհասցնի մահվան դուռը,
իսկ մյուս դեպքում՝ որ կնետի կրակի մեջ և կամ խփելով

պատին, ջարդութաւորդ կանի. դրա համար ուր էլ որ խցկում էի, խեղճ երեխան հանգիստ նստում էր:

— Ըհր, վերջապես բռնեցի,— գոռաց Հինդլին՝ վղիցս բռնելով ու հետ քաշելով ինձ, ինչպես շանը,— երգվում եմ դրախտով ու դժոխքով՝ դուք այստեղ որոշել եք սպանել այդ երեխային: Հիմա եմ հասկանում, թե ինչու եք նրան իմ աչքից միշտ հեռու պահում: Բայց սատանայի օգնությամբ ես քեզ կստիպեմ կույ տալ այս դանակը, Նելլի: Մի ծիծաղիր: Ես հենց նոր Քեննեթին գլխիվայր կոխեցի Սե Զիու ճահիճը. որտեղ մեկն է, այնտեղ կլինի և երկրորդը: Պետք է սպանեմ ձեզնից մեկն ու մեկին, չեմ հանգստանա, մինչև չսպանեմ:

— Բայց ես դանակ չեմ սիրում, միատր Հինդլի,— պատասխանեցի,— դրանով ապխտած հարինգ են կտրել: Ավելի լավ կլինի, որ կրակեք և սպանեք ինձ:

— Ավելի լավ կլինի, որ դու գրողի ծոցը գնաս,— ասաց,— և կգնաս: Ոչ մի օրենք Անգլիայում չի կարող արգելել, որ մարդը պատշաճ կարգ ու կանոն հաստատի իր տան մեջ: Իսկ իմ տունը գարշելի տուն է: Դե, բաց արա բերանդ:

Դանակը ձեռքին՝ նա փորձում էր ծայրով իրարից հեռացնել ատամներս, բայց ես շատ չէի վախենում նրա քմահաճույքներից: Թքեցի և սկսեցի հավատացնել, որ դանակը շատ անհամ է, չեմ ընդունի ոչ մի դեպքում:

— Ըհր,— ասաց նա՝ հանգիստ թողնելով ինձ:— Տեսնում եմ, որ այդ ժանտատեսիլ փոքրիկ սրիկան Հերթրնը չէ. ներիւր ինձ, Նելլի, եթե դա նա լիներ, ապա հարկավոր էր նրա կաշին քերթել այն բանի համար, որ ընդառաջ չվազեց ինձ ողջունելու և ճշում է, ասես ուրվական է տեսել: Մոտ եկ, հրեշավոր լակոտ, ես քեզ ցույց կտամ, թե ինչ ասել է խաբել բարեսիրտ հայրիկին: Իսկ չե՞ս կարծում, որ եթե երեխայի մազերը կարճ կտրենք, նա ավելի սիրուն կլինի: Շունը մազերը կտրելուց ավելի է կատաղում, իսկ ես սիրում եմ կատաղին, այն ինչը վայրագ է ու կոկիկ. տուր ինձ մըկ-րատը: Բացի այդ, մեր մեջ կա մի դժոխային տենչ, դիվային ինքնաբավականութուն, որ շոյում է մեր ականջները, առանց որի մենք իսկական ավանակներ ենք: Սուս, փոքրիկս, սուս, ախր, դու իմ սիրելի պաճուկին ես: Դե լա՛վ, սրբենք աչքերդ՝ ուրախանա՛նք, պաշիկ արա ինձ: Ի՞նչ, նա չի՞ ուզում. պաշիկ

արա, Հերթըն: Գրողը տանի, պաշիկ արա: Աստված իմ, միթե ես այսպիսի հրեշ եմ մեծացնելու: Այո, անսլացման այս վիժվածքի վիզը կոտորեմ:

Խեղճ Հերթընը հոր ձեռքերի վրա զոռզոռում, քացի-քացի էր անում իր ամբողջ ուժով, և ավելի ուժգին զոռաց, երբ հայրը աստիճաններով վերև գնալիս երեխային տանում էր բազրիքի վրա պահած: Ես ճշացի, որ նա այդպես երեխային կվախեցնի, կհասցնի կաթվածի, վազեցի՝ փրկելու նրան:

Երբ հասա նրանց, Հինդլին հակվեց բազրիքի վրա, որպեսզի ականջ դնի ներքևից մոտեցող աղմուկին. գրեթե մոռացավ, թե ինչ կա ձեռքում:

— Ո՞վ է այնտեղ, — հարցրեց՝ լսելով աստիճաններին մոտեցող ինչ-որ մեկի քայլերի ձայնը:

Ես ճանաչեցի Հիթքլիֆի քայլերի ձայնը և նույնպես հակվեցի, որպեսզի զգուշացնեմ, որ էլ չմոտենա. մի ակնթարթում, երբ ես հայացքս շուռ տվեցի Հերթընից, երեխան հանկարծ դուրս պրծավ, ազատվեց իրեն անփույթ բռնած ձեռքերից և ընկավ:

Մի պահ սարսափի սարսուռ զգացինք, նախքան դժբախտ երեխային փրկված կտեսնեինք: Վտանգավոր պահին Հիթքլիֆը ներքևից հասավ և հետևելով բնազդին՝ հենց ընկնելու պահին օդում բռնեց ու ոտքի կանգնեցրեց երեխային, նայեց վերև՝ փնտրելով պատահարի հեղինակին:

Ժլատը, հինգ շիլլինգ արժողությամբ վիճակախաղի տոմսից բաժանվելով և հետևյալ օրը իմանալով, որ այդ գործարքի մեջ ինքը կորցրել է հինգ հազար ֆունտ, այնպես չէր այլալվի, ինչպես այլալվեց Հիթքլիֆը, երբ վերևում տեսավ միստր էրնշոուին: Նրա դեմքը ամեն մի բառից ավելի պարզորոշ արտահայտեց հոգեկան տվայտանք, այն բանի համար, որ հենց ինքն իրեն խանդարեց ի կատար ածելու իր վրեժը: Եթե մութ լիներ, նա, հավանաբար, կփորձեր ուղղել իր սխալը, աստիճաններին կզարկեր Հերթընին և զանգը ջարդուփշուր կաներ: Բայց մենք ակամատես եղանք նրա փրկությանը. արդեն ներքևում կանգնած՝ հս իմ թանկագին սանին սեղմել էի կրծքիս:

Զգաստացած ու ամոթահար եղած՝ Հինդլին անշտապ քայլերով իջավ ցած:

— Դու ես մեղավոր, էլլեն,— ասաց նա,— դու նրան պետք է հեռու պահեիր իմ աչքից, պետք է վերցնեիր իմ ձեռքից: Հո չի վնասվել:

— Վնասվե՛լ,— րարկացած գոռացի ես,— եթե չի սպանվել, ուրեմն ապուշ կլինի: Էհ, զարմանում եմ՝ մայրը գերեզմանից ոնց չի հլնում, որ տեսնի, թե դուք ինչպես եք վարվում նրա հետ: Դուք հեթանոսից էլ վատ եք, եթե այդպես եք վարվում ձեր հարազատի հետ:

Նա փորձ արեց փայփայել երեխային, որը, իմ գիրկն ընկնելուց հետո, անմիջապես դադարեց սարսափահար լաց լինելուց: Բայց հենց որ հայրը փորձեց շոյել նրան, նա սկսեց էլ ավելի բարձրաձայն ճչալ, ուժգին ցնցվել, և թվաց, թե ուր որ է կսկսվի նոպան:

— Մի մոտեցեք նրան,— շարունակեցի ես:— Նա ատում է ձեզ... ձեզ բոլորն էլ ատում են. դա ճշմարտություն է: Այո, երջանիկ է ձեր ընտանիքը, և մի տեսեք, թե ինքներդ ինչ վիճակի եք հասել:

— Ես դեռ ավելի վատ վիճակի մեջ կլինեմ, նեղի,— սկսեց ծիծաղել մոլորված մարդը՝ զրսևորելով իր դաժանությունը: Իսկ հիմա հեռացիր աչքիցս, և նրան էլ հետդ տար: Դու էլ, Հիթքլիֆ, դու էլ չթվիր, որ այլևս քեզ շտեմենեմ ու չլսեմ... Այս գիշեր չէի կամենա քեզ սպանել: Գուցե միայն տունը հրդեհեմ: Դե, նայած, թե խելքիս ինչ կփչի...

Այս ասելով՝ նա դարակից վերցրեց մի շիշ օղի և լցրեց գավաթը:

— Օ, ոչ, մի խմեք,— աղերսալից ասացի ես,— միտոր Հինդլի, դուք արդեն զգուշացվել եք ի վերուստ: Խղճացեք այս դժբախտ փոքրիկին, եթե չեք ուզում խնայել ձեզ:

— Մեկ ուրիշը նրան ավելի լավ կխնամի, քան ես,— պատասխանեց նա:

— Գթացեք ձեր սեփական հոգին, — ասացի, փորձելով ձեռքից խլել գավաթը:

— Օ, ոչ, ընդհակառակը, մեծ հաճույքով ես հոգիս կուղարկեմ դեպի կործանում, ի պատիժ նրա ստեղծողի,— բացակաւնչեց աստված անարգողը:— Սրտանց խմում եմ նրա դատաստարտման կենացը:

Մինչև վերջ օղին քաշեց գլուխը և անհամբերությամբ

հրամայեց մեզ հեռանալ, իր հրամանն ավարտելով այնպիսի նողկալի հայհոյական խոսքերով, որ հնարավոր չէ կրկնել կամ հիշել:

— Ափսոս, որ նա չի կարող հարբեցողությամբ սպանել իրեն,— ասաց Հիթքլիֆը, և որպես արձագանք, անեծքների տարափ տեղաց, երբ դուռը փակվեց:— Դրա համար նա անում է ամեն ինչ, բայց հսկայի առողջությունն ունի, դիմադրում է: Միստր Քեննեթը պատրաստ է գրազ գալ իր զամբիկով, որ այստեղից մինչև Գիմմերթըն ընկած տարածության վրա ապրող մարդը էրնշոուն, ավելի երկար կապրի և գերեզման կիջնի որպես մի ալեհեր մեղավոր, եթե միայն իր բախտից չհանդիպի արտասովոր պատահարի:

Ես մտա խոհանոց, նստեցի և սկսեցի օրորել իմ գանուկին, որ քնի: Հիթքլիֆը, մտածում էի ես, զնաց մարագ: Հետո պարզվեց, որ նա անցել է բազմոցի հետևը միայն և պատի մոտ եղած նստարանի վրա, կրակից քիչ հեռու, լռելյայն պառկել:

Ես ծնկիս վրա օրորում էի Հերթընին ու մրմնջում մի երգ, որ սկսվում էր այսպես.

Ուշ գիշերին, երբ բարձրացավ լացի ձալն,
Մայրը, թաղված հողի տակ, լսեց այն.

երբ միսս Քեթին, որ լսել էր գողգոռոցը, գլուխը դռնից ներս խոթեց և շշնջաց.

— Մենա՞կ ես, նեղի:

— Այո, միսս,— պատասխանեցի ես:

Նա ներս անցավ, մոտեցավ օջախին: Ենթադրելով, որ ռզում է ինչ-որ բան ասել, նայեցի նրան: Նրա դեմքը, ասես, արտահայտում էր շփոթմունք ու կարոտ: Շրթունքները կիսաբաց, կարծես ուզում էր խոսել և արդեն շունչ էր բաշել, բայց խոսելու փոխարեն լսվեց միայն հառաչանք: Սկսեցի նորից երգել. չէի մոռացել նրա քիչ առաջվա վարսունքը:

— Ո՛ր է Հիթքլիֆը,— ընդհատելով ինձ, հարցրեց նա:

— Ախողում. իր գործին է,— եղավ իմ պատասխանը: Հիթքլիֆը շփտեց իմ ասածները, գուցե նիրհում էր:

Նորից հետևեց երկար լռություն, որի ժամանակ նկատե-

ցի, որ Քեթրինի այտերից մեկ-երկու կաթիլ գլորվեց սա-
լարկված հատակին:

«Մի՞թե զղջում է իր ամոթալի արարքի համար,— հարցրի
ինքս Քնձ:— Դա նորություն է. էհ, թող ինքը խոսի այդ մա-
սին՝ ես նրան չեմ օգնի»:

Բայց ոչ, նրան քիչ բան է մտահոգում, բացի իր սեփա-
կան հոգսերից:

— Աստված իմ,— վերջապես բացականչեց նա,— ես
շատ դժբախտ եմ:

— Ափսո՛ս,— ասացի ես,— դժվար է ձեզ գոհացնել.
Բարեկամները շատ են, հոգսերը՝ քիչ, բայց էլի դժգոհ եք:

— Նեւիլի, կպահե՞ս մի գաղտնիք, եթե հայտնեմ,— շա-
րունա կեց նա, մոտոս ծնկի գալով և ինձ ուղղելով այնպիսի
գերող հայացք, որը մոռացնել է տալիս ամեն մի վիրավո-
րանք, նույնիսկ եթե վիրավորված լինելու բոլոր հիմքերն
ունես:

— Իսկ արժե՞ պահել,— հարցրի ես, արդեն ոչ բարկա-
ցած տոնով:

— Այո, այն հոշոտում է ինձ, և ես պետք է մեկին
հայտնեմ: Զգիտեմ, ինչ անեմ: Էդգար Լինթընն այսօր ինձ
առաջարկություն արեց, և ես նրան պատասխանեցի: Հիմա,
նախքան քեզ հայտնելը՝ համաձայնվել եմ, թե մերժել, կու-
զենա՞յի քեզնից իմանալ. ես ի՞նչ պիտի պատասխանեի:

— Իսկապես, միսս Քեթրին, իսկ ինչպե՞ս կարող եմ
իմանալ,— պատասխանեցի ես,— իհարկե, նկատի ունենա-
լով, թե այսօր կեսօրից հետո նրա ներկայությամբ ինչ տե-
սարան սարքեցի՞ք՝ կասեի, որ ավելի խելացի բան արած
կլինե՞րք, եթե մերժեիք, և քանի որ այդ բոլորից հետո ձեզ
առաջարկություն է արել, ապա նա կամ վերջնականապես
հիսա՞ղ է, կամ էլ արկածասեր ապուշի մեկը:

— Եթե դու այդպես ես խոսում, ես այլևս քեզ ոչինչ չեմ
ասի, -- բերրորված պատասխանեց նա և վերկացավ:— Ըն-
դունեցի, Նեւիլ: Դե, շուտ ասա, մի՞թե սխալ գործեցի:

— Ընդունեցի՞ք. եթե ընդունել եք, էլ ի՞նչ միտք ունի
քննել այդ հարցը: Դուք խոսք եք տվել և հիմա այլևս չեք
կարո՞ղ այն հետ վերցնել:

— Բայց ասա, ես պե՞տք է ընդունեի,— զայրացած բա-

ցականչեց նա, ձեռքերը շփելով իրար և հոնքերը կիտելով:

— Այդ հարցի ճիշտ պատասխանը տալուց առաջ պետք է հաշվի առնվեն բազմաթիվ հանգամանքներ,— խրատական տոնով ասացի ես: Առաջինը և ամենագլխավորը՝ դուք սիրո՞ւմ եք միստր էդգարին:

— Ինչպե՞ս կարելի է նրան շսիրել: Իհարկե, սիրում եմ,— պատասխանեց նա:

Ես սկսեցի իսկական հարցաքննություն. քսաներկու տարեկան աղջկա համար դա այնքան էլ անխոհեմ քայլ չէ:

— Ինչո՞ւ եք սիրում նրան, միսս Քեթի:

— Անմիտ հարց: Սիրում եմ, և վերջ:

— Բայց դա հարցի պատասխանը չէ, պետք է ասեք, թե ինչո՞ւ:

— Դե, որովհետև նա գեղեցիկ է և նրա կողքին լինելը հաճելի է:

— Վա՛տ է,— ասացի ես:

— Եվ որովհետև նա երիտասարդ է, կենսուրախ:

— Ավելի՞ վատ:

— Եվ որովհետև նա սիրում է ինձ:

— Դա կարևոր չէ, ասացեք իսկական պատճառը:

— Եվ հարուստ կլինի, իսկ ես, ինչ խոսք, կլինեմ շրջապատի ամենահայտնի կինը և կարող եմ հպարտանալ, որ այդպիսի ամուսին ունեմ:

— Ավելի ևս վատ. իսկ հիմա ասացեք, թե ինչպե՞ս եք սիրում նրան:

— Ինչպես սիրում են բոլորը... բայց դու հիմար ես, Նեելի:

— Իսկի էլ չէ... պատասխանեք:

— Ես սիրում եմ նրա ոտքերի տակի հողը, գլխի վերևի օդը, և այն ամենը, ինչին որ դիպչում է, նրա ասած ամեն մի բառը: Սիրում եմ նրա հայացքը, շարժումները, և նրան ամբողջապես: Ահա և բոլորը:

— Իսկ ինչո՞ւ:

— Զեղա՛վ. դու ամեն ինչ վեր՝ ես ածում կատակի: Դա շատ վատ է, իսկ ինձ համար կատակ չէ,— վրդովված ասաց երիտասարդ լեդին՝ դեմքը շրջելով դեպի կրակը:

— Ես բոլորովին էլ չեմ կատակում, միսս Քեթրին,—

պատասխանեցիւ — Դուք սիրում եք միստր էդգարին, որովհետեւ գեղեցիկ է, երիտասարդ, կենսուրախ ու հարուստ, և նա էլ ձեզ է սիրում. դա սակայն կարևոր չէ: Դուք, հավանաբար, նրան առանց այդ էլ կսիրեիք, բայց դուք նրան այդ դեպքում էլ չէիք սիրի, եթե շունենար առաջին շորս հմայիչ հատկութիւնները:

— Զէ, իհարկեւ, չէի սիրի, միայն կկարեկցեի... Գուցեւ ատեի, եթե լինէր այլանդակ ու անտաշ:

— Բայց աշխարհում կան ուրիշ գեղեցիկ, հարուստ երիտասարդներ, գուցե ավելի գեղեցիկ ու ավելի հարուստ, քան նա: Ի՞նչը ձեզ կխանգարէր նրանց սիրել:

— Եթե կան էլ այդպիսիները՝ նրանց չեմ հանդիպել, էդգարի պես մեկին ես չեմ տեսել:

— Գուցե մի օր հանդիպեք. միստր Լինթընը միշտ չէ, որ գեղեցիկ ու ջահել կլինի, և ոչ էլ հարուստ:

— Այդ ամենը նա հիմա ունի, ինձ համար կարևոր է միայն ներկան: Ես կուզենայի, որ ավելի խելացի դատեք:

— Լավ, ուրեմն ամեն ինչ կարգին է, եթե ձեզ համար կարևոր է միայն այսօրվա օրը՝ ամուսնացեք միստր Լինթընի հետ:

— Դրա համար քո թույլտվութիւնը հարկավոր չէ. միևնույն է կամուսնանամ նրա հետ, սակայն, դու շատացիր, թե արդյո՞ք ճիշտ եմ վարվում:

— Միանգամայն ճիշտ, եթե ճիշտ են վարվում, երբ ամուսնանում են միայն այսօրվա համար: Իսկ հիմա եկեք լսենք, թե ինչու երջանիկ չեք: Ձեր եղբայրը ուրախ կլինի... կարծում եմ, ծեր լնդին ու ջենտլմենը չեն առարկի, մի անկարգ ու անհարմարավետ տնից դուք կընկնեք մի հարուստ ու պատվավոր տուն. սիրում եք էդգարին. Նա էլ ձեզ է սիրում: Ամեն ինչ կարծես հաշտ ու խաղաղ է, հապա ի՞նչն է արգելքը:

— Այստեղ է, այստեղ, — պաւստխանեց Քեթրինը՝ մի ձեռքը հպելով ճակատին, մյուսը՝ կրծքին: — Կամ որտեղ էլ որ ապրի հոգիս... Հոգով ու սրտով հավատացած եմ, որ ես իրավացի չեմ:

— Շատ տարօրինակ է, ոչ մի կերպ զուգահեռ չի մտնում:

— Հենց դա է իմ գաղտնիքը, բայց եթե դու ինձ չես ծաղ-

րի, ես ամեն ինչ կբացատրեմ. չեմ կարող այդ անել պարզորոշ կերպով, բայց կաշխատեմ այնպես բացատրել, որ գուհասկանաս, թե ես ինչ եմ զգում:

Նա նորից նստեց իմ կողքին, դեմքը դարձավ ավելի տխուր, ավելի լուրջ, իսկ իրար սեղմած ձեռքերը դողում էին:

— Նելլի, երբեք տարօրինակ երազներ չե՞ս տեսնում,— հանկարծ ասաց նա, մի պահ մտածելուց հետո:

— Այո, տեսնում եմ, երբեմն,— պատասխանեցի ես:

— Ես էլ. կյանքում տեսել եմ երազներ, որոնք հետագայում մեկընդմիջտ մնացել են ինձ հետ և փոխել մտքերիս ընթացքը, անցել, թափանցել են ամբողջ էությունս մեջ աստիճանաբար, ինչպես գինին է խառնվում ջրի հետ, և փոխել են իմ մտքերի գույնը: Ահա դրանցից մեկը. հիմա ուզում եմ պատմել, բայց, տես, չժպտաս մինչև պատմեմ վերջացնեմ:

— Օհ, մի պատմեք, միսս Քեթրին,— ճշացի ես:— Առանց քեզ շփոթմունք պատճառող ոգիներ ու տեսիլքներ կանչելու էլ մենք բավականին շատ ցավեր ունենք: Դե, ուրախացեք, եղբք ինքնուրույն: Հապա մի նայեք փոքրիկ Հեթթընին: Նա ոչ մի սարսափելի երազ չի տեսնում: Ի՞նչ քաղցր է ժպտում քնի մեջ:

— Այո, հայրը մենություն մեջ ինչպես է անարգում աստծուն: Դու, կարծեմ, հիշում ես, որք նա սրա պես մի կլորադեմ երեխա էր, բոլորովին ուրիշ, համարյա նույնքան փոքրիկ ու անմեղ: Ինչ որ է, Նելլի ես կստիպեմ քեզ լսել: Երազը կարճ է. այս գիշեր դու ինձ էլ չես ուրախացնի:

— Ձեմ ուզում, չեմ լսի,— շտապ-շտապ կրկնեցի ես:

Այն ժամանակ ես, սնդուխապաշտ էի, հավատում էի երազներին՝ հիմա էլ եմ հավատում, իսկ Քեթրինի մեջ կար ինչ-որ անսովոր մոռյլ բան, որը սարսափեցնում էր ինձ, և ես կանխատեսում էի մի սոսկալի աղետ:

Քեթրինը վիրավորվեց, բայց շարունակեց: Ձևացնելով, որ ուրիշ բանի մասին է խոսում, վերստին սկսեց.

— Եթե դրախտ ընկնեի, Նելլի, ես չափազանց դժբախտ կլինեի:

— Որովհետև դրախտը ձեզ համար չէ,— պատասխանեցի ես:— Բոլոր մեղավորները դրախտում իրենց դժբախտ կըզգային:

— Բայց ոչ գրա համար: Մի անգամ երազում տեսա, որ ես դրախտ եմ ընկել:

— Ասում եմ, որ չեմ կամենում ձեր երազները լսել, միսս Քեթրին, ես քնել եմ ուզում,— կրկին ընդհատեցի նրան:

Նա ծիծաղեց և նստեցրեց ինձ տեղում, որովհետև աթոռից վերկենալու շարժում արեցի:

— Այստեղ առանձին բան չկա,— բացականչեց նա:— Միայն ուզում էի ասել, որ թվում էր, թե դրախտը իմ տունը չէ. լացից սիրտս կաուր-կաուր էր լինում՝ ուզում էի երկիր վերադառնալ: Հրեշտակներն այնպես բարկացան, որ ինձ շարտեցին Մուլեգին հողմերի դարավանդ, ցախիների մեջ, և այստեղ ես արթնացա՝ ուրախությունից հեկեկալով: Դա քեզ կբացատրի իմ գաղտնիքը, ինչպես և մնացած ամեն ինչ: Այլևս իմ մտքով չի անցնում ամուսնանալ էդգար Լինթոնի հետ, ինչպես և վայելել դրախտի երանավետ կյանքը. և եթե այդ շար մարդն այդպես շտորացներ Հիթքլիֆին, ես չէի մտածի ամուսնության մասին, իսկ ամուսնափնալ Հիթքլիֆի հետ՝ կնշանակեր իջնել նրա մականդակին. նա երբեք չի իմանա, թե ինչքան եմ ես իրեն սիրում: Եվ սիրում եմ ոչ այն պատճառով, որ նա գեղեցիկ է, Նեյլի, այլ որովհետև նրա մեջ ես ավելի շատ կամ, քան ինքս իմ մեջ: Ինչից էլ որ մեր հոգիները արարված լինեն, նրա հոգին և իմը նույնն են, իսկ Լինթոնինը տարբերվում է մեզնից ինչպես լուսնի ճաճանչը կայծակից կամ եղյամբը կրակից:

Նա դեռ չէր ավարտել իր խոսքը, երբ ես զգացի Հիթքլիֆի ներկայությունը: Որսալով թեթև շարժում՝ ես շուռ եկա և տեսա, թե ինչպես նա նստարանից բարձրացավ և անաղմուկ դուրս գնաց: Նա լսում էր մինչև այն տեղը, երբ Քեթրինն ասաց, ամուսնանալով նրա հետ, ես նվաստացնում եմ ինքս ինձ. այն ժամանակ նա վերկացավ, որ այլևս չլսի:

Բազմոցը խանգարեց հատակին նստած Քեթրինին նկատել Հիթքլիֆի ներկայությունը կամ հեռանալ, բայց ես ցնցվեցի և առաջարկեցի, որ լռի:

— Ինչո՞ւ,— հարցրեց նա՝ անհանգստացած նայելով իր շուրջը:

— Զոդեֆն այստեղ է,— պատասխանեցի՝ պատեհ պահին լսելով ճանապարհով գլորվող սայլի անիվների դղրդոցը,—

ներա հետ ներս կմտնի նաև Հիթթլիֆը: Ինձ թվաց, թե հենց այդ պահին նա կանգնած էր դռան շեմքին:

— Բայց նա չէ՞ր կարող դռան շեմից ինձ լսել,— ասաց Քեթին:— Հերթընին տուր պահեմ, մինչև որ ընթրիքը զուլս բերես, և երբ պատրաստ լինի, կանչիր ինձ, որ միասին ընթրենք: Ես ուզում եմ խաբել իմ անհանգիստ խիղճը և համոզվել, որ Հիթթլիֆը ոչինչ չգիտի այս ամենի մասին: Ոչինչ չգիտի, այնպես չէ՞: Նա չգիտի, թե ի՞նչ ասել է սիրահարված լինել:

— Նա ձեզնից պակաս չգիտի, թե ինչ բան է դա,— առարկեցի ես,— և եթե նրա ընտրյալը դուք եք, ապա աշխարհում նա ամենադժբախտ էակը կլինի: Հենց որ դուք միսիս Լինթըն դառնաք, նա կկորցնի թե՛ բարեկամին, թե՛ սիրածին և թե՛ ամեն ինչ: Մտածե՛լ եք արդյոք դուք, թե ինչպես կդիմանաք այդ անջատմանը, և ինչպե՞ս կդիմանա Հիթթլիֆը, երբ բոլորովին լքված մնա աշխարհում: Որովհետև միսս Քեթրինը...

— Բոլորովին լքված, իրարից բաժանված,— զայրույթով բացականչեց Քեթին:— Ո՞վ մեզ կբաժանի, ասա խնդրեմ: Ով որ փորձի, նա կհանդիպի Միլոնի՝ ճակատագրին: Դա չի լինի, էլլեն, քանի զեռ ես ողջ եմ, ի սեր որևէ մեկի: Ամեն տեսակ լինթըններ աշխարհում փոշի կդառնան, նախքան ես կհամաձայնեմ լքել Հիթթլիֆին: Օ՛հ, այդպես չէի մտածում, ես այդ չէի ուզում ասել: Այդպիսի գնով ես չէի կամենա միսիս Լինթըն լինել: Հիթթլիֆը ինձ համար կմնա այնպիսին, ինչպիսին եղել է կյանքում: Էդգարը պետք է մոռանա իր հակակրանքը և գոնե հանդուրժողաբար վերաբերվի նրան: Նա այդպես էլ կանի, երբ հասկանա Հիթթլիֆի հանդեպ ունեցած իմ իսկական զգացմունքները: Նեյլի, տեսնում եմ, որ դու ինձ համարում ես մի թշվառ եսամուլ, բայց մի՞թե երբևէ քո մտքով չի անցել, որ եթե ես ու Հիթթլիֆն ամուս-

¹ Միլոն Քրոտոնսկի—հունական ըմբիշ, որն ապրել է 6-րդ դ. մեր թվարկությանից առաջ, բազում անգամներ հաղթանակներ է տարել օլիմպիական ու պիֆիական խաղերում: Ըստ լեգենդի, մի անգամ ծերության հասակում նա փորձել է մերկ ձեռքերով ջարդել ծառը: Բնի ճեղքված մասերը նրա ձեռքերը սեղմել են իրենց արանքում և այդպես անօգնական վիճակում նրան հռչոտել են գալլերը:

Իսկանք՝ կլինենք մուրացկաններ: Իսկ եթե ամուսնանամ
լինթընի հետ, ես կկարողանամ օգնել Հիթթլիֆին վեր բարձ-
րանալ, և կփրկեմ նրան եղբորս իշխանությունից:

— Ձեր ամուսնո՞ւ փողերով, միսս Քեթրին,— հարցրի
ես:— Հազիվ թե նա այդքան դյուրաբեկ լինի, ինչպես կար-
ծում եք. և թեև այդ հարցում ես դատավոր չեմ, բայց են-
թադրում եմ, որ դա երիտասարդ Լինթընի կինը դառնալու
օգտին խոսող ձեր բոլոր փաստարկներից ամենավատն է:

— Ոչ, այդպես չէ,— առարկեց նա,— ամենալավն է.
մյուս բոլորը իմ քմահաճությաները բավարարելու համար էր
արվում կամ էլ հանուն էդգարի սիրույն: Դա արվում էր ի
սեր մի մարդու, որն իր մեջ ամփոփում է և էդգարի հանդեպ,
և ինքն իր հանդեպ ունեցած զգացմունքները: Ես չեմ կարող
այդ արտահայտել, բայց անշուշտ ամեն ոք այն կարծիքին
է, որ մեր «եսը» գո է կամ պետք է գոյություն ունենա ինչ-
որ տեղ, մեզնից դուրս: Ի՞նչ միտք ուներ ստեղծել ինձ, եթե
ես ամբողջապես միայն այստեղ լինեի: Իմ մեծ դժբախտու-
թյունների պատճառն այս աշխարհում եղել են Հիթթլիֆի
դժբախտությունները և ես դրանց հենց սկզբից դիտել եմ
ու զգացել: Իմ մեծ մտորումի պատճառը նա է՝ միայն նա:
Եթե ամեն ինչ կործանվի, և նա մնա, ես էլի կշարունակեմ
ապրել, իսկ եթե ամեն ինչ մնա, նա անհետանա, տիեզերքն
ինձ համար կդառնա մի հսկայական օտար բան, և ես այլևս
նրա մասնիկը չեմ լինի: Իմ սերը Լինթընի նկատմամբ նման
է անտառի սաղարթին. լավ դիտեմ, որ ժամանակը կփոխի
այն, ինչպես ձմեռն է փոխում ծառերը: Իմ սերը Հիթթլիֆի
հանդեպ նման է երկրի ընդերքի հավերժական վիմաշերտե-
րին, որ հազիվ թե շնչին հաճույքի ակնաղբյուր լինի, բայց
անհրաժեշտ է: Նեյլի, ես հենց Հիթթլիֆն եմ՝ նա շարունակ
նստած է իմ ուղեղում՝ ոչ որպես ուրախություն, և ոչ էլ որ-
պես մեկը, որի համար ուրախանում եմ ավելի շատ, քան
կուրախանայի ինքս ինձ համար, այլ որպես իմ իսկական
էությունը: Ուստի այլևս մի՛ խոսիր մեր բաժանման մասին,
դա անհնարին բան է, և...

Նա լուեց և դեմքը թաքցրեց շորիս ծալքերի մեջ, բայց
ևս ուժով հետ հրեցի նրան: Նրա խելացնորությունը ինձ
հանո՞ւմ էր համբերությունից:

— Եթե ձեր այդ անմտության մեջ տեսնեի որևէ միտք, միսս,— ասացի ես,— դա միայն կհամոզեր ինձ, որ դուք պատկերացում անգամ չունեք այն պարտականության մասին, որ ամուսնանալով, դուք վերցնում եք ձեզ վրա կամ էլ դուք չար, անսկզբունք աղջիկ եք: Եվ այլևս մի անհանգրստացրեք ինձ ձեր այդ գաղտնիքներով, խոսք չեմ տալիս, որ ես կպահանջեմ դրանք:

— Բայց կպահանջեմ մեկը,— եռանդով հարցրեց նա:

— Ոչ, չեմ խոստանում,— պատասխանեցի:

Նա ձեռք չէր քաշում ինձնից, բայց Զոզեֆի երևալը վերջ դրեց մեր խոսակցությանը: Քեթրինը քաշվեց մի անկյուն և սկսեց օրորել Հերթլին, մինչ ես ընթրիքի պատրաստություն էի տեսնում:

Երբ այն պատրաստ էր, Զոզեֆի հետ սկսեցինք վիճել, թե մեզնից որ մեկը պետք է ընթրիքը տանի միստր Հինդլին. մենք չէինք կարողանում համաձայնության գալ, ամբողջ ընթրիքը համարյա սառեց: Հետո պայմանավորվեցինք սպասել, մինչև որ ինքը Հինդլին ուտելիք պահանջի՝ եթե միայն պահանջի: Մենք հատկապես վախենում էինք գնալ նրա մոտ, երբ նա երկար ժամանակ մնում էր մենության գրկում:

— Եվ ինչպե՞ս է, որ մինչև հիմա դաշտից չի վերագարձել: Որտե՞ղ է նա, ծուլություն է անում,— հարցրեց ծերուկը՝ նայելով իր շուրջը և փնտրելով Հիթքլիֆին:

— Հիմա կկանչեմ նրան,— ասացի ես:— Նա, երևի, մարադում է:

Դուրս եկա, կանչեցի, բայց ոչ մի պատասխան չստացի: Վերադառնալիս շնչացի Քեթրինին, որ Հիթքլիֆը, երևի իբրև ասածների մի զգալի մասը լսել է, և պատմեցի, թե ինչպե՞ս տեսա նրան խոհանոցից դուրս գալու պահին, երբ ինքը գտնվում էր Հիթքլիֆի նկատմամբ իր եղբոր ունեցած կուպիտ վերաբերմունքից:

Քեթին սարսափահար իսկույն վեր թռավ տեղից, Հերթլինին նետեց բազմոցի վրա և դուրս վազեց փնտրելու իր բարեկամին, առանց մի պահ անգամ մտածելու, թե ինչու ինքը այդքան վրդովվեց կամ ինչու իր խոսքերը կարող էին նրան վիրավորած լինել:

Նրա բացակայութիւնն այնքան երկար տեւեց, որ Զողեֆն առաջարկեց այլեւս չսպասել: Նա խորամանկորեն ենթադրեց, որ նրանք դիտմամբ ուշանում են, որպեսզի ճաշասեղանի շուրջը չսեն իր երկարածիգ աղոթքը: Նրանք «այնքան սրբապիղծ մարդիկ են, որ նրանցից ոչ մի լավ բան չի կարելի սպասել», — պնդում էր նա: Եվ ի հեճուկս նրանց, այդ երեկո, ի լրումն սովորական քառօրյ ժամ տեւող աղոթքի, ուսելուց առաջ կարդաց հատուկ աղոթք և դեռ ուզում էր զոհաբանական խոսքից հետո մեկնել ավելացնել, երբ երիտասարդ տիրուհին ներս նետվեց և շտապ հրամայեց նրան, որ անմիջապէս վաղի ճանապարհի կողմը, և, որտեղ էլ որ Հիթքլիֆը թափառելիս լինի, գտնի նրան, ստիպի իսկույնեւթ տուն վերադառնալ:

— Ես ուզում եմ խոսել նրա հետ, և պետք է խոսեմ, նախքան վերեւ, իմ սենյակը բարձրանալը, — ասաց Քեթին: — Դաբալասը բաց է. նա մոտերքում չէ, որովհետեւ շարձագանքեց, թեւ փարախի կտուրից ինչքան կարող էի բարձր ձայնով կանչում էի:

Զողեֆն սկզբում առարկեց, բայց Քեթինն ընդունեց այնպիսի խստաբարո տեսք, որը ոչ մի առարկում չէր հանդուրժի: Ի վերջո, ծերուկը գլխարկը դրեց և փնթփնթալով դուրս քայլեց: Իսկ Քեթինը խոհանոցում անցուդարձ էր անում, բացականչելով.

— Հետաքրքիր է, որտե՞ղ է նա, որտե՞ղ կարող է լինել: Ի՞նչ ասացի, Նելլի: Ես չեմ հիշում: Մի՞թե կեսօրվա իմ վատ տրամադրութիւնը վիրավորեց նրան: Դե, սիրելիս, հիշեցրո՛ւ ինչ եմ ասել, որ նա այդպէս վշտացել է: Ես ուզում եմ, շատ եմ ուզում, որ նա վերադառնա:

— Ի՞նչ եք շնչին բանի համար աղմուկ բարձրացնում, — ասացի ես, թեւ ինքս էլ անհանգիստ էի: — Այդպիսի մի դատարկ բանից չեն վախենա: Եվ, իրոք, մի՞թե արժե անհանգստանալ, եթե Հիթքլիֆը որոշել է մասն գալ լուսնի լույսով ողողված մորուտների շրջանում կամ, գուցե, մռայլ տրամադրությամբ պառկել է խոտանոցում և չի ցանկանում խոսել մեզ հետ: Գրազ եմ գալիս՝ նա թաքնվել է հենց խոտանոցում: Այ, կտեսնեք, ես հիմա նրան դուրս կկանչեմ այնտեղից:

Գնացի կրկին անդամ փնտրելու. հետևանքը հիասթափեցնող էր: Զողեֆի որոնումներն էլ ոչ մի արդյունք չտվեցին:

— Տղան լրիվ ձեռքից գնացել է,— նկատեց նա՝ ներս մտնելով:— Դարպասը լայն բաց է թողել, և միսս Քեթիի պոնին ախոռից դուրս է եկել, մտել մարագ, այնտեղից էլ փախել մարգագետին: Աստված իմ, տանտերը վաղը սատանի պես կկատաղի, և լավ էլ կանի: Նա ծով համբերություն է այսպիսի անհոգ, անփույթ մեկի համար: Բայց միշտ նա այդպես համբերատար չի լինի, ա՛յ, կտեսնեք, մի՞թե կարելի է տանջել այդպիսի մարդուն:

— Գտա՞ր Հիթքլիֆին, ավանակ,— ընդհատեց նրան Քեթրինը:— Փնտրո՞ւմ էիր, ինչպես հրամայել էի:

— Ես հաճույքով կփնտրեի ձին,— պատասխանեց նա:— Բայց այսպիսի մի գիշեր ո՛չ ձի կփնտրես, ո՛չ էլ մարդ՝ սե է ծխնելույզի պես, և Հիթքլիֆն էլ այն տղան չէ, որ վազելով գա իմ սուլոցի վրա. այ, եթե դուք կանչեք, նա անմիջապես կհայտնվի:

Ամառվա համար շատ մութ երեկո էր, ամպերը կարծես, գուշակում էին ամպրոպ, և ես ասացի, որ ավելի լավ է, բոլորս նստենք և սպասենք. վրա հասնող անձրևը նրան անպայման կբշի տուն, էլ կարիք չկա դեսուղեն ընկնել:

Բայց Քեթրինը ոչ մի կերպ չէր կարողանում հանգստանալ: Շարունակ անցուդարձ էր անում դարպասից դեպի դուռը, խիստ հուզված վիճակում, և, ի վերջո, որոշակի տեղ գրավեց ճանապարհին մոտիկ, ցանկապատի տակ, ուշադրություն չդարձնելով իմ հորդորանքներին, հարաճուն ամպրոպին և իր շուրջը ճողփացող հորդ անձրևին: Մերթ ընդ մերթ կանչում, ականջ էր դնում, լաց էր լինում: Լաց էր լինում ջղաձիգ լացով՝ Հերթլիից կամ մի այլ երեխայից էլ ավելի վատ:

Մոտ կես գիշերին, մենք դեռ նստած սպասում էինք, փոթորիկը կատաղի դղրդյունով պայթեց Դարավանդի վրա: Մոլեգին թափով շաշող քամին, ինչպես և որոտը, ճեղքեցին մեր տան անկյունի ծառը, մի ահագին ճյուղ ընկավ տանիքի վրա ու պոկեց արևելյան կողմում եղած ծխնելույզի մի բեկորը: Խոհանոցի կրակի վրա թափվեցին քարեր ու մրուր:

Մենք կարծեցինք, թե կայծակը խփեց մեզ: Զողեֆը հրե-
րաց, ծնկի եկավ, աղերսելով աստծուն հիշել պատրիարք-
ներին՝ Նոյին ու Լոտին և, ինչպես վաղնջական ժամանակ-
ներում, խնայել արդարներին, պատժել անասովածներին:
Զգում էի, որ աստծո դատաստանը պետք է ի կատար ածվի
նաև մեր նկատմամբ: Միստր էրնշոուն, իմ կարծիքով, ինչք
Յոնան է. ես նրա խցիկի դռան բռնակը շարժեցի, որպեսզի
համողվեմ՝ կենդանի՞ է, թե՞ ոչ: Նա պատասխանեց բավա-
կանին լսելի ձայնով և այն էլ այնպիսի տոնով, որ ստիպեց
Զողեֆին առաջվանից ավելի բարձրաձայն աղերսել աստծուն,
որ խիստ տարբերություն դրվի մեզ նման անմեղների և իր
տիրոջ նման մեղավորների միջև: Մի քսան ռուպեից ուրտն
անցավ՝ անվնաս թողնելով մեզ բոլորիս, բացի Քեթիից, որը
թրջվել էր մինչև ոսկորները, որովհետև համառորեն հրա-
ժարվում էր մտնել ապաստարան, կանգնած էր գլխաբաց,
առանց շալի. ջուրն առատորեն ներծծվել էր նրա վարսերի
ու շորերի մեջ:

Նա ներս եկավ, ամբողջովին թրջված, պառկեց բազմոյթի
վրա, երեսը շրջեց դեպի թիկնակը և ձեռքի ափով ծածկեց
դեմքը:

— Դե, բավ է, միսս,— դիպչելով նրա ուսին, բացական-
չեցի ես.— մի՞թե ուզում եք այդ ձևով մեռնել. Գիտե՞ք ժամը
քանիսն է: Տասներկուսն անց է կես: Գնացեք պառկեք:
Այլևս միտք չունի սպասել այդ խելառ տղային, նա հիմա
գնացած կլինի Գիմմերթըն և կպիշերի այնտեղ: Ենթադրել
է, որ մենք մինչև ուշ գիշեր նստած չենք սպասի իրեն, երևի
կարծում է, որ միայն միստր Հինգլին քնած չի լինի, իսկ
ինքը չէր ուզենա, որ դուռը նա բաց անի:

— Ոչ, ոչ, ոչ մի Գիմմերթըն էլ չի գնացել,— ասաց Զո-
ղեֆը:— Ենթադրություններ մի արեք, վեր ընկած պառկած
է ճահճի խորքում: Դա արժանի պատիժ է, և ես կկամենայի,
միսս, որ դուք հաշվի առնեիք այդ նախազգուշացումը: Եկեք
շնորհակալ լինենք բարձրյալից այս ամենի համար: Ամեն
ինչ լավ է դասավորվում բոլոր նրանց համար, ովքեր նշված,
ընտրված են տիրոջ կողմից: Գիտե՞ք, թե ինչ է ասված Սուրբ
գրքում:

Եվ նա սկսեց Սուրբ գրքից մի քանի քաղվածքներ բերել՝

ցույց տալով, թե որ գլխում և որ ոտանավորի մեջ կարելի է դրանք դնել: Իզուր փորձեցի խնդրել կամակոր աղջկան, որ վերկենա, հանի թրջված զգեստը: Թողեցի երկուսին էլ՝ քարոզ կարդացողին և սառչելուց դողացող Քեթրին, փոքրիկ Հերթրնի հետ գնացի քնելու: Նա անմիջապես քնեց, ասես բոլորն էլ իր շուրջը վաղուց քուն էին մտել:

Ես լսում էի, թե ինչպես Զոգեֆը դեռ երկար շարունակում էր կարդալ, հետո լսեցի աստիճաններով բարձրացող դանգաղ քայլերի ձայնը, և շուտով քունս տարավ:

Երբ առավոտյան սովորականից մի փոքր ուշ ներքև իջա, փեղկերի արանքից ներս թափանցող արևի ճառագայթների լույսի տակ տեսա միսս Քեթրինին, որը դեռ նստած էր կրակի մոտ: Տան մուտքի դուռն էլ դեռ մնում էր լայն բաց արած, և լույսը թափանցում էր ներս: Հինդլին դուրս էր եկել, կանգնել էր խոհանոցի օջախի մոտ՝ նիհարած ու քնկոտ տեսքով:

— Ի՞նչ է պատահել, Քեթի,— ասում էր նա, երբ ես ներս մտա: Թրջված շան լակոտի պես մռայլ տեսք ունես, ինչո՞ւ ես այդպես թաց ու դժգույն, աղջիկ:

— Թրջվեցի,— ոչ սիրով պատասխանեց նա:— Մրսում եմ. ահա բոլորը:

— Օ՛հ, չարամճի աղջիկ է,— բղավեցի ես՝ նկատելով, որ տերը միանգամայն զգաստ է:— Երեկ երեկոյան նա բնկավ հորդառատ անձրևի տակ և ամբողջ գիշեր մնաց այդպես նստած, ես չկարողացա համոզել նրան, որ տեղից շարժվի:

Միստր էրնշոուն ապշած նայում էր մեզ:

— Ամբողջ գիշեր...— կրկնեց նա:— Ի՞նչն էր նրան այդտեղ պահել: Մի՞թե ամպրոպի ահը: Բայց այն արդեն մի քանի ժամ է, ինչ դադարել է:

Մեզնից ոչ մեկը չէր ուզում խոսել Հիթքլիֆի բացակայության մասին, քանի դեռ կարելի էր թաքցնել, ուստի պատասխանեցի, որ չգիտեմ, թե ինչ փչեց նրա խելքին, ամբողջ գիշեր այդպես նստած մնաց: Քեթրինն էլ ոչինչ չասաց:

Առավոտը թարմ էր ու սառը: Բաց արի լուսամուտը, այդու անուշ բուրմունքը իսկույն հեղեղեց սենյակը, բայց Քեթրինը բորբոքված դիմեց ինձ:

— Էլլեն, պատուհանը ծածկիր: Առանց այդ էլ մրսում եմ:— Նրա ատամներն սկսեցին շխշիկալ, և ամբողջությամբ

կուշ գալով ավելի ևս մոտեցավ գրեթե մարող կրակամոխիր-ներին:

— Նա հիվանդ է,— ասաց Հինդլին, շոշափելով աղջկա զարկերակը,— երևի հենց դրա համար էլ չէր ուզում պառկել: Գրո՞ղը տանի: Ես այլևս չեմ կամենում տանջվիլ ձեր հիվանդությունների պատճառով: Ի՞նչը քեզ քշեց անձրևի տակ:

— Սովորականի պես տղաների հետևից վազվզելը,— օգտվելով մեր անվճռականությունից, կոնչաց Ջոզեֆը, որ ազատություն տա իր շար լեզվին:

— Եթե ձեր տեղը լինեի, տեր, նրանց բոլորի առաջ դռները պինդ կփակեի՝ հանգիստ ու սուսուփուս: Դեռ չի եղել մի օր, որ դուք գնացած լինեք և այդ սորամուտ լինթընը շոողոսկի այստեղ, իսկ միսս Նելլին լա՛վն է, ինչպե՛ս չէ. խոհանոցում նստած հսկում է, թե երբ կվերադառնաք, և հենց որ դուք ներս եք մտնում մի դռնից, նա ծլկում է մի այլ դռնից, իսկ հետո մեր աղնվաբարո լեդին ինքն է վազում իր պաշտածի հետևից: Ավելի հարմար է կես գիշերին այդպես աննկատ թափառել դաշտերում այդ վարշելի սատանա, բոշա Հիթքլիֆի հետ. նրանք էլ կարծում են. կույր եմ, բայց ես կույր չեմ, բոլորովին. տեսա, թե ինչպես երիտասարդ լինթընը եկավ և գնաց, տեսա քեզ (ուղիղ դիմելով ինձ), թե ինչպես դու, նենգ, շար վհուկ, սկզվեցիր տուն, հենց որ ճանապարհին լսվեց տիրոջ նժույգի ոտքերի դոփյունը:

— Լեի՛ր, շարախոս,— զոռաց Քեթրինը,— զրպարտանք չեմ հանդուրժի, ճեղգար լինթընը երեկ պատահաբար եկավ, Հինդլի: Ես ինքս նրան ասացի, որ թողնի հեռանա, որովհետև գիտեի, որ դու չէիր ցանկանա հանդիպել նրան:

— Դու, իհարկե, ստում ես, Քեթի,— պատասխանեց եղբայրը,— դու չափազանց միամիտ ես, բայց հիմա թողնենք լինթընին: Ասա, երեկ գիշեր չե՞ս հանդիպել Հիթքլիֆին: Ծիշտն առաւ: Մի վախենա, չես վնասի նրան, թեպետ ասում եմ նրան, ինչպես միշտ, բայց նա ինձ վերջերս մի լավություն է արել, խիղճս թույլ չի տա, որ նրա գլուխը պոկեմ, և որպեսզի այդ բանը չկատարվի, ես հենց այս առավոտ նրան կուղարկեմ աշխատանքի, և երբ նա գնա, խորհուրդ

եմ յալիս հնարամիտ լինել. տես, տրամադրությունս փշացնես:

— Այդ գիշեր ես Հիթքլիֆին չեմ տեսել,— պատասխանեց Քեթրինը դառնորեն լաց լինելով,— և եթե նրան տանից դուրս անես, ես կգնամ նրա հետ: Բայց դա, հավանաբար, քեզ չհաջողվի. նա երևի արդեն գնացել է:— Այստեղ նա պոռթկաց և անզուսպ սկսեց արտասվել, և նրա մնացած բառերը հնարավոր չէր հասկանալ:

Հինգրից արհամարհական պարսավանքի մի ամբողջ հեղեղ թափեց նրա գլխին և հրամայեց անմիջապես գնալ իր սենյակը, կամ էլ դատարկ տեղը լաց չլինել: Ես նրան ստիպեցի հնազանդվել, և երբեք չեմ մոռանա, թե Քեթրին ինչ տեսարան սարքեց, երբ մենք մտանք նրա սենյակը: Ես սարսափեցի: Ինձ թվաց, թե նա խելագարվում է, խնդրեցի Զոզեֆին, որ վազի բժշկի հետևից:

Քեթրինն սկսեց զառանցել: Միստր Քեննեթը հենց նայեց նրան, ասաց, որ աղջիկը վտանգավոր հիվանդ է, տենդ ունի:

Բժիշկը արյուն առավ և ինձ ասաց, որ նրան կերակրեմ թանով ու ոսպի ապուրով, և ուշադիր լինեմ, որ աստիճաններից կամ լուսամուտից իրեն ներքև չզցի: Հետո նա գնաց, որովհետև բավականին շատ աննիքներ ունի ծխում, ուր մի կոտնջից մյուսը գնալու համար սովորաբար երկուսից-երեք մղոն ճանապարհ էր կտրում:

Չեմ կարող ասել, որ ես լավ հիվանդապահ էի, իսկ Զոզեֆն ու մեր տերը ինձնից ավելի լավ չէին, և թեև մեր հիվանդը անտանելի էր՝ ու կամակոր, ինչպես սովորաբար լինում են հիվանդները, բայց նա դիմացավ:

Պառավ միսիս Լինթընը, իհարկե, մի քանի անգամ այցի եկավ, ամեն ինչ տանը կարգավորեց. կշտամբում էր, մեզ բոլորիս կարգադրություններ անում, իսկ երբ Քեթրինը սկսեց ապաքինվել, պնդեց, որ նա տեղափոխվի Կեռնեխների ազարակատուն, և մենք բոլորս անշափ ուրախացանք, որ պիտի ազատվենք նրանից: Բայց խեղճ կնոջը ծանր հատուցում էր սպասվում իր արած բարության համար. նա և ամուսինը վարակվեցին տենդով և մի քանի օրում մեկը մյուսի հետևից վախճանվեցին:

Մեր երիտասարդ լեզին վերադարձավ մեզ մոտ նախկինից էլ ավելի հանդուգն, ավելի դյուրաբորբոք ու ամբարտավան։ Փոթորկախառն անձրևոտ երեկոյից հետո Հիթքլիֆի մասին մենք այլևս ոչինչ չլսեցինք։ Մի օր, երբ Քեթին ինձ շատ խիստ ջղայնացրեց, ես դժբախտություն ունեցա ասելու, որ Հիթքլիֆի անհետացման մեջ հենց ինքն է մեղավոր. և, իրոք, այդպես էլ էր, նա ինքն էլ լավ գիտեր այդ։ Սկսած այդ օրվանից, նա մի քանի ամիս իր կապերը խզեց ինձ հետ. ինձ դիմում էր միայն որպես աղախինի։ Զոզեֆն էլ ենթարկվեց բանադրանքի, բայց նա, միևնույն է, իր մղտքերն արտահայտում, խրատներ էր կարդում, կարծես Քեթրինը մի փոքրիկ աղջիկ էր նրա համար. մինչդեռ նա իրեն համարում էր մեծահասակ կին՝ մեր տներն ու տիրականը, և կարծում էր, թե վերջին հիվանդությունից հետո նա իրավունք ուներ պահանջելու հարգալից վերաբերմունք իր նկատմամբ։ Բժիշկն ասել էր, որ նա երկար չի դիմանա, եթե շարունակ հակաճառենք, պետք է զիջել նրան։ Եթե մեղնից որևէ մեկը համարձակվում էր բնդիմանալ և վեճի բռնվել հետը. նրա աչքին դառնում էր գրեթե մարդասպան։

Քեթին իրեն հեռու էր պահում միասոր էրնշուռից ու նրա ընկերներից։ Քեննեթի խորհուրդներից և աղջկա մոլեգին պոթկումներով ավարտվող հաճախակի կրկնվող նուպաներից լրջորեն վախեցած, և դժբայրը քոչը թույլ էր տալիս այն ամենը, ինչ նա պահանջում էր և ընդհանրապես խուսափում էր Քեթինի մոլեգին բնավորությունը գրգռելուց։ Հինգլին շափից ավելի ներողամտությամբ էր վերաբերվում նրա քմահաճույքներին՝ և դա ոչ թե սիրելուց, այլ հպարտությունից զրդված։ Նա ի սրտե ցանկանում էր, որ քույրը միանալով Լինթրոններին, պատիվ բերի իր ընտանիքին, և քանի դեռ Քեթին անձնապես չէր դիպչում եզրորդ, նա թույլ էր տալիս քոչը սարուկների ոտնատակ տալ մեզ. նրա համար միևնույն էր։

Էդգար Լինթրնը, ինչպես նախկինում պատահել է շատերի հետ և դեռ հետագայում էլ կպատահի, հմայված էր Քեթիով և իրեն աշխարհի ամենաերջանիկ մարդը համարեց այն օրը, երբ նրան տարավ Գիմմերթլնի մատուռը՝ իր հոր մահից երեք տարի հետո։

Հակառակ իմ ցանկության, ինձ համոզեցին թողնել Մոլի-
գին հողմերի դարավանդը և ուղեկցել նորահարսին այստեղ՝
Փոքրիկ Հերթընը այն ժամանակ մոտ հինգ տարեկան էր, և
ես հենց նոր էի սկսել նրան տառերը սովորեցնել: Երեխայից
բաժանվելը ծանր էր ինձ համար, բայց Քեթրինի արցունք-
ներն ավելի զորավոր էին, քան մերը: Երբ հրաժարվեցի հե-
տը գնալ, և երբ նա տեսավ, որ պաղատանքները ինձ վրա
չեն ազդում, ողբալով դիմեց ամուսնուն և եղբորը: Առաջինը
ինձ առաջարկեց առատաձեռն բռնիկ, երկրորդը՝ հրամայեց
հավաքել իրերը, ասելով, որ հիմա է՛լ չի ցանկանում տանը
կին ունենալ, երբ տիրուհի չկա, իսկ ինչ վերաբերում է Հեր-
թընին, մի որոշ ժամանակ հետո ծխատեր քահանան նրան
կվերցնի իր մոտ: Այնպես, որ ինձ մնում էր միայն մեկ
ընտրություն՝ անել այն, ինչ հրամայվում էր: Ես ասացի
տանտիրոջը, որ նա ամից դուրս արեց բոլոր հաճելի մարդ-
կանց միայն նրա համար, որպեսզի մի փոքր ավելի շուտ
մոտեցնի իր կործանումը, համբուրեցի Հերթընին, հրաժեշտ
տվեցի, և այդ պահից սկսած նա ինձ համար դարձավ մի
օտարական: Շատ տարօրինակ է այդպես մտածելը, բայց չեմ
կասկածում, որ նա լիովին մոռացել է էլլեն Դինին, մոռացել
է, թե ինչպես մի ժամանակ նա իր համար ամեն ինչից բարձր
էր աշխարհում, ինչպես և ինքը նրա համար:

Իր պատմության այդ տեղում տնտեսուհին հայացքը
պատահաբար զցեց բուխարու վերևի ժամացույցին և ապ-
շեց, երբ նկատեց, որ սլաքը ցույց էր տալիս մեկն անց կես:
Նա լսել անգամ չէր ուզում, որ մի վայրկյան ավել մնա, և,
ճիշտն ասած, ես ինքս էլ դեմ չէի, որ նրա պատմության շա-
րունակությունը հետաձգվի: Երբ նա դնաց հանգստանալու,
ես էլ մի երկու ժամ խորհելուց հետո, որոշեցի նույնպես
շունչ առնել և հանգստանալ՝ շնայած գլխիս ու մարմնիս
տանջալից հոգնածությանը:

Ճգնավոր կյանքի սքանչելի՝ նախարան: Չորս շաբաթվա տառապանք, ցնցում, հիվանդություն: Ա՛խ այդ ցրտաշունչ հողմերը, շարադետ հյուսիսային երկինքը, անանցանելի ճանապարհները, գլուղական դանդաղկոտ վիրաբույժները, ա՛խ մարդկային այդ խղճուկ դեմքերը, և ամենավատը, Քեննեթի այդ սարսափելի ակնարկներն այն մասին, որ մինչև գարուն ես դժվար թե կարողանամ դուան շեմից դուրս գալ:

Միստր Հիթքլիֆը հենց նոր ինձ պատվեց իր այցելությանամբ: Մոտ մի շաբաթ առաջ ինձ առաջարկեց մի զույգ կաքավ՝ սեզոնի վերջին զույգը: Սինլբորի մեկը: Իմ հիվանդության մեջ նա այնքան էլ անմեղ չէ. ես մեծ ցանկություն ունեի այդ բանը ասելու նրան: Բայց, ավա՛ղ, ինչպես կարող էի վիրավորել այնքան դժասիրտ մի մարդու, որը մի ամբողջ ժամ նստեց մահճակալիս կողքին և ոչ մի խոսք չսաց դեղահաբերի, հեղուկ դեղերի, սպեղանիների և տզրուկների մասին:

Դա միանգամայն թեթևացրեց իմ վիճակը: Շատ թույլ եմ, կարգալ դեռ չեմ կարողանում, բայց հաճելի կլիներ զբաղվել որեէ հետաքրքիր բանով: Իսկ ինչո՞ւ չկանչեմ միսիս Դինին, որ ավարտի իր պատմությունը: Գլխավոր դեպքերը կարող եմ վերհիշել մինչև այն օրը, երբ նա տեղափոխվեց այստեղ: Այո, հիշում եմ՝ նրա հերոսը փախավ, և երեք տարի նրանից ոչ մի լուր չկար, իսկ հերոսուհին ամուսնացավ. զանգը կխփեմ, նա կուրախանա, երբ տեսնի, որ ես ի վիճակի եմ ուրախ-զվարթ զրույց անելու:

Միսիս Դինը եկավ:

— Դեռ քսան րոպե կա, նրը, որ դեղ ընդունեք,— սկսեց նա:

— Թող կորչի դեղը,— պատասխանեցի ես,— ուզում եմ, որ դուք...

— Բժիշկն ասում է, որ այլևս դեղ չընդունեք:

— Ուրախությամբ չեմ ընդունի: Մի ընդհատեք ինձ: Եկեք նստեք մոտս: Ձեռքներդ հեռու պահեք սրվակների այդ դառնահամ փալանգից: Հանեք գրպանից ձեր ձեռագործը... այդպես, լա՛վ է... այժմ շարունակեք միստր Հիթքլիֆի պատ-

մությունն այնտեղից, որտեղ ընդհատել էիք և պատմեք մինչև այսօրվա օրը: Արդյո՞ք ավարտեց կրթությունը մայր ցամաքում և վերադարձավ որպես ջենտլմեն կամ որպես թոշակառու, ընդունվեց կոլեջ, կամ փախավ Ամերիկա, և այնտեղ, թափելով իր նոր հայրենակիցների արյունը, արժանացավ մեծարանքի, թե՞ Անգլիայի մեծ ճանապարհներին շատ շուտ ձեռք բերեց կարողություն:

— Հնարավոր է, որ փոքր ի շատե փորձեր կատարած լինի այդ բոլոր բնագավառներում, միստր Լոքվուդ, բայց դրանցից և ոչ մեկը չեմ կարող երաշխավորել: Արդեն ասացի, որ չգիտեմ, թե ինչ ձևով փուլ վաստակեց, ոչ էլ գիտեմ, թե ինչ միջոցներով նա դուրս եկավ վայրագ տգիտությունից, որի մեջ խրվել էր, բայց ձեր թույլտվությամբ կշարունակեմ ինչպես կարող եմ, եթե ենթադրում եք, որ դա կզվարճացնի ձեզ և չի հոգնեցնի: Լա՞վ եք զգում այսօր:

— Բավական լավ:

— Հաճելի նորություն է:

Եվ այսպես, միսս Քեթրինի հետ եկա Կեռնեխների ագարակատուն. և, ի հաճո իմ հիասթափության, Քեթրինը իրեն պահում էր շատ ավելի լավ, քան ես կարող էի ակնկալել: Թվում էր, թե նա գրեթե չափից ավելի սիրեց միստր Լինթոնին. նույնիսկ նրա քրոջ հանդեպ ցուցաբերում էր շատ սիրալիր վերաբերմունք: Նրանք երկուսն էլ, իհարկե, շատ ուշադիր էին Քեթրինի նկատմամբ: Ոչ թե փուշն էր հակվում ցախկեռասի կոմզը, այլ ցախկեռասն էր փաթաթվում փշին: Այստեղ փոխադարձ զիջում չկար: Քեթրինը չէր հնազանդվում, իսկ մյուսները զիջում էին. ո՞վ կարող էր վատ և չարամիտ լինել, եթե չկար հակադրություն, չկար անտարբերություն: Ես նկատում էի, որ միստր Էդգարը սաստիկ վախենում էր, երբ նեղացնում էին իր կնոջը: Նա այդ բանը թաքցնում էր նրանից, բայց եթե լսեր կնոջը տված իմ սուր պատասխանը կամ էլ տեսներ, որ ծառաներից որևէ մեկը, լսելով տիկնոջ տիրական հրամանը, մոայլվում է, իր անհանգստությունը նա արտահայտում էր խոժոռ նայվածքով, սակայն, երբեք չէր մթազնում, եթե գործը վերաբերում էր իր անձին: Նա շատ հաճախ հանդիմանում էր ինձ իմ անհնազանդության համար, հավատացնում էր, որ դանակի

հարվածից էլ տանջալից է իր համար կնոջը տեսնել վրդովված վիճակում:

Որպեսզի չվշտացնեմ իմ բարի տիրոջը, ես սովորեցի զնայել իմ վիրավորվածությունը. և կես տարի վառողը ավազի պես մնում էր անվնաս, որովհետև կրակ չէին մոտեցնում, որ պայթի: Քեթրինը երբեմն պարուրվում էր մռայլության ու լռության շղարշով. այդպիսի պահերին լռակցաց էր դառնում և ամուսինը, այդ երևույթները վերագրում էր կնոջ վտանգավոր հիվանդության հետևանքով նրա հոգեկանում առաջացած փոփոխություններին, որովհետև առաջ երբեք չէր նկատել նրա ոգու ընկճված վիճակը: Երբ արևի լույսը նորից շողում էր, պայծառանում էր և նա: Կարծում եմ, հաստատ կարող եմ ասել՝ նրանք իսկապես գտնվում էին խոր ու հարաճուն երջանկության մեջ:

Այդ երջանկությունը վերջացավ: Դե, ինչ արած, ստիպված ենք լինում վաղ թե ուշ հիշել մեր մասին. մեղմաբար ու մեծահոգի մարդն է, որ սիրում է իր հսը ավելի մեծ իրավունքով, քան իշխանատենչը: Նրանց երջանկությունը հասավ իր վախճանին, երբ հանգամանքները հարկադրեցին յուրաքանչյուրին դալ, որ մեկի հետաքրքրությունների ոլորտը մյուսի խոհերի դիտավոր առարկան չէ: Սեպտեմբերյան մի մեղմ երեկո, պարտեզից տուն էի գնում իմ հավաքած խընձորներով լի ծանր զամբյուղը ձեռքիս: Մութն արդեն պատել էր, լուսինը նայում էր բակի բարձր պատի վերևից, և անորոշ ստվերները թաքնվում էին շենքի բազմաթիվ ելուստների անկյուններում: Բեռս դրի խոհանոցի դռան առջևի աստիճանին, նստեցի, որ հանգստանամ և մի փոքր էլ մեղմ ու անուշ օդ շնչեմ: Մեջքս մուտքին արած նայում էի լուսնին, երբ հետևում հնչեց մի ձայն:

— Նեյլի, այդ դո՞ւ ես:

Դա օտարերկրացու առողջանությանը ցածր ձայն էր, բայց այն ձևով, ինչ ձևով արտասանվեց իմ անունը, ձայնը ինձ ծանոթ թվաց: Ծա վախեցած շուռ եկա, որ տեսնեմ, թե խոսողն ով է, որովհետև դուռը կողպած էր, և ինձ մոտեցող ոչ մի մարդ չէր երևում:

Ինչ-որ բան շարժվեց առանցքի ծածկոցի տակ, և, երբ ավելի մոտեցավ, ես տեսա թուխ դեմքով և թուխ մազերով

սև զգեստ հագած մի բարձրահասակ մարդ: Նա դռան վրա հենվել, ձեռքով բռնել էր մղլակը, ասես ուղում էր դուռը բաց անել ու ներս անցնել:

— Ո՞վ կարող է լինել,— մտածեցի ես,— միստր էրըն-շոո՞ւն: Օ՛, ոչ, դա նրա ձայնը չէր:

— Մի ամբողջ ժամ այստեղ սպասում եմ,— նորից սկսեց նա, մինչ ես շարունակում էի ապշած հայացքով նայել նրան,— այդ ամբողջ ժամանակ շուրջն ամեն ինչ մահ-վան պես լուռ էր: Չէի համարձակվում ներս մտնել: Չե՞ս ճանաչում ինձ: Հապա մի լսվ նայիր, ես օտարական չեմ:

Մի ճառագայթ ընկավ նրա դեմքին. դեղնավուն այտերը կիսով չափ պատած էին սև այտամորուքով, հոնքերը կիտած էին, խոր ընկած աչքերն անսովոր էին: Հիշեցի այդ աչքերը:

— Ի՞նչ,— ճշացի ես,— մի՞թե ուրիշ աշխարհից այցի եկած մարդ է սա, ապշած, ձեռքերով պաշտպանեցի ինձ:— Ի՞նչ, դու վերադարձա՞ր: Այդ իսկապես դո՞ւ ես, դու ես, չէ՞:

— Այո, Հիթքլիֆը,— պատասխանեց նա, հայացքն իմ վրայից փոխադրելով լուսամուտներին, որոնց մեջ արտա-ցովում էին երկու տասնյակ լուսիններ, բայց ներսից ոչ մի լույս չէր երևում:— Տա՞նն է: Որտե՞ղ է նա: Թե՞ ուրախ չես, նեղի. կարիք չկա այդպես շփոթվելու: Այստե՞ղ է նա: Գե, խոսիր: Ես ուղում եմ երկու խոսք ասել նրան՝ քո տիրու-հուն: Գնա, հայտնիր, որ մի մարդ Գիմմերթլնից ուղում է տեսնել նրան:

— Ինչպե՞ս նա կընդունի այդ,— բացականչեցի ես:— Ի՞նչ քայլի կդիմի: Ինձ շփոթեցնող անակնկալը կգժվեցնի նրան: Ուրեմն դուք Հիթքլիֆն եք: Բայց ինչքա՞ն եք փոխ-վել: Ո՛չ, անհասկանալի է: Մառայել եք բանակո՞ւմ:

— Գնա և հայտնիր իմ ասածը,— անհամբերությամբ ընդհատեց նա:— Ես գեհենո՞ւմ եմ, քանի դեռ դու դանդա-ղում ես:

Նա մղլակը բարձրացրեց, և ես ներս մտա, բայց երբ մոտեցա հյուրասենյակին, որտեղ գտնվում էին միստր ու մի-սիս կինթընները, չէի կարողանում ստիպել ինձ ներս մտնել: Ի վերջո, որոշեցի նրանցից ներողություն խնդրել, հարցնել՝ մոմեր վառեմ, թե ոչ, և բաց արի դուռը:

Նրանք միասին նստած էին լուսամուտի մոտ, բաց արած

Պէնդկերը գեւ: էին առել պատին, իսկ պարտեզի ծառերից ու վայրի, կանաչապատ զրոսայգուց այն կողմ փռված էր Գիմմերթընի հովիտը, որը մինչև վերին ծայրը համարյա պարուրվել էր մշուշի մի երկար շերտով (որովհետև մատուռն անցնելուց հետո, ինչպես երևի նկատեցիք, ճահճից հոսող մի առու միանում է լեռնագոգից դեպի հովիտն ի վայր վազող գետակին: Մուկպին հողմերի դարավանդը այդ արծաթագույն մշուշի գոլորշու վրա խոյանում էր վեր, բայց մեր հին տունը չէր երևում, այն գտնվում էր լանջի մյուս կողմում, մի ավելի խոր ընկած տեղում: Սենյակը և այնտեղ նստածները, ինչպես և բնատեսարանը, որին նրանք նայում էին, զարմանալիորեն խաղաղ էին: Ես կամայից խուսափում էի իմ հանձնարարությունը կատարելուց. մոմերի մասին հարցնելուց հետո այն է, ուզում էի առանց որևէ բան ասելու թողնել հեռանալ, երբ իմ սեփական հիմարության գիտակցումը ստիպեց ինձ վերադառնալ և շնջալ:

— Տիկին, մի մարդ Գիմմերթընից ցանկանում է տեսնել ձեզ:

— Ի՞նչ է ուզում, — հարցրեց միսիս Լինթընը:

— Զհարցրի, — ասացի ես:

— Լավ, վարագույրները ծածկիր, նելլի, — ասաց նա, — և թեյ տուր: Ես իսկույն կվերադառնամ:

Նա դուրս եկավ սենյակից: Միստր Էդգարն անփույթ տոնով հարցրեց, թե դա ինչ մարդ է:

— Մի մարդ, որին միսիսը չի սպասում, — պատասխանեցի ես: — Հիթքլիֆը, դուք հիշում եք նրան, սըր, նա, որ ապրում էր միստր Էրնշուուի տանը:

— Ի՞նչ, այդ բոշա՞ն, գեղջուկի տղա՞ն, — ճշաց նա: — Ինչո՞ւ չասացիք Քեթրինին, թե ով է նա:

— Կամա՞ց: Դուք նրան չպետք է կոչեք այդ անուններով, տեր իմ, — ասացի ես: — Տիկինը շատ կվշտանա, եթե ձեր խոսքերը լսի: Նա քիչ էր մնում մեռներ վշտից, երբ Հիթքլիֆը չքացավ: Ենթադրում եմ, որ նրա վերադարձը տիկնոջ համար տոն կլինի:

Միստր Լինթընը գնաց սենյակի՝ բակի կողմ նայող մյուս լուսամուտի մոտ: Բաց արեց և հակվեց ցած: Նրանք, ըստ

ուղևորներն, կանգնած էին ներքևում, որովհետև նա անմիջապես գուռաց.

— Այդտեղ մի կանգնիր, սիրելիս: Այդ մարդուն ներս բեր, եթե եկել է գործով:

Շուտով լսեցի մղակի շխկոցը, և Քեթրինը նետվեց սենյակ շնչահատ ու խելահեղ, շափից ավելի հուղված, որպեսզի ուրախություն արտահայտեր: Իրոք, նրա դեմքից ավելի շուտ կարելի էր կռահել, որ պատահել է մի սարսափելի աղետ:

— Օհ, էդգար, էդգար,— հեռով ճշաց նա՝ արագորեն թևերը գցելով նրա վրելը:— էդգար, սիրելի՛ս, Հիթքլիֆը վնասդարձել է՝ այդ նա է:— Ի՞նչ ամուսնու վիզը պինդ գրկեց:

— Լավ, լավ,— ասաց բարկացած ամուսինը:— Դրա համար ինձ մի խեղդի: Նա իմ աչքին երեք հրաշալի գանձ չի թվացել: Կարիք չկա գովելու:

— Գիտեմ, դու նրան չէիր սիրում,— պատասխանեց Քեթրինը,— մի փոքր թուլացնելով իր հրճվանքի թափը:— Բայց ի սեր ինձ, դուք հիմա պետք է բարեկամներ լինե՞ք: Կանչե՞մ նրան վերև:

— Այստե՞ղ,— ճշաց էդգարը,— հյուրասենյակ:

— Բա էլ որտե՞ղ,— հարցրեց նա:

Մտնեղած էդգարն ասաց, որ նրա համար խոհանոցն ավելի հարմար տեղ կլինի: Միսիս Լինթընը ամուսնուն շափեց մի անսովոր հայացքով՝ չգիտես բարկանում, թե ծիծաղում էր նրա բծախնդրության վրա:

— Ո՛չ,— մի պահ հետո ավելացրեց Քեթրինը,— ես չեմ կարող խոհանոցում նստել: Պատրաստիր երկու սեղան, էլլեն, մեկը՝ քո տիրոջ ու միսս Իզաբելլայի համար, որովհետև նրանք աղնվականներ են, իսկ մյուսը՝ Հիթքլիֆի և ինձ համար, քանի որ մենք ավելի ստորին խավերից ենք: Այդպես քեզ հաճելի՞ է, սիրելիս: Թե՞ ասեմ, որ մի այլ տեղ կրակ վառեն մեզ համար: Եթե այդպես է, ցուցմունքներ տուր: Իսկ ես կվազեմ դուրս և կզբաղվեմ իմ հյուրով: Ուրախությունն այնքան մեծ է, որ վախենում եմ՝ այն անիրական լինի:

Նա ուղում էր նորից դուրս նետվել, բայց էդգարը կանգնեցրեց:

— Ասեք թող վերև գա,— ինձ դիմեց նա,— իսկ դու, Քեթրին, աշխատիր ուրախությունդ շհասցնել անհեթեթու-
8*

թյան չափերի. սպասավորները չպետք է տեսնեն, թե դու ոնց ես փախստական ծառային եղբոր պես ընդունում:

Ես ցած իջա և Հիթքլիֆին գտա անդաստակում կանգնած՝ երկի սպասում էր հրավերի, որ ներս մտնի: Առանց խոսքեր վատնելու նա հետևեց ինձ և ներկայացավ տիրոջն ու տիրուհուն, որոնց շիկնած ալտերը մատնում էին նրաց մեջ տեղի ունեցած տաք խոսակցությունը: Բայց լեզվի դեմքը փայլեց մի այլ զգացումով, երբ իր բարեկամը երևաց դռան մեջ: Նա նետվեց առաջ, բռնեց նրա ձեռքերից և տարավ Լինթընի մոտ, ապա բռնեց Լինթընի դժկամ ձեռքը և դրեց Հիթքլիֆի ձեռքի մեջ:

Այժմ բուխարու և մոմերի լույսի տակ հյուրը երևաց իր ամբողջ հասակով մեկ, իսկ ես է՛լ ավելի ապշեցի երբ տեսա, թե Հիթքլիֆը ինչքան է կերպարանափոխվել: Նա անել, դարձել է բարձրահասակ, կորովի և վայելչակազմ մի երիտասարդ, որի մոտ իմ տերն ասես մի վտիտ պատանի լիներ: Նրա կեցվածքը վկայում էր այն մասին, որ նա ծառայել է բանակում: Դեմքն ուներ տարիքով մարդու արտահայտություն, իսկ դիմագծերն ավելի վճռական էին, քան միստր Լինթընին: Խելացի դեմքը չէր պահպանել նախկին նվաստություն և ոչ մի նշան: Կիսաքաղաքակիրթ վայրագությունը տակավին պահպանվում էր կախ ընկած հոնքերում ու աչքերում, որոնք առեցնում էին սև կրակով, բայց թափը կոտրված էր, նույնիսկ արժանապատվություն էր զգացվում նրա շարժումներում, որոնք կուպիս չէին, բայց այնքան խիստ էին, որ դրանց նրբագեղ շէիր անվանի:

Իմ տերը զարմացել էր նույնքան, որքան և ես, նույնիսկ ավելի շատ: Նա մի պահ մնաց շփոթված վիճակում, չգիտեր, թե ինչ ձևով դիմի այդ գյուղացի տղային, ինչպես անվանել էր նրան: Հիթքլիֆը բաց թողեց նրա նուրբ ձեռքը և, սառնությունը նայելով նրան, սպասում էր, թե երբ կսկսի խոսել:

— Նստեցեք, սըր,— ի վերջո ասաց էդգարը:— Միսիս Լինթընը, վերհիշելով հին օրերը, ցանկանում էր, որ ես ձեզ ցույց տամ սրտաբուխ ընդունելություն, և իհարկե, ես գոհ եմ, երբ իմ արած որևէ զործ նրան հաճույք է պատճառում:

— Ես նույնպես,— պատասխանեց Հիթքլիֆը,— հատկա-

պես, երբ ես այդ բանին հաղորդակից եմ: Նա սխտով մի էր-
կու ժամ կնստեմ ձեզ մոտ:

Նա նստեց ուղիղ Քեթրինի դիմաց, վերջինս անընդհատ
նայում էր նրան, ասես վախենում էր, որ կանհայտանա, եթե
աչքը հեռացնի նրանից: Իսկ Հիթքլիֆը նայում էր նրան ոչ
այնքան հաճախ: Միայն երբեմն մի արագ հայացք էր գցում
նրա վրա, բայց ամեն անգամ նրա հայացքն ավելի վստա-
հորեն արտացոլում էր այն բացահայտ բերկրությունը, որ նա
ըմպում էր Քեթրինի հայացքից:

Նրանք երկուսն էլ այնքան էին կլանված իրենց փոխա-
դարձ ուրախությամբ, որ ոչ մի շփոթվածություն չէին զգում:
Իսկ միատր էդգարը բուրբուլյան ուրախ չէր: Նա գունատվել
էր զայրույթից. այդ զգացումը հասավ իր գազաթնակետին,
երբ կինը վերկացավ, գորգի վրայով գնաց, նորից բռնեց
Հիթքլիֆի ձեռքերը և սաստիկ հուզված սկսեց ծիծաղել:

— Վաղը դա ինձ երա՛զ կթվա,— ճշաց նա,— չեմ կա-
րող հավատալ, որ ես մի անգամ ևս տեսել եմ քեզ, շփվել
ու խոսել եմ քեզ հետ: Եվ, այդուհանդերձ, դաժա՛ն Հիթքլիֆ,
դու արժանի չես այս սիրալիր ընդունելությանը: Բացակա-
յե՛լ, լռե՛լ երեք տարի և երեք շմտածե՛լ իմ մասին:

— Ես մի փոքր ավելի եմ մտածել քո մասին, քան դու
իմ մասին,— մրմնջաց նա:— Վերջերս լսեցի, որ ամուսնացել
ես, Քեթի: Ներքևում, բակում սպասելիս, ես խորհում էի այն
մասին, որ մի անգամ ևս նայեի քո դեմքին, որի վրա գուցե
կարդամ զարմանք և կեղծ ուրախություն, ապա մաքրեմ իմ
հաշիվները Հինդլիի հետ, իսկ հետո թույլ շտալով, որ օրեն-
քը միջամտի՝ ինքս տեսնեմ իմ ղառաստանը: Քո գրկաբաց
ընդունելությունը այս մտքերը դուրս վանեցին իմ զլխից,
բայց զգուշացիր՝ մի ուրիշ անգամ ինձ չհանդիպես ալ
նայվածքով: Բայց ոչ, դու նորից ինձ դուրս չես անի: Դու,
իրոք, խղճում էիր ինձ, այնպես չէ՞: Դե, պատճառ կար
Դժվարություն՝ պայքարելով ճանապարհ էի հարթում կյան-
քում, սկսած այն օրից, երբ վերջին անգամ լսեցի քո ձայնը.
և դու պետք է ներես ինձ, որովհետև ես պայքարում էի միայն
քեզ համար:

— Քեթրին, քանի դեռ թեյը չի սառել, խնդրում եմ մո-
տենալ սեղանին,— ընդհատեց կինը: Եվ առհ-

1 պանել իր սովորական տոնը և քաղաքավարութեան պատշաճ շափը:— Միստր Հիթքլիֆը պետք է երկար դրոսանք կատարի՝ որտեղ էլ որ գիշերելիս լինի, և ինքս էլ ծարավ եմ:

Քեթրինը նստեց թեյամանի մոտ. զանգի ձայնին եկավ և Իզաբելլան: Աթոռներն առաջ քաշելուց հետո ես դուրս եկա սենյակից:

Թեյը խմեցին տասր րոպեում: Քեթրինը իր բաժակը շլցրեց, ոչ կարողացավ ուտել, և ոչ էլ՝ խմել: Հոգարը մի փոքր լցրեց իր պնակի մեջ և հազիվ կարողացավ մեկ-երկու կում անել:

Հյուրը նստեց այդ երեկո մեկ ժամից ավել: Երբ մեկնում էր, ես հարցրի, Գիմմերթը՞ն է գնում:

— Ոչ՝ Մուլեգին հողմերի դարավանդ,— պատասխանեց նա,— միստր էրնշոուն հրավիրեց ինձ, երբ այս առավոտ այցելեցի նրան:

Միստր էրնշոուն հրավիրեց նրան. և նա այցելե՞ց միստր էրնշոուն: Ես վշտագին կշռադատում էի այդ խոսքերը, երբ Հիթքլիֆը արդեն գնացել էր: Չի՞ կեղծում, չի՞ եկել արդյոք այս կողմերը, որ բարեկամութեան դիմակի տակ շարագործություն կատարի: Լոռլայն խորհրդածում էի ես. սրտիս խորքում նախազգում էի՝ ավելի լավ կլիներ, որ Հիթքլիֆը չերևար այս կողմերում:

Արդեն կես գիշերին սենյակս մտավ միսիս Լինթընը, առաջին թեթե քնից արթնացրեց ինձ, նստեց մահճակալին՝ իմ կողքին և մազերս քաշելով վերկացրեց:

— Չեմ կարողանում քնել, էլլեն,— ասաց նա, ներում խնդրելով:— Ես ուզում եմ որեէ կենդանի էակի հաղորդակից դարձնել իմ երջանկութեանը: Հոգարն անտրամադիր է, որովհետև ես ուրախ եմ մի բանի համար, որը նրան հետաքրքիր չէ. նա բերանը բաց չի անում և եթե բաց էլ է անում, ապա միայն նրա համար, որ ղայրացնող հիմարութիւններն դուրս տա: Նրա կարծիքով, եթե կամենում եմ խոսել, ուրեմն դաժան ու եսասեր եմ, երբ ինքը հիվանդ է և քունը տանում է: Նա իրեն միշտ հիվանդ է ձևացնում, եթե որևէ բան իր ուղածի սլես չի արվում: Ես մի քանի գովասանական խոսքեր ասացի Հիթքլիֆի հասցեին, նա սկսեց լաց լինել՝ չգիտես

դիտացավից, թե տանջալից նախանձից: Այն ժամանակ էս վերկացա և հեռացա:

— Ի՞նչ իմաստ ունի Հիթքլիֆի մասին նրան գովեստի խոսքեր ասել,— պատասխանեցի ես:— Դեռ երեխա ժամանակ նրանք խորշում էին իրարից. Հիթքլիֆն էլ նույնպիսի ատեղությամբ կլսեր, եթե գովեստի խոսքեր ասվեին Լինթընի հասցեին: Այդպիսին է մարդկային բնույթը: Հանգիստ թողեք միստր Լինթընին, եթե չեք ուզում, որ նրանց մեջ սկսվի բացահայտ գժտություն:

— Բայց մի՞թե դա ցույց չի տալիս, որ նա շատ թույլ մարդ է,— համառում էր Քեթրինը:— Ես նախանձ չեմ, երբեք չեմ նեղանում, որ Իզաբելլան ունի վառ դեղին գույնի մազեր, սպիտակ մաշկ, այնքան նրբագեղ ու վայելչակազմ է, որ ամբողջ ընտանիքի ուշքը գնում է նրա համար: Նույնիսկ դու, Նեյլի, եթե պատահում է, որ մենք վեճի ենք բռնվում, միշտ էլ նրան ես պաշտպանում, իսկ ես անխոհեմ մոր պես զիջում եմ, նրան անվանում եմ սիրելի աղջիկ, շողոքորթում եմ, մինչև որ մեղմանում, ընկնում է լավ տրամադրության մեջ: Դա հաճույք է պատճառում եղբորը, ես էլ հաճույք եմ զգում, երբ էդգարն այդպես գոհ է: Բայց նրանք շատ նման են իրար՝ երկուսն էլ երես առած երեխաներ են և երեակայում են, որ աշխարհը արարված է միայն իրենց հարմարավետության համար. թեև նրանց նկատմամբ ես ներողամիտ եմ լինում, բայց կարծում եմ, որ խիստ պատիժը կարող էր նրանց բարեփոխել:

— Դուք սխալվում եք, միսիս Լինթըն,— ասացի:— Նրանք են ներողամիտ լինում ձեր նկատմամբ, և ես պատկերացնում եմ, թե ինչ կլիներ այստեղ, եթե նրանք ներողամտաբար չվերաբերվեին ձեզ: Դուք երբեմն եք ներողամտաբար վերաբերվում նրանց անցողիկ քմայքներին, քանի դեռ նրանք ձգտում են գուշակել ձեր ամեն մի ցանկությունը: Բայց եթե դուք ընդհարվեք մի որևէ բանի առնչությամբ, որ երկու կողմերի համար էլ հավասարապես արժեքավոր է, նրանք, որոնց դուք անվանում եք թույլեր, կարող են նույնքան համառ լինել, որքան և դուք:

— Եվ մենք կենաց-մահու պայքար կմղենք իրար դեմ, այնպես չէ՞, Նեյլի,— ծիծաղելով ասաց նա:— Ոչ, ասում եմ

քեզ: Ես այնքան եմ հավատում Լինթընի սիրուն, որ կարծում եմ, եթե նույնիսկ սպաներ էլ նրան, նա մեռնելուց առաջ ինձ չարիք չէր կամենա:

Ես նրան խորհուրդ տվեցի, որ առավել ևս գնահատի նրա՝ իր նկատմամբ ունեցած սիրո զգացումը:

— Ես գնահատում եմ,— պատասխանեց նա,— բայց նա չպետք է լաց լինի ամեն մի դատարկ քանի համար: Դա երեխայություն է: Երբ ասացի, որ Հիթքլիֆը հիմա արժանի է ամեն մեկի հարգանքին, և որ մեր շրջանի առաջին ջենտլմենի համար նրա հետ բարեկամություն հաստատելը պատիվ կհամարվեր, արցունքներ թափելու փոխարեն, նա ինքը պետք է դա ասեր ինձ և ուրախանար ինձ հետ միասին: Նա պետք է ընտելանա Հիթքլիֆին և հնարավոր է, որ սիրի էլ նրան, նկատի ունենալով, որ Հիթքլիֆը նրան շփոթելու պատճառներ ունի. կարծում եմ՝ նա իրեն շատ լավ պահեց:

— Իսկ ի՞նչ եք մտածում նրա Մուլգրին հողմերի դարավանդ գնալու մասին,— հարցրի ես:— Նա, ըստ երևույթին, լիովին վերափոխվել է, դարձել է իսկական քրիստոնյա և բարեկամության ձեռք է մեկնում իր բոլոր թշնամիներին:

— Դա ինքը բացատրեց ինձ,— պատասխանեց միսիս Լինթընը:— Ես էլ եմ ձեզ պես ապշել: Նա ասաց, որ եկել էր, որպեսզի ձեզանից տեղեկություն իմանա իմ մասին, ևնթադրելով, որ դուք դեռ ապրում եք այնտեղ, իսկ Զոզեֆը այդ մասին հայտնել էր Հինդլին, որը դուրս էր եկել ու սկսել էր հարցաքննել, թե ինչ էր անում, ինչպես էր ապրում: Վերջի վերջո, նրան ներս էր տարել: Այնտեղ մի քանի հոգի նըստած թուղթ խաղալիս էին եղել. Հիթքլիֆը միացել էր նրանց: Եղբայրս նրան տարվել էր մի որոշ գումար, և տեսնելով, որ նա բավական շատ փող ունի, խնդրել էր, որ երեկոյան դեմ նորից անցներ իր մոտ. Հիթքլիֆը համաձայնել էր:

Հինդլին խելացի ծանոթներ ընտրելու հարցում չափազանց անխոհեմ է: Նա իրեն նեղություն չի տալիս մտածելու, թե արժե՞ արդյոք հավատ ընծայել մի մարդու, որի հետ նա ժամանակին ստորաբար է վարվել: Բայց Հիթքլիֆը պնդում էր, որ նախկինում իրեն հալածողի հետ իր կապերի վերականգնման գլխավոր պատճառը Ագարակատնից ոչ շատ

հեռու տեղավորվելու իր ցանկությունն էր, Երպեսզի հնարա-
վոր լինի քայլելով գնալ: Հասնել տուն, որտեղ մենք ապրում
էինք միասին. և, դրա հետ նաև հույս էր փայփայում, որ ես
ավելի շատ առիթներ կունենամ իրեն տեսնելու այդտեղ,
քան ի վիճակի կլինեի անել այդ, եթե նա հաստատվեր Դիմ-
մերթընում: Նա մտադիր է առատ վարձատրություն առա-
ջարկել դարավանդում ապրելու թույլտվության համար. և,
անտարակույս եղբորս ազահությունը կղրդի նրան համա-
ձայնել, որ Հիթթլիֆե ապրի այդտեղ: Նա միշտ էլ անհոգ է
եղել, թեև այն, ինչ վերցնում էր մի ձեռքով, վերադարձնում
էր մյուսով:

— Դա անշուշտ, մի հրիտասարդ մարդու համար հաճելի
չ'այր է,— ասացի ես:— Դուք հետևանքներից չե՞ք վախե-
նում, միսիս Լինթըն:

— Իմ բարեկամի համար՝ ոչ,— պատասխանեց նա:—
Նշա պինդ գլուխը նրան հեռու կպահի վտանգից: Մի փոքր
վախենում եմ Հինդլիի համար, բայց բարոյական իմաստով
նա ավելի վատը չի դառնա, քան կա. հանուն ինձ նրան ֆի-
զիկական վնաս չեն հասցնի: Այսօրվա երեկոն ինձ հաշ-
տեցրեց աստծո և մարդկանց հետ: Զայրույթով լի ես ըմ-
բոստացել էի նախախնամության դեմ: Օ՛հ, հս համբերու-
թյամբ շատ խոր վիճառ եմ տարել, Նելլի: Եթե այդ արարա-
ծը իմանար, թե ինչքա՛ն խորն է եղել վիշտս, նա ամոթահար
կլիներ և իր դատարկ նեղացկոտությամբ չէր մթագնի իմ
ուրախությունը: Միայն էղգարին խղճալով է, որ ես միայ-
նակ տանում էի իմ վիշտը: Եթե արտահայտեի ինձ հաճախ
հոշոտող տվայտանքը, նա կսովորեր նույնքան ջերմությամբ
տենչալ, որ վերջ լինի դրան, որքան և ես: Ինչ որ է, վիշտս
փարատվեց և ես էղգարից այլևս վրեժ չեմ լուծի նրա ան-
մտության համար. սրանից հետո ես ի վիճակի կլինեմ տո-
կա՛լ ամին ինչի համար: Եթե ամենաստոր մարդն անդամ
ապտակի ինձ՝ ես ոչ միայն շուռ կտամ մյուս այտս էլ, այլև
ներողություն կխնդրեմ, որ նրան համբերությունից հանեցի,
և, որպես ապացույց, անմիջապես կգնամ, կհաշտվեմ էղ-
գարի հետ: Դե՛, բարի՛ գիշեր. տեսնում ես, հրեշտա՛կ եմ:

Այդպիսի ինքնագոհ համոզմունքով Քեթրինը մեկուսա-

ցումը. թե ինչպիսի հաջողություններ կատարեց իր որոշումը, հայտնի դարձավ առավոտյան: Միասոր Հինթընը ոչ միայն մոռացավ իր դժգոհությունը (թեև Քեթրինի շափից ավելի աշխուժությունը ասես զեռ ճնշում էր նրան), այլև չհամարձակվեց առարկել, երբ Քեթրինը, իր հետ վերցնելով Իզաբելլային, կեսօրից հետո մեկնեց Մուեգին հոգմերի դարավանդ: Նա իր ամուսնուն հատուցեց այնպիսի ջերմ շոյանքով ու սիրով, որ մեր տունը մի քանի օր իսկական դրախտ էր դարձել: Հետագայում թե տիրոջ և թե ծառաների համար շողում էր հարատև փայլող արևը:

Հիթբրիֆը՝ միասոր Հիթբրիֆը, այսուհետ ես նրան այդպես կանվանեմ, սկզբում զգուշությամբ էր այցելում Կեռնեխների ագարակատուն. նա կարծես, ստուգում էր, թե տանտերն ինչպես կվերաբերվեր իր ինքնակոչ այցին: Քեթրինը նույնպես ստիպված էր խոհեմաբար զսպել իր ուրախությունը, երբ ընդունում էր նրան, և Հիթբրիֆը աստիճանաբար իրեն իրավունք վերապահեց հաճախակի երևալ Գիմմերթընում:

Նա մեծ մասամբ պահպանել էր իր զսպվածությունը, որով աչքի էր ընկնում մանկության տարիներին: Դա օգնեց նրան, որ զսպի իր զգացումների ապշեցուցիչ պոռթկումները: Իմ տիրոջ անհանգստությունը թուլացավ, իսկ հետագա դեպքերը ժամանակավորապես փոխեցին այդ անհանգստության ընթացքը:

Տագնապի նոր աղբյուր առաջացավ Իզաբելլա Հինթընի չնախատեսված դժբախտությունից. նա անսպասելի ու անդիմադրելի կրքով տարվեց իրենց տուն մուտք ունեցող հյուրով: Այդ ժամանակ նա տասնութ տարեկան մի հմայիչ երիտասարդ լեզի էր, շարժուձևերը մանկական էին, թեև սրամիտ ու նրբազգաց էր, բայց երբեմն էլ դրսևորում էր խայթոզ ընավորություն, եթե զայրացնում էին: Նրան քնքշորեն սիրող եղբայրը սարսափեց այդ տարօրինակ նախապատվությունից: Մի կողմ թողնելով ընտանիքի համար այդ ստորացուցիչ միությունը անանուն ու անտոհմ մարդու հետ, և այն հնարավոր փաստը, որ Հինթընների սեփականությունը, արական ժառանգների բացակայության դեպքում, կանցնի այդպիսի մի անհատի իշխանություն տակ՝ էդգարը

նաև լավ էր հասկանում Հիթքլիֆի խառնվածքը, գիտեր, որ փոխվել էր նրա արտաքին տեսքը, բայց հոգին մնացել էր անփոփոխ։ Ի՞նչ սոսկում էր այդ հոգուց, այն ղալարացնում էր նրան, և նա խորշում էր, մտածել անգամ չէր ուզում, որ Իդաբեյլլային հանձնի այդպիսի մեկի ձեռքը։

Նա ավելի շատ նողկանք կղգար, եթե իմանար, որ քրոջ հակումը դեպի Հիթքլիֆը առաջացել էր առանց որևէ թախանձանքի նրա կողմից, և խորացել էր առանց պատասխան դպացմունք առաջացնելու. այն բույսից, երբ էդգարին հայտնի դարձավ քրոջ այդ հակումը, նա ամբողջ մեղքը բարդեց Հիթքլիֆի ու նրա մտացածին պլանների վրա։

Որոշ ժամանակից սկսած մենք բոլորս նկատում էինք, որ միսս Լինթընը ինչ-որ բանի համար տոչորվում ու տանջվում էր։ Նա դարձավ ջղային ու ձանձրալի, շարունակ հարձակվում, վիրավորում էր Քեթրինին, նրա արդեն սպառվող չափավոր համբերությունը ենթարկելով վերահաս վտանգի։ Որոշ չափով մենք ներում էինք նրան՝ ամեն ինչ վերագրելով նրա տկարությունը, իսկ նա նվաղում, թոշնում էր մեր աչքերի առաջ։ Բայց մի օր, երբ հատկապես դրսևորեց իր կամակորուժյունը՝ հրաժարվեց նախաճաշից, գանգատվեց, որ ծառաները չեն կատարում իր կարգադրությունները, որ տանտիրուհին իրեն բանի տեղ չի դնում, իսկ էդգարը արհամարհում է իրեն, որ ինքը մրսել է, որովհետև ղոնները բաց են թողնում, և որ հյուրասենյակի բուխարին ի հեճուկս իրեն հանգցնում ենք, և հարյուրավոր նման անհեթեթ մեղադրանքներ, միսս Լինթընը վճռական տոնով պահանջեց, որ Իդաբեյլլան անկողին մտնի, և, խիստ պախարակելով՝ սպառնաց, որ կուղարկի բժշկի հետևից։

Քեննեթի անունը հիշատակելիս, Իդաբեյլլան անմիջապես հայտարարեց, որ ինքը լիովին առողջ է, և որ միայն Քեթրինի բիրտ վերաբերմունքն է իրեն ապերջանիկ դարձնում։

— Ինչպե՞ս կարող ես ասել, որ ես բիրտ եմ, դու երես առած անպետք արարած,— ճշաց այդ անխոհեմ հայտարարությունից ապշած տանտիրուհին։— Դու պարզապես խելքդ թոցրել ես։ Ե՞րբ եմ ես կոպիտ եղել՝ դե ասա։

— Երեկ,— հեկեկալով ասաց Իդաբեյլլան,— և հիմա։

— Երե՛կ,— ասաց հարսը։— Ի՞նչ առիթով։

— Երբ մենք զրոսնում էինք ցախիների թփուտների շրջանում, դու առաջիր, որ ես կարող եմ զրոսնել որտեղ ուզում եմ, իսկ դուք միստր Հիթքլիֆի հետ ճեմելով կքայլեք ավելի հեռու վայրեր:

— Եվ դա քո կարծիքով կոպտությունն է,— ասաց Քեթրինը, ծիծաղելով:— Դա բոլորովին էլ չէր նշանակում, որ քո ընկերակցությունը ավելորդ է: Մեզ համար միեւնույն էր՝ դու մեղ հետ ես, թե ոչ, պարզապես ենթադրում էի, որ Հիթքլիֆի զրույցները քեզ համար անհետաքրքիր կլինեին:

— Օ՛հ, ոչ,— հեկեկաց ջահել լեդին,— դու քշում էի, ինձ, գիտեիր, որ ուզում էի մնալ:

— Սրա խելքը տե՛ղն է,— գիմեւում ինձ, հարցրեց միսիս Լինթընը:— Իս բառ առ բառ կկրկնեմ մեր խոսակցությունը, Իզաբելլա, իսկ դու ցույց տուր, թե քեզ համար ինչ հետաքրքիր բան կար դրա մեջ:

— Խոսքը զրույցի մասին չէ,— պատասխանեց նա,— ես ուզում էի լինել...

— Հը՛,— ասաց Քեթրինը՝ տեսնելով, որ նա չի համարձակվում շարունակել:

— Նրա կողքին. և չեմ ուզում, որ ինձ միշտ հեռացնեն, տաքանալով շարունակում էր նա:— Դու նման ես դեղի վրայի շանը, Քեթի, դու չես ուզում, որնէ մեկին սիրեն, բացի քեզանից:

— Դու անպատկառ փոքրիկ կապիկ ես,— զարմացած բացականչեց միսիս Լինթընը:— Բայց ես չեմ հավատում այդ հիմարությունը: Զի կարող պատահել, որ դու հրապուրովես Հիթքլիֆով, նրան համարես հաճելի մի մարդ: Հույս ունեմ, որ քեզ սխալ չհասկացա, Իզաբելլա, այո՛:

— Այո, բոլորովին չհասկացար,— պատասխանեց Հիթքլիֆով հափշտակված աղջիկը:— Իս նրան ավելի շատ եմ սիրում, քան դու երբեք սիրել ես էդգարին: Նա չէր կարող չսիրել ինձ, եթե դու նրան այդ բանը թույլ տայիր:

— Նույնիսկ եթե մի ամբողջ թագավորություն ինձ տային, չէի ուզենա քո տեղը լինել,— ընդգծված շեշտով հայտարարեց Քեթրինը և կարծես անկեղծ էր ասում:— Նեւիլ, օգնիր ինձ՝ ուզում եմ համոզել նրան, որ հրաժարվի իր այդ խելացնոր քայլից: Բացատրիր նրան, թե ինչ է իրենից,

ներկայացնում Հիթլերֆրոյ Դա մի անտաշ արարած է, գուրկ է նրբազգացությունից ու կուտուրայից, դա քարապատ, վայրի, անջրդի պարապուտ է: Ես ավելի շուտ ձմեռվա կեսին այդ դեղձանիկին պարտեզում ազատ կարձակեի, քան խորհուրդ կտայի քեզ սիրտդ պարգևել նրան: Նրա բնավորության ողբալիորեն անտեղյակ լինելն է, երեխա, որ այդ երազանքին թույլ է տվել սղոսկել քո գլուխը. խնդրում եմ շերեակայել, որ նրա դաժանաբարոտ արտաքինի տակ թաքնվում են բարություն և խանդաղատանք: Նա ողորկ աղամանդ, մարգարիտ պարունակող ոստրէ չէ՝ նա գեղջուկ է, նա վայրագ, անգութ, գայլամուտ մարդ է: Ես երբեք նրան չեմ ասում... Մի դիպչիր այս կամ այն թշնամուն, որովհետև նրանց վնաս պատճառելը անազնիվ ու դաժան բան կլինի», ասում եմ՝. «Նրանց հանգիստ թող, որովհետև ես չեմ կամենում, որ նրանց վիրավորես»: Նա ճնճղուկի ձվի պես կճղմի քեզ, Իզաբելլա, եթե տեսնի, որ դու իր համար մի տաղտկալի բեռ ես: Ես գիտեմ՝ նա չի կարող սիրել Լինթըններից և ոչ մեկին, այդուհանդերձ, նա միանգամայն հնարավոր կհամարի ամուսնանալ քո հարստության հետ ի սեր իր գալիք ակնկալումների: Ազահությունը նրա գլխավոր արատն է: Այդպիսին եմ նրան պատկերացնում, իսկ ես նրա բարեկամն եմ, այնպես որ, եթե նա լրջորեն մտածի քեզ իր ցանցը գցել, ես թերևս պապանձվեմ և թույլ տամ, որ դու նրա ծուղակն ընկնես:

Միսս Լինթընը իր հարսին նայեց զայրալից հայացքով:

— Ամո՞թ է, ամո՞թ,— ջղայնացած կրկնեց նա,— դու քսան թշնամուց էլ վատ ես, դո՛ւ, չար բարեկամ:

— Ա՛հ, ուրեմն ինձ չե՞ս հավատում,— ասաց Քեթրինը,— դու կարծում ես, ես այդ ասում եմ շարամիտ եսամոլությունից դրզված:

— Համոզված եմ,— պատասխանեց Իզաբելլան,— և ես սարսուռ եմ զգում, երբ մտածում եմ այդ մասին:

— Լա՛վ,— ճշաց Քեթինը:— Արա, ինչպես ուզում ես, եթե այդպես կամակոր ես. ես իմն ասացի, բայց փաստարկներն անզոր են քո անամոթ լկտիության առաջ:

— Եվ ես պետք է տառապեմ այդ եսամոլի պատճառով,—

հէկեկաց իզարելւան, երբ միսիս Լինթընը դուրս եկավ սենյակից:— Բոլորը, բոլորը դեմ են ինձ. նա խորտակեց իմ միակ սփոփանքը: Բայց Քեթին ստեր ասաց, այնպես չէ՞: Միստր Հիթքլիֆը սատանա չէ: Նա ազնիվ ու հավատարիմ հոգի ունի, այլապես ինչպես կարող էր հիշել Քեթինին:

— Դուրս վանեք Հիթքլիֆին ձեր գլխից, միսս,— ասացի ես:— Նա բարի պատուղ չէ, ձեզ զույգ չէ. միսիս Լինթընը խիստ խոսեց, սակայն, ես չեմ կարող առարկել նրան: Նա ինձանից կամ մեկ ուրիշից ավելի լավ գիտի նրա հոգին, երբեք չի սկսի նրան ավելի վատ գույներով նկարագրել, քան կա: Ազնիվ մարդիկ չեն թաքցնում իրենց գործերը: Իսկ ինչպե՞ս է նա ապրել: Ինչպե՞ս հարստացավ, ինչո՞ւ տեղավորվեց հենց Մուլեգին հողմերի դարավանդում, մի մարդու տանը, որին ատում է: Ասում են, որ նրա երեւալուց հետո միստր էրնշոուն քանի գնում ավելի ու ավելի է վատանում: Նրանք ամբողջ գիշեր միասին են նստում, Հինդլին նրանից պարտք է վերցնում իր հողերի դիմաց և ոչինչ չի անում, բացի այն, որ խաղում է ու խմում: Մի շաբաթ առաջ էր, որ լսեցի՝ Զոդեֆը պատմեց, որին հանդիպեցի Գիմմերթընում. «Նելլի,— ասաց նա,— այնքան ժողովուրդ է լցվել, որ հիմա ոչ մի դատական քննիչ մեզ հանգիստ չի թողնի: Քիչ էր մնացել, որ մեկի մատները կտրվեին, երբ ուզում էր բռնել մյուսին, որը փորձում էր մորթել ինքն իրեն: Տանտերը, չէ որ պատրաստվում էր հանդես գալ դատական նստաշրջանի առաջ: Ոչ աշխարհի դատարանից է վախենում, ո՛չ Պողոսից, ո՛չ Պետրոսից, ո՛չ Հովհաննեսից, ո՛չ Մաթեոսից՝ նրանցից և ոչ մեկից. նա այդպիսին չէ: Նա բացահայտ կերպով ուզում է... տենչում է կանգնել նրանց առաջ իր լկտի կերպարանքով, և քո այդ սիրելի Հիթքլիֆը, կարծում ես, մի բարի պատուղ է: Նա, ինչպես և ամեն ոք, կարող է ծիծաղել, իսկ սատանան իր խաղն է խաղում: Երբ գալիս է ագարակատուն, մի՞թե չի պատմում, թե որքան լավ է մեզ մոտ: Ընդունված կարգ է՝ մեզ մոտ վեր են կենում արշալույսին՝ վեգ, օդի, փակված փեղկեր, վառած մոմեր մինչև կեսօր, իսկ կեսօրին մեր այս տխմարը գնում է իր ննջասենյակը և այնպիսի անհեթեթ բաներ է դուրս տալիս, այնպես է հայհոյում սատանի անուանից, որ կարգին մարդիկ ամոթից փակում են իրենց ականջ-

նկրը, իսկ այդ թշվառականին ինչ՝ հաջվում է ըր փռելերը ուտում, քնում, բակից դուրս գալիս, գնում բամբասելու հարեանի կնոջ հետ։ Նա, անշուշտ, պատմում է տիկին Քեթրինին, թե ինչպես են նրա հոր ոսկիները հոսում իր գրպանը և թե ինչպես է նրա հոր որդին լայն ճանապարհով գլորվում դեպի դժոխք, իսկ ինքը նետվում է առաջ, որ դժոխքի դռները բաց անի նրա համար։ Ինչ խոսք, միսս՝ Լինթըն, Զոգեֆը ծեր սրիկա է, բայց ստախոս չէ, և եթե նրա պատմածները Հիթքլիֆի վարքի մասին ճիշտ են, ապա դուք երբեք կցանկանա՞ք այդպիսի ամուսին ունենալ։

— Դուք էլ եք մյուսնորի կարծիքին, էլլեն,— պատասխանեց նա։— Ես լսել անգամ չեմ ուզում ձեր շարախոսությունները։ Ինչ շարակամ եք, եթե ուզում եք համոզել ինձ, որ աշխարհում երջանկություն ասած բանը գոյություն չունի։

Արդյոք վերջ կտա՞ր Իզաբելլան իր երեակայական մտորումներին, եթե թողնվեր իր կամքին, թե կձգտեր հասնել իր ուզածին, չեմ կարող ասել, բայց նա ժամանակ չունեցավ մտածելու։ Հաջորդ օրը հարեան քաղաքում նշանակված էր դատավորների ժողով և իմ տերը պարտավոր էր ներկա լինել։ Միստր Հիթքլիֆը, իմանալով, որ տերը բացակայում է, սովորականից ավելի շուտ եկավ։ Քեթրինն ու Իզաբելլան նստած էին գրահարանում, և երկուսն էլ թշնամաբար լուռ էին։ Իզաբելլան վրդովված էր իր վերջին անխոհեմ արարքից և այն բանից, որ կրքի պոռթկման հպանցիկ պահին խոսել էր իր գաղտնի զգացմունքների մասին, Քեթրինը փոքրին խորհելուց հետո, իրեն շատ լուրջ վերավորված համարեց։ Եթե նորից ծիծաղում էր Իզաբելլայի հանգսնության վրա, ապա ուզում էր հասկացնել նրան, որ ծիծաղելու ժամանակը չէ։ Քեթրինը իսկապես սկսեց ծիծաղել, երբ Հիթքլիֆին տեսավ լուսամուտի մոտով անցնելիս։ Ես մաքրում էի օջախը և նրա շրթունքների վրա նկատեցի շարաճճի ժպիտը։ Իզաբելլան իր մտքերով կամ գրքով տարված, նստած մնաց մինչև այն պահը, երբ դուռը բացվեց. արդեն ուշ էր և հնարավոր չէր ծլկել սենյակից՝ մի բան, որ նա ուրախություն կաներ, եթե կարողանար։

— Ներս արի, ժամանակի՞ն եկար,— ուրախ տոնով բացականչեց տիկինը՝ աթոռը քաշելով օջախի մոտ։— Մենք

Պշտտեղ տխրությամբ համակված երկու հոգի ենք, մեզ հաշկալոր է մի երրորդը, որպեսզի հալեցնի սառույցը մեր միջև և դու հենց այն մարդն ես, որին մենք երկուսս էլ կրնորեինք: Հիթքլիֆ, ես հպարտ եմ, որ վերջապես կարող եմ քեզ ցույց տալ նրան, որը խենթի պես սիրում է քեզ ավելի շատ, քան ես: Դու, իհարկե, քեզ շոյված կհամարես: Ոչ, դա նեղին չէ, մի նայիր նրան: Իմ խեղճ փոքր տալը սրտաբեկ է լինում, հենց միայն դիտելով քո ֆիզիկական և հոգեկան գեղեցկությունը: Այժմ էդգարի նղբայրը զառնալը կախված է քեզնից: Ոչ, ոչ, Իզաբելլա, մի փախիր,— շարունակում էր նա, կեղծ կայտառությամբ կանգնեցնելով շփոթված աղջկան, որը զայրույթով համակված վերկացավ տեղից:— Մենք քո պատճառով երկու կատունների պես կռվշտում էինք իրար հետ, Հիթքլիֆ: Նվիրվածություն ու հիացմունք արտահայտելով նրանք գերադանցեցին ինձ. դեռ ավելին, ինձ հասկացրին, որ եթե ես պատշաճ ձևով մի կողմ քաշվեմ, ապա իմ ախոյանը, որպիսին նա համարում է իրեն, նետր կարձակի ուղիղ քո սրտին և կխորտակի քեզ առհավետ, իսկ իմ կերպարը կմատնվի հավերժական մոռացության:

— Քեթրին,— ասաց Իզաբելլան, օգնության կանչելով իր արժանապատվությունը և հպարտությամբ հրաժարվելով պայքարից, որպեսզի ազատի իրեն պինդ բռնած ձեռքերից:— Ես խնդրում եմ հետևել ճշմարտությանը և չզրպարտել ինձ նույնիսկ կատակով: Միստր Հիթքլիֆ, բարի եղեք խնդրել ձեր բարեկամուհուն, որ ինձ բաց թողնի, նա մոռանում է, որ ես և դուք մտերիմ ծանոթներ չենք, և այն, ինչ զվարճացնում է նրան, ինձ անասելի վիշտ է պատճառում:

Քանի որ հյուրը ոչինչ չպատասխանեց, նստեց աթոռին և միանգամայն անտարբերությամբ վերաբերվեց այն զգացմունքներին, որ ինքը ներշնչել էր աղջկան, Իզաբելլան շուռ եկավ և շշնջալով լրջորեն խնդրեց իրեն տանջողից, որ բաց թողնի իրեն:

— Ոչ մի դեպքում,— ի պատասխան ճշաց միսիս Լինթընը:— Ես չեմ ուզում լսել, որ նորից դարձել եմ շուն խոտի դեղի վրա: Դու պետք է մնաս: Հիթքլիֆ, ինչո՞ւ գոհունակություն չես արտահայտում իմ հաղորդած հաճելի լուրի համար: Իզաբելլան երգվում է, որ էդգարի իմ նկատմամբ փայփայած

սերը ոչինչ է այն սիրո առաջ, որ ինքը տածում է ղեպի քեզ, Հավատացած եմ, որ նման բան նա ասել է, չէ՞, էլլենն: Երեկ առավոտյան զբոսանքից հետո նա վշտից ու ցասումից ծոմ է պահում այն պատճառով, որ ես նրան դուրս ուղարկեցի՝ ենթադրելով, որ ձեր ընկերությունը անցանկալի է:

— Ես կարծում եմ, որ դու զրպարտեցիր աղջկան,— ասողի հետ միասին շուռ գալով նրանց կողմը, ասաց Հիթթլիֆը:— Իմ ընկերությունը նրա համար ցանկալի չէ, համեմայն ղեպս՝ հիմա:

Եվ նա իրենց վեճի առարկային նայում էր այնպես, ինչպես ոմանք նայում են տարօրինակ ու գարշելի մի անասունի. օրինակ, հնդկական քառասունոտնանուն, որին հետաքրքրությամբ ուսումնասիրում են՝ շնայած այն զգվանքին, որ նա առաջացնում է: Խեղճ աղջիկը չէր կարողանում հանդուրժել. մերթ գունատվում էր, մերթ կարմրում, մինչ արցունքների կաթիլները կախվել էին նրա թարթիչներից, և փոքրիկ մատները ամբողջ ուժով ջանում էին թուլացնել իրեն պինդ բռնած Քեթրինի ճանկերը: Հենց որ պոկում էր իր թևը պինդ բռնած նրա մի մատը, Քեթի մյուս մատը է՛լ ավելի ամուր էր սեղմում նրա թևը և վերջապես տեսնելով, որ լի կարողանում ամբողջ ձեռքը պոկել իր թևից, սկսեց գործի գցել եղունգները: Սուր եղունգները իսկույն զարդարեցին իրեն բռնողի մատները մահիկաձև կարմիր նշաններով:

— Սա էգ վագր է,— բացականչեց միսիս Լինթընը՝ բաց թողնելով նրան և թափահարելով իր ճանկոտված ձեռքը:— Հեռացիր, ի սեր աստծո, և թաքցրու քո աղվեսային ղեմքը: Բա հիմարություն չէ՞, որ նրա ներկայությամբ ցույց ես տալիս մագիլներդ: Մի՞թե չես հասկանում, թե ինչ եզրակացություն նա կանի: Հիթթլիֆ, հապա մի նայիր նրա խոշտանգող գործիքին և զգուշացիր քո աչքերից:

— Ես դրանք կպոկեմ արմատից, եթե երբեք համարձակվի դրանցով սպառնալ ինձ,— շարունակեց պատասխանեց Հիթթլիֆը, երբ դուռը ծածկվեց Իզաբելլայի հետևից:— Բայց, Քեթի, ինչի՞ համար էիր աղջկան այդպես նեղում: Ախր դու ճշմարտությունը չէիր ասում, այնպես չէ՞:

— Հավատացնում եմ, որ ասում էի միայն ճշմարտությանը,— ասաց միսիս Լինթընը: Արդեն մի քանի ջաբաթ

է, որ նա հալումաշ է լինում քեզ համար, իսկ այս առավոտ
զառանցում էր և վիրավորանքների մի ամբողջ հեղեղ տեղաց
իմ գլխին, երբ ես պարզ լույսի տակ սկսեցի նրա առաջ ցու-
ցադրել քո թերությունները, որպեսզի թուլացնեմ նրա հիաց-
մունքը: Բայց այլևս մի մտածիր այդ մասին, ես ուզում էի
պատժել նրան իր հանդգնության համար. միայն այդքան:
Ես նրան սիրում եմ շափից ավելի, սիրելի Հիթքլիֆ, և թույլ
չեմ տա, որ դու բռնես և լափես նրան:

— Եվ ես հառում եմ նրան շափից ավելի, որպեսզի փոր-
ձեմ լափել,— ասաց Հիթքլիֆը,— թերևս միայն վամպիրի
պես ծծեմ արյունը: Դու կլսեիր արտասովոր բաներ, եթե ես
նույն տանիքի տակ ապրեի այդ նոզկալի, մոմե ղեմքով
աղջկա հետ: Ամենասովորական գործն այն կլիներ, որ ամեն
երկու օրը մի անգամ նրա սպիտակ դեմքը կնախշաղարդեի
ծիածանի գույներով, իսկ կապույտ աչքերը կդարձնեի սև,
որոնք գարշելիորեն այնքան նման են լինթրենների աչքերին:

— Սքանչելիորեն նման են,— նկատեց Քեթրինը,— իսկը
աղավնու, հրեշտակի աչքեր:

— Իզաբելլան իր եղբոր ժառանգորդն է, այդպես չէ,—
մի պահ լռելուց հետո հարցրեց Հիթքլիֆը:

— Չէի կամենա մտածել, որ դա այդպես է,— առարկեց
զրուցակիցը,— Մի կես դյուժին հորեղբորորդիներ և քեռոր-
դիներ երկնքի կամքով ի չիք կդարձնեն նրա բոլոր իրա-
վունքները: Իսկ այժմ գլխիցդ դուրս վանիր այդ մտքերը,
շափից ավելի աչք մի տնկիր հարևանի բարիքների վրա, հի-
շիր, որ հարևանի բարիքները իմ բարիքներն են:

— Եթե դրանք իմը լինեին՝ կլինեին և քոնը,— ասաց
Հիթքլիֆը:— Թեև Իզաբելլա լինթրենը հիմար է, բայց հազիվ
թե խելագար լինի. մի խոսքով, լսենք քո խորհուրդը և էլ
չշոշափենք այդ հարցը:

Իրենց խոսակցության ժամանակ նրանք այլևս չանդրա-
դարձան այդ հարցին. Քեթրինը, հավանորեն, էլ չէր մտածում
այդ մասին: Բայց Հիթքլիֆը հավատացած էմ, երեկոները
հաճախ էր մտովի անզրադառնում դրան: Ես նկատում էի,
որ նա ինքն իրեն ժպտում էր, ավելի շուտ, ժպտում էր հեղ-
նական ժպտով և սուզվում էր շարագուշակ մտքերի մեջ,

երբ միստր Լինթընը մի որևէ առիթով բացակայում էր սենյակից:

Ես որոշեցի հետևել նրա շարժումներին: Իմ սիրտը անփոփոխ նվիրված էր իմ տիրոջը, և ես նախապատվությունը տալիս էի նրան և ոչ թե Քեթրինին, և կարծում եմ, որ իրավացի էի, որովհետև նա բարի, հավատարիմ ու պատվասեր մարդ էր, իսկ Քեթրինը՝ չէի ասի, որ նրա հակապատկերն էր, և, սակայն, նա իրեն թույլ էր տալիս այնպիսի մի ազատություն, որ ես շատ էլ չէի հավատում նրա սկզբունքներին, և ավելի ևս քիչ համակրանք էի տաժում դեպի նրա զգացմունքները: Ուզում էի այնպիսի մի բան կատարվեր, որ թե Մոլեդին հողմերի դարավանդը և թե ազարակատունը մեկընդմիջտ ազատվեին միստր Հիթքլիֆից, որպեսզի մենք ապրեինք այնպես, ինչպես ապրում էինք մինչև նրա վերադարձը: Նրա այցելությունը ինձ համար մղձավանջ էր, կարծում եմ՝ և իմ տիրոջ համար: Դարավանդում նրա ապրելը անասելի կերպով ճնշում էր մեզ: Զգում էի՝ այդ մոլորված ուխարին աստված թողել է, որ իր վատ հակումներով քարշզա այդտեղ, իսկ շար գազանը փարախի մոտ դարան մտած սպասում է հարմար առիթի, որ նետվի և հոշոտի ուխարին:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆՄԵԿԵՐՈՐԴ

Երբ մենության մեջ երբեմն խորհում էի այդ բաների մասին, հանկարծական սարսափով համակված վեր էի թռչում, գլխարկս դնում, դնում էի ազարակ, որ տեսնեմ, թի ինչպես են նրանք այնտեղ ապրում: Խիղճս հուշում էր ինձ և ես պարտքս էի համարում նախազգուշացնել Հինդլին, հայտնել, որ մարդիկ խոսում են նրա ապրելակերպի մասին, բայց հետո հիշեցի, որ նրա վատ սովորությունները շատ կայուն են և ոչ մի հույս չկա, որ նա կարող է ուղղվել ու դառնալ բարի, խույս էի տալիս, չէի ուզում նրա շարագուշակ տան դռնից ներս մտնել, կասկածում էի՝ կարող էին արդյոք իմ խոսքերն ընդունվել այդտեղ:

Մի օր հին դարպասից դուրս եկա և ուղղություն վերցրի

դեպի Գիմմերթըն: Դա հենց այն ժամանակաշրջանն էր, որին հասել էի իմ պատմության մեջ: Մի պայծառ, ցուրտ օր էր, դեպի մերկ էր, ճանապարհը կարծր ու շոր:

Մոտենում էի անտաշ, ավազոտ քարե մի սյան, որտեղից մեծ ճանապարհից սկսվող մի արահետ տանում էր դեպի ձախ՝ ցախիների կողմը, սյան հյուսիսային կողմում փորագրված էին՝ Մ. Հ. Գ., արևելյան կողմում՝ Գ., իսկ հարավ-արևմտյան կողմում՝ Կ. Ա.: Դրանք ցույց էին տալիս դեպի ագարակատուն, դարավանդ և գյուղ տանող ճանապարհները:

Արևի դեղնավուն փայլը շողում էր սյան գորշ դագաթին՝ հիշեցնելով ինձ ամառ: Չեմ կարող ասել, թե ինչու, բայց միանգամից մի ինչ-որ մանկական զգացողություն հեղեղեց իմ սիրտը: Քսան տարի առաջ Հինդլին և ես սիրեցինք այդ վայրը:

Ես երկար նայում էի հողմնահարված այդ քարին և, հակվելով, հիմքի մոտ նկատեցի փոքրիկ փոսը, որ տակավին լցված էր խեցիներով ու մանրախիճով, որոնք մենք սիրում էինք հավաքել և շուտ փչացող իրերի հետ միասին լցնել փոսի մեջ. դրանք այնքան թարմ ու իրական էին, որ թվում էր, թե ես տեսնում էի այդտեղ թառամած խոտին նստած մանկությանս տարիների իմ խաղընկերոջը, տեսնում էի դեպի առաջ հակված նրա թխադույն քառակուսի գլուխը և փոքրիկ ձեռքը, որը տափակ քարի մի կտորով փորում էր հողը:

«Խեղճ Հինդլի», — բացականչեցի ակամայից:

Ես ցնցվեցի: Խափուսիկ իմ աչքին մի պահ թվաց, թե երեսան բարձրացրեց դեմքը և ուղիղ նայեց ինձ: Մի ակընթարթում նա չքացավ, բայց ես անմիջապես մի անդիմադրելի ցանկություն զգացի՝ լինել Դարավանդում: Սնապաշտությունը հարկադրեց ինձ կատարել իմ այդ ցանկությունը: Իսկ եթե մեռել է՝ անցավ իմ մտքով, կամ շուտով կմեռնի, դա մահվան նախանշան է:

Որքան շատ էի մոտենում տանը, այնքան ավելի էի հուզվում, իսկ երբ տեսա մեր հին տունը, ամբողջ մարմնով սկսեցի դողալ: Տեսիլքը ինձանից առաջ անցավ. նա դարպասի մոտ կանգնած նայում էր ճանապարհին: Այդպիսին էր իմ առաջին միտքը, երբ ես տեսա խճճված մազերով, թխա-

գույն աշքերով տղային, որն իր կարմրավուն այտերը դեմ էր տվել ձողերին: Հետո մտածելով, որ դա կարող է Հերթընը՝ իմ Հերթընը լինել, որը մեր բաժանման տասը ամիսների ընթացքում այնքան էլ չէր փոխվել:

— Աստված օրհնի քեզ, սիրելի փոքրիկս, — ճշացի ես՝ անմիջապես մոռանալով իմ հիմար սարսափը: Հերթըն, ես եմ՝ Նելլին: Քո դայակ Նելլին: Նա մի քայլ ընկրկեց, և գետնից բարձրացրեց մեծ կայծքարը:

— Ես եկել եմ քո հորը տեսնելու, Հերթըն, — ավելացրի՝ նրա շարժումից գուշակելով, որ Նելլին, եթե նույնիսկ նա դեռ ապրում էր իր հիշողության մեջ, տղան չճանաչեց հանձինս ինձ:

Նա ձեռքը բարձրացրեց, որ քարը նետի ինձ վրա, ես փորձեցի փաղաքշական խոսքեր ասել, բայց չկարողացա նրան կանգնեցնել, քարը դիպավ գլխիս, ապա փոքրիկի թոթովախոս շուրթերից լսվեց անեծքի մի ամբողջ հեղեղ, որը, հասկանո՞ւմ էր նա արդյոք դրա իմաստը, թե ոչ, արտասանվեց սովորական արտահայտիչ շեշտով և մանկական դիմադծերը աղավաղվեցին ինձ ապշեցնող շարժումներից:

Հավատացեք, դա ինձ ավելի վշտացրեց, քան ջղայնացուրեց: Գրեթե լացակումած, ես գրսյանից հանեցի մի նալինջ, մեկնեցի նրան, որպեսզի տրամադրեմ դեպի ինձ:

Նա մի սլահ տատանվեց, ապա խլեց այն իմ ձեռքից, ասես մտածում էր, որ ես միայն ուզում եմ նրան հրապուրել և հուսախաբ անել:

Ցույց տվեցի երկրորդը՝ պահելով այնպես, որ նա չկարողանա ձեռքը հասցնել դրան:

— Ո՞վ է քեզ սովորեցրել այդ խոսքերը, փոքրիկս, — հարցրեցի ես: — Փոխերե՞ցը:

— Գրողը տանի փոխերեցին էլ, քեզ էլ: Տուր, — սլատախանեց նա:

— Ասա, թե որտեղ ես դու սովորել այդ խոսքերը, և դու կուտանաս այն, — ասացի ես: — Ո՞վ է քեզ սովորեցնում:

— Սատանա հայրիկը, — եղավ պատասխանը:

— Այդպես, և ի՞նչ ես սովորում հայրիկից, — շարունակում էի ես:

Նա վեր-վեր ցատկեց, որ պտուղը խլի իմ ձեռքից, ես

ձեռքս ավելի վեր բարձրացրի:— Ի՞նչ է նա քեզ սովորեցնում,— հարցրի ես:

— Ոչ մի բան,— ասաց նա,— միայն շընկենամ նրա ոտքերի տակ: Հայրիկը ինձ տանել չի կարող, որովհետև ես հայհոյում եմ նրան:

— Ա՛հ, և սատանա՞ն է քեզ սովորեցնում հայհոյել հայրիկին,— ասացի ես:

— Ոչ-ուչ,— կմկմաց նա:

— Հապա ո՞վ:

— Հիթքլիֆը:

Ես հարցրի, թե սիրո՞ւմ է միտար Հիթքլիֆին:

— Ըհը՛,— նորից կմկմաց նա:

Ցանկանալով իմանալ, թե ինչի համար է սիրում Հիթքլիֆին, ես կարողացա միայն լսել:

— Զգիտեմ: Նա ծեծում է հայրիկին, երբ հայրիկը ծեծում է ինձ, անիծում է հայրիկին, երբ հայրիկը անիծում է ինձ: Ասում է, որ ես կարող եմ անել, ինչ որ ուզենամ:

— Ուրեմն փոխերեցը քեզ կարդալ, գրել չի՞ սովորեցնում,— հարցրի ես:

— Ոչ, ինձ ասացին, որ նրա ատամները կփշրեն, կրստիպեն կուլ տալ, եթե համարձակվի մեր տան շեմից ներս անցնել: այդպես խոստացել է Հիթքլիֆը:

Ես նարինջը տվեցի նրան և խնդրեցի հայտնել հորը, որ մի կին, Նելլի Դին անունով, պարտեզի դարպասի մոտ սպասում է իրեն, ուզում է խոսել հետր:

Նա վազելով մտավ տուն, բայց Հինդլիի փոխարեն առմուտքում երևաց Հիթքլիֆը: Ես անմիջապես շուռ եկա և ինչքան ուժ կար ոտքերիս մեջ ճանապարհով սլացա առանց կանգ առնելու, մինչև որ հասա ուղեցույց սլանը. անասելի մի ահ էր մտել մեջս, ասես շար ոգի էի տեսել:

Այս դեպքը կապ չունի միսս Իզաբելլայի պատմության հետ, բայց որոշեցի դրանից հետո աշալուրջ լինել, ճիգ ու ջանք շխնայել և թույլ չտալ, որ վատ ազդեցությունը ներթափանցի Ազարակատունը. եթե նույնիսկ պատահի, փոթորիկ կբարձրացնեմ տան մեջ և ներողամտաբար չեմ վերաբերվի միսիս Լինթընի քմահաճույքներին:

Հետևյալ անգամ, երբ Հիթքլիֆը եկավ, պատահեց այն-

պես, որ իմ երիտասարդ լեզին բակում կերակրում էր աղավ-
նիններին: Երեք օրվա մեջ ոչ մի բառ չէր խոսել իր հարսի
հետ, բայց վերջինս նույնպես հրաժարվեց անհանգստություն
պատճառող իր գանգատներից, և մենք մեծ թեթևություն
զգացինք:

Հիթքլիֆը, ես դիտեի, սովորություն չունեի հատուկ ուշա-
դրությամբ վերաբերվելու միսս Լինթընին: Այժմ, հենց որ
տեսավ նրան, առաջին հերթին զգուշությամբ մի վաղան-
ցիկ հայացք դրեց տան ճակատին: Ես կանգնած էի խոհա-
նոցի լուսամուտի մոտ, բայց հետ քաշվեցի, որ ինձ շտեպենե,
ապա նա անցավ հրապարակը, մոտեցավ աղջկան և ինչ-որ
բան ասաց: Իզաբելլան, ըստ երևույթին, շփոթվեց և փորձեց
հեռանալ, իսկ Հիթքլիֆը բռնեց նրան, ձեռքը դրեց ուսին:
Միսս Լինթընը երեսը շուռ տվեց, նա ինչ-որ բան հարցրեց,
որին աղջիկը շուգեց պատասխանել: Հիթքլիֆը մի հայացք
էլ դրեց տան վրա և, ենթադրելով, որ ոչ ոք իրեն չի տես-
նում, սրիկան, առանց ամոթ զգալու, գրկեց օրիորդին:

— Հուդա՛, դավաճա՛ն,— գոռացի ես:— Դուք կեղծավոր
էլ եք, այո, խաբեբայի մեկը:

— Այդ ո՞ւմ այդպես, Նելիի,— հետևեց լսվեց Քեթրինի
ձայնը. այնպես կլանված էի զույգին դիտելով, որ չնկատե-
ցի, թե ինչպես տիկինը ներս մտավ:

— Ձեր անարժան ընկերոջը,— բորբոքված պատասխա-
նեցի ես,— այդ սողուն սրիկային: Աա՛, նա նկատեց մեզ,
դալիս է այստեղ: Հապա մի տեսնեմ՝ ինչպես է փորձում ար-
դարանալ. սիրաբանում էր աղջկա հետ, իսկ ձեզ ասում է,
թե ատում է նրան:

Միսիս Լինթընը տեսավ, թե ինչպես Իզաբելլան դուրս
պրծավ նրա գրկից և վազելով մտավ պարտեզ: Մի րոպե
հետո Հիթքլիֆը բաց արեց դուռը:

Ես չկարողացա պահել ինձ և ազատություն տվի իմ ցա-
սումին, բայց Քեթրինը պահանջեց, որ լռեմ, և սպառնաց, որ
դուրս կանի խոհանոցից, եթե չզսպեմ իմ հանգուզն լեզուն:

— Քեզ լսող մարդիկ կարող են մտածել, որ դու ես այս-
տեղի տիրուհին,— բղավեց նա:— Իմացիր, թե որն է քո
իսկակա՛ն տեղը: Հիթքլիֆ, ի՞նչ ես այստեղ աղմուկ բարձ-
րացնում: Ախր, ասացի, որ Իզաբելլային հանգիստ թողնես:

ենդրում եմ՝ շահհանդստացնել նրան, եթե այս տունը քեզ չի ծանծրացրել և չես ուզում, որ կինթընը տան դռները փակի քո առաջ:

— Աստված շանի, որ փորձի,— պատասխանեց այդ սև սինթըրը:— Աստծո օգնությամբ մեղմ ու համբերատար կդառնա:

Ես հենց այն ժամանակ էլ նրան ատելով ատում էի: Ամեն օր նրան արքայություն ուղարկելուց հետո ավելի ու ավելի էի վայրանում:

— Կամա՛ց,— ասաց Քեթրինը և դուռը ծածկեց:— Մի բարկացրու ինձ: Ինչո՞ւ անտեսեցիր իմ խնդրանքը: Մի՞թե Իզաբելլան պատահմամբ հանդիպեց քեզ:

— Քեզ ի՞նչ,— մռնչաց Հիթքլիֆը:— Ես իրավունք ունեմ համբուրելու նրան, եթե դա նրան դուր է գալիս: Իսկ դու իրավունք չունես առարկելու: Ես քո ամուսինը չեմ: Խանդելու ոչ մի հիմք չունես:

— Ես քեզ չեմ խանդում,— պատասխանեց միսիս Լինթընը,— խանդում եմ Իզաբելլային: Մի մռայլվիր, հոնքերդ մի կիտիր: Եթե սիրում ես Իզաբելլային, ամուսնացիր նրա հետ: Բայց դու սիրո՞ւմ ես նրան: Ծիշտն ասա, Հիթքլիֆ: Ա՛խ այդպես, դու չես պատասխանում: Հավատացած եմ, որ չես սիրում:

— Իսկ կհամաձայնի՞ միստր Լինթընը, որ իր քույրը ամուսնանա այդպիսի մի մարդու հետ,— հարցրի ես:

— Միստր Լինթընը պետք է հավանություն տա,— վճռական տոնով պատասխանեց տիրուհին:

— Նրան կարելի է նեղություն չտալ,— ասաց Հիթքլիֆը:— Ես այդ կարող եմ անել և առանց նրա հավանության: Իսկ ինչ վերաբերում է քեզ, Քեթրին, քանի որ խոսվեց այդ մասին, ապա կուզենայի մի քանի խոսք ասել: Դիմացիր, ուզում եմ քեզ տեղյակ պահել, որ ես զիտեմ, թե որքան անմարդկային ես ինձ հետ վարվում: Լսո՞ւմ ես: Եվ եթե գուհույս ես փայփայում, որ ես դա չեմ նկատում՝ դու հիմար ես: Եթե գուհու կարծում ես, որ կարելի է սփռփել ինձ քաղցր խոսքերով, ապա ապուշ ես, և եթե երևակայում ես, որ ես հրաժարվել եմ վրեժից, շատ շուտով դու կհամոզվես, որ սխալվել ես: Միաժամանակ, շնորհակալ եմ, որ ինձ հայտ-

նեցիր քո տալի գաղտնիքը, երդվում եմ, որ ինպես հարկն է կօգտվեմ դրանից: Իսկ դու հեռու պահիր քեզ այս ամենից:

— Բնավորության նո՛ր գիծ է նա դրսևորում,— զարմացած բացականչեց միսիս Լինթընը:— Ես քեզ հետ ստորաբաճար եմ վարվել և դու վրեժխնդիր կլինես: Հապա տեսնեմ՝ ինչպե՞ս վրեժխնդիր կլինես, դու անշնորհակալ անասուն: Եվ ո՞րն է իմ անմարդկային արարքը քո նկատմամբ:

— Քեզանից չէ, որ ուզում եմ վրեժ լուծել,— մի փոքր մեղմ պատասխանեց Հիթքլիֆը:— Դա իմ ծրագրի մեջ չի մտնում: Բռնակալը շարաշար տանջում է իր ստրուկներին, իսկ նրանք չեն ըմբոստանում և պատրաստ են խորտակել քոլոր նրանց, ովքեր իրենց կրնկի տակ են: Դու կարող ես տանջահար անել ինձ և զվարճանալ, բայց թույլ տուր ինձ էլ նույն այդ ձևով մի փոքր զվարճանալ և, եթե կարող ես, զսպիր քեզ և մի վիրավորիր: Դու հողին հավասարեցրիր իմ ապարանքը, իսկ հիմա, հյուղակ մի սարքիր և ինքնագոհ մի հմայվիր քո սեփական բարեգթությամբ՝ թույլ տալով ինձ, որ ապրեմ այնտեղ: Եթե ես երևակայեմ, որ դու իսկապես ուզում ես ինձ ամուսնացնել Իզաբելլայի հետ, կոկորդս կկտրեմ:

— Օ՛, ցավալին այն է, որ ես չեմ խանդում, այնպես չէ՞,— ճշտեց Քեթրինը:— Լավ, այլևս քեզ ոչ մի կնոջ հետ չեմ ամուսնացնի: Դա նույնն է, թե կործանված հոգին հանձնես սատանային: Քեզ համար, ինչպես և նրա համար, կա լուկ մի հրանություն՝ մարդկանց զցել դժբախտության մեջ: Դու դա ապացուցեցիր: Էդգարը բուժվեց իր շարամտությունից, որին հնթարկվեց քո երևալու պահին, ես սկսել եմ ապահով ու հանգիստ գալ, իսկ դու հանգիստ չունես, քանի դեռ մեր տանը տիրում է խաղաղություն. և դու որոշեցիր կռիվ բորբոքել: Դե ինչ, գժտվիր էդգարի հետ, Հիթքլիֆ, խաբիր քրոջր: Դա կլինի ինձնից վրեժ առնելու ամենակտրուկ միջոցը:

Խոսակցությունն ընդհատվեց: Միսիս Լինթընը նստած էր կրակի մոտ: Շիկնած ու մթազնած: Նրան ծառայող ոգին չէր նայանդիվում իրեն՝ ո՛չ կարողանում էր հանգստացնել, ո՛չ էլ դեկավարել այն: Հիթքլիֆը ձեռքերը կրծքին կանգնած էր բուխարու մոտ ու խորհում էր իր եղկելի մտադրության մասին: Թեև դրությունն այնչեպեք թողեցի նրանց, գնացի փնտրելու

տանտիրոջը, որը զարմանում էր, թե ինչու էր Քեթրինն այդքան երկար մնում ներքևում:

— Էլլեն, — ասաց նա, երբ ես ներս մտա, — չե՞ս տեսել քո տիրուհուն:

— Տեսել եմ, խոհանոցում է, սրբ, — պատասխանեցի: — Միստր Հիթքլիֆի վարքագիծը նրան խիստ ջղայնացրել է: Եվ իրոք, ես կարծում եմ՝ ժամանակն է, որ նրա այդ այցերին վերջ արվի: Շատ մեղմ լինելը երբեմն շարիք է ծնում. հիմա հենց այդպես էլ եղավ:

Եվ ես պատմեցի բակում եղած տեսարանի մասին, համարձակվեցի որքան հնարավոր էր ճշտությամբ վերարտադրել տեղի ունեցած վեճը: Ենթադրում էի, որ դա շատ վնաս չի պատճառի միսիս Լինթընին, եթե միայն, պաշտպան կանգնելով հյուրին, նա ինքն իրեն վնաս չհասցնի:

Էդգար Լինթընը հագիվ կարողացավ մինչև վերջ լսել ինձ: Նրա առաջին բառերը ցույց տվեցին, որ նա մտադիր չէր արդարացնել կնոջը:

— Դա անտանելի է, — դուռաց նա: — Խայտառակություն է, եթե Քեթրինը նրան համարում է իր բարեկամը և ինձ էլ ստիպում է, որ հաշտվեմ նրա ընկերակցության հետ: Գավիթից երկու հոգու կանչեք ինձ մոտ, էլլեն: Քեթրինը այլևս չպետք է խոսակցության բռնվի այդ սրիկայի հետ, բավական է ինչքան ներողամիտ եմ եղել:

Նա իջավ ներքև և, ծառաներին հրամայելով, որ սպասեն միջանցքում, ինձ հետ միասին մտավ խոհանոց: Այն երկուսը՝ վերսկսել էին իրենց բուռն վեճը, համենայն դեպս, միսիս Լինթընը նոր ավյունով շարունակում էր կշտամբել Հիթքլիֆին, որը մոտեցել էր պատուհանին և կախել գլուխը, ըստ երևույթին, մի փոքր ընկճված էր Քեթրինի կատաղի հարձակումներից:

Նա առաջինը նկատեց միստր Լինթընին և մի արագ շարժումով նշան արեց, որ Քեթրինը լռի. հասկանալով նրա ակնարկը՝ տիկինը իսկույն սսկվեց:

— Սա ի՞նչ է, — դիմելով կնոջը՝ հարցրեց նա: — Որքան նո՞վ է հարմար, որ դու մնում ես այստեղ այն բանից հետո, երբ այդ ստոր արարածն այնքան նախատինք թափեց քո գլխին: Ենթադրում եմ, որ դու ոչ մի առանձին բան նրա

խոսքերում շեռ գտնում, որովհետեւ դա նրա սովորական խոսակցությունն է։ Դու ընտելացել ես նրա ստորություններին և գուցե, երեւակայում ես, որ ես էլ կարող եմ ընտելանալ։

— Դու թաքուն լսո՞ւմ էիր, դուան հետեւից, էդգար,— հարցրեց տիկինը արհամարհական տոնով, դիտավորյալ կերպով ցանկանալով ջղայնացնել ամուսնուն, ասես բոլորովին բանի տեղ չդնելով նրա զայրույթը։

Հիթքլիֆը, որը էդգարի խոսքերի վրա բարձրացրել էր աչքերը, այդ պատասխանը լսելիս՝ շարամտորեն ծիծաղեց։ Թվում էր, դիտավորյալ արեց, որպեսզի միստր Լինթընի ուշադրությունը սեւոի իր վրա։ Դա հաջողվեց, բայց էդգարն իր կրթերին ազատություն տալով բոլորովին մտադիր չէր զվարճացնել հյուրին։

— Ես շատ համբերատար եմ եղել ձեր հանդեպ, սըր,— հանդիստ տոնով ասաց նա,— և դա ոչ այն պատճառով, որ ծանոթ չէի ձեր ողորմելի ու ստոր բնավորությանը, բայց ես ձեզ միայն մասամբ էի մեղավոր համարում դրա համար, և երբ Քեթրինը ցանկացավ շարունակել իր ծանոթությունը ձեզ հետ, ես հիմարաբար համաձայնեցի։ Ձեր ներկայությունը րարոյական թույն է. դա ամենառաքինի էակին անդամ կկործանի, այդ պատճառով, և ամենավատ հետևանքներից խուսափելու համար, ես այլևս չեմ հանդուրժի՝ արգելում եմ ձեր մուտքն այստեղ և այժմ պահանջում եմ, որ դուք անհապաղ հեռանաք այստեղից։ Եթե երեք րոպե ես հապաղեք, ձեզ խայտառակ ձևով այստեղից դուրս կվռնդեն։

Հիթքլիֆը հեղնական հայացքով շափեց խոսողին։

— Քեթի, քո գառնուկը սպառնում է, ասես ցուլ լինի,— սասաց նա։— Վայ թի գանգր դիպչելով բռունցքիս ջախջախվի։ Աստված վկա, միստր Լինթըն, շատ ցավում եմ՝ դուք արժանի չեք, որ ես ձեզ դետին տապալեմ։

Իմ տերը նայեց միջանցքի կողմը և նշան արեց, որ ես մարդկանց ներս բերեմ։ Նա մտադիր չէր ոխակի դիմել և անձամբ կռվի բռնվել հակառակորդի հետ։ Ես հնազանդվեցի, բայց միսիս Լինթընը ինչ-որ բան կասկածելով, եկավ իմ հետևից, և երբ փորձեցի կանչել նրանց, նա ինձ հրեց մի կսզմ, դուռը շրխկացնելով ծածկեց ու կողպեց։

— Հրաշալի՜ է,— ասաց միսիս Լինթընը՝ ի պատասխան

իր ամուսնու դայրալից, դարմացած հայացքին: — Եթե դու ինքդ չես համարձակվում հարձակվել նրա վրա, ապա ներողություն խնդրիր կամ թույլ տուր, որ քեզ ծեծեն: Դա կօգնի քեզ, որ քաջարի մարդ չձեռնաս: Ոչ, ես ավելի շուտ կույ կտամ բանալին, քան դու կստանաս այն: Հիանալի կերպով ինձ վարձատրեցիք ձեր երկուսի նկատմամբ ունեցած բարության դիմաց: Մեկի թուլության և մյուսի շարակամության նկատմամբ ցուցաբերած իմ ներողամտության դիմաց որպես վարձատրություն վաստակեցի անհեթեթության ու հիմարության հասնող լոկ կույր շնորհակալություն: Էդդար, ես պաշտպանում եմ քեզ և քո տունը, ուզում եմ, որ Հիթքլիֆը քեզ մի լավ ջարդի այն բանի համար, որ դու համարձակվեցիր վատ մտածել իմ մասին:

Կարիք չեղավ ծեծելու, որ իմ տերը վատ զգար իրեն: Նա փորձեց խլել բանալին Քեթրինից, բայց ապահովության համար վերջինս շարտեց այն կրակի ամենաթեժ տեղը. միատորր էդդարին նյարդային դող բռնեց, նա մեռելի պես գունատվեց: Ի սեր իր կյանքի, նա չկարողացավ կանխել իր ծայրահեղ հուզմունքը. ցավն ու նվաստացումը լիովին ընկճեցին նրան: Նա հենվեց աթոռի մեջքին և ծածկեց դեմքը:

— Օ՛, աստված իմ: Հին օրերում ձեզ դրա համար ասպետի կոչում կշնորհեին, — բացականչեց միսիս Լինթընը: — Մենք պարտաված ենք, պարտաված: Հիթքլիֆը մատով անգամ չէր դիպչի քեզ, դա նույնն է, թե թագավորն իր զորքերով արշավի մկների գաղութի վրա: Պի՛նդ կաց, քեզ ոչ ոք ձեռք չի տա: Դու նույնիսկ զառ չես, դու՛ նապաստակի ձագ ես:

— Ցանկանում եմ քեզ երջանկություն, Քեթի, այդ երկշոտի հետ, որի երականերում կաթ է հոսում, — ասաց նրա բարեկամը: — Դուզում եմ քո ճաշակը, եվ դու գերադասեցիր բնորել այդ թշվառ փսլնքոտին: Բռունցքով չեմ հարվածի, բայց աքացի տալով կտապալեմ նրան և մեծ բավականություն կստանամ: Նա, ինչ է, լալի՞ս է, թե՞ ուշաթափ է լինում սարսափից:

Հիթքլիֆը ծաղրելով մոտեցավ և ոտքով հրեց բազկաթոռը, որին հենված նստել էր Լինթընը: Ավելի լավ կլիներ, եթե նա իրեն հեռու պահեր: Իմ տերը տեղից իսկույն ցատկեց, կանգնեց և նրա կրծքին հասցրեց մի ուժգին հարված, որը

թույլ մարդուն գետին կտապալներ, Հիթթլիֆը մի րոպե շնչահեղձ եղավ, և մինչ նրա ջունշը տեղը կգար, միստր Լինթընը հետևի դռնից դուրս եկավ բակ և գլխավոր մուտքով գնաց ներս:

— Եվ այսպես: Այլևս այս կողմերում չես երևա, — բղավեց Քեթրինը: — Հիմա հեռացիր: Նա կվերադառնա զույգ ատրճանակ ձեռքին, մի տասնյակ օգնականների հետ: Եթե լսել է մեզ, նա, իհարկե, քեզ երբեք չի ների: Դու չար կատակ արեցիր նրա հետ, Հիթթլիֆ: Բայց գնա, դե շտապիր. ես ավելի շուտ կուզենամ էդգարին տեսնել պատին դեմ տված, քան քեզ:

— Եվ դու կարծում ես կգնամ, երբ ամբողջ ներսս վառվում է նրա հարվածից, — մռնչաց Հիթթլիֆը: — Գրողը տանի, ո՛չ: Նախքան այս դռան շեմից դուրս գալը, ես նրա կողոսկրերը փուշ ընկույզի պես փշուր-փշուր կանեմ: Եթե հիմա չջարդեմ նրան, ապա մի օր կսպանեմ, և, եթե նրա կյանքը թանկ է քեզ համար, թույլ տուր, որ նրա դատաստանը տեսնեմ:

— Նա չի գա, — ընդհատեցի Հիթթլիֆին՝ որոշելով սուտ ասել, — գալիս է կառապանը երկու պարտիզպանների հետ: Դուք, իհարկե, չեք սպասի, որ նրանք ձեզ դուրս վճռեն բակից: Նրանցից ամեն մեկը մի-մի մահակ ունի ձեռքին, իսկ տերը, ամենայն հավանականությամբ, հյուրասենյակի լուսամուտից կգիտի, թե ինչպես են նրանք կատարում իր հրամանը:

Պարտիզպաններն ու կառապանը իրոք գալիս էին, բայց նրանց հետ էր նաև Լինթընը: Նրանք արդեն մտել էին բակ: Հիթթլիֆը մի պահ մտածեց և որոշեց խուսափել երեք հոգու դեմ պայքարելուց. նա ակիշը վերցրեց, ջարդեց ներսի դռան կողպեքը և դիմեց փախուստի, նախքան նրանք ծանրաքայլ ներս էին մտնում:

Միսիս Լինթընը, խիստ հուզված, վերնահարկ բարձրանալիս խնդրեց ինձ ուղեկցել իրեն: Նա չգիտեր, թե ինչպես էի ես նպաստել այդ աղմկոտ կռվին, չէի ուզում, որ իմանար այդ մասին:

— Քիչ է մնում խելագարվեմ, նեղի, — բացականչեց

Քեթրինը՝ նետվելով բազմոցին — Դարբինների հազարավոր մուրճեր զարկում են ուղեղիս: Իզաբելլային ասա, որ աչքիս չերևա: Այս ամբողջ իրարանցումը կատարվեց նրա պատճառով, և եթե նա կամ որևէ մեկը հիմա բորբոքի իմ զայրույթը, ես կգազազեմ: Եվ, Նելլի, էդգարին ասա, եթե այս գիշեր նորից տեսնես նրան, որ լուրջ հիվանդանալու վտանգ է սպառնում ինձ: Ես կուզենայի, որ հենց այդպես էլ լիներ: Ես ցնցված եմ, նա սարսափելի զարմացրեց ու վշտացրեց ինձ. թող վախենա: Նա դեռ կարող է գալ և նախատել կամ գանգատվել, ես էլ, իհարկե, կսկսեմ մեղադրել և, աստված գիտի, թե այդ ամենը ինչով կվերջանա: Կանեօ այն, ինչ խնդրում եմ, իմ բարի Նելլի: Ախր, դու տեսնում ես, որ ես այս բանում մեղավոր չեմ: Ի՞նչը նրան դրդեց թաքուն ականջ գնել ու լսել: Քո գնալուց հետո Հիթքլիֆը շատ վիրավորական խոսքեր ասաց: Բայց ես նրան շատ հեշտ հետ կպահեմ Իզաբելլայից, իսկ մնացածը նշանակություն չունի: Եվ հիմա ամեն ինչ կորավ. իմ ամուսինը տեսնում էր, որ վատ բաներ

• լսի իր մասին, իսկ այդ տենչը սատանայի պես հետապնդում է որոշ հիմար մարդկանց: Եթե էդգարը ոչինչ չիմանար մեր խոսակցության մասին, նա երբեք իրեն վատ չէր զգա: Եվ իրոք, նա անմիտ դժգոհությամբ հարձակվեց ինձ վրա այն բանից հետո, երբ ի սեր նրա ես խալոտ ձայնով նախատինք թափեցի նրա գլխին՝ ինձ համար արդեն միևնույն էր, թե նրանք ինչպես կվարվեն իրար հետ: Ես հատկապես զգում էի՝ ինչով էլ որ այդ տեսարանը վերջանար, մենք բոլորս էլ բաժանվելու ենք իրարից, և ով գիտի, թե ինչքան ժամանակով: Դե լավ, եթե ես չեմ կարող Հիթքլիֆին պահել որպես ընկեր, եթե էդգարն ուզում է անարգ ու խանդոտ լինել, ես կկործանեմ ինձ և կկոտրեմ նրանց երկուսի սրտերն էլ: Միայն այդ ձևով ես շատ շուտ ամեն ինչին վերջ կտամ: Բայց դա կլինի սոսկ այն դեպքում, երբ հույսս կործանվի. դա լինթընի համար այնքան էլ անակնկալ չի լինի: Մինչև հիմա նա զգույշ էր, վախենում էր զայրացնել ինձ: Դու պետք է բացատրես նրան, թե ինչքան վտանգավոր է այդ քաղաքականությունից նահանջելը, և հիշեցնես նրան, որ իմ անզուսպ բնավորությունը, եթե բորբոքվի, կվերածվի մոլեգնության: Ես ուզում

եմ, որ դու էլ քո դեմքից վերացնես այդ սառնությունը և փոխարենը ավելի շատ անհանգստանաս ինձ համար:

Այն անտարբերությունը, որով ես ստանում էի այս հրահանգները, անկասկած, զայրացուցիչ էր, որովհետև դրանք արվում էին կատարյալ անկեղծությամբ, բայց ես այն կարծիքին եմ, որ մարդը, որը նախօրոք տրամադրված է իր ցամառն նուպաները օգտագործել հանուն իր սեփական շահերի, նույնիսկ նուպայի ամենաթեթև պահին կարող է լարել իր կամրի ուժը և բավականաչափ տիրապետել իրեն: Ես չէի ցանանում «վախեցնել» նրա ամուսնուն, ինչպես խնդրում էր Քեթրինը, և խորացնել նրա հուզմունքներն ի սեր իր իսկ եսասիրական նպատակների: Ուստի ոչինչ չասացի, երբ հյուրասենյակ գնալիս հանդիպեցի իմ տիրոջը, բայց թույլ տվեցի ինձ վերադառնալ և թաքուն լսել, թե արդյոք չե՞ն վերսկսի նրանք իրենց վեճը: Առաջինը խոսեց միատր լինթերը:

— Սպասիր, Քեթրին, մի դնա, — ասաց նա, առանց զայրույթ արտահայտող ձայնի, բայց վշտալից հուսահատությամբ: — Երկար չեմ խոսի: Չեմ եկել վիճելու և ոչ էլ հաշտվելու, բայց ուզում եմ իմանալ, թե այսօրվա կատարվածից հետո մտադիր ես արդյոք շարունակել քո մտերմությունը...

— Օ՛, ի սեր աստծո, — ընդհատեց տիկինը՝ ոտքը խփելով գետին, — ի սեր աստծո, այժմ այլևս չխոսենք այդ մասին: Քո սառը արյունը չի կարող տենդ առաջացնել. քո երակներում սառը ջուր է հոսում, բայց իմ երակներում արյուն է ելում, և քո այդ սառնությունը ցնցում է ինձ:

— Եթե ուզում ես ազատվել ինձանից, պատասխանիր իմ հարցին, — պնդում էր միատր լինթերը: — Պետք է պատասխանես. քո կատաղությունը ինձ չի անհանգստացնում: Ես համոզվեցի, որ դու, եթե ուզենաս, կարող ես զուսպ լինել, ինչպես ամեն ոք: Այսուհետ խզելո՞ւ ես կապերդ Հիթքլիֆի կամ ինձ հետ: Անհնարին է, որ միաժամանակ լինես թե՛ իմ, և թե՛ նրա ընկերը, և ես անպայման ուզում եմ իմանալ, որ մեկիս ես ընտրում:

— Ես պահանջում եմ ինձ հանգիստ թողնել, — ճշաց Քեթրինը՝ կատաղած: — Ես դա պահանջում եմ: Մի՞թե չես տես-

նում, որ հաղիվ հմ կարողանում կանգնած մնալ ոտքերիս վրա: Էդգար, դու... դու լքո՞ւմ ես ինձ:

Քեթրինը ձգեց զանգի լարն այնպիս, որ այն զնգոցով կտրվեց. ևս դանդաղաքայլ ներս մտաւ: Սրբին անգամ համբերությունից դուրս կրեբեր այդ անիմաստ ու շար մոլուցքը: Բազմոցի վրա փռված, նա դուխը խփում էր բազմոցի արմնակալին, պտամենքն այնպես էր կծտացնում, որ թվում էր, թե հիմա կփշրվեն:

Միստր Լինթընը, հանկարծական զղշումով ու սարսափով համակված, նայում էր նրան: Նա ինձ խնդրեց ջուր բերել: Քեթրինի շունչը կտրվում էր, և նա չէր կարողանում խոսել:

Բերեցի մի բաժակ ջուր և, քանի որ նա չէր կարողանում խմել, ցանեցի երեսին: Մի քանի վայրկյան հետո նա, ընդարմացած, ձգվեց, աչքերը մարեցին, այտերը միանգամից սպիտակեցին, կապտեցին և դարձան մեռելային: Լինթընը սարսափեց:

— Առանձնապես ոչինչ չի պատահել — շնչացի: Զէք ուզում, որ նա զղջա, թեպետ վախն ինձ էլ էր համակել:

— Նրա շուրթերին արյուն է երևում, — ցնցվելով ասաց նա:

— Մի անհանգստացե՛ք, — խիստ տոնով ասացի ես: Եվ պատմեցի, թե ինչպես, մինչև իր գալը, միսիս Լինթընը որոշել էր իրեն խելագար ձեռնել:

Անզգուշաբար դա ասացի բարձրաձայն և Քեթրինը լսեց. նա վեր թռավ տեղից, վարսերը փռվեցին ուսերին, աչքերը փայլեցին, պարանոցի ու թևերի մկանները անբնականորեն լարվեցին: Ես սպասում էի, որ ոսկորներս կջարդի, բայց միտիս Լինթընը մի պահ միայն նայեց շուրջը և ապա սենյակից դուրս նետվեց: Տերը հրամայեց, որ հետևեմ նրան. հասա նրա ննջասենյակի դռան մոտ: Նա թույլ շտվեց, որ ներս մտնեմ, դուռը ներսից փակեց:

Քանի որ հետևյալ առավոտ նա չբարեհաճեց ցած իջնել Խախաճաշելու, ուստի գնացի, որ իմանամ, արդյոք չի՞ ցանկանա, որևէ բան բերեմ իր համար:

— Ոչ, — պատասխանեց նա վճռական տոնով:

Նույն հարցը կրկնվեց ճաշին և թեյի ժամանակ, դա կրկնվեց և հաջորդ առավոտ, բայց պատասխանը նույնն էր:

Միսար Լինթընը, իր հերթին, ժամանակն անց էր կացնում զրադարանում և չէր հետաքրքրվում, թե իր կինը ինչով է զբաղված: Իզաբելլան և եղբայրը խոսակցության բռնվեցին մի ամբողջ ժամ, որի ընթացքում նա ջանում էր քրոջը համոզել, որ իր զայրույթն արտահայտի Հիթլերի արարքների դեմ, բայց ոչինչ չկարողացավ հասկանալ քրոջ խուսափողական պատասխաններից և, ստիպված, ընդհատեց հարցաքննումը առանց մի բավարար բացատրություն ստանալու, հանդիսավոր կերպով վերջում նախազգուշացրեց քրոջը, որ եթե նա իր անխոհեմության պատճառով սկսի խրախուսել այդ անարժան սիրահետողին, ապա աղգակցական կապերը նրա և իր միջև կխզվեն:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ

Մինչ միսս Լինթընը ընկճված հոգով, միշտ լուելյայն ու համարյա միշտ արտասուքն աչքերին, թափառում էր այգում, իսկ եղբայրը փակված էր գրքերի մեջ (որոնք երբեք բաց չէր անում), հոգնաբեկ, ինչպես ենթադրում էի, մշտական աղոտ ակնկալումով, որ Քեթրինը կզղջա և ինքը կզա ներում խնդրելու ու հաշտվելու, և մինչ վերջինս համառությամբ ծոմ էր պահում, մտածելով, որ հավանաբար, ամեն անգամ ճաշելիս էղգարի կերածը կոկորդում է կանգնում՝ իր բացակայության պատճառով,— և միայն հպարտությունը նրան թույլ չէր տալիս, որ վազելով գնա և ընկնի Քեթիի ոտքերը,— ես զբաղված էի իմ տնտեսական գործերով՝ հավատացած լինելով, որ Ագարակատանը կա սոսկ մի խելամիտ անձնավորություն. և այդ անձնավորությունը ես եմ:

Չէի փորձում մխիթարել օրիորդին կամ համոզել միսիս Լինթընին, և ոչ էլ ուշադրություն էի դարձնում իր կնոջ անուշը լսելու կարոտը քաշող իմ տիրոջ հառաչանքներին, քանի որ նրան թույլ չէին տալիս նույնիսկ լսել այդ ձայնը:

Ես մտածում էի՝ թող ապրեն, ինչպես ուզում են, ինձ համար մեկ է. և, թեպետ ամեն ինչ ընթանում էր տառապալից դանդաղկոտությամբ, ես՝ աստիճանաբար համակվում էի

ուրախությամբ, որ հաջողության աղոտ լույսն սկսում էր առկայծել:

Երրորդ օրը միասին Նինթընը բացեց իր դուռը և, քանի որ ջուրը երկու ջրամաններում էլ վերջացել էր, պահանջեց նորից լցնել և տալ մի աման շիլա, որովհետև ինքը կարծես թե մեռնում է... Նա վճռեցի, որ այդ խոսքերը նախանշված էին էդգարի ականջների համար և չհավատացի, ոչ մեկին ոչինչ չասացի, իսկ նրա համար բերեցի թեյ ու բոված հացի կտորներ:

Նա սկսեց ազահաբար ուտել ու խմել, հետո տնքալով ու հուսահատ շարժումներ անելով՝ նորից մեջքով հենվեց բարձրին:

— Օ՛հ, ուզում եմ մեռնել,— բղավեց նա,— որովհետև ոչ մեկը իմ մասին չի մտածում: Լավ կլիներ, որ չուտեի:

Ապա ավելի ուշ լսեցի նրա շշնջոցը.

— Ոչ, չեմ մեռնի... նա կուրախանա... նա բոլորովին էլ ինձ չի սիրում... երբեք իմ կարոտը չի քաշում:

— Ինչ-որ բան ուզեցիք, տիկին,— հարցրի ես՝ տակավին պահպանելով արտաքին հանգստություն, զնայած նրա մեռելագույն դեմքին ու չափից ավելի տարօրինակ շարժումներին:

— Այդ անխռով մարդն ի՞նչ է անում,— հարցրեց նա, իր հյուծված դեմքից խճճված խիտ մազերը մի կողմ տանելով:— Նա լեթարգիական քո՞ւն է մտել, թե՞ մեռել է:

— Ոչ այս և ոչ էլ այն,— պատասխանեցի ես,— եթե դուք նկատի ունեք միստր Նինթընին: Նա, կարծեմ, բավականին լավ է, թեև պաղված է լինում ավելի շատ, քան պետք է. շարունակ զրքերի մեջ է, քանի որ ուրիշ ընկեր չունի:

Այդպես չէի խոսի Քեթիի հետ, եթե իմանայի նրա իսկական վիճակը, բայց չէի կարողանում ազատվել այն մղտորից, որ նրա տկարությունը մասամբ շինծու է:

— Գրքերի մե՛ջ,— շփոթված ճշաց նա:— Իսկ ես մեռնում եմ, գերեզմանի հզրին եմ: Աստված իմ, իսկ գիտի՞, թե ինչքան եմ փոխվել,— շարունակում էր նա՝ իրեն դիտելով դիմացի պատին կախված հայելու մեջ:— Մի՞թե սա Քեթրին Նինթընն է: Նա կարծում է, թե ես քմահաճում եմ, գուցե և խաղում եմ: Չե՞ս կարող բացատրել նրան, որ դա սարսա-

փեւի լուրջ է, եթե միայն դեռ ուշ չէ, նեւի, օգնիր, ինձ ստուգել նրա անկեղծ զգացմունքները, և ես այդ երկուսի մեջ ընտրություն կանեմ կամ էլ միանգամից սովամահ կլինեմ... Թեև դա բոլորովին էլ պատիժ չի լինի, քանի որ նա սիրտ չունի կամ էլ կապաքինվեմ ու կհեռանամ այս վայրերից: Ժի՛շտ ես ասում նրա մասին: Զգուշացիր: Մի՞թե նա իսկապես այդքան անտարբեր է իմ ճակատագրի հանդեպ:

— Ինչո՞ւ, տիկին,— ասացի ես,— միստր Լինթընը գաղափար էլ չունի, որ դուք տկար եք: Եվ, իհարկե, բոլորովին չի վախենում, որ դուք ձեզ սովամահ կանեք:

— Կարծո՞ւմ ես: Իսկ դու չե՞ս կարող նրան ասել, որ ես կանեմ այդ,— հայտարարեց նա:— Համոզի՛ր, ասա՛ նրան իրր քո կողմից, ասա՛, որ հավատացած ես, որ ես ինձ սովամահ կանեմ:

— Ո՛չ, միսիս Լինթըն, դուք մոռանում եք,— հիշեցրի ես,— որ այսօր երեկոյան ախորժակով կերաք, իսկ դրա բարեբար ազդեցությունը դուք կզգաք վաղը:

— Եթե միայն համոզված լինեի, որ դա կսպանի էդգարին,— ընդհատեց նա,— ես անմիջապես կսպանեի ինձ: Երեք սարսափելի գիշեր ես կոպերս բոլորովին չեմ փակել... և, օ՛, ինչքա՛ն եմ տանջվել: Աչքիս տեսիլքներ էին երևում, նեւի: Սկսում եմ կասկածել, որ դու ինձ չես սիրում: Ի՛նչ տարօրինակ է: Թեև մարդիկ ասում են իրար, արհամարհում, բայց ես կարծում էի, թե նրանք չեն կարող ինձ շփրել: Եվ մի քանի ժամվա ընթացքում նրանք բոլորը իմ թշնամիները դարձան: Բոլորն էլ՝ հավատացած եմ, այս տան բոլոր մարդիկ: Ինչ սարսափելի է հանդիպել մահվան, երբ շուրջ-բոլորդ սառած դեմքեր են: Իզաբելլան սարսափի ու զայրույթի զգացումով համակված, նույնիսկ վախենում է սենյակ մըտնել: Սարսափելի կլինի տեսնել, թե ինչպես է մեռնում Քեթրինը: Իսկ կողքիդ հանդիսավոր տեսքով կանգնած էդգարը դիտում է վախճանդ. հետո աղոթքներով շնորհակալություն կհայտնի աստծուն, որ տան մեջ հաստատեց խաղաղություն և կվերագառնա իր գրքերի մոտ: Ով մի փոքր զգացմունք ունի, թող ասի՝ ի՛նչ է փնտրում զո՛ւեհի մեջ, երբ ես մեռնում եմ:

Նա չէր կարողանում հաշտվել այն մտքի հետ, որ ես նրան

հուշեցի՝ ճակատագրին հնազանդվելու միտքը ինքնին փիլիսոփայական մտքի հետ։ Դեռուհեն նետվելով՝ նրա տենդային տարակուսանքը խորացավ, վերածվեց խելագարության, ատամներով պատառոտեց բարձր, ապա ջերմությունից վառվելով վերկացավ, պահանջեց բաց անել լուսամուտը։ Ձմեռվա կեսն էր, հյուսիս-արևելքից փչում էր ուժեղ քամի։ Եւ առարկեցի։ Նրա հանկարծակի այլալված դեմքը և տրամաշրության մեջ արագ կատարվող փոփոխություններն սկսեցին անհանգստացնել ինձ, վերհիշեցի նրա նախկին հիվանդությունը և բժշկի պատվերը՝ չհակաճառել նրան։

Մի րոպե առաջ նա համակված էր ցասումով։ Այժմ հենվելով ձեռքին ու շնկատելով իմ անհնազանդությունը, ասեռ, մանկական զվարճանք էր գտնում այն բանում, որ հենց նոր պատառոտած անցքերից փետուրները քաշում հանում էր և ըստ տեսակների շարում սավանի վրա։ Նրան զբաղեցնում էին այլ մտքեր։

— Սա հնդկահավի փետուր է, — ինքն իրեն շնջաց նա, — սա վայրի բադի, իսկ սա՝ աղավնու։ Ահ, բարձի մեջ աղավնու փետուր են դնում և զարմանալի է չէ, որ ես չեմ կարողանում մեռնել։ Երբ պառկեմ, դրանք շաղ կտամ հատակին։ Ահա և ցախաքլորի փետուրը, իսկ սա՝ հազարի մեջ կճանաչեի, եղտյուրիկինն է։ Սիրուն թռչուն է։ Նա հավամրգու դաշտերում մեր գլխավերևը պտույտներ էր կատարում։ ուզում էր շուտ հասնել իր բույնը, որովհետև բլուրների վրա կուտակվում էին ամպեր, և նա զգում էր, որ անձրև է գալու։ Այդ փետուրը մենք գտանք հավամրգու դաշտում, թռչունը խփված չէր, նրա բույնը մենք գտանք ձմեռ ժամանակ, այն լի էր փոքրիկ կմախքներով։ Հիթթլիֆը բույնի վրա թակարդ էր դրել և մեծերը չէին համարձակվում մոտենալ։ Ես նրան ստիպեցի խոստանալ, որ նա այսուհետև էլ երբեք լի կրակի այդ թռչունի վրա։ և չէր կրակում։ Ըհ, մի հատ էլ։ Մի՞թե կրակել, խփել է իմ եղտյուրիկներին, Նելլի։ Կարմիր են փետուրները՝ գոնե մեկն ու մեկը։ Թող մի նայեմ։

— Վերջ տվեք ձեր մանկական խաղերին, — ընդհատեցի ես և գլխի տակից բարձր քաշելով՝ պատառոտված տեղերը ջուռ տվեցի ներքնակի կողմը, որովհետև բուռ-բուռ փետուրներ էր հանում միջից։ — Պառկեցեք և փակեք ձեր աչքերը։

Դուք զառանցում եք: Սա ի՞նչ անկարգութիւնն է: Այնքան բմբուլ եք շաղ տվել հատակին, որ կարծես ձյունն է գալիս: Ես պատմում էի շուրջը, հավաքում փետուրները:

— Ես քեզ, Նեյլի,— շարունակում էր նա, անուրջներով պարուրված,— տեսնում եմ պառաված. ալիհեր ես, ուսերդ կորացած են: Այս մահճակալը Փենիսթըն Քրեգսի դիցանուշներ քարանձավն է, դու հավաքում ես կայծքարից ագուցվող սրածայր նետեր, որպեսզի վնաս հասցնես մեր երինջներին: Երբ ես մոտենում եմ, դու ձեացնում ես, որ դրանք բրդի կտորներ են: Ահա թե ինչպիսին դու կլինես հիսուն տարի հետո. ես գիտեմ, դու հիմա այդպիսին չես: Ես չեմ զառանցում, սխալվում ես, այլ՝ ապէս կհավատայի, որ դու իրոք, այդ հյուծված վհուկն ես, և որ ես իսկապէս գտնվում եմ Փենիսթըն Քրեգսում. գիտակցում եմ, որ գիշեր է և սեղանի վրա վառվում է երկու մոմ, որոնց լույսից սև պահարանը սև սաթի պես փայլին է տալիս:

— Սև պահարան, ո՞ւր է,— հարցրի ես:— Դուք երազում եք տեսել:

— Պատի մոտ, ինչպես միշտ,— պատասխանեց նա:— Այն շատ տարօրինակ տեսք ունի. դրա մեջ ինչ-որ դեմք է երևում:

— Սենյակում ոչ մի պահարան չկա և երբեք էլ չի եղել,— ասացի ես ու կրկին նստեցի նրա կողքին, բարձրացրի վարագույրը, որ կարողանամ հետևել նրան:

— Մի՞թե չես տեսնում այդ դեմքը,— հարցրեց նա՝ հայացքը լրջորեն սևեռելով հայելուն:

Եվ ինչքան էլ փորձում էի, չէի կարողանում համոզել նրան, որ դա հենց նա ինքն է, որ կա, ուստի վերկացա և շալով ծածկեցի հայելին:

— Նա տակավին այնտեղ է՝ շալի հետևում,— անհանգրստացած պնդում էր Քեթին:— Եվ շարժվում է: Ո՞վ է դա: Հույս ունեմ, որ դուրս չի գա այնտեղից, երբ դու գնաս: Օ, Նեյլի, սենյակում ոգի կա: Ես վախենում եմ, չեմ ուզում մեռնակ մնալ:

Բռնեցի ձեռքը և խնդրեցի հանգստանալ, որովհետև նորից ու նորից դողը ցնցում էր նրան, և նա չէր կարողանում իր լարված հայացքը հեռացնել հայելուց:

— Այնտեղ ոչ ոք չկա, — պնդում էի ես: — Այդ արք լճի-
ներդ էիք, միսիս Լինթըն, դուք էլ գիտեք:

— Ես ինքս, — հեալով ճշաց նա: — Ժամացույցը խփեց
տասներկուսը: — Ուրեմն ճիշտ է. դա սարսափելի է:

Մատներով ամուր բռնեց սաժանը և քաշեց աչքերին: Ես
փորձեցի մոտենալ դռանը և կանչել ամուսնուն, բայց ինձ
հետ դարձրեց մի սուր ճշոց՝ շալը պահարանից ներքև էր
սահել:

— Հը, ի՞նչ պատահեց, — զոռացի: — Մի՞թե կարելի է
այդպես երկշոտ լինել: Դե, սթափվեք: Ախր դա ապակի է՝
հայելի, միսիս Լինթըն, դուք ձեզ եք տեսնում այնտեղ, և ես
էլ եմ այնտեղ՝ ձեր կողքին:

Դողալով ու շփոթված՝ նա պինդ բռնել էր ինձ, բայց սար-
սափը կամաց-կամաց վերացավ նրա դեմքից: Գունատ դեմքն
ամոթից կաս-կարմիր կտրեց:

— Օ՛, աստված իմ: Կարծեցի տանն եմ, — հառաչեց
նա: — Ինձ թվում էր, թե Մուլգին հողմերի դարավանդում
պառկած եմ իմ սենյակում: Ես տկար եմ և թուլությունից
ուղեղս մթազնել է, ճշում էի առանց գիտակցելու: Դու մի
խոսիր, միայն նստիր մոտս: Ես վախենում եմ քնել՝ երազ-
ները սարսափեցնում են ինձ:

— Եթե հանգիստ քնեք, լավ կզգաք ձեզ, — պատասխա-
նեցի ես: — Եվ հույս ունեմ, որ տանջանքները ձեզ հեռու
կպահեն սովամահ լինելու նոր փորձից:

— Օ՛, եթե միայն պառկած լինեի հին տանը իմ մահճա-
կալին, — դառնությամբ շարունակում էր նա, ոլորելով ձեռ-
քերը: — Եվ այդ քամին, եղևինների մեջ աղմկելով, ինչպես
է խփում ապակիներին: Թող ես զգամ հավամբգու դաշտե-
րից փշող այդ հովը, թող գեթ մեկ անգամ ներշնչեմ այն:

Նրան հանգստացնելու համար մի քանի վայրկյան կիսա-
րաց արի լուսամուտը, և սառը հոսանքը թափանցեց ներս:
Լուսամուտը ծածկեցի ու վերադարձա տեղս: Միսիս Լինթընը
հիմա հանդիստ պառկած էր, արցունքները զլորվում էին աչ-
տերի վրայով: Ֆիզիկական ու ժասպառությունը լիովին ընկ-
ճել էր նրա ոգին: Մեր կրակոտ Քեթրինը հիմա ասես լալկան
երեսա լիներ:

— Ինչքա՞ն ժամանակ է, որ ես փակված եմ այստեղ,—^վ
հարցրեց նա՝ հանկարծ աշխուժանալով:

— Երկուշաբթի երեկոյան փակվեցիք,— պատասխանեցի,— իսկ հիմա հինգշաբթի լույս ուրբաթ գիշեր է, ավելի ճիշտ հիմա ուրբաթ առավոտ է:

— Ինչպե՞ս թե, դեռ նույն շաբաթն է,— բացականչեց նա:— Այդքան քի՞չ:

— Բավականին երկար ժամանակ է,— եթե ապրես միայն նառը ջրով ու սեփական շարությամբ,— նկատեցի ես:

— Արդարեւ, տաղտկալի ժամեր էին,— կասկածանքով փնթփնթաց նա:— Երևի ավելի երկար է տևել. հիշում եմ, նստել էի հյուրասենյակում այն բանից հետո, երբ նրանք վեճի բռնվեցին, և էդգարը դաժանորեն զայրացրեց ինձ, ես կատաղած փախա, մտա այս սենյակը: Հենց որ դուռը կողպեցի, կատարյալ խավարը պարուրեց ինձ, և ես վայր ընկա: էդգարին չէի կարողանում բացատրել, թե ինչպես ստույգ կերպով զգում էի, որ նույա է սկսվում ինձ մոտ, որ կխելագարվեմ, եթե շարունակի ինձ ջղայնացնել: Լեզուս չէր ենթարկվում ինձ, խելքս էլ տեղը չէր, իսկ նա գուցե զխի էլ չէր ընկնում, թե ինչպես եմ տառապում. հազիվ գիտակցեցի, որ պետք է փախչեմ նրանից ու նրա ձայնից: Երբ ուշքի եկա այնքան, որ տեսնեմ և լսեմ, արդեն լուսանում էր, և կասեմ քեզ, նելլի, թե ինչ էի մտածում, ինչի մասին էի նորից ու նորից կշռադատում, մինչև որ սկսեցի երկյուղ կրել իմ բանականության համար: Երբ պառկել էի, զլխով սեղանի ոտքին հենված, իսկ աչքերս աղոտ կերպով տարբերում էին լուսամուտի գորշ քառակուսին,— ես մտածում էի, որ տանը պառկած եմ կաղնեփայտե մահճակալին, և սիրտս ցավում է մեծ վիրավորանքից, թե ինչպիսի՞ քնաթաթախ վիճակում չէի կարողանում հիշել: Խորհում, տանջվում էի, մտածելով, թե դա ինչ վիրավորանք կարող է լինել. և ամենազարմանալին այն էր, որ իմ կյանքի վերջին յոթ տարին կարծես ջնջվել էր: Ես գրանք չէի հիշում, ասես իսկի չէին էլ եղել: Ես դարձյալ երեխա եմ: Հայրիկիս նոր էին թաղել, վշտաբեկ էի այն բանի համար, որ Հինդլիի պատճառով ինձ անջատում են Հիթքլիֆից: Առաջին անգամ ինձ մենակ պառկեցրին, ես ամբողջ գիշեր լաց եղա, հետո արթնացա շարագուշակ նիրհից, ձեռքս

բարձրացրի, որպէսպի միջնորմները իրարից հեռացնեմ, ձեռքս դիպավ սեղանի տախտակին, հետո ձեռքս պարզելով՝ շոշափեցի գորգը, և այն ժամանակ հիշողությանս մեջ ամեն ինչ շողաց, իմ երբեմնի վիշտը կլանվեց հուսահատության մոլուցքի մեջ: Զգիտեմ ինչու, ես ինձ խորապէս դժբախտ էի գտում. երևի ուղեղի ժամանակավոր խանգարում էր, որովհետև դրա համար ոչ մի պատճառ չկար: Բայց, երևակայի, ես՝ տասներկուամյա աղջիկս, կարված էի Դարավանդից, ամեն տիպի վաղեմի կապերից ու Հիթքլիֆից, որն այդ ժամանակ ինձ համար ամեն ինչից վեր էր, և հանկարծ դարձա միսիս Լինթըն՝ Կեռնելսների ազարակատան տիրուհին, անծանոթ մարդու կինը, դարձա աքսորյալ, վտարանդի, կտրրվեցի այն ամենից, ինչ հարազատ էր ինձ: Պատկերացրու այդ ամենը և քո աչքերի առաջ կբացվի այն վիհը, որի մեջ գլորվել էի ես: Ինչքան ուզում ես գլուխդ օրորի, նեղի, այնուամենայնիվ, այդ գու էիր, որ օգնեցիր նրանց խախտելու իմ կյանքի ընթացքը: Դու պետք է խոսեիր էդգարի հետ, պետք է խոսեիր և համոզեիր նրան, որ ինձ հանգիստ թողնեի: Օ՛, ես տոշորվում եմ: Ուզում եմ բաց օդում լինել: Ուզում եմ նորից աղջնակ դառնալ՝ կիսավայրենի, խիպախ ու ազատ, ծիծաղել ի պատասխան վիրավորանքների և դրանց պատճառով շխեղադարվել: Ինչո՞ւ եմ ես այդպէս փոխվել: Ինչո՞ւ, հենց որ ինձ մի խոսք են ասում, արյունս եռ է գալիս, ասես այրվելիս լինեմ դեհենի ժխորում: Հավատացած եմ, որ վերստին կլինեի այն, ինչ եղել եմ, միայն թե լինեմ բլուրների ցախիների մեջ: Նորից լուսամուտը լայն բաց արա, փեղկերն ամրացրու, շուտ արա, ինչո՞ւ ես անշարժ կանգնած մնացել:

— Որովհետև չեմ ուզում, ո՛ր մրսեք և մեռնեք,— պատասխանեցի ես:

— Ուզում ես ասել, որ չես ցանկանում կյանք վերադարձնել ինձ,— բորբոքված գոռաց նա:— Բայց ես այնքան էլ անճար չեմ, ինքս բաց կանեմ:

Եվ նախքան կկարողանայի խանգարել նրան, նա ցած թռնվ մահճակալից, երերուն քայլերով անցավ սենյակի միջով, լայն բաց արեց լուսամուտը, հակվեց դեպի դուրս՝ ուշադրութուն չդարձնելով իր վրա սուրացող սառը օդին:

Նա խնդրում, պաղատում էի և, ի վերջո, փորձեցի զոռով հետ քաշել նրան: Բայց իսկույն համոզվեցի, որ զառանցանքի մեջ նա ինձնից ավելի ուժեղ է (նա, անշուշտ, զառանցում էր, դա հասկացա նրա հետագա շարժումներից և անհարիր խոսքերից):

Լուսնյակ չկար, ներքևում ամեն ինչ պարուրված էր մշուշապատ խավարի մեջ. ոչ մի տնից լույսը չէր առկայծում՝ ո՛չ հեռվում և ո՛չ էլ երկնքում լույսերը ամենուր վաղուց մարել էին, իսկ Դարավանդի լույսերն առհասարակ չէին նրշմարվում, և, սակայն, նա պնդում էր, որ այդտեղ լույս է շողում:

— Հապա մի նայիր,— ոգևորված ճշաց նա,— ահա իմ սենյակը, այնտեղ մոմ է վառվում, ծառերն էլ լուսամուտի առաջ ճոճվում են. մի մոմ էլ վառվում է Զոզեֆի ձեղնահարկում: Զոզեֆը նստում է մինչև ուշ գիշեր, այնպես չէ՞: Նա սպասում է, թե ես երբ տուն կգամ, որպեսզի դարպասը փակի: Բայց պետք է երկար սպասի: Ճանապարհը դժվարանց է, տխրությանմբ համակված սրտով ես ինչպե՞ս կտրեմ անցնեմ այն: Բացի այդ, այնտեղ գնալու համար պետք է անցնել Գիմմերթընի եկեղեցու մոտով: Երբ միասին էինք լինում, մենք մեռյալներից երբեք չէինք վախենում և, իրար համշտելով, կանգնում էինք գերեզմանների մեջ ու հանգուցյալների կանչում, որ գերեզմաններից դուրս գան... Բայց այժմ, Հիթթիֆ, եթե քեզ կանչեմ, դրա համար քաջություն կունենա՞ս: Եթե այո՞ դու իմը կլինես: Այն ժամանակ ես այնտեղ մենակ չեմ պառկի. թող ինձ տասներկու ոտնաչափ հորեն գետնի տակ և մի ամբողջ եկեղեցի փլեցնեն գերեզմանիս վրա, բայց չեմ հանգստանա, մինչև որ դու ինձ հետ չլինես... Երբեք չեմ հանգստանա:

Նա լռեց և տարօրինակ ժպիտով դարձյալ սկսեց.

— Նա խորհրդածո՞ւմ է, ուզում է, որ ինքս զնամ իր մոտ: Դե՛, ճանապարհ գտիր, բայց ոչ գերեզմանատան միջով: Ինչո՞ւ ես հապաղում: Գոհ եղիր, որ միշտ հետևել ես ինձ:

Տեսնելով, որ անօգուտ է վիճել նրա խելացնորություն հետ, մտածում էի, թե ինչ ձևով առանց հեռանալու նրան փաթաթեմ մի ինչ-որ բանով (չէի համարձակվում մենակ թողնել բաց լուսամուտի մոտ), երբ ի սարսափ ինձ, լսեցի

հռան բռնակի շխկոցը, և ներս մտաւ միստր Լինթընը: Նա դրադարանից նոր էր գալիս և, միջանցքով անցնելիս, լսել էր մեր ձայները, հետաքրքրությունից, թե սարսափից դրդւած, ուզեց իմանալ, թե ինչու ենք մենք այդպիսի ուշ ժամին խոսում:

— Ա՛խ, սըր,— ճշացի ես՝ կանխելով բացականչությունը, որը պատրաստ էր պոկվել նրա շուրթերից, երբ տեսաւ իր առաջ փռված տեսարանը ու սենյակի տիտուր մթնոլորտը:— Իմ խեղճ տիրուհին հիվանդ է և շեմ կարողանում նրա հետ լեզու գտնել: Նա բոլորովին չի ենթարկվում ինձ: Խնդրում եմ մոտեցեք և համոզեք նրան, որ անկողին մտնի: Մոռացեք ձեր դայրույթը, նա ուրիշ ճանապարհով չի գնա, կգնա միայն իր ընտրած ճանապարհով:

— Քեթրինը հիվանդ է,— հարցրեց նա և նետվեց մեզ մոտ:— Փակեք լուսամուտը, էլլեն: Քեթրինը, ինչո՞ւ...

Նա լռեց: Միսիս Լինթընի վտիտ տեսքն այնպես շշմեցրեց նրան, որ լեզուն կարկամեց, և միայն սարսափած հայացքն էր զարմանքով նրա վրայից փոխադրում ինձ վրա:

— Նա անհանգիստ էր,— շարունակեցի ես,— գրեթե ոչ մի բան չի դրել բերանը և ոչ մի անգամ չի գանգատվել. մինչև այս երեկո մեզնից ոչ մեկին չէր ընդունում, ուստի չէինք կարող նրա վիճակի մասին իրազեկ դարձնել ձեզ. ախր մենք ինքներս էլ ոչինչ չգիտեինք, բայց ոչինչ, դատա՛րկ բան է:

Զգացի, որ հիմար բացատրություն տվեցի. իմ տները դեմքը խոժոռեց:

— Դատարկ բան է, մի՞թե, էլլեն Դին,— խիստ տոնով ասաց նա:— Դուք դեռ պետք է ավելի պարզ բացատրեք, թե ինչու եք թաքցրել ինձնից:— Եվ կ'ոչը բարձրացրեց ձեռքերի վրա ու վշտալից հայացքով նայեց նրան: Սկզբում Քեթրինը նրան չճանաչեց: Ամուսինը անտեսանելի էր մնում նրա հեռուն հառած հայացքից: Սակայն նրա վառանցանքը ձանձրացնող չէր: Աչքերը հեռացնելով դրսի խավարից, Քեթրինը կամաց-կամաց ուշադրությունը կենտրոնացրեց իմ տիրոջ վրա և գլխի ընկավ, թե ով է նրան իր ձեռքերի վրա պահում:

— Աա՛, եկա՛ր, էդգար Լինթըն, եկա՛ր,— ասաց նա դայրալից ողևորությամբ:— Դու այնպիսի մի բան ես, որը

հեշտությամբ գտնվում է, երբ այն ամենից քիչ է հարկավոր, իսկ երբ հարկավոր է, երբեք չես գտնի: Ծա կարծում եմ, որ հիմա կսկսվեն անվերջանալի գանգատներ, տեսնում եմ, որ այդպես էլ կլինի, բայց դրանք չեն խանգարի, որ ես գնամ այնտեղի իմ անձուկ տունը՝ իմ հանգստավայրը, ուր կմտնեմ նախքան զարնան վերջանալու: Այդ վայրն այնտեղ է՝ ոչ լինթընների մեջ, հիշիր, ոչ էլ եկեղեցու կամարների տակ, այլ բաց երկնքի տակ, իսկ սնարիս՝ քար: Իսկ դու, ինչպես ուզում ես՝ կարող ես գնալ նրանց մոտ կամ էլ գալ ինձ մոտ:

— Քեթրին, այդ ինչ արեցիր,— սկսեց իմ տերը:— Ծա քեզ համար այլևս ոչի՞նչ եմ: Դու սիրում ես այդ թշվառական Հիթ...

— Լոհ՛ր,— զոռաց միսիս Լինթընը:— Իսկույնեթ լոիր: Եթե նրա անունը տաս, ես անմիջապես լուսամուտից դուրս կցատկեմ և վերջ կտամ կյանքիս: Այն, ինչ հիմա բռնած պահում ես ձեռքերիդ վրա, կարող է քոնը լինել, բայց իմ հոգին կլինի այն բլուրի զագաթին, եթե մի անգամ էլ դիպչես ինձ: Ծա քեզ չեմ ուզում, էդդար. դու ինձ պետք էիր, բայց դա անցավ: Վերադարձիր զրքերիդ մոտ: Ծա ուրախ եմ, որ միսթարվելու բան ունես, որովհետև այն, ինչ ունեիր իմ մեջ, անցավ գնաց:

— Նրա մտքերը հաժում են, սըր,— միջամտեցի ես:— Ամբողջ երեկո անմիտ բաներ է ասում: Բայց տվեք նրան հանգստություն, պատշաճ խնամք, և նա ուշքի կգա: Այսուհետև պետք է զգույշ լինել և չզայրացնել նրան:

— Ծա ձեր հետագա խորհուրդների կարիքը չունեմ,— պատասխանեց միստր Լինթընը:— Դուք գիտեիք ձեր տիրուհու բնավորությունը և այնուամենայնիվ, թույլ տվեցիք, որ ես վշտացնեմ նրան: Եվ ինձ ոչ մի խոսք չեք սոսել այն մասին, թե այս երեք օրը ինչ է կատարվում նրա հետ: Ի՞նչ անգութն եք դուք: Մի քանի ամսվա հիվանդությունը չէր կարող այդպիսի փոփոխություններ առաջացնել:

Ծա սկսեցի պաշտպանվել՝ մտածելով, որ քանի անարդարացի կերպով ինձ մեղադրում է ուրիշի շարակամ կամակորուսյան համար:

— Գիտեի, որ միսիս Լինթընն ունի համառ և իշխանատենչ բնավորություն,— պատասխանեցի ես,— բայց չգիտեի,

որ դուք ուզում եք խրախուսել նրա կատաղի բնավորութունը՝ նրա Զգիտեի, որ ի հաճույս տիկնոջ, ես պետք է աչքերս փակեի միստր Հիթքլիֆի մեքենայությունների առաջ: Ես կատարեցի հավատարիմ ծառայի պարտականությունը, հայտնեցի ձեզ և ստացա հավատարիմ ծառայի ռոճիկը: Դե, ինչ արած, դա ինձ համար դաս կլինի, մյուս անգամ զգուշ կլինեմ: Մյուս անգամ ինքներդ կարող եք ձեզ համար հարկավոր տեղեկությունները հավաքել:

— Եթե մյուս անգամ որևէ տեղեկություն հաղորդեք ինձ, կազատվեք աշխատանքից, էլլեն Դին,— պատասխանեց նա:

— Ուրեմն Դուք այլևս ոչինչ չէ՞ք ուզում լսել այդ մասին, միստր Լինթրն,— ասացի ես:— Հիթքլիֆը ձեր թույլտրվությամբ գալիս է, սիրաբանում օրիորդի հետ և ներս է նետվում ամեն անգամ, երբ դուք բացակայում եք տնից, որպեսզի թունավորի տիկնոջ հոգին ու նրան տրամադրի ձեր դեմ:

Քեթրինը ինչքան էլ խանդարված լիներ, խելքը գլխին էր, որ յուրովի մեկնաբանի մեր խոսակցությունը:

— Ա՛, Նելլին ինձ մատնեց,— կրքոտությամբ բացականչեց Քեթրին:— Նելլին իմ թաքուն թշնամին է: Վհ՛՛կ: Ուրեմն դու կայծքարե ու սրածայր նետեր ես հավաքում, որ օգտագործես մեր դեմ: Թողեք միայն գնամ, և նա կղզջա, գոռալով կհրաժարվի իր ասածից:

Մի մոլեգին կատաղություն բոցավառվեց աչքերում. նա հուսահատորեն ջանում էր ազատել իրեն Լինթրնի ձեռքերից: Ոչ մի ցանկություն չունեի սպասել և տեսնել, թե ինչով կվերջանա այդ տեսարանը. որոշեցի իմ պատասխանատվությամբ բժիշկ կանչել և դուրս եկա սենյակից:

Պարտեղի միջով անցա, որ ճանպարհ դուրս գամ այն տեղից, ուր ցանկապատին խփած էր մի կեռ՝ ձի կապելու համար, երբ տեսա ինչ-որ մի սպիտակ բան, որ երերում էր օդի մեջ և, իհարկե, ոչ քամուց: Չնայած շտապում էի, բայց կանգ առա տեսնելու, թե դա ինչ բան է, որ հետո երևակայություններով շտանջեմ ինձ՝ մտածելով, որ այն աշխարհից գնած մի էակ էր: Մեծ եղավ իմ զարմանքն ու շփոթվածությունը, երբ տեսա՝ ավելի շուտ շոշափելով, քան դիպչելով,

որ դա Ֆաննին էր, միսս Իդաբելլայի սպանիւնը, որին թաշկինակով կապել, կախել էին կեռից. շունը սատկելու վրա էր:

Արագորեն ազատեցի կենդանուն և տարա պարտեզ: Երբ միսս Իդաբելլան բարձրացավ իր սենյակ քնելու, տեսա, թե ինչպես շունը վազելով հետևեց նրան. զարմանում էի, թե ինչպես էր նա ընկել այդտեղ, և ով էր այն շարամիտ մարդը, որ այդպես էր վարվել շան հետ: Մինչ կեռից արձակում էի կապը, ինձ թվաց, թե հեռվից անընդհատ լսում եմ քառատրոփ սլացող ձիու սմբակների դոփշուն, բայց իմ մտքերն այնքան զբաղված էին ուրիշ բաներով, որ շատօքի այդ հանդամանքի մասին, թեև տարօրինակ էր գիշերվա ժամը երկուսին այդպիսի ձայն լսել այդ վայրերում:

Միստր Քեննեթը, բարեբախտաբար, հենց նոր էր տնից դուրս գալիս և պատրաստվում էր գնալ գյուղ մի հիվանդի մոտ, երբ ես մոտեցա նրան: Իմ ասածը Քեյրին Լինթընի հիվանդության մասին դրդեց նրան անմիջապես գնալ Ագարակատուն: Դա մի հասարակ, անտաշ մարդ էր, առանց վարանելու նա կասկած հայտնեց այն մասին, որ հիվանդը երկրորդ նոպային չի դիմանա, եթե առաջվա պես շենթարկվի ու չլսի բժշկի խորհուրդները:

— Նելլի Դին,— ասաց նա,— ես կարծում եմ, որ նույն առաջացել է մի ինչ-որ բացառիկ պատճառից: Ի՞նչ էր պատահել Ագարակատանը: Մեզ հասնում էին արտասովոր լուրեր: Առողջ, ամուր կազմվածք ունեցող աղջիկը, որպիսին է Քեթրինը, դատարկ բանի համար անկողին չի ընկնի. նրա կերտվածքն ունեցող մարդկանց հետ այդպիսի բան չի լինում: Եվ այնքան էլ հեշտ չէ բուժել նրանց, երբ գործը հասել է տենդին և նման բաներին: Ինչի՞ց սկսվեց:

— Ամուսինը ինքը կասի ձեզ,— պատասխանեցի ես:— Բայց ձեզ ծանոթ է էրնշոունների կատաղած բնավորությանը, իսկ միսիս Լինթընը նրանց բոլորին էլ իր գրպանը կմտցնի: Կարող եմ ասել՝ դա սկսվեց վեճի ժամանակ: Քեթրինը հույժ կատաղեց, և նրա մոտ նույնպես նույն սկսվեց: Գոնե այդպես է հավատացնում նա ինքը: Վեճի թեժ պահին փախավ և փակվեց իր սենյակում: Հետո հրաժարվում էր ուտելիքից, իսկ հիմա մերթ զառանցում է, մերթ նիբհում,

շրջապատի մարդկանց ճանաչում է, բայց զլուխը լի է ամեն տեսակ սարսօրինակ մտքերով ու պատրանքներով:

— Միստր Լինթընը շա՞տ կվշտանա,— հարցրեց Քեննեթը:

— Կվշտանա՞:— Նրա սիրտը կճաքի, եթե որևէ բան պատահի,— պատասխանեցի ես:— Դուք նրան պետք եղածից ավելի շատ մի վախեցրեք:

— Ախր ասում էի, որ զգույշ լինի,— ասաց իմ ուղեկիցը,— արհամարհեց իմ նախազգուշացումը, և ահա ձեզ հետևանքը: Ձէ՞ որ վերջերս նա մտերմացել էր միստր Հիթքլիֆի հետ:

— Հիթքլիֆը հաճախ է այցի գալիս Ագարակատուն,— պատասխանեցի ես,— բայց ոչ այն պատճառով, որ նրա այցերը տիրոջը հաճելի են, այլ ավելի շուտ որպես տիկնոջ մանկության տարիների ծանոթ: Բայց հիմա իր այցերով նա այլևս չի անհանգստացնի, որովհետև հանդգնեց ցույց տալ, որ սպասելիքներ ունի միսս Լինթընից: Չեմ կարծում, որ նա նորից ընդունվի այս տանը:

— Իսկ միսս Լինթընը սառնություն՞ մը վերաբերվեց նրան,— շարունակում էր հարցնել բժիշկը:

— Ես նրա վստահելի անձը չեմ,— պատասխանեցի՝ շքանկանալով շարունակել այդ խոսակցությունը:

— Իհարկե նա խորամանկ աղջիկ է,— զլուխը ճոճելով, նկատեց բժիշկը,— ոչ մեկի հետ չի խորհրդակցում: Բայց մի փոքր հիմար է: Վստահելի մարդկանցից լսում եմ, որ անցյալ գիշեր (և ինչ գեղեցիկ գիշեր էր) ձեր տուն հետևի տնկարանում նա երկու ժամից ավելի զբոսնում էր Հիթքլիֆի հետ: Հիթքլիֆը ստիպում էր նրան, որ տուն չգնա, այլ ձի նստի և փախչի իր հետ: Ըստ իմ ունեցած տեղեկությունների, աղջկան հաջողվեց զլուխը նրանից ազատել՝ խոստանալով, որ մյուս հանդիպման ժամանակ ինքը պատրաստ կլինի. թե երբ կլինի այդ հանդիպումը, իմ տեղեկատուն չէր լսել, բայց նախազգուշացրեք միստր Լինթընին, որ նա աչալուրջ լինի:

Այդ լուրը ինձ համակեց նոր երկյուղով: Ես թողեցի Քեննեթին և համարյա ամբողջ ճանապարհը վազել եմ, որ տուն հասնեմ: Փոքրիկ շունը դեռ կաղկանձում էր պարտեզում: Մի րոպե հապաղեցի, որ դարպասը բաց անեմ նրա համար, բայց տուն գնալու փոխարեն, նա խոտերը հոտո-

տելով դուրս էր նետվում ճանապարհի վրա, եթե ես նրան չբռնեի ու տուն շտանեի:

Երբ բարձրացա Իզաբելլայի ննջասենյակը, իմ կասկածները հաստատվեցին. այն դատարկ էր: Եթե մի երկու ժամ շուտ հասած լինեի, միսիս Լինթընի հիվանդությունը երևի Իզաբելլային հետ պահեր շմտածված քայլից: Բայց հիմա ի՞նչ կարելի էր անել: Եթե անմիջապես հետապնդեին նրան, հնարավոր է, որ բռնեին ու հետ բերեին: Բայց ես ինքս չէի՝ կարող սլանալ նրանց հետևից, իսկ տնեցիներին հայտնել և աղմուկ բարձրացնել չէի համարձակվում. ավելի ես չէի կարող կատարվածը հայտնել իմ տիրոջը, որը չափից ավելի կլանված էր իր դժբախտությունամբ. սիրտը չէր արձագանքի այդ նոր վշտին:

Մնում էր միայն լռել ու թույլ տալ, որ դեպքերը ընթանան իրենց հունով, և քանի որ Քեննեթն արդեն եկել էր, ես, չկարողանալով թաքցնել հուզումս, գնացի, որ հայտնեմ նրան:

Քեթրինը պառկած էր անհանգիստ քնով: Ամուսնուն հաջողվեց զսպել նրա կատաղության նուպան. հիմա հակվել էր կնոջ բարձին, հսկելով նրա տանջահար դեմքի ամեն մը ստվիքը և ամեն մի փոփոխությունը:

Հիվանդության պատկերը պարզելուց հետո բժիշկը հույս տվեց ամուսնուն, որ ամեն ինչ դեպի լավը կգնա, եթե միայն հիվանդին շրջապատենք կատարյալ և մշտական հանգստությամբ: Իսկ ինձ հասկացնել տվեց, որ սպառնացող վտանգը ոչ այնքան մահն էր, որքան հարատև խելացնորությունը:

Այդ գիշերը ես և միստր Լինթընը աչք չփակեցինք. իրոք, չէինք էլ ուզում քնել: Բոլոր ծառաները վերկացան սովորական ժամից շատ շուտ, տանը սուսիկ-փուսիկ քայլում էին ոտքերի մատների ծայրերին և խոսում էին շշուկով, երբ աշխատելիս հանգիպում էին իրար: Բոլորն էլ, բացի Իզաբելլայից, շտապում էին մի որևէ բանով օգնել. նրանք սկսեցին ակնարկներով խոսել այն մասին, թե որքան խորն է նա քնած:

Նորայրը նույնպես հարցրեց, թե արդյոք քույրը վե՞ր է կացել, ասես, անհամբեր սպասում էր նրա գալուն և վիրավորված էր, որ նա այդպես քիչ է անհանգստանում հարսի

համար։ Ես դողում, վախենում էի, որ նա ինձ հանկարծ շուղարկի օրիորդին կանչելու, բայց ազատվեցի առաջինը նրա փախուստի մասին հայտնելու պարտականությունից։ Աղախիններից մեկը՝ մի հիմար աղջիկ, որ առավոտ շուտ ինչ-որ հանձնարարությամբ գնացել էր Գիմմերթըն, աստիճաններով շնչակտուր բարձրանալով, շշմած նետվեց սենյակ և ձայնը գլուխը գցելով գոռաց։

— Ա՛հ, ողորմած տեր... Հիմա ի՞նչ պետք է լինի։ Տեր, տեր իմ, մեր երիտասարդ լեդին...

— Ի՞նչ ես ձենդ գլուխդ գցել,— բղավեցի ես, նրա գոռոցից կատաղած։

— Կամաց խոսիր, Մերի... Ի՞նչ է պատահել,— ասաց միստր Լինթընը։— Ի՞նչ է եղել ձեր օրիորդին։

— Նա փախավ, փախավ։ Հիթքլիֆը տարավ, փախավ նրա հետ,— հեղձով հայտնեց աղջիկը։

— Ժիշտ չէ,— բացականչեց Լինթընը և հուզված վերկացավ։— Չի կարող պատահել. որտեղի՞ց հնարեցիր։ էլլեն Դին, գնացեք և փնտրեք միսս Իզաբելլային։ Դա անհավատալի է, անհնարին։

Այդ խոսքերով նա աղջկան տարավ դռան մոտ և նորից պահանջեց, որ բացատրի, թե ինչու է այդպիսի հայտարարություն անում։

— Ծանապարհին հանդիպեցի կաթ բերող տղային,— կակազելով խոսում էր աղջիկը,— և նա հարցրեց, Ազարակատանը հո իրարանցում չկա։ Ես կարծեցի, թե տիկնոջ հիվանդությունը նկատի ունի, ուստի պատասխանեցի՝ այո կա։ Այն ժամանակ նա ասաց. «Երևի նրանց հետևից մա՛րդ է գնացել»։ Ես անթարթ աչքերով նայում էի նրան։ Նա հասկացավ, որ ոչինչ չգիտեմ, և պատմեց, թե ինչպես երկու մղոն Գիմմերթընից հեռու, գիշերվա կեսին մի ջննալմեն ու մի լեդի կանգ առան դարձնոցի առաջ, որ ձին պայտեն։ Իսկ դարձնի աղջիկը վեր էր կացել, որ տեսնի, թե ովքեր էին նրանք և երկուսին էլ իսկույն ճանաչել էր։ Նա նկատեց, որ տղամարդը՝ Հիթքլիֆն էր. չէր կասկածում, որ դա հենց նա էր, և ով կարող էր նրան շճանաչել, հաշիվը փակելիս նա իր հոր ձեռքը խոթեց մի ոսկեղրամ։ Լեդին դեմքը ծածկել էր քողով։ Բայց նա ջուր խնդրեց և խմելիս քողը հետ սահեց,

աղջիկը շատ ուշադիր դնեց նրան: Հիթքլիֆը բռնել էր սան-
ձերը, և հենց որ նստեցին, շուռ եկան, գնացին գյուղի հա-
կառակ ուղղությամբ, սլանալով այնպիսի արագությամբ,
որքան որ թույլ էին տալիս մեր խորդուբորդ ճանապարհնե-
րու: Դարբնի աղջիկը հորը ոչինչ չասաց, բայց այս առավոտ
այդ նորությունը տարածվեց ամբողջ Գիմմերթընում:

Ձևի համար ես վազեցի Իզաբելլայի սենյակը և վերա-
դառնալով հաստատեցի աղախնի ասածը: Միստր Լինթընը
նստել էր իր նախկին տեղում՝ մահճակալի մոտ. երբ ներս
մտա, նա նայեց ինձ, հասկացավ իմ շվարած հայացքի
իմաստը, ապա աչքերը հառեց հատակին, ոչ մի կարգադրու-
թյուն չարեց, ոչ մի բառ չարտասանեց:

— Արժե՞ արդյոք միջոցներ ձեռք առնել, որ դրանց բռ-
նենք և աղչկան տուն վերադարձնենք, — հարցրի ես: — Ի՞նչ
կհրամայեք անել:

— Օրիորդը իր կամքով է գնացել, — պատասխանեց իմ
տերը, — նա իրավունք ուներ գնալու, եթե դա իրեն հաճելի
էր: Այդ հարցով այլևս մի անհանգստացրեք ինձ: Այսուհետև
նա միայն անունով է իմ քույրը. և դա ոչ այն պատճառով,
որ ես հրաժարվում եմ նրանից, այլ նրա համար, որ ինքը
հրաժարվեց ինձանից:

Եվ այս էր այն ամենը, ինչ նա ասաց այդ առթիվ: Դրանից
հետո այլևս ոչ մի բան չէր հարցնում քրոջ մասին, երբեք
չէր հիշում նրա անունը, միայն ինձ հրամայեց նրա բոլոր
իրերն ուղարկել նոր բնակավայրի հասցեով, երբ այն հայտ-
նի դառնա:

ԳԼՈՒԽ ՑԱՍՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ

Երկու ամիս փախստականները անհայտ մնացին: Այդ
երկու ամսվա մեջ միսիս Լինթընը մաքառեց ու հաղթահա-
րեց այն ահավոր ցնցումը, որը բժիշկներն անվանում են
ուղեղի տենդախտ: Ոչ մի մայր այնպիսի նվիրվածությամբ
չէր խնամի իր միևնուճար երեխային, ինչպիսի նվիրվածու-
թյամբ էղգարը խնամում էր կնոջը: Նա հետևում էր նրան

զոր ու գիշեր և համբերությամբ տանում էր այն բոլոր նեղությունները, որ կարող էին պատճառել բորբոքված նյարդերը և խախտված բանականությունը. թեպետ Քեննեթը նշեց, որ այն, ինչ սիրող ամուսինը այդպիսի խնամքով փրկում է գերեզմանից, ապագայում կհանդիսանա իր մշտական անհանգստության աղբյուրը. իրականում իր առողջությունն ու ուժերը զոհարելու է, որպեսզի պահպանի երբեմնի մարդու սոսկ ավերակներ, նրա շնորհակալությունը և ուրախությունը չափ ու սահման չկար, երբ հայտարարվեց, որ Քեթրինի կյանքին այլևս վտանգ չի սպառնում: Նա ժամերով նստում էր կնոջ կողքին և հետևում, թե ինչպես էին նրա ֆիզիկական ուժերը աստիճանաբար վերականգնվում, և խաբուսիկ հույսեր էր փայփայում, որ կնոջ բանականությունը կվերականգնի նրա հավասարակշռությունը և շուտով լիովին կդառնա նախկին Քեթրին:

Առաջին անգամ Քեթին իր սենյակից դուրս եկավ մարտ ամսվա սկզբներին, միասոր Լինթոնը առավոտյան նրա բարձի վրա դրեց մի փունջ քրքում. երբ նա արթնացավ, աչքերը, որոնք վաղուց չէին փայլել բավականությամբ, կանգ առան ծաղիկների վրա ու հրճվանքից պայծառացան. նա ագահաբար հավաքեց փունջը:

— Սրանք Դարավանդի ամենավաղ ծաղիկներն են,— բացականչեց նա:— Սրանք ինձ հիշեցնում են ձնհալի մեղմ քամի, ջերմացնող արևաշող և զրեթե հալված ձյուն. էդգար, երևի այնտեղ փշում է հարավային քամին, և ձյունը համարյա հալվել վերջացել է:

— Ձյունը լիովին հալվել վերջացել է, սիրելիս,— պատասխանեց ամուսինը. հավամբողու դաշտերում ես տեսնում եմ երկու սպիտակ բիծ. երկինքը կապույտ է, արտույտները երգում են, իսկ առվակներն ու վտակները մինչև եզրերը լցված են, Քեթի: Անցյալ գարնանը այս ժամանակ ես տննչում էի քեզ բերել այս տանիքի տակ, իսկ հիմա կուղենայի, որ դու մեկ-երկու մղոն բարձրանայիր դեպի այն բլուրները, այնտեղ օդն այնպես անուշաբույր է, համոզված եմ, որ այն կապաքինի քեզ:

— Ես այնտեղ մեկ անգամ էլ կլինեմ,— ասաց հիվանդը, իսկ հետո դու կթողնես, կհեռանաս, և ես կմնամ այնտեղ

տոհմավետ: Հաջորդ գարնան դու վերստին կտենչաս ինձ տեսնել այս տանիքի տակ և հետադարձ հայացքով կնայես անցյալին ու կմտածես, թե այսօրը ինչքա՜ն երջանիկ էիր:

Լինթընը երկար, ջերմորեն շոյում, փաղաքշում էր, ջանում էր սիրո խոսքերով ուրախացնել նրան, բայց նա տարտամ հայացքով նայում էր ծաղիկներին, և արցունքի կաթիլները նրա թարթիչներից կախվում, արագ գլորվում էին այտերի վրայով:

Մենք գիտեինք, որ իրականում նա իրեն լավ էր զգում, և այդ հուսահատությունը վերադրում էինք նրա երկար ժամանակ շորս պատերի մեջ փակված մնալուն, ուստի որոշեցինք, ինչ-որ շափով փոխել նրա ապրելակերպի պայմանները:

Միստր Լինթընը հրամայեց ինձ շաբաթներով դատարկ մնացած հյուրասենյակում կրակ վառել և բազկաթոռը դնել արևոտ կողմի լուսամուտի մոտ, ապա կնոջը տարավ ներքև, և նա երկար ժամանակ նստած մնաց՝ վայելելով հաճելի ջերմությունը և, ինչպես սպասում էինք, տեսնելով շրջապատի առարկաները՝ աշխուժացավ. թեև դրանք սովորական իրեր էին, բայց նա աղատվեց մռայլ մտքերից, որոնք պաշարում էին նրա սենյակում, որտեղ անցնում էր իր հիվանդությունը:

Երեկոյան դեմ նա սաստիկ հոգնեց, բայց ոչ մի կերպ հնարավոր չէր համոզել նրան, որ վերադառնա ննջասենյակ: Ես ստիպված էի անկողին պատրաստել հյուրասենյակի բազմոցի վրա, մինչև նրա համար կնախապատրաստեին մի այլ սենյակ:

Աստիճաններով բարձրանալիս և իջնելիս նրան շոգ-նեցնելու համար մենք հարմարեցրինք այս սենյակը, որտեղ դուք այժմ պառկում եք, որը գտնվում է նույն հարկում, որտեղ է և հյուրասենյակը. շուտով հիվանդն այնքան կազդուրվեց, որ հենվելով էղգարի թևին՝ կարողանում էր քայլել մի սենյակից մյուսը:

Ախ, ես ինքս էլ էի կարծում, որ շրջապատված լինելով այդպիսի խնամքով՝ նա դեռ կարող է ապաքինվել: Իսկ մենք կրկնակի պատճառ ունեինք այդպես ցանկանալու համար, որովհետև նրա կյանքից կախված էր մի այլ կյանք. մենք

հույս էինք փայփայում, որ շատ շուտով միաստի Լինթընի սիրտը կլցվի ուրախությամբ, և ժառանգի ծնվելուց հետո նրա հողերը ուրիշի ձեռքը չեն ընկնի:

Ես մոռացա հիշել, որ իր գնալու օրվանից վեց շաբաթ հետո միսս Իզաբելլան եղբորն ուղարկեց մի հակիրճ նամակ, որով հայտնում էր, որ ինքը պսակվել է Հիթքրիֆի հետ: Նամակի տոնը կարող էր չոր ու սառը թվալ, բայց նամակի վերջում մատիատով գրված էր մի հավելում, որի մեջ խճճված ներողություններով խնդրվում էր պահպանել իր մասին բարի հիշատակ և ներել իրեն, եթե իր վարքագիծը վիրավորել է նրան. պնդում էր, որ այն ժամանակ ինքը չէր կարող այլ կերպ վարվել, իսկ ինչ արված է, էլ հետ չես դարձնի:

Լինթընը, կարծեմ, չպատասխանեց քրոջ նամակին, բայց երկու շաբաթ անց ես ստացա մի երկար նամակ, որը տարօրինակ թվաց ինձ, եթե հիշենք, որ այն գրել էր երիտասարդ կինը գրեթե իր մեղրամասի շրջանում: Ես այն հիմա կկարդամ, որովհետև պահում եմ մինչև այսօր: Մեռածներից մնացած հիշատակները թանկ են մեզ համար, եթե նրանք իրենց կենդանության օրոք սիրելի են եղել մեզ:

«Սիրելի էլլեն,— այդպես է սկսվում նամակը,— երեք զիշեր ես եկա Մուեզին հողմերի դարավանդ և առաջին անգամ լսեցի, որ Քեթրինը հիվանդ է եղել ու հիմա էլ շատ հիվանդ է: Ենթադրում եմ, որ նրան չպետք է գրեմ, իսկ եղբայրս խիստ բարկացած կամ շատ վշտացած լինելու պատճառով չպատասխանեց իմ նամակին, բայց որևէ մեկին ես պետք է գրեմ և ընտրությունս ընկավ ձեզ վրա:

Հայտնեք էդգարին, որ ամեն ինչ կտամ, միայն թե կրկին անգամ տեսնեմ իրեն... որ իմ գալուց արդեն մի օր հետո իմ սիրտը վերադարձավ Կեռնեխների ագարակատուն և այս պահին էլ, նրա և Քեթրինի նկատմամբ ջերմ դպացմունքներով լի սիրտս դեռ այնտեղ է: Սակայն հետևել իմ սրտին չեմ կարող (այդ բառերն ընդգծված են)՝ նրանք չպետք է սպասեն ինձ. ինչ եզրակացություն ուզում են, թող անեն, միայն թե ամեն ինչ թող չվերագրեն իմ թուլությանը կամ նրանց նկատմամբ ունեցած ոչ բավականաչափ սիրուն:

Նամակի մնացած մասը միայն ձեզ համար է: Ուզում եմ ձեզնից երկու հարցում անել: Առաջին.

Այստեղ ապրելով՝ ինչպե՞ս էիք դուք կարողանում պահպանել մարդու բնությանը յուրահատուկ սովորական բարի հակումները: Ինձ այստեղ շրջապատող մարդկանցից ոչ մեկի մեջ չհանդիպեցի որևէ զգացմունքի, որ նման լիներ իմ զգացմունքներին:

Ինձ շատ հետաքրքրում է երկրորդ հարցը, որ հետևյալն է.

Արդյոք միստր Հիթբլիֆը մա՞րդ է: Եթե այո, արդյոք խելագար չէ՞: Եվ եթե ոչ, ապա ո՞վ է նա՝ սատանա՞: Չեմ ասի, թե ինչի համար եմ հարցնում, բայց աղաչում եմ բացատրեք ինձ, եթե կարող եք, այդ ո՞ւմ հետ եմ ես ամուսնացել. այդ կանեք, երբ գաք ինձ տեսնելու. պետք է գաք, էլլեն, և այն էլ շատ շուտ: Մի գրեք, այլ եկեք և մի քանի խոսք բերեք ինձ էղգարից:

Այժմ լսեք, թե ինչպես ընդունեցին ինձ իմ նոր տանը, թեև պատկերացնում էի, թե ինչպիսին պետք է լինի Դարավանդը: Չէի ուզենա կանգ առնել այնպիսի բաների վրա, ինչպիսին, օրինակ, արտաքին հարմարությունների թերությունն է. դրանք իմ մտքերը զբաղեցնում են այն պահին, երբ ինձ համար գոյություն չունեն. Ծա կծիծաղեի և ուրախությունից խայտալով պար կգայի, եթե պարզվեր, որ իմ ամբողջ թշվառությունը բխում է հենց այդ հարմարությունների բացակայությունից, իսկ մնացածը սոսկ անբնական երազ է:

Արևը Ագարակատանը մայր էր մտնում, երբ մենք թեքվեցինք հավամբգու դաշտերի կողմը. դա այն պահն էր, երբ ժամը մոտենում էր վեցին: Իմ ուղեկիցը հապաղեց կես ժամ, որ այդին ու պարտեզը, գուցե և ամբողջ տարածքը, ավելի ուշադիր դիտի: Մութն արդեն կոխել էր, երբ մենք ֆերմայի սալահատակված բակով շտապ քայլում էինք և ձեր նախկին ընկերակիցը՝ Ջուզեֆը, թաթախովի մոմի լույսի տակ ընդառաջ եկավ մեզ: Ի պատիվ նրա, պետք է ասել, որ նա այդ արեց քաղաքավարությամբ: Նրա առաջին քայլը եղավ այն, որ կիսայրուկ մոմը մոտեցրեց դեմքիս, չարամտորեն խեթ-խեթ նայեց, դուրս ցցեց ներքին շրթունքը և շուռ եկավ:

Հետո երկու ձիերն էլ ընդունեց, տարավ ախոռ. կրկին դուրս եկավ, որ իբր կողպի «դրսի դարպասը», կարծես թե ասլորում ենք հին ամրոցում:

Հիթբլիֆը մնաց, որ խոսի հետը, իսկ ես անցա խոհանոց՝ այդ կեղտոտ ու անմաքուր խուցը. համոզված եմ, որ դուք շեք ճանաչի այն՝ այնչափ փոխվել է այն պահից ի վեր, երբ գտնվում էր ձեր տնօրինության տակ:

Կրակի մոտ կանգնած էր վայրագ տեսքով և պինդ կազմվածքով, կեղտոտ շորեր հագած մի տղա, որի աչքերն ու բերանի ծալքերը հիշեցնում էին Քեթրինին:

«Դա էդգարի զարմիկն է,— մտածեցի ես,— ուրեմն որոշ շափով՝ և իմ. պետք է ձեռքով բարեկել... այո... և համբուրել նրան: Հարկավոր է անմիջապես հաստատել բարի հարաբերություններ»:

Մոտեցա և, փորձելով բռնել նրա պինդ սեղմած բռունցքը, ասացի.

— Ինչպե՞ս ես, սիրելիս:

Նա պատասխանեց անիմաստ բառերով, ես ոչինչ չհասկացա:

— Լինե՞նք բարեկամներ, Հերթըն,— փորձեցի նորից խոսակցություն սկսել:

Իմ համառության վարձատրությունը եղավ հայհոյանք. նա սպառնաց, որ Վիշապօձին կարծակի ինձ վրա, եթե ձեռք չքաշեմ իրենից:

— Հեյ, Վիշապօձ, մանչուկ,— շնչաց փոքրիկ թշվառականը՝ անկյունում եղած որջից դուրս կանչելով կիսացեղական բուլդոգին:— Դե՛, հիմա կչքվե՞ս այստեղից,— հրամայաբար հարցրեց նա:

Կյանքի հանդեպ ունեցած սերը դրդեց ինձ զիջող լինել. շեմից դուրս եկա և սպասեցի, մինչև որ մյուսները զան: Միստր Հիթբլիֆը ոչ մի տեղ չէր երևում, իսկ ախոռ զնալիս հետևեցի Զոզեֆին և խնդրեցի ուղեկցել ինձ տուն: Նա աչքերը հառեց ինձ վրա, ինչ-որ բան փնթփնթաց և քիթը կնճռոտելով պատասխանեց.

— Ողորմա՛ծ տեր: Քրիստոնյան երբեք առիթ ունեցե՞լ է այդպիսի բան լսել. ծամծմում է, ծամծմում: Ո՞նց հասկանաս, թե ինչ է ասում:

Աս ասում եմ՝ խնդրում եմ ուղեկցել ինձ տուն,— բղա՝ վեցի հս, կարծելով, որ խուլ է, բայց և այնպես խիստ զայրացած նրա բիրտ տոնից:

— Էդ էր պակաս: Ասես է՛լ ուրիշ անելիք չունեմ,— պատասխանեց նա և շարունակեց աշխատել՝ մերթ ընդ մերթ լապտերն ուղղելով ինձ վրա և անսահման արհամարհանքով պնդելով դեմքս ու հագուստս (վերջինը շատ շքեղ էր, բայց դեմքս, անկասկած այնպես վհատ էր, որպիսին նա կարող էր ցանկանալ):

Աս քայլեցի բակի շուրջը և դռնակից անցա, մոտեցա մի այլ գոան, վճռեցի թակել, հուսալով, որ դուրս կգա մի ավելի քաղաքավարի ծառա:

Մի որոշ ժամանակ անց, դուռը բացեց բարձրահասակ, վտիտ, առանց շալի, վիզը բաց և չափազանց թափթփված տեսքով մի մարդ: Նրա դեմքը թաղված էր ուսերին փոված, զզգված մազերի կույտի մեջ, աչքերն էլ ասես քեթրինի աչքերի տեսիլային արտահայտությունը լինեին՝ առանց դրանց գեղեցկության:

— Ի՞նչ գործ ունեք այստեղ,— սպառնալից տոնով հարցրեց նա:— Ո՞վ եք դուք:

— Իմ անունը Իգարելլա լինթրն է,— պատասխանեցի ես:— Առաջներում դուք ինձ տեսել եք, սրբ: Վերջերս ես ամուսնացա միսսր Հիթքլիֆի հետ, և նա ինձ բերեց այստեղ՝ անշուշտ, ձեր թույլտվությամբ:

— Ուրեմն նա վերադարձե՞լ է,— հարցրեց ճշնավոր՝ նայելով ինձ սոված գայլի կատաղի հայացքով:

— Այո, հենց նոր եկանք,— ասացի:— Բայց նա ինձ թողեց խոհանոցի դռան մոտ, իսկ երբ ուզում էի ներս մտնել, ձեր փոքրիկ տղան որոշեց պահակի դեր խաղալ և վախեցրեց՝ սպառնալով, որ բուլդոգին բաց կթողնի ինձ վրա:

— Լավ է, որ դժոխքի սրիկան իր խոստումը չի կատարել,— մոնչաց իմ ապագա տանտերը՝ մթության մեջ իմ թիկունքում փնտրելով և հուսալով, որ կտեսնի Հիթքլիֆին, հետո կարգաց անեծքներով ու սպառնալիքներով լի մի մենախոսություն, րացատրելով, թե ինչ կաներ այդ «սատանային», եթե նա իրեն խաբեր:

Աս զղչացի, որ երկրորդ անգամ փորձեցի տուն մտնել և

համարյա հակված էի թողնել փախչել, քանի դեռ նա չէր ավարտել իր անեծքները, բայց շհասցրի իմ մտադրությունը ի կատար ածել, տանտերը հրամայեց ներս անցնել, իմ հետևից դուռը ծածկեց ու փականքը գցեց:

Բուխարու մեջ թունդ բոցկլտում էր կրակը, ցուքերը լուսավորում էին մեծ սենյակը, որի հատակը դարձել էր համաշափ գորշագույն, և երբեմնի փայլուն անագե ափսեները, որոնցից հս աղջիկ ժամանակ չէի կարողանում հայացքս պոկել, նույնպես փոշու շերտով պատած, կորցրել էին իրենց փայլը: Ես հարցրի, կարելի՞ է արդյոք կանչել աղախնին, որպեսզի ինձ ննջասենյակ տանի: Միստր էրնշտուն չբարեհաճեց պատասխանել: Ձեռքերը գրպանները դրած՝ նա անցուդարձ էր անում, ըստ երևույթին, բուրբուռի մոռացություն էր տվել իմ ներկայությունը. նա այնպես էր սուզվել վերացական խոր մտքերի մեջ և մարդատյացի այնպիսի տեսք ուներ, որ ես շհամարձակվեցի նորից անհանգստացնել նրան:

Ձեզ, էլլեն, թող չդարմացնի, թե որքան էի ես հոգեպես ընկճված, երբ նստած էի թեև ոչ մենակ, բայց ավելի վատ վիճակում այդ անհյուրընկալ օջախի մոտ և մտածում էի այն մասին, որ շորս մղոն այստեղից հեռու կանգնած է իմ բարեհամբույր տունը, որի մեջ գտնվում էին միայն նրանք, որոնց սիրում էի աշխարհում ամենից շատ, բայց այդ շորս մղոնի փոխարեն մեր մեջ, կարծես, ընկած էր Ատլանտյան օվկիանոսը. ես չէի կարող անցնել այդ տարածությունը:

Ինքս ինձ հարցնում էի՝ ո՞ւր գնամ, որտե՞ղ գտնեմ մխիթարություն. միայն, աստված սիրես, այդ բանը շհաղորդես էդգարին կամ Քեթրինին, իմ բուրբ վշտերից ինձ ամենից շատ ճնշում էր այն հուսահատությունը, որ ես չեմ գտնի մեկին, որը կարողանար կամ ուզենար դառնալ իմ դաշնակիցը ընդդեմ Հիթլերիֆի:

Ես գրեթե ուրախությամբ էի գալիս Մուլեգին հողմերի դարավանդ, որովհետև այդտեղ ես հարկադրված չէի լինի դեմառդեմ հանդիպել իմ ամուսնուն, բայց նա գիտեր, թե ինչ մարդկանց մեջ ենք մենք ապրելու, և նրանց միջամտությունից չէր վախենում:

Վշտով համակված՝ նստած մտածում էի երկար ժամա-

նակ. խփեց ժամը ութը, ինը, իսկ միասր էրնշոուն դեռ շա-
րունակում էր քայլել սենյակում՝ գլուխը կրծքին կախած, լիռ-
վին լռակյաց, և միայն երբեմն նրա բերանից դուրս էր
թույում հառաչանք կամ դառնագին բացականչություն:

Ես ականջ էի դնում՝ տան մեջ չի՞ լսվի արդյոք մի կա-
նացի ձայն, և խորապես զղջում, անձնատուր էի լինում մռայլ
նախազգուշացումներին, որոնք, վերջ ի վերջո, պայթեցին
անդուսպ հառաչանքով ու հեկեկանքով:

Ես ինքս էլ չէի նկատում, թե ինչպես էի բացահայտ կեր-
պով վշտահար լինում, մինչև որ էրնշոուն դադարեցրեց իր
ոխիթիկ քայլվածքը և, կանդ առնելով ուղիղ իմ դիմաց,
հանկարծ արթնացած զարմանքով աչքերը սևեռեց ինձ վրա:
Օգտվելով նրա այդ ուշադրությունից, ես ճշացի.

— Ես հոգնած եմ ճանապարհից, քնել եմ ուզում, աղա-
խինը որտե՞ղ է: Տարեք ինձ նրա մոտ, եթե նա չի ուզում
զալ ինձ մոտ:

— Մենք աղախիններ չունենք,— պատասխանեց նա,—
դուք ինքներդ պետք է ձեզ սպասարկեք:

— Հապա ո՞րտեղ պետք է քնեմ,— հեկեկում էի ես. հոգ-
նածությունն ու վիշտն այնպես էին ճնշել ինձ, որ ես մոռա-
նում էի մտածել իմ արժանապատվության մասին:

— Զոգեֆը ձեզ ցույց կտա Հիթբլիֆի սենյակը,— ասաց
նա:— Բաց արեք այ այն դուռը. նա այնտեղ է:

Հենց այն է ուզում էի գնալ, երբ նա հանկարծ կանգ-
նեցրեց ինձ և շատ տարօրինակ ձևով ավելացրեց.

— Բարի եղեք շմոռանալ կողպել ձեր դուռը և սողնակը
զցել:

— Լավ,— ասացի ես:— Բայց ինչո՞ւ, միասր էրնշոու:—
Հիթբլիֆի հետ կամովին փակված մնալու միտքը ինձ՝ այն-
քան էլ չէր հրապուրում:

— Հապա մի նայեք,— ի պատասխան ասաց նա՝ բաճ-
կոնի գրպանից հանելով արտասովոր տեսքի մի ատրճանակ,
որի փողաբերանին կցված էր երկսայր ծալովի մի դանակ:—
Դա հուսահատված մարդու համար մեծ գայթակղիչ է՝ այն-
պես չէ՞: Չեմ կարողանում դիմանալ, ամեն գիշեր այդ իրը
ձեռքիս բարձրանում եմ վերի հարկը և ստուգում եմ նրա

դուռը: Եթե մեկ անգամ այն բաց գտնեմ՝ վերջ նրա կյանքին: Ես դա անում եմ անփոփոխ կերպով... թեև ամեն անգամ դրանից մի ընդհանուր մտաբերում եմ հարյուրավոր պատճառներ, որոնք պետք է որ ինձ զսպեն. ինչ որ մի սատանա հրահրում է ինձ նրան սպանելու պլաններից ձեռք քաշել: Կովի այդ սատանայի դեմ ինչքան կարող ես, բայց երբ գա ժամանակը, երկնային հրեշտակները չեն փրկի Հիթլերին:

Ես հետաքրքրությամբ դիտում էի զենքը: Իմ մեջ հղացավ սոսկալի միտք՝ ինչ ուժեղ կլինեի, եթե տիրեի այդ զենքին: Նրա ձեռքից վերցրի այն և շոշափեցի սայրը. էրնշուռն զարմացած նայեց դեմքիս, մի պահ հայտնված արտահայտությամբ. դա սարսափ չէր, դա նախանձ էր: Նա ատրճանակը ընդոստ շարժումով խլեց իմ ձեռքից, դանակը ծալեց և նորից զենքը թաքցրեց ծոցում:

— Ինձ համար մեկ է, կարող եք նրան հայտնել, — ասաց նա: — Հսկողություն սահմանեք, պահպանեք նրան: Դուք գիտեք, թե ինչ հարաբերությունների մեջ ենք մենք. ես տեսնում եմ, որ նրան սպառնացող վտանգը ձեզ չի ցնցում:

— Հիթլերին ի՞նչ է արել ձեզ, — հարցրի ես: — Ի՞նչ վիրավորանք է ձեզ հասցրել, որ արժանացել է այդ սոսկալի ատելությանը: Ավելի խելացի չէ՞ր լինի՝ առաջարկել նրան, որ թողնի, հեռանա:

— Ո՛չ, — որոտաց էրնշուռն, — եթե փորձի ինձ թողնել, նա կմեռնի: Համոզեք նրան, որ փորձի, և դուք նրա սպանողը կդառնաք: Մի՞թե ես պետք է ամեն ինչ կորցնեմ առանց բախտ ունենալու, որ կորցրածը վերադարձնեմ: Եվ մի՞թե Հերթլը պետք է չքավոր դառնա: Օ՛, զրո՛ղը տանի: Ես իմը կվերադարձնեմ. և ճշմարտություն էլ տեղի կդառնամ: Ապա կթափեմ նրա արյունը, իսկ նրա հողին դժոխք կընկնի: Այդպիսի կենվոր ունենալով, դժոխքը տասն անգամ ավելի կսևանա, քան երբևէ եղել է:

Դուք, էլլեն, պատմել եք ձեր նախկին տիրոջ սովորությունների մասին: Պարզ երևում է, որ նա խելագարության եզրին է. համեմատյան դեպ, այդպիսի վիճակում էր երեկ գիշեր: Նրա մոտ ես դողում էի սարսափից և տգիտ ծառայի

զմխեմությունը ինձ համար համեմատաբար ավելի հաճելի էր:

Միստր էրնշտուն դարձյալ սկսեց ժանգոտ տեսքով քայլել՝ սենյակում, ես սողնակը հետ քաշեցի ու փախա խոհանոց:

Ջողեֆը հակված դիտում էր կրակի վրա ճոճվող մեծ կաթսան, իսկ նրա մոտ, նստարանին դրված էր վարսակի շիլայով լի փայտե խոր ճաշամանը: Կաթսայի ջուրն սկսեց եռալ, և նա շուռ եկավ, որպեսզի ձեռքը կոխի ճաշամանի մեջ. ես գլխի քնկա, որ ընթրիք է պատրաստվում մեզ համար, և քանի որ քաղցած էի, վճռեցի այն դարձնել ուտելու համար պիտանի, ուստի բարձրաձայն ճչացի. «Վարսակի շիլան ես կեփեմ».— ամանը նրա մոտից հեռացրի, ապա հանեցի գլխարկս և ամազոնկաս:— Միստր էրնշտուն,— շարունակում էի ես,— առաջարկում է, որ ինքս ինձ սպասարկեմ, և կսպասարկեմ: Չեմ ուզում տանտիկնոջ դեր խաղալ, բայց և վախենում եմ սովամահ լինել:

— Բարեբար աստված,— փնթփնթաց նա՝ նստելով և շփելով իր շերտավոր գուլպաները. ծնկից մինչև ոտքի կոճերէ:— Եթե այստեղ սկսեն նոր կարգուկանոն սահմանել, երբ հագիվհազ հարմարվել եմ երկու տերերին, եթե տանտիկնոջն էլ նստեցնեն գլխիս, ապա դա կնշանակի, որ ժամանակն է այստեղից չվելու: Չէի կարծում, թե կհասնեմ այնպիսի օրի, որ ստիպված լինեմ հեռանալ վաղեմի վայրից, և զգում էի, որ այդ օրը հեռու չէ:

Նրա ողբը չէր արժանանում իմ ուշադրությանը: Ես արագորեն ձեռնամուխ եղա աշխատանքի, հառաչում, հիշում էի այն ժամանակները, երբ դա ինձ համար ուրախ զվարճալիք էր, սակայն շատ շուտ հեռու վանեցի այդ հուշերը: Դրանք ինձ ստիպեցին վերհիշել անցած-գնացած երջանկությունը, և ինչքան ավելի մեծ էր դրա պատկերը վերականգնելու մտանգը, այնքան ավելի արագ էի ես կաթսայի մեջ փայտե գդալով խառնում ու ավելի հաճախ էի ջրին բուռ-բուռ վարսակ ավելացնում:

Ջողեֆը հարաճուն զայրույթով հետևում էր իմ խոհարարությանը:

— Դե, դե,— բացականչեց նա,— Հերթըն, այսօր դու ընթրիքին շիլա չես ուտի. դրա մեջ կլինեն միայն գունդ-գունդ կտորներ: Եվ նորից: Եթե ես ձեր տեղը լինեի, ամբողջը միանգամից կլցնեի մեջը: Այդպե՛ս, հիմա մնում է միայն կրակի վրայից վերցնել, և պատրաստ է: Շըխկ-թըխկ: Վրաշք է, որ կաթսայի տակը չի պոկվել:

Իմ շիլան, խոստովանում եմ, դեռ հում էր, երբ լցրի ափսեները. դրեցի շորս ափսե, կաթնաբանից բերին թարմ կաթով լի մեծ սափորը, որը Հերթընը քաշեց իր մոտ և սկսեց դրանից թափթփելով խմել:

Ես հանդիմանեցի և պահանջեցի, որ նրա բաժինը լցնեն զավաթը. պնդում էի, որ ես չեմ կարող խմել մի ամանից, որի հետ վարվում են այդպես անշնորհք ձևով: Մեր անամոթը շատ վիրավորվեց իմ այդ բժախնդրությունից, մի քանի անգամ կրկնեց, որ տղան նույնքան ազնվաբարո է, որքան և ես, նույնքան էլ առողջ է, և ինքը՝ Զոգեֆը, զարմանում է, թե ինչու եմ ես այդպես երևակայում ինձ: Մինչ փոքրիկ սրիկան շարունակում էր լակել, նա բարկացած տեսքով նայում էր ինձ՝ լորձունքը թափելով սափորի մեջ:

— Ես ընթրելու կգնամ մի ուրիշ սենյակ,— ասացի,— դուք այստեղ հյուրասենյակ չունե՞ք:

— Հյուրասենյակ,— քմծիծաղ տալով՝ արձագանքեց Զոգեֆը:— Հյուրասենյակ: Ո՛չ, հյուրասենյակ չունենք: Եթե մեր ընկերությունը ձեզ դուր չի գալիս, նստեք տանտիրոջ հետ, իսկ եթե նրա ընկերությունն էլ դուր չի գալիս՝ նստեք մեզ հետ:

— Կգնամ վերնահարկ,— պատասխանեցի ես,— ցույց տվեք ինձ մի որևէ սենյակ:

Ափսես դրի սկուտեղի վրա և գնացի, որ էլի կաթ բերեմ: Զոգեֆը տրտնջալով վերկացավ, ընկավ առաջ: Բարձրացանք ձեղնահարկ. նա բաց էր անում մերթ մեկ, մերթ մյուս դուռը, նայում էր ներս, երբ անցնում էինք այս կամ այն ճշան մոտով:

— Ահա ձեզ սենյակ,— ի վերջո ասաց նա՝ հրելով ոչ թե դուռը, այլ ծղխնուն ամրացված մի խախուտ տախտակ:— Այստեղ շիլա ուտելու համար շատ հարմար է: Այ, այն անկ-

յունում կա ցորենի պարկ, որը, իսկապես, կեղտոտ է: Եթե վախենում եք աղտոտել ձեր մետաքսե շքեղ հագուստը, վրան թաշկինակ փռեք:

«Սենյակը» պարզապես խորդանոցի նման մի բան էր, որտեղից ածիկի ու հացահատիկի ուժեղ հոտ էր փչում. գրանցով լի պարկերը կուտակվել էին իրար վրա՝ մեջտեղը թողնելով մի լայն տարածք:

— Այ մարդ,— գոռացի ես՝ զայրացած դառնալով դեպի նա.— Այստեղ քնելու տեղ չկա, ես ուզում եմ տեսնել իմ ննջասենյակը:

— Ննջասենյակը,— հեզնական տոնով կրկնեց նա:— Դուք տեսել եք այստեղ եղած բոլոր ննջասենյակները՝ ահա այն մեկն էլ իմն է:

Նա ցույց տվեց երկրորդ ձեղնահարկը, որն առաջինից տարբերվում էր միայն նրանով, որ պատերը մերկ էին, և մի անկյունում էլ դրված էր մի մեծ, ցածր, առանց առաքաստի մահճակալ, որի ոտքերի կողմը կապույտ վերմակ էր փռած:

— Ձերը ինձ հարկավոր չէ,— առարկեցի ես:— Ենթադրում եմ, որ միստր Հիթքլիֆը հենց կտուրի տակ չի ապրում, այնպես չէ՞:

— Օ՛ր, դուք միստր Հիթքլիֆի սենյակն եք ուզում,— ճշացնա, ասես մի նոր գյուտ արեց:— Ձէի՞ք կարող միանգամից այդպես ասել: Ես իսկույն, առանց այլևայլություն, կպատասխանեի, որ հենց այդ սենյակը ձեզ չի կարելի տեսնել: Նա, դժբախտաբար, կողպած է պահում, և ոչ ոք այնտեղ քիթը չի խոթում՝ բացի իրենից:

— Դուք հաճելի տուն ունեք, Ջոզեֆ,— չկարողանալով զսպել ինձ, նկատեցի ես,— և այստեղ ապրում են հաճելի մարդիկ. հավանաբար, աշխարհի ամբողջ խելացնորությունը մտավ իմ ուղեղը այն օրը, երբ որոշեցի բախտս կապել նրանց հետ: Սակայն հիմա դա գործին չի վերաբերում: Կան նաև ուրիշ սենյակներ: Ի սեր աստծո, ջուտ արեք, տեղավորեք ինձ մի որևէ տեղ:

Նա չպատասխանեց իմ այդ թախանձանքին, փայտե սանդուղքով համառորեն քարշ գալով իջավ և կանգ առավ մի սենյակի առաջ: Նրա դանդաղ ջարժվելուց, և սենյակում

եղած շքեղ կահույքից, ես հասկացա, որ դա տան ամենալավ սենյակն է: Այստեղ դորգ էր փռված՝ մի լավ գորգ, բայց նախշերը շքացել էին փոշու տակ, բուխարու առջևի փորագրովի դիմակալը պատաստուոված էր, կաղնեփայտե ժամանակակից ոճով գեղեցիկ մահճակալն ուներ փարթամ, թանկարժեք կտորից, մորեղույն վարագույր, բայց գրա հետ, ըստ երևույթին, կոպիտ էին վարվել՝ կարճ վարագույրները կախված էին ծաղկեշղթաներով, որոնք պոկված էին իրենց օղակներից, իսկ դրանք պահող մետաղե ձողիկը մի կողմից ծովել, դարձել էր աղեղնաձև, որի պատճառով կտորը կախվել, փռվել էր գետին: Աթոռներն էլ այնպես էին վնասված՝ ջատերն ուղղակի ջարդված էին, խոր քերծվածքներն այլանդակել էին միջնորմը:

Աշխատում էի համարձակ ներս մտնել և տեղավորվել այդտեղ, երբ իմ հիմար ուղեկիցը հայտարարեց.

— Սա տանտիրոջ ննջարանն է:

Իմ ընթրիքն արդեն սառել էր, ախորժակս էլ փակվել էր, համբերությունս էլ հատել: Ես պահանջեցի անմիջապես տեղավորել ինձ և հնարավորություն տալ հանգստանալու:

— Գրողը տանի, ի՞նչ եք ուզում,— սկսեց ծեր բարեպաշտը: Թող աստված խղճա, ների մեզ: Ո՞ր դժոխքը կհրամայեք ձեզ տանել, այն անհասկացող, ձանձրալի կին. բոլորը տեսաք, բացի Հերթլենի սենյակից: Տանն այլևս ոչ մի անկյուն չկա, որտեղ կարելի լիներ պառկել:

Չարացել էի այնքան, որ սկուտեղը ամբողջ եղածի հետ շարտեցի գետին, ապա նստեցի սանդուղքի վերին աստիճանին, ձեռքերով դեմքս ծածկեցի ու սկսեցի լաց լինել:

— Է՛հ, է՛հ,— բացականչեց Զոգեֆը:— Ապրեք, միս. Քեթի, կեցցեք, միսս Քեթի: Հիմա տանտերը կգա և ջարդված սափորին դիպչելով՝ վայր կընկնի. այն ժամանակ մենք ինչ-որ բան կլսենք, կտեսնենք, թե ինչ կլինի: Անպիտան, խելագար կին, դուք ըստ արժանվույն կպատժվեք մինչև ծննդյան տունը. հիմար շարամտությունը աստծո թանկարժեք բարիքները շարտե՛լ ոտքերի առկ: Բայց ես սխալվում եմ, դուք երկար չեք հոխորտա: Կարծում եք Հիթթլիֆը կհանդուրժի՞ այսպիսի ինքնակամություն: Կուղենայի, որ նա ձեզ բռներ այդպիսի արարքի պահին: Ինչքա՛ն կուղենայի:

Այսպես հայհոյելով նա գնաց ներքևում գտնվող իր որջը՝ հետը տանելով մոմը. ևս մնացի խավարի մեջ։ Այդ հիմար արարքից հետո մատրմունքը ստիպեց ինձ խոստովանել, որ անհրաժեշտ է զսպել հպարտութիւնը, սանձահարել կատաղութիւնը և աշխատել վերացնել դրա հետևանքները։ Այստեղ վրա հասավ անակնկալ օգնութիւնը՝ Վիշապօձի կերպարանքով, որին հիմա ճանաչեցի. դա մեր Սողունի ձագն էր. իր շան լակոտության ամբողջ մանկութիւնը նա անց էր կացրել Ագարակատանը. հայրս նրան նվիրել էր միստր Հինդլիին։ Շունն էլ ճանաչեց ինձ, դունչը դեմ արեց քթիս, ի նշան ողջունի, ապա շտապեց լափել վարսակի շիւան, մինչ ես խարխալելով գնում էի աստիճան առ աստիճան, հավաքելով շարդված կավե ամանի կտորները և թաշկինակով մաքրելով կաթի ցայտութիւնը բազրիքի վրայից։

Հազիվ էինք մեր աշխատանքները վերջացրել, երբ միջանցքից ականջիս հասավ էրնշոուի քայլերի ձայնը։ Իմ օգնականը պոչն իրեն քաշեց և սեղմվեց պատին. ես մոտիկ դռնից դուրս սողոսկեցի։ Տանտիրոջից խուսափելու շան փորձերը չհաջողվեցին. դա ես հասկացա սանդուղքով դեպի ներքև նրա սրընթաց վազքից, երկարատև ողբալի կաղկանձից։ Իմ բախտը բերեց. նա անցավ, մտավ իր սենյակը և գուռը փակեց։

Դրանից անմիջապես հետո Զողեֆը Հերթրնի հետ միասին բարձրացավ վերև, որպեսզի տղային քնացնի։ Ես ապաստան էի գտել Հերթրնի սենյակում, և ինձ տեսնելով, ծերունիս ասաց.

— Պետք է ենթադրել, որ հիմա տանը տեղ կլինի և՛ ձեզ, և՛ ձեր գոռոգութեան համար։ Այստեղ ազատ է, կարող եք տեղավորվել, և ավա՛ղ, աստված ինքը կլինի երրորդը այսպիսի վատ ընկերակցութեան մեջ։

Ես ուրախութեամբ օգտվեցի առաջարկութիւնից, ինձ գցեցի բուխարուն մոտիկ դրած բազկաթոռին. նույն ըոպեին սկսեցի դանթել ու քնեցի։

Քունս խորն էր ու քաղցր, բայց շատ շուտ այն ընդհատվեց։ Միստր Հիթքլիֆը արթնացրեց ինձ. նա հենց նոր էր ներս մտել և իր սիրալիր շարժումով հարցրեց, թե ի՞նչ եմ անում այդտեղ։

Ասացի, որ այդքան ուշ արթնաւ: Եմ մօտմ, որովհետեւ մեր սենյակի բանալին իր գրպանումն է:

Մեք բառը նրան սաստիկ վիրավորեց: Նա հաստատեց, որ *սենյակն* իմը չէ և երբեք էլ իմը չի լինի և որ նա... բայց ես չեմ կրկնի նրա բառերը և ոչ էլ կնկարագրեմ նրա սովորական վարքագիծը. նա հնարամիտ ու անխոնջ է իմ մեջ զրգովանք առաջացնելու իր ջանքերում: Երբեմն ես հույժ զարմանում եմ նրա վրա, և դա վերացնում է իմ սարսափը: Եվ, այնուամենայնիվ հավատացնում եմ, որ վագրը կամ թունավոր օձը չէին կարող ինձ ներշնչել այնպիսի սարսափ, որ նման լիներ նրա իմ մեջ արթնացրած սարսափին: Նա խոսեց Քեթրինի հիվանդության մասին և դրանում մեղադրեց եղբորս, ապա խոստացավ, որ ես իր համար կփոխարինեմ էղգարին և կդիմանամ տառապանքներին, մինչև որ ինքը էղգարի հախիցը գա:

Ես ատում եմ նրան... ես դժբախտ եմ... հիմար եմ եղել: Զգույշ եղեք, այդ մասին Ագարակատանը ոչ ոքի ոչ մի բան չասեք: Ես ամեն օր կսպասեմ ձեզ. ինձ չհիասթափեցնեք: Ի գ ա բ ե լ լ ա :

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍԵՉՈՐՍԵՐՈՐԴ

Այս նամակը կարդալուց հետո ես գնացի իմ տիրոջ մոտ և հայտնեցի, որ քույրը ժամանել է Դարավանդ և ինձ հղել է մի նամակ, որի մեջ իր ակսոսանքն է արտահայտում միսիս Լինթընի հիվանդության կապակցությամբ և ջերմորեն ցանկանում է տեսնել եղբորը: Ծանկանում է, որ եղբայրը իմ միջոցով ըստ հնարավորին շուտ, մի լուր ուղարկի ներման մասին:

— Ներմա՞ն մասին, — ասաց Լինթընը, — ես ներելու բան չունեմ, էլլին: Այսօր ևեթ դուք կարող եք գնալ Մուկգին հողմերի դարավանդ, եթե կամենում եք, և հայտնել նրան, որ ես չեմ բաւկանում, սակայն ցավ եմ զգում նրան կորցնելու համար. ոչ մի կերպ չեմ կարող մտածել, որ նա երջանիկ կլինի: Բայց խոսք անգամ չի կարող լինել, որ ես այցելեմ նրան, մենք բաժանված ենք առհավետ, և եթե նա, իրոք,

ցանկանում է ինձ լավություն անել, ասլա թող այդ սրիկան
յին, որի հետ ամուսնացել է, համոզի, որ նա թողնի հեռա-
նա այս տեղերից:

— Եվ չե՞ք գրի նրան, սըր, թեկուզ մի հակիրճ գրու-
թյուն,— աղերսանքով հարցրի ես:

— Ոչ,— պատասխանեց նա,— կարիք չկա: Իմ հարաբե-
րությունները Հիթլերի քի ընտանիքի հետ պետք է լինեն նույն-
քան սահմանափակ, որքան և նրանը՝ իմ ընտանիքի հետ:
Ես նրա համար գոյություն չունեմ:

Միստր էդգարի սառնությունը շատ ընկճեց ինձ: Ամբողջ
ճանապարհին՝ Ագարակատնից մինչև Դարավանդ, գլուխ էի
կոտրում, թե նրա ասածը քողքը հայտնելիս, ինչ ձևով գոնե
մի քիչ սրտացավություն մտցնեմ այդ խոսքերի մեջ, ինչպես
մեղմացնեմ Իզաբելլային գոնե մի քանի մխիթարական տող
գրելու նրա կտրուկ մերժումը:

Նա, հավատացեք, առավոտից անհամբեր սպասում էր
ինձ: Պարտեզի խճուղով տանը մոտենալիս նրան տեսա լու-
սամուտի մոտ և գլխով արեցի, բայց նա հետ քաշվեց, կար-
ծես վախենալով, որ կնկատեն իրեն:

Ներս մտա առանց դուռը ծեծելու: Տեսարանը տխուր էր
ու մռայլ, այդ երբեմնի ուրախ տունը դեռ երբեք չէր ունեցել
այնպիսի տեսք, որպիսին ուներ հիմա: Պետք է խոստովա-
նեմ, որ եթե ջահել լեզվի տեղը լինեի, գոնե օջախի առաջը
կավլեի և սեղանների փոշին կմաքրեի: Բայց Իզաբելլան են-
թարկվել էր շրջապատում տիրող լքվածության ոգուն: Նրա
դուրեկան դեմքը դարձել էր դժգույն ու անտարբեր, վարսերը
ցրված էին, խոպոպիկները մասամբ կախվել էին ցած, մա-
սամբ էլ ինքը ուրեի, անփույթ կերպով փաթաթել էր գլխի
շուրջը: Հավանաբար, երեկվանից նա չէր դիպել իր հա-
զուստին:

Հինդլին չկար: Միստր Հիթլերիքը նստել էր սեղանի մոտ
և թերթում էր իր հուշատետրի մեջ դրած ինչ-որ թղթեր, իսկ
երբ ներս մտա, նա վերկացավ և միանգամայն բարեկամա-
բար հարցրեց, թե ինչպես եմ ապրում, և աթոռ առաջարկեց:

Նա միակ անձնավորությունն էր, որը մարդավայել տեսք
ունեի, նույնիսկ ինձ թվաց, թե նա երբեք այդպիսի լավ

սակե շէր ունեցնէ: Երկուսն էլ հաւգումամ քանոր, այնպես էին փոխել, որ ով նախկինում նրանց շէր ճանաչել, Հիթքլիֆը կթվար ի ծնե ջենտլմեն, իսկ նրա կինը՝ մի իսկական փոքրիկ փնթի:

Իզաբելլան նետվեց ինձ ընդառաջ՝ ողջագութելու. ձեռքը մեկնեց սպասելիք նամակին:

Սա գլուխս տարտորեցի: Նա ակնարկը չհասկացավ, և երբ մոտեցա պահարանին պիսարկս հանելու, հետեւեց ինձ և համառորեն շշնջաց, որ իսկույնս իրեն աամ այն, ինչ բերել եմ հետս:

Հիթքլիֆը հասկացավ նրա խորամանկությունը և ասաց.

— Եթե ինչ-որ բան բերել եք Իզաբելլայի համար (անկասկած, բերել եք, Նելլի), տվեք իրեն: Կարիք չկա թաքուն տալ. մենք իրարից ոչինչ չենք թաքցնում:

— Բայց ես նրա համար ոչինչ չեմ բերել, — պատասխանեցի, մտածելով, որ ավելի լավ է միանգամից ճշմարտությունն ասել: — Իմ տերը խնդրեց հայտնել քոջը, որ նա հիմա իրենից ոչ նամակ սպասի, և ոչ էլ այցելություն: Ձեր ևղբայրը, տիկին, բարևում է, ցանկանում է ձեզ հրջանկություն և ներում է ձեզ իրեն հասցրած վիրավորանքի համար, բայց ենթադրում է, որ այսուհետև իր և ձեր ընտանիքների միջև եղած բոլոր կապերը պետք է խզվեն, որովհետև դրանք ոչ մի լավ բանի չեն հանգեցնի:

Միսիս Հիթքլիֆի շրթունքները մի թեթև դողացին, նա վերադարձավ իր տեղը՝ լուսամուտի մոտ: Ամուսինը կանգնեց իմ կողքին՝ օջախի առաջ, և սկսեց հարցուփորձ անել Քեթրինի մասին:

Սա նրա հիվանդության մասին պատմեցի այնքան, որքան հարմար համարեցի, իսկ նա իր հարցերով ինձնից կորզեց նրա հիվանդության պատճառների հետ կապված բոլոր փաստերը:

Սա իրավացի կերպով մեղադրեցի Քեթրինին այն բանի համար, որ այդ ամենը իր նկատմամբ հարուցեց հենց ինքը: Վերջում հույս հայտնեցի, որ Հիթքլիֆը կհետևի միստր Լինթրնի օրինակին և կխուսափի հետազայում նրա ընտանիքի հետ որևէ հարաբերություն ունենալուց:

— Միսիս Լինթընը հիմա սկսում է ապաքինվել, — ասացի, — նա է՛լ երբեք նախկինը չի դառնա, բայց կյանքը փրկեցինք: Եթե իրոք, Քեթրինը ձեզ համար ինչ-որ բան նշանակում է, պետք է խուսափեք նրա ճամփին կանգնելուց: Լավագույնը կլինի, որ դուք բոլորովին հեռանաք այս վայրերից, և որպեսքի առանց ափսոսանքի վճռեք այդ, ես կասեմ ձեզ, որ Քեթրին Լինթընը հիմա նման չէ ձեր նախկին բարեկամին՝ Քեթրին Էրնշուուին նույնքան, որքան այս երիտասարդ լեդին՝ ինձ: Նրա արտաքինը շատ է փոխվել, բնավորությունը՝ առավել ևս: Այն մարդը, որն անհրաժեշտությամբ ստիպված է նրա կյանքի ուղեկիցը լինել, իր զգացմունքը նրա նկատմամբ ապագայում կարող է պահպանել միայն այն հիշողություններով, որ նա մի ժամանակ եղել է մարդասիրությամբ և սեփական պարտքի պիտակցությամբ օժտված:

— Միանգամայն հնարավոր է, — նկատեց Հիթքլիֆը՝ աշխատելով հանգիստ երևալ. — միանգամայն հնարավոր է, որ քո տերը հենվի միայն սովորական մարդասիրության և պարտքի պիտակցության վրա: Բայց մի՞թե դու կարծում ես, որ ես Քեթրինին կթողնեմ նրա պարտի՛ զիտակցության և մաքախիւրքյան հույսին: Եվ ինչպե՞ս ես կարողանում Քեթրինի նկատմամբ ունեցած իմ զգացմունքները համեմատել նրա զգացմունքների հետ: Այս տնից հեռանալուց առաջ, դու պետք է խոստանաս, որ կհաջողացնես իմ տեսակցությունը Քեթրինի հետ. ուզում ես դա, թե չես ուզում, միևնույն է, ես կտեսնեմ նրան: Սրան ի՞նչ կասես:

— Կասեմ, միստր Հիթքլիֆ, — պատասխանեցի ևս, — որ դուք չպետք է հանդիպեք նրան, մանավանդ իմ միջոցով: Մի հանդիպում ևս իմ տիրող հետ, և դուք վերջնականապես կսպանեք Քեթրինին:

— Քո օգնությամբ կարելի է դրանից խուսափել, — սկսեց նա, — իսկ եթե այդպիսի վտանգ լինի, եթե Լինթընը նորից փորձի կնոջ կյանքը սնկառնալիքի տակ դնել, ապա, կարծում եմ՝ ես կարգարացվեմ, եթե դիմեմ ծայրահեղ քայլի: Խնդրում եմ ամենայն անկեղծությամբ ասել ինձ՝ շա՞տ կտանջվի Քեթրինը, եթե կորցնի նրան: Հենց այդ վախն է,

Պր զսպում է ինձ: Դրանում է, երևի, լինելը: և ի՞նչ զգաց-
մունքներ միջև եղած տարբերությունը. եթե նա իմ տեղը
լիներ, իսկ ես նրա, թեկուզև ամենաուժեղ ատելությունը
թունավորեր իմ կյանքը, երբեք ձեռք չէի բարձրացնի նրա
վրա: Կարող ես չհավատալ, դա քո գործն է: Ես երբեք նրան
չէի հեռացնի Քեթրինի ընկերակցությունից, քանի դեռ նա
կուղենար, որ իր ամուսինը մոտը լինի: Բայց հենց որ Քեթ-
րինը դադարեր նրան հարգելուց, ես նրա կրծքից սիրտը
կպոկեի և արյունը կխմեի: Բայց մինչև այն օրը՝ եթե չես
հավատում, ուրեմն չես ճանաչում ինձ, մինչև այն օրը,
թույլ կտայի, որ ինձ կտոր-կտոր անեն, բայց նրա գլխի մի
մազին անգամ չէի դիպչի:

— Եվ, այնուամենայնիվ, — ընդհատեցի ես, — առանց
խղճի խայթ զգալու դուք ուզում եք լիովին սպանել այդ կնոջ
վերջնական ապաքինման ամեն մի հույսը, ներխուժելով նրա
հիշողության մեջ այժմ, երբ նա ձեզ գրեթե մոռացել է, նո-
րից եք նրան ներգրավում գոտության ու անհանգստության
ժխորի մեջ:

— Կարծում ես գրեթե մոռացել է ինձ, — հարցրեց նա, —
օ՛հ. Նելլի, ախր, դու գիտես, որ այդպես չէ: Դու լավ գիտես,
լավ գիտեմ և ես, որ լինթընին տված իր ամեն մի մտած-
մունքի դիմաց, նա հազարը նվիրում է ինձ: Իմ կյանքի
ամենածանր պահերին թվում էր, թե Քեթրինը մոռացել է ինձ:
Այդ միտքը հետապնդում էր ինձ և այն ժամանակ, երբ ես
անցյալ ամառ վերադարձա այս կողմերը. միայն Քեթրինի
մի խոսքը կհարկադրեր ինձ նորից հնարավոր համարել այդ
սոսկալի միտքը: Եվ այն ժամանակ ինձ համար ոչնչություն
կդառնային և՛ լինթընը և՛ Հինդլին, և՛ բոլոր այն երազները,
որ երբևէ տեսնելիս եմ եղել: Երկու բառ այն ժամանակ կո-
րոշեին իմ ապագան՝ մահ և դժոխք. նրան կորցնելուց հետո
կյանքն ինձ համար կդառնար գեհեն:

Բայց ես հիմար էի, երբ մի պահ հավատացի, որ Քեթրինը
էղգար լինթընի նվիրվածությունը գնահատում է ավելի շատ,
չան իմրո եթե էդգարն իր ամբողջ ողորմելի էությունը սիրեր
Նշան, ութսուն տարվա մեջ նա չէր սիրի կնոջն այնպես,
ինչպես ես՝ մի օրվա մեջ: Քեթրինի՝ սիրտը իմի նման խորն

է. ինչպես ձիու սմբակի հետքի մեջ հնարավոր չէ ծովը տեղավորել, այնպես էլ նրա զգացմունքը անբաժան կերպով չի կարող պատկանել Լինթընին: Չէ մի: Հազիվ թե նա Քեթրինի համար ավելի թանկ լինի, քան իր շունը կամ ձիւն: Էդգարը չի կարող սիրվել ինձ պես: Ինչպե՞ս կարող է Քեթրինը սիրել այն, ինչ չկա նրա մեջ:

— Քեթրինն ու Էդգարը սիրում են իրար այնպես, ինչպես ամեն մի զույգ կարող է սիրել,— բղավեց Իզաբելլան անսպասելի գրգռվածությամբ:— Ոչ ոք իրավունք չունի այդ ձևով խոսել Էդգարի մասին, և ես չեմ հանդուրժի, որ ինձ մոտ անարգեն եղբորս:

— Ձեր եղբայրը ձեզ էլ է սիրում անսովոր կերպով, այնպես չէ՞,— հեզնանքով նկատեց Հիթքլիֆը:— Նա զարմանալի պատրաստակամությամբ թույլ տվեց, որ դուք լող տաք աշխարհի ալեծածան ջրերում:

— Նա չգիտի, թե ես ինչպես եմ տանջվում,— պատասխանեց Իզաբելլան:— Դա ես նրան չեմ հայտնել:

— Ուրեմն ինչ-որ բան, այնուամենայնիվ, հաղորդել եք. դուք գրել եք նրան, գրել եք, չէ՞:

— Գրել եմ, որ ես ամուսնացել եմ, դուք այդ նամակը տեսել եք:

— Եվ հետո էլ ոչի՞նչ:

— Ոչինչ:

— Իմ երիտասարդ լեզին իր կյանքում կատարված փոփոխության պահից ի վեր շատ վատ տեսք ունի,— ասացի ես:— Ինչպես երևում է ինչ-որ մեկը քիչ է սիրում նրան, և ես կռահում եմ, թե ով է նա, բայց, թերևս, ավելի լավ է անունը չտալ:

— Ես կռահում եմ, որ այդպիսին նա հենց ինքն է,— ասաց Հիթքլիֆը:— Նա այլասերվում, դառնում է փնթի: Այլևս չի ջանում դուր գալ ինձ՝ զարմանալիորեն շատ շուտ ձանձրացավ: Դու գուցե չհավատաս, բայց մեր պսակվելուց հետո հետևյալ առավոտ սկսեց լաց լինել և ասել, որ ուզում է վերադառնալ տուն: Ի դեպ, նրա մեջ ինչքան քիչ գերող բան կա, այնքան ավելի շուտ նա հարմար էակ է այս տան հա-

մար, Եվ ես հոգ կտանեմ, որ իմ կիներ ինձ շխայտառակի՝ դրսերում թափառելով:

— Կալ, սբր,— առարկեցի ես,— բայց հույս ունեմ, որ ուշադրության կառնեք հետեյալը՝ միսիս Հիթքլիֆը սովոր է, որ իրեն հետևեն ու խնամեն և որ նա դաստիարակված է որպէս մինուճար աղջիկ, որին ամեն մեկն ուրախ կլինի ծառայել: Դուք պետք է աղախին վերցնեք նրա համար, որպէսզի շրջապատում մաքրություն պահպանի, և ինքներդ էլ ձեր կնոջ նկատմամբ պետք է սրտագին վերաբերմունք ցուցաբերեք: Ինչ էլ որ մտածեք միստր Էդգարի մասին, դուք չեք կարող կասկածել, որ նրա քույրն ընդունակ է ուժեղ զգացմունքի, այլապէս ինչու պետք է թողներ իր պերճաշուք տան հարմարավետ պայմանները, բարեկամներին, կապվեր ձեզ հետ և գոհությամբ տեղափոխվեր այս ամալի վայրը:

— Ընկնելով պատրանքների մեջ՝ նա լքեց նրանց,— պատասխանեց Հիթքլիֆը,— երևակայելով, որ ես ռոմանտիկական հերոս եմ, և իմ ասպետական նվիրվածությունից անսահման ներողամտություն սպասելով: Հագիվ թե ես կարողանամ նրան առողջ դատողության տեր էակ համարել: Նա համառորեն հավատում է իմ մասին ունեցած իր առասպելական պատկերացմանը և իր ամբողջ վարմունքով աշխատում է գուրգուրել իր այդ մտացածին հերոսին: Բայց, ի վերջո, կարծեմ, նա սկսում է ճանաչել ինձ. ես այլևս չեմ տեսնում սկզբում ինձ ջղայնացնող հիմար ժպիտներ, ծամածռություններ և բթամիտ անկարողություն հասկանալու, որ ես չեմ կատակում, երբ լրջորեն երեսին ասում եմ իմ կարծիքը իր և իր սիրահարվածության մասին: Նրանից պահանջվեց մտավոր կարողությունների մեծ լարում հասկանալու համար, որ ես իրեն չեմ սիրում: Մի ժամանակ ես մտածում էի՝ ինչքան ուզում ես ասա իրեն, միևնույն է, այդ բանը նրա գլուխը չի մտնի, բայց հիմա էլ նա այդ բանը վատ է հասկանում, որովհետև այսօր առավոտյան հայտարարեց որպէս ցնցող հայտնություն, որ ինձ իրոք հաջողվեց իր մեջ առելություն ներշնչել իմ նկատմամբ: Դա Հերկուլեսյան սխրանք էր՝ հավատացնում եմ ձեզ: Եթե ես հասա դրան, ուրեմն շնորհակալ լինելու հիմք ունեմ: Կարո՞ղ եմ հավատալ

ձեր հայտարարութեանը, Իգարեւա: Հաճատա՞ցա՞ծ եք, ոչ
 ատում եք ինձ: Եթե ես մի կես օր ձեզ միասնակ թողնեմ,
 դուք հառաչելով ու շողոթորթելով նորից չե՞ք գա ինձ մօտ:
 Կարծում եմ՝ նա կուզենար, որ քո ներկայութեամբ ես դառ-
 նամ քնքշութեան մարմնացում: Նրա փառասիրութիւնը խոց-
 ված է, երբ ճշմարտութիւնը ի ցույց է հանված, բայց ինձ
 համար մեկ է, թող բոլորն էլ իմանան, որ կիրքը եղել է
 միայն միակողմանի. ես երբեք այդ մասին նրան սուտ բան
 չեմ ասել: Նա չի կարող մեղադրել ինձ իր նկատմամբ խա-
 բուսիկ փափկանկատութիւն ցուցաբերելու մեջ: Առաջին բա-
 նը, որ Ագարակասանից դուրս գալուց հետո ես արեցի նրա
 աչքերի առաջ՝ կախեցի նրա փոքրիկ շանը, և երբ նա սկսեց
 աղերսել շան համար, իմ առաջին խաբերը եղան այն մասին,
 որ ես հաճույքով կկախեի նրա տանը պատկանող ամեն մե-
 կին, բացառութեամբ մի էակի. հնարավոր է, որ նա կարծեց,
 թե այդ բացառութիւնը ինքն է: Բայց ոչ մի գազանութիւն
 նողկանք չառաջացրեց նրա մեջ. կարծում եմ, որ գազանու-
 թեամբ հրճվելը ի ծնե յուրահատուկ է նրան, միայն թե իր
 թանկարժեք անձն ապահով լինի վտանգից: Եվ մի՞թե ան-
 հեթեթութիւն և իսկական ապուշութիւն չէ, երբ այդպիսի
 մի ողորմելի ստրկուհի. ստորամիտ մի քած, բնկնում է երա-
 ղանքների գիրկը՝ երեւակայելով, որ ես կարող եմ սիրել իրեն:
 Քո տիրոջն ասա՝ Նելլի, որ ես կյանքում երբեք չէի հանդի-
 պել այնպիսի մի արգահատելի էակի, որպիսին է նրա քույրը:
 Նա նույնիսկ խայտառակում է կինթըն անունը: Երբեմն,
 հնարամիտ լինելու պատճառով, մեղմանում էի. երբ փորձեր
 էի անում ստուգել, թե էլ ինչ նվաստացում կարող է նա տա-
 նել և հետո նորից անամոթալ ար սողալ և ստրկորեն քծնել
 իմ ոտքերի տակ: Բայց ասա՝ նաև ոչ իր եղբայրական ու
 դատավորական սիրտը թող շանհանգստանա. հս խստորեն
 վարվում եմ օրենքի սահմաններում: Մինչև օրս խուսափել
 եմ նրան ամենափոքր իրավունքն անգամ տալ, որ ապահար-
 զան պահանջի: Դեռ ավելին, նա հարկադրված չի լինի խրնդ-
 րել որևէ մեկին, որ մեզ բաժանի: Եթե կամենում է, կարող
 է հեռանալ: Նրա ձանձրացնող ներկայութիւնը չի հատուցի
 այն հաճույքը, որ ստանում ես՝ նրան տանջելով:

— Միստր Հիթքրիֆ, — ասացի ես, — դա խելացնոր մար-

դու խոսակցութիւն է: Ձեր կինը, ամենայն հավանականութեամբ, համոզված է, որ դուք խելագար եք. դրա համար նա մինչև հիմա համբերատար է եղել ձեր հանդեպ, բայց այժմ, երբ ասում եք, որ կարող է գնալ, նա, անշուշտ, կօգտվի այդ թույլտվութիւնից: Ախր դուք, տիկին, այնքան էլ հմայված չեք նրանով, որ կամովին մնաք մօտը:

— Զգո՛ւյշ, էլլեն,— պատասխանեց Իզաբելլան, որի աչքերը փայլատակեցին ցասումից. դրանց արտահայտութիւններից, անկասկած երևում էր, որ ամուսնուն լիովին հաջողվել էր կնոջ մեջ ատելութիւն առաջացնել իր հանդեպ:— Նրա ոչ մի խոսքին մի հավատաւ: Նա ստախոս սատանա է, հրեշ է և ոչ թե մարդկային էակ: Նա առաջ էլ էր ասում, որ ես կարող եմ հեռանալ. մի անգամ փորձ արեցի, բայց նորից չեմ համարձակվի կրկնել այն: Միայն, էլլեն, խոստացիր, որ դու նրա անարգ խոսակցութեան մի վանկն անգամ չես հաղորդի եղբորս կամ Քեթրինին: Ինչ էլ որ պնդի, նա ցանկանում է մի բան՝ զրգոել էղգարին և հասցնել նրան հուսահատութեան, ասում է՝ ամուսնացել է ինձ հետ լոկ մի նպատակով, որպեսզի էղգարին գցի իր իշխանութեան տակ, բայց այդ իշխանութիւնը նա չի ստանա, ես ավելի շուտ կմեռնեմ: Հուշս ունեմ և աղոթում եմ միայն այն բանի համար, որ նա մոռանա իր դիվային խոհեմութիւնը և սպանի ինձ: Իմ միակ հաճույքը կլինի այն, որ կամ ինքս մեռնեմ, կամ էլ նրան մեռած տեսնեմ:

— Եվ այսպե՛ս, այսօրվա համար բավական է,— ասաց Հիթթլիֆը:— Երբ քեզ կանչեն դատարան, նեւի, հիշիր նրա այդ խոսքերը: Եվ ուշադիր նայիր նրա դեմքին. մի քիչ էլ, և նա ինձ համար հարմար զույգ կդառնա: Ոչ, հիմա դուք, Իզաբելլա, չեք կարող ձեր սեփական պահապանը լինել: Որպես օրինավոր հովանավորող, ես պետք է պահեմ ձեզ իմ խնամակալութեան տակ, ինչքան էլ այդ պարտականութիւնը անախորժ լինի ինձ համար: Գնացե՛ք վերնահարկ, ես անձնական բան ունեմ էլլեն Դինին ասելու: Ոչ, ոչ այս կողմը. ասացի, որ բարձրանաք վերնահարկ: Մանկիկս, այ սա է հեպի սանդուղք տանող ճանապարհը:

Նա դուրս հրեց նրան սենյակից ու փնթփնթալով հետ վերադարձավ:

— Ես գթասիրտ չեմ, գութ չունեմ: Ինչքան ավելի շատ է որդը գալարվում, այնքան ավելի ուժեղ ցանկություն է մեջս առաջանում ճզմել, դուրս թափել նրա աղիքները: Դա բարոյական մարմաջ է. ես ավելի մեծ եռանդով շփում եմ խոցը, որ ավելի ևս ուժեղացնեմ ցավը:

— Դուք հասկանո՞ւմ եք, թե ինչ է նշանակում «գութ» բառը,— ասացի ես՝ շտապելով, զխարկս վերցնել:— Դուք գեթ մեկ անգամ ձեր կյանքում զգացե՞լ եք այն:

— Գլխարկը դիր տեղը,— ընդհատեց նա՝ տեսնելով, որ ես մտադիր եմ մեկնել:— Դեռ չես գնա: Մոտ եկ, նեղի: Ես կամ պետք է համոզեմ, կամ էլ ոտիպեմ քեզ՝ օգնել ինձ իրագործելու Քեթրինին անհապաղ տեսնելու իմ որոշումը: Երգվում եմ՝ ես չեմ ուզում նրան շարիք պատճառել, չեմ ցանկանում աղմուկ բարձրացնել, զայրացնել կամ վիրավորել միստր Լինթընին. միայն ուզում եմ հենց Քեթրինից լսել, թե ինչպես է զգում իրեն և ինչու է հիվանդացել, հարցնել, թե ինչով կարող եմ նրան օգտակար լինել: Երեկ գիշեր ես վեց ժամ սպասեցի Ագարակատան պարտեզում և այս գիշեր էլ կգնամ այնտեղ, կգնամ ամեն գիշեր, ամեն օր, մինչև, որ պատեհ առիթ ունենամ տուն մտնելու: Եթե հանդիպեմ էդգար Լինթընին, առանց վարանելու ես նրան գետին կտապալեմ, և այնքան կտամ, որ նա հանգիստ մնա, քանի դեռ ես այնտեղ կլինեմ: Եթե ծառաները դիմադրեն ինձ, ես նրանց կսպառնամ այս ատրճանակներով: Բայց ավելի լավ չի՞ լինի կասեցնել իմ հանդիպումը նրանց կամ նրանց տիրոջ հետ: Իսկ դու շատ հեշտությամբ կարող ես այդ բանն անել: Իմ գալու մասին կհայտնեմ քեզ, և դու աննկատելիորեն ինձ ներս կթողնես, հենց որ Քեթրինը միայնակ մնա, և մինչև իմ հեռանալը կհսկես ինձ. քո խիղճը լիովին հանգիստ կլինի՝ դու շարիքը կխափանես:

Ես բողոքում էի, չէի ուզում դավաճանել իմ տիրոջը, բացի այդ Հիթքլիֆին համարում էի դաժան ու եսամոլ այն պատճառով, որ նա իր անձնական բավականության համար խախտում էր միսիս Լինթընի խաղաղ կյանքը:

— Ամենահառաքակ պատահարը ցավագին ցնցում է նրան,— ասացի ևս:— Նա նյարդերի կծիկ է, համոզված եմ, չի դիմանա այդ անակնկալ ցնցումին: Մի՛ պնդեք, սրբ,

այլապէս ես ստիպւած կլինեմ ձեր դիտաւորութիւնների մասին հայտնել իմ տիրոջը: Նա միջոցներ ձեռք կառնի, իր տունը և տնեցիներին կապաշտպանի անթույլատրելի ներխուժումից:

— Այդ դեպքում ես էլ միջոցներ ձեռք կառնեմ, որ քեզ ապահով փակեմ այստեղ, սիրելիս,— ճշաց Հիթքլիֆը:— Դու մինչև առավոտ չես հեռանա Մոլեգին հողմերի դարավանդից: Հիմարություններ ես ասում, երբ պնդում ես, թե Քեթրինը չի ուղում ինձ տեսնել, ես չեմ ցանկանում նրան անակնկալի բերել: Դու պետք է նախապատրաստես նրան, հարցնես՝ կարո՞ղ եմ գալ, թե՞ ոչ: Ասում ես, որ նա երբեք իմ անունը չի հիշում և որ այն երբեք չի հիշվում նրա ներկայութեամբ: Ո՞ւմ հետ խոսի իմ մասին, եթե այդ տանը ես արգելւած թեմա եմ: Նա կարծում է, որ դուք բոլորդ էլ նրա ամուսնու լրտեսներն եք: Օ՛, ես կասկած չունեմ՝ նա ձեր մեջ ասես դժոխքում լինի: Նրա լությունից կուհում եմ այն ամենը, ինչ նա զգում, վերապրում է: Դու ասում ես նա հաճախ անհանգիստ է, տազնապալից տեսք ունի: Մի՞թե դա անդորրութեան նշան է: Դու ասում ես, որ նրա մտքերը խախտւած են: Գրողը տանի, ինպե՞ս կարող է այլ կերպ լինել, երբ նա գտնվում է սոսկալի մեկուսացման մեջ: Եվ այդ ձանձրալի ողորմելի մարդը խնամում է կնոջը՝ ելնելով պարտի գիտակցումից ու մաւղասիրութեան: Գրաւորութեանից ու կարեկցանքից: Հղգարը կարող է կաղնի տնկել ծաղկամանի մեջ և սպասել, որ այն աճի, ճիշտ այդպէս էլ կարող է սպասել, որ Քեթրինը ուժերը վերականգնի շնորհիվ իր հոգատարութեան: Եվ միանգամից պայմանավորվենք. ուզո՞ւմ ես այստեղ մնալ, որ ես ինձ համար ճանապարհ հարթեմ Քեթրինի մոտ՝ շնայած կիներն և նրա ծառաների դիմադրութեանը: Թե՞ կլինես իմ բարեկամը, ինչպէս եղել ես մինչև հիմա, և կկատարես այն, ինչ պահանջում եմ: Որոշիր, որովհետև միտք չունի մի բոլոր անգամ հապաղելու, եթե դու համառ շարամուրթեամբ պնդում ես քոնք:

Եվ այսպէս միասոր կոքվուդ, ես վիճում, բողոքում և հիսուն անգամ նորով կերպով հրաժարվում էի, բայց, վերջի վերջո, նա «տիպեց ինձ համաձայնել: Ես պարտավորվեցի

նրա նամակը տանել իմ տիկնոջը, և եթե տիկինը համաձայնի, խոստացա հայտնել նրան Լինթրնի առաջին իսկ բացակայության մասին, որպեսզի նա կարողանա գալ և տուն մտնել, ինչպես կարող է. ես ինքս այդ պահին այնտեղ չեմ լինի և ծառաներին էլ կուղարկեմ մի տեղ: Լա՞վ էր, թե վատ: Վախենում եմ, որ վատ էր, թեև անխուսափելի էր: Ես կարծում էի, թե իմ գիշողությամբ կասեցրի մի նոր պայթյուն, և մեկ էլ կարծում էի, որ այդ հանդիպումը գուցե նպաստավոր ճգնաժամ առաջացնի Քեթրինի հոգեկան հիվանդության մեջ. դրա հետ միասին, հիշում էի միստր Էդգարի խստիվ կշտամբանքը՝ զեկուցումներով շներկայանալ իրեն, ջանում էի մեղմացնել տագնապներս՝ շարունակ կրկնելով, որ եթե, խիստ դատելով, կարելի է իմ արարքը խաբված վստահություն համարել, ապա դա կլինի իմ վերջին արարքը: Այնուամենայնիվ, իմ վերադարձի ուղին շատ ավելի տխուր էր, քան իմ ճանապարհը դեպի Դարավանդ. ես տանջվում էի վարանումների մեջ, մինչև որ կարողացա նամակը հասցնել միսիս Լինթրնի ձեռքը:

— Բայց Քեննեթն արդեն այստեղ է, ես կգնամ ներքև և կասեմ իրեն, որ դուք լավ եք զգում: Իմ պատմությունը, ինչպես մենք ասում ենք, երկարաշունչ է, այն դեռ մի ամբողջ առավոտվա համար կբավականացնի:

Տանջալից է և մռայլ, մտածում էի ես, երբ բարի կինը ցած իջավ, որ բժշկին ընդունի, և բուրորվին էլ ոչ այնպիսի մեկը, որին ես կընտրեի հաճույքի համար: Բայց միևնույն է, ես միսիս Դինի դառնահամ խոտերից կպատրաստեմ բուժիչ հեղուկ, և ամենից առաջ կասեմ ինքս ինձ՝ զգուշացիր, Քեթրին, Հիթքլիֆի փայլող հայացքի թովչանքից: Ես կընկնեմ անախորժ վիճակի մեջ, եթե սիրտս տամ այդ ջահել անձնավորությունը, և աղջիկը կգառնա իր մոր երկրորդ հրատարակությունը:

Անցավ մի շաբաթ ևս: Իմ առողջությունը օրեցօր ավելի ու ավելի էր ամրանում: Ես հարևանիս ամբողջ պատմությունը լսեցի մի քանի անգամ նստելով նրա մոտ, երբ տնտեսուհին պատմում էր ավելի կարևոր զբաղմունքների ժամերի հաշվին: Այժմ կշարունակեմ իր սեփական խոսքերով՝ միայն մի քիչ ավելի սեղմ: Ընդհանուր առմամբ նա հիանալի պատմող է, և չեմ կարծում, որ կկարողանամ նրա ոճը բարեփոխել:

— Երեկոյան, — ասաց նա, — Դարավանդ այցի գնալու երեկոյան, ես գիտեի, ասես, տեսնում էի, որ միտար Հիթքլիֆը ինչ-որ մոտիկ տեղ սպասում է: Խուսափում էի դըրսում երևալ, որովհետև նրա նամակը տակավին գրպանումս էր, և չէի կամենում, որ ինձ նորից վախեցնեն ու ջղայնացնեն:

Վճռեցի նամակը չհանձնել, մինչև որ իմ տերը մի որևէ տեղ չգնա, որովհետև չէի կարող գուշակել, թե այն ինչպես կազդի Քեթրինի վրա: Հետևանքը եղավ այն, որ նամակը երեք օրից շուտ չհասավ նրա ձեռքը: Զորքորդ օրը կիրակի էր, նամակը տարա հիվանդի սենյակը միայն այն ժամանակ, երբ տան բոլոր անդամները գնացել էին եկեղեցի:

Մնացել էր մի ծառա, որպեսզի ինձ հետ միասին տունը պահպաներ: Ժամերգության պահերին մենք տան դռները ընդհանրապես փակած էինք պահում, բայց այս անգամ եղանակն այնքան տաք էր ու հաճելի, որ ես դռները լայն բաց արի և այդպես կատարեցի իմ խոստումը, քանի որ գիտեի, ինչ ով պիտի գար, և ծառային ասացի, որ տիկինը նախնիք է ուզում, և որ նա վազելով պետք է գնա գյուղ հասնի և մի քանի հատ բերի, իսկ դրանց արժեքը կվճարվի վաղն առավոտյան: Նա մեկնեց, իսկ ես բարձրացա վերնահարկ:

Միսիս Լինթընը սովորականի պես լայն, սպիտակ շորը հագնելով, թեթև շալը ուսերին, սենյակի խորքում նստել էր լուսամուտի մոտ: Հիվանդության սկզբի օրերին նրա խիտ ու նրբաշարժվող մարմնը մասամբ կտրել էին, և հիմա կարճ կտրած ճաշերի բնական գանգուրները սանրած էր դեպի քունքերն ու վիզը: Նրա տեսքը փոխվել էր, ինչպես ասել էի Հիթքլիֆին,

բայց երբ հանգիստ էր լինում, փոխված դիմագծերի մեջ փայլին էր տալիս երկնային գեղեցկություն:

Աչքերի փայլը փոխարինվել էր երազկոտ ու մելամաղձոտ մեղմությունմբ: Դրանք այլևս շրջապատի իրերին նայող հայացքի տպավորություն չէին թողնում, դրանք, ասես, շարունակ հառած էին անհաս հեռուներ, այս աշխարհի սահմաններից դուրս՝ կասեիք դուք: Դեմքի գունատությունը (կազդուրվելուց հետո հյուծված տեսքը չբացել էր), մտային խանգարման հետևանքով առաջացած դրա տարօրինակ արտահայտությունը, թեև ունեին իրենց ցավոտ պատճառները, բայց, այդուհանդերձ, առաջացնում էին հուզիչ համակրանք նրա նկատմամբ: Ես կարծում եմ՝ ինձ, ինչպես և նրան տեսած ամեն մեկի համար, այս բոլորը շոշափելի ապացույցներ էին, դրանք ժխտում էին ապաքինումը և նրա վրա դնում դատապարտվածության դրոշմը:

Պատուհանի գոգին նրա առաջ դրված էր բաց արած մի գիրք: Հաղիվ նկատելի քամին ժամանակ առ ժամանակ շուռ էր տալիս էջերը: Ես կարծում էի, որ գիրքն այնտեղ դրել էր լինթընը, որովհետև Քեթրինը երբեք չէր փորձում միտքն զբաղեցնել ընթերցանությամբ կամ մի որևէ այլ բանով, և էդգարը ժամեր էր վատնում՝ ջանալով նրա ուշադրությունը զբաղեցնել մի ինչ-որ բանով, որ առաջներում նրան հաճույք էր պատճառում:

Քեթրինը հասկանում էր նրա նպատակը և, եթե տրամադրությունը լավ էր լինում, հանգիստ հանդուրժում էր նրա ջանքերի լարումը, և միայն հասկացնել էր տալիս, որ դրանք անօգուտ են՝ մերթ ընդ մերթ զսպելով իր հոգնած հառաչանքը և, ի վերջո, ընդհատելով նրան իր շատ տխուր ժպիտով ու համբույրով: Մի ուրիշ անգամ նա անհամբերությամբ շուռ էր գալիս և դեմքը թաքցնում ձեռքերի ափերի մեջ կամ նույնիսկ ջղայնացած հրում էր էդգարին մի կողմ. այդպիսի դեպքերում նա կնոջը միայնակ թողնում, հեռանում էր՝ զգալով, որ ոչնչով չի կարող օգնել նրան:

Գիմմերթընի եկեղեցու զանգերը շարունակում էին դողանջել, լսվում էր հովտում ջրառատ գետակի ականջ շոյող մեղմ աղմուկը, որին փոխարինում էր ծառերի դեռ չբացված սաղարթի սոսափյունը, հատկապես ամառ ժամանակ,

երբ շ. Վերը կանաչ էին հագնուհ, իւացնում էր Ագարակա-
տան շրջապատի այդ երաժշտությունը Մուկեգին հողմերի
դարավանդում: Խաղաղ օրերին գետակի աղմուկը, ուժեղ
հալոցից կամ անընդհատ տեղացող անձրևներից հետո, միշտ
լսվում էր: Քեթրինը լսում, մտածում էր Մուկեգին հողմերի
դարավանդի մասին, եթե միայն առհասարակ մտածում,
լսում էր որևէ բան: Նա ուներ անմիտ, սառը հայացք. տե-
սողության կամ լսողության միջոցով հազիվ թե կարողանար
ճանաչել շրջապատը:

— Ահա ձեզ նամակ, միսիս Լինթըն,— ասացի ես, այն
զգուշությամբ ղնելով գոգը:— Դուք պետք է կարդաք ան-
միջապես, որովհետև սպասում են պատասխանի: Բացե՛մ
նամակը:

— Այո,— պատասխանեց նա՝ շնայելով նամակին:

Ծրարը բաց արի: Դա մի շատ հակիրճ նամակ էր:

— Դե հիմա կարդացեք,— շարունակեցի ես: Նա ձեռքը
հետ քաշեց և նամակն ընկավ հատակին: Ես բարձրացրի
այն, դրեցի գոգը և կանգնած սպասեցի, թե երբ կբարեհաճի
ցած նայել, բայց նա երկար ժամանակ հայացքը չէր իջեց-
նում, և ես, ի վերջո, կրկին խոսեցի:

— Կարդա՛մ ձեզ համար, տիկին: Նամակը միստր Հիթ-
քլիֆից է:

Նա ցնցվեց, հիշողության աղոտ լույս արտացոլվեց՝ դեմ-
քին, ճիգ թափեց, որ մտերը կարդավորի: Հետա նամակը
վերցրեց և, կարծես, ուզում էր կարդալ, բայց երբ տեսավ
ստորագրությունը, հառաչեց: Այդուհանդերձ, ես հասկացա,
որ բովանդակությունը նրան չհասավ, որովհետև, երբ ցան-
կացա պատասխանը լսել, նա միայն ցույց տվեց ստորագրու-
թյունը և տխուր ու պրպտող ագտհոթյամբ նայեց ինձ:

— Նա ցանկանում է ձեզ տեսնել,— ասացի ես՝ կռահե-
լով, որ հարկավոր է բացատրություն տալ:— Հիմա նա պար-
տեզում անհամբեր սպասում է, թե ես իրեն ինչ պատասխան
կբերեմ:

Խոսքը լավարտած, ես տեսա, թե ինչպես մի մեծ շուն,
որ պտտկել էր արևի տակ՝ խոտի վրա, ցցեց ականջները,
ասես ուզում էր հաչել, բայց հետո իջեցրեց պոչը և սկսեց

խաղացնել. այդ շարժումով ուղեց հայտնել, թե մոտենում է ինչ-որ մեկը, որն իր համար օտարական չէ:

Միսիս Լինթընը հակվեց առաջ և շունչը պահած ականջ դրեց: Մեկ րոպե անց գավիթում ոտնաձայներ լսվեցին: Բաց դուռը շափազանց ուժեղ փորձություն եղավ Հիթքլիֆի համար. չդիմացավ, ներս մտավ: Ըստ երևույթին, նա կարծել էր, թե ես խուսափում էի իմ խոստումը կատարելուց և որոշեց ապավինել իր սեփական համարձակությանը:

Քեթրինը լարված ազահույսամբ նայում էր դռան կողմը: Ներս մտնողը քիչ էր մնացել սենյակը շփոթի: Քեթրինը ձեռքի շարժումով հասկացրեց ինձ, որ նրան ներս թողնեմ, բայց դռան շնամին դեռ չէի հասել, երբ նա գտավ մեր դուռը և մի ակնթարթ հետո արդեն կանգնած էր Քեթրինի կողքին ու նրան սեղմում էր իր կրծքին:

Հինգ րոպե նա ո՛չ խոսում, և ո՛չ էլ բաց էր թողնում Քեթրինին, և այդ ընթացքում Հիթքլիֆը նրան պարզեց շատ ավելի համբույրներ, քան իր ամբողջ անցյալ կյանքում, բայց նախկինում իմ տիրուհին միշտ առաջինը ինքն էր նրան համբուրում: Եվ ես պարզ տեսնում էի, որ Հիթքլիֆը հազիվ էր կարողանում դիմանալ անտանելի տվայտանքին և չնայել նրա դեմքին: Նա, ինչպես ես, Քեթրինին տեսնելու պահից համոզվեց, որ վերջնական ապաքինման ոչ մի հույս չկա. նա դատապարտված է և, իհարկե կմեռնի:

— Օ՛, Քեթի, օ՛, կյանքս, ինչպե՞ս կարող եմ դիմանալ,— դա նրա արտասանած առաջին նախադասությունն էր, որ ասվեց անկեղծ հուսահատությամբ:

Հիմա Հիթքլիֆը նրան նայում էր այնպիսի սեեռուն ու լուրջ հայացքով, որ թվում էր, թե հայացքի լարվածությունից ուր որ է արցունքներ կթափվեն աչքերից, բայց աչքերը վառվռում էին տառապանքից. աչքերի մեջ արցունքներ չկային:

— Դե՞, հիմա էլ ինչ,— ասաց Քեթրինը՝ հենվելով բազկաթուռի մեջքին, ու խոժոռված հոնքերի տակից հանկարծ նայեց Հիթքլիֆին. նրա տրամադրությունը շարունակ տատանվում էր արագորեն փոփոխվող քմահաճույքների հետ միասին:

— Դու և էդգարը ինձ սրտաբեկ արեցի՞ք, Հիթքլիֆ: Եր-

կուսդ էլ գալիս եք ինձ մոտ, որպէսզի ողբաք ձեր արարք-
ների համար, կարծես Ղուլ այն մարդիկն եք, որոնց պետք
է կարեկցել: Ես չեմ կարեկցի, չեմ խղճաւ: Դու սպանեցիր
ինձ, և կարծեմ դա քեզ օգուտ բերեց. ի՞նչ ուժեղ մարդ ես:
է՛, իմ մեռնելուց հետո ինչքա՛ն պիտի ապրես:

Հիթթելիֆը մի ծնկով հենվիլ էր հատակին, որ գրկի նրան.
փորձեց վերկենալ, բայց Քեթրինը բռնեց նրա մազերից և
չէր թողնում շարժվի:

— Կուզենայի քեզ այ այսպէս բռնած պահել,— շարու-
նակում էր նա դառնութեամբ,— մինչև որ երկուսս էլ մեռ-
նենք: Ինչքան ուզում է տառապես, ինձ համար միևնույն է:
Իսկ ինչո՞ւ չպետք է տառապես, ախր, ես էլ եմ տանջվում:
Կմոռանա՞ս ինձ: Քեզ երջանիկ կզգա՞ս, երբ ես հողի տակ
լինեմ: Քսան տարի հետո չե՞ս ասի. «Սա Քեթրին էրնշուռի
գերեզմանն է: Տարինհի առաջ ես սիրում էի նրան, դժբախ-
տություն ունեցա կորցնելու, բայց դա անցավ, դնաց: Այդ
ժամանակվանից ի վեր ես շատերին եմ սիրել: Իմ երեխա-
ներն ինձ համար ավելի թանկ են, քան նա, մահվան մահի-
ճում չեմ ուրախանա, որ զնալու եմ նրա մոտ, ես կտխրեմ,
որ պետք է թողնեմ նրանց»: Այդպէս չե՞ս ասի, Հիթթելիֆ:

— Մի տանջիր ինձ, այլապէս ես կխեղազարվեմ քեզ
նման,— ճշաց Հիթթելիֆը՝ նրա ձեռքից գլուխն ազատելով և
ատամները կրճտացնելով:

Երկուսով միասին սառնարյուն դիտողի համար ներկա-
յացնում էին մի տարօրինակ ու զարհուրելի տեսարան: Իզուր
չէր, որ Քեթրինը ենթադրում էր, թե դրախտն իր համար կլի-
ները աքսորավայր, եթե միայն բաժանվելով մեռնող մարմ-
նից, չհրաժարվեր նաև իր բարոյական կերպարից: Այժմ նրա
դեմքը իր սպիտակ այտերով, անարյուն շրթունքներով և
փայլող հայացքով արտահայտում էր վայրագ վրեժխնդրու-
թյուն: Մատների մեջ պինդ բռնած պահում էր մի փունջ
մազ, որ պոկել էր նրա գլխից: Հիթթելիֆը, մի ձեռքով հեն-
վելով հատակին, մյուսով բռնելով նրա թևից, վերկացավ:
Նրա զգուշութիւնը հիվանդի նկատմամբ այնքան շնչին էր,
որ երբ մատները հետ քաշեց, ես Քեթրինի անգույն մաշկի
վրա նկատեցի շորս կապույտ բիծ:

— Մի՞թե մոլագար ես դարձիլ,— զայրալից ասաց նա,—

որ մեռնելու պահին անգամ այդ ձևով ես ինձ հետ խոսում: Չե՞ս մտածել այն մասին, որ այդ բոլոր խոսքերը դրոշմված կմնան իմ հիշողության մեջ և հետագայում ավելի խոր կմխրճվեն հիշողությանս խորքերը, երբ դու այլևս չես լինի: Դու ինքդ էլ գիտես, որ ստում ես, երբ ասում ես, թե ես սպանեցի քեզ: Քեթրին, գիտես, որ ես ավելի շուտ կմոռանամ ինքս ինձ, քան քեզ: Մի՞թե քո դիվային եսամոլության համար բավական չէ այն, որ ես տանջալից կերպով կգալարվեմ դժոխքում, մինչ դու կապրես խաղաղ կյանքով:

— Ես հանդիստ չեմ ունենա, — հառաչեց Քեթրինը, որի սրտի ուժեղ ու անհավասար բարախյունը փոխարինվեց ֆիզիկական թուլության զգացումով. ծայրահեղ հուզմունքից սիրտն այնպես էր խփում, որ դա և՛ լսվում, և՛ նկատվում էր:

Նա այլևս ոչինչ չասաց, մինչև որ նույն անցալ. հետո շարունակեց, բայց ավելի մեղմ.

— Ես չեմ ցանկանում, որ դու ավելի շատ տանջվես, քան ես ինքս, Հիթքլիֆ: Ես միայն ուզում եմ, որ մեզ այլևս երբեք չբաժանեն իրարից. եթե իմ որևէ խոսքը հետագայում քեզ տանջի, մտածի, որ հույի տակ ես էլ եմ տանջվում և, ի սեր ինձ, ներիր ինձ: Մոտեցիր և նորից շոքիր կողքիս: Դու կյանքում երբեք ինձ վատություն չես արել: Ո՛չ, եթե զայրանում ես՝ ինձ համար ավելի ծանր կլինեն հիշել այդ, քան քեզ համար, երբ կհիշես իմ կուպիտ խոսքերը: Չե՞ս ուզում նորից մոտենալ: Մո՞տ եկ:

Հիթքլիֆը հետևից մոտեցավ նրա բազկաթոռին և հակվեց նրա վրա, բայց հակվեց այնպես, որ նա շտեմնի իր դեմքը, որը հուզմունքից դարձել էր մեռելագույն: Քեթրինը շուտ եկավ, որ նայի նրան, նա թույլ շտվեց: Կտրուկ շուտ գալով մոտեցավ բուխարուն և լուռ կանգնած մնաց՝ մեջքով դեպի մեղ:

Միստր Լինթընի հայացքը կասկածանքով հետևում էր նրան: Նրա ամեն մի շարժումը Քեթրինի մեջ արթնացնում էր մի նոր միտք: Լռելուց և նրան երկար նայելուց հետո Քեթրին շարունակեց՝ զայրալից հուսահատական տոնով դիմելով ինձ.

— Օ՛, տեսնում ես, Նելլի, նա ոչ մի բան չի ուզում գթաշարժվել, որ փրկի ինձ գերեզմանից: Ահա թե ինչպես եմ ես սիրված եղել: Բայց դա կարևոր չէ: Դա իմ Հիթքլիֆը չէ: Իմ Հիթքլիֆին ես, այնուամենայնիվ, կսիրեմ և կտանեմ նրան հետս, նա իմ հոգու մեջ է: Եվ,— մտածկոտ ավելացրեց,— վատն այն է, որ ձանձրացել եմ այս ողորմելի բանտից: Հոգնել հմ այստեղ փակված մնալուց: Զգտում եմ ընկնել այն հրաշագեղ աշխարհը և միշտ մնալ այնտեղ՝ թեկուզև արցունքների միջից, աղոտ կերպով շտեմելով այն և դրա համար տանջվելով հալումաշ եղած սրտիս պատերի մեջ: Բայց իրականում ես այդ աշխարհի հետ եմ, նրա մեջ եմ: Նելլի, կարծում ես դու ավելի լավ ես և ավելի երջանիկ, քան ես, որովհետև դու առողջ ես և ուժեղ: Դու խղճում ես ինձ՝ շատ շուտով դա կփոխվի: Ես կխղճամ քեզ: Ես աներևակայելի հեռու և բարձր կլինեմ ձեր բոլորից: Տարօրինակն այն է, որ նա իմ կողքին չի լինի,— շարունակում էր նա ինքն իրեն:— Ես կարծում էի, նա այդպես էլ ցանկանում է: Հիթքլիֆ, սիրելիս, հիմա դու չպետք է համառես: Մոտեցիր ինձ, Հիթքլիֆ:

Քեթրինը անհամբերությամբ վերկացավ՝ հենվելով բազկաթոռի բազուկին: Նրա այդ հրամայական կանչի վրա Հիթքլիֆը ծայրահեղ հուսահատությամբ շուռ եկավ դեպի նա: Նրա լայն բացված ու արտասովորից աչքերը մոլեղնաբար փայլելով նայում էին Քեթրինին, կուրծքը ջղածդաբար բարձրանում իջնում էր: Մի պահ կանգնած մնացին իրարից անջատ, իսկ թե ինչպես նրանք միացան, ես շտեմա, բայց Քեթրինը նետվեց առաջ, Հիթքլիֆը բռնեց նրան, և նրանք զորկախառնվեցին, որից ինձ թվաց, իմ տիրուհին երբեք կենդանի դուրս չի պրծնի. և կարծես նա իսկապես անզգայացել էր: Հիթքլիֆը նետվեց դեպի ամենամոտ բազկաթոռը, ես շտապ մոտեցա Քեթրինին, որ տեսնեմ՝ հո չի ուշաթափվել, Հիթքլիֆը մոնչաց ինձ վրա և կատաղած շան նման, փրփուրը բերանին, տենչացող եռանդով նրան քաշեց դեպի իրեն: Ես այնպիսի զգացում ունեի, որ ասես կողքիս կանգնած էր մի ուրիշ էակ: Թվում էր, թե նա չի հասկանում մարդկային լեզուն՝ թեև ես խոսում էի հետը, ուստի քաշվեցի մի կողմ և շփոթված լռեցի:

Քեթրինի կատարած մի շարժումը մի փոքր հանգստացրեց ինձ. նա ձեռքը բարձրացրեց, որ գրկի Հիթքլիֆի վիզը և նրա գրկում իր այտը հպեց նրա այտին, իսկ Հիթքլիֆը խելացնոր համբույրներով նրան գուրգուրում, կատաղորեն ասում էր.

— Դու ինձ հասկացնել ես տալիս, թե ինչքան դաժան ես եղել՝ դաժան և կեղծ: Ինչո՞ւ էիր ինձ արհամարհում: Ինչո՞ւ դավաճանեցիր քո սեփական սրտին, Քեթի: Ես սփոփանքի խոսքեր չունեմ: Դու արժանի ես դրան: Դու ինքդ քեզ սպանեցիր: Այո, դու կարող ես համբուրել ինձ, լաց լինել և համբույրներ ու արցունքներ կորզել ինձնից: Դրանք կխորտակեն, կդատապարտեն քեզ: Դու սիրում էիր ինձ, հապա ի՞նչ իրավունք ունեիր լքել ինձ, ի՞նչ իրավունքով, դե պատասխանիր, ի սեր այն հակումի՞, որ ունեիր Լինթընի նկատմամբ: Երբ ո՞չ աղետը, ո՞չ ստորացումը և ո՞չ էլ մահը՝ մի խոսքով այն ամենը, որ աստված և սատանան կարող են ուղարկել, չէին կարող մեզ իրարից անջատել, ինքզինքդ արեցիր այդ, քո սեփական կամքով: Ես չեմ կոտրել քո սիրտը, ինքզինքդ կոտրեցիր այն, և դրանով դու կոտրեցիր նաև իմ սիրտը: Եվ ամենավատն այն է, որ ես պինդ եմ: Մի՞թե ես ուզում եմ ապրել: Եվ դա ի՞նչ կյանք կլինի, երբ դու... Օ՛, աստված իմ, մի՞թե կուղենաս ապրել, երբ հոգիդ գերեզմանում է:

— Հանգիստ թող, — հեկեկում էր Քեթրինը: — Եթե վատ եմ վարվել՝ դրա համար ես մեռնում եմ: Բավական է: Դու էլ լքեցիր ինձ, բայց ես քեզ չեմ մեղադրի: Ես ներում եմ քեզ, դու էլ ինձ ներիր:

— Դժվար է ներել և նայել այդ աչքերին, և բռնել ու զգալ այդ հյուծված ձեռքերը, — պատասխանեց նա: — Մի անգամ էլ համբուրիր ինձ և մի թող, որ նայեմ քո աչքերին: Ես ներում եմ քեզ ինձ պատճառած ցավի համար: Ես սիրում եմ ինձ սպանողին... բայց քեզ սպանողին... ինչպե՞ս կարող եմ նրան էլ սիրել:

Նրանք լռեցին... այտերը հպիլով իրար, արցունքները խառնվում, թրջում էին նրանց դեմքերը: Գոնե ինձ այնպես էր թվում, թե երկուսն էլ լաց են լինում. ինչպես երևում է, այդպիսի ցնցող պարագաներում Հիթքլիֆը կարող էր լաց լինել:

Միևնույն ժամանակ ես շատ անհանգիստ վիճակում էի:

Օրն արագ անցավ: Իմ հանձնարարությամբ ուղարկված մարդը վերադարձավ: Մայրամուտին մոտեցող արևի լույսի տակ հուվտում ես նշմարում էի Դիմմերթընի հեղեցու դավիթում խտացող բազմությունը:

— Արարողությունը վերջացավ,— հայտարարեցի ես:— Պարոնը այստեղ կլինի կես ժամ հետո:

Հիթբլիֆը հառաչելով անիծեց, ավելի պինդ գրկեց Քեթրինին, որը տեղից չշարժվեց:

Շուտով ես նկատեցի ծառաների մի խումբ, որ ճանապարհով րայում էր դեպի այն թևաշենքը, որտեղ դնվում էր խոհանոցը: Նրանց հետևից պալիս էր միստր Լինթընը. նա ինքը դարպասը բաց արեց և դանդաղաքայլ մոտենում էր առմուտքին, հավանորեն բավականություն ղգալով հաճելի երեկոյից, որն ամառվա երեկոյի պես մեղմ էր:

— Նա արդեն այստեղ է,— բացականչեցի ես:— Ի սերասածո, շուտ արեք: Շտապեցեք ներքև: Դիմացի սանդուղքի վրա դուր ոչ ոքի չեք հանդիպի: Դե, շուտ արեք, թաքնվեք ծառերի մեջ, մինչև որ նա անցնի իր սենյակը:

— Ես պետք է գնամ, Քեթի,— ասաց Հիթբլիֆը, աշխատելով աղատվել նրա գրկից:— Բայց եթե կենդանի մնամ, ես քիչ քնելուց տուաջ նորից կտեսնեմ: Կապտահմ հինգ չարդքո լուսամուտից հեռու:

— Դու չպետք է գնաս,— պատասխանեց Քեթրինը՝ բռնորդ ներածին շափ պինդ բռնելով նրան:— Զէ՞, քեզ ասում եմ, չեա գնա:

— Միայն մի ժամով,— լրջորեն խնդրում էր նա:

— Մեկ րոպեով էլ չեմ թողնի,— պատասխանեց Քեթրինը:

— Բայց պե՞տք է, Լինթընը հենց հիմա ներս կմտնի,— պնդում էր տագնապահար եղած անկոչ հյուրը:

Հիթբլիֆը ջանում էր վերկենալ, ուժով փորձում էր աղատվել նրա մատներից, բայց Քեթրինը էլ ավելի ամուր բռնեց նրան. նրա գեմբն արտահայտում էր խելացնոր վճռականություն:

— Ոչ,— ճշաց Քեթրինը:— Մի գնա, մի գնա: Մենք միասին ենք վերջին տնգամ: Էդգարը մեզ չի դիպչի: Հիթբլիֆ, ես կմեռնեմ, կմեռնեմ:

— Գրողը տանի: Գալիս է,— ասաց Հիթթլիֆը, նորից ընկղմվելով իր բազկաթոռի մեջ:— Մ'ս, սիրելիս, ս'ս, սուս կաց, Քեթրին: Ես մնում եմ: Եթե նա կրակի ինձ վրա, ես հոգիս կավանդեմ օրհնելով նրան:

Նրանք նորից գրկախառնվեցին: Ես լսում էի, թե ինչպես իմ տերը աստիճաններով բարձրանում էր վերև: Սառը քրտինքը պատեւ էր ճակատս. սարսափից ցնցվում էի:

— Ինչո՞ւ եք լսում նրա զառանցանքները,— կրքոտությամբ ասացի ես:— Նա ինքն էլ չգիտի, թե ինչ է ասում: Դուք ուզում եք կործանե՞լ նրան, որովհետեւ նա խելագարվել է և չի՞ կարող պաշտպանել ինքն իրեն: Վերկացեք և իսկույն հեռացեք: Սա ձեր արարքներից ամենասարսափելին է: Ձեր պատճառով մենք՝ տերը, տիրուհին և ծառաները, բոլորս կործանվեցինք:

Ես ձեռքերս էի կոտրատում ու ճշում: Միստր Լինթընը լսելով աղմուկը արագացրեց քայլերը. շնայած հուզումնալից վիճակին, ես անկեղծորեն ուրախացա, երբ նկատեցի, թե ինչպես Քեթրինի ձեռքերը թուլացան, կախ ընկան, և գլուխը հակվեց կրծքին:

«Ուշաթափվեց կամ մեռավ,— մտածեցի ես,— ավելի լավ: Ավելի լավ է, մեռնի, քան թե մի կերպ քարշ գա, բեռ ու դժբախտություն դառնա շրջապատի բոլոր մարդկանց համար»:

Ջարմանքից ու ցասումից գունատված էղգարը նետվեց անկող հյուրի վրա: Թե ի՞նչ էր ուզում անել, չեմ կարող ասել. բայց Հիթթլիֆը նրան իսկույն կանգնեցրեց և կնոջ ասես անկենդան մարմինը ցած սահեցրեց ձեռքերից:

— Հապա մի տեսեք,— ասաց նա,— եթե դուք մարդ եք, առաջ օգնեցեք կնոջը, իսկ ինձ հետ հետո կխոսեք:

Նա անցավ հյուրասենյակ և նստեց: Միստր Լինթընը կանչեց ինձ և մեծ դժվարությամբ, տարբեր միջոցների դիմելով, մենք կարողացանք Քեթրինին ուշքի բերել. բայց նրա գիտակցությունը ամբողջովին մթազնած էր՝ հառաչում, տնքում էր և ոչ մեկիս չէր ճանաչում: Էղգարը կնոջ համար անհանգստացած, մոռացավ նրա ատելի բարեկամին: Բայց ես շմոռացա: Առաջին իսկ հնարավորություն դեպքում անցա

Հիթքլիֆի մոտ և խնդրեցի, որ թողնի հեռանա, հավատացնելով, որ Քեթրինը իրեն լավ է զգում, և որ առավոտյան կանցնեմ իր մոտ ու կասեմ, թե գիշերը ինչպես է անցկացրել:

— Լավ, կհեռանամ,— պատասխանեց նա:— Բայց կրապասեմ պարտեզում, և, նելլի, տես, շմոռանաս խոստումդ: Ես կսպասեմ այ այն կվենիների մեջ, տես, շմոռանաս, թե չէ նորից ներս կմտնեմ. ինձ համար միևնույն է՝ Լինթրնը տանը կլինի, թե ոչ:

Նա մի արագ հայացք գցեց ննջասենյակի կիսարաց դռներից ներս և համոզվելով, որ ես, հավանաբար, նրան ճշմարտությունն ասացի, տունը ազատեց իր շարաքառափկ ներկայությունից:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆՎԵՑԵՐՈՐԳ

Գիշերվա ժամը տասներկուսին մոտ ծնվեց յոթամսական մի տկար երեխա: Դա այն Քեթրինն էր, որին դուք տեսաք Մոլեգին հոգմերի դարավանդում: Երկու ժամ հետո վախճանվեց մայրը, որը ոչ մի անգամ աչքի չեկավ այնքան, որ նկատեր միտքը Հիթքլիֆի բացակայությունը կամ ճանուցեր էղգարին:

Ես չեմ նկարագրի, թե ինչ սոսկալի վիճակի մեջ բնկավ Լինթրնը իր կրած ծանր կորուստի պատճառով. նրա խոր վշտի ազդեցությունը պզտղվեց միայն հետազայում:

Բացի այդ, իմ աչքում նրա գմբախառությունը խորացավ և այն պատճառով, որ տանտերը մնաց տնժառանդու ևս վրշտանում էի այդ բանի համար, երբ նայում էի այդ տկար որբուկին, մտովի նախատում էի ծեր Լինթրնին, որ նա՝ թեև դա միանգամայն բնական ցանկություն էր, կալվածքը հառաատակ տվեց իր աղջկա և ոչ թե իր որդու աղջկա վրա:

Խեղճ փոքրիկ, անժամանակ նա աշխարհ եկավ: Իր պայությունն առաջին ժամերի բնացրում փոքրիկը կարող էր ճաքել լացից, ոչ որ նրանով չէր հետաքրքրվում: Հետազայում մենք փոխեցինք մեր անփույթ վերաբերմունքը երեխայի

նկատմամբ, սակայն իր կյանքի սկզբնական շրջանում նա միայնակ էր, որպիսին, հավանաբար կլինի և վերջում:

Հետևյալ առավոտ, պայծառ ու բերկրալից, վարագույրով մեղմացած հաճելի ու գորովալից յույսը ներս սողաց խաղաղ սենյակ և ողողեց բազմոցը ու նրա վրա պառկած տիկնոջ մարմինը:

էդգար Լինթընը, աշրերը փակ, գլուխը դրել էր բարձին: Նրա երիտասարդ ու գեղեցիկ դեմքը համարյա նույնքան մեռելագույն էր, որքան և կողքը պառկածինը և գրեթե նույնքան էլ անշարժ էր. միայն թե նրա լուռությունը սպառված կարոտի, իսկ նաջ լուռությունը՝ կատարյալ խաղաղության լուռություն էր: Տիկնոջ ճակատը հարթ էր, կոպերը փակ էին, շուրթերը պահպանել էին ժպիտի արտահայտություն: Երկնային հրեշտակը չէր կարող ավելի գեղեցիկ լինել: Ինձ ևս համակեց նույն այդ անվախճան հանդստությունը, որի մեջ պառկած էր նա: Իմ մտքերը դեռ երբեք այդպես նվիրական չէին եղել, ինչպես այժմ, երբ ես դիտում էի այդ աստվածային անվրդով հանգստությունը: Եվ բնազդորեն իմ մտքովն անցան մի քանի ժամ առաջ ասած նրա խոսքերը. «Մեզնից աներևակայելի հեռու և բարձր»: Արդյոք տիկնոջ ոգին դեռ երկրի վրա՞ է, թե հիմա արդեն երկնքում է՝ աստծո տան մեջ: Զգիտեմ, գուցե իմ տարօրինակությունն է դա, բայց ես հազվադեպ եմ ունենում մի այլ զգացում, բացի երջանկության զգացումից, երբ նստած եմ լինում հանգուցյալի կողքին, եթե միայն այդ սպավոր պարտականությունը ինձ հետ չի բաժանում նա, ով գտնվում է խելացնոր հուսահատության մեջ: Այդ պահին ես տեսնում եմ մի հանգստություն, որը ո՛չ երկրի և ո՛չ էլ գեհենի ուժերը չեն կարող խափանել և տոգորվում են հավատով դեպի այդ անսահման ու անամպ ապագան՝ այն հավերժական աշխարհը, ուր մտել են հոգիները, մի աշխարհ, որտեղ կյանքն անվտանգան է իր տեականության մեջ, սերը՝ իր կարեկցության մեջ և ուրախությունը՝ իր լիակատարության մեջ: Այս անգամ ես նկատեցի, թե որքան հստակություն կա, նույնիսկ այնպիսի սիրո մեջ, որպիսին է միստր Լինթընի սերը, երբ նա այդպես տանջվում է Բեթրինի երջանիկ վախճանի պատճառով:

Անշուշտ, կարելի է կասկածել, թե իր կենդանության

օրոք քմահաճ ու անհամբեր լինելուց հետո, վերջ ի վերջո, արժանի՞ էր արդյոք նա խաղաղ հանգրվանի: Այդ բանում կարելի է կասկածել սառը դատողության պահին, բայց ոչ այն ժամանակ, երբ նստած եք մեռածի դիակի մոտ: Անշունչ դիակը հաստատում էր իր անխռովությունը, որն ասես նրա նախկին հոգու հավիտենական հանգստի գրավականը լիներ:

— Դուք հավատո՞ւմ եք, սըր, որ այն աշխարհում այդպիսի մարդիկ ապրում են երջանիկ կյանքով: Շատ բան կտայի այդ իմանալու համար:

Ես խուսափեցի պատասխանել միսիս Դինի տված հարցին, որի հերևտիկոսական բնույթը ինձ ցնցեց:

— Հետեւելով Քեթրին Լինթլնի կյանքի ընթացքին, դժվար թե մենք իրավունք ունենանք մտածել նրա երջանկության մասին: Բայց թողնենք տիկնոջը իրեն արարչի հետ:

Իմ տերը կարծես քնեց, և երբ լռացավ, ես որոշեցի թողնել սենյակը ու դուրս գալ մաքուր օդ շնչելու: Մասունները եկթաղրում էին, որ ես դուրս գնացի թոթափելու քնկոտությունն զիշերային երկարատև հերթափոխությունից հետո, իսկ իրականում, իմ գլխավոր նպատակն էր տեսնել միտքը Հիթքլիֆին: Եթե նա ամբողջ զիշեր կանգնած մնացել է խեղճափճիկների մեջ, դժվար թե լսած լինի Ադամականտներ եղած իրարանցման աղմուկը, թերևս տեսած լինի Դիմմերթրնի կողմը քառասմբակ սլացող հեծյալին: Եթե նա ավելի մոտ եկած լիներ, ապա դեսուդեն սլացող լույսերից, բացվող ու փակվող արտաքին դռների շրխկոցներից համանարար դուշակած կլիներ, որ տանը ամեն ինչ վատ է: Ու ուզում էի, բայց և վախենում էի գտնել նրան: Հասկանում էի, որ այդ սոսկալի լուրը պետք է հայտնել, փափաղում էի շատ ասել վերջացնել, բայց չգիտեի ինչպես սկսել:

Նա այնտեղ էր, ավելի ճիշտ, մի քանի չարդ հետո, պարտեզում. կանգնած էր ղլխարաց, հենված հին հուլենու ծառին, մայերը թրջվել էին ոտների բոցբոցների վրա կատակված շաղից, և կաթիլները կտկոտցնում էին նրա շուրջը: Երևում էր, որ նա երկար կանգնած էր մնացել այդ դիրքով, որովհետև նկատեցի մի զույգ կեռնելու, որ հաղիվ էլ էր. «... նաչափ հեռու պատվաներ էին դրվում նրա գլխի վրա»:

նրանք բույն էին հյուսում և բանի տեղ չէին դնում մարդուն, ասես դա փայտի կտոր լիներ: Երբ ես մոտեցա, նրանք թռան գնացին, իսկ նա հայացքը բարձրացրեց ու սկսեց խոսել.

— Քեթրինը մեռավ,— ասաց նա:— Ես քեզ դրա համար չէի սպասում, որ գաս, այդ լուրը հաղորդես ինձ: Թաքցրու թաշկինակդ, մի նվնվա իմ առաջ: Գրո՞ղը տանի ձեզ բոլորիդ: Ձեր արցունքները նրան հարկավոր չեն:

Ես ավելի շատ լաց էի լինում նրա և ոչ թե տիկնոջ համար. մենք երբեմն խղճում ենք մարդկանց, որոնք կարեկցությունը չունեն ո՛չ իրենց և ո՛չ էլ այլոց նկատմամբ: Երբ նայեցի նրա երեսին, հասկացա, որ տեղյակ է աղետի մասին, և իմ մեջ առաջացավ մի անհեթեթ միտք՝ նրա սիրտը կոտորվել է, նա աղոթում է, որովհետև շուրթերը շարժվում են, իսկ հայացքը հառած է գետին:

— Այո, մեռավ,— պատասխանեցի ես, զսպելով հեկեկանքս և սրբելով աչտերս:— Հույս ունեմ, որ նա համբառնեց երկինք, որտեղ մեզնից յուրաքանչյուրը կարող է հանդիպել նրան, եթե ընդունի նախազգուշացումը, թողնի իր վատ ճանապարհներն ու ընթանա բարություն ուղիով:

— Ուրեմն նա ընդունե՞ց նախազգուշացումը,— հարցրեց Հիթքլիֆը, փորձելով հեզնորեն ժպտալ,— և մեռավ սրբի՞ նման: Դե պատմիր ճշմարտությունը: Ինչպե՞ս մեռավ...

Նա ջանում էր արտասանել անունը, բայց չէր կարողանում. շրթունքները սեղմելով, լռելյայն մաքառում էր իր ներաշխարհի տվյալտանքի դեմ, միաժամանակ վճռական ու զայրալից հայացքով մերժում էր իմ կարեկցանքը:

— Ինպե՞ս մեռավ,— վերջապես արտաբերեց նա և ստիպված եղավ՝ չնայած իր ամուր կազմվածքին, մեջքով հենվել ծառի բնին, որովհետև ներքին պայքարի պատճառով դողում էր ամբողջապես՝ մինչև մատների ծայրերը:

«Խեղճ թշվառական,— մտածեցի ես,— դու ունես նույն սիրտն ու նույն ջղերը, ինչպես և քո հղբայր տղամարդիկ: Ինչո՞ւ ես մտահոգվում, փորձում թաքցնել այդ: Քո հպարտությունը չի՞ կարող կուրացնել աստծուն: Դու գայթակղեցնում ես նրան, որ ծվատի դրանք այնքան ժամանակ, մինչև որ ստիպի քեզ ամոթալի ճիշ արձակել:

— Հանգի՛ստ, գառնուկի պես,— պատասխանեցի ես

բարձրաձայն:— Քեթրինը հառաչեց և ձգվեց այն մանկան նման, որ արթնանում է ու կրկին քնում. իսկ հինգ ռուպե անց զգացի, որ նրա սիրտը շատ թույլ թպրտաց, — և՛ վերջ:

— Եվ... և ոչ մի անգամ չհիշեց ինձ, — հարցրեց նա՝ վարանումով ասես վախենում էր, որ ի պատասխան իր հարցին կհետևեն մանրամասնություններ, որոնք լսելը անտանելի կլինեիր:

— Տիկինը ուշքի չեկավ: Այն պահից ինչ դուք հեռացաք նրանից, նա ոչ մեկին չէր ճանաչում, — ասացի հստակ: — Նա պառկած էր պայծառ ծիծաղը երեսին. իր վերջին մտքերում նա վերադառնում էր վաղ մանկության հաճելի օրերին: Իր կյանքն ավարտեց խաղաղ քնով: Երանի այն աշխարհում էլ այդպես անվրդով արթնանա:

— Երանի թե արթնանա տանջանքներով, — ճշաց շիթ-բլիթը սոսկալի ուժով և ոտքը դեպից գետնին ու սկսեց հառաչել անզուսպ կրքի անակնկալ մոլուցքի մեջ: — Նա մինչև վերջ էլ մնաց որպես խաբեբա: Ո՛ւր է նա: Ոչ այնտեղ՝ երկրնքում... չմեռավ... հապա որտե՞ղ է: Օ՛հ, դու ասացիր, որ իմ տառապանքները քեզ համար ոչ մի նշանակություն չունեն: Ես ունեմ սոսկ մի աղոթք, որը շարունակ կրկնում եմ, մինչև որ լեզուս կարծրանա: Քեթրին էրնշուռ, դու հանգիստ չես ունենա, քանի դեռ ես կենդանի կլինեմ: Դու ասացիր, որ ես սպանեցի քեզ, ուրեմն հաճախակի երևա ինձ: Սպանվածները՝ ես հավատում եմ, հաճախ են երևում իրենց սպանողներին: Գիտեմ՝ ուրվականները թափառում են երկրում: Միշտ եղիր ինձ հետ... ընդունիր ինչ կերպարանք ուզում ես... գծվեցրու ինձ, միայն մի թողնի ինձ այս անդնդախոր վիհում, որտեղ չեմ կարող քեզ գտնել: Օ՛, աստված իմ: Դրա համար խոսք չեմ գտնում: Ես առանց իմ կյանքի չեմ կարող ապրել: Չեմ կարող ապրել առանց իմ հոգու:

Նա գլուխը խփում էր ծառի կնճռոտ քնին և աչքերը բարձրացնելով ոռնում էր ոչ թե մարդու, այլ վայրի գաղանի պես, որին դանակներով ու նիզակներով ծակծկոտել, հասցրել են մինչև մահվան դուռը:

Ես նկատեցի արյան մի քանի կաթիլ ծառի կեղևի վրա, իսկ նրա ձեռքն ու ճակատը շաղախվել էին արյան մեջ. ըստ երևույթին, իմ աչքերի առաջ կատարվող տեսարանը կրկը-

նությունն էր նույնպիսի տեսարանների, որոնք տեղի էին ունեցել այստեղ ամբողջ գիշերու Այն իմ մեջ գրեթե չէր արթնացնում որևէ կարեկցություն, այլ սարսափեցնում էր ինձ և այդուհանդերձ, ես չկարողացա լքել նրան։ Բայց երբ բավականին տիրապետեց իրեն և նկատեց, որ իրեն հետևում են, նա որոտալից ձայնով հրամայեց ինձ հեռանալ, և ես հնազանդվեցի։ Այլ կերպ ինչպես կարող էի հանգստացնել և սփռվել նրան։

Միսիս Լինթընի թաղումը նշանակված էր առաջիկա ուրբաթ օրը։ Մինչև այդ օրը նրա բաց դադարը թաղված էր ծաղիկների ու անուշաբույր տերևների մեջ և գտնվում էր մեծ դահլիճում։ Լինթընը գիշեր-ցերեկ անց էր կացնում այդտեղ որպես արթուն պահակ, և Հիթքլիֆը, — մի հանգամանք, որ բոլորի համար մնաց գաղտնիք, բացի ինձանից, — բոլոր այդ գիշերները անց էր կացնում դրսում, առանց քուն ու դադարի։

Ես նրա հետ ոչ մի կապ չէի պահպանում, բայց հասկանում էի, որ նա մտադիր էր ներս գալ, եթե միայն կարողանար։ Եվ երեքշաբթի օրը, մութն ընկնելուց հետո, երբ իմ տերը ծայր աստիճան հոգնած, հարկադրված էր մի քանի ժամ հանգստանալ, ևս գնացի և բաց արի լուսամուտներից մեկը. Հիթքլիֆի հաստատակամությունից հուզված, վճռեցի հնարավորություն տալ նրան, որ վերջին հրաժեշտը տա իր կուռքի թոշնած պատկերին։

Նա շփապաղեց օգտվել առիթից, զգույշ և արագ՝ այնքան զգույշ, որ շմատնեց իր ներկայությունը ամենաթեթև աղմուկով անդամ։ Իրոք ևս չէի էլ իմանա, որ եկել է, եթե չնկատեի ննջեցյալի դեմքի վրա շղարշի խախտված ծալքերը և հատակին ընկած արծաթե թելով ամրացված շեկ խոպուպիկը, որը ստուգելուց հետո համոզվեցի, որ հանված էր Քեթրինի պարանոցին կախված մեղալիոնից։ Հիթքլիֆը այն բաց էր արել և դեն էր նետել միջի խոպուպիկը՝ փոխելով այն իր սեփական սև մազափնջով։ Ես դրանք երկուսն էլ հյուսեցի իրար և դրեցի մեղալիոնի մեջ։

Միսար էրնշոուն, իհարկե, հրավեր ստացավ, որ գա և ներկա դառնալի քրոջ աճյունի թաղման արարողությանը։ Նա չներկայացավ և ներողություն էլ չխնդրեց, այնպես որ, բացի

ամուսնուց, դագաղն ուղեկցեցին միայն վարձակալներն ու սպասավորները: Իզաբելլային չհրավիրեցին:

Ի զարմանս գյուղացիների, Քեթրինին թաղեցին ոչ թե եկեղեցու պատի տակ Լինթընների քարակերտ դամբարանում, ոչ էլ իր սեփական ազգականների շիրիմների կողքին, այլ գերեզմանատուն կանաչապատ լանջի մի անկյունում, որտեղ ցանկապատն այնքան ցածր էր, որ ցախիների ու հապալասի մացառները մորուտի կողմից աճելով, բարձրանում անցնում էին դրա վրայով և գերեզմանի թումբը կորչում էր ալդտեղ տորֆի մեջ: Նրա ամուսինը թաղված է հիմա նույն տեղում. նրանցից յուրաքանչյուրի գլխավերևը դրված է հասարակ շիրմաքար, իսկ ոտքերի մոտ՝ մի անպաճույճ քարի բեկոր, որպեսզի գերեզմանները նշվեն:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆՅՈՒԵՐՈՐԳ

Այդ ուրբաթ օրը մեզ մոտ ամսվա վերջի պարզ օրն էր: Երեկոյան դեմ եղանակը կոտրվեց: Հարավային քամին փոխվեց, սկսեց փչել հյուսիս-արևելյան քամին, որն իր հետ բեռեց սկզբում անձրև, ապա մանր կարկուտ ու ձյուն:

Առավոտյան դեմ դժվար էր պատկերացնել, որ սրանից հրեք շաբաթ առաջ ամառ է եղել. ձնծաղիկներն ու քրքմները թաքնվեցին ձյան շերտերի տակ: Արտույտները լոեցին, վաղաժամ բացված ծառերի մատաղ տերևները թռչնեցին ու սևացան: Տաղտկալի, մռայլ ու ցուրտ շաբաթվա առավոտը տանջալից կերպով շարունակվում էր: Իմ տներն իր սենյակից դուրս չէր գալիս: Ես տիրացա ամայացած հյուրասենյակին՝ դարձնելով այն մանկասենյակ. այնտեղ նստած ծնկներիս վրա օրորում էի աիկնիկի նման լացող մանկանը և միաժամանակ դիտում, թե ինպես ձյան տեղացող փաթիլները կուտակվում էին բաց լուսամուտի գոգին, հրք դուռը բացվեց, շնչակտուր ու ծիծաղելով ներս նետվեց մի կին:

Առաջին ըոպեին իմ զայրույթը զարմանքից ավելի ուժեղ էր: Ես կարծեցի, թե դա աղախիսներից մեկն էր և ճշացի.

— Վերջ տվե՛ք: Ինչպե՞ս եք համարձակվում ձեր ան-

զուսպ ուրախությամբ ներխուժել այս տունը: Ի՞նչ կասեր միասոր Լինթընը, եթե լսեր ձեր ձայնը:

— Ներեցեք,— պատասխանեց մի ծանոթ ձայն,— ես գիտեմ, որ էղգարը պառկած է, բայց չեմ կարողանում տիրապետել ինձ:

Այդ խոսքերով հյուրը մոտեցավ կրակին՝ ծանր շնչելով և ձեռքը սեղմելով կողին:

— Մոլեգին հողմերի դարավանդից մինչև այստեղ ամբողջ ճանապարհը վաղել եմ,— մի պահ լռելուց հետո նորից սկսեց խոսել նա:— Ոչ թե վաղուս, այլ թուշում էի: Թե քանի անդամ եմ ճամփին վայր ընկել, չեմ կարող հաշվել: Օ՛հ, էլ սաղ տեղ չկա վրաս: Մի վախեցեք, ես հիմա, հենց որ հանգստանամ, բոլորը կբացատրեմ: Միայն բարի եղևք, գնացեք կարգադրեք, որ կառքը լծեն և ինձ Գիմմերթըն հասցնեն, աղախիններից մեկին էլ ասեք, որ իմ պահարանից զգեստ րերի ինձ համար:

Այդ ինքնակոշ հյուրը միսիս Հիթքլիֆն էր: Նա, իհարկե, խղճալի վիճակում էր: Հալված ձյունից թրջվել էին ուսին փռված գիսակները: Նա հագել էր իր աղջկական տնային շորը, որ ավելի շատ համապատասխանում էր իր տարիքին, քան դրուժյանը. կարճ թևքերով զգեստը էժանագին էր, վիղն ու գլուխը ոշնշով պաշտպանված չէին: Թրջված մետաքսե թիթե շորը կպել էր մարմնին, իսկ ոտքերին հագել էր միայն բարակ ներքան ունեցող հողաթափեր, դրան ավելացրեք ականջի տակի խոր կտրվածքը, որից միայն ցրտի պատճառով հորդառատ արյուն չէր ծորում, գունատ դեմքը ծածկված էր րծերով ու քերծվածքներով, հոգնածությունից հազիվ էր կարողանում կանգնած մնալ ոտքերի վրա, և դուք անշուշտ կհավատաք, որ իմ առաջին սարսափը շթեթեացավ, երբ հնարավորություն ստացա ազատորեն զննել նրան:

— Իմ սիրելի ջահել լեդի,— բացականչեցի,— ոչ մի տեղ էլ ես չեմ գնա և ոչ մի բան էլ չեմ լսի, մինչև որ չհանեք ձեր վրայի ամբողջ հղածը և փոխարենը չոր շորեր չհագնեք: Եվ դուք, իհարկե, Գիմմերթըն այս գիշեր չեք գնա, այնպես որ հիմա միտք չունի կառք պատվիրել:

— Կգնամ անպայման,— ասաց նա,— կգնամ եթե ոչ կառքով, ապա ոտքով, բայց պատշաճորեն հագնվելուն դեմ

չեմ: Եվ... ա՛հ, հապա մի տեսեք, թե ինչպես է արյունը վզիցս հոսում: Կրակի ջերմությունից սաստիկ ցավ եմ զգում:

Նա թույլ չէր տալիս մոտենալ իրեն, պնդում էր, որ կատարեմ իր կարգադրությունները. և միայն այն ժամանակ, երբ կառապանին հրամայվեց պատրաստել կառքը և ազախիններից մեկը դբազվեց անհրաժեշտ շորերը դասավորելով ճամպրուկների մեջ, ևս նրանից թույլտվություն ստացա կապել վերքը և օգնել, որ շորերը փոխի:

— Հիմա, էլլեն,— ասաց նա, երբ ավարտվեց իմ անելիքը և ևս նստեցրի նրան բազկաթոռին բուխարու մոտ ու առաջը դրի մի բաժակ թեյ,— նստեք իմ դիմաց և մի կողմ դրեք հեգ ֆեթրինի մանկանը: Ես չեմ կարող տեսնել նրան: Մի կարծեք, որ եթե այդպես հիմար ձևով ներխուժեցի այստեղ, ուրեմն բոլորովին չեմ տանջվում ֆեթրինի համար: Ես էլ եմ լաց եղել, և դառնորեն... այո, ես ավելի շատ պատճառներ ունեմ լաց լինելու, քան որևէ մեկը: Մենք իրարից բաժանվեցինք անհաշա՛ղ դուք հիշում եք այդ, և ես չեմ կարողանում ներել ինձ: Եվ, այնուամենայնիվ, ես չեմ ուզում կարեկցել Հիթքլիֆին՝ այդ բիթտ անասունին: Օհ, տվեք ինձ ակիշը: Սա այդ անասունի վերջին իրն է, որ մնացել է մոտս: Եվ նա մատնեմատից հանեց ոսկե մատանին ու շարտեց հատակին:— Կշարդեմ,— շարունակում էր միսիս Հիթքլիֆը, մանկական շարությամբ տրորելով այն:— Իսկ հետո կայրեմ,— ապա վերցրեց ջարդված մատանին և նետեց շիկացած ածուխների մեջ:— Եվ եթե նրան հաջողվի վերադարձնել ինձ իր մոտ, այն ժամանակ թող նորը գնի: Էդգարին ջղայնացնելու համար նա դեռ կգա ինձ փնտրելու: Ես չեմ համարձակվում մնալ այստեղ, վայ թե հանկարծ մի շար միտք ծագի նրա գլխում: Բացի այդ Լորայրս դեռ չի մեղմացել, մի՞թե մեղմացել է: Իսկ ևս չեմ գա նրանից օգնություն հայցելու և ոչ էլ ուզում եմ նրան նեղություն տալ: Միայն անհրաժեշտությունը ստիպեց ինձ ապաստան գտնել այստեղ: Ես հաստատ գիտեի, որ չեմ հանդիպի եղբորս, այլապես կմնայի խոհանոցում, կվացվեի, կտաքանայի, կխնդրեի ձեզ, ինչ-որ պետք է բերել ինձ համար և նորից կհեռանայի մի որևէ տեղ, ուր ինձ չէր հասնի նզովյալը... այդ շար ոգու մարմնավորումը: Նա այնպե՛ս կատաղած էր: Եթե լռենք

ինձ... Ափսո՛ս, որ էրնշոուն ուժի մեջ զիջում է նրան. ես չէի փախչի, մինչև որ տեսնեի, թե ինչպես Հինդլին կխորտակեր նրան, եթե միայն ուժը պատեր...

— Դե, այդպես արագ մի խոսեք, միսս,— ընդհատեցի ես,— տեղից կշարժեք թաշկինակը, որով կապել եմ ձեր դեմքը, նորից արյուն կհոսի: Խմեք ձեր թեյը, հանգստացեք և դադարեք ծիծաղելուց: Ծիծաղն այս հարկի տակ ցավալիորեն անտեղի է, և այն էլ ձեր վիճակում:

— Անժխտելի ճշմարտություն,— պատասխանեց նա:— Տարեք այդ երեխային հեռու... Անդադար լաց է լինում... Գեթ մի ժամով տարեք նրան մի տեղ, որ նրան չլսեմ. ես այստեղ երկար չեմ մնալու:

Ես դանգեցի և մանկանը հանձնեցի աղախնի խնամքին, ապա հարցրի եկվորին, թե ինչը նրան ստիպեց այսպիսի անվայել տեսքով հեռանալ Մոլեգին հողմերի դարավանդից և ուր է մտածում գնալ, եթե չի ուզում մնալ մեզ մոտ:

— Ես պետք է մնայի և կցանկանայի մնալ այստեղ,— պատասխանեց նա,— երկու պատճառով՝ բարոյապես նեցուկ հանդիսանալ է դգարին և խնամել մանկանը: Եվ մեկ էլ նրա համար, որ Ագարակատունը իմ իսկական տունն է, բայց, ասում եմ ձեզ, Հիթթլիֆը թո՛ւյլ չի տա: Դուք կարծում եք, իսկ հանդուրժի՞, որ ես առողջ և ուրախ լինեմ, կհանդուրժի՞, որ մենք ապրենք հանգիստ ու խաղաղ, չի՞ փորձի թունավորել մեր հանգիստը: Հիմա ես հաճույք ունեմ հաստատ իմանալու, որ նա լրջորեն զգվում է ինձանից, չի ուզում լսել իմ ձայնը կամ տեսնել ինձ: Ես նկատում եմ, որ երբ մտնում եմ սենյակ, որտեղ նա նստած է լինում, նրա դեմքը ակամայից ծռմովում, ստանում է ատելություն արտահայտություն. դա մասամբ բխում է այն գիտակցությունից, որ ես լուրջ պատճառներ ունեմ նրա նկատմամբ տածել նույն զգացումը, մասամբ էլ վաղեմի հակակրանքից: Այն բավականին ուժեղ է և ինձ հաստատ հավատ է ներշնչում, որ Հիթթլիֆը չի փորձի ամբողջ Անգլիայում հետապնդել ինձ, եթե ես կարողանամ հնարք գտնել և սպահով փախչել. ահա թե ինչու ես պետք է բոլորովին հեռանամ: Իմ առաջին ցանկությունն էր, որ նա սպանի ինձ: Ավելի լավ է թող ինքն իրեն սպանի: Նա լիովին ոչնչացրեց իմ սերը, այնպես որ ես հիմա հանգիստ

եմ: Հիշում եմ, թե ինչպես էի նրան սիրում և աղոտ կերպով պատկերացնում եմ, որ կարող էի նորից սիրել, եթե... ոչ, ոչ: Եթե նույնիսկ խենթի պես սիրեր ինձ, նրա դիվային բնավորությունը իր գոյությունը զգացնել կտար մի որևէ ձևով: Քեթրինը սարսափելի ալլասերված ճաշակ ուներ, եթե, Հիթքլիֆին լավ ճանաչելով հանդերձ, այդպես թանկ էր գնահատում նրան: Հրե՛շ: Թո՛ղ ջնջվի նա աշխարհի երեսից, թո՛ղ կորչի իմ հիշողությունից:

— Հանգիստ, հանգիստ, այնուամենայնիվ, նա մարդ է,— ասացի ես:— Եղեք ավելի գթասիրտ, նրանից ավելի վատերը կան:

— Նա մարդ չէ,— առարկեց Իզաբելլան,— նա արժանի չէ իմ կարեկցանքին: Ծառայի նրան սիրտս, իսկ նա ճմլեց այն, հասցրեց մահվան դուռը և հետ շարտեց ինձ: Մարդիկ սրտով են զոհում, էլլեն, և քանի որ նա ոչնչացրեց իմ սիրտը, ես չեմ կարող նրան համակրել, ոչ, թեկուզև աղերսներ ինձ հենց այս օրվանից մինչև իր մահվան օրը, և արյունոտ արցունքներ թափեր Քեթրինի համար: Ոչ, իսկապես չեմ կարող:— Եվ այստեղ հանկարծ Իզաբելլան սկսեց լաց լինել, բայց անմիջապես արտասուքները մաքրելով, վերստին սկսեց:

— Դուք հարցրիք, թե ի՞նչը, վերջ ի վերջո, ստիպեց ինձ փախչել տնից: Հարկադրված էի փախչել, որովհետև ինձ հաջողվեց բորբոքել ամուսնուս այնքան, որ նրա ցասումը վերածվեց շարամտության: Շիկացած ունելիով նյարդերը քաշելը պահանջում էր շատ ավելի սառնասրտություն, քան մի անգամ գլխին հարվածելը: Ծա նրան հասցրի այն բանին, որ նա մոռացավ իր դիվային զգուշությունը, որով պարծենում էր, և անցավ վայրագ կատաղության: Ծա հաճույք էի զգում նրա կատաղությունից: Իսկ վայրացնող հաճույքիս զգացումը իմ մեջ առաջացրեց ինքնապահպանման բնագդ, ես ձեռք բերեցի ազատություն, և եթե երբևէ ընկնեմ նրա ճանկը, նա վրեժ կլուծի հնձնից:

— Դուք գիտեք, որ երեկ միստր Էրնշտուն պետք է ներկա լիներ թաղման արարողությանը: Ի սեր այդ նպատակի նա նույնիսկ մինչև դիշեր զգաստ էր, զգաստ էր միանգամայն. խենթացած չմտավ անկողին առավոտյան ժամը վեցին և

կեսօրին հարբած չվերկացավ: Նա, վերկացավ ընկճված հոգով և, նույնքան տրամադիր էր և կեղեցի գնալ, որքան և պարահանդես, նստեց բուխարու մոտ ու սկսեց բաժակներով կուլ տալ օղի կամ կոնյակ:

Հիթքլիֆը՝ հս սարսուռ եմ զգում, երբ տալիս եմ նրա անունը, անցյալ կիրակի օրվանից մինչև այս շաբաթ օրը տանը չէր երևում: Թե ո՞վ էր նրան կերակրում՝ հրեշտակները, թե սանդարամետի իր ազգակիցները, չեմ կարող ասել, բայց մի ամբողջ շաբաթ ոչ մի անգամ մեկ հետ ճաշի չնստեց: Տուն էր գալիս ուղիղ լուսաբացին, բարձրանում էր, փակվում իր սենյակում, ասես որևէ մեկը երազում տենչում էր նրա ընկերակցությունը: Այնտեղ սենյակ նստում, աղոթում էր որպես բարեպաշտ մի մարդ. միայն աստվածություն, որին աղերսում, կանչում էր, անզգա աճյուն ու մոխիր. իսկ երբ դիմում էր աստծուն, տարօրինակ ձևով նրա անունը շփոթում էր իր հոր սև անվան հետ: Այդ թանկագին աղոթքներն ավարտելուց հետո, իսկ դրանք շարունակվում էին այնքան ժամանակ, մինչև որ ձայնը խռպոտում, խեղդվում էր, նա նորից էր գնում, դնում էր ուղիղ Ագարակասուն: Ապշում եմ, թե ինչու էդգարը շուղարկեց ոստիկանի հետևից և նրան բանտարկեւ շտվեց: Իսկ ես, ինչքան էլ վշտացած լինեի Քեթրինի մահվան պատճառով, չէի կարող չուրախանալ, ասես ստորացուցիչ ճնշումից հետո փրկության այդ պահը ինձ համար տոն էր:

Ես բավականաչափ ուժերս հավաքեցի, որպեսզի առանց արցունքների յսեմ Ջողեֆի մշտական քարոզները և առաջվա պես վախեցած գողի նման ման գամ տան մեջ: Չկարժեք, թե Ջողեֆն ինչ էլ որ ասի, կարող է ինձ լացացնել. բայց նա և Հերթլընը զարշելի ընկերակիցներ են: Ես ավելի շուտ գերադասում եմ նստել Հինդլիի հետ և լսել նրա սարսափելի խոսակցությունները, քան «փոքր տաճարի ողջ» և նրա հավատարիմ հովանավորի՝ Եղ զազբելի ծերուկի հետ:

Երբ Հիթքլիֆը տ մն է լինում, ես հաճախ ստիպված եմ լինում գնալ նրանց մոտ խոհանոց կամ էլ սոված նստ ըծ մնալ խոնավ, անբնական սենյակներում, իսկ երբ նա աանը չի լինում, ինչպես եղավ այս ամբողջ շաբաթը, ես ինձ համար տան մի անկյունում, կրակի մոտ, դնում եմ սեղան,

բազկաթոռ և ուշադրութիւն չեմ դարձնում, թե ինչով է գրազված լինում միստր էրնշոուն. նա չի խանդարում, որ ես դասավորեմ ինչպես ինքս եմ ուզում: Նա հիմա ավելի հանգիստ է, քան կար, եթե միայն ոչ ոք նրան չի զայրացնում: Զոգեֆը պնդում է, որ տանտերը լիովին փոխվել է, որ աստված շարժել է նրա սիրտը, ասես կրակով մաքրազատված լինի: Ես ինչ-որ չեմ նկատում նրա մեջ այդպիսի բարեփոխութեան նշաններ, բայց դա իմ գործը չէ:

Երեկ երեկոյան նստեցի իմ անկյունում և երկար, համարյա մինչև կես գիշեր, հին գրքեր էի կարդում: Վերնահարկ չեմ գնում, տխուր է այնտեղ: Դրսում ձյունախառն փոթորիկ է, մտքերս շարունակ վերադառնում են հանգստարանին՝ թարմ գերեզմանին: Հենց որ աչքս հեռացնում եմ էջից, իմ առաջ իսկույն պատկերանում է այդ տխուր տեսարանը:

Հինգլին նստել էր իմ դիմաց, գլուխը ձեռքին հենած, գուցեև մտածում էր նույն բանի մասին: Գիտակցութիւնը կորցնելու աստիճան հարբելուց հետո նա դադարեց խմելուց և երկու-երեք ժամ, առանց տեղից շարժվելու, լուռ մնաց: Տանը ոչ մի ձայն չէր լսվում. դրսում ոռնում էր քամին, որը երբեմն ցնցում էր լուսամուտի ապակիները, և կամ թույլ ճթճթում էին ածուխները, և շխկում էր ունեղին, երբ ժամանակ առ ժամանակ կտրում էի մոմի երկար այրուքը: Հերթընն ու Զոգեֆը երեւի խոր քնած էին անկողնում: Շատ ու շատ տխուր էր, և ես կարդալիս հառաչում էի, որովհետեւ թվում էր, թե ամեն տեսակ ուրախութիւն վերացել է աշխարհից և էլ երբեք հետ չի գա:

Թախծալից լռութիւն. չէ վերջապես խախտեց խոհանոցի փականի շրխկոցը. Հիթթըլֆը սովորականից ավելի շուտ վերադարձավ պահակաթշուաից, երեւի անակնկալ սկսված փոթորկի պատճառով:

Մուտքի դռան փակուսը դճված էր, և մենք լսեցինք, թե ինչպես նա ներս մտնելու համար շրջան կատարեց, մատեցավ մի այլ մուտքի: Ես վեր կացա. շուրթերիցս դուրս թռան իմ զգացումներն արտահայտող անդուսպ խոսքեր, որոնք անթարթ հայացքը դռանը հառած Հինգլիին ստիպեցին շուտ գալ և նայել ինձ:

— Ես հինգ բոպե նրան դռան շեմից հեռու կպահեմ,— բացականչեց նա:— Հո չե՞ք առարկում:

— Ոչ, նրան կարող եք պահել այնտեղ թեկուզև ամբողջ փշեռ, — պատասխանեցի ես:— Խնդրեմ: Բանալին դրե՞ք կողպեքի մեջ և սողնակն էլ գցեք:

Էրնշուուն կատարեց այդ, նախքան նրա կենվորը կմոտենար գլխավոր մուտքին: Նա վերադարձավ և բազկաթոռը մյուս կողմից մոտեցրեց իմ սեղանին, նստեց, հենվելով սեղանին, իր մեջ բոցավառված այրող ատելություն համակրանքը փնտրելով իմ աչքերում, բայց քանի որ նա նայում, զգում էր մարդասպանի պես, ճշտորեն չկարողացավ դանել այն, ինչ փնտրում էր. սակայն իմ դեմքի արտահայտությունն էլ բավական էր, որ ոգևորեր նրան, և նա սկսեց խոսել.

— Դուք և ես, — ասաց նա, — մեր մեծ հաշիվները պետք է փակենք այն մարդու հետ, որ կանգնած է այնտեղ: Եթե մեղինից մեկն ու մեկը իրեն երկշոտ ցույց չտա, մենք երկուսով կարող ենք ստիպել նրան, որ լքարտքը վճարի: Դուք հո ձեր եղբոր նման թուլակամ չե՞ք: Համաձայն եք համբերությանմբ տանել մինչև վերջ, և ոչ մի անգամ չփորձել ստիպելու նրան, որ փոխհատուցի:

— Արդեն հոգնել եմ հանդուրժելուց, — առարկեցի ես:— Ուրախ կլինեի պահանջել նրանից փոխհատուցում, բայց այնպես, որ ինքս չտուժեմ, իսկ դավաճանությունն ու բռնությունը երկսայր նիզակներ են, որ ալնելի խորն են խոցում դրանք գործադրողին, քան նրա թշնամիներին:

— Դավաճանությունն ու բռնությունը՝ դավաճանության ու բռնության համար իրավացի փոխհատուցում են, — դռաց Հինդին:— Միսիս Հիթթլիֆ, ևս ոչինչ չեմ խնդրում. միայն հանգիստ նստեք և լռեք: Հիմա ասեք՝ դուք դա կարո՞ւշ եք: Հավատացած եմ, որ դուք ինձնից ոչ պակաս հաճույքով կդիտեք, թե ինչպես է այդ սատանան իր շունչը փչում. նա կսպանի ձեզ, եթե դուք խորամանկությամբ չգերազանցեք իրեն, իսկ ինձ՝ կխորտակի: Թո՛ղ անիծվի այդ դիվային սրիկան: Թափում է դուռը, ասես նա է այստեղ տանտերը: Խոստացեք, որ կզսպեք ձեզ և, մինչև ժամ սցույցի խփելը, մեկից երեք բոպե պակաս դուք կդառնաք ազատ կին:

Նա ծոցից հանեց զենքը, որը ես նկարագրեցի ձեզ

ուղղված իմ նամակում, և ուզում էր մոմը հանգցնել. բայց
ես մի կողմ քաշեցի մոմը և բռնեցի նրա ձեռքը:

— Ես չեմ լռի,— ասացի:— Դուք շպետք է դիպչեք
ներան... դուռը մի բացեք, թող փակ մնա:

— Ո՛չ, ես որոշում ընդունեցի և, աստված վկա, ի կա-
տար կածեմ այն,— ճշաց այդ անխոհեմ մարդը:— Ես ձեզ
լավություն կանեմ հակառակ ձեր կամքին և կվերականգնեմ
Հերթընի իրավունքները: Դուք նույնիսկ ստիպված չեք լինի
գլուխ կոտրել, թե ինչպես ինձ թաքցնեք: Քեթրինը մեռավ.
կենդանի մնացածներից ոչ մեկը չի վշտանա և ամոթահար
չի լինի ինձ համար նույնիսկ, եթե այս բոպեին կոկորդա
կտրեմ... Ժամանակն է, որ վերջացնենք ամեն ինչ:

Ես նույն հաջողությամբ կարող էի դիմադրել արջին կամ
խելագարին համոզել: Ինձ մնում էր լոկ մի բան՝ վազելով
մոռենալ լուսամուտին և նշված զոհին զգուշացնել իրեն
սպասող ճակատագրից:

— Ավելի լավ է, որ դուք ձեզ համար գիշերելու մի այլ
տեղ ճարեք,— գոչեցի ես հաղթական տոնով:— Միստր
էրնշոուն մտադիր է սպանել ձեզ, եթե համառորեն փորձեք
ներս մտնել:

— Ավելի լավ է, որ դուռը բաց անես, դու...— պատաս-
խանեց նա՝ դիմելով ինձ ինչ-որ մի նրբագեղ արտահայտու-
թյամբ, որը չեմ ուզում կրկնել:

— Ես չեմ խառնվի այդ գործին,— նորից առարկեցի
ես:— Ներս մտեք և թող ձեզ սպանեն, եթե ուզում եք: Ես
իմ պարտքը կատարեցի:

Այդ խոսքերով ձածկեցի լուսամուտը և վերադարձա տեղս՝
օջախի մոտ. կեղտոտության շատ քիչ պաշար ունեի, որ-
պեսզի անհանգստություն: Գուցե տույի նրան սպառնացող
վտանգի համար:

Էրնշոուն սկսեց սաստիկ հայհոյել ինձ, պնդելով, որ ես
տակավին սիրում եմ այդ սրիկային, և փոքրագույն հա-
մար ինձ կոչեց բոլոր փեսակի վիրավորական անուններով:
Իսկ ես հոգուս խորքում (և խիղճս երբեք ինձ չհանդիմանեց)
մտածում էի, թե ինչ բարիք արած կլինի Հիթլերի, եթե
ազատի նրան տառապանքից, և թե ինչ բարի գործ կատարած
կլինի ինձ համար Հինդլին, եթե Հիթլերին ուղարկի իր իս-

կական բնակավայրը: Մինչ ես նստած փայփայում էի այդ մտքերը, իմ հետևում ղնդոցով հատակին թափվեցին Հիթքլիֆի ջարդած ապակիները, և նրա սև դեմքը հուսաճատեցով ներս սողաց լուսամուտի բացվածքից: Նեցուկապատ լուսամուտը թույլ չէր տալիս, որ նրա ուները ներս մտնեն, և ես ժպտում էի ուրախանալով իմ երևակայական անվտանգության համար: Հիթքլիֆի մազերն ու հագուստը ձյունից սպիտակել էին, և ցրտից ու կատաղությունից սուր, մարդակեր առամները փայլին էին տալիս խավարի մեջ:

— Իզարելյա, ներս թող ինձ, այլապես կզղջաս,— սեպերը ցույց տալով գոռաց նա, ինչպես Զոզեֆն է ասում:

— Ես չեմ կտրուղ սպանութուն գործել,— պատասխանեցի ես,— միսար Հինդլին դանակով և լիցքավորված ատրճաճակով պահակ է կանգնած:

— Ներս թող խոհանոցի դռնից,— ասաց նա:

— Հինդլին ինձնից ավելի շուտ այնտեղ կլինի,— պատասխանեցի ես,— ինչ ողորմելի սեր է ձեր սերը, եթե դուք չեք կարողանում դիմանալ ձյան տարափին: Քանի դեռ ամառային լուսնյակը լուսավորում էր, դուք մեր քունը չէիք խանգարում, բայց հենց որ նորից փչեց ձմեռային քամին, վազում եք հարկի տակ: Եթե ձեր տեղը լինեի, Հիթքլիֆ, ես կգնայի կպառկեի Քեթրինի գերեզմանի վրա և կմեռնեի հավատարիմ շան պես... Աշխարհը, անկասկած, հիմա արժանի չէ, որ ապրեք այնտեղ, այնպես չէ: Դուք հաստատապես ինձ ներշնչել եք, որ Քեթրինը ձեր կյանքի միակ ուրախությունն էր. ես չեմ կարող պատկերացնել, թե դուք ինչպես եք առնելու այդ կորուստը:

— Նա այնտեղ է, չէ՞,— գոռաց իմ տերը, նետվելով դեպի ջարդված լուսամուտի բացվածքը:— Եթե կարողանամ ձեռքս դուրս հանել, ես կսպանեմ նրան:

— Վախենում եմ, էլլեն, որ դու ինձ իսկապես չարագործ համարես, բայց դու ամեն ինչ չգիտես, ուրեմն մի դատիր. ոչ մի փնով ես չէի դրդի կամ օգնի մահափորձ կատարելու որևէ մեկի, նույնիսկ նրա կյանքի դեմ, բայց ես չէի կարող չցանկանալ նրա մահը. դրա համար սոսկալի հիասթափված, սարսափելի ջղային վիճակում էի իմ խայթիչ ճառի պատ-

ճառով, Երբ Հիթլերիֆը ուղիղ նետվեց էրնշտուի ատրճանակի վրա և խլեց այն նրա պինդ բռնած ձեռքից:

Կրակոց լսվեց. դուրս ցցված դանակը խրվեց տիրոջ դաստակը: Հիթլերիֆը ուժգին թափով քաշեց հանեց այն, կտրելով տիրոջ մաշկն ու միսը, և արյունոտ զենքը գրպանը դրեց: Ապա վերցրեց քարը, ջարդեց երկու լուսամուտի մեջ եղած պատնեշը և ներս ցատկեց սենյակ: Նրա հակառակորդը, ուժեղ ցավից ու զտրկերակից կամ լայն երակից դուրս ցատտով արյան կորուստից, անզգա վայր ընկավ:

Իսկ շարագործը նրան աքացի էր տալիս, ոտնահարում, գլուխը կրկին ու կրկին խփում սալաքարին, միաժամանակ մի ձեռքով ինձ բռնած պահում էր, որ Ջոզեֆին չկանչեմ:

Նա ցուցաբերեց գերմարդկային ինքնահրաժարում՝ զըսպելով իրեն, որ չսպանի Հինդլիին. վերջապես շնչահեղձ լինելով, դադարեց և անկենդան թվացող մարմինը քարշ տալով ընկավ նստարանին:

Այդտեղ նա միստր էրնշտուի պիջակի թևքից պատռեց մի կտոր և գազանային կոսպտոթյամբ կապեց նրա վերքը. այդ անելիս, նա թքում, հալհոյում էր նույնպիսի եռանդով, որպիսի եռանդով աքացի էր տալիս մինչ այդ:

Իսկ ես հենց որ ազատվեցի նրանցից, առանց ժամանակ կորցնելու դտա ծերուկին, որը մի կերպ հասկացավ իմ հապճեպ պատասաժի իմաստը և շնչակտուր լինելով նետվեց ներքև, որովհետև թափվել իջնում էր աստիճանները մեկընդմեջ տալով:

— Հիմա ի՞նչ անենք, ի՞նչ պետք է անել:

— Ահա թե ինչ,— որուռաց Հիթլերիֆը, քո տերը խելագարվել է, եթե մի ամիս էլ կենդանի մնա, ես նրան զժանոց կուղարկեմ: Դրողը տանի, ինչո՞ւ դուռը փակեցիր իմ առջև, դու անատամ շուն: Իդուր մի փնթփնթա ու մի մրթմրթա: Ապա մոտ եկ, ես մտադիր չեմ նրան խնամելու: Լվա այս կեղտը և զգուշացիր, որ մոմից մի կայծ անգամ չընկնի վրան՝ այստեղ օդին շատ-շատ է:

— Դուք ուրեմն փորձում էիք սպանել նրան,— գոչեց Ջոզեֆը՝ հայացքն ու ձեռքերը յարսափից վեր բարձրացնելով: Ես այդպիսի բան երբեք չեմ տեսել, թող աստված...

Հիթլերիֆը նրան հրեց դեպի Հինդլիի ծնկի վրա գոյացած

արյան լճակը, սրբիչը նետեց նրան, բայց արյունը սրբելու փոխարեն, նա ձեռքերը միացրեց և սկսեց աղոթել աշխարհի անսովոր ոճով, որ ես սկսեցի ծիծաղել: Ծա հոգեկան այնպիսի վիճակում էի, երբ ամեն մի դատարկ բան մարդուն վրդովմունք է պատճառում. իրոք, ես ինձ պահում էի այնպես անխոհեմ, ինչպես իրեն պահում է կախաղանի տակ կանգնած ոճրագործը:

— Է՛, քիչ մնաց մոռանալի ձեզ,— ասաց բռնակալը:— Դո՛ւք պետք է անեք դա: Մոտեցեք նրա ծնկին: Դուք նրա հետ միասին դավադրություն էիք կազմել իմ հ՛ւմ, այնպես չէ՞, օձի ծնունդ. դե, սրբեք, այդ աշխատանքը հենց ձեզ համար հարմար է:

Նա այնպես ցնցեց ինձ, որ ատամներս շխկշխկացին և շոքեցրեց ինձ Զոզեֆի կողքին, որը տոկունությամբ ավարտեց իր աղոթքը, ապա վերկացավ, երդվելով, որ անմիջապես կմեկնի Ադարակատուն: Միստր Լինթընը դատավոր է. թեկուզև նրա հիսուն կինն էլ մեռած լինեն, նա պետք է քրննություն անցկացնի:

Ծերուկն այնպես համառորեն էր պնդում իրենը, որ Հիթքլիֆը նպատակահարմար դտավ եզրակացությունը կատարվածի մասին լսել իմ շուրթերից. չարությունից ծանր շնչելով կանգնած էր իմ դիմաց, որովհետև ես սիրով չէի պատասխանում իր հարցերին:

Շատ ջանք գործադրվեց համոզելու համար ծերուկին, որ հրահրողը Հիթքլիֆը չէր, մանավանդ, որ նա հազիվ էր ինձնից պատասխաններ պոկում: Սակայն միստր էրնշտուն շուտով համոզեց նրանց, որ ինքը տակավին կենդանի է. Զոզեֆը շտապեց նրա մեջ լցնել սպիրտի մեծ դոզա. և այդ օգնությունը միանգամից վերադարձրեց դժբախտի գիտակցությունն ու շարժելու ունակությունը:

Հիթքլիֆը, գիտակցելով, որ էրնշտուն անաեղյակ է սյն վերարեքմունքից, որին ենթարկվեց, քանի դեռ ուշաթափ ընկած պառկած էր, հայտարարեց, որ նա հարբե՛լ, ուշքը կորցրել է. և ասաց, որ ինքը անտեսում է նրա կոպիտ վարքը, բայց խորհուրդ է տալիս պառկել քնել: Հուրախություն ինձ, այդ խելացի խորհուրդը տալուց հետո նա թողեց մեղ,

իսկ Հինգլին փոփեց օջախի առաջ: Ես անցա իմ սենյակը, զարմանալով, որ այդպես հեշտ էի դուրս պրծել:

Այսօր առավոտյան, երբ կեսօրին մոտ իջա ներքև, միստր էրնշոուն սարսափելի հիվանդ վիճակում նստել էր կրակի առաջ. նրա շար հանճարը, համարյա նույնքան ուժից ընկած ու մեռելի պես դժգույն, հակվել էր բուխարու վրա: Ոչ ոք չէր ուզում ճաշիկ և, ես, երբ ամեն ինչ սեղանի վրա արդեն սառել էր, սկսեցի միայնակ ճաշել:

Ոչինչ չէր խանգարում ինձ ախորժակով ուտել. և բավականություն ու գերազանցության զգացումով մերթ ընդ մերթ նայում էի ճաշիս անխոս վկաններին, հաճելիորեն զգում էի, որ իմ խիղճը հանգիստ է:

Ճաշելուց հետո ես ինձ թույլ տվեցի մի անսովոր ազատություն՝ քաշվեցի կրակի մոտ, պտտվեցի միստր էրնշոունի րազկաթոռի շուրջը և անկյունում ծնկի եկա նրա կողքին:

Հիթքլիֆը չէր նայում իմ կողմը և ես աչքի տակով նայում էի նրան, համարձակորեն դիտում նրա դեմքը, որն ասես քարացել էր: Նրա ճակատին, որ մի ժամանակ ինձ թվում էր այնպես առնական, իսկ այժմ սատանայական, խիստ ստվեր էր ընկած. անքնությունից նրա հիպնոսացնող աչքերը համարյա խամրել էին, գուցե արցունքներից, որովհետև թերթերունքները թաց էին, շուրթերը, որ զուրկ էին վայրագ ծաղրից, դրոշմած էին անասելի տխրության արտահայտությամբ: Եթե դա մի ալ անձնավորություն լիներ, գլուխ կխոնարհեր այդպիսի վշտի առաջ: Բայց տվյալ դեպքում ես բավարարված էի, թեև ստորություն է վիրավորել ընկած թշնամուն, ես չէի կարող այդ հնարավորությունը բաց թողնել և չխայթել նրան. միայն նրա թուլության պահին ես հաճույքով կարող էի նրա շարունակյալ շարունակյալ փոխհատուցել:

— Թո՛ւհ, օրիորդ, — ընդհատեցի ես: — Կարելի է կարծել, որ դուք ձեր կյանքում երբեք ավետարան չեք թերթել: Եթե աստված հեղում է ձեր թշնամիներին, դա, անկասկած, պետք է որ բավարարի ձեզ: Եվ ստորություն է, և մեծամտություն, երբ դուք ձեր շարժարանները ավելացնում եք նրա ուղարկած տանջանքներին:

— Ընդհանրապես ես էլ նույն կարծիքին եմ, էլլեն,— շարունակում էր Իզաբելլան,— բայց Հիթքլիֆին բաժին ընկած ի՞նչ շարշարանք կարող է ինձ հաճույք պատճառել, եթե իմ մատը դրա մեջ խառը չէ։ Ես կուզենայի, որ նա ավելի էիշտանջվեր, միայն թե նրա տառապանքների պատճառը ես լինեի, և կկամենայի, որ նա իմանա՞ր այդ։ Ծ, ես մեծ հաշիվ ունեմ նրա հետ։ Լոկ մի պայմանով կարող եմ հույս ունենալ, որ կներեմ այդ մարդուն։ Կներեմ նրան, եթե կարողանամ փոխհատուցել ական ընդ ական և ատամն ընդ ատաման... յուրաքանչյուր հասցրած ցավին՝ ցավ պատճառելով։ Նա առաջինը վիրավորեց ինձ և թող առաջինն էլ ներում խնդրի։ Իսկ այն ժամանակ... այն ժամանակ, ինչո՞ւ չէ, էլլեն, կարող է պատահել, որ մեծահոգություն ցուցաբերեմ։ Բայց անհնարին է մտածել, որ ես երբևիցե վրեժ կլուծեմ, ուրեմն, չեմ կարող ներել նրան։ Հինդլին խմելու ջուր խնդրեց, և ես նրան մի բաժակ ջուր տվեցի ու հարցրի, թե ինչպես է զգում իրեն։

— Ես այնքան էլ վատ չեմ, ինչպես կցանկանայի լինել,— պատասխանեց նա։— Բայց հենց ձեռքս պարզում եմ, մարմնիս յուրաքանչյուր մասն այնպես է ցավում, ասես, կռվել եմ դեկրի մի ամբողջ լեզդոնի դեմ։

— Այո, դարմանալի չէ,— ավելացրի ես։— Քեթրինը հուճախ պարծենում էր, որ ինքը ձեզ պատենշում է մարմնային վնասվածքներից, դրանով նա ուզում էր ասել, որ որոշ անձինք նրան վիրավորելու վախից չեն համարձակվի ձեզ ձեռք տալ։ Լավ է, որ մարդիկ իրականում դերեզմանից դուրս չեն դալիս, այլապես անոյալ դիշեր տիկինը ստիպված կլիներ ականատես լինել մի նողկալի տեսարանի։ Ձեզ վրա կադույտ բծեր չկա՞ն։ Ձեր կուրծքն ու ուսերը հո մնառված չեն։

— Չեմ կարող ասել,— պատասխանեց նա։— Բայց ինչո՞ւ եք հարցնում։ Մի՞թե նա համարձակվեց հարվածել ինձ, երբ ես վայր ընկա։

— Նա ձեզ ոտքով հարվածում, արորում էր, ձեր գլուխը խփում էր հատակին,— շնչոցով ասացի ես։— Փրփուրը բերանին ուզում էր ատամներով կարատել ձեզ, որովհետև նա մարդ է սոսկ կիսով չափ, ոչ ավելին։

Միստր էրնշոուն, ինձ նման սկսեց ցածից հետևել մեր

ընդհանուր թշնամու դեմքին, որը այնքան էր խորասուզված իր տառապանքների մեջ, որ թվում էր, թե իր շուրջը ոչինչ չէր նկատում. որքան ավելի երկար էր կանգնած մնում, այնքան ավելի պարզ էին դիմագծերը մատնում իր մտքերի սևությունը:

Օ՛, եթե միայն աստված ուժ տար ինձ խեղդել նրան իմ վերջին հոգեվարքի պահին, ես հաճույքով դժոխք կգնայի,— ծանր տնքոցով հառաչեց անհանգիստ Հինգլին, կծկվեց, ճիգ թափեց վեր կենալու և հուսահատված նորից ընկավ բազկաթոռին, համոզվելով, որ ի վիճակի չէ պայքարել:

— Ոչ, բավական է, որ նա սպանեց ձեր քրոջը,— բարձրաձայն ասացի ես:— Ազարակատանը բոլորը գիտեն, որ նա հիմա կենդանի կլինե՞ր, եթե չլիներ Հիթքլիֆը: Գերադասելի է, որ նա ատի, քան սիրի քեզ: Երբ հիշում եմ, թե մենք ինչքա՛ն հրջանիկ էինք, ինչքա՛ն երջանիկ էր Քեթրինը մինչև նրա գալը, ես պատրաստ եմ անիծել այդ օրը:

Ամենայն հավանականությամբ, Հիթքլիֆն ավելի շատ ուշադրություն դարձրեց ասածի մեջ հղած ճշմարտության, քան խոսողի ոգևորության վրա: Ես տեսա, որ նրա ուշադրությունը արթնացավ, որովհետև աչքերից սկսեցին արցունքներ կաթկթել մոխրի վրա և շնչասպառ տնքոցներով հազիվ էր շնչում:

Ուղիղ նայեցի նրա դեմքին և արհամարհանքով ծիծաղեցի: Դժոխքի մթագնած լուսամուտները մի պահ բռնկվեցին և ուղղվեցին ինձ վրա, սակայն սատանան, որ սովորականի պես նայում էր դրանց միջից, նայում էր մշուշով ու առատ անձրևից ողողված այնքան հեռվից, որ ես չվախեցա և համարձակվեցի մի անգամ ևս բարձրաձայն ծիծաղել:

— Վեր կաց և կորիր իմ աչքից,— ասաց սգավորը:

Ես հասկացա, որ այդ խոսքերը արտասանեց նա, թեև նրա ձայնը հազիվ կարելի էր տարբերել:

— Ներեցե՞ք,— ասացի ես,— բայց ես էլ էի սիրում Քեթրինին. նրա հղբայրը կարիք ունի խնամքի, որը ես, ի սեր քրոջը, չեմ մերժի: Այժմ, երբ նա մեռած է, ես նրան տեսնում եմ Հինգլիի մեջ՝ Հինգլին ունի ճիշտ նույն աչքերը, թեև դուք փորձել եք հանել դրանք, սևից դարձնել կարմիր և...

— Վերկաց, ողորմելի ապուշ, քանի դեռ մահացու հարված չեմ հասցրել քեզ,— գոռաց նա և կատարեց մի շարժում, որն ինձ ստիպեց վերկենալ:

— Բայց,— շարունակում էի ես, պատրաստվելով փախչել,— եթե խեղճ Քեթրինը ձեզ վստահեր, ընդուներ ծիծաղելի, արգահատելի ու ստորացուցիչ միսիս Հիթքլիֆ կոչումը, նա էլ շուտով կներկայացներ նույն պատկերը: Նա լռելյայն չէր հանդուրժի ձեր գարշելի արարքները, բացահայտորեն կարտահայտեր իր ատելությունն ու զղվանքը:

Բազմոցի թիկնակն ու միստր էրնշոուի մարմինը գտնվում էին իմ և Հիթքլիֆի արանքում. այնպես, որ ինձ հասնելու փորձ կատարելու փոխարեն նա սեղանի վրայից վերցրեց ճաշի դանակը և շարտեց իմ գլխին: Այն խրվեց ականջիս տակ և ընդհատեց իմ ասելիք նախադասությունը, բայց ես դանակը դուրս քաշեցի և ցատկեցի դռան կողմը, նրա վրա նետեցի մեկ ուրիշ դանակ, . որը, կարծեմ, նրան մի փոքր ավելի խոր վիրավորեց, քան նրա դանակը՝ ինձ:

Ես հասցրի տեսնել, թե ինչպես նա կատաղած նետվեց առաջ, բայց էրնշոուն կասեցրեց նրան. նրանք կպան իրար, երկուսն էլ ընկան հատակին, օջախի առաջ:

Խոհանոցի միջով փախչելիս, ճշալով կանչեցի Զոգեֆին, որ շտապի իր տիրոջ մոտ, վայր զյեցի Հեթթընին, որը, դռան մեջ կանգնած, աթոռի մեջքին ինչ-որ խաղաղիքներ էր կախում: Հոգեպես երջանիկ զգալով, դուրս նետվեցի քավարանից. ցատկոտում, վազում, սլանում էի զառիթափ ճանապարհով դեպի ցած, ասպա դուրս գալով ճանապարհի ոլորաններից, գլորվելով մորուտի ափերով, ճահիճների միջով, իրականում սրընթաց սլանում էի դեպի Ազադակատան փարոս լույսերը: Ես ավելի շուտ կհամաձայնեի ենթարկվել դժոխքի հավերժական տանջանքներին, քան թեկուզև մեկ գիշեր նորից անցկացնեի Մոյեզին հողմերի դարավանդի հարկի տակ...

Իզաբելլան լռեց, մի րաժակ թեյ խմեց, ասպա վերկացավ, հրամայեց, որ գլխարկը դնեմ, կասեմ իմ բերած մեծ շալը և, ականջ չդնելով իմ աղերսաւնքին՝ ևս մեկ ժամ մնալ մեղ մոտ, կանգնեց աթոռի վրա, համբուրեց էդգարի ու Քեթրինի նկարները, ասպա հրաժեշտի պահին նաև ինձ, իջավ ցած,

կառք նստեց իր Ֆանիի ուղեկցութեամբ, որը իր տիրուհուն գտնելով, ճշգրտում էր անգուսպ ուրախությունից: Այդպես նա գնաց և այլևս երբեք նորից չերևաց այս կողմերում. բայց երբ ամեն ինչ մի փոքր ավելի խաղաղվեց, նրա և իմ տիրոջ մեջ հաստատվեց կանոնավոր նամակագրություն:

Միսիս Հիթքլիֆը, կարծեմ, հաստատվեց ինչ-որ տեղ հարավում, Լոնդոնից ոչ հեռու. փախուստից մի քանի ամիս հետո այդտեղ ծնվեց մի տղա: Նրան կնքեցին Լինթըն անունով և մայրը հենց սկզբից ևեթ հայտնեց, որ նա վատառողջ և կռվարար էակ կլինի:

Միստր Հիթքլիֆը մի անգամ գյուղում հանդիպելով ինձ, հարցրեց, թե Իզաբելլան որտեղ է ապրում: Չասացի, նա նկատեց, որ դա կարևոր էլ չէ, միայն թե թող զգուշանա և չգա եղբոր մոտ. նա չի ապրի Լինթընի մոտ, իսկ եթե ինքը, որպես օրինական ամուսին, կարիք զգա, կնոջը կվերցնի իր մոտ:

Թեպետ ես Հիթքլիֆին ոչինչ չասացի, բայց նա ուրիշ ծառաների միջոցով իմացավ, թե՛ կնոջ բնակավայրի, և թե՛ հրեխայի գոյությունն մասին: Սակայն չէր անհանգստացնում Իզաբելլային. դրա համար վերջինս կարող էր շնորհակալ լինել իր նկատմամբ տաժած նրա դարչանքից:

Հաճախ հարցնում էր մանկան մասին, երբ տեսնում էր ինձ. և նրա անունը լսելուց հետո մռայլ տեսքով ծաղրում էր.

— Նրանք ուզում են, որ ես էլ ատեմ երեխային, այո՞:

— Կարծում եմ՝ նրանք չեն ուզում, որ դուք թեկուզև մի բան իմանաք նրա մասին,— պատասխանեցի ես:

— Բայց հրեխան իմը կլինի,— ասաց Հիթքլիֆը,— երբ ուզեմ: Թող այդ բանը լավ իմանան:

Բարեբախտաբար, հրեխայի մայրը ժամանակից ավելի շուտ սեռավ՝ Քեթրինի մահից տասներեք տարի հետո, և րբ Լինթընը տասներկու տարեկանից մի փոքր ավել էր:

Իզաբելլայի անսպասելի այցից հետո, հաջորդ օրը, ես չկարողացա խոսել իմ տիրոջ հետ. նա խուսափում էր խոսակցությունից, և ոչ մի բան հնարավոր չէր քննարկել: Երբ կարողացա ստիպել նրան ինձ լսել, տեսա՝ նրան դուր եկավ, որ քույրը հեռացել էր ամուսնուց, որին ինքն ատում էր խոր

ատելությամբ. բայց դա հազիվ թե բնորոշ լիներ նրա բնավորությանը, նրա զգվանքը այնքան խորն էր և ուժեղ, որ աշխատում էր շերեւել այն տեղերում, որտեղ կարող էր տեսնել Հիթլերին կամ էլ լսել նրա մասին: Վիշտն ու այդ հոգսը միաստր Լինթընին դարձրին իսկական ճգնաժամ, նա հրաժարվեց դատավորի կոչումից, նույնիսկ դադարեց հեղեցի դնել, խուսափում էր գլուղ հաճախելու առիթներից. ապրում էր կատարյալ մենության մեջ իր պարտեզի և հողերի սահմաններում. միայն երբեմն դուրս էր գալիս մենակ թափառելու ցախիների դաշտերում կամ այցի գնալու կնոջ գերեզմանին՝ գլխավորապես երեկոյան ժամերին, կամ էլ վաղ առավոտյան, քանի դեռ ուրիշները դուրս չէին հեկել ճեմելու:

Բայց միաստր Լինթընը չափազանց բարի մարդ էր և երկար չէր կարող միայն իր վշտերով ապրել: Չէր աղերսում Քեթրինի հոգուն, որ հալածի իրեն: Ժամանակն իր հետ բերեց հաշտեցում և ավելի շատ քաղցր թախիժ, քան սովորական ուրախություն: Նա ջերմ ու քնքուշ սիրով հիշողության մեջ վերականգնացրեց կնոջ հիշատակը, հույս փայփայելով, որ կհանդիպի նրան մի ավելի լավ աշխարհում, ուր չէր կասկածում, որ կինը գնացել է:

Նա ուներ և երկրային միսթարություն ու կապվածություն: Ինչպես ասացի, մի քանի օր կարծես չէր նկատում իր տկար փոխարինողին, որին թողել էր ննջեցյալը, բայց այդ սառնությունը ապրիլյան ձյան պես շուտ հալվեց, և մանուկը, որը դեռ չէր սովորել արտասանել առանձին բառեր և թույլ ոտիկներով քայլել, իր բռնակալական իշխանությունը հաստատեց հոր սրտի վրա:

Նրան տվեցին Քեթրին անունը, բայց հայրը նրան երբեք չրիվ անունով չէր կոչում, ինչպես և երբեք փաղաքշական անունով չէր կոչել առաջին Քեթրինին. հավանաբար այն պատճառով, որ Հիթլերի սովորություն ուներ այդպես կոչելու Փոքրիկը միշտ էլ Քեթի էր, այդ անունը աղջկան տարբերում էր մորից և, սակայն, դա միաժամանակ նաև կապ էր հաստատում. հայրը նրա մեջ ավելի շուտ սիրում էր հանգուցյալ կնոջ աղջկան, քան իր սեփական միսն ու արյունը:

Ես երբեմն ասլած համեմատում էի նրան Հինգլի էրենշուրի հետ և ոչ մի կերպ չէի կարողանում բավարար չափով

բացատրել, թե ինչու համանման հանգամանքներում նրանց վարքը այդքան տարբեր էր։ Նրանք երկուսն էլ սիրող ամուսիններ էին և կապված էին իրենց հրեխանների հետ։ չէի հասկանում, թե ինչու նրանք չգնացին միևնույն՝ վատ թե լավ, ճանապարհով։ Բայց, մտածում էի ես, Հինդլին էզգարից ակներևաբար ավելի համառ էր, սակայն, ցավալիորեն ավելի թույլ և ավելի վատ մարդ էր։ Երբ նրա նավը բախվեց ստորջրյա ժայռին, կապիտանը լքեց իր պաշտոնը, նավակազմը շարաբախտ նավը փրկելու փոխարեն ըմբոստացավ և ընդվզեց։ Լինթընը, ընդհակառակը, դրսևորեց հավատարիմ ու անձնվեր հոգու իսկական արիություն, ապավինեց աստծուն, և աստված սփոփեց նրան։ Մեկը հույս էր փայփայում, մյուսը համակված էր հուսահատությամբ։ Նրանք իրենք ընտրեցին իրենց սեփական ճակատագիրը և արդարությունը պետք է տանին այն։

Բայց կարիք չկա, որ դուք լսեք իմ բարոյախոսական քարոզները, միստր Լոքվուդ։ Ինք՝ Երդ էլ կարող եք ինձնից ավելի լավ դատել այդ բոլոր երևույթների մասին։ Համենայն դեպս, ձեզ թվում է, թե կարող եք, իսկ դա նույն բանն է։

Էրնշուուի վախճանը եղավ այնպես, ինչպես ակնկալվում էր։ Շուտով, իր քրոջ մահից գրեթե վեց ամիս հետո, նա մեռավ։ Մենք Ագարակատանը ոչինչ չէինք լսել նրա հիվանդության մասին մեռնելուց առաջ։ Այն ամենը, ինչ ես իմացա, ինձ հայտնի դարձավ միայն հետագայում, երբ գնացի, որ մասնակցեմ թաղման արարողություններին։ Միստր Քեննեթը եկավ իմ տիրոջը հաղորդելու պատահածի մասին։

— Դե, նեղի,— ասաց նա մի օր, ներս մտնելով մեր բակը այնպիսի վաղ ժամի, որ ես չէի կարող շանհանգստանալ վատ լուր լսելու նախազգացումից։— Այժմ մեր հերթն է միասին ողբալ հանգուցյալին։ Ի՞նչ եք կարծում, ո՞վ հիմա հեռացավ մեզնից։

— Ո՞վ,— վախեցած հարցրի ես։

— Դե, գուշակեք,— պատասխանեց նա՝ իջնելով և սանձը զցելով դռան մոտ եղած կեռին։— Եվ բռնեք ձեր գոգնոցի, փեշը։ Համոզված եմ, որ առանց դրան չի լինի։

— Ոչ միստր Հիթթլիֆը, իհարկե,— ճշացի ես։

— Ինչպես թե, մի՞թե, դուք լաց կլինեիք նրա համար,—
ասաց բժիշկը:

— Ո՛չ, Հիթթլիֆը պնդակազմ, ծաղկող առողջությամբ
երիտասարդ է, ես նրան հենց նոր տեսա: Իր թանկագին կնո-
ջից բաժանվելուց հետո նա արագորեն գիրանում է:

— Հապա էլ ո՞վ, միստր Քեննեթ,— անհամբերությամբ
կրկնեցի ես:

— Հինգլի էրնշտուն: Ձեր վաղեմի բարեկամ Հինգլին,—
պատասխանեց նա:— Եվ իմ շարաւեղու բարեկամը. վերջին
ժամանակներս նա շատ կատաղի էր դարձել: Եվ ահա: Ասում
էի չէ, որ ստիպված կլինեք արցունքների սրբել... Բայց մի
վհատվեք, նա մեռավ առանց փոխելու իր բնավորությունը,
լորդի պես հարբած: Խեղճ մանչուկ. ես էլ եմ ցավում: Հին
ընկեր էր, չի կարելի չցավել հին ընկերոջ համար, թեև նա
ընդունակ էր ամենաանբեկակայելի արարքների և հաճախ
իր նկատմամբ իրեն թույլ էր տալիս ստոր արարքների: Նա
հազիվ քսանյոթ տարեկան լինեք. դա ձեր տարիքն է: Բայց
ո՞վ կասեր, որ դուք երկուսդ էլ ծնվել եք նույն տարում:

Խոստովանում եմ՝ այդ հարվածն ինձ ավելի ուժեղ ցնցեց,
քան միսիս Լինթընի մահը: Անցյալի հիշողությունները հա-
մակեցին ինձ, նստեցի առմուտքին և սկսեցի արտասվել,
ասես նա իմ արյունակից ազգականը լինեք, նույնիսկ խընդ-
րեցի միստր Քեննեթին մի ծառա ուղարկել, որ այդ լուրը
հաղորդի տիրոջս:

Շարունակ մտածում էի, թե արդյո՞ք Հինգլի էրնշտուն իր
մահով մեռավ: Ինչ էլ որ անում էի, այդ միտքը գլխիցս
դուրս չէր գալիս. այն համառորեն այնպես էր տանջում ինձ,
որ որոշեցի թույլտվություն վերցնել և գնալ Մոլեգին հող-
մերի դարավանդ, որպեսզի օգնեմ նրանց, ովքեր պատրաստ-
վում էին իրենց վերջին պարտքը կատարել հանգուցյալի
նկատմամբ: Միստր Լինթընը չէր կամենում ինձ բաց թող-
նել, բայց ես աղերսում, պերճախոս կերպով նկարագրում էի
այն անօգնական դրությունը, որի մեջ ընկել էր նա, ասացի,
որ իմ նախկին տերն ու կաթնեղբայրը իմ ծառայությունների
նկատմամբ ունի նույնքան իրավունք, որքան և նորը: Բացի
այդ, հիշեցրի, որ փոքրիկ Հերթընը, իր հանգուցյալ կնոջ
եղբորորդին է, և քանի որ տղան ավելի մերձավոր ազգական

չունի, ապա միստր Լինթընը երեխայի խնամքը պետք է իր վրա վերցնի. նա պարտավոր է իմանալ, թե կալվածքը ում է կտակված և աներձագը ինչպես է այն կարգավորել:

Իմ տերն այն ժամանակ ի վիճակի չէր զբաղվելու նման գործերով, բայց հանձնարարեց ինձ խոսել իր փաստաբանի հետ, և ի վերջո, թույլ տվեց, որ գնամ: Նրա փաստաբանը վարում էր նաև էրնշտուի գործերը: Գնացի գյուղ և փաստաբանին խնդրեցի, որ ուղեկցի ինձ: Նա ղլուխը տարուրեք և խորհուրդ տվեց Հիթքլիֆին հանգիստ թողնել. հաստատեց, որ Հերթընը, եթե ուզում եմ ճշմարտությունն իմանալ, կմնա որպես մուրացկան:

— Նրա հայրը պարտքերի մեջ խրված մեռավ,— ասաց նա,— ամբողջ կալվածքը գրավ է դրված, և միակ բանը, որ կարելի է անել նրա օրինական ժառանգի համար՝ պահպանել նրա համար հնարավորություն, կարեկցություն արթնացնել վարկատուի սրտում, որ նա ավելի ներողամիտ լինի ժառանգորդի հանդեպ:

Դարավանդ ժամանելուց հետո ես բացատրեցի, որ եկել եմ հետևելու, որպեսզի ամեն ինչ կատարվի պատշաճ ձևով. իմ գալը Զոգեֆին, որ խիստ վշտացած էր, ուրախացրեց: Իսկ միստր Հիթքլիֆն ասաց, որ իմ գալը ոչ մի միտք չունի, բայց եթե ուզում եմ, կարող եմ մնալ և նախապատրաստել հուղարկավորություն:

— Ավելի ճիշտ կլինեք,— նկատեց նա,— այդ հիմարի մարմինը հողին հանձնել ճանապարհների խաչմերուկում, առանց որևէ ծիսակատարության: Պատահեց այնպես, որ երեկ ճաշից հետո տասը ռոպե ես նրան միայնակ թողեցի, իսկ նա այդ ժամանակամիջոցում տան երկու դուռը փակեց իմ առաջ և դիտավորյալ ամբողջ գիշեր խմում էր, մինչև որ մեռավ: Այսօր առավոտյան, լսելով, որ նա խռմփացնում է ձիու պես, դուռը ջարդեցինք և նրան պառկած գտանք բազմոցի վրա. թեկուզ կաշին քերթես, չի արթնանա: Ուղարկեցի Քեննեթի հետևից, եկավ, բայց այն բանից հետո, երբ այդ անասունը արդեն դարձել էր լեշ, նա պառկած էր մեռած, սառած և անզգայացած, այնպես, որ ինքդ էլ համաձայնիր, արդեն անօգուտ էր աղմուկ բարձրացնել նրա համար:

Մեր ծառան հաստատեց այդ բանը, բայց փնթփնթաց.

— Հիթքլիֆը ինքը պետք է գնար բժշկի հետևից, Ծս, թերևս, ավելի լավ կնայի տիրոջը. նա դեռ չէր մահացել, հրք ես հեռանում էի, այսինքն, ոչ մի նման բան չկար:

Ծս պնդում էի, որ հուղարկավորությունը կազմակերպվի պատշաճ ձևով: Միստր Հիթքլիֆը ասաց, որ կարող եմ վարվել ուղածիս պես, միայն խնդրում էր շնորհակալ, որ այդ ամբողջ գործի համար փողը դուրս է գալիս իր գրպանից:

Նա պահպանում էր նույն կռպիտ, անփույթ շարժումները՝ ցույց շտալով ո՛չ ուրախություն և ո՛չ էլ վիշտ. այդ վարքը արտահայտում էր դժվարին աշխատանքի հաջող կատարումից ստացած դաժան հաճույք: Իրոք, մի անգամ նույնիսկ նրա դեմքին կարգացի հրճվանքի նման ինչ-որ բան: Դա կատարվեց հենց այն պահին, երբ մարդիկ դադարը տնից դուրս էին տանում: Նա կեղծավորությամբ իրեն ներկայացնում էր որպես սգացող. Հերթլինի հետ միասին մեռածին ճանապարհ դնելուց հետո նա դժբախտ հրեխային բարձրացրեց սեղանի վրա, անսովոր բավականությամբ ասաց.

— Այժմ, իմ լավ մանչուկ, դու իմն ես: Հապա տեսնե՞ք ծառը արդյո՞ք չի աճի նույնքան կորած, որքան և այս մեկը, եթե քամին նրան էլ թեթև:

Ոչինչ չկասկածելով, փոքրիկը հաճույքով լսում էր նրան, խաղում էր Հիթքլիֆի այտամորուքի հետ և շոյում նրա այտը, բայց ես գուշակեցի այդ խոսքերի նշանակությունը և խայթող տոնով հայտարարեցի.

— Երեխան, սըր, ինձ հետ միասին կվերադառնա Կեռնեխների ագարակատուն: Նա ավելի քիչ է ձերը, քան որն է մեկը աշխարհում:

— Այդպե՞ս է ասում Լինթընը, — հարցրեց նա:

— Իհարկե, նա հրամայել է, որ հրեխային վերցնեմ հետս, — պատասխանեցի ես:

— Լավ, — ասաց այդ սրիկան, — հիմա այդ մասին չենք վիճի, բայց իմ մեջ հրեխային դաստիարակելու ցանկություն ուռաջացավ, ուստի հայտնի տիրոջդ, որ եթե փորձի երեխային առնել ինձնից, ես նրա փոխարեն կվերցնեմ իմ տղային: Հերթլինին էլ առանց մարտի չեմ զիջի, բայց թող լավ իմանա՝ մյուսին էլ ես անհապաղ կվերցնեմ: Հիշիր և ասա նրան:

Այդ ականարկը բավական էր, որ կաշկանդէր մեր ձեռքերը: Տուն վերադառնալուց հետո այդ խոսքերի իմաստը հաղորդեցի էդգար Լինթընին: Սկզբում նա շատ էլ չհետաքրքրւիւց քրոջ երեխայով, այլևս չէր խոսում միջամտության մասին: Եթէ ուզենար էլ միջամտել, չեմ կարծում, որ որեւէ բան ստացվեր:

Հյուրն այժմ դարձավ Մոլեգին հողմերի դարավանդի տերն ու տիրականը, նա հաստատուն կերպով տիրեց կալվածքին և ապացուցեց փաստաբանին, որը իր հերթին ասացուցեց միստր Լինթընին, որ մոլախաղով տարված էրնշուռն կարիք ունի կանխիկ դրամի, դրա համար էլ գրավ էր դրել իր հողը, ամբողջապէս, մինչև վերջին կտորը, և գրավ էր դրել ոչ թե ուրիշ մեկի, այլ Հիթքլիֆի մոտ:

Այսպիսով, Հերթընը, որը պետք է դառնար գավառի առաջին ջենտլմենը, լիովին կախման մեջ ընկավ իր հոր ոխերիմ թշնամուց. նա ապրում է իր հարապատ տանը, ծառայի նման, բայց այն տարբերությամբ, որ ոռճիկ չի ստանում, բոլորովին ի վիճակի չէ պաշտպանելու իր իրավունքները, որովհետև բարեկամներ չունի և չի հասկանում, որ իրեն խաբել են:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆՈՒԹԵՐՈՐԴ

Տասներկու տարիները,— շարունակում էր միսիս Դինը,— որ հաջորդեցին այդ վշտալից ժամանակին, իմ կյանքի ամենաներջանիկ տարիներն էին. այդ ընթացքում իմ ամենամեծ տագնապներն առաջանում էին մեր փոքրիկ լեդիի թեթև հիվանդութուններից, որոնք նա ստիպված տանում էր, ինչպես բոլոր՝ թե հարուստ, թե չքավոր, երեխաները:

Առաջին վեց ամիսներից հետո, նա աճում էր խեղճահիմար պէս, կարողանում էր քայլել և նույնիսկ խոսել իր ուրույն լեզվով, նախքան հրկրորդ անգամ ցախին կծաղկեր միսիս Լինթընի աճյունի վրա:

Այդ ամենահմայիչ աղջիկն սոսեա արևի ճառագայթ մաքրեց ամալի տան մեջ: Դիմքով նա իսկական գեղեցկուհի

էր՝ էրնշոուի գեղեցիկ թխագուշն աչքերով, բայց Լինթընների սպիտակ մաշկով, նուրբ դիմագծերով ու խարտչաշ զանգու՛մ մազերով: Նա կենսուրախ էր, առանց կոպտավուն ժեստերի և իր մտերմական կապերի մեջ աչքի էր ընկնում շափից ավելի զգայուն ու ջերմ սրտով: Ուժեղ զգացմունքների նկատմամբ ունեցած այդ ընդունակութիւնը նրա մեջ հիշեցնում էր մորը. բայց այդուհանդերձ, նա նման չէր մորը՝ առաջին Քեթրինին. կարողանում էր լինել քնքուշ ու մեղմ, աղափնու պես, ուներ դուրեկան ձայն և խոհուն հայացք, նրա զայրույթը ևրբևք անզուսպ չէր, իսկ սերը՝ մոլեցին. այն լինում էր խոր և մեղմ:

Սակայն պետք է խոստովանել, որ նա ուներ և թերութիւններ, որոնք փշացնում էին նրա դրական բնավորութիւնը: Նախ հանդուգն էր, և ապա՝ կամակոր, որ անփոփոխ կերպով դրսևորվում է երես առած երեխաների մոտ՝ լինեն նրանք բնավորութեամբ բարի, թե չար, միևնույն է: Եթե պատահաբար աղախինը բարկանում էր նրա վրա, միշտ էլ լրսվում էր. «Ես հայրիկին կասեմ»: Եվ եթե հայրը կշտամբում էր նրան, թեկուզև հայացքով, թվում էր, թե նրա սիրտը հիմա կպայթի. չեմ կարծում, որ նա երբեք մի սուր խոսք ասած չլիներ:

Հայրը երևիսայի ուսուցումը ամբողջապես վերցրեց իր վրա և դասերը վեր էր ածում զվարճանքի. բարեբախտաբար, հետաքրքրասիրութիւնն ու աշխույժ միտքը նրան դարձնում էին ընդունակ աշակերտուհի. նա ամեն ինչ յուրացնում էր արագ ու ազահաբար, հարգում էր հոր ուսուցումը:

Մինչև տասներեք տարեկան դառնալը, նա ոչ մի անգամ պարտեղի ցանկապատից դուրս չանցավ: Հազվադեպ էր պատահում, որ միստր Լինթընը նրան իր հետ տաներ զբոսանքի, և թե տանում էլ էր, ապա տանում էր մեկ մղոնից ոչ հեռու, բայց նա ուրիշ ոչ մեկին չէր վստահում: Գիմմերթընը նրա ականջների համար անիրական անուն էր: Եկեղեցին, բացի տնից, միակ շենքն էր, որին աղջիկը մոտենում էր կամ շեմքից ներս անցնում: Մոլեղին հողմերի դարավանդը և միստր Հիթքլիֆը նրա համար զոյութիւն չունեին. Քեթին կատարյալ մենակյաց էր և, ըստ երևութին, միանգամայն զոհ էր: Իհարկե, մանկական սենյակի պատուհանից շրջա-

կայքը դիտելով՝ նա երբեմն հարցնում էր.

— Էլլեն, դեռ երկա՞ր ժամանակ պիտի անցնի, որ կարողանամ բարձրանալ այդ սարերի ամենավերին գագաթը: Ուզում եմ իմանալ, թե ի՞նչ կա դրանցից այն կողմը՝ ծո՞վ:

— Ոչ, միսս Քեթի,— պատասխանում էի ես,— այնտեղ նորից սարեր են, ինչպես սրանք:

— Իսկ ինչի՞ նման են լինում այդ ոսկե ապառաժները, եթե կանգնես դրանց տակ,— մի անգամ հարցրեց նա:

Նրա ուշադրությունը հատկապես գրավում էր Փենիսթըն Քրեգսի զառիթափ լանջը: Մասնավորապես, երբ դրա ամենաբարձր գագաթների վրա շողում էր մայր մտնող արևը, իսկ բնապատկերի ամբողջ ընդարձակ տարածքը ընկած էր մնում ստվերի մեջ:

Ես բացատրեցի, որ դրանք քարե լեռկ զանգվածներ են. դրանց ճեղքվածքներում եղած հողը հազիվ է բավականանում, որ դալուկ ծառն աճի:

— Իսկ ինչո՞ւ դրանք այդքան երկար լուսավորված են, երբ այստեղ արդեն երեկո է,— շարունակում էր նա:

— Որովհետեւ դրանք շատ ավելի բարձր են, քան այն տեղը, որտեղ մենք ենք,— պատասխանեցի ես,— դուք այդտեղ չեք կարող բարձրանալ, դրանք շափազանց բարձր են ու դիք: Ձմեռը սառնամանիքն այդտեղ միշտ էլ ավելի շուտ է գալիս, քան մեզ մոտ. ամառվա կեսին ես ձյուն եմ գտել հյուսիս արևելյան ա՛յ այն խոռոչում:

— Օ՛, դու եղե՛լ ես այդ սարերում,— հրճվանքից ճշացնում եմ.— Ուրեմն ես էլ կկարողանամ, երբ մեծանամ: Իսկ հայրիկը եղե՞լ է, էլլեն:

— Հայրիկը կասեր ձեզ, միսս,— շտապ պատասխանեցի ես,— որ շարժե բարձրանալ այնտեղ: Հավամբոու դաշտերը, որտեղ դուք զբոսնում եք հայրիկի հետ միասին, շատ ավելի հաճելի են, իսկ Կեռնեխների պարտեզը աշխարհի ամենագեղեցիկ տեղն է:

— Պարտեզը տեսել եմ, իսկ սարերը՝ ոչ,— ինքն իրեն շշնջացնում եմ.— Ես հաճույքով կուզենայի ողջ շրջապատը դիտել այն այն ամենաբարձր գագաթից. իմ փոքրիկ ձին՝ Մինին, մի օր ինձ կտանի այնտեղ:

Երբ աղախիններից մեկը հիշեց Փերինների քարանձավը,

Քեթիի զուխը պտույտ եկավ իր պլանն իրականացնելու ցանկութունից. նա խնդրանքներով շարունակ ձանձրացնում էր միստր Լինթընին, որը խոստացավ և հայտնեց, որ այդ ճանապարհորդությունը տեղի կունենա լույս այն ժամանակ, երբ աղջիկն ավելի մեծանաւ։ Բայց միսս Քեթինը ամիսներով հաշվում էր իր տարիքը և շարունակ հարցնում. «Դե ինչ, ես արդեն բավականին մեծ եմ, հիմա ինձ կարելի՞ է բարձրանալ Փենիսթըն Քրեգսը»։

Այնտեղ տանող ճանապարհի մեկ զաւարը անցնում էր Մոլեզին հողմերի դարավանդի մոտով։ Էդգարը չէր համարձակվում անցնել այդ կողմով, որի համար էլ աղջիկը ստանում էր նույն պատասխանը.

— Ոչ, թանկագինս, դեռ վաղ է։

Ես ասացի, որ միսիս Հիթքլիֆը իր ամուսնուն լքելուց հետո տասներկու տարի ապրեց։ Նրա բնտանիքի բոլոր անդամներն էլ նուրբ կազմվածքի տէր մարդիկ էին. Իզաբելլան ու Էդգարը զուրկ էին այն ծաղկող առողջությունից, որին դուք սովորաբար հանդիպում եք այս վայրերի մարդկանց մոտ։ Թե ինչ հիվանդությամբ էր Իզաբելլան վերջերս տառապում, չեմ կարող ասել, կարծում եմ՝ երկուսն էլ մեռան նույն հիվանդությունից՝ մի յուրահատուկ անեղից, որը սկզբնական շրջանում դանդաղ էր ընթանում, բայց վերջում դարձավ անբուժելի, մարդուն արագորեն հյուծեց և կյանքը մոտեցրեց վախճանին։

Իզաբելլան Էդգարին հաղորդեց շորս ամիս տևող իր հիվանդության հավանական ավարտի մասին, աղերսում էր եղբորը զալ իր մոտ, եթե հնարավոր է, որովհետև ինքը շատ բան պետք է կարգավորի, ցանկանում է հրաժեշտ տալ նրան և Լինթընին ապահով հանձնել նրա ձեռքը։ Ինքը լիահույս է, որ Լինթընը միշտ կմնա նրա մոտ, ինչպես մնացել էր իր մոտ. երեխայի հայրը, հանգստացնում էր նա ինքն իրեն, չի ցանկանա իր ուսերի վրա վերցնել տղայի խնամքի ու դաստիարակության բեռը։

Իմ ականք մի բոպե անգամ չտատանվեց և որոշեց կատարել քրոջ խնդիրքը։ Սովորական հրավերքների ժամանակ նա դժկամությամբ էր թողնում տունը, բայց վեր թռավ, որ այդ մեկին պատասխանի՝ հանձնարարելով ինձ իր բացակայու-

թյան ժամանակ հատուկ զգոնությամբ հետևել Քեթրինին՝ բաղձաթիվ անգամներ կրկնելով, որ աղջիկը, նույնիսկ իմ ուղեկցությամբ, պարտեզի ցանկապատից դուրս չգա. հոր մտքով անգամ չէր անցնում, որ աղջիկը կարող էր դուրս գալ նաև առանց ուղեկիցների:

Նա բացակայեց երեք շաբաթ: Առաջին մեկ-երկու օրը Քեթին խորապես տխրությամբ համակված նստում էր գրադարանի մի անկյունում. ո՛չ կարողանում էր կարդալ և ո՛չ էլ՝ խաղալ: Այդպիսի հանդիսատ վիճակում նա ինձ շատ չէր նեղացնում, բայց լուռությունը փոխարինվեց ժամանակ առ ժամանակ դրսևորվող անհամբեր, նեղսիրտ ձանձրույթով. և քանի որ տնային աշխատանքը, ինչպես և մեծ տարիքը, թույլ չէին տալիս ինձ վազել ու ղվարճացնել նրան, իմ մեջ հղացավ մի միտք, որը հնարավորություն էր տալիս նրան զվարճանալ առանց ինձ:

Ակսեցի նրան զբոսանքի ուղարկել պարտեզ մերթ ոտքով, մերթ էլ պոնի նստած. հետո, երբ վերադառնում էր, ես համբերատարությամբ լսում էի նրա պատմածները իրական ու երևակայական արկածների մասին:

Ամառվա ամենաթեժ պահն էր: Աղջիկն այնքան տարվեց իր միայնակ թափառումներով, որ հաճախ առավոտյան նախաճաշից մինչև թեյը տուն չէր գալիս և այդ ժամանակ երեկոները նվիրված էին լինում նրա ֆանտաստիկական պատմություններին: Ես չէի վախենում, որ նա դուրս կնետվի, ազատ կզգա իրեն, որովհետև դարպասը միշտ էլ փակ էր լինում, և ես չէի մտածում, որ նա կհամարձակվի միայնակ դուրս գալ, նույնիսկ եթե դարպասը լայն բացվեր նրա առաջ:

Դժբախտաբար, իմ վստահությունը խաբեց ինձ: Մի անգամ, առավոտյան ժամը ութին Քեթրինը եկավ ինձ մոտ և հայտնեց, որ այդ օրը ինքը արաբ վաճառական է և իր քարավանով պատրաստվում է անցնել անապատի միջով, իսկ ես իրեն պետք է ուտելիքի առատ պաշար տամ իր և իր կենդանիների՝ ձիու և երեք ուղտերի համար, այսինքն՝ մի մեծ բարակի և երկու փոյնտերի համար:

Ես հավաքեցի համեղ ուտելիքների բավականին մեծ պաշար, բոլորը դասավորեցի զամբյուղի մեջ և կախեցի թամբի կողքից: Հուլիսյան արևից պաշտպանվելու համար շղարշով

ծածկված լայնեզր գլխարկը գլխին՝ միսս Քեթին հավերժա-
հարսի պես ուրախ թռավ թամբին, վարզով քշեց և զվարթ
ծիծաղով պատասխանեց իմ զգուշացնող խորհուրդներին, որ
քառատրոփ չքշի և շուտ վերադառնա տուն:

Իմ շարաճճին թեյին շներկայացավ: Ճանապարհորդներից
մեկը, բարակը՝ պառավ շունը, որը հանգիստ էր սիրում, շու-
տով վերադարձավ, բայց Քեթին, պոնին և երկու փոյնտերը
ոչ մի տեղ չէին երևում: Ես հանձնակատարներ ուղարկեցի
և այս, և այն ճանապարհով, և վերջ ի վերջո, ինքս ճանա-
պարհ րնկա նրան փնտրելու:

Մեր աշխատողներից մեկը կալվածքի ծայրում նորոգում
էր տնկարանի շուրջը եղած ցանկապատը: Ես հարցրի, թե
չի տեսել արդյոք օրիորդին:

— Տեսա առավոտյան կողմ, — պատասխանեց նա, —
ինձ խնդրեց պնդուկենուց մի ճիպոտ կտրել, իսկ հետո ձիու
վրա նստած ցատկեց ցանկապատի վրայով, այնտեղ, որտեղ
ավելի ցածր էր, և սրարշավ անհետացավ տեսադաշտից:

Կարող եք պատկերացնել, թե ինչ զգացի այդ լուրը լսե-
լուց հետո: Իսկույնեթ գլխի ընկա, որ Քեթին զնացել է Փե-
նիսթըն Քրեզս:

— Ի՞նչ կլինի նրան հիմա, — ճշացի ես, նետվելով դեպի
ցանկապատի անցքը, որը նորոգում է բանվորը, և ուղիղ վա-
զեցի ճանապարհի կողմը:

Սլանում էի, ասես գրավ էի եկել, մղոն մղոնի հետևից,
մինչև որ ճանապարհի ոլորանի հետևում իմ աչքերի առաջ
կանգնեց Մոլեգին հողմերի դարավանդը, բայց Քեթինը ո՛չ
շրջակայքում, ո՛չ էլ հեռվում չէր երևում:

Քրեզսը մեկուկես մղոն հեռու է Դարավանդից, իսկ Դա-
րավանդը շորս մղոն էլ հեռու է Ագարակատնից, ուստի սկսե-
ցի վախենալ, որ գիշերը վրա կհասնի, նախքան ե՛ս կհասնեմ
այնտեղ: «Իսկ ի՞նչ կլինի, եթե ժայռերը մազլցելիս՝ սայթա-
քելով վայր ընկնի, — մտածեցի ես, — և սոյանվի կամ էլ
ոսկորները ջարդվեն»:

Անհայտությունը, իրոք, տանջալից էր: Սկզբում հաճելի
թեթևություն զգացի, երբ տան կողքով վաղելիս, տեսա մեր
Ջարլին՝ կատաղած փոյնտերներից մեկին, որը պառկած
էր լուսամուտի տակ՝ զլուխն ուռած, ականջն արյունակալած:

Բաց արի դռնակը, նետվեցի առմուտք և շատ ուժեղ թակեցի դուռը։ Բաց արեց մի կին, որին ճանաչում էի. նա առաջ ապրում էր Գիմմերթընում, այժմ միստր էրնշոուի մահից հետո աշխատում էր այս տանը որպես աղախին։

— Ա՛խ, ասաց նա,— դուք փնտրում եք ձեր փոքրիկ օրիորդին. մի անհանգստացե՛ք։ Նա ողջ և առողջ այստեղ է. ուրախ եմ, որ դուք եք, և ոչ թե սախտերը։

— Ուրեմն տերը տանը չէ՞,— արագընթաց քայլվածքից և հուզմունքից հազիվ էի շնչում։

— Ոչ ոք չկա,— պատասխանեց նա,— Լրկուսն էլ՝ թե՛ նա, թե՛ Զոպեֆը, զնացին, և կարծում եմ, մի ժամից շուտ չեն վերադառնա։ Ներս անցեք, մի փոքր հանգստացե՛ք։

Ներս մտա և օջախի մոտ տեսա իմ մոլորված գառնուկին։ Նա տաքանում էր՝ ճոճվելով փոքր բազկաթոռում, որը մի ժամանակ պատկանելիս էր եղել իր մորը, երբ նա տակավին Լրկիսա էր։ Գլխարկը կախել էր պատից, և շատ հանգիստ իրեն զգում էր ոնց որ տանը, ուրախ ծիծաղում, բարձր տրամադրությամբ բլբլում էր, հիմա արդեն տասնութամյա ամրակազմ պատանի Հերթընի հետ, որ աչքը տնկած մեծ հետաքրքրությամբ և զարմացած նայում էր աղջկան՝ շատ քիչ բան հասկանալով դիտողությունների ու հարցերի տարափից, որ անընդհատ դուրս էին թռչում աղջկա շուրթերից։

— Հրաշալի է, միսս,— ճչում էի ես՝ թաքցնելով իմ ուրախությունը և ցույց տալով, որ բարկանում եմ։— Մինչև ձեր հոր վերադարձը, սա ձեր վերջին զբոսանքը կլինի, ևս ձեզ դռան շեմքից նորից դուրս չեմ թողնի, անհնազանդ, չաբաճճի աղջիկ։

— Ա՛խ, էլլեն,— սկսեց գոռալ և ուրախ վեր-վեր ցատկելով, վազեց ինձ մոտ։— Այսօր քնելուց առաջ ես քեզ կպատմեմ մի հիանալի պատմություն. և այսպես, դու գտար ինձ այստեղ... Գեթ մեկ անգամ կյանքումդ դու եղե՞լ ես այստեղ։

— Դրեք ձեր գլխարկը և անմիջապես տուն,— ասացի,— ես սաստիկ նեղացած եմ, միսս Քեթի, դուք շատ վատ վարվեցիք։ Նեղանալու և տրտնջալու կարիք չկա. և այդ ձևով եք վարձահատույց լինում իմ անհանգստության դիմաց, երբ ես ամբողջ գավառով մեկ վազվզում, փնտրում եմ ձեզ։ Ե՛վ

մտածել միայն, թե ինչպես էր միստր Լինթընը ինձ պատ-
վիրում ձեզ պարտեզից դուրս շթողնել, մինչդեռ դուք թաքուն
փախաք, դա ցույց է տալիս, որ դուք փոքրիկ խորամանկ
աղվես եք, և այլևս ոչ ոք ձեզ չի հավատա:

— Ի՞նչ եմ արել,— հեկեկանքը հազիվ զսպելով ասաց
նա:— Հայրիկը ինձ ոչինչ չի ասում. նա չի նախատի ինձ,
էլլեն, նա երբեք քեզ նման չի բարկանում:

— Գնանք, գնանք,— կրկնեցի ես:— Թողեք ձեր ժապա-
վենը կապեմ: Դե կարիք չկա նեղանալու: Օ՜հ, ամոթ է: Դուք
տասներեք տարեկան եք, բայց կարծես երեխա լինեք:

Դա ես ավելացրի, որովհետև նա գլխարկը գլխից հանեց,
դեն շարտեց և փախչելով ինձանից, բնկրկեց բուխարու
կողմը:

— Ոչ,— ասաց աղախինը,— նա լավ աղջիկ է, անարդար
մի եղեք լավ աղջկա հանդես, միսիս Դին: Այդ մենք նրան
պահեցինք: Նա ուզում էր անմիջապես տուն գնալ, վախենա-
լով, որ դուք կանհանգստանաք: Հերթընը առաջարկեց ճա-
նապարհ դնել նրան, և ես մտածեցի, որ այսպես ավելի լավ
կլինի՝ ճանապարհը բլուրների վրայով ամայի է:

Այդ վեճի պահին Հերթընը, ձեռքերը զրպանում կանգ-
նած, ամաշկոտ անշնորհությունից չէր կարողանում խոսել,
թեպետ նրա ամբողջ տեսքը խոսում էր այն մասին, որ ասես
իմ ներխուժումը նրա համար հաճելի չէր:

— Երկա՞ր պիտի սպասեմ,— շարունակում էի ես՝ արհա-
մարհելով այդ կնոջ միջամտությունը:— Տասը րոպե հետո
կմթնի: Որտե՞ղ է Պոնին, միսս Քեթի: Եվ որտե՞ղ է Ֆենիքսը:
Ես կթողնեմ կզնամ, եթե դուք չշտապեք, այնպես որ, խընդ-
րում եմ արագացրեք:

— Պոնին բակում է,— պատասխանեց նա, իսկ Ֆենիքսը
փակված է այ այնտեղ: Նրան կծել են, Չարլիին նույնպես:
Ես ուզում էի այս ամենը պատմել քեզ, բայց քո տրամադրու-
թյունը վատ է, դրա համար էլ ոչինչ չես լսում:

Գլխարկը հատակից բարձրացրի և մոտեցա աղջկան, բայց
տեսնելով, որ տնեցիք բոլորը պաշտպանում են իրեն, նա
սկսեց ցատկոտելով սենյակում վազել դեսուդեն. նետվեցի,
որ բռնեմ նրան, նա մկան պես փախչում մտնում էր սեղանի

տակ, նորից էր դուրս թռչում, իսկ ինձ չէր սազում վազվզել նրա հետևից:

Հերթընն ու աղախինը սկսեցին ծիծաղել, Քեթին միացավ նրանց և դարձավ ավելի ևս հանդուգն, մինչև որ ես խիստ զայրույթից գոռացի:

— Լավ, միսս Քեթի, բայց եթե իմանայիք, թե սա ում տունն է, դուք ուրախությամբ կուզենայիք դուրս պրծնել այստեղից:

— Սա ձեր հոր տունն է, այնպես չէ՞,— ասաց նա, շուռ գալով գեպի Հերթըն:

— Ո՛չ,— պատասխանեց նա, գլուխը կախելով և ամոթից կարմրելով:

Հերթընը չկարողացավ դիմանալ Քեթիի աչքերի սուր հայացքին, թեև դրանք իսկ և իսկ իր աչքերն էին:

— Ո՞ւմն է, ուրեմն, ձեր տիրո՞ջն է,— շարունակեց աղջիկը:

Հերթընը ավելի ևս կարմրեց, բայց արդեն մի այլ զգացումից, ինչ-որ հայհոյանք շշնջաց ու շուռ եկավ:

— Ո՞վ է դրա տերը,— անընդհատ շարունակում էր աղջիկը, դիմելով ինձ.— նա ասում էր՝ «մեր տունը» և «մեր աշխատողները»: Ես էլ կարծեցի, տանտիրոջ որդին է: Եվ նա ինձ երբեք միսս շանվանեց, իսկ պետք է ասեր, այնպես չէ՞, եթե ծառա է:

Հերթընը այդ մանկական խոսքերից սևացավ որոտացող ամպի պես: Ես լռելայն քաշեցի հարցաքննող աղջկա թևը. ի վերջո, ինձ հաջողվեց նրան պատրաստել մեկնելու համար:

— Հիմա տվեք ինձ իմ ձին,— ասաց աղջիկը՝ դիմելով իր անժանոթ ազգականին, ինչպես կաներ Ագարակատանը՝ դիմելով ախոռի մի որևէ տղայի:— Եվ կարող եք գալ ինձ հետ: Ես ուզում եմ տեսնել, թե ինչպես է շար ոգին մորուտից դուրս գալիս, և լսել ջրապալներին, ինչպես դուք նրանց կոչում եք. դե, շուտ արեք: Հը, ի՞նչ է եղել: Ասացի՝ ձին բերեք:

— Դու ավելի շուտ դժոխք կմտնես, քան ես կգառն: մ քն ծառան,— գոռաց պատանին:

— Ես ուր կմտնե՞մ,— զարմացավ Քեթրինը:

— Դժոխք... դու անզգամ վհուկ,— պատասխանեց նա:

— Դե, միսս Քեթի, հիմա տեսնում եք, թե ինչ հիանալի

հասարակության մեջ եք ընկել,— միջամտեցի հա:— Շատ հաճելի է այդպիսի՝ խոսքերով դիմել ջահել լեզուին: Խընդրում եմ, հետը վեճի շրոնվեք: Գնանք ինքներս գտնենք Պոնիին և մեկնենք:

— Բայց, էլլեն,— բղավեց աղջիկը ապշած՝ աչքերն ուղիղ հառելով Հերթընի վրա, —ինչպե՞ս է համարձակվում այդպես խոսել ինձ հետ: Բայց չէ՞ որ նա պետք է կատարի իմ պահանջը: Դու, գարշելի տղա, քո ասածը ես կհայտնեմ հայրիկիս: Դե, շուտ:

Հերթընը բռնորովին չվախեցավ սպառնալիքից: Աղջկա աչքերում զայրույթի արցունքներ երևացին:

— Ուրեմն բերեք իմ ձին,— շուտ գալով դեպի աղախինը, ասաց նա,— և անմիջապես բաց թողեք իմ շանը:

— Կամաց, միսս,— պատասխանեց աղախինը,— դուք ոչինչ չեք կորցնի, եթե քաղաքավարի լինեք մարդկանց հետ: Թեկուզև միստր Հերթընը տիրոջ տղան չէ, բայց նա ձեր քեռու տղան է. իսկ ես էլ ձեր աղախինը չեմ:

— Նա՛ իմ քեռու տղա՞ն,— արհամարհական ծիծաղով ասաց Քեթին:

— Այո, իհարկե,— պատասխանեց կինը:

— Օհ, էլլեն, թույլ մի տուր նրանց, որ այդպիսի բաներ ասեն,— սաստիկ հուզված ասաց աղջիկը:— Հայրս գնացել է Լոնդոն իմ հորաքրոջ տղայի հետևից. հորաքրոջս տղան ջենտլմենի որդի է. իսկ սա... նա չավարտեց և իսկույն սկսեց լաց լինել՝ զայրացած այն մտքից, որ ինքը ազգակցական կապ ունի այդպիսի անձնավորության հետ:

— Դե, դե,— շնչացի հս,— մարդը կարող է ամեն տեսակ բազմաթիվ ազգականներ ունենալ, միսս Քեթի, և ոչ մեկին վատաբանել պետք չէ. միայն կարիք չկա կապվել նրանց հետ, եթե նրանք ոչ հաճելի, շար մարդիկ են:

— Ոչ, նա... նա իմ ազգականը չէ, էլլեն,— շարունակեց աղջիկը՝ մտածելով ու ավելի խորը զգալով վիշտը, և նետվեց իմ գիրկը՝ ասպաստարան փնտրելով այդ մտքից:

Ոս շատ զայրացա թե՛ նրա, և թե՛ աղախնի վրա, նրանց միջև տեղի ունեցած այդ խոսակցության պատճառով: Չէի կասկածում, որ աղջկա խոսքերը Հերթընի գնալու մասին կհայտնեն միստր Հիթքլիֆին. հավատացած էի՝ Քեթրինը,

հենց որ հայրը վերադառնա, առաջին հերթին կձգտի պարզել աղախնի ասած խոսքերի իմաստը իրենց անդաստիարակ ազգականի մասին:

Հերթընը ուշքի դալով վիրավորանքից, որ իրեն դրել էին ծառայի տեղ, ըստ երևույթին, հուզվեց աղջկա վշտից. ձին բերելով առմուտքի մոտ, հյուրին սփոփելու համար ինքը բնից դուրս հանեց տերիերի ծուռտիկ ոտքերով հիանալի ձաղին և տալով աղջկան, կարծես ուզեց շեշտել՝ թող վերցնի ցանկացածը, ինքը չի նեղանում:

Աղջիկը սակվեց, ահ ու սարսափով նայեց նրան, ապա սկսեց էլ ավելի ուժեղ արտասվել:

Դիտելով Քեթիի հակակրանքը խեղճ պատանու հանդեպ, ևս հազիվ էի կարողանում զսպել ժպիտս: Նա մի ուժեղ պատանի էր, ուներ սլացիկ կազմվածք, գեղեցիկ դիմագծեր, ամրակազմ էր ու առողջ, բայց նրա հազուատը համապատասխանում էր ֆերմայում կատարած ամենօրյա իր աշխատանքներին ու զբաղմունքներին, և ցախիներով ծածկված խոպան դաշտերում ճագարների ու թռչունների հետևից վազվզելուն: Այդուհանդերձ, ինձ թվում էր, թե Հերթընի դեմքն արտացոլում էր հոգեկան այնպիսի հատկանիշներ, որոնք նրա հայրը երբեք չէր ունեցել. լավ հասկերը կորչում են առատորեն աճող բարձր մուլախոտերի մեջ, բայց, այնուամենայնիվ, դա խոսում է մի արգավանդ հողի մասին, որտեղ ավելի նպաստավոր հանգամանքներում կարող էր աճել հարուստ բերք: Ես կարծում եմ, որ միստր Հիթքլիֆը ֆիզիկապես նրան չէր նեղում: Իր անվախ բնավորության շնորհիվ պատանին հալածանքների փորձության չէր ենթարկվում, նրա մեջ չկար երկշտ համակերպության ստվերն անգամ, որ Հիթքլիֆի պես մարդու մեջ վատ վարվեցողության ցանկություն առաջացնելու: Իր չարակամությունը Հիթքլիֆը սղողում էր այն բանին, որ Հինդլիի որդուն դարձնի կոշտ ու կոպիտ անասուն: Տղային կարգալ, գրել չէին սովորեցնում, երբեք չէին կշտամբում վատ սովորությունների համար, եթե դրանք չէին անհանգըստացնում տիրոջը, երբեք չէին դաստիարակում առաքինության ոգով, չէին զգուշացնում արատավոր քայլերից: Լսել էի, որ պատանու այլասերմանը շատ էր նպաստում Զոզեֆը. երբ Հերթընը փոքր էր, ծեր, ծառան իր բթամիտ բժախնդրու-

Յայմբ շողոթորթում, երես էր տալիս նրան, որովհետև հանձն
ձինս Հերթընի տեսնում էր հին ընտանիքի գլխավորին: Եվ
այդ բանում սովորականի պես նա մեղադրում էր այն ժա-
մանակ դեռ երեսա Քեթրին էրնշուսին ու փոքրիկ Հիթքլի-
ֆին, որոնք իրենց չարություններով տիրոջը համբերությու-
նից հանում, հարկադրում էին մխիթարություն փնտրել հար-
րեցողության մեջ. այդպես էլ այժմ Հերթընի թերությունների
ամբողջ ծանրությունը նա գցում էր նրա կալվածքի բռնա-
տիրոջ վրա:

Եթե տղան հայհոյում էր, Զոգեֆը նրան չէր ընդհատում,
չէր պատժում, ինչքան էլ որ նա մեղավոր լիներ: Ըստ երևույ-
թին, հաճույք էր ստանում՝ տեսնելով, թե Հերթընը ինչպես է
վատ ճանապարհով ընթանում, թույլ էր տալիս, որ տղան
սնանկանա, հասնի կործանման եզրին, բայց դրա համար
նա՝ Հիթքլիֆը, պետք է պատասխան տա: Հերթընի արյունը
կթափվի նրա ձեռքով. այդ միտքը Զոգեֆին անսահման մխի-
թարություն էր պատճառում:

Նա պատանուն սովորեցնում էր հպարտանալ իր անու-
նով ու ծագումով, և, եթե կարողանար, նրա մեջ ատելություն
կսերմաներ Դարավանդի նոր տիրոջ հանդեպ, բայց նրա վա-
խը տանտիրոջից հասնում էր սնահավատության, իր զգաց-
մունքները նրա նկատմամբ բացահայտ կերպով ցույց չէր
տալիս՝ թույլ տալով իրեն միայն փնթփնթալ ինչ-որ շարա-
միտ ակնարկներ և սպառնալ երկնային պատժով:

Չեմ կարող ասել, որ այն օրերում ես լավ ծանոթ էի Մո-
լեդին հոգմերի ղարավանդի սովորական ապրելակերպին:
Պատմում եմ սոսկ լսածս, քանի որ քիչ բան եմ տեսել: Գյու-
ղացիք հաստատում էին, որ միստր Հիթքլիֆը կծծի անգութ
մարդ է, կոպիտ է վերաբերվում վարձակալներին: Բայց տունը
կանացի խնամքի շնորհիվ նորից ստացավ իր նախկին հար-
մարավետ տեսքը, իսկ նրա հարկի տակ այլևս բուռն տեսա-
րաններ չէին լինում, ինչպես լինում էին Հինդլիի օրոք: Տան-
տերը շափազանց մռայլ էր և մարդկանց հետ, լավ թե վատ,
բնկերություն չէր անում. այդպիսին է նաև այժմ...

Բայց այսպես ես իմ պատմությունը հրեք չեմ ավարտի:
Միսս Քեթրինը մերժեց տերիերի ձագը, որպես հաշտեցնող
դժարերություն և պահանջեց վերադարձնել իր սեփական

շները՝ Զարլին ու Ֆանիքսը։ Դեհոր չափավոր ու գլուխները կախ, քաշ գալով մոտեցան. մենք երկուսս էլ սաստիկ հուզված շարժվեցինք դեպի տուն։

Ես չկարողացա իմ փոքրիկ տիրուհուց խոսք դուրս քաշել և իմանալ, թե օրն ինչպես անցկացրեց, լոկ իմացա, որ իր ուխտագնացության նպատակը, ինչպես ենթադրում էի, Փենիսթըն Քրեգսն էր, և որ նա հասավ Մուլեգին հողմերի դարավանդը առանց արկածների, ու պատահեց այնպես, որ Հերթընը շների ոհմակի հետ դուրս եկավ դարպասից. շները հարձակվեցին իր «քարավանի» վրա։

Տեղի ունեցավ կատաղի ճակատամարտ, նախքան տները կարողացան շներին բաժանել իրարից. այդպես սկսվեց ծանոթությունը։ Քեթրինը Հերթընին հայտնեց, թե ով է ինքը և ուր է գնում։ Խնդրեց, որ իրեն ճանապարհը ցույց տա, և, վերջ ի վերջո, համոզեց նրան ուղեկցել իրեն։

Հերթընը հայտնեց նրան «Փերինների քարանձավի» և քսան այլ զարմանալի վայրերի գաղտնիքները. բայց անբարեհաճ լինելով, ես շարժանացա ուխտագնացի տեսած բոլոր հետաքրքիր երևույթների նկարագրությունը լսելուն։

Այնուամենայնիվ, ես հասկացա, որ ուղեկցողը արժանացել էր նրա ուշադրությանը, քանի դեռ չէր վիրավորել նրա ինքնասիրությունը՝ դիմելով նրան որպես ծառայի, և քանի դեռ Հիթքլիֆի աղախինը չէր վիրավորել հյուրի ինքնասիրությունը՝ Հերթընին անվանելով նրա ազգականը։

Իսկ հետո նրան վիրավորեցին Հերթընի կոպտությունները։ Ագարակատանը նա բոլորի համար դարձել էր «սիրելիս», «թանկագինս», «թագուհիս», «հրեշտակս», և հանկարծ, մի օտար մարդու կողմից վրդովեցուցիչ կերպով ենթարկվել էր վիրավորանքի։ Այդ բանը նա չէր կարողանում հասկանալ, և ես մեծ դժվարությամբ համոզեցի նրան խոստանալ, որ այդպիսի վիրավորված տեսքով չներկայանա հորը։

Բացատրեցի նրան, թե որքան էր հայրը խորշում Մուլեգին հողմերի դարավանդի բնակիչներից և որքան կվշտանա նա, եթե իմանա, որ Քեթին եղել է այնտեղ։ Բայց ես ավելի շուտ շեշտը դնում էի հետևյալ փաստի վրա՝ եթե նա իմանա, որ ես իր պատվերները բանի տեղ չեմ դրել, իմ տները գուցե այնքան բարկանա, որ ես ստիպված լինեմ թողնել հեռանալ

աշխատանքից: Իսկ այդպիսի միտքը Քեթրինի համար անտանելի էր: Նա խոսք տվեց և ի սեր ինձ կատարեց այն. ինչևէ, նա շատ անուշիկ աղջնակ էր:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆԻՆՆԵՐՈՐԴ

Սև երիզով նամակը հայտնեց մեզ տանտիրոջ վերադարձի օրվա մասին: Իզաբելլան վախճանվեց: Միստր Լինթընը գրեց՝ հանձնարարելով ինձ իր աղջկա համար սգաշոր պատվիրել և պատրաստել սենյակ ու այլ հարմարություններ իր քրոջ տղայի համար:

Քեթրինը ուրախությունից խենթացել էր, որ շուտով կտեսնի հորը և բուռն կենսուրախությամբ համակված գուշակություններ էր անում իր «իսկական» հորաքրոջ տղայի անհաշիվ արժանիքների մասին:

Վրա հասավ այն հրեկոն, երբ սպասվում էր նրա ժամանումը: Վաղ առավոտից Քեթրինը զբաղված էր՝ դասավորելով իր սեփական մանր գործերը. հագել էր նոր սև զգեստ, խեղճ աղջիկ, հորաքրոջ մահը նրա մեջ իսկական վիշտ չէր առաջացրել. շարունակ ձանձրացնելով ինձ, առաջարկում էր միասին դուրս գալ զբոսանքի և դիմավորել եկվորներին:

— Լինթընը ընդամենը կես տարով է ինձանից փոքր, — շատախոսում էր նա, հանդիստ քայլելով ինձ հետ ծառերի ստվերում մամռակալած դարափոսերի վրայով: — Որքան հաճելի կլինի այդպիսի խաղընկեր ունենալ: Հորաքույր Իզաբելլան հայրիկին ուղարկել էր նրա մազերից մի գեղեցիկ փունջ. նրա մազերը իմից ավելի շատ վշագույն, ավելի բաց դեղին և շատ նուրբ են եղել: Նա այն զգուշությամբ պահում էի ապակե փոքրիկ արկղիկի մեջ և, հաճախ մտածում էի, թե ինչքա՜ն լավ կլիներ տեսնել դրա տիրոջը: Օհ, ես այնպիսի երջանիկ եմ... և հայրիկը, սիրելի, իմ սիրելի հայրիկը: Էլլեն, եկ վազենք, դե, վազեցինք:

Նա վազում էր, հետ վերադառնում, նորից էր վազում, վազում էր շատ անգամներ, մինչև որ ես իմ հանգիստ քայլվածքով հասա դարպասին, ու այն ժամանակ նա նրս-

տեց ճաշապարհի կողքի ճիմապատ լիւրին և աշխատում էր համբերությամբ սպասել, բայց դա անհնարին էր. մի րոպե անգամ չէր կարողանում տեղում հանգիստ նստած մնալ:

— Ի՞նչ դանդաղ են գալիս,— բացականչեց նա:— Ա՛հ, ճասարարհին փողի եմ տեսնում՝ գալի՞ս են: Ո՛չ: Հապա ե՞րբ կլինեն սյստեղ: Չի՞ կարելի, որ մի փոքր էլ առաջ գնանք՝ կես մղոն, էլլեն, միայն կես մղոն: Դե, ասա, «այո», մինչև շրջադարձի մոտի, ա՛յ, այն կեչիների խումբը:

Ես համառորեն մերժում էի: Եվ, վերջապես, նրա անհանգրստությունը փարատվեց. կառքը դղրդալով երևաց:

Միսս Քեթրինը հենց որ փոքր պատուհանի մոտ նկատեց հոր դնմքը, մի սուր ճիչ արձակեց և մեկնեց ձեռքերը: Հայրը կառքից դուրս ցատկեց համարյա նույնքան անհամբեր, որքան և ինքը. բավական ժամանակ անցավ, մինչև որ կարողացավ մտածել որևէ մեկի մասին, բացի իրենցից:

Քանի դեռ նրանք փոխանակում էին շոյանքներ, ես նայեցի կառքի մեջ, որպեսզի հոգ տանեմ ինթընի մասին: Նա քնած էր մի անկյունում՝ փաթաթված բրդե տաք թիկնոցի մեջ, կարծես ձմեռ լիներ: Դժգույն, նուրբ, թուլակազմ մի տղա, որին կարելի էր ընդունել իմ տիրոջ կրտսեր եղբոր տեղ՝ այնքան նման էին իրար. բայց երեխայի տեսքի մեջ կար ինչ-որ հիվանդագին անբարենհամբույրություն, որ էդգար ինթընի մեջ երբեք չէր եղել:

Էգգարը տեսավ, որ ես նայում եմ կառքի ներսը և, ձեռքերը թափ տալով, խնդրեց դռնակը ծածկել, տղային շանհանգստացնել, որովհետև նա ճամփորդությունից հոգնել էր:

Քեթին շատ էր ուզում գեթ մի աչքով տեսնել նրան, բայց հայրը կանչեց աղջկան, և նրանք երկուսով սկսեցին քայլել պարտեզի միջով, մինչև ես վազեցի ծառաներին նախապատրաստելու:

— Գիտես ինչ, սիրելիս,— ասաց միստր Լինթընը՝ դիմելով աղջկան, երբ նրանք կանգնեցին գլխավոր մուտքի սանդուղքի մոտ,— քո հորաքրոջ տղան քեզ նման ուժեղ կամ ուրախ չէ, նա, հիշիր այդ, բոլորովին վերջերս կորցրել է մորը, հետևապես, մի սպասիր, որ անմիջապես սկսի քեզ հետ խաղալ և վազվզել: Եվ ավելորդ խոսակցություններով

մի հոգնեցրու նրան: Գոնե այս երեկո երեխային հա՛ գիտաթող: Եղա՞վ:

— Այո, այո, հայրիկ,— պատասխանեց Քեթրինը,— բայց ես ուզում եմ տեսնել նրան, նա ոչ մի անգամ դուրս չնայեց:

Կառքը կանգ առավ: Քնածն արթնացավ, և քեռին նրան կառքից դուրս բերեց ու կանգնեցրեց գետնին:

— Սա, լինթըն, քո քեռու աղջիկն է՝ Քեթին,— ասաց նա, իրար միացնելով նրանց փոքրիկ ձեռքերը:— Նա արդեն սիրեց քեզ, իսկ դու նրան չվշտացնես, ախ զիշեր լաց չի նետ: Հիմա աշխատիր ուրախ լինել. ճամփորդությունն ավարտվեց, այժմ դու ուրիշ անելիք չունես, բացի այն, որ հանգստանաս ու զվարճանաս, ինչպես կամենում ես:

— Քնել եմ ուզում,— պատասխանեց տղան, խուսափելով Քեթրինի բարեկից: Նա մատները մոտեցրեց աչքերին, որ սրբի երեացող արցունքները:

— Դե, դե, իմ լավ բալիկ,— շնչացի ես և նրան ներս տարա:— Հիմա Քեթրինն էլ լաց կլինի. հապա մի տեսեք, թե ինչպես է նա ձեզ խղճում:

Զգիտեմ, արդյոք Քեթին խղճո՞ւմ էր տղային, թե ոչ, բայց նրա դեմքը դարձավ նույնքան տխուր, որքան և տղայինն էր. նա վազեց հոր մոտ: Երեքը միասին մտան սուռն, բարձրացան գրադարան, որտեղ թեյն արդեն պատրաստ դրված էր:

Ես լինթընի հագից հանեցի թիկնոցն ու գլխարկը և նըստեցրի աթոռին՝ սեղանի մոտ, բայց հենց որ նստեց, նորից սկսեց արտնչալ: Տերս հարցրեց, թե ի՞նչ է պատահել:

— Ես չեմ կարող աթոռին նստել,— հեծկտաց տղան:

— Այն ժամանակ պառկիր բազմոցին, իսկ էլլենը քեզ թեյ կտա,— համբերությամբ պատասխանեց քեռին:

Ես տեսնում էի, որ քեռին քմահաճ ու հիվանդոտ տղայի պատճառով բավականին հոգնել էր ճանապարհից:

Լինթընը քարշ գալով մի կերպ մոտեցավ բազմոցին և պառկեց: Քեթին, բաժակը ձեռքին, նստեց նրա մոտ, ոտքերի տակ դրվող աթոռակին:

Սկզբում լուռ նստած էր, բայց դա երկար չէր կարող տևել: Քեթին վճռեց հորաքրոջ փոքր որդուն դարձնել շփաքած, հրես առած տղա, որպիսին ուզում էր, որ նա լինի,

սկսեց շոյել նրա գանգութները, համբուրել այտիկը և թեյ խմացնել իր պնակից, ասես նա մանկիկ լիներ: Տղային դա դուր եկավ, որովհետև նա հենց փոքր երեխայի պես էր. աչքերը սրբեց, և մի թույլ ժպիտ լուսավորեց նրա դեմքը:

— Մեզ մոտ շատ լավ կզգա,— ասաց իմ տերը՝ մի րոպե ղննելով նրան:— Եթե միայն կարողանանք պահել նրան մեզ մոտ, էլլեն: Իր հասակակցի ընկերակցությամբ նա իսկույն կաշխուժանա: Կուղենա ուժ հավաքել և կկազդուրվի:

— Այո, եթե միայն կարողանանք նրան պահել մեզ մոտ,— մտածում էի ինքս ինձ և այդ մասին խորհելիս խոր վիշտ զգացի, շատ քիչ հույս կար: Իսկ հետո մտածեցի, ինչպե՞ս կասրի այս տկար էակը Մուկեզին հողմերի դարավանդում այնպիսի դաստիարակներով ու ընկերներով, ինչպիսիք էին նրա հայրն ու Հերթընը:

Մեր կասկածները շուտ իրականացան, նույնիսկ ավելի շուտ, քան ակնկալում էի: Թեյից հետո երեսաներին տարա վերև, նստեցի լինթընի մոտ, մինչև որ քնեց. նա ինձ ոչ մի կերպ բաց չէր թողնում: Ասլա իջա ներքև և նախասենյակում, սեղանի մոտ կանգնած վառում էի ննջասենյակի մոմը միստր լինթընի համար, որը սպասուհին խոհանոցից ներս վազելով հայտնեց, որ դռան մոտ սպասում է Ջոզեֆը, միստր Հիթքլիֆի ծառան, և ուզում է խոսել տանտիրոջ հետ:

— Նախ կհարցնեմ, թե ի՞նչ է ուզում,— բավականին վախեցած ասացի ևս,— ինչպե՞ս կարելի է անհանգստացնել մարդկանց այս ուշ ժամին և այն էլ այն դեպքում, երբ նրանք երկար ճամփորդությունից հետո, նոր են տեղ հասել... չեմ կարծում, թե տերը համաձայնի խոսել նրա հետ:

Մինչ ևս խոսում էի, Ջոզեֆը խոհանոցով անցավ, մտավ նախասենյակ և կանգնեց իմ առջև: Կիրականորյա զգեստով, թթված ու կեղծավոր իր դեմքով, մի ձևով՝ դիտարկը բռնած, իսկ մյուսում՝ ձևավորապես, նա երկար մաքրում էր կոշիկները խսրի վրա:

— Բարի երեկո, Ջոզեֆ,— ասացի սառնությամբ:— Ի՞նչ գործ է ձեզ բերել այստեղ գիշերվա կեսին:

— Պետք է խոսեմ միստր լինթընի հետ,— պատասխանեց նա, արհամարհական շարժումով մի կողմ հրելով ինձ:

— Միստր լինթընը պատրաստվում է քնելու, հիմա, հա-

Վատացած եմ, չի ուզենա լսել ձեզ, եթե ձեր հաղորդելիք լուրը կարևոր լուր չէ,— շարունակեցի ես։— Ավելի լավ է, նստեք այդտեղ և ինձ վստահեք ձեզ հանձնարարված գործը։

— Ո՞րն է նրա սենյակը,— պնդում էր նա իրենը՝ զննելով փակ դռների շարքը։

Նստեա, որ նա հակված չէ ընդունելու իմ միջնորդությունը, ուստի բարձրացա դրադարան և հայտնեցի տիրոջ անկողնի ալյուրի մասին, խորհուրդ տվեցի հետ ուղարկել նրան և ասել, որ առավոտյան գա։

Միստր Լինթընը չհասցրեց ինձ լիազորել այդ անելու, որովհետև Զոգեֆը, իմ հետևից բարձրանալով, իրեն զցից սենյակ, բազմեց սեղանի հեռավոր անկյունում, երկու ափերը դրեց իր ձեռնափայտի զլխիկին և սկսեց խոսել բարձր ձայնով, կարծես կանխատեսելով ընդդիմություն։

— Հիթքլիֆը ինձ ուղարկել է իր տղային տանելու և պատվիրեց առանց նրա չվերադառնալ։

էդգար Լինթընը մի րոպե լուռ մնաց, նրա դեմքը տխրությունից խիստ մռայլվեց։ Նա առանց այդ էլ կիսդճար տղային, բայց հիշեց Իզաբելլայի հույսերն ու վախը, նրա բուռն ցանկությունը, որ որդու խնամքը և հոգսը ինքը վերցնի իր վրա, վշտացավ քրոջորդուն հորը հանձնելու մտքից և մտահոգված մտածում էր, թե ինչպես խուսափի այդ բանից։ Բայց ոչ մի բան չկարողացավ հնարել. եթե ցանկություն հայտնեք տղային թողնել իր մոտ, Հիթքլիֆն ավելի ուժեղ կպնդեր իրենը, ուրիշ բան չէր մնում անել, քան ենթարկվել։ Նվ, սպեկայն, իմ տերը չցանկացավ քրոջ որդուն անկողնուց վերկացնել։

— Հայտնեք միստր Հիթքլիֆին,— հանգիստ պատասխանեց նա, — որ նրա որդին վաղը կգա Մուլեգին հողմերի դարավանդ։ Նա արդեն քնած է, խիստ հոգնած, և հիմա չի կարող այդպիսի ճանապարհ գնալ։ Կարող եք նրան նույնպես հայտնել, որ Լինթընի մայրն ուզում էր, որ երեխան մնա իմ խնամակալության ներքո. ներկայումս տղայի առողջությունը շատ հուսադրող վիճակում է։

— Ո՛ր, — ասաց Զոգեֆը՝ զավազանը խփելով հատակին և ընդունելով կեղծ հեղինակավոր տեսք։— Ո՛ր, Դա մեզ համար ոչ մի նշանակություն չունի։ Հիթքլիֆը հաշվի

չի առնի ո՛չ մոր, և ո՛չ էլ ձեռք ցաւ-չութունք: Նա պահած
ջում է իր որդուն, ես նրան պետք է տանեմ. վե՛րջ:

— Այսօր դուք նրան շե՛ք տանի,— վճռականորեն ասաց
Լինթընը:— Անմիջապէս հեռացեք: Եվ իմ ասածը հայտնեք
ձեր տիրոջը: Էլլեն, ցույց տվեք նրան աստիճանների տեղը:
Գնացեք. .

Նա բռնեց զայրույթով համակմած ծերունու թևից, դուրս
տարավ սենյակից և դուռը կողպեց:

— Լա՛վ,— գոռաց Զոգեֆը, դանդաղորեն հեռանալով:—
Վաղը նա ինքը կգա. հապա մի տեսնեմ, թե նրան ինչպես
եք տանից դուրս անում:

ԳԼՈՒԽ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ

Այդ սպառնալիքի վտանգից խուսափելու համար, միասոր
Լինթընը հանձնարարեց ինձ վաղ առավոտյան տղային միսս
Քեթիի ձիով տանել հոր մոտ և ասաց.

— Քանի որ մենք հիմա ոչ մի ազդեցություն՝ ո՛չ լավ,
ո՛չ էլ վատ, չենք կարող ունենալ նրա ճակատագրի վրա,
աղքատ մի ասեք, թե նա ուր է գնացել: Այսուհետև Քեթին
չի կարող շփվել նրա հետ և ավելի լավ է՝ չիմանա, որ նա
ապրում է մոտիկ մի տեղ, այլապես կձգտի այցի գնալ Դա-
րավանդ. միայն ասեք, որ հայրն անսպասելի կերպով ուղար-
կեց նրա հետեից և տղան հարկադրված էր գնալ:

Լինթընը չէր ուզում անկողնուց վերկենալ առավոտյան
ժամը հինգին և զարմացավ, լսելով, որ կրկին պետք է ճա-
նապարհ գնա, բայց նրան մխիթարելու նպատակով ես հայտ-
նեցի, որ մի որոշ ժամանակ նա պետք է ապրի իր հոր՝ միասոր
Հիթքլիֆի մոտ, որ հայրը խիստ ցանկանում է տեսնել որ-
դուն և այդ բավականությունը չի ուզում հետաձգել, սպա-
սելով, որ տղան ճանապարհից հանգստանա:

— Հա՛յրս,— ճշաց տղան, շփոթված:— Մայրս երբեք
չէր ասում, որ ես հայր ունեմ: Որտե՞ղ է նա ապրում: Ավելի
լավ է, որ մնամ քեռուս մոտ:

— Նա մոտիկ է ապրում Ագարակատանը,— պատասխա-

նեցի՜ր հս,— այ ասն բուրհերի հետեւը, դա հետու չէ, երբ կազ-
դուրվեք, ոտքով կարող եք գալ այստեղ: Եվ դուք պետք է
ուրախանաք, որ գնում եք տուն նրան տեսնելու: Պետք է
աշխատեք սիրել նրան, ինչպես սիրում էիք ձեր մորը, այն
ժամ սնակ նա էլ ձեզ կսիրի:

— Բայց ինչո՞ւ ես ասաք նրա մասին չէի լսել,— հարցրեց
Լինթընը:— Ինչո՞ւ ես մորս հետ միասին չէր ապրում, ինչ-
պես ապրում են ուրիշները:

— Գործերը նրան պահում էին հյուսիսում,— պատաս-
խանեցի հս.— իսկ ձեր մոր թույլ առողջությունը պահան-
ջում էր, որ նա ապրի հարավում:

— Իսկ ինչո՞ւ մայրս ինձ չէր պատմում նրա մասին,—
սնդում էր տղան:— Նա հաճախ խոսում էր քեռուս մասին,
և ես շատ վաղ սովորեցի սիրել նրան: Ինչպե՞ս սիրեմ հայ-
րիկին: Ես նրան չեմ ճանաչում:

— Օ՛հ, բոլոր երեխաները սիրում են իրենց ծնողներին,—
ասացի հս:— Գուցե ձեր մայրը մտածում էր, որ եթե հաճախ
խոսեր նրա մասին, վայ թե ձեր մեջ ցանկություն առաջանար
գնալ նրա մոտ: Դե, շուտ, շտապեք: Այսպիսի գեղեցիկ առա-
վուր ձեռք կանուխ գնալը շատ ավելի հաճելի է, քան մի
ավելորդ ժամ քնելը:

— Եվ նա էլ մեզ հետ կգա՞,— հարցրեց տղան,— այն
փոքրիկ աղջիկը, որին երեկ տեսա:

— Ոչ հիմա,— պատասխանեցի հս:

— Իսկ քեռի՞ն,— շարունակում էր նա:

— Ոչ: Ես կուղեկցեմ ձեզ,— ասացի հս:

Լինթընը նորից գլուխը դրեց բարձին և ընկավ խոր մտած-
մունքի մեջ:

— Առանց քեռու չեմ գնա,— ի վերջո հայտարարեց նա:—
Ինչպե՞ս իմանամ, թե ո՞ւր եք ինձ տանելու:

Փորձեցի համոզել նրան, ասացի՝ լավ չի անում, որ չի
ցանկանում հորը տեսնել: Բայց նա համառորեն չէր ուզում
հագնվել, և ես հարկադրված եղա օգնության կանչել տիրո-
ջը, որպեսզի Լինթընին մահճակալից դուրս բերիմ:

Մեր մի քանի խաբուսիկ հավաստիացումներից հետո, որ
կրացակայի միայն կարճ ժամանակով, և որ միստր էդգարն
ու Քեթին կայցելեն իրեն, ի վերջո, խեղճ տղան վերկացավ:

Ես հնարում էի և այլ սին խոստումներ, որոնք ժամանակ առ ժամանակ կրկնում էի ամբողջ ճանապարհին:

Մաքուր օդը, հավամրգենու բուրմունքը, պայծառ արևը և Միննիի թեթև արշավը շուտով փարառեցին նրա հուսահատութունը: Նա սկսեց հարցեր տալ իր նոր տան և նրա ինակիչների մասին ավելի ու ավելի մեծ հետաքրքրությամբ ու աշխուժությամբ:

— Մուկգին հողմերի դարավանդը կեռնելս ազարակատան պես հաճելի՞ տեղ է,— հարցրեց նա, շուտ հկավ և վերջին անգամ նայեց հովիտին, որտեղից բարձրանում էր թեթև մշուշ, որ դանդաղոր ամպի պես փռվել էր երկնքի կապույտ եզրին:

— Տունը մերի պես շատ թաղված չէ կանաչ ծառերի մեջ,— պատասխանեցի ես,— և այնքան էլ մեծ չէ, բայց այդտեղից բացվում է ամբողջ գավառի գեղեցիկ տեսարանը, և օդն էլ այդտեղ ձեռք համար ավելի առողջարար, ավելի զով և ավելի շոր է: Շենքը գուցեև սկզբում ձեռք հին ու մռայլատես թվա, բայց դա պատվարժան տուն է և ամենալավն է այս կողմերում, Ազարակատնից հետո: Եվ դուք հաճույքով կգրոսնեք հավամրգու դաշտերում: Հերթըն էրնշուուն նույնպես միսս Քեթիի քեռու տղան է, ուրեմն և ձեր աղդակսնն է, նա ձեռք ցույց կտա բոլոր հրաշալի տեղերը, լավ կդանակին դուք կարող եք հետևել դիրք վերցնել և կանաչների ռեջ մի որե՛կ տեղ նստել ու կարդալ. և ձեր քեռին էլ ձեռք իր հետ ժամանակ առ ժամանակ կտանի զրոսանքի. նա հաճախ է զբոսնում սարերում:

— Իսկ ինչպիսի՞ն է իմ հայրը,— հարցրեց նա:— Քեռուս պես նա՞ էլ է երիտասարդ ու գեղեցիկ:

— Նա էլ է երիտասարդ,— ասացի ես,— բայց նրա աչքերն ու մազերը թխագույն են. տեսքով ավելի խիստ, ավելի բարձրահասակ և ավելի խոշոր է: Սկզբում գուցե նա ձեռք սիրալիր ու բարի շթվա, որովհետև այլ խառնվածքի տեր մարդ է, բայց դուք պետք է նրա հետ տնկեղծ ու սիրալիր լինեք: Նա, իհարկե, ձեռք ավելի շատ կսիրի, քան որե՛կ քեռի, որովհետև դուք նրա հարազատ որդին եք:

— Թխագու՛յն մազեր ու աչքեր,— մտածկոտ կրկնեց Լինթընը:

— Չեմ կարողանում նրան պատկերացնել: Ուրեմն ես նրան նման չեմ, մի՞թե նման եմ:

— Այնքան էլ չէ,— պատասխանեցի ես.— Ոչ մի բանով,— մտածեցի ես՝ ափսոսանքով դիտելով իմ ուղեկցի դեմքի սպիտակ մաշկը և նուրբ կաղմվածքը, նրա խոշոր թախծագորով աչքերը՝ իր մոր աչքերը, եթե մի պահ դրանք չէին փայլում հիվանդադին հուզմունքից:

— Ի՞նչ տարօրինակ է, որ նա երբեք չէր այցելում մայրիկին ու ինձ,— շնչաց լինթընը:— Երբեք տեսե՞լ է նա ինձ: Եթե այո, ապա, երևի շատ: Գոքը երեխա եմ եղել: Ես ոչ մի բան նրա մասին չեմ հիշում:

— Դե, ինչ ասեմ, միստր Լինթըն,— ասացի ես,— երեք հարյուր մղոնը մեծ տարածություն է, իսկ սա սը տարին մեծահասակ մարդուն այնքան երկար չի լիվում, որքան ձեզ: Հավանաբար միստր Հիթրիֆը ամեն տարի ցանկացել է գալ ձեզ մոտ, բայց երբեք մի որևէ առիթ չի եղել, իսկ այժմ արդեն շատ ուշ է: Նման հարցերով նրան մի ձանձրացրեք. իզուր տեղը միայն կվրդովեք նրան:

Տղան լիովին սուղվեց իր խոհերի մեջ և լուռ մնաց, մինչև որ մենք կանգ առանք Ագարակատան պարտեզի դարպասի առաջ: Ես հետևում էի նրա դեմքին, որպեսզի որսամ տպավորությունը: Նա լրջորեն և ուշադրությամբ զննում էր շենքի փորագրված ճակատը և ցածր պատուհանները, այս ու այն կողմ ցրված փշահաղարջի թփերը, կռացած եղևնիները և ապա ղլուխը ճռճեց. հոգու խորքում նա հավանություն չտրվեց իր նոր բնակավայրի արտաքին տեսքին, բայց բանականությունը թելադրում էր զսպել դժգոհությունը, որի համար տանը կարող էր վարձատրում լինել: Նա դեռ ձիուց չէր իջել, երբ ես գնացի և բաց արի դուռը: Ժամը վեցն անց էր կես. ընտանիքը հենց նոր էր ավարտել նախաճաշը, և սպասուհին հավաքում էր սեղանը: Զոդեֆը կանգնած էր իր տիրոջ բազկաթոռի մոտ և ինչ-որ բան էր պատմում մի կաղ ձիու մասին, իսկ Հերթընը պատրաստվում էր գնալ խոտ հնձելու:

— Բարե՛, Նելլի,— ինձ տեսնելով, ասաց միստր Հիթրիֆը:— Վախենում էի, որ ինքս ստիպված կլինեմ գալ իմ

սեփականության հետեւից: Դու նրան բերեցիր, այնպես չէ՞: Տեսնենք նրանից մի խելոք բան կատարվի, թե ոչ:

Նա վերկացավ, մոտեցավ դռանը: Հերթընն ու Զողեֆը զարմանքից բերանները բաց հետեցին նրան: Խեղճ Լինթընը իր երկշտ հայացքով նայում էր մերթ մեկին, մերթ մյուսին:

— Անկասկած,— ասաց Զողեֆը, լուրջ հայացքով տղային զննելուց հետո:— Ձեզ խաբել են, տեր իմ, սա աղջիկ է:

Հիթքլիֆը սեեռուն հայացքով շահեց շփոթված տղային և արհամարհանքով սկսեց ծիծաղել:

— Աստված իմ, ինչպիսի՜ գեղեցկություն: Ի՞նչ սիրելի, սքանչելի էակ է,— բացականչեց նա:— Մի՞թե նրան կերակրել են միայն խխունջով ու թթված կաթով, Նելլի: Թող հոգիս անիծվի, շփրկվի, ախր, նա ավելի վատ է, քան ես ակընկալում էի: Իսկ ես, սատանան տանի, լավատեսներից չեմ:

Նա դողդողացող և շփոթված տղային խնդրեցի ձիուց ցած իջնել և ներս անցնել: Նա լիովին շհասկացավ, թե ինչ էին նշանակում հոր ասած խոսքերը և դրանք իրե՞ն էին վերաբերում, թե ոչ, դեռ համոզված չէր, որ այդ մոռյալատես ծաղրող անծանոթը իր հայրն է: Բայց նա տագնապած կպավ ինձ, իսկ երբ միտոր Հիթքլիֆը նստեց և ասաց նրան. «Եկ այստեղ», նա դեմքը սեղմեց ուսիս և սկսեց լաց լինել:

— Դե, դե,— ասաց Հիթքլիֆը և, ձեռքը մեկնելով, կոպտությամբ իր կողմը քաշեց, սեղմեց նրան ծնկների արանքում, ապա, կզակից բռնելով, բարձրացրեց գլուխը:— Դա ինչ հիմարություն է: Մենք չենք ուզում վիրավորել քեզ, Լինթըն,— դա քո անո՞ւնն է: Դու քո մոր տղան ես, ամբողջապես նրան ես քաշել: Իսկ ինձնի՞ց ինչ կա քո մեջ, ծվծվացող ճուտ:

Նա հանեց տղայի գլխարկը և վշագույն խիտ գանգուրները հետ տվեց ճակատից, շոշափեց նրա նուրբ թևերը, փոքրիկ մատները, և քանի դեռ շարունակվում էր քննությունը, Լինթընը դադարեց լաց լինելուց և իր խոշոր կապույտ աչքերը բարձրացրեց, որպեսզի ինքն էլ զննի իրեն քննողին:

— Դու ինձ ճանաչո՞ւմ ես,— հարցրեց Հիթքլիֆը՝ համոզվելով, որ այդ մարմնի բոլոր անդամները հավասարապես թույլ ու նվազ են:

— Ոչ,— ասաց Լինթընը, անմիտ սարսափը աչքերում:

— Բայց դու, իհարկե, լսե՞լ ես իմ մասին:

— Ոչ,— կրկնեց նա:

— Ո՛չ: Ամոթ քո մորը, որը իր որդուն երբեք որդեական հարգանք չի ներշնչել իմ նկատմամբ: Ուրեմն, ես կասեմ քեզ, դու իմ որդին ես, իսկ մայրդ չար, անպիտան կին էր, եթե քեզ չէր ասում, թե ինչ տեսակ հայր ունես դու: Հիմա հարկավոր չէ կծկվել և կարմրել: Թեև դա վկայում է, որ քո արյունը սպիտակ չէ: Լավ տղա եղիր և ինձ մոտ քեզ լավ կզդաս: Նեղի, եթե հոգնել ես, կարող ես նստել, եթե ոչ՝ վերադարձիր տուն: Ես հասկանում եմ, որ դու Ագարակատանը հաշիվ պիտի տաս այն ամենի մասին, ինչ լսել ու տեսել ես այստեղ, բայց քանի դեռ դու այստեղ ես, այս գործը չի հարթվի:

— Լավ,— պատասխանեցի ես:— Հույս ունեմ, որ դուք լավ կվերաբերվեք տղային, միտք Հիթքլիֆ, և նրան երկար չեք պահի ձեզ մոտ: Մի մոռացեք, որ աշխարհում նա ձեր միակ հարազատ էական է, որպիսին դուք երբևէ ճանաչել եք:

— Ես շատ բարի կլինեմ նրա հանդեպ, մի վախեցեք,— ծիծաղելով ասաց նա:— Միայն թե թող ուրիշ ոչ ոք բարի չլինի նրա նկատմամբ. ես խանդոտ եմ և ուզում եմ ամբողջապես աիրել նրա ղգացմունքներին: Եվ որպեսդի անմիջապես ցույց տամ իմ բարությունը, Զոդեֆ, երեխային նախաճաշելու մի բան բեր: Հերթըն, դու սատանայի ճուտ, կորիր գնա քո աշխատանքին: Հա, Նեղի,— ավելացրեց նա, երբ նրանք հեռացան,— իմ որդին ձեր Ագարակատան ապագա տերն է, և մինչև նրա ժառանգորդը դառնալը, ես չէի ուզե-նա, որ նա մեռնի: Բացի այդ, նա իմն է, ես ուզում եմ հաղթող հանդիսանալ և տեսնել, որ իմ շառավիղը դարձել է նրանց կալվածքների օրինական տերը, նրանց երեխաները կաշխատեն իմ որդու մոտ և օրավարձով կմշակեն իրենց հայրերի հողը: Սա է այն միակ նկատառումը, որի պատճառով ես պատրաստ եմ իմ տանը հանդուրժել այդ լակոտին, ես նրան արհամարհում եմ այն բանի համար, որ նա այդպիսին է, ատում եմ նրան այն հուշերի համար, որ նա վերակենդանացնում է: Բայց այդ նկատառումը միակ միջոցն է: Տղան ինձ մոտ միանգամայն ապահով կլինի, և նրա հետ կվարվեն նույնպիսի հոգատարությամբ, որպիսի հոգատա-

բությամբ քո տերը վարվում է իր աղջկա հօտի Շո վճռումի պատրաստել եմ տվել ամենալավ ճաշակով կահավորված մի սենյակ, վարձել եմ ուսուցիչ, որը շաբաթը երեք անգամ քսան մղոն տարածությունից կգա տղային սովորեցնելու աշխատենք, ինչ նա կուղենա սովորելու Հերթընի հրամայել եմ, որ հնազանդվի նրան, և, իրաք, ամեն ինչ կարգավորել եմ այնպես, որ նա լինի վեհ և բարեկիրթ, ավելի բարձր կանգնած լինի բոլոր նրանցից, ում հետ հաղորդակից կլինի։ Բայց ցավում եմ, որ նա այդքան քիչ է արժանի իմ ջանքերին և եթե ցանկանում եմ աշխարհում որևէ բարիք նրա համար, ապա կուղենայի իմ որդու մեջ դնել հպարտության արժանի առարկա. ինձ դառնորեն հիասթափեցնում է ողորմելի լակոտի դեմքը, այն ոնց որ շիջուկ լինի։

Նա դեռ չէր վերջացրել, երբ Ջոզեֆը վերադարձավ կաթով, վարսակով շիլայի ամանը ձեռքին և դրեց այն կինթընի առաջ։ Նա զղվանքով նայեց հասարակ ուտելիքին և հայտարարեց, որ չի կարող ուտել։

Ես տեսնում էի, որ ծեր ծառան նույնպես բաժանում էր իր տիրոջ արհամարհանքը սրեխայի նկատմամբ. թեև ստիպված էր թաքցնել իր զգացմունքները, որովհետև Հիթքլիֆը ենթականերից պահանջում էր հարգանքով վերաբերվել իր որդուն։

— Չե՞ք կարողանում ուտել,— կրկնեց Ջոզեֆը, նայելով կինթընի երեսին, և շշնջոցով ասաց, վախենալով, որ իրեն կլսեն— Բայց միստը Հերթընը փոքր ժամանակ, ուրիշ բան չէր ուտում, իսկ այն ինչ լավ էր նրա համար, կարծում եմ, լավ է և ձեզ համար։

— Ես դա չեմ ուտի,— դայրացած առարկեց կինթընը։— Տարեք։

Ջոզեֆը վրդովված ճանկեց ամանը և բերեց մեզ մոտ։

— Հապա ասեք, բա սա անհամ ուտելիք է,— հարցրեց նա՝ ամանը խոթելով Հիթքլիֆի քթի տակ։

— Ինչո՞ւ է անհամ,— տասց Հիթքլիֆը։

— Բա ինչո՞ւ է ձեր նրբաճաշակ տղան ասում, որ չի կարող ուտել։ Ամեն ինչ ճիշտ է արված։ Նրա մայրն էլ էր հենց այդպիսին, մենք բոլորս երեխա փաղանց կեղտոտ էինք, որ ցորեն լանեինք և հաց թխեինք իր համար։

— Բարձե ինձ հիշեցնիլ նրա մեր մասին, — ասաց բարկացած տերը: — Մի ուրիշ բան տուր, որ կարողանա ուտել, և վերջ: Ինչով էիք սովորաբար նրան կերակրում, Նելլի:

Ես խորհուրդ տվեցի տղային կաթ կամ թեյ թալ, և տընտեսուհուն հրամայվեց պատրաստել ինչ-որ հարկավոր է:

Գուցե, մտածում էի ես, հոր հսամոլութունը, օգտակար կլինի որդուն: Հիթքլիֆը տեսնում է, որ տղան նուրբ կազմվածք ունի, ուրեմն պետք է լավ վարվել նրա հետ: Միտար էդգարը կհանգստանա, երբ հայտնեմ նրան, թե Հիթքլիֆի քմահաճույքն ինչ շրջադարձ ընդունեց:

Եվ պատրվակ չգտնելով ավելի երկար մնալու, ես կամաց հեռացա, քանի դեռ Լինթընը ղրաղված էր նրանով, որ երկշոտաբար մերժում էր գամփոեթից մեկի բարեկամական խաղը իր հետ: Բայց նա չափից դուրս աշալուրջ էր, և ինձ չհաջողվեց խաբել նրան. հենց որ դուռը հետևիցս ծածկեցի, լսեցի հեկեկոց և մի սուր ճիչ:

— Մի լքեք ինձ: Ես այստեղ մնացողը չեմ, ես այստեղ չեմ մնա:

Ապա դռան փականքը բարձրացավ և ընկավ. Լինթընին թույլ շտվեցին դուրս վազել: Ես նստեցի Միննիին և վարգով քշեցի: Սրանով ավարտվեց իմ կարճատև խնամակալութունը:

ԳԼՈՒԽ ՔՍԱՆՄԵԿԵՐՈՐԴ

Այդ օրը փոքր Քեթիի պատճառով մենք ընկանք անհաճելի վիճակի մեջ: Նա շատ ուրախ տրամադրությամբ վերկացավ՝ տենչալով տեսնել հորաքրոջ տղային, նրա գնալու լուրը լսեց այնպիսի անդուսպ արցունքներով ու գանգատներով, որ էդգարն ստիպված էր հանգստացնել նրան, հավաստիացնելով, որ տղան շուտով կվերադառնա, սակայն, ավելացրեց. «Եթե ինձ հաջողվի բերել նրան». իսկ դրա համար ոչ մի հույս չկար:

Խոստումը Քեթիին մի քիչ հանգստացրեց, բայց ժամանակն ավելի ղրաղվոր դուրս եկավ. թեև նա մերթ ընդ մերթ

հարցնում էր հորը, թե Լինթընը երբ կվերադառնա, բայց մինչև տղային նորից առնելը, նրա դիմագծերն այնքան աղուտացան աղջկա հիշողության մեջ, որ չճանաչեց նրան:

Երբ հանդիպում էի Մուեգին հողմերի դարավանդից գործով Գիմմերթըն եկած տնտեսուհուն, միշտ հարցնում էի, թե ինչպես է իրեն զգում ջահել տերը, որովհետև պատանին ապրում էր համարյա նույնպիսի ինքնամփոփ կյանքով, ինչպես Քեթրինը, և երբեք ոչ մի տեղ չէր երևում: Տնտեսուհու խոսքերից գիտեի, որ առաջվա պես նրա առողջությունը թույլ է, և նա բոլոր տենցիների համար հոգեմաշ բեռ է դարձել: Ասում էր, որ միստր Հիթքլիֆը, ըստ երևույթին, շարունակում էր նրան ատել և գնալով ավելի խոր, թեպետև ջանք էր թափում թաքցնել այդ: Տղայի ձայնի ամեն մի հնչյունը գարշանք էր ներշնչում նրան, և նա մի քանի րոպե անգամ չէր կարողանում նստել որդու հետ նույն սենյակում:

Նրանք հաղվադեպ են իրար հետ խոսում: Լինթընը դասերն է սովորում և երեկոներն անց է կացնում փոքր սենյակում, որը նրանք կոչում են հյուրասենյակ կամ էլ ամբողջ օրը պառկած է մնում անկողնում, որովհետև շարունակ հալում է, հարբուխ ընկնում, տառապում է թուլությունից և ամեն տեսակ ցավերից:

— Ես նրանից ավելի երկշոտ հրեխա երբեք չեմ տեսել,— ավելացրեց կինը,— չեմ տեսել որեւէ մեկին, որն այդպես հոգ տաներ ինքն իր մասին: Եթե ուշ երեկոյան պատուհանը բաց եմ թողնում, նա իրեն զցում է պատուհանի մոտ: Օ՛, պիշերվա օդը կսպանի նրան: Ամառվա կեսին էլ պետք է կրակ վառես նրա համար, իսկ Ջոզեֆի ծխամորճի ծո՛ւխը՝ թույն է նրա համար. նրան միշտ պետք է տալ քաղցրավենիք, համեղ ուտելիքներ և կաթ, կաթ, անվերջ, իսկ թե ինչպես ենք մենք ձմեռը տանջվում՝ դա նրան չի հետաքրքրում: Մորթի թիկնոցի մեջ փաթաթված նստում է իր բազկաթոռին, բուխարու մոտ. ամբողջ օրը տուր կրակարանի երկաթե դարակում բուրած հաց, ջուր կամ էլ մի այլ թմրեցնող ջրալի բան, որ ըմպի, իսկ եթե Հերթընը, խղճալով, դա զբաղեցնի նրան՝ Հերթընը լևե կոպիտ է, բայց շարակամ չէ, ապա, հավատացե՛ք, նրանք կբաժանվեն իրարից՝ մեկը հայհոյելով, մյուսը՝ լաց լինելով: Կարծում եմ, որ եթե Լինթընը իր սրգին չլիներ,

տանտերը ուրախ կլինեն, որ Հերթընը ջարդի, սպանի նրան: Եվ նա, համոզված եմ, չէր հանդուրժի և շեմքից նրան դուրս կվռնդեր, եթե կիսով չափ իմանար, թե ինչպես է Լինթընը ինքն իրեն խնամում: Բայց գայթակղության այդպիսի վտանգ չի սպառնում տիրոջը: Նա երբեք չի մտնում հյուրասենյակ, իսկ եթե իր ներկայությամբ Լինթընը տանը սկսում է իր սովորությունները ցույց տալ, նա անմիջապես տղային ուղարկում է վերնահարկ:

Այդ պատմածից ես գուշակում էի, որ պատանի Հիթքլիֆը ոչ ոքի մեջ համակրանք չգտնելով, դարձել է եսամոլ ու տհաճ, եթե միայն ի սկզբանե նա այդպիսին չի եղել: Իմ հետաքրքրությունը նրա հանդեպ բնականաբար թուլացավ, թեև իմ մեջ նրա ճակատագրի նկատմամբ առաջացավ թախիժ. ասիստում էի, որ նրան չէինք պահել մեղ մոտ:

Միստր Էդգարը խրախուսում էր իմ ջանքերը, որ ավելի շատ բան իմանամ տղայի մասին: Իմ կարծիքով, նա պատրաստ էր դիմել ոխակի, որպեսզի տեսնի իր քրոջ որդուն. մեկ անգամ խնդրեց ինձ տնտեսուհուց իմանալ, թե արդյոք Լինթընը երբևէ գյուղ գալի՞ս է:

Նա ասաց, որ միայն երկու անգամ ձիով, հոր ուղեկցությամբ եկել է գյուղ և հավատացնում էր, որ հետո այդ երկու անգամ էլ երեք կամ չորս օր խիստ հոգնած ու դադրած էր լինում:

Այդ տնտեսուհին նրանցից հեռացավ, եթե հիշողությունս ինձ չի դավաճանում, փոքրիկ Լինթընի տանը երևալուց երկու տարի հետո: Նրան փոխարինեց մեկ ուրիշը, որին ես չէի ճանաչում: Նա մինչև օրս էլ ապրում է նրանց մոտ:

Օրերը Ադարակատանը դանդաղ սահում էին իրենց նախկին ուրախ հունով, մինչև որ միսս Քեթին դարձավ տասնվեց տարեկան: Նրա ծննդյան օրը ուրախ քեֆերով չէինք նշում, որովհետև դա միաժամանակ իմ տիրուհու մահվան տարեդարձի օրն էր: Միստր Էդգարն անփոփոխ կերպով այդ օրն անց էր կացնում զրադարանում, մենության մեջ, իսկ երբ մթնշաղին դուրս էր գալիս զբոսնելու, գնում էր Գիմմերթընի գնդակահանատուն, որտեղ հաճախ մնում էր մինչև կեսգիշեր: Այնպես որ Քեթրինին թողնում էին մենակ, որսվեսզի ինքը գտնի իր զվարճալի զբաղմունքը:

Այդ տարվա մարտի 20-ին դարնանային գնդեցիկ օր էլ, և երբ էդգարը գնաց, ջահել լեզին, զբոսանքի համար հագնւմ, իջավ ինձ մոտ և խնդրեց միասին գնալ դաշտերի կողմը զբոսնելու. հայրը թույլ էր տվել՝ մի պայմանով, որ մենք հեռու չգնանք և վերադառնանք մի ժամ հետո:

— Այնպես որ շտապիր, էլլեն,— բղավեց նա:— Ես գիտեմ, թե ուր պիտի գնանք. այնտեղ մորահավերը իրենց համար գաղութ են հաստատել, ուղում եմ իմանալ, բներ սարքե՞լ են, թե ոչ:

— Բայց դա, հրեի, շատ հեռու է,— ասացի ևս,— նրանք իրենց բները դաշտի եզրին չեն սարքում:

— Զէ, հեռու չէ,— ասաց նա,— հայրիկի հետ ևս գնացել եմ այնտեղ, շատ մոտ է:

Գլխարկս դրեցի և գնացի առանց մտածելու: Քեթին ցատկոտելով վազում էր առաջ, վերադառնում էր ինձ մոտ, ջահել բարակի պես նորից էր առաջ վազում: Սկզբում ես մեծ հաճույքով ականջ էի դնում, արտույտների մերթ մոտիկից, մերթ հեռվից եկող երգին և հիանում էի երկկոյան արևի մեղմ ու ջերմ լույսով: Ես նայում էի Քեթին՝ իմ փայփայած ուրախությանը, նրա մեջքի վրա ծածանվող ոսկեգույն խոպոպիկներին, նրա վառվռուն աչտիկին, վայրի վարդի պես քնքսւշ ու անարատ իր ծաղկման մեջ, և անամպ բավականութամբ փայլող նրա աչքերին: Այդ օրերին նա երջանիկ էակ էր և, ասես հրեշտակ լիներ: Ափսո՛ս, որ ինքը չէր կարողանում զոհանալ այդ երջանկությամբ:

— Հապա ո՛ւր են ձեր մորահավերը, միսս Քեթի,— հարցնում էի ևս:— Արդեն պետք է հասած լինեինք դրանց: Ազարակատան պարտեզի ցանկապատը մնացել էր բավական հեռու՝ հետևում:

— Օհ, մի քիչ էլ գնանք, միայն մի փոքր, էլլեն,— դա նրա անփոփոխ պատասխանն էր:— Հիմա կբարձրանանք այսյն ըլրակը, կկտրենք կանցնենք այն հողապատնեշը, և մինչդուռ հասնես մյուս կողմը, ես այնտեղից կքշեմ թռչուններին:

Բայց այդ բլրակներն ու հողապատնեշներն այնքան շատ էին, որ ևս, ի վերջո, սկսեցի հոգնել և նրան ասացի, որ հարկավոր է կանդ առնել ու հետ վերադառնալ:

Ես բղավում էի նրա հետևից, որովհետև, ինձնից շատ

առաջ էր անցել, նա ոչ լսում էր, ոչ էլ ուշադրություն էր դարձնում, առաջվա պես Բռնկոտելով սլանում էր առաջ, և ես ստիպված էի հետևել նրան: Ի վերջո, սուղվեց ինչ-որ փոսի մեջ, իսկ երբ ես նրան նորից տեսա, նա արդեն երկու մղոն ավելի էր մոտեցել Մուկգին հողմերի դարավանդին, քան իր սեփական տանը, տեսա, թե ինչպես երկու հոգի կանգնեցրին նրան, զգացի, որ նրանցից մեկը միստր Հիթթլիֆն էր:

Քեթին բռնվեց մորահավերի բները կողոպտելիս կամ, համենայն դեպս, դրանք փնտրելիս:

Դարավանդի հողը պատկանում էր Հիթթլիֆին, և այժմ նա կշտամբում էր որսագողին:

— Ես ոչ մի բույն չեմ քանդել և ոչ մի հատ չեմ գտել,— ասաց աղջիկը, երբ ես հասա նրանց. ի հաստատումն իր խոսքերի, նա բաց արեց ձեռքի ափերը:— Ես չէի էլ մտածում որևէ բան վերցնել, բայց հայրս ասում էր, որ այստեղ դրանք շատ-շատ են, և ես ուղում էի նայել ձվիկներին:

Հիթթլիֆը շար ժպիտով նայեց ինձ, ցույց տվեց, որ հասկացել է, թե ում է հանդիպել, հետևապես, ցույց տվեց և իր շարակամությունը ու հարցրեց թե ո՞վ է նրա հայրը:

— Միստր Լինթընը Կենսեխների ազարակատնից,— պատասխանեց սղջիկը:— Ես այդպես էլ հասկացա, որ դուք չգիտեք, թե ով եմ ես, այլապես այդպես չէիք խոսի ինձ հետ:

— Ուրեմն դուք ենթադրում եք, թե ձեր հայրը վայելում է մեծ հարգանք ու պատի՞վ,— ասաց նա, կծու հեգնական տոնով:

— Իսկ ո՞վ եք դուք,— հարցրեց Քեթինը՝ հետաքրքրությամբ դիտելով խոսողին:— Այս մարդուն ես մեկ անգամ արդեն տեսել եմ: Ձեր որդի՞ն է: Նա դիտով ցույց տվեց մյուսին՝ Հեթթլինին, որը, երկու տարի ավելացնելով իր տարիքին, ոչինչ չէր շահել, բայց դարձել էր ավելի խոշոր և ուժեղ, նա թողնում էր նույն անշնորհք ու անտաշ պատանու տպավորությունը:

— Միսս Քեթի,— ասացի ես,— մեկ ժամի փոխարեն երեք ժամ է, ինչ մենք զբոսնում ենք: Արդեն ժամանակն է որ վերադառնանք:

— Ոչ, այս մարդը իմ որդին չէ,— պատասխանեց Հիթ-

քլիֆը, ինձ հրելով մի կողմ:— Բայց ես որդի ունեմ, դուք նրան նույնպես տեսել եք: Թեև ձեր դայակը շտապում է, բայց կարծում եմ, վատ չէր լինի, որ դուք, ինչպես և նա, մի փոքր հանգստանայիք: Չէի՞ք շրջանցի այդ բլրակը և անցնի մեր տուն: Հանգստանալուց հետո դուք ավելի շուտ կհասնեք ձեր տուն: Ձեզ մեր տանը սիրով կընդունեն:

Ես շնչացի Քեթրինին, որ ոչ մի դեպքում չընդունի հրավերը, դա լիովին բացառվում է:

— Ինչո՞ւ,— բարձրաձայն հարցրեց նա,— շատ վաղվը՝ զելուց ես հոգնել եմ, գետինն էլ ցողով է ծածկված, չեմ կարող նստել: Գնա՛նք, էլլին: Բացի այդ, նա ասում է, որ ես տեսել եմ իր որդուն: Կարծում եմ, որ սխալվում է, բայց գլխի եմ ընկնում, թե որտեղ է նա ապրում՝ ա՛յ այն ֆերմայում, որտեղ ես՝ մեկ անգամ եղել եմ, երբ վերադառնում էի Փենիսթըն Քրեգսից: Չե՞ք հիշում:

— Հիշում եմ:

— Դե լավ, նեղի, լոիր. նրա համար հաճելի կլինի տեսնել մեզ: Հերթըն, աղջկա հետ առաջ անցիր: Իսկ մենք միասին կգնանք նրանց հետևից, նեղի:

— Ոչ, նա չի գնա այնտեղ,— բղավեցի ես՝ ջանալով աղատել իմ թևը, որ նա պինդ բռնել էր, բայց Քեթին վաղելով արագորեն շրջանցեց ապառաժի ելուստը և արդեն համարյա մոտեցել էր դարպասի շեմքի քարին: Նշանակված ուղեկիցը նրան շուղեկցեց, արահետից շեղվեց մի կողմ և չքացավ:

— Միստր Հիթքլիֆ, դա շատ վատ է,— շարունակում էի ես,— դուք ինքներդ էլ դիտեք, որ լավ չեք անում: Այդտեղ նա կտեսնի Լինթընին և, հենց որ տուն վերադառնա, բոլորը կպատմի հորը, և մեղավորը կլինեմ ես:

— Իսկ ես ուզում եմ, որ նա տեսնի Լինթընին,— պատասխանեց նա:— Այս վերջին մի քանի օրը նրա տեսքն ավելի լավ է. հաճախ չի պատահում, որ լավ տեսքով երևա մարդկանց: Մենք Քեթրին կհամոզենք, որ այս այցը գաղտնի պահի: Այստեղ ի՞նչ վատ բան կա:

— Վատն այն է, որ նրա հայրը կատի ինձ, եթե իմանա, որ ես նրան թույլ տվեցի ձեր տուն մտնել և, համոզված եմ,

որ դուք շար մտադրությամբ եք աղջկան խրախուսում դիմել այդ քայլին,— պատասխանեցի ես:

— Իմ մտադրությունն անկեղծ է: Կարող եմ ձեզ հայտնել իմ մտադրությունը,— ասաց նա:— Ուզում եմ, որ ջահելները սիրահարվեն և ամուսնանան: Ես մեծահոգի կլինեմ ձեր պարոնի նկատմամբ: Նրա աղջնակը ոչ մի բանի հույս չի ունենա, բայց եթե հետևի իմ ցանկություններին, միանգամից կապահովվի իրեն՝ որպես Լինթրնի համաժառանգուհի:

— Եթե Լինթրնը մեռնի,— առարկեցի ես,— իսկ նրա առողջությունը շատ անհուսալի է, ժառանգորդ կդառնա Քեթրինը:

— Ոչ, չի դառնա,— ասաց նա:— Կտակում այդ մասին ոչ մի կետ չկա: Կալվաժքները որդուս հետ միասին կանցնեն ինձ, բայց դատից խուսափելու համար, ես ցանկանում եմ, որ նրանք միանան, և որոշեցի իրադրոծել դա:

— Իսկ ես վճռեցի, որ նա այլևս երբեք ինձ հետ միասին նորից չի մոտենա ձեր տանը,— առարկեցի ես, երբ մոտենում էինք դարպասին, որտեղ միսս Քեթին սպասում էր մեզ:

Հիթքլիֆը խնդրեց ինձ շանհանգստանալ և, շավիղով առաջ անցնելով, շտապեց բաց անել դուռը: Իմ երիտասարդ լեդին մի քանի անգամ նայեց նրան, ասես ոչ մի կերպ չէր կարողանում հասկանալ, թե ինչ մտածի նրա մասին, բայց հիմա Հիթքլիֆը ժպտաց, հանդիպելով աղջկա հայացքին, և, երբ դիմեց նրան, նրա ձայնը հնչեց ավելի մեղմ, իսկ ես՝ հիմարս, երեսակայեցի, որ, դուցե, աղջկա մոտ հիշատակը դինաթափ անի Հիթքլիֆին և թույլ շտա վնաս հասցնել նրան:

Լինթրնը կանգնած էր օջախի մոտ: Նա հենց նոր էր լերադարձել դաշտերում զբոսնելուց, որովհետև զխարկը դեռ գլխին էր, և գոռալով կանչում էր Զոդենֆին, որ իր համար շոր կոշիկներ բերի:

Նա իր տարիքի համեմատ բարձրահասակ էր. տասնվեց տարին դեռ չէր լրացել: Դիմադծերը զրավիչ էին, իսկ աչքերն ու դեմքի գույնը՝ ավելի պայծառ, քան ես հիշում էի, թեև դա սոսկ ժամանակավոր փայլ էր, որ առաջացել էր առողջարար օդից և ջերմացնող արևից:

— Հը, ո՞վ է դա,— հարցրեց միստր Հիթքլիֆը, դիմելով Քեթրին։— Կարո՞ղ եք ասել։

— Ձեր որդի՞ն,— ասաց նա՝ կասկածանքով զննելով մերթ մեկին, մերթ մյուսին։

— Այո, այո,— պատասխանեց նա,— բայց մի՞թե առաջին անգամ եք նրան տեսնում։ Հապա մի մտածեք։ Ահ, ինչ կարճ հիշողություն ունեք։ Լինթըն, շե՞ս ճանաչում քո քեռու աղջկան, որի պատճառով, հիշո՞ւմ ես, մեզ բոլորիս այնքան ձանձրացնում էիր, որովհետեւ ուզում էիր տեսնվել նրա հետ։

— Ինչպես թե Լինթընը,— ճշաց Քեթրին, այդ անունից ցնծալից զարմանքով բորբոքված։— Մի՞թե սա փոքրիկ Լինթընն է։ Նա ինձնից ավելի բա՛րձր է։ Ուրեմն դուք Լինթընն եք։

Պատանին մոտեցավ և ներկայացավ, աղջիկը ջերմորեն համբուրեց նրան, և նրանք նայում էին իրար՝ ասլշած այն փոփոխությունից, որ ժամանակը կատարել էր նրանցից յուրաքանչյուրի մեջ։

Քեթրինը հասել էր իր հասակի բարձրագույն կետին։ Նա թմբկիկ էր, բայց և նրբակազմ ու ճկուն. նրա ամբողջ կերպարանքը փայլում էր առողջությամբ ու կայսառությունով։ Լինթընի արտաքին տեսքն ու շարժումները շատ ալարկոտ էին, իսկ մարմինը անսովոր նիհար էր, բայց շարժումների նրբությունը մեղմացնում էր այդ թերությունները և նրան դարձնում բավական հաճելի մի անձնավորություն։

Իրար հետ բազում շոյանքներ փոխանակելուց հետո Լինթընի քեռու աղջիկը մոտեցավ միստր Հիթքլիֆին, որը հասկացել էր դուռն մոտ՝ իր ուշադրությունը կենտրոնացնելով սենյակում ու դրա սահմաններից դուրս գտնվող առարկաների վրա, ավելի ճիշտ, ձեռքնում էր, որ զննում է միայն վերջինը, մինչդեռ իրականում դիտում էր միայն առաջինը։

— Ուրեմն դուք իմ հորաքրոջ ամուսինն եք,— ճշաց Քեթրին և նետվեց ողջագուրվելու նրան։— Ես անմիջապես զգացի, որ դուք ինձ դուր եք գալիս, թեկուզեւ սկզբում ջղայնացաք ինձ վրա։ Ինչո՞ւ Լինթընի հետ չեք գալիս Աղարակատուն։ Իկա բոլոր տարիներին ապրել հարեանությամբ և ոչ մի անգամ մեզ այցելության չդալ, դա շատ տարօրինակ է. ինչո՞ւ եք այդպես վարվում։

— Մինչև ձեր ծնվելը, ես այնտեղ շատ հաճախ էի լինում,— պատասխանեց նա:— Սակայն... Գրողը տանի: Եթե չեք կարողանում զսպել ձեր համբույրները, նվիրեք դրանք Լինթընին. համբուրել ինձ, նշանակում է համբույրները քամուն տալ:

— Չար էլլեն,— բացականչեց Քեթրինը, ապա նետվելով իմ կողմը, սկսեց շռայլորեն դուրդուրել ինձ:— Չար էլլեն, խոչընդոտել ինձ, որ ես ներս շմտնեմ: Բայց այսուհետ ես ամեն առավոտ այսպիսի զբոսանք կկատարեմ, կարելի՞ է, քեռի. իսկ երբեմն էլ հայրիկին կբերեմ: Դուք ուրախ կլինեք մեզ տեսնել:

— Իհարկե,— պատասխանեց քեռին, հազիվ զսպելով դեմքի ծամածոթությունը, որ հետևանք էր այն զզվանքի, որ ինքը տածում էր դեպի երկու այցելուներն էլ:— Բայց սպասեք,— շարունակեց նա, դառնալով դեպի ջահել լեզին:

— Ես, դիտեք, մտածեցի, և գտնում եմ, որ ավելի լավ է ճիշտն ասել ձեզ: Միստր Լինթընը կանխակալ կարծիք ունի իմ մասին: Մեր կյանքում մի անգամ մենք ընդհարվեցինք՝ ոչ քրիստոնեաբար, դաժանորեն, և եթե դուք ասեք նրան, որ եկել եք այստեղ, նա մեկընդմիշտ ձեզ կարգելի այցելել մեզ: Հետևաբար, դուք չպետք է հիշեցնեք այդ մասին, եթե միայն անսպասան ուզում եք հանդիպել ձեր հորաբորոջ որդուն: Կարող եք դալ, եթե ձեզ հաճելի է, բայց մի հայտնեք ձեր հորը:

— Ինչո՞ւ ընդհարվեցիք,— հարցրեց Քեթրինը, խիստ վհատված:

— Նա գտնում էր, որ ես շատ աղքատ եմ, որպեսդի ամուսնանամ իր քրոջ հետ,— պատասխանեց Հիթքլիֆը,— և շատ վշտացավ, երբ քույրն ամուսնացավ ինձ հետ, դա վիրավորեց նրա հպարտությունը, և նա է՛լ երբեք չի ների ինձ:

— Ինչպիսի՞ անարդարություն,— ասաց երիտասարդ լեզին:— Որոշ ժամանակ հետո ես դա կասեմ նրան: Բայց ես ու Լինթընը չենք խառնվում ձեր վեճին: Ես այլևս չեմ գա ձեզ մոտ, թող նա դա Ագարակատուն:

— Ինձ համար դա շատ հեռու կլինի,— փնթփնթաց նրա հորաբորոջ տղան,— չորս մղոն ոտքով քայլելը կսպանի ինձ: Ոչ, ավելի լավ է, որ դուք ժամանակ առ ժամանակ գաք մեզ

մոտ, միսս Քեթրին, եթե ոչ ամեն առավոտ, շաբաթը գոնե մեկ կամ երկու անգամ:

Հայրը մի ծակող արհամարհական հայացքը գցեց որդու վրա:

— Վախճնում են, Նելլի, որ իմ ջանքերն ապարդյուն տնցնեն,— մրթմրթաց նա:— Միսս Քեթրինը, ինչպես իմ հիմարն է նրան կոչում, կհասկանա, թե ինչ արժեք ունի նա և նրան կուղարկի գրողի ծոցը: Էհ, եթե դա Հերթլընը լիներ... Գիտե՞ք, նա որքան էլ աչքիցս ընկած լինի, օրական քսան անգամ տենչում եմ նրան. ես կսիրեի այդ պատանուն, եթե նա մի այլ մեկը լիներ: Բայց կարծում եմ, որ աղջկա սերը նրա համար վտանգավոր չէ: Ես Հերթլընին կստիպեմ կռվել այդ ողորմելի արարածի դեմ, եթե նա արագ շարժվի տեղից:— Մեր հաշիվներով Լինթընը հազիվ թե դիմանա մինչև տասնութը: Օհ, սատանան տանի այդ տղային: Նա զբաղված է լոկ նրանով, որ շորացնում է ոտքերը և եշբեք լի նայում Քեթրին՝ Լինթըն.

— Այո, հայրիկ,— արձագանքեց տղան:

— Մի՞թե քեռուդ աղջկան ոչինչ չունես ցույց տալու, Նույնիսկ ճագար կամ աքիսի բույն: Նրա հետ մտիր պարտեղ, քանի դեռ կոշիկներդ չես փոխել, տար նաև ախոռ, թող տեսնի քո ձին:

— Իսկ դուք չէի՞ք ուզենա նստել բուխարու մոտ,— հարցրեց Լինթընը՝ դիմելով Քեթրին, նրա ձայնը ցույց էր տալիս, որ չի ուզում տեղից շարժվել:

— Զգիտեմ,— պատասխանեց Քեթրին՝ անձկալից հայացք գցելով դռան կողմի: Նա պարզապես չէր ուզում տանը մնալ:

Լինթընը տեղից չվերկացավ և ավելի ևս մոտ քաշվեց կրակին:

Հիթքլիֆը վերկացավ, գնաց խոհանոց, այնտեղից էլ բակ, կանչելով Հերթլընին:

Հերթլընը արձագանքեց, և շուտով նրանք վերադարձան միասին: Պատանին լվացվել էր, դա երևում էր նրա կարմրած աչտերից ու թույց մազերից:

— Հա, ուզում էի հարցնել ձեզ, քեռի,— բղավեց միսս Քեթրին, հիշելով անտեսուհու խոսքերը:— Մի՞թե սա քեռուս տղան է:

— Այո, — պատասխանեց նա, — ձեր քեռու որդին է: Նա ձեր դուրը չի՞ գալիս:

Քեթրինը շփոթվեց:

— Մի՞թե գեղեցիկ պատանի չէ, — շարունակում էր Հիթքլիֆը:

Փոքրիկ անքաղաքավարի աղջիկը կանգնեց ոտքի մատներին և իր ասելիքը շնչաց Հիթքլիֆի ականջին:

Հիթքլիֆը ծիծաղեց: Հերթընը մթազնեց: Ես հասկացա, որ նա շատ զգայուն էր, և այդ կասկածելի անհարգալից վերաբերմունքից, ըստ երևույթին, ազոտ կերպով գիտակցում էր իր ոչ լիարժեք լինելու հանգամանքը: Բայց նրա տերը կամ խնամակալը, փարատեց նրա դեմքի մռայլությունը՝ բացականչելով.

— Մեր բոլորիս մեջ սիրվածը դու կլինե՞ս, Հերթըն: Քեթին ասում է, որ դու... Հա, ինչպե՞ս ասաց: Մի խոսքով, ինչ-որ մի գովելի բան... Ահա թե ինչ: Զրոսնիր նրա հետ ֆերմայում: Եվ տես, քեզ պահիր ջենտլմենի պես: Ոչ մի վատ բառ չգործածես, ապշած հայացքով մի զննիր նրան, երբ լեզին քեզ չի նայում, և շուտ մի գա, երբ նայում է քեզ, իսկ երբ խոսես, բառերը արտասանիր դանդաղ, ձեռքերդ գրպանդ մի դիր: Դե, գնա, սիրով զբաղեցրու նրան, ինչպես կարող ես:

Հիթքլիֆը հետևում էր դույզին, երբ վերջինս անցնում էր լուսամուտի տակով: Էրնշոուն երեսը լիովին շրջել էր ուղեկցուհուց: Թվում էր, թե նա օտարերկրացու ու նկարչի հետաքրքրությամբ ուսումնասիրում է ծանոթ բնատեսարանը:

Քեթրինը պատանուն նայում էր գաղտագողի հայացքով, որը ոչ մի հիացմունք չէր արտահայտում: Հետո նա իր ուշադրությունը փոխադրեց մի այլ բանի վրա, շրջապատում փնտրելով հետաքրքիր առարկաներ և թեթև քայլածքով անցավ առաջ՝ երգելով մի ինչ-որ ուրախ եղանակ, քանի որ խոսակցությունը չէր ստացվում:

— Ես նրա լեզուն կապ եմ դցել, — նկատեց Հիթքլիֆը: — Տղան այդպես էլ չի համարձակվի մի բառ անգամ արտասանել: Նեյլի, հիշո՞ւմ ես ինձ այդ տարիքում, ոչ, ես մի քանի տարով ավելի փոքր էի: Մի՞թե ես երբևիցե նայել եմ այդ-

պես հիմարաբար, «առանց պոկ գալու», ինչպես կասեր Զոզեֆը:

— Ավելի վատ եք նայել,— պատասխանեցի ես,— որովհետեւ դուք դրա հետ միասին նաեւ մոռալ էիք:

— Ես ուրախանում եմ նրանով,— բարձրաձայն մտածելով, շարունակեց Հիթթլիֆը:— Հերթընը արդարացրեց իմ ակնկալումները. եթե ի ծնե հիմար լիներ, ես էլի զոհ կլիների: Բայց, ախր, նա հիմար չէ, և ես կարող եմ համակրանքով վերաբերվել նրա ամեն մի հուղմունքին, որովհետեւ ինքս էլ եմ զգացել այդ: Ես, օրինակ, ստույգ գիտեմ, թե ինչպես է նա հիմա տանջվում, բայց դա նրա դալիք տառապանքների սկիզբն է միայն: Նա երբեք դուրս չի գա գոհակության և ազիտության հորձանուտից: Ես նրան ավելի պինդ եմ պահում, քան պահում էր ինձ նրա ստոր, անարգ հայրը, որովհետեւ Հերթընը հպարտ է իր վայրագությամբ: Ես նրան սովորեցրել եմ արհամարհել այն ամենը, ինչը մարդուն կենդանուց վեր է դասում, ինչպիսիք են հիմարությունն ու թուլությունը: Զե՛ս կարծում, որ Հինդլին կհպարտանար իր որդով, եթե կարողանար տեսնել նրան: Համարյա նույնքան կհպարտանար, որքան հպարտանում եմ ես իմ որդով: Բայց տարբերությունն այն է, որ մեկը ոսկի է, որով քարի պես սալարկում են, իսկ մյուսը անագ է, որ հղկվել, փայլացվել է, որպեսզի արծաթի տեղ անցկենա: Խմբ իր մեջ ոչ մի արժեքավոր բան չի բովանդակում, բայց իմ ջանքերով այդ ողորմելի արարածից, այնուամենայնիվ, մի բան դուրս կգա: Հինդլին ունեցել է հիանալի հատկություններ, բայց դրանք, կորստյան են մասնավոր, դարձել են լիովին անօգուտ, ես ամսոսալու բան չունեմ, իսկ նա ամսոսալու բան ավելի շատ կունենար, քան որեւէ մեկը, բայց դա ոչ մեկին այնքան հայտնի չէ, որքան ինձ: Եվ ամենից լավն այն է, որ Հերթընը, գրողը տանի, սիրում է ինձ: Համաձայնիր, որ այդ բանում ես Հինդլիից տուտջ եմ անցել և եթե սրիկան կարողանար գերեզմանից վերկենալ, որ վիրավորի ինձ իր զավակի մոլորությունների համար, ես կգլործանայի՝ տեսնելով, թե ինչպես է որդյակը դիքստելով հորը նորից պրեզման իջեցնում, զայրանալով, որ նա համարձակվել է վիրավորել աշխարհում իր միակ բարեկամին:

Հիթբլիֆը այդպես խորհելով սկսեց քրքշալ դիվային քրքրիչով. ես չէի պատասխանում, որովհետև տեսնում էի, որ նա չի էլ սպասում պատասխանի:

Մինչդեռ մեղների բավականին հեռու նստած նրա որդին, որ չէր կարող մեր խոսակցությունը լսել, սկսեց անհանդու-տության նշաններ ցույց տալ, հավանորեն զղջալով, որ մի փոքր հոգնելուց վախենալով, իրեն զրկել էր Քեթրինի հետ ժամանակ անցկացնելու հաճույքից:

Հայրը նկատեց, որ նրա անհանգիստ աչքերը դեգերելով նայում էին լուսամուտին, իսկ ձեռքն անվճռականորեն ձրգվում էր գլխարկի կողմը:

— Վեր կաց, ծուլլի մեկը,— բացականչեց նա, կեղծ բա-րեսրտությամբ:— Դե՛, շուտ նրանց հետեից: Նրանք փեթակ-ների մոտով հենց նոր անցան անկյան հետևը:

Լինթընը հավաքեց իր ուժերը և հեռացավ բուխարու մո-տից: Լուսամուտը բաց էր, և երբ դուրս գնաց, ես լսեցի, թե ինչպես Քեթին հարցրեց իր անխոս ուղեկցին, թե ի՞նչ է նշանակում դռան վրայի այդ մականորությունը:

Հերթընը սեեռուն հայացքով նայեց վերև և իսկական խեղկատակի պես գլուխը քորեց:

— Ինչ-որ խճճված գրություն է,— պատասխանեց նա:— Ես չեմ կարող կարդալ:

— Ձե՞ք կարող կարդալ,— ճշաց Քեթրինը:— Ես ինքս կկարդամ... Դա անգլերեն է... Բայց ես ուզում եմ իմանալ, թե այն ինչո՞ւ է այդպիսի գրված:

Լինթընը սկսեց հռհռալ: Դա նրա առաջին ուրախու-թյունն էր:

— Նա տառերը դեռ չի ճանաչում,— ասաց Լինթընը իր քեռու աղջկան:— Կհավատայի՞ք դուք, որ աշխարհում գո-յություն ունի այդպիսի աներևակայելի մի բթամիտ:

— Գուցե մի քիչ ցնդե՞լ է,— լրջորեն հարցրեց միսս Քե-թին:— Կամ էլ պարզապես... Հիմա՞ր է: Երկու անգամ ես հարցով դիմեցի նրան, երկու անգամ էլ միայն բութ հայացքը հառեց ինձ. կարծում եմ, որ նա ինձ չհասկացավ, ես էլ, յսկապես, հաղիվ եմ կարողանում նրան հասկանալ:

Լինթընը կրկին ծիծաղեց և հեգնական հայացքով նայեց

Հերթընին, որը, անկասկած, այդ պահին բոլորովին էլ չհասկացողի տպավորություն չթողեց ինձ վրա:

— Այստեղ ոչ մի բան էլ չկա, բացի ծուլությունից, այնպես չէ՞, էրնշոու,— ասաց նա: Իմ քեռու աղջիկը Կարծեց, որ դու ապուշ ես... Ահա քեզ տառակերության նկատմամբ, ինչպես ասում ես դու, ցուցաբերած քո արհամարհանքի հետևանքը: Իսկ դուք, Քեթրին, ուշադրություն դարձրե՞լ եք նրա յորքշիրյան սոսկալի առողջանության վրա:

— Իսկ գրագիտությունից, գրողը տանի, ի՞նչ օգուտ,— դռնաց Հերթընը, որը, ի պատասխան, իր ամենօրյա զրուցակցի հետ խոսելիս, բառեր իսկույն գտավ: Նա ուզում էր դարձացնել իր առարկումը, բայց այդ երկու պատանյակները սկսեցին աղմկալից ցնծալ. իմ փոփոխամիտ օրիորդն ընկավ հրճվանքի մեջ այն գյուտից, որ Հերթընի տարօրինակ խոսակցությունը կարելի է զվարճանքի առարկա դարձնել:

— Իսկ ի՞նչ օգուտ «գրողը տանի» բառերը խոթել ամեն խոսքի մեջ,— հռնաց Լինթընը:— Հայրիկը քեզ պատվիրեց ոչ մի վատ խոսք չասել, իսկ դու առանց դրան բերանդ չես կարողանում բանալ... Աշխատիր քեզ պահել ջենտլմենի պես, դե, աշխատիր:

— Եթե դու աղջիկ չլինեիր, այլ՝ տղա, ես քեզ այս րոպեին այնպե՛ս կգնքսեիր իղճո՛ւկ արարած,— հեռանալիս ճլաց դայրացած գեղջուկը. մինչ դեմքն այրվում էր կատաղությունից ու վիրավորանքից: Նա հասկանում էր, որ իրեն վիրավորանք հասցրին, և շփոթված ընկել էր տհաճ վիճակի մեջ:

Միստր Հիթքլիֆն էլ ինձ պես, լսելով նրանց խոսակցությունը, ժպտաց, երբ տեսավ, որ Հերթընը հեռանում է, բայց անմիջապես հետո անսովոր դարձանքով նայեց թեթևամիտ զուլգին, որը հապաղելով դռան մոտ, շարունակում էր շատախոսել: Հերթընի արատներն ու թերությունները քննարկելիս, տղան բավականին աշխուժացավ և անեկդոտներ էր պատմում նրա սովորությունների մասին, իսկ աղջիկը հաճույք էր ստանում այդ ամոթ ու խայթող սրամտությունից, ոռանց նկատելու նրա մեջ դրսևորվող շար բնավորության դժերը, բայց ես սկսում էի ավելի շուտ ատել, քան կարեկցել Լինթընին և որոշ չափով ներում էի հորն այն քանի համար, որ չէր գնահատում իր որդուն:

Մենք մնացինք մինչև օրվա երկրորդ կեսը, ինձ հաջողվեց միաս Քեթինն ավելի շուտ սոկել նրանցից. բարեբախտաբար, իմ տերը իր սենյակից դուրս չէր գալիս և մեր երկարատև բացակայության մասին ոչինչ չիմացավ:

Տուն վերադառնալիս հստիքով կբացատրեի, թե ինչ ափսոսանքով մարդկանցից էինք մենք ավատվել, հեռացել, բայց նա գլուխը մացրել էր, որ ես կանխակալ կարծիք ունեմ նրանց մասին:

— Ըհը,— բղավեց նա,— դու պաշտպանում ես հորս, էլլեն, դու անաշատ չես... ես գիտեմ, այլապես ինձ այսքան տարի չէիր խաբի, չէիր հավատացնի, որ Լինթընն այստեղից շատ հեռու է ապրում: Ծիշտն ասած, ես խիստ բարկացած եմ քեզ վրա, միայն թե այնքա՛ն ուրախ եմ, որ բարկանալ չեմ կարողանում: Բայց մի խոսիր իմ Հիթքլիֆ քեռու մասին... մի՛ մոռացիր, որ նա իմ քեռին է և ես հայրիկին կհանդիմանեմ նրա հետ վեճի բռնվելու համար:

Նվ աղոթեա շարունակում էր նա, մինչև որ ես այլևս չփորձեցի նրան համոզել, որ սխալվում է:

Այդ երեկո նա իր հանդիպման մասին հորը ոչինչ չասաց, որովհետև միատր Լինթընին չտեսավ: Հաջորդ օրը, ի դժբախտության ինձ, ամեն ինչ հայտնաբերվեց, և, այդուհանդերձ, ես այնքան էլ չվշտացա, մտածեցի, որ հայրն ավելի շուտ, քան ես, կարող է իր աղջկան ճիշտ ճանապարհ ցույց տալ և զգուշացնել սպառնացող վտանգից, բայց նա շատ անհամարձակ գտնվեց, որ պատճառները բավարար չափով բացատրեր, թե ինչու է ինքը ցանկանում, որ Քեթին իր կապերը խզի Դարավանդի բնակիչների հետ, իսկ Քեթրինը բավարար հիմնավորում էր պահանջում իր ինքնահաճ կամքը ճնշող սահմանափակումների դիմ:

— Հայրիկ,— բացականչեց նա հետևյալ օրը, հորը բարեկեցիկով:— Հապա գուշակիր, թե ո՞ւմ եմ հանդիպել երեկ դաշտերում զբոսնելիս... Ա՛հ, հայրիկ, դու ցնցվեցիր, դու ճիշտ չես վարվել, այնպես չէ՞: Նս հանդիպեցի... Բայց լսիր և կտեսնես, թե ինչպես ջրի երես հանեցի քեզ և քեզ միացած էլլենին, բայց այնպես էր ձևացնում, իբր շատ է խղճում ինձ, երբ ես վրդովված զուր տեղը շարունակում էի հույսեր փայփայել, որ Լինթընը կվերադառնա:

Քեթին ազնվորեն պատմեց իր ճանապարհորդության և
դրա հետևանքների մասին. իմ տերը թեև մի քանի անգամ
հանդիմանական հայացքով նայեց ինձ, բայց ոչինչ չասաց,
մինչև որ Քեթրինը ավարտեց իր պատմությունը: Հետո հայ-
րը մոտ քաշեց աղջկան և հարցրեց, գիտե՞ր նա արդյոք, թե
ինչու էր ինքը թաքցնում, որ կինթընը ապրում է մոտակայ-
քում: Մի՞թե նա կարծում է, որ ինքը դա անում էր, որպեսզի
զրկի նրան այդ անվնաս բավականությունից:

— Դու այդ անում էիր, որովհետև չես սիրում միստր Հիթ-
բլիֆին, — պատասխանեց Քեթրինը:

— Ուրեմն, դու ենթադրում ես, որ ես ավելի շատ մտա-
ծում եմ իմ, քան քո զգացումների մասին, Քեթի, — ասաց
նա: — Ոչ, ոչ այն պատճառով, որ ես չեմ սիրում միստր
Հիթբլիֆին, այլ նրա համար, որ միստր Հիթբլիֆը չի սիրում
ինձ, իսկ նա շատ վտանգավոր անձնավորություն է և դիվա-
յին բավականությամբ կարծում է բոլոր նրանց, ում ատում
է, եթե նրանք դրա համար տալիս են թեկուզև ամենաշնչի
առիթը: Ես գիտեի, որ դու առանց նրա հոր հետ շփվելու,
չլիր կարող ծանոթություն պահպանել քո հորաքրոջ տղայի
հետ, գիտեի, որ նրա հայրը կատի քեզ իմ պատճառով, ուս-
տի քո բարին ցանկանալով, և ուրիշ ոչինչ, դիմում էի բոլոր
միջոցներին, որ դու նորից չհանդիպես կինթընին: Մտածում
էի բացատրել դա քեզ, երբ ավելի կմեծանաս, և ավստոսում
եմ, որ այդքան ժամանակ հետաձգում էի:

— Բայց միստր Հիթբլիֆը շատ սիրալիր էր, հայրիկ, —
նկատեց Քեթրինը, չբավարարվելով հոր տված բացատրու-
թյունից, նա չի առարկում, որ մենք հանդիպենք, նա ասաց,
որ ես կարող եմ գալ իր տունը, երբ կամենամ, միայն այդ
մասին չպետք է քեզ ասեմ, որովհետև դու նրա հետ ընդ-
հարկված ես և չես ներում, որ նա ամուսնացավ հորաքրոր
Իդարեկլայի հետ, չես ներում. միայն դու ես մեղավոր: Նա,
համեմատյալ ղեպս, համաձայն է, որ մենք՝ կինթընն ու ես, ըն-
կերթվյալն անենք, իսկ դու դեմ ես:

Տեսնելով, որ աղջիկը չի հավատում փեսայի շար բնավո-
րության մասին տաած իր խոսքերին, իմ տերը համառոտ կեր-
պով պատմեց Իդարեկլայի նկատմամբ Հիթբլիֆի ցուցաբերած
վարքագծի մասին, և այն մասին, թե ինչ ձևով նա դարձավ

Մուլեգին հողմերի դարավանդի տերն ու տիրականը: էղգար
Լինթընի համար անտանելի էր երկար կանգ առնել այդ նյութի
վրա, թեև քիչ էր խոսում անցյալի մասին, բայց տակա-
վին շարունակում էր իր երբեմնի ախոյանի հանդեպ զգալ
նույն զգվանքն ու նույն ատելութունը, որոնք միսիս Լինթընի
մահից ի վեր աիրել էին իր սրտին: «Նա գուցե ապրեր մինչև
հիմա, եթե չլիներ այդ մարդը», — միշտ վշտալից մտածում
էր նա: Հիթքլիֆը նրա աչքում մարդասպան էր:

Միսս Քեթին անծանոթ էր վատ արարքների, բացի իր
անհնազանդությունից, անարդարությունից, սեփական ան-
նշան գործերից ու բուռն զգացումներից, որոնք բխում էին
նրա տաքարյունությունից ու թեթևամտությունից և հենց նույն
օրն էլ նրա մեջ առաջացնում էին զղջում. նա ապշել էր այդ
հոգու սեւությունից, որը տարիներ շարունակ իր մեջ թաքցրած
կրում էր վրեժխնդրության ծրագիրը, որպեսզի հետո հան-
գիստ, առանց խղճի խայթ զգալու, այն ի կատար ածեր: Նա
այնքան խորն էր տպավորվել, այնքան էր ցնցվել մարդկային
բնավորության հանդեպ ունեցած նախկին բոլոր պատկերա-
ցումները բացառող իր այս նոր կարծիքից, որ միսսը էղ-
գարը ավելորդ համարեց խոսակցութունը շարունակել: Միայն
ավելացրեց.

— Այսուհետ, թանկագինս, կիմանաս, թե ինչու եմ ուզում,
որ դու խուսափես նրա տնից և ընտանիքից, հիմա վերա-
դարձիր քո նախկին պարապմունքներին ու զվարճանքին և
այլևս մի մտածիր այդ մարդկանց մասին:

Քեթրինը համբուրեց հորը և ըստ սովորության, երկու
ժամ հանգիստ նստեց ու զրադվեց դասերով, հետո հոր հետ
գնաց շրջագայելու իրենց հողերում, և, ամբողջ օրն անցավ
սովորականի պես, բայց երեկոյան դեմ, երբ Քեթին անցավ
իր սենյակը, և ես ներս մտա օդնելու, որ հանվի, նրան գտա
ծնկի եկած, մահճակալի մոտ՝ հեկեկալիս:

— Թո՛ւհ, հիմա՞ր աղջիկ, — գոչեցի ես: — Եթե դուք իս-
կական վիշտ ունենայիք, կամաչեիք թեկուզ մի կաթիլ ար-
ցունք թափել այս աննշան վեճի պատճառով: Դուք երբեք չեք
ունեցել իսկական վշտի ստվերն անգամ, միսս Քեթրին: Մի
բոպե պատկերացրեք, որ իմ տերն ու ես մեռել ենք, և որ
դուք աշխարհում մնացել եք միայնակ, ինչպե՞ս կզգայիք

ձեզ այն ժամանակ, Համեմատեք այժմյան դեպքը նման մի դժբախտության հետ և շնորհակալ եղեք այն բարեկամներից, որ ունեք, փոխանակ երազելու նորերի մասին:

— Ինձ համար չեմ լաց լինում, էլլեն,— պատասխանեց նա,— լաց եմ լինում նրա համար: Նա հույս ուներ վաղը նորից ինձ տեսնելու, և հիմա շատ կհիասթափվի. կսպասի ինձ, իսկ ես չեմ գնա:

— Դատարկ բան է,— ասացի ես,— մի՞թե կարծում եք, որ նա ձեր մասին նույնքան է մտածում, որքան դուք նրա մասին: Մի՞թե նա Հերթլենի ընկերը չէ: Հարյուր մարդուց մեկն անգամ չէր սկսի լաց լինել իր բարեկամին կորցնելու համար, բարեկամ, որին տեսել է ընդամենը երկու անգամ: Լինթընը կկռահի, թե ինչ է պատահել և այլևս չի անհանգրստանա ձեզ համար:

— Բայց մի՞թե չի կարելի նրան մի երկտողով հայտնել, թե ինչու չեմ կարող գալ,— խնդրեց նա, տեղից վերկենալով:— Եվ իմ խոստացած այդ գրքերն ուղարկել նրան. նրա գրքերը իմի նման լավը չեն, նա շատ էր ուզում կարդալ իմ գրքերը, երբ ես պատմեցի, թե դրանք ինչքան հետաքրքիր են: Կարելի՞ է, էլլեն:

— Ոչ, չի կարելի, չի կարելի,— վճռաբար ատարկեցի ե:— Այն ժամանակ նա էլ կգրի ձեզ և այդպես կգնա անվերջ... Ոչ, միսս Քեթրին, այդ ծանոթությունը պետք է լիովին վերջ դրվի, այդպես է ուզում ձեր հայրը, և ես կհետևեմ, որ այդպես էլ լինի:

— Բայց ինչպե՞ս կարող է մի փոքրիկ երկտողը...— նորից սկսեց նա աղերսանքով:

— Դե բավական է,— ընդհատեցի ես:— Ոչ մի փոքրիկ երկտող: Պառկեք:

Նա բարկացկոտ հայացք գցեց ինձ վրա, այնքան բարկացկոտ, որ սկզբում նույնիսկ չէի ուզում համբուրել նրան՝ բարի գիշեր ասելիս. մեծ դժգոհությամբ ծածկեցի նրան, դուռը փակեցի, բայց զղջալով կես ճամփից կամաց վերադարձա և ի՞նչ տեսնեմ. իմ օրիսրդը մի կտոր մաքուր թուղթ առջևը դրած, մատիտը ձեռքին կանգնած էր սեղանի մոտ և իմ երևալուն պես մեղավորի նման դրանք թաքցրեց:

— Ոչ ոք ձեր նամակը, Լթե գրեք էլ, շի տանի, Քեթրին,—
ասացի:— Իսկ հիմա ես կհանգցնեմ ձեր մոմը:

Ճրագմարիչով հանգցրի բոցը, հենց այդ պահին նա հար-
վածեց ձեռքիս և ինձ անվանեց «զգվելի շար կին»: Ես նորից
հեռացա, իսկ նա խիստ զայրացած գցեց դռան սողնակը:

Նամակը գրվեց և ուղարկվեց իր նշանակման կետը մեզ-
նից կաթ տանող գյուղական մի տղայի միջոցով, բայց այդ
մասին ես իմացա մի որոշ ժամանակ հետո: Անցնում էին
շաբաթներ: Քեթին հանգստացավ, թեև տարօրինակ ձևով
սիրում էր թաքնվել ինչ-որ տեղ մի անկյունում, և հաճախ,
երբ կարողալիս ես անսպասելիորեն մոտենում էի նրան, նա
ցնցվում, հակվում էր գրքի վրա՝ ցանկանալով թաքցնել այն,
իսկ ես նկատում էի էջերի միջից դուրս ցցված թերթիկի
ծայրը:

Նա դիմում էր խորամանկության և ամեն օր վաղ առա-
վոտյան իշնում էր ներքև, խոհանոցում սկսում էր տնտնալ,
ասես, ինչ-որ բանի սպասելով. գրադարանում նրա սիրած
տեղը գրասեղանի փոքրիկ գլորոցն էր, որի մեջ պրպտում էր
ժամերով, իսկ երբ գնում էր, միշտ էլ հատուկ ուշադրությամբ
բանալին հանում, տանում էր հետը:

Մի անգամ, երբ Քեթին ստուգում էր իր գլորոցը, ես նկա-
տեցի, որ դրա բովանդակությունը կազմող մանր-մունր զար-
դերի փոխարեն երևացին իրար վրա դարսած թերթիկներ:

Դա իմ մեջ արթնացրեց հետաքրքրություն ու կասկածներ
և ես վճռեցի նայել նրա դաղանի գանձերին: Մի երեկո, Լրբ
միսս Քեթին ու իմ տերը փակվեցին իրենց սենյակներում,
ևս փնտրեցի և իմ բանալիների մեջ իսկույն գտա մի հարմար
բանալի, որը կրացեր կողպեքը: Գլորոցը բաց անելուց հետո
ևս դրա ամբողջ բովանդակությունը լցրի զոգնոցիս փեշը և
տարա իմ սենյակը, որպեսզի, ինչպես հարկն է, ազատ ժամին
ստուգեմ:

Թեև ես ոչ մի ուրիշ բան չէի կարող սպասել, այնուամե-
նայնիվ, ապշեցի, երբ տեսա նամակների մի ամբողջ կույտ,
նամակներ, որոնք գրված էին համարյա ամեն օր, Լինթըն
Հիթքլիֆի ձեռքով. դրանք Քեթիի գրած նամակների պատաս-
խաններն էին: Վաղուցվա թվերով գրված այդ նամակները
ամաշկոտ ու հակիրճ էին, որոնք, սակայն, աստիճանաբար

վեր էին ածվում ընդարձակ սիրային նամակները՝ գրված գրողների տարիքին համապատասխան միամիտ ոճով, բայց տեղ-տեղ դրանց մեջ նկատվում էր մի ոճաձև, որը ինձ թվում էր, թե փոխառնված էր ոչ այնքան էլ անփորձ աղբյուրից։

Այդ նամակներից մի քանիսը ապշեցրին ինձ անկեղծ բռնկման և անճաշակության իրենց անսովոր, տարօրինակ խառնուրդով. սկսվում էին դրանք ուժեղ զգացմունքի արտահայտությամբ և ավարտվում էին հուզիչ, ճոռոմ ոճով, ինչպես մի դպրոցական կարող էր գրել իր երեակայական, անիրական սիրուհուն։

Արդյաք դրանք դո՞ւր էին գալիս Քեթին՝ չդիտեմ, բայց ինձ՝ անպետք բաներ թվացին։

Բավականին թվով նամակներ շուռումուռ տալուց հետո դրանք կապեցի թաշկինակի մեջ և տարա հետս, իսկ դատարկ գլոցը փակեցի։

Իր սովորության համաձայն, իմ երիտասարդ լեզին վաղ առավոտյան իջավ ցած և երեւոյ խոհանոցում, ես տեսնում էի, թե ինչպես մոտեցավ դռանը, երբ հայտնվեց փոքրիկ տղան։ Մինչ մեր կաթնավաճառը լցնում էր նրա բիդոնը, Քեթին մի բան խոթեց նրա գրպանը և ինչ-որ բան հանեց այնտեղից։

Շրջանցելով պարտեզը, հսկեցի սուրհանդակին, որը արիաբար դիմադրում, պաշտպանում էր իրեն վստահված նամակը, և մենք կաթը թափթփեցինք, բայց ինձ, այդուհանդերձ, հաջողվեց նամակը առնել նրա ձեռքից. տղային սպառնալով մի լավ դնդստել, եթե չչքվի, ես կանգ առա ցանկապատի մոտ և ուշադիր կարդացի միսս Քեթի գորովալից նամակը։ Նրա ոճն ամբիջի պարզ, հուզիչ ու ամբիջի պերճախոս էր, քան հորաքրոջ աղայինը, որը շատ սիրալիր և շատ հիմար ոճ ուներ։

Ես զուլիս տարուբերեցի և մտա տուն։ Քանի որ օրը խոնավ էր, աղջիկը չէր կարող պարտեզում դբոսնելով դվարճանալ, ուստի առավոտյան դասերի ավարտից հետո միսս Քեթին զնաց մխիթարություն փնտրելու իր գլոցի մոտ։ Հայրը, սեղանի մոտ նստած, կարդում էր, իսկ ես դիտմամբ աշխատանք էի փնտրում, սկսեցի կարել վարագույրի պոկված ծո-

սիրը և, միաժամանակ, շարունակ հետևում էի աղջկա քայ-
լերին:

Թռչունը, վերադառնալով կողոպտված բույնը, որ ծլվա-
ցող ձագերով լի թռչել էր ոչ վաղուց, վշտալից ճշոցներով
ու թևերը թափ տալով չէր արտահայտի այնպիսի մի կա-
տարյալ հուսահատություն, որպիսին նա արտահայտեց իր
«օհ» բացականչությամբ և դեմքի արագ փոփոխությամբ,
որը մինչ այդ երջանիկ արտահայտություն ուներ:

Միստր Լինթընը բարձրացրեց աչքերը:

— Ի՞նչ պատահեց, հոգիս: Հո չե՞ս վնասվել,— ասաց նա:
Նրա ձայնը և հայացքը համոզեցին աղջկան, որ գանձի
հայտնաբերողը նա չէ:

— Ոչ, հայրիկ,— շնչասպառ լինելով ասաց նա,— էլլեն,
այ, էլլեն, եկ վերև, ես վատ եմ դուռ:

Ես հնազանդվեցի ու բարձրացա վերև:

— Օհ, էլլեն, դրանք դու ես վերցրել,— իսկույն սկսեց
նա՝ ծնկի գալով, հենց որ մենք երկուսով փակվեցինք սեն-
յակում:— Օհ, վերադարձու, էլ երբեք չեմ անի: Հայրիկին
մի ասա... դու դեռ չե՞ս հայտնել հայրիկին, էլլեն, ասա, հո
չե՞ս հայտնել: Ես ինձ շատ վատ եմ պահել, բայց դա այլևս
չի կրկնվի:

Ձայնիս հանդիսավոր խստությամբ խնդրեցի վերկենալ:

— Եվ այսպես, միսս Քեթրին,— գոչեցի ես,— դուք ինչ-
պես երևում է բավականին հեռու եք գնացել և իզուր չէ, որ
դրա համար ամաչում եք: Անպետք բաների մի ամբողջ կա-
պոց, ըստ երևույթին, ուսումնասիրում եք ազատ ժամերին...
Դե ի՞նչ, դրանք այնքան գեղեցիկ են, որ արժե տպագրել:
Եվ ի՞նչ եք կարծում, ի՞նչ կմտածի իմ տերը, եթե ես դրանք
փռեմ նրա առաջ: Ես դեռ ցույց չեմ տվել, բայց չերևակայեք,
որ կպահեմ ձեր ծիծաղելի գաղտնիքները... Ամաչե՛ք. իհար-
կե, առաջինը դուք սկսեցիք այդպիսի անհեթեթ բաներ գրել,
Լինթընը, հավատացած եմ, չէր էլ մտածում այդ մասին:

— Ոչ, ես չեմ սկսել,— հեկեկում էր Քեթրին այնպես,
ասես սիրտը պայթում էր:— Բոլորովին մտքովս չէր անց-
նում սիրել նրան, քանի դեռ...

— Սիրե՛՛լ,— ճշացի ես՝ արտասանելով այդ բառը, ինչ-
քան կարող էի արհամարհանքով:— Սիրե՛՛լ: Այդ նույնը ես

կարող էի ասել ջրաղացպանի սիրո մասին, որ տարին մէկ անգամ գալիս է մեզ մոտ հացահատիկ գնելու: Իրոք, չս' սեր է: Դուք կինթընին, երկու հանդիպման ժամանակ, հազիվ չորս ժամ եք տեսել: Իսկ հիմա՝ այդ երեխայական անհեթեթությունների կապուցը. ես այս բոպեիս կվերցնեմ դրանք, կգնամ զրադարան, տեսնենք, թե ինչ կասի ձեր հայրը այդպիսի սիրո մասին:

Նա նետվեց դեպի իր թանկագին նամակները, բայց ես դրանք բռնած պահեցի գլխիս վերևում, հետո սկսվեցին ջերմ աղերսանքներ այն մասին, որ ես կարող եմ դրանք այրել, անել, ինչ ուզում եմ, միայն թե հայրիկին ցույց չտամ: Եվ քանի որ ես իսկապես ավելի շատ հակված էի ծիծաղելու, քան նախատելու նրան, որովհետև այդ ամենի մեջ տեսնում էի սոսկ մանկական դատարկ փառասիրություն, ի վերջո, գթաշարժվեցի և հարցրի.

— Եթե համաձայնեմ այրել, աղնվորեն կխոստանա՞ք, որ էլ երբեք նամակներ ու զրքեր չեք ուղարկի ու չեք ստանա, որովհետև ես տեսնում եմ, որ դուք ուղարկել եք զրքեր և ոչ թե խոպոպներ, մատանի կամ խաղալիքներ:

— Խաղալիքներ մենք չենք ուղարկում,— բղավեց Քեթրինը: Նրա հպարտությունը հաղթեց ամաչկոտությանը:

— Ուրեմն, ոչ մի բան, իմ լեղի,— ասացի ես:— Եթե չեք խոստանում, ես գնում եմ:

— Խոստանում եմ, էլլեն,— ճշաց նա, բռնելով իմ շորից:— Օհ, նետեք դրանք կրակի մեջ, շարտեք, այրեք:

Բայց երբ ես ակիշով սկսեցի ածուխները խառնել, զոհաբերություն՝ անտանելի դժվար թվաց: Միսս Քեթլին լըրջորեն թախանձագին խնդրում էր, որ խնայեմ գեթ մեկ-երկու նամակ:

— Գոնե մեկը կամ երկուսը, էլլեն, ես դրանք կպահեմ ի սեր կինթընի:

Բաց արեցի թաշկինակը, սկսեցի նամակները նետել, և բոցը բռնկվեց բուխարու մեջ:

— Գեթ մեկը թող ինձ, դու, դաժան արարած,— սուր ճիշարձակեց նա, ձեռքը մտցնելով կրակի մեջ, և մատներն այրելով դուրս քաշեց մի քանի կիսախանձված թերթիկներ:

— Շատ լավ, հայրիկիդ ցույց տալու մի բան կունենամ,—

պատասխանեցի ևս, մնացածը խոթելով կապոցի մեջ, և նորից շուռ եկա դեպի դուռը:

Նա իր սեռացած թերթիկները գցեց կրակի մեջ և նշան արեց, որ դո՛ւ աբերությունը վերջացնեմ: Այն ավարտվեց, ես թիակով շուռ տվեցի մոխիրը և թաղեցի ածուխների տակ, իսկ նա սուսփուս, ծանր վիրավորանքի զգացումով, առանձնացավ իր սենյակի: Ես իջա իմ տիրոջն ասելու, որ օրիորդի տկարությունն նոսրան համարյա անցել է, բայց հարկ համարեցի միատեղամանակ պառկեցնել նրան անկողնում:

Օրիորդը չճաշեց, բայց թեյին երևաց՝ գունատ, կարմրած աչքերով և վարմանալիորեն հանգստացած տեսքով:

Հետևյալ առավոտ ես ինքս նամակին պատասխանեցի թղթի մի կտորով, որի մեջ գրված էր. «Խնդրում եմ միստր Հիթքլիֆին այլևս գրություններ չուղարկել միսս Լինթընին, քանի որ նա դրանք չի ընդունի»: Եվ այդ օրվանից այն փոքրիկ տղան մեզ մոտ գալիս էր դատարկ գրպաններով:

ԳԼՈՒԽ ՔՍԱՆՆԵՐԿՈՒՆԵՐՈՐԳ

Անցան ամառն ու վաղ աշունը, անցավ և Միքայելի օրը¹, բայց այդ տարին հունձը ուշացավ, և մեր մի քանի դաշտերում այն դեռ չէր ավարտվել:

Միստր Լինթընը և իր դուստրը հաճախ դնում էին հընձվորների աշխատանքը դիտելու. երբ տանում էին վերջին խուրձերը, նրանք դաշտում մնում էին մինչև աղջամուղջ, և քանի որ երեկոն սառն էր ու խոնավ, իմ տերը ուժեղ մրսեց, սառնությունն անցավ թոքերին և ամբողջ ձմեռ նրան համարյա անընդհատ պահում էր տան պատերի մեջ:

Խեղճ Քեթին, որ վախից ստիպված էր հրաժարվել իր փոքրիկ սերավնայից, նկատելիորեն դարձել էր ավելի տխուր ու անտարբեր. դրա համար էլ հայրը սնդում էր, որ ավելի քիչ կարդա և սվելի շատ լինի օդում: Նա ինքն այլևս չէր կարող ուղեկցել աղջկան և ես իմ պարտքն էի համարում, ըստ հնա-

¹ Այսինքն սեպտեմբերի 24-ը:

րավորին, հոր փոխարեն ուղեկցել նրան: Իհարկե, ես վատ փոխարինող էի, որովհետև իմ ամենօրյա բազմազան զբաղմունքներից զրոսանքի համար կարող էի հատկացնել լուկ երկու կամ երեք ժամ, մանավանդ, որ իմ ընկերակցությունը նրա համար ավելի քիչ ցանկալի էր, քան հոր ընկերակցությունը:

Մի անգամ, հոկտեմբերին կամ նոյեմբերի սկզբներին մի խոնավ հետկեսօրյա պահին, երբ դալուկ տերևներով ծածկված թաց ճիմն ու արահետը խշխշում էին ոտքերի տակ, իսկ սառը և կապույտ երկինքը կիսով չափ պատած էր ամպերով, որոնք մուռլ գորշ շարքերով արագորեն բարձրանում էին արևմուտքից ու կանխագուշակում առատ անձրև, ես խնդրեցի իմ ջահել լեդիին՝ հրաժարվել զրոսանքից, որովհետև հավատացած էի, որ տեղատարափ անձրևը անխուսափելի էր: Նա չհամաձայնեց, ես դժկամորեն հագա վերարկուս, վերջրի հովանոցը, որպեսզի միասին մինչև ցանկապատը զբոսնենք պարտեզում: Դա մի տաղտկալի զրոսանք էր, որ նա սովորաբար ընտրում էր, երբ ընկճված էր լինում հոգեպես, իսկ այդպիսի վիճակում նա հաճախ էր լինում, երբ միստր էդգարը իրեն սովորականից ավելի վատ էր զգում, մի բան, որ երբեք չէր խոստովանում, բայց նրա հարաճուն լուծթյունից և թախծոտ դեմքից մենք երկուսս էլ կռահում էինք այդ:

Միսս Քեթին տխրությանմբ պարուրված քայլում էր առջևից. հիմա նա չէր վազվզում կամ ցատկոտում, թեև թվում էր, սառը քամին գայթակղում էր նրան, որ վազի: Մի անգամ չէր, որ աչքի տակով ես նկատեցի, թե նա ինչպես էր ձեռքը բարձրացնում ու այտի վրայից ինչ-որ բան բշտում:

Ես նայում էի դեսուդեն, փնտրելով, թե ինչով ցրեմ նրա խոհերը: Մի կողմում, ճանապարհի երկայնքով բարձրանում էր անհարթ դարատափը, որտեղ անվստահ տիրություն էին անում պնդուկենիները և անաճ կաղնիները՝ կիսով չափ մերկացած իրենց արմատներով. կաղնիների համար հողն այստեղ շատ փափուկ էր, և ուժեղ քամիների ճնշման տակ դրանցից մի քանիսը աճել էին զրեթե հորիզոնական դիրքով: Լեռաբլուր միսս Քեթրինը սիրում էր բարձրանալ այդպիսի բների վրա, նստել ճյուղերին և ճոճվել դետնից քսան մետր բարձ-

րության վրա, իսկ ես հիանալով նրա ճարպկությամբ, թե-
թեաշարժությամբ ու մանկական պարզամտությամբ, այ-
նուամենայնիվ, անհրաժեշտ էի համարում ամեն անգամ հան-
դիմանել, երբ նրան տեսնում էի այդքան բարձր տեղում. բայց
իմ արած հանդիմանությունը նրան հասկացնել էր տալիս,
որ կարիք չկա իջնելու: Ճաշից մինչև թեյը երբեմն պառկում
էր քամուց ճոճվող իր օրորոցում և ոչինչ չէր անում, միայն
իր համար երգում էր ինձնից սովորած հին երգեր կամ էլ
նայում էր թռչուններին՝ իր բարեկամներին, որոնք ձագերին
կերակրում, հրապուրում էին, որ թռչեն, կամ ծառի բնին
թիկնած՝ կոպերը փակում, սսկվում էր, խորասուզված, կի-
սանինջ. բառերով չես կարող արտահայտել, թե ինչքա՛ն
երջանիկ էր:

— Հապա մի նայեք, օրիորդ,— գռչեցի ես,— մի անկ-
յունում ցույց տալով ծոմոված ծառի արմատը:— Այստեղ
դեռ ձմեռ չէ: Այնտեղ մի փոքրիկ ծաղիկ է երևում, վերջին
կոկոնը այն բազմաթիվ զանգակածաղիկներից, որոնք հու-
լիսին այս ճիմապատ լանջերը ծածկում են յասամանագույն
մշուշով: Զե՞ք ուզում բարձրանալ այնտեղ, պոկել ծաղիկը,
որ ցույց տանք հայրիկին:

Քեթին երկար ժամանակ աչքերը հառած նայում էր իր
հոգե թաքստոցում դողացող այդ մենավոր ծաղիկին և, ի վեր-
ջո, պատասխանեց.

— Ոչ, ես դրան ձեռք չեմ տա, բայց ինչ տխուր տեսք
ունի, այնպես չէ՞, էլլեն:

— Այո,— ասացի ես,— տեսքը համարյա նույնքան
հյուծված ու տկար է, որքան և ձերը, ձեր այտերն էլ շատ
զուռնատ են. եկ իրար ձեռք բռնենք և վազենք: Դուք այնքան
թույլ եք, համարձակվում եմ ասել, որ ձեզանից ձեռք չեմ
բաշխ:

— Ոչ,— կրկնում էր նա և շարունակում էր ճեմել, բայց
երբեմն կանգ էր առնում և երազկոտ հայացքով նայում մի
կտոր մամուռին կամ գունաթափ եղած խոտի կապուկին
կամ սնկին, որը, իր պայծառ նարնջագույն գլխիկը դուրս
ցցած, երևում էր մոխրագույն տերևների կույտի միջից, և
շարունակ ձեռքը տանում էր ինձնից շուռ տված դեմքին:

— Քեթրին, ինչո՞ւ եք լալիս, հոգիս,— հարցրի, մոտե-

նալու՛մ և ձեռքս դնելով նրա ուսին:— Դուք երևի լաց եք լինում, որովհետև հայրիկը մրսած է. շնորհակալ եղեք, որ մի ավելի վատ բան չի պատահել:

Նա այլևս չէր զսպում իր արցունքները, հեկեկանքից շքնահեղձ էր լինում:

— Օհ, դա կլինի ամենավատ բանը,— ասաց նա,— և ի՞նչ կանեմ ես, երբ հայրիկն էլ, դու էլ թողնեք ինձ, և ես միայնակ մնամ: Չեմ կարողանում մոռանալ քո խոսքերը, էլլեն, դրանք շարունակ հնչում են իմ ականջում: Ինչպես կյանքը կփոխվի, ինչ տաղտկալի կդառնա աշխարհը, երբ դուք՝ հայրիկը և դու, մեռնեք:

— Ոչ ոք չի կարող ասել, գուցե դուք մեզնից ավելի շուտ մեռնեք,— առարկեցի ես:— Կարիք չկա մտածել վատի մասին, հույսով ենք, որ կանցնեն տարիներ, և էլի տարիներ, նախքան մեզնից որևէ մեկը կմեռնի. իմ տերը երիտասարդ է, ես էլ դեռ պինդ եմ, հազիվ քառասունհինգ լինեմ: Մայրս ապրեց ութսուն տարի և մինչև իր կյանքի վերջը կայտառ էր: Ենթադրենք, որ միստր Լինթընը կապրի մինչև վաթսուն տարեկան, դա ձեր ապրած տարիներից ավելի շատ կլինի, միսս: Միթե հիմարություն չէ քսան տարի առաջ վշտանալ դժբախտության համար:

— Բայց հորաքույր Իզաբելլան հայրիկից ավելի ջահել էր,— նկատեց նա՝ վախը սրտին հուսալով, ասես սպասում էր մի նոր սփոփանքի:

— Հորաքույր Իզաբելլան շուններ ձեզ և ինձ, որ խնամելինք իրեն,— պատասխանեցի ես:— Նա այնքան երջանիկ չէր, որքան իմ տերը. նրան քիչ բան էր կապում կյանքին: Չեզ հարկավոր է միայն լավ խնամել հայրիկին և ուրախացնել նրան՝ ցույց տալով, որ դուք ինքներդ էլ եք ուրախ, և աշխատեք առիթ շտալ, որ նա որևէ բանից հուզվի. լավ հիշեք այդ, Քեթի: Չեմ թաքցնում, բայց դուք կարող եք սպանել ձեր հորը, եթե լինեք անզուսպ ու անխոհեմ և հիմար ու մտացածին սեր փայփայեք մի մարդու որդու նկատմամբ, որն ուրախ կլիներ ձեր հորը գերեզման դնել, եթե նրան թույլ տաք նկատել, որ դուք վշտանում եք այդ անջատումից, որը նա ձեզ համար անհրաժեշտ համարեց:

— Ես աշխարհում ոչ մի բանի համար չեմ վշտանում,

բացի հայրիկի հիվանդութիւնից,— պատասխանեց իմ երիտասարդ տիրուհին:— Հայրիկի հետ համեմատած ոչ մի բան ինձ համար նշանակութիւն չունի, Եվ ես երբե՛ք, երբե՛ք, օ՛հ երբե՛ք, քանի դեռ առողջ դատողութիւն ունեմ, ոչինչ չեմ անի և չեմ ասի մի բառ, որը կարող է վշտացնել նրան: Ես նրան ավելի շատ եմ սիրում, քան ինքս ինձ, էլլեն, դա ես գիտեմ, ահա թե ինչու, ամէն դիշեր աղոթում եմ, որ հայրիկից ավելի երկար ապրեմ, որովհետեւ ավելի լավ է, ես դժբախտ լինեմ, քան նա: Ուրեմն ես նրան ավելի շատ եմ սիրում, քան ինձ:

— Բարի խոսքեր,— ասացի ես,— բայց դրանք հարկավոր է հաստատել զործով: Երբ նա ապաքինվի, լավ հիշեք, մի մոռացեք վախի պահին ընդունած ձեր որոշումները:

Այսպես խոսելով մոտեցանք դեպի ճանապարհը տանող դռնակին. իմ երիտասարդ տիրուհին, որի դեմքը արեւի պէս կրկին փայլեց, բարձրացաւ ցանկապատի վրա, նստեց և սկսեց հատապտուղներ հավաքել, որոնք կարմրին էին տալիս ճանապարհի երկայնքով աճող մասուրի վրայի թփերի ծայրին. ներքեի ճյուղերին արդեն պտուղ չկար, իսկ վերեւի ճյուղերին կարող էին հասնել միայն թռչունները, եթե Քեթին չբարձրանար ցանկապատի վրա, չէր կարող պտուղ հավաքել:

Երբ Քեթին ձգվեց, որ մասուր քաղի, գլխարկը գլխից թռաւ, և, քանի որ դռնակը փակ էր, նա վճռեց իջնել ու վերցնել այն: Ես խնդրեցի՝ զգուշ լինի, որ չընկնի ներքե, և հանկարծ նա չքացաւ իմ աչքից:

Բայց այն կողմից վերս բարձրանալ այնքան էլ հեշտ չէր. հարթ քարերը կոկիկ ցեմենտած էին, իսկ ցանկապատի հետեւում եղած սասուրի ու մորենու այսուայն կողմ ցրված թփերը չէին կարող ուռչի հեռւորան հանդիսանալ: Ես, հիմարս, ուշքի եկա այն ժամանակ, երբ լսեցի նրա ծիծաղն ու բացականչութիւնը.

— էլլեն, պետք է բանալի բերեւ, այլապես ես հարկադրված կլինեմ շրջանցելով վազել դռնապանի պահատնակը: Այս կողմից ես չեմ կարող բարձրանալ պատենշի վրա:

— Դե, սպասեք այստեղ,— պատասխանեցի ես,— իմ գրպանում կա մի կապ բանալի. դուք մեկնումեկը բացի, ապա թե ոչ, կգնամ բանալու հետեից:

Քեթրինը դռան առաջ պար գալով հետուառաջ էր անում, մինչ ես մեկ առ մեկ փորձում էի բոլոր մեծ բանալիները։ Փորձեցի վերջինը՝ չհարմարվեց։ Կրկին պատվիրելով օրիորդին, որ տեղում մնա, ես այն է պատրաստվում էի, ինչքան կարող էի արագ վազել տուն, երբ ինձ կանգնեցրեց մոտեցող աղմուկը։ Դա վարդող ձիու պայտերի դոփյուն էր. Քեթին նույնպես դադարեց պարելուց։ Նույն բոպեին կանգ առավ և ձին։

— Ո՞վ է,— շնչոցով հարցրի ես։

— Էլլեն, չե՞ս կարողանում դռնակը բացել,— անհանգրստացած շնչաց իմ ուղեկցուհին։

— Օհո՛, միսս Լինթըն,— հնչեց մի կրճալին ձայն (Վիսվորի ձայնը),— ուրախ եմ, որ հանդիպեցի ձեզ։ Մի շտապեք ներս անցնել, ուզում եմ ձեզնից բացատրություն ստանալ։

— Ես չեմ խոսի ձեզ հետ, միստր Լինթընֆ, — պատասխանեց Քեթրինը։— Հայրս ասում է, որ դուք շար մարդ եք, որ դուք աստում եք թե՛ նրան, և թե՛ ինձ. նույն բանն ասում է և Էլլենը։

— Բայց դա գործի հետ կապ չունի,— ասաց Լինթընֆը (դա նա էր)։— Կարծեմ, ես չեմ ասում իմ որդուն, հենց ի սեր նրա, պահանջում եմ ձեր ուշադրությունը։ Այո, դուք կարմրելու հիմք ունեք։ Երկու-երեք ամիս առաջ մի՞թե դուք ձեզ համար սովորություն չէիք դարձրել նամակներ գրել Լինթընին, որ սեր խաղաք, հը՞։ Ձեզ երկուսիդ էլ դրա համար հարկավոր է պատժել։ Ձեզ առավել ևս, որովհետև դուք ավելի մեծ եք և, ինչպես պարզվեց, ավելի քիչ ղեկավար եք։ Ձեր նամակները ինձ մոտ են և եթե դուք սկսեք կոպտել, ես պրանք կուղարկեմ ձեր հորը։ Ենթադրում եմ, որ այդ ղվարձանքից ձանձրացաք և վերջ տվիք՝ այնպես չէ՞։ Շատ լավ, բայց դրա հետ միասին, դուք Լինթընին նետեցիք ճահճուտի մեջ։ Նա սիրո հարցին նայում էր լրջորեն՝ սիրեց իսկական սիրով։ Երդվում եմ իմ կյանքով, նա մեռնում է ձեզ համար. դուք ձեր այդ քմահաճությամբ կոտրեցիք նրա սիրտը։ Թեև Լինթընը վեց շաբաթ է, ինչ նրան մշտական ծաղրի առարկա է պարձրել, իսկ ես ավելի լուրջ միջոցների դիմելով, փորձում էի վախեցնել և նրա գլխից դուրս վանել այդ հիմարու-

թյունը, օրեցօր քանի գնում ավելի ու ավելի է վատանում, նա մինչև ամառ գերեզման կմտնի, եթե դուք նրան չբուժեք:

— Ինչպե՞ս եք կարողանում նման բացարձակ սուտ ասել խեղճ երեխային,— գոռացի ցանկապատի հետևից:— Խնդրում եմ՝ թողնեք հեռանաք: Ինչպես եք կարողանում դիտավորյալ հնարել այսպիսի մի արգահատելի սուտ: Միսս Քեթի, ես քարով կջարդեմ կողպեքը: Դուք այդ ստոր դատարկաբանությանը մի հավատացեք: Ինքներդ էլ գիտե՞ք՝ անհնարին է, որ մարդը մեռնի մի գրեթե անծանոթ մարդու սիրուց:

— Ես չգիտեի, որ այստեղ թաքուն լսում են,— փնթփնթաց հանցագործության տեղում բռնված սրիկան:— Հարգարժան միսիս Դին, դուք ինձ դուր եք գալիս, բայց ես չեմ սիրում ձեր երկերեսանիությունը,— բարձրաձայն ավելացրեց նա:— Ինչպե՞ս եք կարողանում ղու՛լ այդպես բացահայտորեն ստել, պնդելով, որ ես ատում եմ «խեղճ երեխային»: Եվ հեքիաթներ հնարել երևակայական հրեշի մասին, որպեսզի սարսափեցնեք, հեռու վանեք նրան: Լինթըն (այդ անունն ինքը ջերմացնում է իմ սիրտը), իմ բարի աղջիկ, ես մի շաբաթով բացակայելու եմ տնից, եկեք և տեսեք, որ ճիշտ եմ ասել, արևը այդ, սիրելիս, պարզապես պատկերացրեք ձեր հորը իմ տեղը, իսկ Լինթընին՝ ձեր. և դատեք, թե ինչ կմտածեիք դուք ձեր անհոգ սիրողի մասին, եթե Լինթընը շուգենար մի քայլ անգամ անել, երբ ձեր հայրը ինքը գար խնդրելու նրան, որ նա ձեզ սփռփռի. ուրեմն, կատարյալ հիմարությունից մի ընկեք նույն սխալի մեջ: Երգվում եմ ի սրտե, որ նա մեռնում է, և միայն դուք կարող եք փրկել նրան:

Կողպեքը տեղի տվեց, և ես դուրս եկա:

— Երգվում եմ, Լինթընը մեռնում է,— կրկնեց Հիթքլիֆը, խստորեն նայելով ինձ:— Վիշտն ու հուսահատությունը արագացնում են նրա մահը: Նեյլի, եթե չեք ուզում թույլ տալ օրիորդին, ինքներդ կարող եք գալ: Բայց ես կվերագառնամ մի շաբաթ հետո այս նույն ժամին. կարծում եմ ձեր տեղը չի առարկի, որ իր դուստրը այցի գնա իր հորաքրոջ տղային:

— Կնանք,-- ասացի՝ Բևանցուկ անելով Քեթրինին և գրեթե ուժով նրան ստիպեցի, որ նորից պարտեզ մտնի, որովհետև հապաղում էր, անհանդիստ նայելով խոսողի դեմքին,

որ շտապողանց խիստ էր և չէր դրսևորում իր ներքին նենգութունը:

Հիթթլիֆը ընդհուպ մոտեցավ և, թամբի վրայից հակվելով, ասաց.

— Միսս Քեթրին, խոստովանում եմ, որ որդուս հետ ես շատ էլ համբերատար չեմ, իսկ Հերթընն ու Ջոզեֆը՝ առավել ևս: Խոստովանում եմ, որ նա գտնվում է բիրտ մարդկանց շրջապատում: Նա տոշորվում է բարության, ինչպես և սիրո համար. ձեր միակ բարի խոսքը նրա համար լավագույն դեղը կլինի: Միսիս Դինի դաժան նախազգուշացումներին մի լսեք, և դեք մեծահոգի և աշխատեք տեսնել Լինթընին: Նա զօր ու գիշեր հրազում է ձեր մասին և հնարավոր չէ համոզել նրան, որ եթե դուք չեք գրում ու չեք գալիս՝ դա նշանակում է, որ ասում եք նրան:

Ես դռնակը ծածկեցի և մի խոշոր քար դեմ տվեցի, քանի որ կողպեքը թուլացել էր և, հովանոցը բաց անելով, հոգեզավակիս քաշեցի տակը, որովհետև ծառերի հառաչող ոստերի միջից անձրև սկսեց կաթկթել՝ նախադգուշացնելով, որ չի կարելի հապաղել:

Մենք շտապեցինք առանց Հիթթլիֆի հետ հանդիպման մասին պայմանավորվելու և սկսեցինք քայլել ուղիղ դեպի տուն, բայց ես բնազդով կռահում էի, որ Քեթրինի սրտին մռայլ ամպեր էին իջել, դեմքին այնքան տխրություն կար, որ ասես նրա դեմքը չլիներ. այն ամենը, ինչ լսել էր նա, ակնհայտորեն ընդունել էր որպես զուտ ճշմարտություն:

Միստր Լինթընը, չսպասելով մեր վերադարձին, զնացել էր հանգստանալու: Քեթին մտավ նրա սենյակը հարցնելու, թե իրեն ինչպես է զգում. նա արդեն քնած էր: Քեթին վերադարձավ և խնդրեց ինձ իր հետ նստել գրադարանում: Մենք միասին թեյիցինք, ապա նա պառկեց քնելու գորգի վրա և սլատվիրեց, որ չխոսեմ, որովհետև հոգնած էր:

Ես վերցրի մի դիրք և ձևացրի, որ կարդում եմ: Երբ նրան թվաց, թե ես ամբողջապես կլանված եմ ընթերցանությամբ, նորից սկսեց լռելայն լաց լինել, այժմ կարծես այն դարձնելով իր սիրած զբաղմունքը: Ես նրան թողեցի, որ մի փոքր լաց լինի, ապա սկսեցի խրատել և անխնա ծաղրել Հիթթլիֆի փաստները իր որդու մասին, ասես հավատացած էի, որ նա

ինձ հետ կհամաձայնի: Ավագ: Ես փորձված չէի այնքան, որ կարողանայի շնորհացնել Հիթքլիֆի խոսքերի առաջացրած տպավորութիւնը. դա հենց այն էր, ինչ նա ինքը ծրագրել էր:

— Գուցե դու ճիշտ ես, էլլեն,— պատասխանեց Քեթին,— բայց ես չեմ հանգստանա, մինչև որ ճշմարտութիւնը չիմանամ: Եվ Լինթընին պետք է ասեմ՝ ևս մեղավոր չեմ, որ չեմ գրում և համոզեմ նրան, որ իր նկատմամբ ես չեմ փոխվել:

Անօգնուտ էր զայրանալ և առարկել նրա հիմար դյուրահաճ վատության դեմ: Այդ երեկոյան մենք բաժանվեցինք որպէս թշնամիներ, բայց հաջորդ օրը, լուսադեմին, ես արդեն քայլում էի դեպի Մոլեզին հողմերի դարավանդ տանող ճանապարհով, իմ քմահաճ ջահել տիրուհու ձիու կողքով: Ես այլևս չէի կարող աղջկան տեսնել վշտի մեջ, նայել նրա դժգույն ու տխուր դեմքին, հանդիպել նրա ծանր հայացքին. և զիջեցի, թույլ հույս տաժելով, որ Լինթընը իր սառը ընդունելութեամբ կապաշույցի, թե ինչքան քիչ ճշմարտութիւն կար իր հոր խոսքերի մեջ:

ԳԼՈՒԽ ՔՍԱՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ

Անձրևոտ գիշերը փոխարինվեց միզապատ առավոտով. տեղում էր ձյունախառն բարակ անձրև. մեր ճանապարհը կտրում անցնում էին սարերից աղմկածայն ցած թավալվող ժամանակավոր վտակներ: Ոտքերս լրիվ թրջվել էին. ջղայնացել, ընկճվել էի, որ շատ հարմար տրամադրութիւն էր այնպիսի տհաճ մի գործի համար:

Տուն մտանք խոհանոցի միջով, որպէսզի պարզենք: միստըր Հիթքլիֆը տնից իսկապե՞ս բացակայում է թե ոչ, որովհետև ես այնքան էլ չէի հավատում նրա խոսքերին:

Ջոզեֆը, ըստ երևույթին, երանութեան մեջ մենակ նստած էր շոցկիտացող գրակի մօտ: Սեւանի վրա առջևը դրված էր մի կվարտ¹ գարեջուր, և իր մեջ մեծ կտորներով գցած էր

¹ 1,14 Լիտր:

վարսակի բոված, կարմրացրած բլիթներ. իր սև, կարճ ծխամորճը դրել էր բերանին:

Քեթրինը վազեց օջախի մոտ տաքանալու: Ծա հարցրի, թե տա՞նն է տերը:

Իմ հարցը երկար ժամանակ մնաց անպատասխան և մտածելով, որ ծերուկը խլացել է, հարցը կրկնեցի բարձրաձայն.

— Օհ,— մրթմրթաց նա կամ ավելի շուտ ֆսֆսաց քթի մեջ:— Օհ, վերադարձեք այնտեղ, որտեղից եկել եք:

— Ջոզեֆ,— ինձ հետ միաժամանակ ներսի սենյակից դուռում էր մի զայրացած ձայն:— Քանի՞ անգամ քեզ սլիտի կանչեմ: Այստեղ հիմա մնացել է միայն մի քանի հատ կարմիր ածուխ: Ջոզեֆ, անմիջապես եկ այստեղ:

Մերթ ընդ մերթ ծխամորճի արձակված ծխի քուլաները և բուխարու վանդակից հառած վճռական հայացքը հասկացնել տվեցին, որ ծերուկի ականջները խլացել էին այդ կանչի համար: Տնտեսուհին և Հերթընը չէին՝ երևում՝ կինը գործով պնացել էր ինչ-որ տեղ, իսկ Հերթընը, երևի, աշխատում էր: Մենք ճանաչեցինք Լինթընի ձայնը և ներս մտանք:

— Օ՛հ, դու մի օր կմեռնես քո այդ ձեղնահարկում, կսատկե՛ս քաղցից,— ասաց տղան, լսելով մեր քայլերի ձայնը և կարծելով, որ վերջապես, դալիս է իր թափթփված ծառան:

Նա լռեց՝ գիտակցելով իր սխալը. քեռու աղջիկը նետվեց նրա կողմը.

— Այդ դու՛ք եք, միսս Լինթըն,— ասաց նա՝ գլուխը յարձրացնելով մեծ բազկաթոռի բազուկից, որին հենվել էր մեջքով:— Ոչ... մի համբուրեք ինձ, դրանից ես շնչահեղձ եմ լինում: Մի՞թե այդ դուք եք: Հայ՜րա ասաց, որ դուք գալու եք,— շարունակում էր նա՝ սի փոքր սթափվելով Քեթրինի գրկելուց, մինչ աղջիկը, կանգնած, զղջալով նայում էր նրան:— Բարի եղեք դուռը ծածկել, դուք այն բաց եք թողել: Իսկ այդ... այդ նողկալի արարածները ածուխ չեն բերում, որ պցեն կրակին: Այնպես մրսում եմ:

Ըստ խառնեցի մարմրող ածուխը և ինքս բերեցի մի դուլլ ածուխ: Հիմանդն սկսեց գանգատվել, որ ես մոխիր թռցրի նրա վրա. բայց նա հաղից աշանջահար էր եղել և երևում է՝

դողացնում էր, այնպես որ շուգեցի քմահաճության համար հանդիմանել նրան:

— Դե, կենթըն,— շշնջաց Քեթրինը, երբ նրա կիտած հոնքերը բացվեցին:— Դու ուրա՞խ ես, որ տեսնում ես ինձ: Կարո՞ղ եմ մի լավ բան անել քեզ համար:

— Ինչո՞, ավելի շուտ չէիք գալիս,— հարցրեց նա:— Դուք պետք է այցելեիք ինձ և ոչ թե գրեիք: Այդ երկար նամակները սարսափիլի հոգնեցնում էին ինձ: Ավելի հաճելի կլիներ խոսել ձեզ հետ: Իսկ հիմա ոչ կարող եմ խոսել և ոչ էլ որևէ բան անել: Չեմ հասկանում, թե ուր կորավ Զիլահը: Գուցե դուք (նայեց ինձ) գնաք խոհանոց և տեսնե՞ք այնտե՞ղ է, թե ոչ:

Իմ նախկին ծառայությունների համար ես ոչ մի շնորհակալության չէի արժանացել, և, չցանկանալով հրամանով հետ ու առաջ վազելի, պատասխանեցի.

— Այնտեղ, Զոզեֆից բացի, ուրիշ ոչ ոք չկա:

— Ես խմե՛լ եմ ուզում,— բորբոքված գոչեց նա և շուռ եկավ: Ինչ որ հայրիկը գնացել է, Զիլահը շարունակ թրև է գալիս Գիմմերթընում: Դա սարսափելի՛ է: Ես ստիպված եմ իջնել այստեղ՝ ներքև. նրանք որոշել են չլսել ինձ, երբ վե՛ր եմ կանչում:

— Իսկ ձեր հայրը ուշադի՞ր է ձեր նկատմամբ, սլարոն Հիթթլիֆ,— հարցրի ես, տեսնելով, որ աղջկա առաջարկված ընկերությունը մերժվեց:

— Ուշադի՞ր: Նա նրանց է միայն ստիպում, որ մի փոքր ավելի ուշադիր լինեն,— ըղավեց հիվանդը:— Թշվառականներ: Իսկ գիտե՞ք, միսս Լինթըն, այդ անասուն Հերթընը ծիծաղում է ինձ վրա, ես ատում եմ նրան. իսկապես, ատում եմ բոլորին, նրանք գարշելի արարածներ են:

Քեթին սկսեց ջուր փնտրել. դարակի վրայից վերցրեց սափսրը, լցրեց բաժակը, բերեց, տվեց նրան: Լինթընը խընդրեց սեղանի վրայի շշից մի գդալ գինի ավելացնել. մի քիչ խմելուց հետո նա ավելի հանգստացավ և ասաց. որ Քեթին շատ բարի է:

— Իսկ դու ուրա՞խ ես, որ տեսնում ես ինձ,— ասաց աղջիկը՝ կրկնելով իր նախկին հարցը և նրա ղեմքին ժպտի փայլ նկատելով, ուրախացավ:

— Այո, ուրախ եմ: Դա ինչ-որ նոր բան է, երբ լսում ես այնպիսի ձայն, որպիսին ձերն է,— պատասխանեց նա:— Ռայց ես նեղանում էի, որ դուք չէիք գալիս: Իսկ հայրիկը երգվում էր, որ մեղավորը ինքս եմ: Նա ինձ անվանեց ողորմելի, խղճուկ, անպետք արարած, ասաց, որ դուք ինձ արհամարհում եք, ասաց, որ եթե ինքը իմ տեղը լիներ, վաղուց Ադարակատան տերը կդառնար ձեր հոր փոխարեն: Բայց դուր ինձ չեք արհամարհում, այնպես չէ՞, միսս...

— Ես ուզում եմ, որ դու ինձ պարզասպես Քեթին կամ Քեթի կոչես,— ընդհատեց իմ ջահել լեդին:— Արհամարհե՛լ րեդի Ոչ, Հայրիկից ու էլլենից հետո ես ամենից շատ քեզ եմ սիրում: Ռայց չեմ սիրում միստր Հիթթլիֆին: Ես չեմ համարձակվի գալ, երբ նա վերադառնա: Նա երկա՞ր կբացակայի:

— Ոչ շատ,— պատասխանեց Լինթընը,— բայց նա այժմ

հաճախ է գնում ճահճուտները, քանի որ սկսվել է որսի շրջանը, և դու կարող էիր մեկ-երկու ժամ նստել ինձ հետ, քանի դեռ նա տանը չէ։ Ասա, որ համաձայն ես։ Կարծում եմ, որ քեզ հետ ես քմահաճ չեմ լինի։ Դու ինձ դատարկ տեղը չես նեղացնի, միշտ պատրաստ կլինես օգնել, այնպես չէ՞։

— Այո, — ասաց Քեթրինը՝ շոյելով նրա երկար փափուկ մաղերը, — Լթե միայն հայրս թույլ տար, ես ժամանակիս կեսը կանցկացնեի քեզ հետ։ Սիրելի՛ Լինթըն, կուզենայի, որ իմ հարազատ ևղբայրը լինեիր։

— Եվ այն ժամանակ դու ինձ կսիրեիր, ինչպես քո հորը, — նկատեց նա ավելի ևս աշխուժանալով։ Բայց հայրս ասում է, որ դու ինձ կսիրես ավելի շատ, քան քո հորը, և աշխարհում ամենից շատ, եթե դառնաս իմ կինը։ Այնպես որ, ավելի լավ կլիներ, ամուսնանայիր ինձ հետ։

— Ոչ, ես երբեք ոչ ոքին հայրիկից ավելի շատ չեմ սիրի, — պատասխանեց Քեթին վճռականորեն։ Մարդիկ երբեմն ասում են իրենց կանանց, իսկ քույրերին ու եղբայրներին՝ երբեք, և եթե դու ինձ ևղբայր լինեիր, կապրեիր մեզ հետ միասին, և հայրիկը քեզ կսիրեր նույնքան, որքան ինձ։

Լինթընը սկսեց ժխտել, որ մարդիկ երբեմն ասում են իրենց կանանց, բայց Քեթրինը հավատացնում էր, որ այդպես լինում է, և ոչ մի ավելի խելացի բան չգտավ, քան օրինակ բերել նրա իսկ սեփական հոր հակակրանքը իր հանգուցյալ հորաքրոջ նկատմամբ։

Ես փորձեցի կանգնեցնել աղջկա անխոհեմ ասելիքը, բայց չհաջողվեց. Քեթին շարադրեց այն ամենը, ինչ գիտեր։ Տեր Հիթքլիֆը ուժեղ բորբոքված վիճակում հայտարարեց, որ նրա պատմածը սուտ է։

— Ինձ դա ասաց հայրս, իսկ իմ հայրիկը երբեք սուտ չի խոսում, — համարձակ պատասխանեց Քեթրինը։

— Իմ հայրը արհամարհում է քո հորը, — գոռաց Լինթընը, — նրան անվանում է զրպարտիչ, հիմար արարած։

— Քո հայրը շար մարդ է, — առարկեց Քեթրինը, — և քո կողմից անվայել է կրկնել այն, ինչ նա ասում է։ Նա, իհարկե, վատն է, բանի որ հորաքույր Իզաբելլան հարկադրված էր նրան թողնել, հեռանալ։

— Նա իմ հորը չի թողել, — ասաց տղան: — Եվ դու չպետք է հակաճառես ինձ:

— Թողել է, — ճշաց իմ ջահել տիրուհին:

— Դե լավ, ես քեզ որոշ բաներ կասեմ, — հայտարարել է ինքընք: — Քո մայրը ասում էր հորդ՝ ահա թե ինչ:

— Օհ, — բղավեց Քեթրինը այնպիսի կատաղությամբ, որ չկարողացավ շարունակել:

— Եվ նա սիրում էր իմ հորը, — ավելացրեց տղան:

— Դու ստախոսի մեկն ես: Հիմա ես ասում եմ քեզ: — Աղջիկը շնչահեղձ էր լինում, և դայրույթից դեմքը կարմրատակել էր:

— Սիրո՞ւմ էր, սիրո՞ւմ էր, — երգում էր ինքընք իր բազկաթոռի խորքից և դուխը հենելով աթոռին, ուրախանում էր, որ հեռուում կանգնած ախոյանը հուզվում էր:

— Սո՛ւս, տեր Հիթքլիֆ, — ասացի ես, — դա էլ երևի ձեր հոր ասածն է:

— Ոչ, դա նրա ասածը չէ: Իսկ դուք պապանձվեք, — պատասխանեց նա, — Այո, քո մայրը սիրում էր իմ հորը: Սիրո՞ւմ էր:

Քեթրինը սաստիկ հուզվեց, ուժեղ թափով հրեց բազկաթոռը, և ինքընք հետ ընկավ լաղուկին: Նրան իսկույն սկսեց խեղդել հալը՝ արագորեն վերջ գնելով նրա հաղթարշավին:

Հաղն այնքան երկար աեկեց, որ վախեցրեց նույնիսկ ինձ: Իսկ Քեթրին իր արած շարժի սարսափից ամբողջ ուժով սկսեց լաց լինել, թեև չէր խոստովանում դա:

Ըստ գրկեցի տղային և բռնած պահեցի, մինչև որ հագի նսպան անցավ: Հետո նա հրեց ինձ մի կողմ և լռելյայն դուխը կախեց: Քեթրինն էլ դադարեց լաց լինելուց, նստեց նրա դիմաց և, հանգիստավոր տեսքով հայացքը հառեց կրակին:

— Ինչպի՞ս էք զգում այժմ, տեր Հիթքլիֆ, — հարցրի ես, տասը րոպե սպասելուց հետո:

— Կկամենայի, որ Քեթրինը իրեն զգար այնպես, ինչպես ես եմ զգում, — պատասխանեց նա, — շարասիրտ, դաժան աղջիկ: Հերթերն ինձ երբեք ձեռք չի տալիս, ոչ մի անգամ ինձ չի խփել: Ըստ այսօր ինձ լավ էի զգում, և ահա... — նրա ձայնը երերում էր հեծկառուցից:

— Ըստ քեզ չխփեցի, — փնթփնթաց Քեթրին և շրթունքը

կծեց, որպէսզի արգելալի զգացմունքներ ի մի նոր պոռթկում:

Լինթընը տնքում, հառաչում էր, ասես հույժ տառապելիս լինէր. դա ձգձգվեց քառորդ ժամ դիտավորյալ, որպէսզի հուսահատության մէջ զցի իր քեռու աղջկան, որովհետեւ ամեն անգամ, երբ նա որսում էր Քեթիի խեղդող հեծկտանքը, նրա ձայնի մեջ հնչում էր մի նոր ցալ ու թախիժ առաջացնող հուզմունք:

— Ափսոսում եմ, որ քեզ վնաս եմ պատճառել, Լինթըն, — ի վերջո ասաց Քեթրինը, չդիմանալով տանջանքին: — Բայց այդպէս թեթեւ հրելով ես չէի կարող քեզ վնասել, չէի կարծում, որ դա կարող էր քեզ չարիք պատճառել: Բայց ախր դու քեզ շատ էլ չվնասեց, այնպէս չէ՞, Լինթըն: Մի թող տուն գնամ այս մտքով, որ ես քեզ վնաս հասցրի: Դե, պատասխանի՛ր, խոսի՛ր հետս:

— Չեմ կարող խոսել քեզ հետ, — շշնջաց նա: — Դու այնքան ուժեղ հրեցիր ինձ, որ ամբողջ գիշեր անքուն կմնամ՝ շնչասպառ լինելով հազից: Եթե դու էլ այդպէս հազայիր, կիմանայիր, թե ինչ բան է դա, բայց դու հանգիստ կքնես, մինչ ես տառապում եմ. մեն-մենա՛կ եկ, Կլամենայի իմանալ, թե դու ինքդ ինչպէս կանցկացնեիր այդպիսի սոսկալի գիշերները: — Եվ իր հանդեպ ունեցած կարեկցանքից նա սկսեց բարձրաձայն արտասովել:

— Եթե այդ սոսկալի գիշերները սովորական բան են ձեզ համար, — ասացի ես, — ուրեմն օրիորդի պատճառով չէ, որ դուք տանջվում եք. եթե նա չգար, դուք, միևնույն է, նույն վիճակում կլինեիք, բայց գուցե ձեզ ավելի հանգիստ զգաք, երբ մենք թողնենք հեռանանք:

— Գնա՛մ, — թախծալից հարցրեց Քեթրինը, հակվելով նրա վրա: — Ուղո՞ւմ ես, որ գնամ, Լինթըն:

— Դու չես կարող փոխել այն, ինչ արդեն արել ես, — բորբոքված պատասխանեց նա՝ հետ քաշվելով նրանից, — եթե անես էլ, կփոխես միայն դեպի վատը, կջլայնացնես ինձ, և իմ ջերմությունը կբարձրանա:

— Ուրեմն, ավելի լավ է, գնա՛մ, — կրկնեց Քեթրինը:

— Համենայն դեպս, ինձ հանգիստ թող, — ասաց Լինթընը, — տանել չեմ կարող, երբ շատ ես խոսում:

Քեթին հապաղում էր և մի քանի տանջալից բոպե ընդդի-

մանում էր իմ հորդորներին՝ թողնել, հեռանալ, բայց քանի որ նա ոչ նայում և ոչ էլ խոսում էր, աղջիկը, վերջ ի վերջո, շարժվեց դեպի դուռը, և ես հետևեցի նրան:

Մի սուր ճշոց ստիպեց մեզ վերադառնալ, Լինթընը բազկաթոռից սահել, ընկել էր հատակին, կրակի առաջ, կծկվում էր երես առած, կամակոր երեխայի պես, որը վճռել է ինչքան կարելի է ավելի շատ վիշտ ու անհանգստություն պատճառել մարդկանց: Տղայի ամբողջ վարքից ինձ հայտնի դարձան նրա բնավորության գծերը, և ես զգում էի, որ հիմարություն կլինեիր նրան զիջելու փորձ կատարել, բայց միսս Քեթրինը չկռահեց, սարսափահար մոտ վաղեց, չոքեց ծնկների վրա և արտասվելով սկսեց նրան շոյել՝ աղերսել, մինչև որ նա հանգստացավ, որովհետև սկսել էր շնչակտուր լինել: Գուցե զոջաց, որ աղջկան դառնություն պատճառեց:

— Նրան կտեղավորեմ բազմոցի վրա, — ասացի ես, — և թող այնտեղ թավալվի, ինչքան ուզում է, հո անվերջ չենք կանգնի, որ հսկենք նրան: Հույս ունեմ, հիմա համոզվեցիք, միսս Քեթի, դու՛մ այն անձը չեք, որ օգնեք նրան. նրա հիվանդության պատճառը ձեզ հետ կապված լինելու հանգամանքը է: Դե, բավական է, գնանք. հենց որ տեսնի՝ կողքին մարդ չկա, որ ուշադրություն դարձնի իր հիմարության վրա, նա ուրախությունը հանգիստ կպառկի:

Քեթին բարձ դրեց նրա գլխի տակ, ջուր բերեց տվեց. նա շրնդունեց բաժակը և բարձի վրա անհանգիստ շուռ ու մուռ եկավ, կարծես քար կամ փայտի կտոր լիներ:

Աղջիկը փորձեց նրան ավելի հարմար դիրքով պառկեցնել:

Այդպես չեմ կարող, — ասաց նա, — գլուխս շատ ցածր է:

Քեթրինը բերեց երկրորդ բարձը և դրեց մյուս բարձի վրա:

Իսկ այդպես էլ շատ բարձր է, — փնթփնթաց զայրույթ տոաջաղեող արարածը:

Հապա ի՞նչ ձևով սարքեմ, — հարցրեց հուսահատված Քեթին:

Լինթընը հակվեց աղջկա վրա, երբ նա բազմոցի մոտ շոյեց և դրանից ավելի հարմար բան չգտնելով, կռթնեց նրա ուսին:

— Ոչ, այդպես լավ չէ,— ասացի ես։— Բարձն էլ բաժնական է, տեր Հիթքլիֆ, օրիորդն առանց այդ էլ շատ ժամանակ վատնեց ձեզ վրա, հինգ բոլե անդամ չենք կարող մնալ այստեղ։

— Ոչ, ոչ, կարող ենք,— առարկեց Քեթին։— Հիմա նա լավ ու համբերատար է։ Սկսում է հասկանալ, որ այս գիշեր ես նրանից ավելի շատ դժբախտ կլինեմ, եթե հավատամ, որ իմ այցի պատճառով նա ավելի վատ զգաց իրեն. և հենց դրա համար էլ չեմ համարձակվի նորից գալ։ Ըհշտն ասա, Լինթըն, ես իսկապե՞ս չպետք է գամ, եթե քեզ վնաս պատճառեցի։

— Դու պետք է գաս, որ բուժես ինձ,— պատասխանեց նա,— անպայման պետք է գաս, որովհետև դու, իրոք, վնաս հասցրիր ինձ։ Եվ այն էլ շատ մեծ՝ ինքդ էլ գիտես։ Երբ դուք եկաք, ես այնքան էլ վատ չէի, ինչքան հիմա, մի՞թե վատ էի։

— Բայց ախր դուք ինքներդ լացով և կամակորուժյամբ ձեզ գցեցիք տանջալից վիճակի մեջ,— ասացի ես։

— Ես քեզ ոչինչ չեմ արել,— ասաց նրա քեռու աղջիկը։— Ինչ-որ է, այժմ մենք բարեկամներ կլինենք։ Ես քեզ հարկավոր եմ, դու իսկապե՞ս ուզում ես երբեմն տեսնել ինձ։

— Ասացի, որ ուզում եմ,— անհամբերությամբ ասաց տղան։— Նստիր բաղձոցին և թույլ տուր, որ հենվեմ քո ծնկներին։ Այդպես մայրս էր ժամերով նստում ինձ հետ։ Նստիր հանգիստ և մի խոսիր։ Բայց կարող ես երգել, եթե կարողանում ես կամ էլ անգիր առել մի որևէ հետաքրքիր երկար բալլադ՝ մեկն այն բալլադներից, որ խոստացար սովորեցնել ինձ, նաև կարելի է մի որևէ պատմվածք։ Բայց ամենի շուտ կուղենայի բալլադ լսել. դե, սկսիր։

Քեթրինը հիշողությամբ կրկնեց մի երկար բալլադ։ Այդ զբաղմունքը երկուսին էլ շատ դուր եկավ։ Լինթընը ցանկացավ լսել մի ուրիշը, ապա էլի մեկը՝ հաշվի չառնելով իմ վճռական առարկումները. այդպես ձգձգվեց, մինչև որ ժամացույցը խփեց առաներկուսը և մենք բակից լսեցինք Հերթլի քայլերի ձայնը, նա վերադարձել էր ճաշելու։

— Իսկ վա՞ղը, Քեթրին, վաղը կգա՞ս այստեղ,— հարցրեց

պատանի Հիթքլիֆը՝ բռնելով նրա շորից, երբ նա, հակառակ իր ցանկության, վերկացավ տեղից։

— Ոչ,— միջամանցի ես,— ո՛չ վաղը և ո՛չ էլ մյուս օրը։

Բայց Քեթրինը, Երեմի, այլ պատասխան էր տվել, որովհետև Լինթոնի դեմքը փայլեց, երբ աղջիկը հակվեց և ինչ-որ բան շնչաց նրա ակունքին։

— Վաղը չեք գա, լավ իմացեք, միսս,— սկսեցի ես, երբ դուրս եկանք բակ։— Եվ մի էլ երազեք այդ մասին, այո, մի երազեք։

Նա ժպտաց։

— Օ՛հ, ես կղիմեմ լսւոջ քայլերի,— շարունակում էի ես։— Այն կողպեքը նորոգել կտամ, և դուք այլևս ոչ մի ճանապարհով չեք կարող փախչել։

— Ես կարող եմ անցնել ցանկապատի վրայով,— ծիծաղելով ասաց նա։— Ազարակատունը բանտ է, էլլեն, և դու էլ իմ բանտապանը չես. բացի այդ, ես համարյա տասնյոթ եմ։ Մեծահասակ կին եմ և հավատացած եմ, որ Լինթոնը շատ շուտ կապաքինվի, եթե ինձ թույլ տրվի խնամել նրան։ Ուս նրանից մեծ եմ, գիտես այդ, և ավելի ինչլացի, այնքան էլ երեխա չեմ, ճիշտ է։ Շատ շուտ, սիրաշահելով, ես նրան կտանեմ իմ ցանկացած ուղղությամբ։ Նա հիանալի, ամենուսիրելի տղան է, եթե իրեն լավ է պահում։ Իմ ձեռքերում նա կդառնա սքանչելի մի տղա։ Մենք երբեք վեճի չենք բռնվի՝ իրար ընտելանալուց հետո, մի՞թե այդպես չի լինի։ Նու քեզ, էլլեն, դու՛ր է դալիս։

Դու՛ր և գալիս,— ճշացի ես։— Նա զեռ երեխա է, մի փոքր իրվանդատ բնավորություն։ Բարերարաստաբար, ինչպես եկեղեցում էր միսսար Հիթքլիֆը, նա չի տարի մինչև քսան տարեկան։ Ուս նույնիսկ կտակածում եմ, որ տարի մինչև դարուն։ Եթե նա կսրչի էլ, դա մեծ կորուստ չի լինի ընտանիքի համար։ Ով մեկ համար երջանկություն է, որ հայրը վերցրեց նրան իր մոտ։ Որքան մեղմ վերաբերվեն նրա հետ, այնքան ավելի ձանձրալի ու համարյա կդառնա։ Ուս ուրախ եմ, որ նա ձեռք ամուսինը չի լինի, միսս Քեթրին։

Էլբերինը լրջորեն մոտայվեց՝ այդ խոսքերը լսելով։ Այդ անփութի խոսակցությունը տղայի մասիվան մասին, վերավորեց նրա գգալմունքները։

— Նա ինձանից ավելի ջահել է,— բավական երկար մտածելուց հետո պատասխանեց Քեթրին,— ուրեմն նա պետք է ինձնից ավելի երկար ապրի և կապրի, պետք է ապրի, քանի դեռ ես ողջ կլինեմ։ Նա հիմա նույնքան ամրակազմ է, որքան այն ժամանակ, երբ մենք նրան նոր բերեցինք հյուսիս, դրանում ես համոզված եմ։ Նա հայրիկի պես միայն մրսել է։ Դու ասում ես, որ հայրիկը կլավանա, իսկ ինչու նա չպետք է լավանա։

— Լավ, լավ,— ասացի ես, վերջ ի վերջո, մենք անհանգըստանալու բան չունենք. լսեք, միսս, և հիշեք, որ ես իմ խոսքը կկատարեմ. եթե դուք մի անգամ ևս փորձեք Մուլեգին հողմերի դարավանդ գալ ինձ հետ կամ առանց ինձ, ես ամեն ինչ կպատմեմ միստր Լինթընին, և մինչև որ նա թույլ չտա, ձեր մտերմությունը հորաքորոզ տղայի հետ չպետք է վերականգնվի։

— Այն արդեն վերականգնվել է,— նեղացած փնթփնթաց Քեթրինը։

— Բայց դա այլևս չպետք է շարունակվի,— ասացի ես։

— Դե, կտեսնենք,— եղավ պատասխանը, և նա արագ վաղեց, թողնելով ինձ, որ լարված քարշ գամ իր հետևից։

Երկուսս էլ տուն հասանք ճաշի ժամից առաջ. իմ տերը կարծում էր, թե մենք զբոսնելիս ենք եղել այգում, դրա համար էլ բացատրություն չպահանջեց։ Հենց որ տուն մտանք, ես շտապեցի թրջված կոշիկներս ու գուլպաներս փոխել, բայց Դարավանդում կոշիկներով շատ երկար էի մնացել, և դա էժան շնտեց վրաս։ Հաջորդ առավոտյան պառկեցի և երեք շաբաթ ի վիճակի չէի կատարելու իմ պարտականությունները. դա մի աղետ էր, որը մինչ այդ երբեք չէր պատահել ինձ և շնորհակալությունս պետք է ասեմ, որ ոչ մի անգամ չեղավ նաև հետագայում։

Իմ փոքրիկ տիրուհին հրեշտակի պես նստում, խնամում, խրախուսում էր ինձ իմ մենության պահերին։ Ես իմ բանտարկությունից շատ ընկճվում էի, դա տաղտկալի էր մի աշխույժ ու գործարար կնոջ համար։ Բայց շատ քչերը հիմք կունենան գանգատվելու, քան ես։ Միսս Քեթրինը, միստր Լինթընի սենյակից դուրս գալուց հետո, հայտնվում էր իմ անկողնու մոտ։ Նրա օրը բաժանված էր մեր երկուսի միջև.

ոչ մի բողոք չէր վատնում իր զվարճության համար, նա անուշադրության մատնեց և՛ ճաշելը, և՛ ընթերցանությունը, թողեց խաղերը, դարձավ ամենաքնքուշ հիվանդապահուհի. ինչ ջերմ սիրտ ունեւ, եթե այդպես սիրելով հորը, նա այնքան շատ բան էր ինձ տալիս:

Ասացի, որ իր օրերը նա բաժանում էր մեր միջև. բայց իմ տերը շուտ էր մեկուսանում հանգստանալու, իսկ ինձ ժամը վեցից հետո սովորաբար ոչ մի բան հարկավոր չէր, այնպես որ նա իր երեկոները լիիրավ տերն էր:

Խեղճ աղջիկ, Ես երբեք չէի մտածում, թե թիյից հետո միայնակ մնալով, ինչով էր զբաղվում: Եվ, երբ հաճախ վաղելով գալիս էր ինձ «բարի գիշեր» ասելու, նրա այտերի վրա նկատվում էր թարմ կարմրություն, իսկ նուրբ մատներին՝ վարդագույն երանգ, և փոխանակ մտածելու, որ դա առաջաթիւ է ցրտին դաշտերում ձիով ղրոսնելիս, ես դա վերագրում էի դրադարանի թեժ կրակին:

ԳՐՈՒՆ ՔՍԱՆՉՈՐՍԵՐՈՐԴ

Երեք շաբաթ հետո միայն ես ի վիճակի եղա դուրս գալ սենյակից և շարժվել տան մեջ: Առաջին երեկոն, երբ կարողացա նստել, Քեթրինին խնդրեցի կարդալ ինձ համար, որովհետեւ իմ տեսողությունը թուլացել էր: Նստեցինք գրադարանում, քանի որ միտքը լինթրոն արդեն պառկել էր քնելու. Քեթրին համաձայնեց, բայց, ինչպես ինձ թվաց, հակառակ իր կամքին, մտածելով, որ ինձ մոտ եղած զրբերը նրա համար հետաքրքիր չեն լինի, առաջարկեցի իր ընտրությամբ մի բան կարդալ:

Նա բնարեց իր սիրած գրքերից մեկը և մոտ մեկ ժամ անընդմեջ կարդում էր, հետո սկսվեցին հաճախակի հարցեր տեղալ.

Էլլեն, դու չե՞ս հոգնել, ամիսի լավ չէ՞ր լինի, պառկելիս: Նորից կհիվանդանաս, եթե այդպես երկար նստես, էլլեն:

— Ոչ, ոչ, սիրելիս, չեմ հոգնել, — շարունակ պատասխանում էի ես:

Տեսնելով, որ նստած եմ անշարժ, նա փորձեց իր համար անհրապույր այդ դրաղմունքից ելք փնտրել: Հարցեր տալու փոխարեն սկսեց հորանջել, ձգվել և վերջապես, ասաց.

— էլլեն, հոգնեցի:

— Ուրեմն կարդալը թողեք, կխոսենք, — պատասխանեցի ես:

Բայց ստացվեց ավելի վատ բան. մինչև ութը նա շարունակ նյարդայնանում, հառաչում, նայում էր իր ժամացույցին. ի վերջո, քունը հաղթահարելով, գնաց իր սենյակը. հայացքը ձանձրալի էր, ծանր և անընդհատ տրորում էր աչքերը:

Երկրորդ երեկոյին նա դարձավ էլ ավելի անհամբեր, իսկ երրորդին, երբ անցկացրեց իմ բնկերակցությամբ, սկսեց դանգառվել գլխացավից ու լքեց ինձ:

Նրա վարքագիծը ինձ տարօրինակ թվաց. բավական երկար ժամանակ նստած մնալուց հետո, որոշեցի գնալ հարցնել, թե արդյոք գլխացավը չթեթևացավ, և առաջարկել, որ վերևում մթնում նստելու փոխարեն, ավելի լավ է ցած իջնի և պառկի բազմոցին:

Քեթրինը ո՛չ վերևում էր և ո՛չ էլ ներքևում: Ծառաները հավաստիացրին, որ նրան չեն տեսել: Ականջ դրեցի միսոր էդգարի սենյակի դռանը՝ անտեղ էլ լռություն էր տիրում: Վերդարձա օրիորդի սենյակը, մոմը հանգցրի և նստեցի լուսամուտի մոտ:

Պայծառ փայլում էր լուսնյակը. ձյան թեթև փաթիլները ծածկել էին գետինը, և ես մտածեցի՝ գուցե աղջկա խելքին փչել է դուրս գալ պարտեզ թարմ օդում դբոսնելո՞ւ: Տեսա, որ պարտեզի ցանկապատի երկայնքով, նիրսի կողմից, անցնում է մի կերպարանք. բայց դա իմ ջահել տիրուհին չէր. երբ նա երևաց լույսով ողողված տեղում, ես ճանաչեցի մեր ձիապաններից մեկին:

Նա սպասում էր բավական երկար ժամանակ, նայելով այգիների միջով անցնող ճանապարհին, ապա արագորեն հեռացավ, կարծես ինչ-որ բան էր նկատել և իսկույն նորից երևաց՝ սանձից բռնած բերելով օրիորդի ձին. հետո տեսա և

օրիորդին. նա հենց նոր էր իջել թամբից և քայլում էր ձիու կողքով:

Ձիապանը դադարագողի խոտի վրայով ձին տարավ ախոռ: Քեթին հյուրասենյակի լուսամուտից անցավ ներս և անադմուկ սահեց վերև՝ իր սենյակը, որտեղ ես սպասում էի նրան:

Նա զգուշությամբ դուռը իր հետևից ծածկեց, հանեց ձյունապատ կոշիկները, արձակեց գլխարկի ժապավենը և շկասկածելով, որ ես լրտեսում եմ իրեն, պատրաստվում էր իր վրայից հանել թիկնոցը, երբ հանկարծ ես վերկացա և ներկայացա նրան: Նա, ապշած, անկապ ինչ-որ բան փնթփընթաց և քարացավ տեղում:

— Իմ սիրելի միսս Քեթրին,— սկսեցի ես, շատ աշխույժ ձևով հիշեցի նրա վերջերս ցուցաբերած բարությունը և հանդիմանություններով շհարձակվեցի նրա վրա,— այսպիսի ուշ ժամին ո՛ւր էիք ձիով գնացել: Եվ ի՞նչ կարիք կա ինձ խալել ինչ-որ հեքիաթներ հնարելով. որտե՞ղ էիք: Դե խոսե՛ք:

— Պարտեզի հեռավոր ծայրում,— ասաց նա կմկմալով:— Ոչինչ չեմ հնարում:

— Եվ էլ ոչ մի տե՞ղ,— հարցրի ես:

— Էլ ոչ մի տեղ,— եղավ նրա պատասխանը:

— Օ՛հ, Քեթրին,— ասացի ես վշտացած:— Դուք ինքներդ էլ գիտեք, որ ձեզ վատ էք պահում, այլապես սխալ բան չէիք ասի: Դա ինձ վշտացնում է: Ավելի լավ է, երեք ամիս հիվանդանամ, քան լսեմ, թե ինչպես եք դուք կանխահայտ ստեր ասում:

Նա նետովից զեպի ինձ, սկսեց փղձկալով արտասվել և կախովից իմ մկրց:

Ա՛խ, էլլին, այնպես վախենում եմ, որ դու բարկանաս,— ասաց նա,— խոստացիր չբարկանալ և դու կիմանաս ամբողջ ճշմարտությունը. ես չեմ սիրում թաքցնել:

Միասին նստեցինք լուսամուտի գոգին. ես Քեթրին համառադրի, որ չեմ նախատի իրեն, ինչպիսին էլ նրա դադարիքը լինի, և իտարկե, առանց այդ էլ կռահում էի, թե ինչ պետք է եղած լինի. և այսպիսի նա սկսեց.

Ուս Մոյսեպին հոգմերի դարավանդում էի, էլլին, և այն ժամանակվանից ի վեր, որ դու հիվանդացար, ամեն օր պիտի լի այնանդ. բայց թողեցի միայն՝ երեք երեկո սկզբում և

երկուսն էլ քո ապագինվելուց հետո: Ես Մայքլին տալիս էի նկարագարող գրքեր, որպեսզի ամեն երեկո Միննին պատ-
րաստեի, որ ես Դարավանդից գնայի, իսկ վերադառնալուց
հետո ձին տաներ ախոռը: Միայն իմացիր, դու նրան չպետք
է հանդիմանես. վնցն անց կեսին գնում էի Դարավանդ, որ-
տեղ մնում էի մինչև ութն անց կեսը, իսկ հետո քառատրոփ
սլանում էի տուն: Ես գնում էի ոչ թե հաճույքիս համար.
հաճախ ամբողջ երեկոն ինձ այնտեղ դժբախտ էի զգում:
Թերևս շաբաթը մեկ անգամ ինձ երջանիկ էի զգում: Սկզբ-
բում մտածում էի, թե դժվար կլինի քեզ համոզել, որ թույ-
լատրեիր Լինթընին տված խոստումս կատարել. որովհետև
երբ մենք հեռանում էինք, ես նրան խոստացա հաջորդ օրը
նորից գնալ մոտ: Բայց հետևյալ օրը դու մնացիր վերնա-
հարկում, և այսպես ամեն ինչ կատարվեց առանց զխտաց-
վանքի. մինչ Մայքլը կեսօրից հետո նորոգում էր պարտեզի
դռան կողպեքը, ես բանալին վերցրի նրանից և պատմեցի,
թե ինչպես իմ հորաքրոջ տղան խնդրում է ինձ այցելել իրեն,
որովհետև հիվանդ է և չի կարող գալ Ագարակատուն, և
ինչպես հայրս առարկում է, թույլ չի տալիս, որ գնամ այն-
տեղ: Հետո նրա հետ էլ պայմանավորվեցինք ձիու մասին:
Նա սիրում է կարգալ, ուզում է շուտով այդ աշխատանքը
թողնել և ամուսնանալ, ուստի առաջարկեց, որ վերադարձից
հետո գրքեր տամ ընթերցելու, իսկ ինքն ինձ համար կանի
ինչ-որ կամենամ, բայց ես գերադասում էի իմ սեփական
գրքերից տալ, և դրանք միանգամայն բավարարում էին
նրան:

Երբ երկրորդ անգամ զնացի, Լինթընը կարծես բարձր
տրամադրությամբ մեջ էր. Զիլահը (այսինքն՝ տնտեսուհին)
մեզ համար պատրաստեց մի մաքուր սենյակ, կրակ վառեց
և սսաց, որ կարող ենք անել ինչ ուզում ենք, որովհետև Զո-
ղեֆը զնաց աղոթքի ժողովի, իսկ Հերթըն էրնշուուն իր շների
հետ զնացել էր անտառներում փասխաններ որսալու, ինչպես
հետո իմացա:

Տնտեսուհին ինձ տվեց թունդ գինի և մեղրաբլիթ՝ շատ
բարեսիրտ էր երևում. կրակի մոտ Լինթընը նստած էր բազ-
կաթոռում, իսկ ես փոքրիկ ճոճվող աթոռին, և ծիծաղում,
ուրախ շատախոսում էինք, և այսպես խոսեցինք շատ բա-

ների մասին. մենք ծրագրում էինք, թե ամառը ուր կգնանք և ինչ կանենք: Բայց գուցե չպատմեմ, որովհետև, միևնույն է, դու այդ ամենը հիմարություն կհամարես:

Այդուհանդերձ, մեկ անգամ քիչ մնաց ընդհարվելինք: Նա ասաց՝ ամենահաճելի բանը կլինի, որ հուլիսյան տաք օրը առավոտից մինչև երեկո պառկել մորուսների մեջ գտնվող հավամբգու թփերով ծածկված դարատափի մեջտեղում, լսել ծաղիկների մեջ պտտվող մեղունների երազանքներով լի բզզոցը, բարձր, զլխավերևում, թռչող արտույտների երգը, իսկ անհունում դիտել անընդհատ փայլին տվող անամպ, լազուր երկինքն ու պայծառ արևը: Այգալիսին է նրա դրախտային երջանկության կատարյալ ըմբռնումը: Ծա էլ նկարագրեցի իմը՝ ճոճվել սոսափող կանաչ ծառերի վրա, երբ փչում է արևմտյան քամին, և արագորեն երկնքով մեկ սահում են պայծառ սպիտակ ամպեր. և ոչ միայն արտույտները, այլև տորդիկները, սև կեռնեխները, կանեփահավերն ու կկուները օդը բոլոր կողմերից լցնում են հաճելի երաժշտությամբ, իսկ դաշտերը փռվում յարածվում են սառը, սևին տվող անտառապատ ձորակներով կտրտված հեռավորության վրա, երբ զեփյուռից ալիքաձև մեծ կոհակներով ծփում է բարձր խոտը. անտառները, կարկաշահոս ջրերը և ամբողջ աշխարհը արթուն ու անզուսպ ցնծության մեջ են: Լինթընը ուզում էր, որ ամեն ինչ լինի խաղաղության արբեցման մեջ, իսկ ես ուզում էի, որ ամեն ինչ ցուցլա ու պար գա բուռն սքանչանքի մեջ:

Ըստ ասացի, որ նրա դրախտը կլինի լոկ կիսակենդան դրախտ, իսկ նա ասաց, որ իմը ինչ-որ հարբած բան կլինի. ես ասացի, որ նրա դրախտում ես կբնեի, իսկ նա՝ թե իմ դրախտում ինքը չէր կարողանա շնչել, և դարձավ շատ դյուրագրգիռ: Վերջապես, մենք համաձայնության եկանք, որ կփորձենք թե՛ մեկը և թե՛ մյուսը հենց որ համապատասխան եղանակ լինի, ապա համբուրվեցինք և նորից բարեկամներ դարձանք: Մի ժամ հանգիստ նստելուց հետո ես, դիտեցի ողորկ, մերկ հատակով սենյակը և մտածեցի, թե ինչքան լավ կլինի այստեղ խաղ անել, եթե մի կողմ քաշենք սևիկանը. խնդրեցի Լինթընին՝ կանչել Զիլահին, որ օգնի մեզ, մենք աչքակապուկ կխաղանք, թող նա փորձի մեզ բռնել:

Ճիշտ այնպես, էլլեն, ինչպես մենք անում էինք քեզ հետ միասին: Նա շուղեց. դրա մեջ, ասաց, ոչ մի հաճույք չկա, բայց համաձայնեց ինձ հետ գնդակ խաղալ: Պահարանում հին խաղալիքների՝ հոլերի, օղերի, ռակետների ու փետրադնդակների կուլտի մեջ գտանք երկու գնդակ: Մեկը նշված էր «Ք» տառով, մյուսը՝ «Հ» տառով. ես ցանկացա վերցնել «Ք» տառով նշվածը, որովհետև դա կարող էր նշանակել «Քեթրին», իսկ «Հ»-ն հարմարվում էր «Հիթքլի»-ին՝ դա նրա ազգանունն էր. բայց «Հ»-ի տեսքը մաշված էր, և դա կինթընին դուր չեկավ:

Ես խաղը շարունակ տանում էի, նա նորից չդաշնացավ, սկսեց հաղալ և վերադարձավ իր բազկաթոռին. այդ երեկո, այնուամենայնիվ, նրա լավ տրամադրությունը հեշտությամբ վերականգնվեց, նա հիացած էր երկու-երեք ևրգով՝ քո գերով, էլլեն, և երբ ես պատրաստվեցի գնալ, նա խնդրում, աղերսում էր, որ հետևյալ երեկոյան նորից գամ, և ես խոստացա:

Ես և Միննին թեթև քամու պես թռչում էինք դեպի տուն. գիշերը մինչև առավոտ երազում տեսնում էի Մուկգին հողմերի դարավանդն ու իմ քաղցրիկ սիրելի հորաքրոջ տղային:

Հաջորդ օրը, առավոտյան, ես տխուր էի. մասամբ այն պատճառով, որ դու վատացար, մասամբ էլ՝ ուզում էի, որ հայրս իմանար իմ դժոսանքների մասին և հավանություն տար դրանց, բայց թեյից հետո գեղեցիկ լուսնյակ գիշեր էր, և երբ ձի նստեցի, խավարը ողողվեց լուսնի լույսով:

Մի երջանիկ գիշեր էլ կունենամ, մտածում էի ինքս ինձ. և ինձ ավելի շատ ուրախացնում էր այն, որ իմ սիրելի կինթընը նույնպես կունենա:

Ես շտապ անցա նրանց պարտեզը և ուզում էի մոտենալ հետևի մուտքին, երբ այդ էրնշուռն հանդիպեց ինձ, վերցրեց սանձերը և հրամայեց ներս անցնել գլխավոր մուտքից: Նա շոյեց Միննիի բաշը, ասաց, որ դեղեցիկ ձի է, և, ըստ երեվույթին, ուզում էր, որ խոսեմ հետը: Բայց ես միայն կարգադրեցի ձին հանգիստ թողնել, այլապես քացի կտա իրեն:

Դրանից ձին մեծ վնաս չի կրի, — պատասխանեց իր կոպիտ առոգանությամբ և ժպտալով զննեց ձիու ոտքերը:

Ես գրեթե ուզում էի, որ Միննին ցույց տա իրեն, բայց

էրնշոուն գնաց դուռը բաց անելու և երբ սողնակը բարձրացրեց, նայեց վրայի մակագրութեանը, ապա ամաշկոտութեամբ և խանդավառութեան ինչ-որ հիմար խառնուրդով սասաց.

— Մի՛սս Քեթրին: Ես հիմա այդ բանը կարող եմ կարգաւ,

— Հրաշալի՛ է,— բացականչեցի ես,— հապա միլսենք... Դուք ուրեմն խելոքացել եք:

Նա տառ առ տառ վանկերը ծոր տալով, կարդաց «Հերթըն էրնշոուն» անունը:

— Իսկ թվե՞րը,— ասացի ես, որպեսզի քաջալերեմ նրան, որովհետև կմկմալով կանգ առավ:

— Դրանք դեռ չեմ կարող կարգաւ,— պատասխանեց նա:

— Է՛հ, դմբո,— ասացի, սրտանց ծիծաղելով նրա ձախողման վրա:

Հիմարը զարմացած նայում էր ինձ, և նրա շուրթերին թրթռում էր քմծիծաղը, դեմքը մռայլվեց, կարծես վարանում էր՝ արդյոք ինքն է՞լ ծիծաղի ինձ հետ. նշանակե՞լ եմ արդյոք իմ խոսքերը հաճելի բարեկամութեան, թե՛ ինչպես է՛ր իրականում, արհամարհանք:

Հանկարծ լուրջ տեսք ընդունելով՝ ես փարատեցի նրա կասկածները և պահանջեցի, որ թողնի հեռանա, որովհետև եկել էի ոչ թե նրան, այլ Լինթընին տեսնելու:

Նա կարմրեց (դա տեսա լուսնի լույսի տակ), ձեռքը հետ քաշեց նիզից և գաղտագողի գնաց, հեռացավ որպես խոցված փառասիրութեան մարմնավորում: Նա, կարծես, երկակայեց, որ ինքը նույնքան կատարյալ է, որքան և Լինթընը, որովհետև կարողանում էր իր անունը վանկերով կարգաւ և խիստ ապշեց, որ ես այլ կերպ էի մտածում:

— Սպասե՛ք, միսս Քեթրին, սիրելիս,— ընդհատեցի ես:— Չեմ ուզում հանդիմանել, բայց ձեր վարքագիծը ինձ դուր չի գալիս: Եթե դուք հիշեիք, որ Հերթընը ձեզ համար նույնպիսի ազգական է, որպիսին է և տեր Հիթքլիֆը, դուք կզգայիք, որ ճիշտ չեք վարվել նրա հետ: Համենայն դեպս, Լինթընի պես կատարյալ լինելու նրա ցանկութեանը պետք է ընդունել որպես գովելի փառասիրութեան, և, հավանաբար, նա չի սովորում միայն նրա համար, որ գլուխը գովի. դուք ղեռ դրուելից առաջ նրան արդեն ստիպել եք ամաշկի իր տգի-

տության համար, դա կասկածից դուրս է, և նա ուզեցել է ուղղել այն, որպեսզի ձեզ հաճույք պատճառի: Մաղրել նրա անհաջող փորձը՝ դաստիարակության շատ վատ միջոց է: Եթե դուք դաստիարակված լինեիք նրա պայմաններում, կարծում եք, ավելի պակաս կուպիտ կլինեիք: Նա նույնքան խելացի ու աշխույժ երեխա էր, որքան և դուք, և ցանկալին այն է, որ այժմ նրան արհամարհում են, որովհետև այդ ստոր Հիթլերիֆը նրա հետ անարդարացի է վարվել:

— Դե լավ, էլլեն, ինչ է, պատրաստվում ես լա՞ց լինել,— բացականչեց Քեթին, զարմանալով, որ ես դա այդքան մոտ եմ ընդունում սրտիս:— Բայց սպասիր. դու հիմա կիմանաս, նա ԱԲԴԴ սովորեց, որպեսզի արժանանա իմ գովասանքին, և միթե արժեք սիրալիր լինել այդ անասունի հետ: Ես ներս մտա: Լինթընը պառկած էր բազմոցին և կիսով չափ բարձրացավ, որ ողջունի ինձ:

— Ես այսօր հիվանդ եմ, Քեթրին, սիրելիս,— ասաց նա,— այնպես որ պետք է խոսես դու, իսկ ես կլսեմ: Մոտ եկ, նստիր ինձ մոտ. ես հավատացած էի, որ դու չես խախտի խոստումդ և գնալուց առաջ նորից կխոստանաս զալ:

Ես այժմ գիտեի, որ նրան չպետք է ջղայնացնել, որովհետև նա հիվանդ է, խոսում էի մեղմ, հարցեր չէի տալիս և աշխատում էի ոչ մի բանով նրան չզայրացնել: Ես նրա համար բերեցի իմ ամենալավ զրբերից մի քանիսը. նա խընդրեց դրանցից մեկը մի քիչ կարդալ իր համար, և ես պատրաստվում էի կատարել նրա խնդիրքը, երբ էրնշոուն լայն բաց արեց դուռը՝ մտածել և որոշել էր իր շարության թույնը թափել մեզ վրա: Ուղիղ մոտեցավ մեզ, բռնեց Լինթընի թևից և ամբողջ ուժով նրան բազկաթոռից ցած քաշեց:

— Դեհ քո սենյակը,— զայրացած, հազիվ հասկանալի լեզվով ասաց նա. դեմքը ասես ուռած ու գազադած լիներ:— Նրան էլ տար հետդ, եթե եկել է լոկ քեզ համար, ձեզ չի հաջողվի ինձ դուրս անել այստեղից: Զբվեք երկուսդ էլ:

Նա հայհոյանքներ թափեց մեր գլխին և ժամանակ չտվեց, որ Լինթընը պատասխանի. նրան ուղղակի շարտեց խոհանոց, երբ ես հետևեցի նրան, ինձ վրա էլ բռնեցքը սեղմեց, ըստ երևույթին, բուռն ցանկություն, որ մի հարվածով գետին տապալի ինձ: Մի պահ ես վախեցա և զրբերից մեկը

վայր գցեցի, նա գիրքը քացով շարանց իմ հետևից և դուռը շրխկոցով փակեց:

Ես լսեցի չար, շոնդալից ծիծաղ օջախի մոտից և շուտ գալով տեսա այդ գարշելի Զոզեֆին, որ կանգնած, իր ոսկրոտ ձեռքերը շփում և ցնցվում էր:

— Ես այդպես էլ գիտեի, որ նա ձեզ դուրս կվճռի: Հրաշալի՜ տղա է: Նա ճիշտ զգացողություն ունի: Գիտի... այո, գիտի ինձնից ոչ վատ, թե ով կլինի այստեղի տերը... հա՛, հա՛, հա՛: Ահա թե ինչու նա, ինչպես հարկն է, ձեզ ճարպկորեն դուրս քշեց. հա՛, հա՛, հա՛:

— Ո՛ւր գնանք, — հարցրի ես հորաքրոջս տղային՝ անուշադրության մատնելով ծերուկի ծաղրանքը:

Լինթընը գունատվել, դողում էր ամբողջապես: Այդ պահին նա անդուր էր, էլլեն: Օ՛, ոչ, սարսափելի էր: Նրա դեմքն ու խոշոր աչքերը ունեին վայրագ ու անզոր ցասումի արտահայտություն: Նա բռնեց դռան բռնակը և թափով քաշեց. դուռը կողպած էր ներսի կողմից:

— Ներս թող, եթե չթողնես, կսպանեմ քեզ: Ներս թող, թե չէ կսպանեմ քեզ, — նա ոչ թե ասում, այլ ավելի շուտ գոռում էր: — Սատանա, չար ոգի, ես կսպանեմ քեզ... կըսպանեմ:

Զոզեֆը նորից սկսեց ծիծաղել իր կռկռան ծիծաղով:

— Ա՛յ դա արդեն հայրն է, — գոռում էր նա, — դա հայրն է: Մեր մեջ միշտ էլ ինչ-որ բան երկուսից էլ կա: Հերթըն, տղաս, ուշադրություն չդարձնես, երբեք չվախենաս... նա չի կարող քեզ հասնել:

Ես բռնեցի Լինթընի ձեռքից և փորձեցի նրան ետ քաշել, բայց նա այնպիսի սարսափելի ճիչ արձակեց, որ չհամարձակվեցի շարունակել:

Վերջապես նրա ճիչերը խեղդվեցին հազի սոսկալի նուպայի մեջ, արյուն հորդաց, և նա վայր ընկավ:

Սարսափից տանջահար ես դուրս վաղեցի բակ, սկսեցի բարձր ձայնով կանչել Զիլահին: Շուտով նա լսեց ինձ. շտամարանի հետևի ծածկոցի տակ կովն էր կթում և, աշխատանքը թողնելով, շտապեց ինձ մոտ, հարցրեց, թե ի՞նչ է պատահել:

Շունչս կտրվում էր, չէի կարողանում բացատրել: Նրան

քաշիցի խոհանոց և շուրջս նայելով փնտրում էի Լինթընին: Էրնշոուն դուրս էր եկել դիտելու, թե ինչ շարիք էր գործել, և հիմա դժբախտին տանում էր վերև: Զիլլահի հետ միասին սանդուղքով բարձրացանք նրա հետևից, բայց վերևի հարթակում նա կանգնեցրեց ինձ և ասաց, որ ես ներս չմտնեմ, և որ պետք է թողնեմ գնամ տուն:

Ես սկսեցի բղավել, որ նա սպանել է Լինթընին, և որ ես անսպալման պետք է ներս անցնեմ:

Ջողեֆը դուռը կողպեց և հայտարարեց, որ ինձ թույլ չի տա ներս մտնել, և հարցրեց, թե ես էլ հո ի ծնե խելագա՞ր չեմ, ինչպիսին է իմ հորաքրոջ տղան:

Ես կանգնած լաց էի լինում, մինչև որ տնտեսուհին դուրս եկավ Լինթընի մոտից: Ասաց, որ տղան մի փոքր լավ է, բայց ալմուկն ու ճշոցները խանգարում են նրան, և համարյա զրոով ինձ քաշեց տարավ ճաշասենյակ:

— Էլլեն, ես պատրա՞ստ էի դիտիս մազերը պոկել: Այնպես էի լալիս, հեկեկում, որ գրեթե ոչինչ չէի տեսնում, իսկ այդ սրիկան, որին դու այնպես համակրում ես, դիմացս կանգնած, մերթ ընդ մերթ համարձակվում էր ստիպել ինձ լաց չլինել, շեշտելով, որ ինքը ոչ մի բանում մեղավոր չէ՝ վերջ ի վերջո, վախենալով իմ սպառնանքներից, որ ես հորս կհայտնեմ, և նրան բանտ կնետեն ու կկախեն, ինքը սկսեց հեկեկալ և շտապեց դուրս գնալ, որպեսզի թաքցնի իր երկշոտ հուզումը:

Բայց ես դեռ չազատվեցի նրանից: Երբ ի վերջո, ինձ հարկադրեցին մեկնել, և երբ տնից արդեն հեռացել էի հարյուր մետր, նա հանկարծ խավարից դուրս պրծավ ճանապարհի վրա, բռնեց Միննիի սանձից և կանգնեցրեց ինձ:

— Միսս Քեթրին, շատ վշտացած եմ,— սկսեց նա,— բայց, անշուշտ, վատ բան ստացվեց...

Ես մտրակով հարվածեցի նրան, կարծելով, որ նա թերևս, կարող է սպանել ինձ: Նա սանձը բաց թողեց, իմ հետևից նողկալի հայհոյանքներ նետելով, համարյա կիսաուշաթափ, քառատրոփ սլացա դեպի տուն:

Այն երեկո ես չեկա քեզ մոտ, «բարի գիշեր» ասելու: Հաջորդ օրը Մոլեգին հողմերի դարավանդ շփնացի, թեև անշափ ուղում էի գնալ, բայց շափազանց հուլված էի, և մերթ սար-

սափում էր հանկարծ լսել, որ Լինթընը մեռել է, միշտ ^{սգ} վա-
խենում էր Հերթընին հանդիպելու մտքից:

Երրորդ օրը ռիսկի դիմեցի կամ, համեմայն դեպս, երկար
շղիմացա անհայտությունը և նորից տնից դուրս սողոսկեցի:
Ճանապարհ ընկա ժամը հինգին, գնացի ոտքով, ենթադրե-
լով, որ ինձ հհաջողվի գաղտագողի թափանցել տուն և ան-
նկատելի կերպով մտնել Լինթընի սենյակը: Բայց շներն իմաց
տվին իմ մոտենալը. ինձ ընդունեց Զիլահը և, ասելով, որ
«տղան լավ կադրուրվում է», ինձ տարավ մի փորրիկ, մա-
քուր, գորգով ծածկված սենյակ, որտեղ հուրախություն իմ,
տեսա մի փոքր բաղմոցի վրա պստկած Լինթընին, որ կար-
դում էր իմ տված գրքերից մեկը: Բայց մի ամբողջ ժամ,
էլլեն, նա ոչ ուզում էր խոսել ինձ հետ, ոչ էլ նայել ինձ վրա:
Այդպիսին է նրա դժբախտ բնավորությունը: Ինձ լիովին
շփոթեցրեց այն, որ նա բերանը բաց արեց, որ միայն սուտ
ասի, պնդելով, իբր աղմուկը բարձրացրել էի ևս, իսկ Հեր-
թընը մեղավոր չէր:

Եթե առարկելի, անպայման կբորբոքվեի, ուստի վերկացա
և դուրս եկա սենյակից: Նա կամաց կանչեց ինձ. «Քեթրին».
չէր կարծում, որ իրեն շեն պատասխանի, բայց ևս չվերա-
դարձա: Հաջորդ օրը երկրորդ օրն էր, որ ևս նստած մնացի
տանը, համարյա վճռելով, այլևս չգնալ նրա մոտ:

Բայց քանի որ դժվար էր քնել ու վերկենալ և նրա մասին
ոչինչ չլսել, իմ վճիռը հօդս ցնդեց առանց պատշաճ
կերպով ձևավորելու: Եթե առաջ իմ գնալն էր վատ թվում,
հիմա՝ չգնալն էր վատ թվում: Մայքլը եկավ և հարցրեց
Միննին թամբի, թե ոչ. առաջի, որ թամբի, կարծու՞մ էի, ևս
իմ պարտքն եմ կատարում, երբ նժույզը ինձ տանում էր
բլուրների վրայով:

Բակ ընկնելու համար ստիպված էի գնալ տան առջևի մասի
լուսամուտների տակով. անօգուտ էր փորձել՝ թաքցնել իմ
ներկայությունը:

— Երիտասարդ տերը տանն է,— ասաց Զիլահը, երբ
տեսավ, որ ևս բարձրանում եմ վերև՝ հյուրասենյակ:

Ներս մտա. էրնշոուն էլ էր այնտեղ, բայց նա անմիջապես
դուրս եկավ սենյակից: Լինթընը ննջում էր մեծ բազկաթոռին

նստած: Մոտենալով կրակին՝ հս սկսեցի լարջ տոնով, ինքս էլ կիսով չափ հավատալով խոսքերիս:

— Քանի որ ինձ շեռ սիրում, Լինթըն, և քանի որ դու կարծում ես՝ դիտմամբ գալիս եմ, որ քեզ վնաս պատճառեմ, և այնդում էս, իբր ես ամեն անգամ, երբ գալիս եմ, իսկապես քեզ վնասում եմ, ապա սա կլինի մեր վերջին հանդիպումը: Հրաժեշտ տանք իրար, ասա միստր Հիթքլիֆին, որ դու շեռ ուզում ինձ տեսնել, և թող նա այլևս ստեր չհնարի այդ մասին:

— Նստիր և հանիր գլխարկդ, Քեթրին,— պատասխանեց նա:— Դու ինձնից ավելի շատ երջանիկ ես, դու պետք է ավելի բարի լինես: Հայրս այնքան շատ է խոսում իմ թերությունների մասին և այնքան է արհամարհում ինձ, որ ես, բնականաբար, ինքս էլ եմ սկսում կասկածել ինձ վրա, սկսում եմ մտածել, որ ես, իրոք, անպեղծ եմ, ինչպես նա հաճախ ասում է. այն ժամանակ իմ մեջ եռում են շարությունն ու դառնությունը, և ես ատո՞ւմ եմ բոլորին: Այո, ես անպետք եմ, բնավորությունս վատ է և տրամադրությունս էլ համարյա միշտ վատ է: Եթե ուզում ես, կարող ես ինձ հրաժեշտ տալ. կազատվես ձանձրույթից: Բայց, Քեթրին, արդարացի եղիր իմ նկատմամբ, հավատա, որ եթե կարողանայի քեզ նման գրավիշ, քեզ նման բարի ու լավը լինել, ես կդառնայի... ես սիրով կուզենայի ավելին լինել: Եվ հավատա, որ քո բարությունը ստիպեց ինձ քեզ սիրել ավելի ուժեղ, քան եթե ես արժանի լինեի քո սիրույն: Թեև շեռ էլ կարող իմ բնավորությունը բացահայտել քո առաջ, ես զղջում, ակոսում եմ դրա համար և մինչև իմ մահը կափսոսամ ու կզղջամ:

Ես զգում էի, որ ճիշտ է ասում. հասկանում էի, որ պետք է ներեմ նրան. և եթե մի րոպե հետո նորից սկսի վեճի բռնվել ինձ հետ, ես կրկին պետք է ներեմ նրան: Մենք հաշտվեցինք, բայց երկուսս էլ արտասվում էինք ամբողջ ժամանակ, քանի դեռ նստած էի նրա մոտ: Արտասվում էինք ոչ միայն տխրությունից, թեև ինձ համար ցավալի էր, որ Լինթընը այդպիսի այլանդակ խառնվածք ունի: Նա երբեք թույլ չի տա, որ ընկերները հոգեպես թեթև զգան, և ինքն էլ երբեք թեթևություն չի զգա:

Այդ երեկոյից սկսած ես միշտ էլ զննւմ էի նշու մօտքը հյուրասենյակը. որովհետեւ հաջորդ օրը վերադարձավ նրա հայրը: Մի երեք անգամ կարծես մենք ուրախ ու զվարթ էինք, ինչպես եղել էինք այն առաջին երեկոյին. իմ մնացած այցերը մոռալ ու հուզումնալից էին մերթ նրա եսամոլութեան ու շարութեան, մերթ էլ նրա շարշարանքների պատճառով, բայց ես սովորեցի հանդուրժել նրա եսամոլութեանն ու շարութեանը, ինչպես և նրա շարշարանքները՝ համարյա առանց վրդովվելու:

Միստր Հիթքլիֆը դիտավորյալ խոստովում էր ինձնից: Ես նրան գրեթե չեմ տեսել: Ծիշտ է, անցյալ կիրակի. երբ ես եկա սովորականից ավելի շուտ, լսեցի, թե ինչպես էր նա դաժանորեն նախաստում խեղճ Լինթընին, նախորդ օրվա նրա վարքագծի համար: Չեմ կարող ասել, թե ինչպես էր իմացել այդ մասին, եթե միայն դռան հետեից ականջ չէր դրել: Լինթընը, իհարկե, այն երեկո իրեն պահում էր զայրացուցիչ, բայց դա վերաբերում էր միայն ինձ: Ներս մտնելով, ես ընդհատեցի նրա կշտամբանքը և տնմիջապես այդ մասին ասացի իրեն: Նա սկսեց ծիծաղել և հեռացավ, ասելով, որ ինքը շատ ուրախ է, եթե ես իրերին այդպես եմ նայում: Այս դեպքից հետո ես Լինթընին ասացի, որ իր շարամիտ խոսքերը շնչալով արտասանի:

Ահա, էլլեն, դու լսեցիր բոլորը. եթե ինձ արգելես Մոլեդին հողմերի դարավանդ գնալ, դու կդժբախտացնես երկու հոգու, մինչդեռ, եթե միայն հայրիկին շատես, իմ այնտեղ գնալը ոչ ոքի հանգիստը չի խանգարի: Դու չես ասի, չէ՞: Անխըղճութուն կլինի, եթե ասես:

— Այդ մասին իմ որոշումը կընդունեմ առավոտյան, միաս քեթրին,— պատասխանեցի ես:— Հարկավոր է կշռադատել. և այսպես, ես ձեզ մենակ եմ թողնում, պառկեք քնելու, իսկ ես կգնամ և կմտածեմ:

Ես կշռադատում էի բարձրաձայն իմ տիրոջ ներկայութեամբ, քեթրինի սենյակից ուղիղ գնացի նրա մոտ և պատմեցի ամբողջ եղելութունը՝ բաց թողնելով միայն աղջկա գրույցը իր հորաքրոջ տղայի հետ և չհիշատակելով Հերթընի անունը:

Միստր Լինթընը անհանգստացավ և խիստ վշտացավ,

բայց շուրջ իր տաղնապը ցուց. տալ ինձ: Առավոտյան Քեթ-
րինն իմացավ, որ ես մատնել եմ իր վստահությունը, և իմա-
ցավ նույնպես, որ իր գաղտնի այցելությունները պետք է
ընդհատվեն:

Իզուր էր նա լաց լինում, տանջվում էր արգելքի պատ-
ճառով. աղաչում էր հորը, որ խղճաւ Լինթընին: Միակ բանը,
որ նա հորից պոկեց, դա նրա խոստումն էր այն մասին, որ
ինքը կգրի տղային և թույլ կտա դալ Ագարակատուն, երբ
ուզենա, բայց նամակում կշեշտվի, որ նա այլևս ոչ մի հույս
չունենա Քեթրինին Մոլեգին հողմերի դարավանդում տես-
նելու: Եթե միտար Լինթընն իմանար իր քրոջ որդու խառնը-
վածքի ու առողջության վիճակի մասին, գուցե նպատակա-
հարմար համարեր մերժել աղջկա նույնիսկ այդ թույլ սփո-
փանքը:

ԳԼՈՒԽ ՔՍԱՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Այդ դեպքերը կատարվեցին անցյալ ձմռանը, սրբ,—
ասաց միսիս Դինը,— համարյա մի տարի առաջ: Անցյալ
ձմռանը մտքովս էլ չէր անցնում, որ մի տարի հետո օտար
մի մարդու ես կղբաղեցնեմ այդ ընտանիքի անդամների մա-
սին իմ պատմություններով: Սակայն ով գիտի, թե մինչև
ե՞րբ դուք ձեզ պետք է պահեք օտարականի պես: Դուք շատ
երիտասարդ եք և չեք կարող միշտ բավարարվել մենակեցիկ
կյանքով, իսկ ես մտածում եմ, որ Քեթրին Լինթընին տես-
նող մարդը չի կարող չսիրել նրան: Դուք ժպտում եք. բայց
ինչո՞ւ եք այդպես աշխուժանում և հետաքրքրություն ցուցա-
բերում, երբ սկսում եմ խոսել նրա մասին, և ինչո՞ւ խնդրե-
ցիք ինձ, որ նրա նկարը կախեմ բուխարու վերևում: Եվ
ինչո՞ւ...

— Սպասեցե՛ք, իմ լավ բարեկամ, ասացի ես:— Շատ
հնաշավոր է, որ ես կարողանամ սիրել նրան, բայց կսիրի՞
եա ինձ: Ես շատ կասկածում եմ, որ վտանգեմ իմ հանգըս-
տությունը՝ ենթարկվելով գայթակղության. և, հետո, իմ տունն
այստեղ չէ: Ես պատկանում եմ գործունյա աշխարհին և

պետք է վերադառնամ հրա գիրկը: Շարունակեք: Ենթարկվե՞ց Քեթրինը հոր հրամանին:

— Ենթարկվեց, — շարունակեց տնտեսուհին: Նրա սիրը հոր նկատմամբ դեռ իր սրտի գլխավոր զգացմունքն էր: Նա խոսում էր առանց զայրույթի, խոսում էր խորին խանդավառանքով որպես մեկը, որը պետք է թողնի իր թանկագին աղջկան՝ շրջապատված վտանգներով ու թշնամիներով, նրանց մեջ նրա խրատները կհանդիսանան միակ ուղեցույցը, որ նա կարող է կտակել աղջկան, որպեսզի վերջինս իր կյանքում դեկավարվի դրանով:

Մի քանի օր հետո նա ինձ ասաց:

— Ես կուղենայի, էլլեն, որ իմ քրոջ տղան գրի կամ գա մեզ մոտ: Անկեղծորեն ասացեք ինձ, դուք ինչ եք մտածում նրա մասին. արդյոք փոխվե՞լ է նա դեպի լավը, կամ, հո՛ւյս կա, որ ուղղվի, երբ մեծանա:

— Նա շատ հիվանդոտ է, — պատասխանեցի ես, — և հազիվ թե հասնի առնական հասակին, բայց մի բան կարող եմ ասել՝ նա նման չէ հորը, և եթե միտս Քեթրինը, ի դժբախտություն իրեն, ամուսնանա նրա հետ, կարող է ուղղություն տալ նրան, եթե միայն հիմարության հասնող աստիճան համբերատար չլինի: Համենայն դեպս, տեր իմ, դուք դեռ շատ ժամանակ կունենաք նրա հետ ծանոթանալու և իմանալու, թե արդյոք նա Քեթրի համար հարմար զույգ կլինի՞ր. մինչև չափահաս դառնալը նա դեռ շորս տարուց ավել ունի:

էդգարը հառաչեց և մոտենալով պատուհանին, սկսեց նայել Դիմմերթըն եկեղեցուն: Օրը մշուշապատ էր, բայց փետրվարյան արևը շողում էր մշուշի միջից, մենք կարողանում էինք բակում նկատել երկու եղևնու ծառ և մի քանի դեպուղեն ջրված տապանաքարեր:

— Ես հաճախ աղոթում էի, — էդգարը խոսում էր ինքն իր հետ, — և մտածում՝ ինչ լինելու է, թող շուտ լինի, իսկ հիմա ես սկսում եմ խուսափել ու վախենալ: Ես մտածում էի, որ այն ժամի հիշողությունը, երբ որպես փեսացու լեռնագողով գնում էի ներքե, ավելի քիչ քաղցր կլինի, քան այն կանխավայելումը, որ շուտով, մի քանի ամիս կամ գուցե և մի քանի շաբաթ հետո ինձ կտանեն այնտեղ և կդնեն դա-

Կարի փոստի մեջ՝ էլլեն, իմ փոքրիկ Քեթիի հետ ես շատ երջանիկ էի։ Ձմռան գիշերները և ամռան օրերը նա աճում էր իմ կողքին որպես կենդանի հույս, բայց նույնքան երջանիկ էի, երբ քարերի մեջ, այդ հին մատուռի մոտ, հունիսյան երկար երեկոներին պառկում էի նրա մոր կանաչապատ գերեզմանաթմբին և սուղվելով մտքերի մեջ ցանկանում, կարոտով սպասում էի այն պահին, երբ ես էլ պառկած կլինեմ դրա տակ։ Ի՞նչ կարող եմ անել Քեթիի համար։ Ինչպե՞ս թողնեմ նրան։ Ես երբեք չէի կարծի, որ կինթընը Հիթթլիֆի որդին է, ոչ էլ կմտածեի, որ նա ինձնից կխլի Քեթիին, եթե միայն կարողանար սփռվել աղջկաս, երբ ես չեմ լինի։ Չէի տխրի, որ Հիթթլիֆը հասավ իր նպատակներին և հաղթանակ տոնեց՝ հափշտակելով իմ վերջին երջանկությունը։ Բայց եթե կինթընը անարժան լինի, եթե նա լուկ թույլ գործիք է իր հոր ձեռքին, ես Քեթիին չեմ կարող թողնել նրա հույսին։ Եվ որքան էլ դժվար լինի կոտորել Քեթիի կայտառ հոգին, ես պետք է պնդեմ իմը և վշտահար տեսնեմ նրան, քանի դեռ ապրում եմ, իսկ երբ մեռնեմ, նա լքված, մենակ կմնա։ Իմ թանկագին աղջիկ։ Ավելի լավ կլինի, որ ես նրան աստծուն վստահեմ և ինձնից առաջ հողին հանձնեմ։

— Հանգիստ հանձնեք նրան աստծուն, սրբ,— ասացի,— և եթե մենք կորցնենք ձեղ, աստված շանի, ես, աստծո աչքի առաջ, մինչև վերջ կլինեմ նրա բարեկամն ու խորհրդատուն։ Միսս Քեթրինը լավ աղջիկ է, ես չեմ վախենում, որ նա դիտավորյալ կերպով գնա սխալ ճանապարհով, իսկ նա, ով կատարում է իր պարտքը, վերջի վերջո, միշտ էլ վարձահատույց է լինում։

Վրա հասավ գարունը, սակայն իմ տները այդպես էլ մինչև վերջ չկազդուրվեց, թեև վերսկսեց աղջկա հետ միասին զրոսնել իր հողամասերում։ Աղջկա անփորձ խելքին դա, ինքնըստինքյան, ապաքինման նշան էր թվում։ Հետո էդգարի այտերը շատ հաճախ կարմրում էին, աչքերը փայլում։ Քեթին հավատացած էր, որ հայրը առողջանում է։

Աղջկա ծննդյան տասնյոթերորդ տարեդարձին էդգարը չդնաց գերեզմանատուն. անձրևում էր, և ես ասացի.

— Այսօր դուք, իհարկե, տանից դուրս չեք գա, սրբ։
էդգարը պատասխանեց.

— Ոչ, դուրս գալը այս տարի ես առայժմ կհետաձգեմ:

Նա կրկին անգամ գրեց Լինթընին, որ ինքը շատ կցանկանար տեսնել նրան, և եթե հիվանդը տանելի տեսք ունենար, հայրը անկասկած, թույլ կտար նրան, որ գա: Բայց տղան վատ վիճակում էր և, հետևելով հոր ցուցմունքին, իր պատասխանում հաղորդեց, որ միատր Հիթքլիֆը իրեն թույլ չի տալիս գալ Ագարակատուն. բայց ինքը շատ ուրախանում է, որ բարի քեռին հիշում է իրեն և հույս ունի՝ զբոսանքի ժամանակ մի կերպ հանդիպել և անձամբ խնդրել, որ քեռու աղջիկն ու ինքը այդպես երկար ժամանակ իրարից հեռու չմնան:

Նամակի այդ մասը շատ պարզ էր գրված և, հավանաբար, առանց ուրիշի օգնության. Հիթքլիֆը գիտեր, որ Քեթրինին հանդիպելու համար իր որդին կարող է բավական պերճախոս կերպով խնդրել.

«Ես չեմ խնդրում,— գրում էր տղան, որ նրան թույլ տրվի գալ այստեղ, բայց մի՞թե նրան էլ երբեք չեմ տեսնի, որովհետև իմ հայրը արգելում է ինձ գնալ նրա տուն, իսկ դուք արգելում եք նրան գալ իմ տուն: Խնդրում եմ ձեզ, գոնե երբեմն, նրա հետ միասին, գալ Դարավանդ և թույլ տալ մեզ ձեր ներկայությանմբ փոխանակել մի քանի խոսք: Մենք առանձին ոչինչ չենք արել, ինչո՞ւ եք մեզ բաժանում իրարից: Դուք մի բարկացեք ինձ վրա, ախր, ինձ չսիրելու ոչ մի պատճառ չունեք, դուք ինքներդ դա խոստովանում եք: Սիրելի քեռի, մի բարի երկտող ուղարկեք ինձ վաղը և թույլ տվեք հանդիպել ձեզ, որտեղ որ ուզում եք, միայն ոչ Կեռնեսների ագարակատանը: Կարծում եմ, տեսակցությունը ձեզ կհամոզի, որ ես այնպիսին չեմ, որպիսին իմ հայրը. նա պնդում է, որ ես ավելի շատ ձեր քրոջ որդին եմ, քան նրա որդին, թեև ես ունեմ արատներ, որոնք ինձ դարձնում են Քեթրինին անարժան, նա դրանք ներում է ինձ, և ի սեր նրա դուք էլ պետք է ներեք: Դուք հարցնում եք, թե ինչպիսին է իմ առողջությունը. ավելի լավ է, բայց քանի դեռ ես զրկված եմ ամեն տեսակ հույսից, քանի դեռ դատապարտված եմ մենության կամ էլ այն մարդկանց ընկերակցության, որոնք

երբեք ինձ չեն սիրել և չեն սիրում, ինչպե՞ս կարող եմ ուրախ և առողջ լինել»:

Էդգարը թեև տղային համակրում էր, բայց չէր ուզում համաձայնել և զիջել նրա խնդրանքին, որովհետև ինքը չէր կարող միաս Թեթրինին ուղեկցել:

Նա պատասխանեց, որ ամառը գուցե կարողանան հանդիպել. միևնույն ժամանակ ուզում էր, որ Լինթրնը ժամանակ առ ժամանակ շարունակի գրել իրեն. և ավելացրեց մի քանի խորհուրդներ ու սփոփիչ խոսքեր, որովհետև լավ գիտեր, թե ինչ դժվար կացության մեջ էր գտնվում քրոջ տղան ընտանիքում:

Լինթրնը համաձայնեց, և էթե նրան չգտալին, իր նամակները լցնելով գանգատներով ու արտունջներով, նա, երևի, ամբողջ նամակը փչացնեի: Բայց հայրն աշակուրջ կերպով հետևում էր նրան և, իհարկե, պնդում էր, որ իրեն ցույց տան իմ տիրոջից եկած յուրաքանչյուր բառը: Այնպես որ, իր անձնակա՛ն տառապանքներն ու ակնբլուրները նկարագրելու փոխարեն, իսկ դրանք միշտ էլ նրա խոհերի ամենակարևոր թեման էին, Լինթրնը անընդհատ կրկնում էր նույն բանը՝ գթգոհում էր իր բարի ընկերուհուց անջատ ապրելու դաժան պարտավորությունից և մեղմորեն ակնարկում էր, որ միստր Լինթրնը պետք է տեսակցությունը ավելի շուտ թույլատրի, այլապես ինքը կսկսի անհանդստանալ, որ իրեն խաբում են գատարկ խոստումներով:

Քեթին տանը նրա հղոր դաշնակիցն էր, և նրանք, վերջ ի վերջո, համոզեցին իմ տիրոջը, որ թույլ տա նրանց շաբաթը մեկ անդամ, իմ հսկողության ներքո, միասին զբոսնեն ձիով կամ ոտքով Ագարակատան հարակից դաշտերում, որովհետև արդեն հունիս ամիսն էր, իսկ միստր Էդգարը դեռ շատ տկար էր: Թեև ամեն տարի իր եկամտի մի մասը հետ էր գցում իմ տիրուհու համար, նա, բնականաբար, ցանկություն ուներ, որ Քեթին կարողանա իր ձեռքում պահել կամ գոնե կարճ ժամանակվա մեջ իր նախահայրերի տունը վերադարձնել իրեն. այդ բանի միակ հույսը նա համարում էր նրա ամուսնությունը իր հողերի ժառանգորդի հետ. նա սլատկերացում չունեի, որ այդ ժառանգորդը մարում էր համարյա, նույնքան արագ, որքան և ինքը, և ոչ ոք, ևս կարծում եմ, կասկած

շուններ այդ մասին: Ոչ չի բժիշկի չէր այցելում Դարավանդ,
ոչ ոք չէր տեսնում տեր Հիթթլիֆին և չէր կարող հաղորդել
մեզ, թե ինչպիսին է նրա առողջական վիճակը:

Ես իմ կողմից սկսեցի մտածել, որ իմ կանխատեսումները
ճիշտ չէին և տղան իսկապես կազդուրվում է, եթե խոսում է
դաշտային զրոսանքների մասին և կարծես համառորեն ձրգ-
տում է իր նպատակին:

Ես չէի կարող երեակայել, որ հայրն ընդունակ էր այդ-
պիսի բռնությունը և շարակամությունը վերաբերվել մեռնող
տղային, ինչպես վառվում էր Հիթթլիֆը Լինթընի հետ: Հար-
կադրելով նրան՝ այդ մասին ես շատ ուշ իմացա, այդ ան-
ցանկալի անհամբերությունը: Իր նպատակին հասնելու հա-
մար նա ավելի ևս կրկնապատկում էր ջանքերը, բայց մտհ-
փան անխուսափելի վտանգը սպառնում էր խորտակել նրա
ընչաքաղց և անգութ ծրարները:

ԳԼՈՒԽ ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ

Ամառվա եռուն շրջանն էր, երբ էղզարը դժկամությամբ
դիզեց նրանց խնդրանքին, և Քեթրինն ու ես ձիերով գնացինք
առաջին ղբոսանքի. մեզ պիտի միանար նրա հորաքրոջ որդին:

Հեղձուձիչ և տոթ օր էր. արևոտ չէր, բայց ամպի քուլա-
ներով պատած միզամած երկնքից անձրև չէր նախատեսվում:
Մենք որոշել էինք հանդիպել ճանապարհների խաչմերուկի
ուղեցույց քարի մոտ: Սակայն երբ եկանք այդտեղ, փոքրիկ
հովիվը, որ ուղարկված էր որպես լրարեր, հայտնեց մեզ.

— Տեր Լինթընը Դարավանդից արդեն դուրս է եկել, և
դուք նրան շատ կպարտավորեցնեք, եթե մի փոքր ընդառաջ
գնաք նրան:

— Ուրեմն տեր Լինթընը մոռացել է իր քեռու կարգա-
դրությունը, — նկատեցի ես, — իմ տերը մեզ հրամայել է մնալ
այն հողերում, որոնք հարակից են Ագարակատանը, իսկ այս-
տեղ մենք արդեն դուրս ենք գալիս դրանց սահմաններից:

— Դե լավ, հենց որ հանդիպենք նրան, մենք ձիերի զլուխ-

ները իսկույն շուռ կտանք,— սլառասխանեց իմ տիրուհին,—
և զբոսնելով կվերագառնանք տուն:

Բայց երբ հանդիպեցինք նրան, դա հազիվ թե մի շորս
մղոն հեռու լիներ իր տանից, տեսանք, որ նա ոչ մի ձի չու-
նի, և մենք ստիպված էինք իջնել և ձիերը բաց թողնել արա-
ծելու:

Նա սլառկել էր հավամբգու թփերով պատած գետնին,
սպասում էր մեզ և վերկացավ միայն այն ժամանակ, երբ
մի քանի յարդ էր մնում, որ հասնեինք իրեն: Հետո սկսեց
քայլել այնքան երերուն, տեսքն այնքան գունատ էր, որ ես
անմիջապես ճշացի:

— Բայց տեր Հիթքլիֆ, այսօր ինչպե՞ս կարող եք զբոս-
նել: Ի՞նչ հիվանդագին տեսք ունեք:

Քեթրինը վշտացած և ապշած զննում էր նրան, ուրախ բա-
ցականչովյան փոխարեն նրա շուրթերից պոկվեց ահի ճիշդ:
Երկար սպասվող բերկրալից հանդիպման փոխարեն սկսվեց
տագնապալից հարցուփորձը այն մասին, թե նա հո սովորա-
կանից ավելի վատ չի զգում:

— Ոչ... լավ եմ... ավելի՞ լավ եմ,— շնչասպառ լինելով
արտաբերեց Լինթընը՝ դողալով և բռնելով նրա ձեռքը, ասես
կարիք ուներ հենարանի, մինչ խոշոր կապույտ աչքերը երկ-
շտտությամբ հածում էին Քեթրիի դեմքի վրայով. նրա աչքերը
փոս էին ընկել և դրանց նախկին անկենդան արտահայտու-
թյունը դարձել էր վայրագ ու անզուսպ:

— Բայց դու ավելի վատ ես,— պնդում էր քեռու աղջի-
կը,— ավելի վատ, քան երբ ես քեզ տեսա վերջին անգամ,
դու ավելի ես նիհարել, և...

— Հոգնած եմ,— շտապ ընդհատեց նա:— Զբոսանքի
համար չափազանց տաք օր է, ևկ նստենք այստեղ: Առավոտ-
ները ես հաճախ եմ թուլություն զգում, հայրիկն ասում է,
որ դա արագ աճման հետևանք է:

Բոլորովին չբավարարվելով, Քեթին նստեց, իսկ նա տեղ
գրավեց աղջկա կողքին:

— Սա որոշ չափով նման է քո եղեմին,— ասաց Քեթրինը՝
ջանալով ուրախ երևալ:— Հիշո՞ւմ ես, երբ մենք պայմանա-
վորվեցինք երկու օր անցկացնել այնպես, ինչպես մեզանից
ամեն մեկը այն կհամարի ամենահաճելին: Հիմա գրեթե բո-

լորը քո ուզածի պես է, միայն առաջեր կռն ըստ զոր
այնքան մեղմ ու փափուկ են, ավելի հաճելի են, քան արևի
լույսը: Մյուս շաբաթ, եթե կարողանաս, միասին կգնանք
Ազարակատան պարտեզը և օրը կանցկացնենք իմ ուզած
ձևով:

Լինթընը, երևի, մոռացել էր և չհասկացավ, թե ինչի մա-
սին էր խոսում Քեթիս. ակնհայտ էր, որ նա շատ ջանք էր
թափում զրույցը շարունակելու: Պարզ երևում էր, որ Քեթրի-
նի շոշափած թեմաներից և ոչ մեկը նրան չ'ը հասաքրքրում,
ինքը անընդունակ էր մասնակցելու նրա առաջ քաշած հար-
ցերին: Քեթին չկարողացավ թաքցնել իր հիասթափությունը,
ինչ-որ անհասկանալի փոփոխություն էր կատարվել նրա
վարքագծի և ամբողջ էություն մեջ: Բոլոր քվածությունը, որը
փաղաքշանքով կարելի էր մեղմության վերածել, ռեզը զի-
ջել էր անտարբեր անզգայություն: Քիչ բան էր մնացել այդ
անհաշտ բնավորության տեր երեխայից, որը դիտավորյալ
ջղայնացնում, ձանձրացնում է, որպեսզի իրեն փաղաքշեն,
ավելի շատ բացահայտվում էր նրա մեջ ամփոփված քրո-
նիկական հիվանդի մոռյլ տրամադրությունը, որը մերժում
է մխիթարությունը և հակված է ուրիշների բարեհոգի ծիծաղը
իր համար վիրավորանք համարել:

Քեթրինը ինձնից ավելի լավ էր տեսնում, որ մեղ հետ
նստելը նրա համար ոչ թե ուրախություն, այլ պատիժ էր:
Եվ նա առանց քաշվելու հայտնեց, որ ինքը կթողնի, կհե-
ռանա իսկույնս:

Այդ առաջարկությունը անսպասելիորեն արթնացրեց Լին-
թընին իր լեթարգիսիական վիճակից, և նրան համակեց մի
տարօրինակ աշխուժություն: Լինթընը սարսափով նայեց Դա-
րավանդին և սկսեց խնդրել, որ Քեթրինը զեթ մի կես ժամ
էլ մնա:

— Բայց կարծում եմ, — ասաց Քեթին, — ավելի լավ
կլինի, որ դու տանը պառկես, հանգիստ լինես, քան նստես
այստեղ: Տեսնում եմ, որ այսօր ես չեմ կարող քեզ զվար-
ճացնել ո՛չ պատմություններով, ո՛չ երգերով, և ո՛չ էլ շա-
տախոսությամբ. դու այս կես տարվա մեջ ինձնից ավելի
խելացի ես դարձել, իմ զվարճալիքներն այժմ այնքան էլ

Քո ճաշակով շեն, ալլապիս, եթե կարողանայի քեզ զբաղեցնել, սիրով կնստեի քեզ հետ:

— Նստիր, հանգստացիր, — առարկեց տղան: — Եվ, Քեթրին, մի մտածիր, մի էլ առա, որ ես շատ հիվանդ եմ. ես նեղվում եմ ծանր հղանակից, թույլ եմ տոթի պատճառով, բավական երկար զբոսնել եմ մինչև քո դալը: Ասա քեռուն, որ իմ առողջությունը հիմա բավականին լավ է, կասե՞ս:

— Կասեմ, որ դու այդպես ասացիր, կինթրն: Ես չեմ կարող հաստատել, որ դու առողջ ես, — ասաց իմ ջահել տիրուհին, զարմանալով, թե ինչու է նա համառորեն պնդում այն, ինչը բացահայտորեն ճիշտ չէ:

— Նորից եկ հաջորդ հինգշաբթի, — շարունակեց կինթրնը, խուսափելով աղջկա անշարժ հայացքից: — Իսկ նրան հաղորդիր իմ շնորհակալությունը, որ քեզ թույլ տվեց գալ իմ խորին շնորհակալությունը, Քեթրին: Եվ... և եթե հանդիպես հորս, և նա հարցնի իմ մասին, թույլ մի տա նրան կաշկածելու, որ ես եղել եմ ծայրաստիճան լուսկյաց ու հիմար: Այդպես տխուր ու վհատված չնայես, ինչպես հիմա, նա կզայրանա:

— Ինձ համար մեկ է, թող զայրանա, — բացականչեց Քեթրին, մտածելով, որ Հիթքլիֆի զայրույթը թափվելու է իր վրա:

— Բայց ինձ համար մեկ չէ, — ասաց նրա հորաքրոջ տղան՝ ջղածովելով: — Նրան մի բորբոքիր իմ դեմ, Քեթրին, նա շատ դաժան մարդ է:

— Նա խի՞ստ է ձեր նկատմամբ, տեր Հիթքլիֆ, — հարցրի ես: — Ձանձրացե՞լ է իր ներողամտությունից և թաքուն ասելությունից, անցել է բացահայտ ատելությա՞ն:

Կինթրնը նայեց ինձ, բայց չպատասխանեց: Նրա մոտ նստեցի ես մի տասր բոպե, որի ընթացքում նրա գլուխը քնկոտությամբ հակվում էր կրծքին, և նա ոչ մի խոսք չասաց, միայն հառաչում էր հոգնածությունից կամ ցավից: Քեթրին, մխիթարվելու նպատակով, սկսեց հավամրդի հավաքել, որից բաժին էր հանում և ինձ. Կինթրնին հատապատուղ չէր առաջարկում, տեսնելով, որ իր կողմից նրա նկատմամբ ցուցաբերած ամեն մի ուշադրություն նրա համար հոգնեցուցիչ էր ու տաղտկալի:

— Կես Կամ Երգեմ անցել է, էլլեն, — ի վերջո շնչաց
Քեթին իմ ականջին: — Զգիտեմ, էլ ինչու պիտի նստենք: Նա
բնում է, իսկ հայրիկը տանը կսպասի մեզ:

— Ոչ, չի կարելի նրան թողնել քնած վիճակում, — պա-
տասխանեցի ես, — սպասե՛ք մինչև արթնանա, համբերա-
տար եղեք: Ինչպես էիք տեսնում դուրս գալ զրոսանքի: Եվ
ինչ, դժբախտ Լինթընին տեսնելու ձեր ցանկությունը այդպես
շո՞ւտ հոգս ցնդեց:

— Բայց նա ինչո՞ւ էր ուզում ինձ տեսնել, — հարցրեց
Քեթինը: — Առաջ նույնիսկ ամենավատ քամահաճությունների
պահին էլ նա ինձ ավելի շատ էր գուր գալիս, քան հիմա
ոգու այդ տարօրինակ վիճակում: Իսկուպես. այդ տեսակցու-
թյունը նրա համար ասես մի ծանր պարսականություն է. նա
այն կատարում է հարկադրաբար, վախենալով, որ հայրը
հանկարծ կարող է իրեն նախատել: Բայց ես չեմ գալիս նրա
համար, որ հաճույք պատճառեմ միստր Հիթքլիֆին՝ ինչ նպա-
տակի համար էլ նա պատժելու լինի Լինթընին: Թեև ուրախ
եմ, որ նրա առողջությունը ավելի բարվոք վիճակում է, բայց
ցավում եմ, որ նա դարձել է ավելի քիչ հաճելի և ավելի քիչ
է սիրում ինձ:

— Ուրեմն դուք գտնում եք, որ նրա առողջությունը ավե-
լի լա՞վ է, — ասացի ես:

— Այո, — պատասխանեց Քեթին, — դու զիտես, որ նա
միշտ էլ մաշվում, հյուծվում է անասելի տառապանքների
բովում: Նա այնքան էլ բարվոք վիճակում չէ, ինչպես խնդրում
է հայտնել հայրիկին, բայց, ըստ երևույթին, ավելի լավ է
զգում:

— Դրանում ձեզ հետ համաձայն չեմ, միսս Քեթի, —
ասացի ես, — ինձ յիշում է, թե նա շատ վատ վիճակում է:

Այստեղ Լինթընը, սարսափից շփոթված, քնից արթնացավ
և հարցրեց, թե որե՞նչ մեկը հո իր անունը չտվե՞ց:

— Ոչ, — ասաց Քեթինը: — Դու երևի, երազ տեսար:
Չեմ հասկանում, թե ինչպես ևս կարողանում առավոտյան
ժամին բաց օդում քնել:

— Ինձ թվաց, թե լսեցի հորս ձայնը, — հազիվ շնչաց
նա, նայելով մեր վերևում ցցված մռայլ լեռանը: — Հավա-
տացած ես, որ ոչ ոք չի խոսել:

— Միանգամայն,— պատասխանեց նրա չեռու աղշիկը,— միայն էս և էլլենը վիճում էինք քո առողջության մասին։ Դու իսկապե՞ս ավելի լավ ես, Լինթըն, քան էիր ձրմուռանը, երբ մենք բաժանվեցինք։ Նթե այդպես էլ է, համենայն դեպս, քո զգացմունքը դեպի ինձ, գիտեմ, բոլորովին չի խորացել, ասա, լա՞վ ես։

Լինթընի աչքերից արցունքներ հորվեցին, երբ պատասխանեց,— այո, այո, լավ եմ։

Նվ, այդուհանդերձ, կախարդվելով երևակայական ծայնից, նրա հայացքը թափառում, փնտրում էր խոսողին։

Քեթին վերկացավ։

— Այսօրվա համար բավական է, պետք է բաժանվենք,— ասաց նա։— Նվ չեմ թաքցնում, որ դառնորեն հիասթափված եմ մեր հանդիպումից, թեև այդ մասին ոչ ոքի չեմ ասի, բացի քեզանից, և դա ոչ նրա համար, որ ես սարսափում եմ Հիթքլիֆից։

— Կամա՞ր,— շշնջաց Լինթընը։— Ի սեր աստծո, կամա՞ր։ Նա գալիս է։— Նվ տղան բռնեց Քեթրինի թևից, ջանալով պահել նրան, բայց այդ լսելուն պես Քեթին շտապեց ազատվել և սուլոցով կանչեց Միննիին, որը շան պես հնազանդվեց։

— Ես այստեղ կլինեմ հաջորդ հինգշաբթի օրը,— բարձրաձայն ասաց Քեթին՝ ցատկելով թամբին։ Ցտեսություն։ Շուտ արա, էլլեն։

Նվ այսպես մենք մեկնեցինք։ Լինթընը հավիվ էր դիտակցում, որ մենք գնում ենք, շատ մտահոգված սպասում էր՝ ուր որ է հիմա հայրը կմոտենա։

Ճանապարհին Քեթրինի դժգոհությունը մեղմացավ և վերածվեց խղճահարության ու զղջման բարդ զգացումի, որին խառնվում էին աղոտ ու տագնապալից կասկածանքներ Լինթընի իրական դրություն՝ առողջության և սնույլին հանգամանքների մասին։ Ես բաժանում էի այդ կասկածանքները, թեև խորհուրդ էի տալիս շատ չխոսել, որովհետև երկրորդ ճանապարհորդությունը հնարավորություն կտա մեզ ավելի ճիշտ դատել ամեն ինչի մասին։

Իմ տերը մեզնից հաշվետվություն պահանջեց մեր արածների մասին. մենք ճիշտ ժամանակին նրան հաղորդեցինք

իր քրոջ տղայի հայտնած շնորհակալությունը. մնացածը Քեթին մի թեթև ջոշափեց, ես էլ շուգեցի մանրամասնորեն պատասխանել նրա հարցերին, որովհետև ինքս՝ էլ շատ չգիտեի, թե ինչը կարելի է թաքցնել, ինչը՝ հայտնել:

ԳԼՈՒԽ ՔՍԱՆՅՈԹԵՐՈՐԴ

Յոթ օրը աննկատելի անցավ, իր յուրաքանչյուր ընթացքով էդգար Լինթընի վիճակի մեջ մտցնելով արագ փոփոխություն: Քայքայումները, որոնք առաջ կատարվում էին ամիսներով, այժմ իրենց արշավը կատարում էին ժամ առ ժամ: Մենք ուրախությամբ կիսաբեհինք Քեթրինին, բայց նրա արթուն միտքը խաբեության շէր ենթարկվում: Գուշակելով դադանիքը, նա ընկնում էր սոսկալի կասկածանքների մեջ, որ աստիճանաբար հասունանում, վերածվում Լին համոզվածության:

Նա սիրտ չարեց, որ խոսի ճամփորդության մասին, երբ վրա հասավ հինգշաբթի օրը: Նրա փոխարեն ես ինքս հիշեցրի, թույլ տրվեց հրամայել, որ նա դրսում սպասի ինձ, որովհետև դրադարանը, որտեղ հայրն ամեն օր կարճ ժամանակով նրստում էր, քանի դեռ ի վիճակի էր նստելու, նրա անձնական սենյակը, դարձել էր Քեթիի ամբողջ աշխարհը: Աղջիկը ափսոսում էր յուրաքանչյուր բոպեի համար, որ չէր կարողանում հակվել հոր բարձի վրա կամ նստել նրա կողքին: Անքնությունից ու տխրությունից նրա դեմքը դարձավ դժգույն, և իմ տերը ուրախությամբ աղջկան բաց թողեց՝ շոյվելով այն մտքից, որ զբոսանքը նրա համար կլինի շրջապատի ու հասարակության երջանկաբեր փոփոխություն. հայրն իրեն սիրտիում էր այն հույսով, որ այժմ դուատրը իր մահից հետո բոլորովին միայնակ չի մնա:

Միստր էդգարին տիրեց մի սևեռուն միտք, որը ես գուշակեցի իր արած մի քանի դիտողություններից, միտք այն մասին, որ եթե քրոջ տղան արտաքինով նման է իրեն, նման կլինի և դատողությամբ, քանի որ Լինթընի նամակներում չկար նրա վատ բնավորությունը հաստատող որևէ մի նշան: Իսկ ես իմ ներելի թուլությամբ խուսափեցի սխալն ուղղել:

Ինքս ինձ հարցնում էի, թե ի՞նչ միտք ունի նրա վերջին լուպենները պղտորել տխուր տեղեկություններով, որոնք իր օգտին դարձնելը նա ոչ ուժ ուներ, ոչ էլ հնարավորություն։

Մենք մեր դեռսականքը հետաձգեցինք հետկեսօրյա ժամին. դա օգոստոսյան օրվա մի ոսկե ժամ էր, երբ լեռներից փչող քամու բերած օդն այնքան լի էր կյանքով, որ թվում էր, թե նա, ով շնչի այդ օդը, թեկուզև մեռնելիս լինի, կկենդանանա։

Քեթրինի դեմքի հետ նույն բանն էր կատարվում. բնատեսարանի հետ՝ ստվերներն ու արևի լույսը իրար հետևից արագորեն սահում էին նրա դեմքի վրայով, բայց ստվերներն ավելի երկար էին մնում, մինչդեռ արևի լույսն ավելի անցողիկ էր, և նրա խեղճ սրտիկը հանդիմանում էր նրան նույնիսկ հոգսերի այդպիսի կարճատև մոռացության համար։

Մենք հեռվից նկատեցինք նույն տեղում սպասող Լինթթընին, որ ընտրել էր անցյալ անգամ։ Իմ տիրուհին ձիուց իջավ և սասաց, որ վճռել է երկար շմնալ, այնպես որ ավելի լավ է՝ ես նստած մնամ թամբի վրա և պահեմ իր ձին, բայց ես չհամաձայնեցի. ոչ մի բռնի չէի ուզում աչքս հեռու պահել ինձ վստահված աղջկանից, ուստի միասին բարձրացանք ցախիներով պատած լանջնիվեր։

Այս անգամ տեր Լինթթընը մեզ ընդունեց ավելի մեծ ոգևորությամբ, թեև ոչ շատ բարձր և ուրախ տրամադրությամբ. նա հուզվում էր, բայց դա ավելի շատ նման էր վախի։

— Դու ուշ եկար, — խոսեց նա դժվարությամբ, դյուրազրգիռ տոնով։ — Հայրդ շատ է հիվանդ։ Կարծում էի, որ չես գա։

— Ինչո՞ւ չես ուզում անկեղծ լինել, — ճշաց Քեթրինը՝ կուլ տալով ողջույնը։ — Ինչո՞ւ միանգամից չես կարող ասել, որ դու ինձ չես ուզում տեսնել։ Տարօրինակ է, Լինթթըն, սա երկրորդ անգամն է, որ գիտավորյալ կանչում ես ինձ այստեղ, ըստ երևույթին, նրա համար, որ երկուսս էլ տանջվենք, և ուրիշ ոչինչ։

Լինթթընը դողաց և նայեց նրան չգիտես աղերսական, թե ամոթահար հայացքով, բայց նրա քեռու աղջիկը համբերություն չունեցավ, որ հանդուրժի այդպիսի առեղծվածային վարքագիծը։

— Այո, հայրս շատ հիվանդ է, — ասաց Քեթրինը, — ին-

չո՞ւ ինձ կանչեցիր նրա անկողնու մոտից: Ինչո՞ւ մեկի միջոցով շհայտնեցիր, որ զու ազատում ես ինձ իմ խոստումից, եթե չէիր կամենում, որ ես այն դրժեմ: Դե, խոսի՞ր: Բացատրություն եմ ուզում. դվարճանալու և կատակելու միտք չունեմ, ես չեմ կարող ստորանալ քո սեթևեթանքի առաջ:

— Սեթևեթա՞նք,— շշնջաց նա,— ո՞րն է իմ սեթևեթանքը: Ի սեր ասածո, Քեթրին, այդպես զայրալից մի նայիր: Արհամարհիր ինձ ինչքան ուղում ես, ևս անպետք, ողորմելի վախկոտի մեկն եմ, ինչքան ուղում ես արհամարհիր, բայց քո զայրույթի համար ևս ոչնչություն եմ: Ատի՛ր իմ հորը, իսկ ինձ՝ բավական է և արհամարհանքը:

— Հիմարություն,— ճշաց Քեթրինը, զայրացած:— Հիմա՛ր, տխմա՛ր տղա: Մի տես, նա դողում է. կարծես, ես իսկապես ուղում էի հարվածել նրան: Կարիք չկա խոսել արհամարհանքի մասին, կինթըն, այն ինքնաբուխ կերպով առաջանում է յուրաքանչյուրիս մեջ. կարող ես ուրախանալ: Գնա՛: Իս գնում եմ տուն. հիմարություն է քեզ բուխարուց պոկել և ձևացնել՝ իբր մենք... ուղում ենք... հա, ի՞նչ ենք մենք քեզ հետ ուղում: Փէշս մի բռնիր. եթե քեզ խղճացի արտասվելուդ ու շատ երկշոտ տեսք ունենալուդ համար, զու պիտք է արհամարհանքով մերժել իմ խղճահարությունը: Էլլեն, բացատրիր նրան, թե ինչ մոթալի վարքագիծ ունի նա: Վերկաց, մի նմանվիր խղճուկ սողունի, մի ստորաշրուքեզ:

Աչքերից զլորվող արցունքներով և տառապալից դեմքով կինթընը իր անդոր մարմնով փովեց դեանին. թվում էր, թե սոսկալի վախի դուռն էր ցնցում նրան:

— Օ՛հ,— հեկեկում էր նա,— էլ չե՛մ կարող տանել այդ: Քեթրին, Քեթրին, ես էլ եմ դավաճան և չե՛մ համարձակվում ասել քեզ: Բայց եթե ինձ լքես, ես կկործանվե՛մ: Միբելի Քեթրին, իմ կյանքը քո ձեռքին է. ասում էիր, որ սիրում ես ինձ, իսկ եթե սիրում ես, դա քեզ չի վնասի: Ուրեմն դու չես պնա, չե՞, բարի՛, անուշի՛կ, լա՛վ Քեթրին: Եվ գուցե, համաձայնես... նա թույլ կտա ինձ մեռնել քո կողքին:

Իմ ջահել տիրուհին՝ տեսնելով նրա անհուն կարոտը, հակվեց, որ բարձրացնի նրան: Ներողամիտ քնքշության հին

զգացումը... հաղթահարեց վրդովմունքը, տիրուհիս խորապես հուղվեց ու անհանգստացավ:

— Ինչի՞ն համաձայնեմ,— հարցրեց Քեթին:— Մնա՞լ, Բացատրիր ինձ այդ տարօրինակ խոսքերի իմաստը, և ես կհամաձայնեմ: Դու ինքդ հակասում ես քեզ և շփոթեցնում ինձ: Հանգիստ ու անկեղծ եղիր և միանգամից խոստովանիր այն ամենը, ինչ կուտակված է քո սրտում: Դու չէիր ուզենա վնասել ինձ, Լինթըն, այնպես չէ՞: Ոչ մի թշնամու թույլ չէիր տա, որ ինձ շարիք պատճառի, եթե կարողանայիր այդ բանը կանխել: Ես համոզված եմ, որ զու վախկոտ ես, երբ զործն անձամբ քեզ է վերաբերում, բայց երկշտությամբ չես դավաճանի քո լավագույն բարեկամին:

— Բայց հայրս ինձ սպառնում էր,— շնչասպառ արտաբերեց պատանին՝ սեղմելով իր բարակ մատները,— և ես նրանից սարսափում եմ... վախենում եմ նրանից: Չե՞մ համարձակվում ասել:

— Դե լա՛վ,— արհամարհական կարեկցությամբ ասաց Քեթրինը. պահիր քո զաղտնիքները, ես վախեցողներից չեմ. փրկիր քեզ, ես չեմ սարսափում:

Աղջկա մեծահոգությունը արցունքներ առաջացրեց՝ Լինթընը լալիս էր հեծկտալով, համբուրելով իրեն բռնած նրա ձեռքերը և, այդուհանդերձ, չկարողացավ քաջություն դրսևորել, որ խոսի:

Ես մտածում էի, թե այստեղ ինչ զաղտնիք կարող էր լինել և վճռեցի, որ իմ բարի կամքով Քեթրինը երբեք չպետք է տանջվի ի սեր Լինթընի կամ որևէ այլ մեկի, երբ շրջյուն լսեցի ցախու թփերի մեջ, բարձրացրի հայացքս և համարյա կողքներիս տեսա միստր Հիթքլիֆին՝ Դարավանդից իջնելիս: Նա որդուն ու Քեթրինին շնայեց, թեև նրանք այնքան մոտ էին, որ նա չէր կարող չսեսլ Լինթընի հեկեկոցը. նա կանչեց ինձ համարյա բարեկամական տոնով, որով ոչ մեկին չէր դիմի և որի անկեղծությանը ակամայից չէի կարող չկասկածել, ասաց.

— Ձեզ իմ տան մոտ տեսնելը ինչ-որ բան նշանակում է, նեղի: Ազարակատանը ինչպե՞ս են, Պատմիր: Լուրեր են պտտվում,— ավելացրեց կամացուկ,— որ էդգար Լինթընը

մահվան մահիճում է. դուցե մարդիկ չափազանցնո՞ւմ են նրա հիվանդությունը:

— Այո, իմ տերը մեռնում է,— պատասխանեցի ես,— դա միանգամայն ճիշտ է: Նրա մահը մեզ բոլորիս համար դժբախտություն կլինի, բայց իր համար կլինի երջանիկ փրկություն:

— Ինչքա՞ն կձգձգվի, ի՞նչ ես կարծում,— հարցրեց Հիթթը:

— Զգիտեմ,— ասացի ես:

— Որովհետեւ,— շարունակեց նա, նայելով իր հայացքի առաջ անշարժ նստած երկու ջահելներին (Լինթընը ասես չէր համարձակվում շարժվել կամ դուխը բարձրացնել, իսկ Քեթրինը չէր կարողանում շարժվել Լինթընի պատճառով), որովհետեւ այդ տղան, կարծես, վճռել է տապալել իմ գործը. ես ջնորհակալ կլինեի նրա քեռուց, եթե շտապեր տղայից առաջ մեռնել: Էհհ: Վաղո՞ւց է իմ շան ձագը սկսել այս խաղը: Ծա նրան մի փոքր սովորեցրի, թե ինչպես պետք է թնդթընգալ. ընդհանրապես նա գո՞հ է միսս Լինթընից:

— Գո՞հ: Ոչ, երևում է, որ շատ է համակված վշտով,— պատասխանեցի ես:— Որ նայում ես վրան, մտածում ես, այսպիսի մեկին սիրելիի հետ բլուրները զբոսանքի ուղարկելու փոխարեն, ավելի լավ կլինի պառկեցնել անկողնում և բժիշկ կանչել:

— Կպառկեցնենք մի երկու օրվա մեջ,— փնթփնթաց Հիթթը:— Բայց նախ վերկաց, Լինթըն: Դե՛, վերկաց,— ասաց նա:— Մի սողա դետին, անմիջապես վերկաց:

Լինթընն անզոր վախից շարունակում էր փռված մնալ հանկարծական նոպայի մեջ, որ, ըստ երևույթին, առաջացել էր հոր հայացքի ներքո. ուրիշ ոչինչ չէր եղել, որ կարողանար առաջացնել այդպիսի ստորացում: Նա փորձում էր ենթարկվել, սակայն նրա թույլ ուժերը ժամանակավորապես լքել էին իրեն, և նա նորից տնքալով ընկնում էր մեջքի վրա:

Միստր Հիթթը մոտեցավ և, բարձրացնելով, հենեց նրան ճիմահողով ծածկված խորշին:

— Տե՛ս,— ասաց նա, սանձահարելով իր վայրագությունը,— ես կբարկանամ, և եթե դու շտիրապետես քո այդ ողորմելի սրտին... Գրո՞ղը տանի: Անմիջապես վերկաց:

— Վեր կկենամ, հայրիկ,— հնալուվ արտաբերեց նա:— Միայն թող ինձ, այլապես ես կուշաթափվեմ: Ամեն ինչ արել եմ այնպես, ինչպես դու կամենում էիր. համոզված եմ: Քեթրինը քեզ կասի, որ ես... որ ես... ուրախ եմ եղել: Ահ, բռնիր ինձ, Քեթրին, ձեռքդ տուր:

— Հենվիր ինձ վրա,— ասաց հայրը,— և ոտքի կանգնիր: Այդպե՛ս: Այժմ բռնիր Քեթրինի թևը... շատ լավ, նայիր նրան: Դուք, երեխի, կկարծեք, որ ես սատանա եմ, միաս լինե՛քն, եթե աղայի մեջ առաջացնում եմ այդպիսի սարսափ: Բարի եղեք, տարեք նրան տուն, կտանեք, չէ՞: Նա սկսում է գողալ, երբ դիպչում եմ իրեն:

— Լինթըն, սիրելի՛ս,— շնչաց Քեթրինը,— ես չեմ կարող դալ Մոլեգին հողմերի դարավանդ... հայրս արգելել է... հայրիկդ քեզ ոչինչ չի անի, ինչո՞ւ ես այդպես վախենում:

— Ես չեմ կարող այդ տունը մտնել,— պատասխանեց Լինթընը:— Չեմ կարող առանց քեզ տուն մտնել:

— Կանգնիր,— բղավեց հայրը:— Հարգենք Քեթրինի որդիական զգացմունքները: Նեյի, ներս տար նրան, իսկ ես անհապաղ կհետևեմ բժշկին վերաբերող ձեր խորհրդին:

— Եվ լավ կանեք,— պատասխանեցի ես:— Բայց ես պետք է մնամ իմ տիրուհու մոտ: Ձեր որդով զբաղվելը իմ գործը չէ:

— Դու շատ կտրուկ ես,— ասաց Հիթքլիֆը,— ես գիտեմ այդ. բայց դու ինձ կստիպես կսմթել աղային, որ նրա ճիճվոցը կարեկցություն առաջացնի քո մեջ: Դե, հերոս, կգնա՞ս տուն, եթե ես քեզ տանեմ:

Նա մի անգամ ես մոտեցավ և ձեռքերեց, իբր ուզում է բռնել տկար պատանուն. բայց հետ քաշվելով, Լինթընը կառչեց քեռու աղջկանից և մերժում թույլ չտվող մոլեգին հաստատակամությամբ աղաչեց, որ Քեթրինը տանի:

Որքան էլ որ հավանություն չէի տալիս, բայց ես չհամարձակվեցի աղջկան խանդարել. և, իրոք, ինքը ինչպե՞ս կարող էր մերժել նրան: Թե ինչն էր նրան այդպիսի վախ ներշնչում, մենք չէինք կարող իմանալ, բայց պարզ էր, որ աղայի ուժերը վախից շքացել էին, իսկ եթե նրան ավելի ևս վախեցնես, ցնցումից կարող է զրկվել դատողությունից:

Հասանք տան շեմքին. Քեթրինը մտավ ներս, իսկ ես

կանդնած օպաստում էի, մինչև որ նա հիվանդին տանի մի բաղկաթոռի մօտ՝ կարծելով, որ նա իսկույն կգա, երբ միտար Հիթքլիֆը հրելով ինձ, բացականչեց.

— Իմ տունը հո ժանտախտով վարակված չէ, Նեյլի, այսօր ես ուզում եմ հյուրասեր լինել: Նստիր և թույլ տուր, որ դուք ծածկեմ:

Նա ծածկեց ու կողպեց դուռը: Ես վեր թռա տեղիցս:
— Դուք տուն չեք գնա, մինչև որ թեյ չիմեք, — ավելացրեց նա: — Ես տանը մենակ եմ: Հերթընդ փնասունները տարել է Լիիս, իսկ Զիլլահն ու Ջոզեֆը գնացել են ղրոսնելու: Եվ թեպետ ես սովոր եմ մենության, դեմ չէի լինի ժամանակ անցկացնել հետաքրքիր ընկերակցության մեջ, եթե այդ հնարավորությունը կա: Միսս Լինթըն, նստեք սղաշի կողքին: Տալիս եմ ձեզ այն, ինչ ունեմ. հաղիվ թե արժե այդ նվերը ընդունել, բայց ես ուրիշ բան չունեմ, որ առաջարկեմ: Խոսքս Լինթընի մասին է: Եվ ի՞նչ զարմացած հայացքով է նա նայում ինձ: Տարօրինակ է, ինչպես եմ կատաղում, երբ որևէ մեկը վախենում է ինձնից: Եթե ծնված լինեի մի երկրում, որտեղ օրենքները այնքան խիստ չեն և ճաշակներն էլ այնքան նուրբ չեն, ես այդ երկուսին կենթարկեի կենդանահերձման, որպես երեկոյան գլխարկություն:

Նա հառաչեց, իսկեց սեղանին, հայհոյեց:

— Դժոխքը վկա՝ ասում եմ նրանց:

— Ես ձեզնից չեմ վախենում, — գոչեց Քեթրինը, որը չէր լսել նրա ասածի վերջին մասը:

Նա առաջ եկավ. սև աչքերը վառվում էին կրքոտությունով ու վճռականությամբ:

— Տվեք բանալին. ես պահանջում եմ, — առաց նա: — Ես չէի խմի և չէի ուտի այս տանը, նույնիսկ եթե քաղցից մեռնեի:

Բանալին ձեռքի մեջ սեղմելով, Հիթքլիֆը բռնեց զրնց սեղանին: Քեթրինի համարձակությունից մի փոքր զարմացած՝ նայեց նրան, կամ դույցի նրա ձայնն ու հայացքը իրեն հիշեցրին այն անձնավորությանը, ումից նա ժառանգել էր այդ:

Քեթրինը ճանկեց բանալին և կիսով չափ դուրս քաշեց նրա կիսաբաց մատներով, բայց Քեթրինի արածը Հիթքլիֆին

վերադարձրեց ներկային. նա արագորեն ուղղեց իր սխալը։
— Քեթրին Լինթըն,— ասաց նա,— բաց թողեք, այլապես
ես մի հարվածով ձեզ գետին կտապալեմ. իսկ դա կխեղա-
գարեցնի միսիս Դինին։

Հաշվի չառնելով այդ նախազգուշացումը, Քեթրին նորից
բռնեց նրա ձեռքը, որի մեջ սեղմած պահում էր բանալին։

— Մենք կգնանք,— կրկնում էր նա ճիգ ու ջանք թափե-
լով, որպեսզի ստիպի Հիթքլիֆին թուլացնել իր երկաթե
մկանները. համոզվելով, որ իր եղունգներով ոչինչ անել չի
կարող, նա գործի դրեց սուր ատամները։

Հիթքլիֆը հայացքն ուղղեց ինձ վրա և մի պահ զսպեց
ինձ միջամտելուց։ Քեթրինը խիստ զբաղված լինելով նրա
մատներով, չէր նայում դեմքին։ Հիթքլիֆը հանկարծ բաց
արեց մատները և զիջեց վեճի առարկան. բայց աղջկան չհա-
ջողվեց տիրել բանալուն, երբ ազատված ձեռքով նա բռնեց
Քեթրին և կռացրեց իր ծնկին, մյուս ձեռքով սկսեց մեկ այս,
մեկ այն կողմից նրա գլխին հասցնել սարսափելի հարված-
ներ, որոնցից յուրաքանչյուրը բավական կլիներ իրագործելու
իր տված սպառնալիքը, եթե ծեծվողը կարողանար վայր
ընկնել։

Այդ դիվային բռնությունը տեսնելով՝ ցասումից կատաղած
ես նետվեցի նրա վրա։

— Սրիկայի՜ մեկը,— գոռացի,— ստո՛ր արարած։
Նվ կրծքիս բավական եղավ մի թեթև հարված, որպեսզի
լռեցնեի ինձ. ես գեր եմ և շուտ շնչահատ եմ լինում. եթե
դրան ավելացնենք և կատաղությունը՝ ես երեքացի, զուխս
պտույտ եկավ, և ուր որ էր շնչասպառ կլինեի կամ արյան
անոթ կայլոթեր։

Պատկերը մի ակնթարթում փոխվեց. ազատված Քեթրինը
ձեռքերը սեղմեց քունքերին և նայում էր այնպես, ասես հա-
մոզված չէր, որ ականջները տեղում են։ Նա զողում էր եղեգ-
նի պես, և խեղճ աղջիկը բոլորովին շփոթված հենվեց սե-
ղանին։

— Ինչպես տեսնում եք, ես կարողանում եմ պատժել
լրեխաներին,— մոայլ տեսքով ասաց սրիկան՝ հակվելով,
որ վերցնի հատակին ընկած բանալին։— Այժմ գնացեք Լին-
թընի մոտ, ինչպես ասացի, և մի կուշտ լաց եղեք։ Վաղը ես
328

կդառնամ ձեր հայրը, իսկ մի քանի օրից հետո դուք ուրիշ հայր չեք ունենա, այնպես որ դուք դեռ շատ արցունք կթափեք. դուք կարող եք դիմանալ, թույլերից չեք. դրա համը կառնեք ամեն օր, եթե թեկուզե մեկ անգամ ձեր աչքերում նկատեմ այդ դիմային շարունակությունը:

Քեթին նետվեց ոչ թե Լինթընի կողմը, այլ դեպի ինձ, ծնկի եկավ ոտքերիս մոտ, վառվող այտը դրեց ծնկիս և սկսեց բարձրաձայն արտասովել: Նրա հորաքրոջ տղան մկան պես սուսուկիւս կուշ էր եկել բազմոցի անկյունում, և, կարծես, շնորհավորում էր իրեն, որ պատժվեց ոչ թե ինքը, այլ մեկ ուրիշը:

Միստր Հիթքլիֆը, տեսնելով, որ մենք բոլորս շփոթված ենք, վերկացավ և սկսեց թեյ պատրաստել: Բաժակներն ու լոճակները դրեց սեղանին: Մի բաժակ լցրեց և տվեց ինձ:

— Վերացրու դրանց զայրույթը և լցրու այդ խելագարների բաժակները, — ասաց նա: — Թեյը թունավորված չէ, թեև պատրաստված է իմ ձեռքով. իսկ ես գնամ, տեսնեմ, որտե՞ղ են ձեր ձիերը:

Երբ նա դնաց, մեր առաջին միտքը եղավ մի ելք գտնել և դուրս գալ: Փորձեցինք խոհանոցի դուռը, բայց այն կողպած էր դրսի կողմից. նայեցինք լուսամուտներին՝ շատ նեղ էին, նույնիսկ Քեթիի նիհարիկ մարմնի համար:

— Տեր Լինթըն, — ճշացի ես՝ տեսնելով, որ մենք պարզապես բանտարկված ենք: — Դուք գիտեք, թե ինչի հետևից է ընկել այդ սատանան՝ ձեր հայրը, դուք մեզ ամեն ինչ — կհայտնեք, այլապես ես կապտակեմ ձեզ այնպես, ինչպես նա ապտակեց ձեր քեռու աղջկան:

— Այո, Լինթըն, դու պետք է հայտնես, — ասաց Քեթրինը: — Ես ի սեր քեզ եկա, և ապերախտություն կլինի, եթե չարակամորեն հրաժարվես:

— Թեյ տուր ինձ, ծարավ եմ, և այն ժամանակ ամեն ինչ կպատմեմ, — պատասխանեց նա: — Միսիս Դին, մի կողմ քաշվեք: Ինձ դուր չի գալիս, երբ դուք կանգնում եք իմ գլխավերև: Քեթրին, արցունքդ կաթեց բաժակիս մեջ: Չեմ խմի: Մի ուրիշը լցրու:

Քեթրինը նրան մոտեցրեց մի ուրիշ բաժակ և սրբեց իր

դեմքը: Այդ թշվառականի հանդարտութունը զգվեցնում էր ինձ այժմ, երբ նա այլևս վախենալու բան չուներ: Դաշտում նրա արտահայտած տագնապը հանդարտվեց, հենց որ մտանք Մուլեգին հողմերի դարավանդ. ևս հասկացա, որ նա սարսուփում էր արթնացնել հոր կատաղի ցասումը, եթե չկարողանար մեզ այստեղ բերել. և այժմ, երբ այդ բանը կատարված չէր, նրա համար անմիջական վտանգն անցել էր:

— Հայրս ուզում է, որ մենք ամուսնանանք, — շարունակում էր նա՝ կում անելով բաժակից: — Բայց նա դիտի՝ քեռին հիմա մեզ թույլ չի տա ամուսնանալ և վախենում է, որ մեռնեմ, եթե ձգձգենք: Ուստի դուք պետք է այստեղ գիշե-

րեք, իսկ առավոտյան մեղ կամուսնացնեն. և եթե դուք հորս ցանկությունը կատարեք, հաջորդ օրը կվերադառնաք տուն՝ ձեզ հետ տանելով նաև ինձ:

— Տանի իր հետ նաև քեզ, ողորմելի՜ փոխակերպուկ՝,— գոռացի ես:— Ամուսնանա՛ս: Բայց այդ մարդը ցնդել է կամ մեզ է հիմարի տեղ դնում: Եվ մի՞թե դուք երևակայում եք, որ գեղեցիկ երիտասարդ լեդին՝ այդ առողջ ու ուրախ աղջիկը, իր բախտը կկապի ձեզ նման մի կիսամեռ կապիկի հետ: Եվ դուք հույս եք փայփայում, որ մի ուրեք աղջիկ, թողնենք Քեթրին Լինթընին, կհամաձայնի ընտրել ձեզ որպես ամուսի՞ն: Ձեզ պետք է քոթակել այն բանի համար, որ ձեր ստոր նվոցներով մեզ հրապուրեցիք և բերիք այստեղ, և... այդպես ապուշ-ապուշ մի նայեք ինձ, ևս մեծ ցանկություն ունեմ, որ մի լավ դնքստեմ ձեզ ձեր ստոր դավաճանության և հիմար ինքնահավանության համար:

Ես իսկապես նրան մի քիչ թափ տվեցի, բայց դա առաջացրեց հազի նոպա, և նա, ըստ սովորության, սկսեց տնքտնքալ ու արտասվել, իսկ Քեթրինը սկսեց ինձ հանդիմանել:

— Ամբողջ գիշեր մնալ այստե՞ղ: Ո՛չ մի դեպքում,— ասաց նա՝ զգուշությամբ շուրջը նայելով:— Էլլեն, ևս կվառեմ այս դուռը, բայց դուրս կգնամ այստեղից:

Եվ նա անմիջապես ձեռնամուխ կլինե՛ր իրականացնել իր սպառնալիքը, եթե Լինթընը նորից չվախենար իր թանկարժեք անձի համար: Նա երկու թույլ ձեռքերով գրկեց Քեթրինին, արտասվելով.

— Դու շե՞ս ուզում ընդունել ու փրկել ինձ. շե՞ս կամենում, որ ևս զամ Լեզարակատուն: Ո՛հ, սիրելի Քեթրին, դու չպետք է գնաս և լքես ինձ. դու պ ե տ ք է ենթարկվես իմ հորը, պետք է ենթարկվես:

— Ես պետք է իմ հորը ենթարկվեմ,— պատասխանեց Քեթրին,— և ազատեմ նրան տառապալից սպասումից: Մնա՛լ այստեղ ամբողջ գիշեր: Ի՞նչ կմտածի նա իմ մասին. հիմա

¹ Անգլիական ժողովրդական հերիաթներում հաճախ պատմվում է, թե ինչպես էլֆերը առևանգված երեխային թաքուն փոխարինում են անճուրի էլֆով:

կրնկնի մտահոգության մեջ: Պետք է տնից դուրս գալու մի
ևլք գտնել, այլապես ես կայրեմ այն: Հանգստացի՛ր: Քեզ
ոչ մի վտանգ չի սպառնում, բայց եթե խանգարես ինձ...
Լինթըն, ես հորս ավելի շատ եմ սիրում, քան քեզ:

Հիթբլիֆի զայրույթի մահացու սարսափը տղային վերա-
դարձրեց նրա երկշոտ ճարտասանությունը: Քեթրինը քիչ
էր մնացել խելագարվեր նրա պատճառով. այդուհանդերձ,
պնդում էր, որ պետք է զնա տուն և իր հերթին սկսեց աղեր-
սել, համոզել տղային, որ զսպի իր ինքնասեր տառապանքը:

Մինչ նրանք վիճում էին այդ ձևով, մեր բանտապահը
վերադարձավ:

— Ձեր ձիերը փախել են,— ասաց նա,— և... հը, ինչ
կա, Լինթըն, նորի՞ց թնդթնդոցդ բռնեց: Քեթրինը ի՞նչ է արել
քեզ: Վերկաց, բարի գիշեր ասա... և՛ անկողի՛ն: Մեկ-երկու
ամիս հետո, տղաս, դու ի վիճակի կլինես ուժեղ ձեռքով
փոխհատուցել նրան իր այժմյան բռնություն համար: Դու
ծարավի ես իսկական սիրո, մի՞թե այդպես չէ. էլ աշխար-
հում քեզ ոչինչ հարկավոր չէ... և Քեթրին Լինթընը կամուս-
նանա՞ քեզ հետ: Դե, շուտ անկողին: Զիլահը գիշերը չի լի-
նելու, ինքդ պետք է հանվես: Դե՛, դե՛, առանց նվնվոցների:
Անցիր քո սենյակը, ես քեզ չեմ մոտենա, կարող ես չվա-
խենալ: Բարեբախտաբար դու բավական հաջող էիր գոր-
ծում: Մնացածը ես վերցնում եմ ինձ վրա:

Խոսելիս՝ դուռը բռնած բաց էր պահում, որ տղան կա-
րողանա: Անցնել. Լինթընը ճիշտ սպանիել շան պես արա-
գորեն սողոսկեց՝ կասկածելով, որ շեմքին կանգնած մարդը
պատրաստվում է կոպտորեն հարվածել իրեն:

Նորից չիկաց դռան բանալին: Հիթբլիֆը մոտեցավ բու-
խարուն, որի մոտ լռելյայն կանգնած էինք մենք՝ իմ տիրու-
հին ու ես: Քեթրինը նայեց և բնազդորեն ձեռքը տարավ այ-
տին՝ Հիթբլիֆի մոտիկությունը կենդանացրեց ցավի զգա-
ցումը: Ոչ ոք չէր կարող չմռայլվել, նկատելով երեսայական
այդ շարժումը, բայց նա հայհոյեց ու փնթփնթաց.

— Օհ, դուք ինձնից չե՞ք վախենում: Կարողանում էիք
լ: Վ թաքցնել ձեր արիությունը. դուք, գրողը տանի, քավա-
կ: Նի՛ն երկշոտ տեսք ունեք:

— Այժմ ես վախենում եմ ձեզնից,— պատասխանեց Քեթ-

րինը, — որովհետեւ եթե այստեղ մնամ, դա մեծ վիշտ կ'աւարտ-
ճառի հայրիկին, բայց ես ինչպե՞ս կարող եմ վիշտ պատ-
ճառել նրան, երբ նա... երբ նա..., միտար Հիթքլիֆ, բաց քո-
ղեֆ, տուն գնամ, խոստանում եմ ամուսնանալ Լինթընի հետ:
Հայրս կտա իր համաձայնութիւնը, ես սիրում եմ նրան:
Ինչո՞ւ եք ուզում ստիպել ինձ անել այն, ինչ պատրաստ եմ
անել իմ բարի կամքով:

— Թող միայն համարձակվի ստիպել, — գոռացի ես: —
Մեր երկրում օրենք գոյութիւն ունի, այն դեռ կա, փառք
աստծո. թեև ապրում ենք մի խուլ վայրում: Այո, այդպիսի
գործի համար հարազատ որդու մասին անգամ կհայտնեի
իշխանութիւններին. դա հանցագործութիւն է, դրա համար
քահանայի գլուխը չեն շոյի:

— Լռե՛լ, — բղավեց սրիկան: — Գրողը տանի քեզ քո
գոռգոռոցի հետ միասին: Չեմ կամենում, որ դու խոսես:
Միսս Լինթըն, ինձ համար շատ հաճելի է, որ ձեր հայրը
ողորմելի վիճակի մեջ է, ուրախութիւնից այսօր քոնս չի
տանի: Դուք չէիք կարող մի ավելի լավ միջոց գտնել ստի-
պելու ինձ՝ մի օր եւ ձեզ պահել իմ տան տանիքի տակ, քան
հաղորդել, որ դա կհանգեցնի այդպիսի հետեւանքների: Իսկ
ինչ վերաբերում է ձեր խոստումին՝ ամուսնանալ Լինթընի
հետ, ապա ես միջոցների ձեռք կառնեմ, որ դուք կատարեք
ձեր խոստումը. ձեզ դուրս չեն թողնի այստեղից, մինչև ձեր
տված խոստումը չկատարեք:

— Այդ դեպքում էլլենին ուղարկեք հայտնելու, որ ես
ողջ եւ առողջ եմ, — ճշաց Քեթրինը, դառնորեն արտասովե-
լով: — Կամ էլ պսակեք մեզ անմիջապէս: Խեղճ հայրիկ...
էլլեն, նա կկարծի, որ մենք կորել ենք: Ասա, ի՞նչ անենք:

— Ոչ, երբեք: Նա կկարծի, որ դուք ձանձրացել եք նրան
խնամելուց, փախել եք, որ մի փոքր զվարճանաք, — ասաց
Հիթքլիֆը: — Դուք չեք կարող ժխտել, որ դուք իմ տուն մտաք
ձեր սեփական ցանկութեամբ՝ հակառակ նրա հրամանների:
Եվ միանգամայն բնակսն է, որ ձեր հասակում փնտրում եք
զվարճութիւն. դուք ձանձրացել եք մի հիվանդի խնամելուց,
որ ընդամենը ձեր հայրն է: Քեթրին, նրա ամենաերջանիկ
օրերն անցան, գնացին, երբ դուք լույս աշխարհ եկաք: Նա
ձեզ անիծում էր եւ, կարծում եմ, այն բանի համար, որ դուք

ծնվեցիք (համեմայն դեպս, ես էլ էի անիծում): Եվ ճիշտ կլինի, եթե թողնելով այս աշխարհը՝ նա նորից սկսի ձեզ նղովել: Ես էլ նրա հետ միասին: Ես ձեզ չեմ սիրում: Եվ ինչպե՞ս կարող եմ սիրել: Թողեք լացը: Ենթադրում եմ, որ այսուհետ դա կլինի ձեր հիմնական զբաղմունքը, եթե լինթրնը չփոխհատուցի ձեզ այլ կորուստների համար. ձեր հեռատես ծնողը, երևի երևակայում է, որ իմ տղան ընդունակ է այդ բանին: Նրա նամակները իր խորհուրդներով ու սփոփանքներով չափազանց զվարճացնում էին ինձ: Իր վերջին նամակում իմ գոհարին խորհուրդ է տալիս հոգատար լինել իր թանկարժեք աղջկա նկատմամբ, և սիրալիր լինել հետը, ե՞րբ տիրանա նրան: Հոգատար և սիրալիր. բա սա հայրական հոգատարությունն չէ՞: Բայց հոգատարությունն ու սիրալիրությունը հարկավոր են հենց իրեն՝ լինթրնին: Տղաս շատ լավ կսրողանում է փոքրիկ բռնակալ լինել. ինչքան ասես կտանջի կատուններին մի պայմանով, որ նրանց ատամները քաշած և եղունդները կտրած լինեն: Նրա քեռուն դուք կարող եք պատմել սքանչելի պատմություններ տղայի բարության մասին, երբ վերադառնաք տուն, հավատացնում եմ ձեզ:

— Այ դա դուք ճիշտ եք ասում,— ասացի ես:— Բացատրեք Քեթրինին ձեր որդու բնավորությունը: Յույց տվե՞ր, թե լինթրնը ինչո՞վ է նման ձեզ և այն ժամանակ, լիահույս եմ, միսս Քեթրինը, այդ օձի հետ ամուսնանալուց առաջ, երկու անգամ կմտածի:

— Այժմ հարկավոր չէ, որ ես խոսեմ նրա հաճելի հատկությունների մասին,— պատասխանեց նա:— Որովհետև Քեթրինը կամ պետք է ամուսնանա նրա հետ, կամ էլ քեզ հետ միասին կալանավորված կմնա այստեղ, մինչև որ քո տերը մեռնի: Ես կսրող եմ երկուսիդ էլ միանգամայն զաղտնի, փակի տակ պահել այստեղ: Եթե կասկածում ես, օգնիր, որ հետ վերցնի իր խոսքը, այն ժամանակ դու առիթ կունենաս համոզվելու դրանում:

— Խոսքս հետ չեմ վերցնի,— ասաց Քեթրինը:— Ես կամուսնանամ լինթրնի հետ հենց այս պահին, եթե դրանից հետո ինձ թույլ տրվի վերադառնալ Կեռնեխների ազարակատուն: Միստր Հիթքլիֆ, դուք դաժան մարդ եք, բայց չա-

րագործ չէք, դուք պարզապէս չեք ուզենա շարությամբ ան-
ուղղելի կերպով խորտակել իմ երջանկությունը: Եթե հայրս
մտածի, որ ես դիտմամբ եմ լքել իրեն, և եթե մեռնի մինչև
իմ վերադարձը, ապա ինչպե՞ս կարող եմ ապրել դրանից
հետո: Ես այլևս լաց չեմ լինում, բայց ուզում եմ շոքել ձեր
ծնկների մոտ, տեղից չեմ վերկենա և աչքերս ձեր դեմքից
չեմ կտրի, մինչև որ շնայեք ինձ: Ոչ, մի շրջվեք, խնդրում
եմ, նայեք: Դուք չեք տեսնի ձեզ զղայնացնող որևէ բան: Ես
ձեր հանդեպ ատելություն չունեմ: Ձեմ բարկանում, որ ինձ
հարվածեցիք: Մի՞թե դուք ձեր կյանքում որևէ մեկին երբեք
չեք սիրել, քեռի, երբե՞ք: Ահ, դուք պետք է գեթ մեկ անգամ
նայեք ինձ. ես այնքան դժբախտ եմ, որ չեք կարող չկարեկ-
ցել և չխղճալ ինձ:

— Հետ քաշեք ձեր կաշուն մատները և կորեք գնացեք,
թե չէ քացով կտամ,— գոռաց Հիթքլիֆը՝ կոպտորեն հրելով
նրան:— Ես կգերադասեմ, որ օձը փաթաթվի ինձ: Գրողը
տանի, ինչպե՞ս կարող եք քծնել իմ առաջ: Ես զղվում եմ
ձեզնից:

Նա թոթվեց ուսերը, ցնցվեց, ասես նրա մարմնով իսկա-
պէս նողկանքի դող անցավ, թափով հենվեց աթոռին, մինչ
ես վեր թռա, բաց արի բերանս, որպեսզի հանդիմանություն-
ների հեղեղ թափեմ զլիսին, բայց առաջին նախադասությունը
դեռ չավարտած, ինձ կտրեցին՝ սպառնալով, որ եթե մի կես
խոսք էլ ասեմ, ինձ կփակեն կից սենյակում:

Աղջամուղջն արդեն իջնում էր: Պարտեզի դարպասի մոտ
ձայներ լսեցինք: Մեր տերը անմիջապէս շտապեց դուրս.
նա զլուխը շէր կորցնում, իսկ մենք ասես խելագարված լի-
նեինք: Խոսակցությունը շարունակվեց երկու-երեք րոպե,
ապա տանտերը վերադարձավ միայնակ:

— Ինձ թվաց, թե դա ձեր քեռու տղան՝ Հերթլենն է,—
տեսցի ես, դիմելով Քեթրինին:— Լուվ կլինեք, եթե նա գար:
Ո՞վ գիտի, գուցե, անցնի մեր կողմը:

— Դրանք ծառաներից երեքն էին, որ Ագարակատնից
ուղարկված էին ձեզ որոնելու,— ասաց Հիթքլիֆը ինձ լսելուց
հետո:— Դու պետք է միայն լուսամուտը բաց անեիր ու
կանչեիր, բայց կարող եմ երգվել՝ աղջիկը ուրախ է, որ դու

այդ քայլին շղիմեցիր: Նա ուրախ է, որ հարկադրված է մնալ, հավատացած եմ:

Իմանալով, թե ինչ հնարավորութուն ձեռքից բաց թողեցինք, մենք երկուսս էլ անզուսպ անձնատուր եղանք մեր վշտին: Հիթքլիֆը թույլ տվեց մեզ լաց լինել մինչև գիշերվա ինը, հետո հրամայեց խոհանոցի միջով բարձրանալ վերև՝ Զիլահի սենյակը. ես շնչացի իմ ջահել տիրուհուն, որ հնթարկվի, գուցե մեզ հաջողվի այդտեղի լուսամուտից դուրս սողալ կամ էլ բարձրանալ ձեղնահարկ և փոքր լուսամուտից դուրս գալ կտուրը:

Սակայն լուսամուտը ներքևինի պես նեղ էր. չփորձեցինք դուրս գալ ձեղնահարկի սանդուղք, որովհետև մեզ վերստին փակեցին:

Երկուսս էլ ամբողջ գիշեր չպառկեցինք. Քեթրինը լուսամուտի մոտ նստած, անհամբերությամբ սպասում էր լուսաբացին և իմ հաճախակի աղերսանքներին՝ պառկել, հանգստանալ, նա պատասխանում էր լոկ խոր հառաչանքով:

Ես բազկաթոռում նստած ճոճվում, դաժանորեն դատապարտում էի ինձ այն բանի համար, որ շատ հաճախ խախտում էի պարտքս, որի պատճառով էլ, ինչպես այն ժամանակ թվում էր ինձ, առաջանում էր իմ տերերի ամբողջ դժբախտությունը: Իրականում, ես հասկանում եմ, որ դա այդպես չէր, բայց իմ երևակայությամբ այդպես էր թվում այդ շարագուշակ գիշերը, և ես այդ բանում Հիթքլիֆին ավելի քիչ էի մեղադրում, քան ինձ:

Առավոտյան ժամը յոթին նա երևաց և հարցրեց, թե արդյոք միսս Լինթընը վե՞ր է կացել:

Քեթրինը վազելով իսկույն մոտեցավ դռանը և բղավեց.
— Այո:

— Դե շուտ այստեղ, — ասաց նա՝ բաց անելով դուռը, և աղջկան շեմքից դուրս քաշելով:

Ես վերկապա, որ հետևեմ նրան, բայց նա բանալին կրկին պտտեցրեց կողպեքի մեջ: Պահանջեցի, որ ինձ դուրս թողնի:

— Համբերիր, — պատասխանեց նա, — քեզ իսկույն նախաճաշ կուղարկեմ:

Ես ուժգին թխկթխկացնում էի դուռը և կատաղած շրջա-

կացնում էի սողնակը: Քեթրինը հարցրեց, թե ինչո՞ւ են շարունակում ինձ փականքի տակ պահել: Հիթքլիֆը պատասխանեց, որ ես պետք է համբերեմ մեկ ժամ ևս, և նրանք հեռացան:

Համբերում էի երկու-երեք ժամ. վերջապես լսեցի քայլերի ձայն, բայց ոչ Հիթքլիֆի քայլերի ձայնը:

— Ես ուտելիք եմ բերել,— ասաց մի ձայն,— բաց արեք դուռը:

Ուրախությամբ դուռը լայն բաց անելով՝ տեսա Հերթրին, բռնաւորոված ուտելիքի պաշարով, որը կբավարարեր ամբողջ օրվա համար:

— Վերցրեք,— ասաց, ձեռքս կոխելով սկուտեղը:

— Սպասեք մի րոպե,— սկսեցի ես:

— Զի կարելի,— ճշաց նա և հեռացավ, ուշադրություն չդարձնելով իմ թախանձանքին:

Եվ այսպես, կողպեքի տակ փակված մնացի ամբողջ օրը, և մի օր ևս, ու հետևյալ օրերը... Հինգ գիշեր ու շորս օր մնացի այդտեղ, շտեմնելով և ոչ մեկին, բացի Հերթրինից, նրան էլ տեսնում էի օրը մեկ անգամ՝ առավոտները. նա, անշուշտ, օրինակելի բանտապան էր, մռայլատես ու համր, խուլ էր մնում իմ ամեն մի փորձին՝ նրա մեջ արթնացնել արդարության ու կարեկցության վզացում:

ԳԼՈՒԽ ՔՍԱՆՈՒԹԵՐՈՐԴ

Հինգերորդ առավոտը, ավելի ճիշտ, հինգերորդ օրը, ուրիշ քայլերի ձայն լսվեց՝ ավելի թեթև ու ավելի մանր, և այս անգամ եկողը ներս մտավ սենյակ: Դա Զիլլահն էր՝ վրան ալ կարմիր շալ, մետաքսե սև գլխարկը գլխին, իսկ ձեռքին ուռու ոստերից հյուսած դամբյուղ:

— Էհ, միսիս Դին,— բացականչեց նա:— Իսկ Գիմմերթընում միայն ձեր մասին են խոսում: Ես կարծեցի՝ անպայման խեղդված կլինեք Սև Զիու մորուստում, և օրիորդն էլ ձեզ հետ միասին, մինչև որ տերն ինձ ասաց, որ դուք գտնվել եք, և որ նա ձեզ տեղավորել է այստեղ: Ահա թե ի՞նչ: Պետք է Լեթադրել, որ դուք ընկել էիք մի կղզի: Եվ

ինչքա՞ն ժամանակ նստած մնացիք այդ փոսում: Տե՞րը ձեզ փրկեց, միսիս Դին: Բայց առանձնապես չեք նիհարել, ինչպես երևում է, ձեզ այնքան էլ վատ չէիք զգում, այնպես չէ՞...:

— Ձեր տերը իսկակա՞ն սրիկա է,— պատասխանեցի հստակ:— Բայց նա այս բոլորի համար պատասխան կտա: Իզուր է նա հեքիաթներ պատմում. միևնույն է, կմերկացվի:

— Խնչ եք ուզում ասել,— հարցրեց Զիլահը:— Բայց նա չի տարածել այդ լուրը: Դյուզում են ասում, որ դուք իբր խեղդվել եք մորուտում, իսկ հստակ, հենց որ եկա, այդ էրնշոուն ասում եմ. «Օ՛հ, ինչ սոսկալի բան է պատահել, միստր Հերթըն, իմ բացակայության ժամանակ: Զահել, սիրուն օրիորդը շատ ափսոս է, ափսոս է և աշխույժ միսիս Դինը»:

Իսկ էրնշոուն զարմանքից աչքերը չռեց: Կարծեցի, որ նա ոչինչ չի լսել, ուստի լուրը հաղորդեցի նրան:

Իսկ տերը լսեց, ժպտաց ու ասաց.

— Եթե նրանք ընկած են եղել մորուտ, ապա այժմ նրանց հանել են, Զիլահ: Նեյլի Դինը այս պահին գտնվում է ձեր սենյակում: Կարող եք նրան ասել, երբ բարձրանաք ձեր սենյակը, որ չքվի գնա. ահա բանալին: Ճահճուտի գոլորշիները լցվել են նրա գլուխը, և նա ուզում էր մի շնչով վազել տուն, բայց հստակ փակեցի, մինչև որ ուշքի գա: Իսկույնեթ կարող եք նրան Ազարակատուն ուղարկել, եթե միայն նա ի վիճակի է գնալու, և իմ անունից հայտնեք նրան, որ իր ջահել տիրուհին ժամանակին կհետևի նրան, որպեսզի մասնակցի սկվայրի թաղման արարողություններին:

— Մի՞թե միստր էդգարը մեռել է,— շնչասպառ ճշացի հստակ:— Օհ, Զիլահ, Զիլահ:

— Ոչ, ոչ. նստեք, իմ բա՛րի միսիս Դին,— պատասխանեց նա,— դուք իսկապես դեռ վատ եք զգում: Նա չի մեռել, բժիշկ Քեննեթը կարծում է, որ կդիմանա մի օր ևս. հստակ հանդիպեցի ճանապարհին և հարցրի:

Նստելու փոխարեն վերցրի իրերս և նետվեցի ներքև, լռվհետև ճանապարհն իմ առաջ բաց էր:

Մտնելով տուն՝ փնտրեցի մեկին, որ մի բան հայտնի Քեթրինի մասին:

Սենյակը ողողված էր արևի լույսով, դուռը լայն բաց էր, բայց ոչ ոք մոտիկ տեղում չերեաց:

Ես դեռ չէի կարողանում որոշել՝ զնա՞ն անմիջապես, թե՞ վերադառնալ ու փնտրել իմ տիրուհուն, երբ մի թեթև հաղ իմ ուշադրությունը գամեց օջախին:

Լինթընը միայնակ, բազմոցին պառկած նաբաթ էր ծծում և իր անտարբեր հայացքով հետևում ինձ:

— Ո՞ւր է միսս Քեթրինը, — խիստ տոնով հարցրի ես, ենթադրելով, որ կկարողանամ վախեցնել և նրանից իմանալ ինձ անհրաժեշտ տեղեկությունը, քանի դեռ նա մենակ էր:

Անմեղ տեսքով նա շարունակում էր ծծել նաբաթը:

— Գնացե՞լ է, — հարցրի ես:

— Ոչ, — պատասխանեց նա, — վերևում է. նա չպետք է զնա, թույլ չենք տա:

— Թույլ չե՞ք տա, հիմարի մեկը, — գոռացի ես: — Անմիջապես տարեք ինձ նրա սենյակը, թե չէ ես ձեր հախից դեռ կգամ:

— Այդ ի՞մ հայրիկը ձեր հախիցը կգա, եթե փորձեք զնալ այնտեղ, — պատասխանեց նա: — Հայրս ասում է, որ ես պետք է խիստ լինեմ Քեթրինի հետ, նա իմ կինն է, և ամոթալի բան կլինի, եթե թողնի հեռանա: Հայրս ասում է, որ Քեթրինը ասում է ինձ և ուզում է, որ ես մեռնեմ, որպեսզի իմ փողերը մնան իրեն, բայց նրան փող չի հասնի, և նա տուն չի գնա: Ոչ մի դեպքում: Որքան ուզում է թեղ լաց լինի և հոշոտվի:

Լինթընը վերսկսեց իր նախկին զբաղմունքը և կոպերը փակեց, ասես որոշեց մի քիչ քնել:

— Տեր Հիբլիֆ, — նորից խոսեցի ես, — մի՞թե մոռացել եք, թե այս ձմեռ քեթրինը ինչքան բարի է եղել ձեր նկատմամբ, երբ դուք հավատացնում էիք, որ սիրում եք նրան, երբ նա ձեզ համար գոթեր էր բերում, երգեր էր երգում, և շատ անգամներ, բուր և բորանին, գալիս էր, որպեսզի ձեզ տեսնի: Եթե ստիպված բաց էր թողնում մի երեկո, լալիս էր, որովհետև դուք կվրդովվեիք: Այն ժամանակ դուք զգում էիք, որ նա ձեր նկատմամբ հարյուր անգամ ավելի բարի էր, քան պետք էր, իսկ այժմ դուք հավատում եք ձեր հոր ասած

ստերին, թեև գիտեք, որ նա ասում է երկուսիդ էլ: Եվ դուք միացել եք նրա հետ ընդդեմ Քեթիի: Դա հրաշալի երախտագիտություն է, այնպես չէ՞:

Լինթընի շրթունքների անկյունները կախվեցին, նաբաթը հանեց բերանից:

— Մի՞թե նա կգար Մուլեգին հողմերի դարավանդ, եթե ձեզ ասեր,— շարունակում էի ես:— Հասյա ինքներդ մտածեք: Իսկ ինչ վերաբերում է ձեր փողին, նա նույնիսկ չգիտի, որ դուք փող եք ունենալու: Դուք ասացիք, որ նա հիվանդ է, և այդուհանդերձ, նրան օտար տանը մենակ եք թողնում: Եվ այդ անում եք դուք՝ լավ իմանալով, թե ինչ ասել է տառապանք: Դուք ինքներդ խղճում էիք ձեզ ձեր սեփական տառապանքների պատճառով. Քեթրինն էլ է ձեզ խղճում, իսկ դուք նրան չեք խղճում: Այ ես արտասվում եմ, տեր Հիթքլիֆ, դուք տեսնում եք, որ մեծահասակ կին եմ, այն էլ աղախին: Իսկ դուք, որ ասում էիք, թե սիրում, պաշտում եք նրան, ձեր արցունքները պահեցիք ձեզ համար և միանգամայն հանգիստ պառկել եք՝ այստեղ: Էհ, դուք՝ անսիրտ ու ինքնասեր տղա:

— Ես Քեթրինի հետ չեմ կարող նստել,— կտրուկ պատասխանեց Լինթընը:— Չեմ կարող մնալ իմ սենյակում: Նա շարունակ արտասվում է, ես այդ տանել չեմ կարող: Նա չի դադարում, թեև ասում եմ, որ կկանչեմ հայրիկին. մի անգամ իսկապես կանչեցի և նա սպառնաց, որ կխեղդի նրան, եթե չհանգստանա, բայց հենց որ հայրս դուրս եկավ սենյակից, նորից սկսեց, և նվում, մորմոքվում էր ամբողջ գիշեր, թեև ես տանջվելով տնքում էի և չէի կարողանում քնել:

— Միստր Հիթքլիֆը տանը չէ՞,— հարցրի ես, տեսնելով, որ այդ ողորմելի մարդուկը անընդունակ է համակրելու իր քեռու ազգկա տվյալ տանքները:

— Նա բակում է,— պատասխանեց Լինթընը,— խոսում է բժիշկ Քեննեթի հետ: Բժիշկն ասում է, որ քեռին վերջապես, իրոք որ մեռնում է. ես ուրախ եմ, որովհետև նրա մահից հետո ես կդառնամ Ագարակատան տերն ու տիրակալը: Քեթրինը միշտ խոսում էր Ագարակատան մասին, համարելով այն իր տունը: Բայց տունը նրանը չէ՝ իմն է, հայրս ասում

է, որ նրա բոլոր հրաշալի գրքերը իմն են: Քեթրինը ինձ առաջարկում էր և իր գրքերը, և իր գեղեցիկ թռչունները և Միննի ձին, եթե ես գտնեմ մեր սենյակի բանալին և իրեն թողնեմ, որ գնա, բայց ես ասացի, որ նա ինձ առաջարկելու բան չունի՝ դրանք բոլորն էլ իմն են: Ապա նա սկսեց լաց լինել, վզից հանեց փոքրիկ նկարը և ասաց, որ կտա ինձ. ոսկե մեղալիոնի մեջ կա երկու նկար՝ մի կողմում իր մայրն է, մյուսում քեռին, երբ դեռ ջահել էին: Դա կատարվեց երեկ. ես ասացի, որ դրանք էլ իմն են և փորձեցի մեղալիոնը ձեռքից առնել: Իսկ շար աղջիկը շէր տալիս, նա ինձ հրեց և ցավ պատճառեց: Ես ճշացի, նա վախեցավ, լսեց, որ հայրս գալիս է, օղակները կոտրեց, մեղալիոնը բացեց և տվեց ինձ իր մոր նկարը. երկրորդ նկարը փորձեց թաքցնել, բայց հայրս հարցրեց, թե ինչ է պատահել, և ես բացատրեցի: Նա ինձնից առավ մի կեսը, հրամայեց նրան մյուս կեսն էլ տալ: Քեթրինը հրաժարվեց, և նա... նա մի հարվածով աղջկան տասլալից գետին, մեղալիոնը շղթայից պոկեց և տրորեց ուրբով:

— Եվ դուք հաճույքով նայում էիք, թե ինչպե՞ս են ծեծում նրան,— հարցրի ես դիտմամբ քաջալերելով նրան, որ խոսի:

— Աչքերս թարթեցի,— պատասխանեց նա,— ես միշտ էլ այդպես եմ անում, երբ հայրս իմ աչքի առաջ խփում է ձիուն կամ շանը, նա այդ անում է սոսկալի դաժանությամբ: Այնուամենայնիվ, ես սկզբում ուրախացա՝ Քեթին արժանի էր պատժի այն բանի համար, որ ինձ հրել էր, բայց երբ հայրս գնաց, նա ինձ տարավ լուսամուտի մոտ և ցույց տվեց իր այտը, որը դիպչելով ատամներին, ներսից պատռվել էր և արյունը լցվել էր բերանը, ապա հավաքեց նկարի կտորները, գնաց, նստեց՝ դեմքը դեպի պատը, և այդ պահից սկսած ոչ մի անգամ հետո չխոսեց. ժամանակ առ ժամանակ ինձ թվում էր, թե նա չի կարողանում խոսել ցավի պատճառով: Չեմ սիրում այդպես մտածել, բայց նա գարշելի է, որ անընդհատ լաց է լինում և այնքան գունատ ու վայրագ տեսք ունի, որ վախենում եմ նրանից:

— Իսկ դուք կարո՞ղ եք գտնել բանալին, եթե ուղենաք,— հարցրի ես:

— Այո, երբ վերև գնամ,— պատասխանեց նա:— Բայց ես հիմա չեմ կարող վերև բարձրանալ:

— Ո՞ր սենյակում է,— հարցրի ես:

— է, ոչ,— ճշաց նա,— ձեզ չեմ ասի, թե որտեղ է: Դա մեր գաղտնիքն է: Ոչ ոք չպետք է իմանա՝ ո՛չ Հերթընը, և ո՛չ էլ Զիլլահը: Բավական է, հոգնեցրիք ինձ. զնացեք, հեռացեք:

Նա զլուխը հակեց ափերի մեջ և նորից աչքերը փակեց:

Ես ավելի բարվոք համարեցի թողնել հեռանալ առանց միստր Հիթքլիֆին տեսնելու և իմ ջահել տիրուհուն ազատելու համար օգնության կանչել Ազարակատան մարդկանց:

Երբ ես այնտեղ երևացի, ծառաները ինձ դիմավորեցին զարմանքով. նրանց ուրախությունն անսահման էր, իսկ երբ լսեցին, որ մեր տիրուհին էլ ողջ և առողջ է, նրանցից երկու-երեք հոգի ուզում էին անմիջապես նետվել վերնահարկ և միստր էդգարի դռան առաջ բղավելով հայտնել այդ լուրը, բայց ես հայտարարեցի, որ այդ նորությունը ինքս կհաղորդեմ նրան:

Որքան է փոխվել նա այս մի քանի օրվա մեջ: Սպասելով մահվան՝ նա պառկած էր որպես վշտի ու հնազանդության մարմնացում: Շատ երիտասարդ էր երևում, իրականում երեսունինը տարեկան էր, բայց դուք նրան երեսուն հազիվ տալիք: Նա մտածում էր Քեթրինի մասին, որովհետև շնջում էր նրա անունը: Ես բռնեցի նրա ձեռքը և սկսեցի խոսել:

— Քեթրինը կգա, իմ սիրելի տեր,— կամաց ասացի ես,— նա ողջ և առողջ է, և հույս ունեմ, որ այս երեկոյան այստեղ կլինի:

Ես սկսեցի դողալ, երբ տեսա այդ խոսքերի առաջին ներգործումը. նա մի փոքր բարձրացավ տեղից, ազահաբար նայեց շուրջը և ուշաթափ ընկավ բարձի վրա: Երբ ուշքի եկավ, պատմեցի նրան, թե ինչպես մեզ հարկադրեցին այցելել Դարավանդ և բռնությանմբ պահեցին այնտեղ: Ասացի, որ Հիթքլիֆը զոռով ինձ տարավ տուն, թեև դա այնքան էլ ճիշտ չէր: Ես աշխատում էի որքան հնարավոր է քիչ խոսել լինթընի դեմ, շնկարագրեցի նրա հոր ամբողջ վայրագությունը, որովհետև չէի ուզում դառնություն ավելացնել նրա առանց այդ էլ պոնկե պոունկ լցված բաժակում:

Նա հասկացավ, որ իր թշնամու նպատակներից մեկն էլ այն էր, որ ոչ միայն Լինթընների հողերը, այլև Քեթրինի անձնական սեփականությունը, ինչպես և կալվածքն ամրացնի իր որդու, ավելի ճիշտ, իր անունով. բայց թե ինչու Հիթքլիֆը չէր սպասում, մինչև ինքը մեռնի, դա իմ տիրոջ համար մնում էր առեղծված, որովհետև ինքն էլ չգիտեր, որ շատ շուտով իրենից հետո իր քրոջ որդին էլ կհեռանա աշխարհից:

Այդուհանդերձ, նա հասկացավ, որ ավելի լավ է փոխել կտակը: Քեթրինի անձնական տրամադրության տակ կապիտալ թողնելու փոխարեն, նա որոշեց այն հանձնել խնամակալներին՝ կտակելով, որ աղջիկը ցմահ օգտագործի, իսկ հետագայում կապիտալն անցնի նրա երեխաներին, եթե այդպիսիք ունենա: Դա նշանակում էր, որ եթե Լինթընը մեռնի, ժառանգությունը չէր կարող անցնել միստր Հիթքլիֆին:

Իմ տիրոջ կարգադրությամբ մարդ ուղարկեցի հավատարմատարի հետևից, իսկ շորս հոգի էլ անհրաժեշտ զենքով դինված ուղարկեցի, որ իմ ջահել տիրուհուն բանտապահից պահանջեն: Թե այն մեկը և թե սրանք հապաղեցին մինչև ուշ գիշեր: Առաջինը վերադարձավ միայնակ առաքյալը:

Նա հայտնեց, որ երբ տեղ հասավ, միստր Գրինը՝ հավատարմատարը, տանը չէր, և ինքն ստիպված էր երկու ժամ սպասել նրա վերադարձին, իսկ երբ վերադարձավ, ասաց ինքը դյուղում վբաղված է մի փոքր դործով, որը չի կարելի հետաձգել, բայց մինչև լուսաբաց կժամանի Կեռնեյների ագարակատուն:

Այն շորսն էլ իրենց հետ ոչ ոքի չբերին: Նրանք միայն հայտնեցին, որ Քեթրինը հիվանդ է, այնքան հիվանդ, որ չի կարող սենյակից դուրս գալ, և որ Հիթքլիֆը իրենց թույլ չտվեց տեսնել նրան:

Ես մի լավ հայհոյեցի հիմարներին, որ հավատացել էին այդ հեքիաթին, բայց շուգեցի այն պատմել իմ տիրոջ՝ որոշելով ամբողջ խմբով առավոտյան զնալ Դարավանդ և բառիս բուն իմաստով գրոհով տունը վերցնել, և թե բանտարկյալին բարի կամքով չհանձնեն մեղ:

Հայրն աղջկան կտեսնի, երգվում էի նորից և նորից, որ և թե Հիթքլիֆն սկսեր դիմադրություն ցույց տալ, մենք կըսպանեինք այդ սատանային հենց իր տան շեմքին: •

Բարեբախտաբար, ես ազասովեցի՝ գնալու հոգսից և ավելորդ հուզմունքից:

Առավոտյան ժամը հրեքին իջել էի ներքև ջուր բերելու և սափորը ձեռքիս անցնում էի նախասենյակի միջով. ուրախությունից ցնցվեցի՝ երբ լսեցի կտրուկ թակոց գլխավոր մուտքի դռանը:

... Օ՛հ, դա Գրիննն է, սթափվելով ասացի ինքս ինձ. դա միայն Գրինը կլինի,— և առաջ գնացի՝ մտադրվելով մեկն ու մեկին ուղարկել, որ դուռը բաց անի: Թակոցը կրկնվեց, բայց ոչ բարձր, և այնուամենայնիվ, համառորեն:

Սափորը դրի բազրիքին և շտապեցի, որ ինքս բաց անեմ դուռը: Դրսում պայծառ լուսավորում էր աշնան լուսինը: Դա հավատարմատարը չէր: Իմ անուշիկ փոքր տիրուհին արտասովելով նետվեց առաջ և հեկեկալով կախվեց իմ վզից:

— էլլե՛ն, էլլե՛ն, հայրիկը կենդանի՞ է:

— Այո,— ճշալով ասացի ես:— Այո, հրեշտակս, նա կենդանի՞ է: Փառք աստծուն, որ դուք ապահով նորից մեզ հետ եք:

Նա ուզում էր անմիջապես, առանց շունչ առնելու, վազել վերև՝ միստր Լինթընի սենյակը, բայց ես նրան ստիպեցի նստել աթոռին, ջուր տվեցի, որ խմի, գունատ երեսը լվացի և զոզնոցով այտերը շփելով մի թեթև կարմրացրի: Հետո ասացի, որ առաջ ես պետք է գնամ ու հայտնեմ իր վերադարձի մասին: Ես աղաչում էի նրան հայտնել հորը, որ ինքը պատանի Հիթլերի՜ հետ երջանիկ կլինի: Նա տարակուսանքով նայեց ինձ, բայց իսկույն կռահեց, թե ինչու եմ խորհուրդ տալիս ճշմարտությունը չասել. նա ինձ հավատացրեց, որ չի գանգատվի:

Ես չէի կարող ներկա լինել նրանց հանդիպմանը: Քառորդ ժամ կանգնած մնացի դրսում, դռան մոտ, և հազիվ համարձակվեցի հետո մոտենալ մահճակալին:

Սակայն լուռություն էր տիրում: Քեթրինի հուսահատությունը, ինչպես և հոր ուրախությունը, դրսևորվեց լռելյայն: Քեթրինը հանգիստ տեսքով բռնած պահում էր նրան, իսկ նա, հրճվանքից լայն բացած աչքերով, նայում էր աղջկա դեմքին:

Նա մեռավ երջանիկ մահով, միստր Լոքվուդ, մեռավ այդպե՛ս: Համբուրելով Քեթրինի այտը՝ շնչաց.

— Գնում եմ նրա մոտ, դու, սիրելի բալիկ, նույնպես կգաս մեզ մոտ,— և այլևս չշարժվեց, չխոսեց, բայց նայում էր հիացած լուսաշող հայացքով, մինչև որ սիրտը անկատելիորեն դադարեց բաբախելուց, և հոգին հեռացավ, գնաց: Ոչ ոք չնկատեց նրա մահվան ճիշտ րոպեն. վախճանվեց շատ հանգիստ, առանց պայքարի:

Արդյոք Քեթրինի արցունքները լիովին սպառվեցին, թե խոր վիշտը թույլ չէր տալիս, որ դրանք հորդեն, բայց նա նստած էր շոր աչքերով, մինչև որ արևը ծագեց. նստած մնաց մինչև կեսօր և հանգուցյալի մահճակալի մոտ այդպես էլ կմնար մտորումների մեջ սուղված, բայց հս պնդեցի, որ անցնի իր սենյակը և մի քիչ քնի:

Լավ էր, որ ինձ հաջողվեց հեռացնել նրան, որովհետև ճաշին եկավ փաստաբանը, որը դրանից առաջ գնացել էր Մոլեզին հողմերի դարավանդ, որպեսզի ցուցմունքներ ստանա, թե ինչպես պետք է գործը վարի: Նա վաճառված էր միստր Հիթքլիֆին, հենց դրա համար էլ ուշացումով արձագանքեց իմ տիրոջ կողին: Բարեբախտաբար, աղքատ վերադարձից հետո աշխարհիկ գործերի մասին ոչ մի միտք միստր Էդգարի գլխում այլևս չէր առաջանում, չէր վրդովում նրան:

Միստր Գրինը իր վրա վերցրեց կարգադրություններ անել ամեն ինչի մասին և բոլորին. բոլոր ծառաներին, բացի ինձնից, կարգադրեց աշխատանքը թողնել հեռանալ: Յուրովի մեկնաբանելով իր լիազորությունները, նա գտնում էր, որ Էդգար Լինթընին պետք է թաղել ոչ թե կնոջ կողքին, այլ եկեղեցում՝ Լինթընների դամբարանում: Բայց այդ բանին խոչընդոտ հանդիսացան կտակն ու իմ բարձրաձայն բողոքները, որոնք ուղղված էին հանգուցյալի կտակում արտացոլված կամքի որևէ խախտման դեմ:

Շտապում էին թաղման արարողությունները վերջացնել. Քեթրինին, այժմ արդեն միսիս Լինթըն Հիթքլիֆին, թույլատրվեց մնալ Ագարակատանը, քանի դեռ հոր դիակը զրտնրվում էր տանը:

Նա պատմեց, թե ինչպես իր տվայտանքները վերջ ի վերջո Լինթընին ստիպեցին ռիսկի դիմել և ազատ արձակել

իրեն: Պատմում էր և այն մասին, որ ինքը լսում էր, թե ինչ-
պես իմ ուղարկած մարդիկ վիճում էին դռան մոտ, և կոտ-
հեց Հիթքլիֆի՝ նրանց տված պատասխանի, իմաստը. դա
իրեն զցեց հուսահատության մեջ: Լինթընին շատ շուտով,
իմ գնալուց հետո, տեղափոխեցին փոքր հյուրասենյակ, և
իմ ջահել տիրուհին նրան այնպես վախեցրեց, որ նա հա-
մաձայնեց, քանի դեռ հայրը վերև չէր բարձրացել, բանալին
հանձնել Քեթրինին:

Լինթընը կարողանում էր դուռը փակել ու բացել. և երբ
պետք է պառկեր քնելու, խնդրեց, որ իրեն թույլ տան Հեր-
թընի մոտ գիշերելու. նրան թույլ տվեցին:

Քեթրինը թաքուն դուրս պրծավ մինչև այգաբացը: Չէր
համարձակվում դռնից դուրս գալ՝ վախենալով, որ շներն
աղմուկ կբարձրացնեն. նա մտնում էր դատարկ սենյակները,
ստուգում պատուհանները, և, ի բարեբախտություն իրեն,
ընկավ հանգուցյալ մոր սենյակը, հեշտությամբ դուրս սո-
ղաց լուսամուտից և կողքին աճած եղևնու ծառի բնից սա-
հելով՝ իջավ ցած: Մեղսակիցը նրան օգնելու համար են-
թարկվեց պատժի՝ նրա երկշոտ արդարացումները չփրկեցին
նրան:

ԳԼՈՒԽ ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ

Երեկոյան, թաղումից հետո, իմ ջահել լեդիի հետ նստած
էինք զրադարանում. մերթ տխրությամբ համակված սուղ-
վում էինք մտքերի մեջ, նաև հուսահատությամբ, մեր կո-
րուստի մասին, մերթ էլ փորձում էինք գուշակել մեր մուսյլ
ապագան:

Մենք պայմանավորվեցինք, որ Քեթրինի համար, ամե-
նալավ բանը կլինի այն, որ թույլատրեն նրան հետադաշում
էլ ապրել Ագարակատանը, քանի դեռ ողջ է Լինթընը. և լավ
' լինի, որ նրան էլ, համենայն դեպս, թույլատրվի տեղափոխ-
վել այստեղ, իսկ ինձ՝ մնալ տնտեսուհի: Հարցի այսպիսի
նպաստավոր ավարտի հույսը չափազանց համարձակ էր
թվում, բայց, այդուհանդերձ, այդ հույսը ես չէի կորցնում.

սկսեցի ուրախանալ՝ հավատալով, որ կմնամ տանը, կշարունակեմ աշխատել և, որ գլխավորն է, չեմ բաժանվի իմ սիրելի ջահել տիրուհուց, երբ աշխատանքից ազատված շորս ծառաներից մեկը, որ դեռ չէր գնացել, շտապ ներս վազեց և հայտնեց, որ «այդ գրողը տարած Հիթլերիֆը» բակի միջով գալիս է. հապա դրա քթի առաջ դուռը չփակե՞մ:

Եթե անխելք լինեինք և ուզենայինք կատարել այդ կարգադրությունը, դրա համար ժամանակ չէինք ունենալ: Նա հարկ չհամարեց դուռը ծեծել կամ իր առունը հայտնել, ինքը տանտերն էր, օգտվեց տիրոջ իրավունքից և առանց մի խոսք ասելու, ներս մտավ:

Լսելով մեր ձայները, նա ուղիղ եկավ գրադարան, առանց մի խոսք ասելու ծառային դուրս արեց ու դուռը փակեց:

Դա հենց այն սենյակն էր, որ նրան, որպես հյուր, ներս բերեցին տասնութ տարի առաջ. նույն լուսնի շողքը թափանցում էր լուսամուտից ներս, դրսում նույն աշնանային բնատեսարանն էր: Մենք մոմը դեռ չէինք վառել, բայց սենյակում երևում էր ամեն ինչ, երևում էին նույնիսկ պատին կախած դիմանկարները՝ միսիս Լինթոնի գեղեցիկ գլուխը և ամուսնու նրբագեղ դեմքը:

Հիթլերիֆը մոտեցավ օջախին: Ժամանակը քիչ էր փոխել նրա տեսքը: Դա նույն մարդն էր. թուխ դեմքը մի քիչ դունատվել և ավելի հանգիստ էր, իսկ կազմվածքը՝ թերևս, մի փոքր ավելի գեր էր՝ ահա և ամբողջ տարբերությունը:

Նրան տեսնելուն պես Քեթրինը տեղից վեր կացավ, որ թողնի հեռանալ:

— Սպասի՛ր, — ասաց նա, բռնելով աղջկա ձեռքը: — Փախուստներ այլևս չեն լինի: Եվ ո՞ր պիտի փախչեք: Եկել եմ ձեր հետևից և հույս ունեմ, որ դուք հու-հնազանդ աղջիկ կլինեք և սրանից հետո իմ որդուն անհնազանդություն չեք հրահրի: Ես շվարել էի, չգիտեի, թե ինչպես նրան պատժեմ, երբ իմացա, որ մասնակից է եղել այս պատմությանը: Նա, ասես, սարգոստայն լինի, մի կսմթոցն էլ նրան ի չիք կգարձնի, բայց դուք նրա տեսքից կհասկանաք, որ ստացել է իր բաժինը: Երբորդ օրը երեկոյան դեմ, նրան տարա ցած, նստեցրի աթոռին և այլևս չեմ մատուց դիպել: Հերթընին դուրս ուղարկեցի, և մենք մնացինք երկուսով: Երկու ժամ հետո

կանչեցի Զոզեֆին, որ Լինթընին նորից վերև տանի. դրանից հետո իմ ներկայությունն այնպես ուժեղ է ազդում նրա ջղերի վրա, որ ասես ուրվական է հայտնվել նրան: Կարծում եմ, որ նա ինձ հաճախ տեսնում է նաև այն ժամանակ, երբ ես մոտը չեմ: Հերթընն ասում է, որ գիշերվա մեջ նա արթնանում, ճշում է մի ամբողջ ժամ, ձեզ է կանչում, որ ինձնից պաշտպանեք իրեն: Այժմ դուր է գալիս ձեզ ձեր թանկագին ընկերակիցը, թե ոչ, դուք պետք է պնաք նրա մոտ, պետք է հոգ տանեք նրա մասին: Նրա ամբողջ հոգսը ձեզ վրա եմ դնում:

— Իսկ ինչո՞ւ Քեթրինին թույլ չտալ, որ այսուհետ էլ ապրի այստեղ, — միջամտեցի ես, — և տեր Լինթընին էլ ուղարկել նրա մոտ: Քանի որ դուք երկուսին էլ ատում եք, ուրեմն նրանց չեք կարոտի. ձեզ պես անսիրտ մարդուն նրանք կարող են միայն ձանձրույթ պատճառել:

— Ազարակատունը ուղում եմ վարձով տալ, — պատասխանեց նա, — և, իհարկե, ուզում եմ, որ իմ երեխաները ինձ մոտ լինեն, բացի այդ, աղջիկը իմ տված հացի համար ինձ պետք է ծառայություններով փոխհատուցի: Եվ մտադիր չեմ նրան պահել ճոխության ու անբանության մեջ, երբ որ Լինթընը կենդանի չլինի: Իսկ այժմ շուտ պատրաստվեք, և մի ստիպեք ինձ դիմել բռնի միջոցների:

— Կգամ, — ասաց Քեթրինը, — Լինթընը միակ էակն է աշխարհում, որին պետք է սիրեմ, թեև դուք ամեն բան արիք, ինչ որ կարող էիք, որպեսզի Լինթընը ինձ ատելի դառնար, ես էլ՝ նրան, բայց և այնպես դուք չեք կարող ստիպել մեզ, որ էլ շտիրենք իրար: Եվ ես դեռ կտեսնեմ, թե ինչպես կհամարձակվեք իմ ներկայությամբ վնաս տալ նրան, իսկ ինձ էլ վախեցնել:

— Ախ, արիանում եք, պարծենկոտ մարտիկ, — պատասխանեց Հիթքլիֆը, — բայց ես էլ ձեզ այնքան չեմ սիրում, որ վնաս հասցնեմ: Դուք պիտք է լիուլի ճաշակեք ձեր տառապանքները, քանի դեռ դրանք կշարունակվին: Ես չէ, որ նրան ձեզ ատելի կդարձնեմ, դա կանի նրա մեղմ բնավորությունը: Ձեր կողմից նրան լքելը և դրա հետևանքները Լինթընին դարձրել են լեղի: Շնորհակալություն մի սպասեք ձեր այդ վեհանձն նվիրվածության համար: Ես լսում էի՝ նա Զիլլահին նկարագրում էր, թե ինչեր կաներ, եթե ինձ նման ուժեղ լի-

ներ. հակումները կան և հենց իր թուլութիւնը ուժի փոխարեն կուժեղացնի նրա միտքը:

— Ես գիտեմ, որ նա շար բնավորութիւն ունի,— ասաց Քեթրինը,— նա ձեր որդին է: Բայց ուրախ եմ, որ ես ավելի բարի եմ և կարող եմ ներել այդ բանը. գիտեմ, որ նա սիրում է ինձ և հենց դրա համար ես էլ նրան եմ սիրում: Միստր Հիթֆիլդ, դուք ոչ ոք չունեք, որ սիրի ձեզ և ինչքան էլ աշխատեք դժբախտացնել մեզ, այդ ամենի համար մեզ կհասուցի մեր այն միտքը, որ ձեր դժբախտութիւնը ծնունդ է առել ձեր է՛լ ավելի մեծ դժբախտութիւնից: Ախր դուք դժբախտ եք, այդպես չէ՞: Մի՞թե սաղայելի պես միայնակ չեք, և նրա պես էլ՝ նախանձ: Զեզ ոչ ոք չի սիրում, ոչ ոք արցունք չի թափի ձեզ համար, երբ մեռնեք: Զէի կամենա ձեր տեղը լինել:

Քեթրինը խոսում էր մի տեսակ մոռյլ հաղթատունով, ասես, յուրացրել էր իր ապագա ընտանիքի ոգին և իր թշնամիների վշտից բավականութիւն էր զգում:

— Դու ստիպված կլինես խղճալ ինքդ քեզ,— ասաց նրա սկեսրայրը:— Եթե մի րոպե ևս հապաղես այստեղ: Զբւիր, վհո՛ւկ, և հավաքիր իրերդ:

Քեթրինը արհամարհանքով հեռացավ:

Քանի դեռ Քեթրինը բացակա էր, ես սկսեցի խնդրել, որ Զիլահի տեղը ինձ վերցնի Մուհգին հողմերի դարավանդ՝ առաջարկելով նրան իմ տեղը. Հիթֆիլդը ոչ մի կերպ չհամարձայնեց: Նա հրամայեց, որ լռեմ, և ապա առաջին անգամ սկսեց զննել սենյակը ու նայել դիմանկարները: Դիտելով միսիս Լինթընի նկարը, ասաց.

— Այս մեկը ես կվերցնեմ հետս: Ոչ թե նրա համար, որ այն հարկավոր է ինձ, բայց...

Կտրուկ կերպով նա շրջվեց դեպի կրակը և դեմքին երեաց մի բան, որը այլ բառ չգտնելով ես կանվանեի ժպիտ...

— Կասեմ քեզ, թե երեկ ինչ արեցի,— շարունակում էր նա:— Լինթընի գերեզմանափորին խնդրեցի, որ Քեթրինի դագաղի կափարիչի վրայից հողը մաքրի և բաց անի այն: Սկզբում կարծում էի, որ ես կմնամ նույն տեղում, երբ կըրկին անգամ տեսա նրա դեմքը, դա տակավին նրա դեմքն էր. գերեզմանափորը դժվարութեամբ ինձ հետ հրեց, ասաց, որ

դեմքը կփոխվի, եթե քամի դիպչի, ուստի ես շարժեցի դա-
գադի պատը մի կողմից և այն նորից հողով ծածկեցի, բայց
ոչ այն կողմը, որտեղ դնելու էին Լինթընին՝ թող անիծվի նա,
ես կուզենայի, որ նրան զոգեհն արճիճով. կաշառք տվեցի
գերեզմանափորին, որ Քեթրինի դադաղը հրի մի կողմ, երբ
ինձ էլ կդնեն այդտեղ, և իմն էլ հրի: Ես հոգ կտանեմ, որ
հենց այդպես լինի. և հետո, երբ Լինթընը գա մեզ մոտ, նա
չի իմանա, թե մեզնից որ մեկը որ կողմումն է:

— Դուք շատ շար եք, միստր Հիթքլիֆ,— գոչեցի ես,—
բա չամաչեցի՞ք, երբ անհանգստացրիք ննջեցյալին:

— Ես ոչ ոքի չեմ անհանգստացրել, Նելլի,— առարկեց
նա:— Ես ինձ համար տեղ ապահովեցի: Այժմ շատ ավելի
հանգիստ կլինեմ, և դուք էլ հույս կունենաք, որ ես պառ-
կած կմնամ գետնի տակ, երբ ինձ հողին հանձնեն: Անհան-
գրստացնե՞՞ք Քեթրինին: Ո՛չ: Այդ նա էր ինձ անհանգրս-
տացնում գիշեր-ցերեկ, տասնութ տարի... անընդհատ...
անգթորեն... մինչև երեկ գիշեր. երեկ գիշեր ես հանգիստ
գտա: Երազում էի, որ քնում եմ վերջին քնով Քեթրինի կող-
քին, և որ սիրտս կանգ է առնում, իսկ այտս սառած կպչում
է նրա այտին:

— Իսկ եթե նա քայքայվի, աճյուն դառնա կամ դառնա
մի ավելի վատ բան, ինչի՞ մասին կերազեիք այն ժամա-
նակ,— ասացի ես:

— Այն մասին, որ քայքայվեմ, աճյուն դառնամ նրա հետ
միասին և, սյնուամհնայնիվ, լինեմ ավելի երջանիկ,— սյա-
տասխանեց նա:— Կարծում եք կսոսկա՞լի այդ տեսակ փո-
փոխությունից: Ես սպասում էի այդպիսի փոխակերպության,
երբ բարձրացնում էի կափարիչը, բայց ուրախ եմ, որ դա
կլինի միայն այն ժամանակ, երբ այդ փոխակերպությանը
կենթարկվեմ և ես: Բացի այդ, եթե իմ ուղեղում այդպես
պարզորոշ կերպով չտպավորվեր նրա անխռով դեմքը, հազիվ
թե ես ազատվեի այդ տարօրինակ զգացումից: Դա սկսվեց
անսովոր կերպով: Դու գիտես, որ նրա մահից հետո ես հան-
չիստ չունեի. շարունակ, այգաբացից այգաբաց ռալաչում էի
նլան, որ իր ուրվականը ինձ մոտ ուղարկի: Ես շատ խիստ
հավատում եմ ոգիների գոյությանը. համոզված եմ, որ
նրանք, իրոք, գոյություն ունեն և շրջում են մեր մեջ:

Այն օրը, երբ թաղեցին նրան, ձյուն տեղաց: Երեկոյան գնացի գերեզմանատուն: Ձմեռվա պես սառը քամի էր փչում... շուրջս տիրում էր ամայություն. չէի վախենում, որ նրա հիմար ամուսինը դուրս կգա այդ ուշ ժամին, կսկսի թափառել գերեզմանի շուրջը. ուրիշ որևէ մեկը չէր կարող երեւալ այստեղ:

Քեթրինի հետ մենակ մնալով և գիտակցելով, որ մեր մեջ լուկ երկու յարդ փափուկ հողը միակ անջրպետն է, ասացի ինքս ինձ.— ես նորից կգրկեմ նրան, եթե սառած լինի, կմտածեմ, որ հյուսիսային քամին թափանցում, սառեցնում է ինձ, իսկ եթե նա անշարժ լինի, կմտածեմ, որ քնած է:

Փայտանոցից վերցրի բահը և ամբողջ ուժով սկսեցի փորել, հրկաթը չրխկոցով դիպավ դագաղին. սկսեցի աշխատել ձեռքերով: Փայտը սկսեց ճայթել պտուտակների մոտ, մի փոքր ևս, և ես կհասնեի նստատակիս, երբ թվաց, թե վերևից՝ գերեզմանի եզրից, լսեցի ինչ-որ մեկի հառաչանքը, և հակվեցի ցած: «Միայն թե կարողանայի բարձրացնել կափարիչը»,— շնջացի ես,— և թող մեզ երկուսիս էլ միասին թաղեն: Եվ ես է՛լ ավելի հուսահատված սկսեցի գործել: Նորից լսվեց հառաչանք, հենց ականջիս տակ: Կարծես զգացի տաք շնչառություն, որը փոխարինեց սառը քամուն: Գիտեի, որ մոտիկ տեղ միս ու արյունով ոչ ոք չկա, բայց առանց կասկածելու ես խավարի մեջ նկատում էի կենդանի էակի մոտենալը, թեև չէի կարող այն տարբերել. շատ պարզորոշ կերպով զգացի, որ Քեթին այդտեղ է՝ ոչ թե հողի տակ, այլ հողի երեսին:

Հանկարծակի թեթևացման մի զգացում սրտիցս հոսելով, տարածվեց ամբողջ մարմնովս մեկ: Ես թողեցի իմ տանձալից աշխատանքը և անմիջապես մխիթարվեցի՝ անասելի մխիթարվեցի: Քեթրինը իմ կողքին էր, հետս էր, քանի: դեռ ես հողը նորից լցնում էի գերեզմանի մեջ և տուն գնալիս էլ ուղեկցում էր ինձ. կարող ես ծիծաղել, եթե ուզում ես, բայց հավատացած էի, որ տանը ես նրան կտեսնեմ: Համոզված էի, որ նա կողքիս էր, և չէի կարողանում չխոսել նրա հետ:

Մոլեգին հողմերի դարավանդ հասնելուց հետո ես անձ

համբերությամբ նետվեցի դեպի դուռը: Այն փակ էր, և հիշում եմ, որ այդ նզովյալ էրնշոուն և իմ կինը շէին թողնում, բո տուն մտնեմ: Հիշում եմ՝ կանգ առա, որպեսզի մի լավ դնքսեմ նրան, հետո շտապեցի վերև իմ և Քեթրինի սենյակը, անհամբերությամբ նայում էի շուրջս... Զգում էի, որ նա կողքիս է... համարյա տեսնում էի նրան և, այդուհանդերձ, չէի կարողանում տեսնել. երևի արյունաշաղախ քրտինք էր սվել վրաս կարոտից ու տվայտանքից... իմ ջերմ աղերսանքից՝ թույլ տալ, որ գեթ մեկ անգամ նայեմ իրեն: Զցանկացավ: Սատանի պես երևաց այնպես, ինչպես կենդանության օրոք հաճախ ներկայանում էր ինձ: Եվ այն ժամանակվանից սկսած ես միշտ, մերթ ուժեղ, մերթ թույլ, հանդուրժում եմ այդ անտանելի, դժոխային տանջանքը: Ես իմ ջղերը պահում եմ այնպիսի լարվածությամբ, որ եթե դրանք լարերի պես ձյված չլինեին, վաղուց թուլացած կլինեին և կհասնեին լինթընի տկարությանը:

Երբ տանը նստում էի այդ Հերթընի հետ, թվում էր, թե տնից դուրս գալու պահին ես կհանդիպեմ Քեթրին: Երբ թափառում էի ցախիների թփերի մեջ, ես պիտի հանդիպեի նրան, հենց որ վերադառնայի տուն: Երբ տնից դուրս էի գնում, շտապում էի վերադառնալ, հավատացած լինելով, որ նա Դարավանդի ինչ-որ տեղում կլինի: Իսկ երբ պառկում էի քնելու նրա սենյակում, աչքիս քուն չէր գալիս. այդտեղ չէի կարողանում քնել, որովհետև երբ աչքերս փակում էի, նա կամ լուսամուտի մոտ էր լինում, կամ թեթևաքայլ անցնում էր միջնորմների հետև, կամ մտնում էր սենյակ, և կամ էլ գլուխը դնում էր իր սիրած բարձին, ինչպես անում էր աղջիկ ժամանակ: Եվ ես պետք է կռակերս բացեի, որպեսզի տեսնեի նրան: Եվ այսպես, հարյուր անգամ մի գիշերվա մեջ ես փակում բացում էի դրանք և միշտ էլ հուսախաբ էի լինում: Դա տանջում էր ինձ: Հաճախ տնքում էի բարձրաձայն, այնպես, որ այդ ծեր սրիկա Զոզեֆն անտարակույս հավատացած էր, որ ինձ դժոխային տառապանքով խոշտանգում են խղճի խայթոցները:

Այժմ, երբ ես նրան տեսա, մի փոքր հանգստացա: Դա սպանելու տարօրինակ միջոց էր՝ ոչ թե աստիճանաբար,

այլ ամենափոքր մասնիկներով. տասնութ տարի հրապուրե՞լ ինձ հույսի ուրվականով:

Միստր Հիթքլիֆը լռեց և ճակատը սրբեց: Ճակատին կողած մազերը թրջվել էին քրտինքից, աչքերը հառած նայում էին բուխարու կարմրած մարմրող ածուխներին: Հոնքերը շկիտեց, բայց ձգեց վեր, մարմրող ածուխներին: Հոնքերը դարձնում էր ոչ շատ մռայլ, բայց դիմագծերին հաղորդում էր տարօրինակ անհանգստություն և տանջալից լարվածություն. ասես մտքի ուժը սեռած էր մեկ առարկայի: Խոսելիս՝ միայն կիսով չափ դիմում էր ինձ, իսկ ես լուռ էի, չէի կամենում լսել նրա ճառերը:

Ապա նա նորից սկսեց մտածել դիմանկարի մասին. հանեց այն և դեմ տվեց բաղնոցի մեջքին, որպեսզի ավելի լավ դիտի, և, մինչ նա զբաղված էր նկարով, ներս մտավ Քեթրինը ու հայտարարեց, որ պատրաստ է՝ թող իր ձին թամբեն:

— Կուղարկեք վաղը, — ասաց ինձ Հիթքլիֆը, ապա դառնալով դեպի Քեթրինը, ավելացրեց, — կգնաք առանց ձիու. հրաշալի երեկո է, իսկ Մուլեգին հողմերի դարավանդում ձեզ ոչ մի ձի էլ հարկավոր չի լինի, սրովհետև զբոսանքների համար բավական կլինեն ձեր երկու ոտքը. դե, գնացինք:

— Ցտեսություն, էլլեն, — շնչաց իմ սիրելի փոքրիկ տիրուհին: Երբ համբուրեց ինձ, շուրթերը սառն էին սառույցի պես: — Եկ այցելություն, էլլեն, շմռանաս:

— Այդ մասին շմտածեք, միսիս Դին, — ասաց նրա նոր հայրը: — Երբ ուղենամ զրուցել ձեզ հետ, ես ինքս կգամ այստեղ: Չեմ կամենում, որ իմ տանը դուք թաքուն լրտեսեր ինձ:

Նա նշան տրեց, որ Քեթրինը առաջ ընկնի՝ ինձ ուղղելով իր հայացքը, որը խոցեց սիրտս, իմ տիրուհին ենթարկվեց: Լուսամուտի մոտ կանգնած՝ հետևեցի նրանց, երբ անցնում էին պարտեզի միջով: Հիթքլիֆը պինդ բռնեց Քեթրինի թևը, թեև աղջիկը, ինչպես երևում էր, սկզբում առարկում էր, և արագ քայլերով նրան շտապ տարավ ծառուղիով, որտեղ ծառերը ծածկեցին նրանց:

Մի անգամ այցի գնացի Դարավանդ, բայց Քեթրինին, նրա գնալուց հետո, այդպես էլ չտեսաւ: Զոգեֆը ձեռքով դռան մուտքը փակեց, երբ ներս մտա ու հարցրի իմ տիրուհուն, և թույլ չտվեց, որ անցնեմ նրա մոտ: Նա ասաց, որ միսիս Լինթընը զբաղված է, իսկ տանտերը տանը չէ: Զիլլահը որոշ բան պատմել էր նրանց ապրելակերպի մասին, այլապես ես չէի իմանա, ով է մեռած, ով՝ կենդանի:

Զիլլահը Քեթրինին համարում է մեծամիտ և չի սիրում նրան, ինչպես կարողացա հասկանալ տնտեսուհու ասածներից: Իմ ջահել լեդին սկզբնական շրջանում նրան խընդրում էր, ինչ-որ բաներում օգնել իրեն. բայց միտքը Հիթքլիֆը պատվիրեց տնտեսուհուն զբաղվել իր սեփական գործերով և թողնել, որ իր հարսը ինքը հոգ տանի իր մասին, և «՝լլահը՝ այդ սահմանափակ ու եսամոլ կինը, սիրով ենթարկվեց հրամանին: Քեթրինը այդ անուշադրությունն ընդունեց մանկական սրտենդությունով՝ փոխհատուցում էր նրան արհամարհանքով և տնտեսուհուն մտքրեց իր թշնամիներին ցուցակի մեջ. կարծես նա, իրոք, ծանր վիրավորանք էր հասցրել նրան:

Վեց շաբաթ առաջ ես երկար զրույց ունեցա Զիլլահի հետ, ձեր գալուց մի փոքր առաջ: Երբ մենք հանդիպեցինք ցախուղաշտում, ահա թե նա ինչ պատմեց.

— Միսիս Լինթընը հենց որ Դարավանդ եկավ, — պատմում էր Զիլլահը, — նրա առաջին գործը եղավ այն, որ, առանց ինձ ու Զոգեֆին բարևելու, վազեց վերև, փակվեց Լինթընի սենյակում և մինչև առավոտ մնաց այնտեղ. ապա, երբ իմ տերն ու էրնշտուն առավոտյան նախաճաշում էին, նա ամբողջ մարմնով դողալով ներս մտավ և հարցրեց, արդյոք չի՞ կարելի մարդ ուղարկել բժշկի հետևից. իր հորաքրոջ տղան շատ հիվանդ է:

— Մենք դա գիտենք, — պատասխանեց Հիթքլիֆը, — բայց նրա կյանքը քոռ կոպեկ չարժե, և ես ոչ մի կոպեկ չեմ պետքի նրա վրա:

— Բայց ես չգիտեմ, թե ինչ պետք է անել, — ասաց Քեթրինը, — և եթե մեկնում եմ ինձ շօղնի, նա կմեռնի:

— Դո՛ւրս այստեղից,— գոռաց տերը,— և այլևս ոչ մի խոսք չլսեմ նրա մասին: Այստեղ ոչ ոքի չի հետաքրքրում, թե ինչ կլինի նրա հետ. եթե ձեզ հետաքրքրում է, եղեք հիվանդապահ և նստեք մոտը, իսկ եթե ոչ՝ փակեք նրան և թողեք իր տեղում:

Այն ժամանակ նա սկսեց նեղացնել ինձ, իսկ ես նրան ասացի, որ բավական տանջվել եմ այդ ձանձրույթ պատճառող տղայի ձեռքից. մեզնից ամեն մեկն ունի իր գործը, իսկ նրա գործը հենց կինթընին խնամելն է. միստր Հիթթլիֆը հրամայեց ինձ այդ աշխատանքը թողնել նրան:

Թե ինչպես էին նրանք իրարից գլուխ հանում, չեմ կարող ասել: Բայց, կարծում եմ, որ կինթընը անհանգրստացնում, տրտնջում էր գիշեր-ցերեկ. Քեթրինը, իհարկե, նրա հետ քուն ու հանգիստ չունեի, դա երևում էր նրա գունատ դեմքից և բորբոքված աչքերից: Նա երբեմն շփոթված մտնում էր խոհանոց և, թվում էր, թե օգնություն է խնդրում, բայց ես չէի ուզում շանսալ իմ տիրոջը, երբեք չէի համարձակվում, միսիս Դին, նրան հակառակվել, թեև հոգուս մեջ դատապարտում էի տիրոջս, որը չէր ուզում ուղարկել Քեննեթի հետևից. իմ գործը չէր խորհուրդներով ու հանդիմանություններով միջամտել, և ես չէի միջամտում:

Մի երկու անգամ, երբ պառկում էին քնելու, երբեմն պատահում էր, դուռս նորից բաց անում, տեսնում էի, որ միսիսը, սանդուղքի վերին աստիճանին նստած, լաց է լինում: Ես արագորեն փակվում էի իմ սենյակում, վախենում էի, որ կհուզվեմ և կպաշտպանեմ նրան: Այն ժամանակ ես, իսկապես, խղճում էի նրան, բայց, այդուհանդերձ, զիտեք էլի, չէի ուզում տեղս կորցնել:

Վերջապես, մի անգամ, գիշերը, միսիսը համարձակ ներս մտավ իմ սենյակը և այնպես վախեցրեց ինձ, որ քիչ մնաց ուշաթափվելի, ու ասաց.

— Հայտնեք միստր Հիթթլիֆին, որ իր որդին մեռնում է, այս անգամ համոզված եմ, որ մեռնում է: Անմիջապես վերջ կացեք և հայտնեք նրան:

Այս խոսքերն արտասանելուց հետո նա իսկույնեթ նետվեց դուրս: Քառորդ ժամի չափ պառկած ականջ էի դնում, դողում էի. ոչ ոք չէր շարժվում, տունը հանգիստ էր:

«Միսիսը սխալվեց» մտածեցի ես: Լինթըն ապաքինվեց: Չարժե որևէ մեկին անհանգստացնել: Եվ ես սկսեցի ներհել: Բայց քունս երկրորդ անգամ խախտվեց. այս անգամ տանը եղած միակ զանգի սուր ձայնից, որ հատուկ գնել ենք Լինթընի համար, և տերը կանչեց ինձ, որ տեսնեմ, թե ինչ է պատահել, ու հայտնեմ նրանց, որ ինքը չի ցանկանում նորից այդ աղմուկը լսել: Այստեղ ես նրան հաղորդեցի Քեթթիինի ասածը: Նա քթի տակ հայհոյեց և հինգ րոպե հետո վառած մոմը ձեռքին դուրս եկավ ու զնաց նրանց սենյակը: Ես հետևեցի նրան: Միսիս Հիթքլիֆը նստել էր մահճակալի մոտ, ձեռքերը դրել ծնկներին: Նրա սկեսրայրը մոտեցավ, մոմը մոտեցրեց Լինթընի դեմքին, նայեց, շոշափեց, ապա դարձավ դեպի Քեթթիինը:

— Հը, Քեթթիին,— ասաց,— հիմա ինչպե՞ս եք զգում: Նա ոչ մի ձայն չհանեց:

— Ինչպե՞ս եք զգում ձեզ, Քեթթիին,— կրկնեց նա:

— Նա հիմա ապահով է, իսկ ես ազատ եմ,— պատասխանեց Քեթթիինը:— Ես ինձ ավելի լավ կզգայի,— շարունակեց նա՝ չկարողանալով թաքցնել իր շարունթյունը,— բայց դուք այնքան երկար թողեցիք ինձ միայնակ պայքարելու մահվան դեմ, որ ես միայն մահն եմ տեսնում: Ես հենց մահ եմ, որ կամ:

Եվ, իրոք, Քեթթիինի տեսքը նման էր ննջեցյալի: Մի քիչ գլխի տվեցի նրան: Հերթընն ու Ջոզեֆը, որ արթնացել էին զանգից, ոտքերի ձայներից և դրսից լսում էին մեր խոսակցությունը, այժմ ներս մտան: Ջոզեֆը, կարծում եմ, ուրախ էք, որ ջահել տերը մեռավ. Հերթընը, ասես մի փոքր անհանգստացած էր, թեև հայացքը հառել էր ոչ այնքան Լինթընի, որքան Քեթթիինի վրա: Բայց տերը հրամայեց նրան դուրս գնալ և պառկել քնելու. նրա օգնությունը, ասաց տերը, մեզ հարկավոր չէ: Հետո Ջոզեֆին հրամայեց, որ Լինթընի մարմինը տեղափոխի իր սենյակը, իսկ ինձ՝ վերադառնալ իմ սենյակը. միսիս Հիթքլիֆը մնաց մենակ:

Առավոտյան Հիթքլիֆն ինձ ուղարկեց հայտնելու միսիսին, որ ներքև իջնի նախաճաշելու: Քեթթիինը հանվել էր, երևում է, պատրաստվում էր պառկել. ասաց, որ ինքը հի-

վանդ է, և ես չզարմացա: Ես այդ մասին հայտնեցի միտար Հիթքլիֆին, իսկ նա պատասխանեց.

— Լավ, մինչև թաղման արարողությունների ավարտը թող նստի իր սենյակում. մեկ-մեկ անցեք մոտը, տարեք նրան ինչ-որ հարկավոր է, և հենց տեսնեք, որ ավելի լավ է զգում իրեն, հայտնեք ինձ:

Քեթին երկու շաբաթ մնաց վերևում, ինչպես ասաց Զիլ-լահը, որը օրը երկու անգամ անձամբ այցելում էր նրան և էլ ավելի սիրալիր կվարվեր նրա հետ, բայց օր ավուր աճող իր բարեկամական փորձերը հպարտությամբ ու կարուկ կերպով մերժվում էին:

Հիթքլիֆը լուկ մեկ անգամ եղավ նրա մոտ, որպեսզի հարսին ցույց տա Լինթրոնի կտակը: Իր ամբողջ ունեցվածքը և իր կնոջ շարժական գույքը նա կտակել էր հորը: Սպառնալով և համոզելով՝ դժբախտին ստիպեցին դիմել այդ քայլին Քեթրինի մի շաբաթվա բացակայության օրերին, երբ մեռավ նրա քեռին: Լինելով անշահահաս, նա չէր կարող իր հողերը տնօրինել: Սակայն միտար Հիթքլիֆը իր կնոջ և որդու մահից հետո տիրացավ այդ հողերին, ինչպես կարժում էմ, օրինական կարգով: Համենայն դեպս, Քեթրինը, զրկվելով փողից ու բարեկամներից, չէր կարող խանգարել նրան:

— Ոչ ոք, բացի ինձնից,— ասում էր Զիլլահը,— երբեք չէր մոտենում միսիսի դռանը, եթե չհաշվենք այդ միակ օրը, և ոչ ոք ոչ մի բան չէր հարցնում նրա մասին: Առաջին անգամ նա ներքև իջավ կիրակի օրը կեսօրից հետո:

Երբ ես նրան ճաշ բերեցի, նա բարձրաձայն գանգատվեց, որ այլևս չի կարող ցրտում նստել: Ես ասացի, որ տերը պատրաստվում է գնալ Կեռնեխների ագարակատուն, իսկ էրնշոուն ու ես չենք խանգարի նրան, եթե ցած իջնի օջախի մոտ: Հենց չր Քեթին լսեց Հիթքլիֆի վարզով հեռացող ձիու սմբակների զոփյունը, իջավ մեզ մոտ՝ սև հագած, իր դեղին մազերը ականջների հետև սանրած՝ քվակերի՝ պես անպաճույճ. սանրվել էլ չէր կարողացել:

Զուլեֆի հետ կիրակի օրերը, ըստ սովորության մենչ

՝ Քրիստոնեական կրոնական ազանդավոր Անգլիայում:

գնում ենք մատուռ (եկեղեցին այժմ, ինչպես գիտեք, քահանա շունի,— բացատրեց միսիս Դինը, իսկ մատուռ է կոչվում չգիտես մեթոդիստների¹, թե՛ բուպտիստների, ստույգ չեմ կարող ասել որ մեկի, աղոթարանը Գիմմերթընում)։ Զողեֆը գնաց,— շարունակում էր Զիլլահը, բայց ես հարկ համարեցի մնալ տանը։ Միշտ էլ հարկավոր է, որ իրենցից մեծ որևէ մեկը հետևի ջահելներին։ Հերթընը իր ամաչկոտ բնավորությամբ չի կարող լավ վարքագծի օրինակ լինել։ Ես նրան բացատրեցի, որ իր հորաքրոջ աղջիկը, հավանաբար, կգա, կնստի մեզ մոտ, իսկ Քեթին սովոր էր, որ հարգեն կիրակին, ուստի ինքը լավ կանի, որ թողնի իր զենքը, ինչպես և տնային ամեն տեսակի հոգսերը, երբ Քեթին գա իրենց մոտ։

Այդ լսելուց հետո նա կարմրեց և նայեց իր ձեռքերին ու հագուստին։ Վորվոնը¹ և վառողը մի ակնթարթում խցկեց ինչ-որ տեղ։ Տեսա, որ ուզում էր բնկերություն անել նրա նկատ։ Հերթընի վարքագծից հասկացա, որ կամենում է վալիուլ տեսքով երևալ նրան և, ծիծաղելով, ի դեպ, տիրոջ ներկայությամբ երբեք չէի համարձակվի ծիծաղել, ես առաջարկեցի օգնել իրեն, եթե ցանկանում է, և սկսեցի կատակով ծաղրել նրա շփոթվածությունը։ Նա դեմքը խոժոռեց և սկսեց հայհոյել։

— Էհ, միսիս Դին,— շարունակում էր Զիլլահը, տեսնելով, որ ես նրա ասածին հավանություն չեմ տալիս,— դուք, երևի, գտնում եք, որ ձեր ջահել լեդին շափից ավելի լավ է միստր Հերթընի համար, գուցե և միշտ եք, բայց խոստովանում եմ, կուզենայի նրա գոռոզությունը մի լավ կոտրել։ Եվ հիմա ո՞ւմ են հարկավոր նրա այդ ամբողջ կրթությունն ու պահվածքը։ Նա նույնքան չքավոր է, որքան և դուք, կամ էլ ես՝ նույնիսկ ավելի աղքատ է։ դուք խնայողություն եք անում, ես էլ գնում եմ նույն ճանապարհով՝ քիչ-քիչ հետ եմ գցում։

— Հերթընը Զիլլահին թույլ տվեց, որ օգնի իրեն. նա փայփայանքով բարձրացրեց տղայի բարի տրամադրությունը, այնպես որ, երբ Քեթին եկավ, Հերթընը զրեթե մտնեց

¹ Մովային կենդանու հալած ճարպ։

էր իրեն հասցրած նախկին վիրավորանքները և աշխատում էր, տնտեսուհու ասելով, սիրալիր լինել:

— Միսիսը ներս մտավ,— ասաց նա,— սառցալեզվակի պես սառը և իշխանուհու պես հպարտ: Սա վերկացա և առաջարկեցի իմ բազկաթոռը: Օ՛, ոչ, ի պատասխան իմ քաղաքավարութեան նա միայն քիթը ցցեց: Էրնշուուն նույն պես վերկացավ և հրավիրեց, որ նստի բազմոցին՝ կրակին ավելի մոտ, քանի որ համոզված էր՝ Քեթին մեռնում է ցրտից:

— Մի ամսից ավել է, ինչ տառապում եմ,— պատասխանեց Քեթրինը՝ արհամարհանքով շեշտը դնելով տառապում եմ բառի վրա:

Նա աթոռը վերցրեց, դրեց մեզանից հեռու:

Տաքանալուց հետո նայեց շուրջը և պահարանում տեսավ բազմաթիվ գրքեր. իսկույն վեր թռավ և ձգվեց դեպի գրքերը, բայց դրանք դրված էին շատ բարձր տեղում:

Քեռու տղան մի առ ժամանակ դիտում էր նրա փորձերը և, ի վերջո, սիրտ առնելով, վճռեց օգնել նրան. Քեթրինը փեշը բռնեց, իսկ նա ձեռքն ընկած գրքերը լցնում էր նրա փեշը:

Դա պատահու համար մեծ հաջողություն էր: Միսիսը նրան շնորհակալություն չհայտնեց, բայց տղան գոհ էր, որ Քեթին ընդունել էր իր օգնությունը, համարձակվեց կանգնել միսիսի թիկունքում, երբ վերջինս ստուգում էր գրքերը, և նույնիսկ հակվում, ցույց էր տալիս նրանց մեջ եղած հին նկարները, որոնք ցնցել էին նրա երեակայությունը. նրան չէր վախեցնում միսիսի մատի ամբարտավան շարժումը, որով նա կոպիտ ձեռով շուռ էր տալիս էջը: Հերթընդ գոհունակությամբ փոքր-ինչ հետ էր գնում և սկսում էր նայել ոչ թե գրքին, այլ նրան:

Քեթրինը շարունակում էր կարդալ կամ փնտրում էր, թե էլ ինչ կարդար: Բայց կամաց-կամաց Հերթընդի ուշադրությունը գրավեցին միսիսի խիտ, մետաքսեման գանգուր մազերը. նրա դեմքը չէր կարողանում տեսնել և նայում էր միայն մազերին, Քեթրինն էլ բոլորովին չէր տեսնում նրա դեմքը: Գուցե և լրիվ չգիտակցելով, թե ինչ էր անում, մոմով հրապուրված երեխայի պես՝ նայում էր, նայում և, վերջա-

պես, շոշափեց՝ ձեռքը երկարեց և թեթևակի շոյեց մի գանգուր, կարծես այն թռչնակ լիներ: Հերթընը ասես դանակ խրեց նրա վիզը, Քեթրինը ցնցվեց և շուտ եկավ դեպի նա.

— Հեռացե՛ք այս րոպեիս: Ինչպէս եք համարձակվում դիպչել ինձ: Ինչ եք ցցվել այստեղ,— գոռաց միսիսը ու նրա ձայնի մեջ զարշանք կար:— Ես ձեզ տանել չեմ կարող: Եթե մոտենաք ինձ, ես նորից կգնամ վերև:

Միստր Հերթընը հետ քաշվեց հիմար տեսքով, սուսուփուս նստեց բազմոցին, իսկ Քեթրինը դեռ կես ժամ էլ շարունակում էր մեկ առ մեկ նայել գրքերը. վերջապես, էրնշոուն մոտեցավ ինձ ու շնչաց.

— Զիլլահ, շեֆ խնդրի նրան, որ մի բան բարձրաձայն կարդա մեզ համար: Հոգնել եմ ոչինչ շանելուց, իսկ ես այնպէս եմ սիրում... այնքան սիրով կլսեի նրան: Մի ասե՛ք, որ ես եմ խնդրում, խնդրե՛ք, իբր ձեզ համար:

— Միստր Հերթընը խնդրում է բարձրաձայն կարդալ լեզ համար, մաղամ,— ասացի ես իսկույնէն:— Էրնշոուն դա կրնդունի որպէս համակրանք, իրեն ջատ պարտական կհամարի:

Միսիսը խոժոռեց դեմքը և, գլուխը բարձրացնելով, պատասխանեց.

— Միստր Հերթընը և դուք բոլորդ շատ բարի կլինեք, եթե հասկանաք, որ ես մերժում եմ ամեն տեսակ սիրալիրություն, որ դուք կեղծավորությամբ առաջարկում եք ինձ: Ես ձեզ արհամարհում եմ և ոչ մի բանի մասին չեմ ուզում խոսել ձեզնից որևէ մեկի հետ: Երբ ես պատրաստ էի կյանքս տալ մի բարի խոսքի համար, նույնիսկ նրա համար, որ զոնե մի մարդու դեմք տեսնեմ, դուք բոլորդ երես դարձրիք ինձնից: Բայց ես չեմ ուզում գանգատվել ձեզ: Ինձ այստեղ քշել է ցուրտը և ոչ թե ձեզ ուրախացնելու կամ ձեր ընկերակցությամբ զվարճանալու ցանկությունը:

— Ի՞նչ կարող էի անել,— սկսեց էրնշոուն:— Ինչպէ՞ս կարելի է ինձ մեղադրել:

— Օհ, դուք բացառություն եք,— պատասխանեց միսիս Զիլլիֆը:— Ես երբեք ձեր մասնակցության կարոտը չէի քաշում:

— Բայց ես բազմիցս առաջարկել, խնդրել եմ,— ասաց

Հերթընը՝ բորբոքվելով նրա կամակորոթյունից, — խնդրել
եմ միասոր Հիթքլիֆին՝ թույլ տալ, որ ես ձեզ համար գիշերը
անքուն մնամ...

— Լոեցեք: Ես կթողնեմ, կգնամ բակ կամ ուր ասեա,
միայն թե իմ ականջներում չհնչի ձեր նողկալի ձայնը, —
ասաց միլեդին:

Հերթընը փնթփնթաց, ասելով, որ նա կարող է գնալ թե-
կուզ դժոխք, հրացանը վերցրեց, այլևս չզրկելով իրեն կի-
բակնօրյա իր զբաղմունքներից:

Նա այժմ խոսում էր բավական ազատ. միլեդին տեսնում
էր, որ ավելի արժանավայել կլինի նորից փակվել մենության
մեջ: Բայց սկսվեցին սառնամանիքները և, շնայած իր հպար-
տությանը, նա ստիպված էր ավելի ու ավելի ներողամիտ
վերաբերվել մեր ընկերակցությանը: Ես, սակայն, հոգ էի
տանում, որ իմ բարության դիմաց այլևս արհամարհանքով
չհատուցեն. այդ օրվանից սկսած, ես էլ նրա պես խիստ
պաշտոնական էի և մեզնից ոչ մեկը նրա հանդեպ սեր ու
համակրանք չէր ցուցաբերում. նա արժանի էլ չէր դրան,
որովհետև, եթե մի խոսք ասես, նա իսկույն կփքվի և ոչ ոքի
չի հարգի: Նույնիսկ տիրոջ վրա կհարձակվի և նրան կստիպի,
որ ծեծի իրեն. և ինչքան շատ էր ծեծվում, այնքան ավելի
էր թունավոր դառնում:

— Սկզբում, երբ Զիլլահից լսեցի այդ պատմությունը,
ես ուզում էի թողնել պաշտոնս, մի տնակ վարձել և համո-
զել Քեթրինին, որ գա և ապրի ինձ մոտ: Բայց միասոր Հիթ-
քլիֆը թույլ չէր տա, ինչպես և թույլ չէր տա Հերթընին, որ
ապրի մի առանձին տան մեջ, և ես հիմա Քեթիի համար մի
այլ ելք չեմ տեսնում, քան՝ նորից ամուսնանալ. բայց այդ
բանը իմ իրավասությունից դուրս էր:

Սրանով միսիս Դինը ավարտեց իր պատմությունը: Հա-
կառակ բժշկի նախագուշակման, իմ ուժերը վերականգնվում
են, թեև հունվարի միայն երկրորդ շաբաթն է սկսվում՝ ես
մտադիր եմ ձիով մեկ-երկու օր գնալ Մոլեգին հողմերի դա-
րավանդ իմ տիրոջը հայտնելու, որ մոտակա կես տարին
ուզում եմ անցկացնել Լոնդոնում ու, եթե ինքը ցանկանում
է, կաբող է իր համար մի այլ կենվոր գտնել և հոկտեմբերին
տունը վարձով տալ. ոչ մի զնով չեմ համաձայնի, որ մի
ձմեռ էլ մնամ այստեղ:

Երեկ պայծառ, խաղաղ ու ցուրտ օր էր: Ես, ինչպես մտածում էի, գնացի Դարավանդ: Իմ տան տնտեսուհին ինձ խնդրեց իր մի քանի տող գրությունը հանձնել ջահել լեդիին, և ես շմերժեցի, որովհետև այդ պատվավոր կինը իր խնդիրքում ոչ մի տարօրինակ բան չէր տեսնում:

Տան դիմացի դուռը լայն բաց էր, բայց խանդոտ դարպասը կողպված էր, ինչպես արվել էր իմ վերջին այցելության ժամանակ: Ես թակեցի դարպասը և կանչեցի պարտեզի մարգերում աշխատող էրնշոուն: Նա շղթան հետ քաշեց, և ես ներս անցա: Պատանի գեղջուկն այնքան գեղեցիկ էր, որ դրանից ավելին լինել չէր կարող: Այս անգամ ես հատուկ ուշադրությամբ դիտեցի նրան, բայց նա, ինչպես երևում է, ամեն ինչ անում էր, որ իր առավելությունները նվազագույն չափով ցույց տա:

Ես հարցրի՝ միասր Հիթթիֆը տա՞նն է: «Ոչ,— պատասխանեց նա,— բայց ճաշին կլինի»: Ժամը տասնմեկը կլիներ. ես հայտարարեցի, որ մտադիր եմ ներս մտնել ու սպասել. նա իսկույն ցած գցեց իր գործիքները և եկավ, որ ուղեկցի ինձ որպես մի պահապան շուն, բայց ոչ թե որպես տիրոջ տեղակալ:

Ներս մտանք միասին: Քիթին տանն էր և զբաղված էր ճաշի համար բանջարեղեն մաքրելով, նրա տեսքը ավելի շատ մոայլ էր և ավելի քիչ ողևորված, քան այն ժամանակ, երբ ես նրան տեսա առաջին անգամ: Նա հաղիվ նայեց ինձ և նորից իր գործը շարունակեց: Նույն անտարբերությամբ վերաբերվելով բոլորի կողմից ընդունված քաղաքավարության ձևերին, նա չպատասխանեց իմ ողջույնին ու բարի լույսին, և ցույց էլ չտվեց, որ ճանաչում է ինձ:

«Նա այնքան էլ սիրալիր չէ, որքան միսիս Դինն է ուզում հավատացնել ինձ,— մտածեցի ես:— Ծիշտ է, գեղեցիկ է, բայց հրեշտակ չէ»:

Էրնշոուն կոպտորեն նրան առաջարկեց, որ իր իրերը վերցնի տանի խոհանոց:

— Ինքներդ տարեք,— ասաց Քիթինը՝ մի կողմ հրելով դրանք հենց որ վերջացրեց, և, նստելով պատուհանի մոտի

աթոռին, սկսեց թռչուններ և դադաններ փորագրել գոգնոցի փեշին հավաքած շաղգամի կեղևի վրա:

Մտտեցա նրան՝ ձեռքնելով, որ ուզում եմ նայել պարտեզին և հնարամտորեն, ինչպես ինձ թվաց, Հերթընից անկատելի, միսիս Դինի գրոթյունը գցեցի նրա ծնկին, բայց նա բարձրաձայն հարցրեց.

«Ի՞նչ է սա» — և թերթիկը ցած շարտեց:

— Նամակ ձեր վաղեմի ծանոթից՝ Ագարակատան տղետեսուհուց, — պատասխանեցի ես՝ նեղանալով, որ իմ բարի արարքը բացահայտվեց, և վախենալով՝ չլինի թե մտածեն, որ նամակը ինքս եմ գրել:

Այսպիսի բացատրությունից հետո նա ուրախությամբ թերթիկը կբարձրացնե՞ր գետնից, բայց Հերթընը կանխեց նրան. խլեց այն ու դրեց իր ժիլետի գրպանը՝ ասելով, որ նախ և առաջ նամակը պետք է կարդա միստր Հիթքլիֆը:

Այն ժամանակ Քեթրինը լռելյայն շուռ եկավ մեզնից և թաշկինակը թաքուն հանելով, աննկատելիորեն տարավ աշքերին, իսկ իր քեռու տղան սկզբում ջանում էր մի պահ հաղթահարել բարի զգացումը, բայց հետո նամակը հանեց և գցեց նրա մոտ, հատակին, իրեն յուրահատուկ անքաղաքավարությամբ:

Քեթրինը նամակը վերցրեց և ազահաբար կարդաց: Հետո ինձ մի քանի հարց տվեց իր նախկին տան ապրողների մասին՝ խելացի ու ոչ խելացի, և նայելով բլուրների կողմը, փնթփնթաց ինքն իրեն.

— Կուզենայի Մինիին նստած գնալ այնտեղ: Կուզենայի ավելի վեր բարձրանալ: Ահ, հոգնել եմ... ձանձրացել եմ, Հերթըն:

Եվ նա իր գեղեցիկ գլուխը դրեց լուսամուտի գոգին՝ չզիտես հորանջելով, թե հառաչելով, և սուզվեց ինչ-որ ցրված տխրության մեջ, շղանկանալով ու չիմանալով հետևո՞ւմ ենք մենք իրեն, թե՛ ոչ:

— Միսիս Հիթքլիֆ, — ասացի, միառժամանակ լուռ նրստած մնալով, — դուք, Լերի, տեղյա՞կ չեք, որ ես ձեր հին ծանոթն եմ, և այնքան մտերիմ, որ ինձ համար տարօրինակ է, թե ինչու չեք մոտենում ու չեք խոսում ինձ հետ: Իմ տան տնտեսուհին Լրբեք չի հոգնում ձեր մասին խոսելուց և դրո-

վատանքի խոսքեր ասելուց և շատ կհիասթափվի, եթե ես վերադառնամ և ոչ մի լուր չտանեմ ու չհայտնեմ, որ դուք ստացաք նրա նամակը և ոչինչ չասացիք:

Նա երևի պարմացավ այդ խոսքերի վրա և հարցրեց՝

— Էլլենը սիրո՞ւմ է ձեզ:

— Այո և շատ,— ասացի ես առանց վարանելու:

— Դուք պետք է հայտնեք նրան,— շարունակեց նա՝ որ ես նրա նամակին կպատասխանեի, բայց գրելու ոչ մի բան չունեմ, նույնիսկ գրքույկ չունեմ, որտեղից կարողանայի մի թերթիկ պոկել:

— Ոչ մի գիրք,— բացականչեցի ես:— Բայց թույլ տվեք հայտնել, ինչպե՞ս եք կարողանում առանց դրանց ապրել այստեղ: Բեե Ագարակատանը իմ տրամադրության տակ կա մեծ գրադարան, սակայն ես հաճախ ձանձրանում եմ. բավական է վերցնեն ինձնից իմ գրքերը, և ես կհուսահատվեմ:

— Ես միշտ կարդում էի, երբ գրքեր ունեի,— ասաց Քեթրինը,— իսկ միստր Հիթքլիֆը երբեք չի կարդում. դրա համար էլ վճռեց ոչնչացնել իմ գրքերը: Շաբաթներ շարունակ ես ոչ մի գրքի երես չեմ տեսնում: Միայն մեկ անգամ պրպտեցի Զոդեֆի աստվածաբանական գրքերի կույտը՝ մեծ զայրույթ պատճառելով նրան. մեկ անգամ էլ, Հերթըն, ձեր սենյակում տեսա մի գաղտնի գանձարան՝ լատինական և հունական դասագրքեր, հեթաթների ու ոտանավորների մի քանի գիրք, դրանք բոլորն էլ իմ հին բարեկամներն էին: Այդ գրքերը բերեցի տուն, իսկ դուք դրանք հավաքեցիք, ինչպես կաշաղակն է հավաքում արծաթե գդալները, պարզապես գողության սիրույն. դրանցից ձեզ օգուտ չկա. կամ, գուցե, թաքցրել եք շարունակության. եթե ինքներդ դրանցից հաճույք չեք ստանում, թող ուրիշներն էլ չստանան: Գուցե ձեր այդ նախաձեռնությունը Հիթքլիֆին գրդեց, որ հափշտակի իմ գանձերը: Բայց դրանք համարյա բոլորը գրված են իմ ուղեղում և տպված են իմ սրտում, իսկ դա չեք կարող | հլ ինձանից:

Էրնշտուն շիկնեց, երբ իր հորաքրոջ աղջիկը հայտարարեց թաքցրած գրքերի հավաքածուի մասին և, կմկմալով, սկսեց վայրացած ժխտել նրա մեղադրանքները:

— Միստր Հերթրենն ուզում է ավելացնել իր գիտելիքների պաշարը,— ասացի ես, որ նրան դուրս բերեմ նեղ կացությունից։— Ձեր գիտելիքները նրա մեջ առաջացնում են ոչ թե նախանձանք, այլ կատարելագործման բուռն ձգտում։ Մի քանի տարի հետո նա կդառնա մի շնորհալի գիտուն մարդ։

— Եվ նա ուզում է, որ ես այդ ընթացքում բուրոքովին բթանամ,— պատասխանեց Քեթրինը։— Այո, ես լսում եմ, թե ինչպես է նա փորձում վանկ առ վանկ կարդալ և այդ անելիս բավականին կոպիտ սխալներ է թույլ տալիս։ Կցանկանայի, որ մի անգամ էլ կրկնի Լրեկվա «Չեվյան որսորդությունը»¹։ դա շատ զվարճալի էր։ Ես լսեցի ձեզ... լսեցի, թե դուք ինչպես էիք բառարանը թերթում, փնտրելով զօվար բառերը, իսկ հետո հայհոյում էիք, որովհետև չէիք կարողանում բացատրությունները կարդալ։

Երիտասարդ մարդը, ըստ երևույթին, իրեն շատ վատ զգաց, երբ ծիծաղեցին իր տգիտության վրա, իսկ այժմ էլ ծաղրում են այդ տգիտությունը հաղթահարելու իր ջանքերը։ Ես էլ նույն կարծիքին էի և, հիշելով միսիս Դինի պատմածը Հերթրենի առաջին փորձի մասին՝ լուսավորել այն խավարը, որի մեջ իրեն դաստիարակել էին, ասացի.

— Բայց, միսիս Հիթքլիֆ, մեզնից յուրաքանչյուրն էլ ինչ-որ բանից սկսել է, բոլորն էլ սայթաքել են, երեքացել շեմքին։ Եթե մեր ուսուցիչները օգնելու փոխարեն ծաղրեին մեզ, մենք մինչև հիմա էլ կերերայինք ու կսայթաքեինք։

— Մհ,— առարկեց Քեթրինը, — ես չեմ ուզում խանգարել նրա առաջադիմությանը... բայց, այնուամենայնիվ, նա իրավունք չունի յուրացնել իմը և այն ինձ համար դարձնել ծիծաղելի նրանում եղած նողկալի սխալների և ոչ ճիշտ արտասանության պատճառով։ Այդ գրքերը՝ թե արձակը և թե չափածոն, ինձ համար նվիրական են այլ հիշողությունների հետ կապված և ինձ համար անտանելի է, երբ դրանք թռչնում, պղծվում են նրա բերանում։ Բացի դրանից, նա ասես կանխակալ շարամոտությամբ բնարում է իմ սիրած հատվածները, որոնք ես շատ հաճախ կրկնում եմ։

¹ Clwy chase—16-րդ դարի սկզբների անդլ. ժողովրդական լայլադ.

Հերթընի կուրծքը լռության մեջ մի պահ բարձրանում իջնում էր. նա աշխատում էր գտնել վիրավորանքի դաժան զգացումն ու ցասումը, որ այնքան էլ հեշտ չէր:

Շփոթված վիճակից նրան դուրս բերելու համար ես վերկացա և ջենտլմենի պես կանգնեցի դռան շեմին ու սկսեցի դիտել առջևում փռված բնատեսարանը:

Էրնշոուն հետևեց իմ օրինակին և դուրս եկավ սենյակից, բայց շուտով վերադարձավ հինգ-վեց գիրք ձեռքին ու նետեց Քեթրինի փեշը՝ գոչելով.

— Վերցրե՛ք: Այլևս չեմ ցանկանում ո՛չ լսել, ո՛չ կարդալ, ո՛չ էլ մտածել դրանց մասին:

— Իսկ հիմա ես դրանք չեմ վերցնի,— պատասխանեց միսիսը:— Դրանք ինձ կհիշեցնեն ձեր մասին և ատելի են ինձ:

Քեթրինը բաց արեց մեկը, որը, ըստ երևույթին, շատ էին թերթել և սկսնակի պես ծոր տալով կարդաց մի հատված, ապա սկսեց ծիծաղել ու գիրքը նետեց մի կողմ:

— Հապա լսեք,— շարունակում էր նա զրույց առաջացնող տոնով և սկսեց արտասանել մի ինչ-որ հին բալլադից բանաստեղծական տողեր:

Բայց Հերթընի ինքնասիրությունը չդիմացավ նոր փորձություն. ես լսեցի, և ոչ առանց հավանություն, թե ինչպես ձեռքի հարվածով նա լռեցրեց միսիսի հանդուգն լեզուն: Փոքրիկ շարասիրտ աղջիկը արեց ամեն բան, ինչ կարող էր, որ դիպչի քեռու տղայի հիվանդագին, թեպետև ոչ նրբազգաց ինքնասիրությանը, իսկ ֆիզիկական ուժ գործադրելը Հերթընի համար միակ միջոցն էր, որպեսզի ամփոփի և հաշիվ մաքրի իրեն վիրավորողի հետ:

Նա հավաքեց գրքերը և ջպրտեց կրակի մեջ: Ես նրա դեմքին կարդացի, թե ինչպիսի տառապանքով նա զոհաբերեց դրանք իր զայրույթին: Երբ գրքերն այրվում էին, ինձ թվում էր, թե նա վերհիշում է դրանց՝ իրեն պատճառած հաճույքը. նա կանխատեսում էր այն հաղթանակն ու այն հարաճուն բավականությունը, որ ակնկալում էր գրանցից հետագայում, Վիչպես և պատկերացնում, կռահում էի, թե ինչն էր նրան դրդում տարվելու այդ գաղտնի զբաղմունքով: Նա բավարարվում էր ամենօրյա աշխատանքով և անասնական կոպիտ

հաճույքներով, մինչև որ իր ճանապարհին հանդիպեց Քեթրինին: Վերջինիս ծաղրանքից առաջացած ամոթի զգացումը և նրա հավանությունը արժանանալու հույսը, իր, ավելի բարձր, ձգտումների առաջին խթանը հանդիսացան: Ոտքի կանգնելու իր ջանքերը նրա ծաղրանքից իրեն պաշտպանելու և զովասանքներին արժանացնելու փոխարեն, հանդեգրին հակառակ հետևանքի:

— Այո, ահա և այն ամբողջ օգուտը, որը ձեզ նման մի անասուն կարող է ստանալ դրանցից,— ճշաց Քեթրինը, լիզելով պատռված շուրթը և զայրալից հայացքով հետևելով, թե կրակը ինչպես է լափում իր գրքերը:

— Ավելի լավ կանեիք, որ լռեիք,— կատաղած ասաց նրա քեռու տղան:

Հերթընը հուզմունքից չկարողացավ շարունակել և շտապեց դեպի ելքը. ևս քաշվեցի մի կողմ, որ ճանապարհ տամ նրան: Բայց շեմքից դեռ դուրս չեկած, միստր Հիթքլիֆը ներս մտավ և, ձեռքը նրա ուսին դնելով, հարցրեց.

— Ի՞նչ է պատահել, տղաս:

— Ոչինչ, ոչինչ,— ասաց Հերթընը և նետվեց դուրս, որպեսզի մենություն մեջ վայելի իր վիշտն ու զայրույթը:

Հիթքլիֆը նայեց նրա հետևից և հառաչեց:

— Տարօրինակ կլինի, եթե ես ինքս ինձ հակասեմ,— փնթփնթաց նա, սուանց կռահելու, որ ես կանգնած եմ իր հետևում:— Բայց երբ ես Հերթընի դիմագծերի մեջ հոր նմանությունն եմ փնտրում, օրեցօր ավելի լավ եմ ճանաչում նրա հորաքրոջը: Գրողը տանի, ինչու է նա այդքան նման Քեթրինին: Ես նրան տանել չեմ կարող:

Հիթքլիֆը հայացքը դեցեց գետնին և մթազնած մտավ տուն: Դեմքին կար մի անհանգիստ ու կարոտալից արտահայտություն, որը ես առաջ երբեք չէի նկատել. նա նիհարած տեսք ուներ:

Հարսը պատուհանից նկատելով նրան, իսկույն վազեց խոհանոց, այնպես որ ես միայնակ մնացի:

— Ուրախ եմ, տեսնելով, որ դուք նորից դուրս եք գալիս, միստր Լոքվուդ,— ասաց նա՝ ի պատասխան իմ ողջույնին,— մասամբ ևսամոլական նկատառումներով,— չեմ կարծում, որ այս ամսյի վայրում ես հեշտությամբ ձեզ փո-

խարինող կգտնեմ: Հաճախ էի զարմանում, թե ինչն է ձեզ բերել այս կողմերը:

— Վախենում եմ, սըր, որ միայն դատարկ քմահաճույքը, — եղավ իմ պատասխանը: — Կամ գուցե մի դատարկ քմահաճույք ուզում է ինձ դուրս քշել այստեղից: Հաջորդ շաբաթ ես մեկնելու եմ Լոնդոն և պետք է նախազգուշացնեմ ձեզ, որ էլ մտադիր չեմ Կեռնեխների ազարակատունը մի տարուց ավել պահել իմ ձեռքում: Կարծում եմ, որ ես այլևս այստեղ չեմ ապրելու:

— Օհ, իրոք: Ձեր կամավոր աքսորը ձանձրացրել է ձեզ, այո՞, — ասաց նա, — բայց եթե դուք եկել եք խնդրելու, որ ձեզ ազատեն չղբաղեցրած տան վարձից, ապա ձեր զբոսանքը անօգուտ է. ես երբեք ոչ ոքի ոչ մի զիջում չեմ անում:

— Ես չեմ եկել խնդրելու, — բավականին ջղայնացած, գոռացի ես: — Եթե ուզում եք, ես կարող եմ հաշիվներս հենց հիմա փակել: — Եվ զրպսնիցս հանեցի չեկագրքույկը:

— Ոչ, ոչ, — սառնասրտությամբ պատասխանեց նա, — դուք թողնում եք բավականին բարիք, որը կարող է ծածկել ձեր պարտքերը, եթե չվերադառնաք էլ... ես ձեզ չեմ շտապեցնում. նստեք և ճաշեք մեզ հետ. երբ գիտես, որ հյուրը հաճախ չի հայտնվելու, ինչո՞ւ սիրով լընդունես նրան: Քեթրին, սեղան բացեք, ո՞ւր եք կորել:

Քեթրինը նորից երևաց, հետը բերելով սկուտեղի վրա դարսած դանակներն ու պատառաքաղները:

— Դուք կարող եք ճաշել Զոդեֆի հետ, — փնթփնթաց Հիթլիֆը: — Նստեք խոհանոցում, մինչև որ հյուրը մեկնի:

Քեթրինը ճշտությամբ կատարեց նրա կարգադրությունը՝ գուցե նա զայթակղված չէր խախտելու այն: Ապրելով խեղկատակների ու մարդատյացների մեջ, հազիվ թե կարողանար գնահատել բարձր կարգի մարդկանց, երբ հանդիպում էր այդպիսիներին:

Ունենալով մի կողմում մռայլատես և սակավախոս միստր Հիթլիֆին, իսկ մյուսում՝ բացարձակապես համր Հեթլենին, երբ ճաշեցի ոչ շատ ուրախ տրամադրությամբ և շատ շուտ հր: Ելնու տվեցի նրանց:

Ես ուզում էի դուրս դալ խոհանոցի միջով, որպեսզի վերջին անգամ նայեմ Քեթրինին և ջղայնացնեմ ծերուկ Զոդե-

Ֆին, բայց Հերթընին հրամայվեց, որ ձիս բերի, և տանտերը ինքը ուղեկցեց ինձ մինչև դուռը, այնպես, որ ես չկարողացա իրականացնել իմ ցանկությունը.

«Ի՛նչ տաղտկալի է անցնում կյանքը այդ տանը,— մտորում էի ես՝ ձիով գնալիս: Կյանքը միսիս Լինթըն Հիթքլիֆի համար ավելի շուտ կզառնար ռոմանտիկա, քան հեքիաթ, եթե նա և ես նվիրական կապեր հաստատեինք միմյանց հետ, ինչպես փափագում էր նրա դայակը, և վերաբնակվեինք քաղաքի հուզիչ մթնոլորտում»:

ԳԼՈՒԽ ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ

1802: Այդ տարվա սեպտեմբերին ես հրավիրված էի հյուսիս, ամայացնելու իմ ընկերոջ ցախիներով ծածկված հողերը, և ճանապարհվելով դեպի նրա բնակավայրը, անսպասելի կերպով հայտնվեցի Գիմմերթընից տասնհինգ մղոն հեռավորության վրա: Զիապանը պանդոկի բակում դուլով ջուր էր տալիս իմ ձիերին, երբ մեր մոտով հենց նոր հնձած կանաչ վարսակով բռնավորված մի սայլ անցավ և ձիապանն ասաց.

— Գիմմերթընից են: Նրանց մոտ հունձը երեք շաբաթ ավելի ուշ է սկսվում, քան մյուսների մոտ:

— Գիմմերթը՞ն,— կրկնեցի ես. իմ բնակությունն այդ տեղերում արդեն դարձել էր մի աղոտ երազ:— Ա՛խ, հա, գիտե՛մ: Իսկ դա այստեղից ինչքա՞ն է հեռու:

— Մի տասնչորս մղոն կլինի՝ բլուրների վրայով, վատ ճանապարհներով,— պատասխանեց նա:

Հանկարծ մի ներքին մղում դրդեց ինձ այցի գնալ Կեռնեխների ագարակատուն: Կեսօրը մոտ էր, և ես մտածում էի, որ հյուրանոց գնալու փոխարեն կարող եմ գիշերել սեփական տանիքի տակ: Բացի այդ, ես հեշտությամբ կաբող էի մի օր տրամադրել, որ տանտիրոջ հետ գործերս կարգի բերեմ և այսպիսով ազատեմ ինձ նորից այս ծայրամասերը գալու ջանքերից:

Մի փոքր հանգստանալուց հետո ծառայիս ուղարկեցի,

որ հարցուփորձ անի ու իմանա, թե ինչպես կարելի է այդ գյուղը գնալ: Սաստիկ հողնեցիներով ձիերին՝ մոտ երեք ժամում մենք հաղթահարեցինք այդ տարածությունը:

Ծառային թողեցի գյուղում, իսկ ինքս միայնակ, հովիտով առաջ շարժվեցի դեպի ներքև: Գորշ եկեղեցին ինձ ավելի ևս գորշ թվաց, իսկ ամայի գերեզմանատունը՝ էլ ավելի ամայի: Տեսնում էի, թե ինչպես ոչխարները ուտում էին գերեզմանների վրայի կարճ խոտը: Հաճելի տաք եղանակ էր, ճամփորդության համար շափազանց տաք. բայց ջերմությունը չէր խանգարում, որ ես հիանայի վերևում և ցածում սփռված սքանչելի բնատեսարանով. եթե ավելի մոտիկից դիտեի այդ տեսարանը օգոստոսին, համոզված եմ, որ այն կհրապուրեր ինձ և կստիպեր մի ամիս անցկացնել այդտեղի մենություն գրկում: Ձմռանը ոչ մի բան ավելի տխուր չէր կարող լինել, իսկ ամռանը ավելի հմայիչ, քան բուրների մեջ փակված այդ լեռնագողերը ու հավամրդու թփերով ծածկված այդ ուղղաբերձ գահավեժ բարձունքները:

Ագարակատուն հասա մայրամուտից առաջ և դուռը թակեցի. բնտանիքի բոլոր անդամները առանձնացել են հետևի հարակից շենքում, մտածեցի ես, նկատելով խոհանոցի ծրխունելույզից բարձրացող կապույտ ծխի մի բարակ օղակ, և չլսեցին թակոցը:

Մտա բակ: Առմուտքի ծածկի տակ նստել էր ինը-տասը տարեկան մի աղջնակ և գործում էր, իսկ աստիճաններին՝ մեջքը կորացրած, նստել էր մի ծեր կին և մտաղբաղ ծխում էր ծխամորճը:

— Միսիս Դինը տա՞ն է,— հարցրի ծեր կնոջը:

— Միսիս Դի՞նը: Ոչ, — պատասխանեց նա:— Այստեղ չի ապրում, տալրում է այնտեղ, վերևում՝ Դարավանդում:

— Ուրեմն այստեղի տնտեսուհին դո՞ւք եք,— շարունակեցի ես:

— Այո, պահպանում եմ տունը,— պատասխանեց նա:

— Շատ լավ: Ես միստր Լոքվուդն եմ՝ տերը: Ուզում եմ իմանալ, կգտնվե՞ն այստեղ սենյակներ, ուր ես կարողանայի աեղավորվել: Ուզում եմ գիշերել այստեղ:

— Տե՛րը,— բացականչեց նա՝ զարմացած:— Բա ի՞նչ անենք. ո՞վ դիտեր, որ դուք գալու եք: Գոնե մի բառով առա-

ջուց հայտնեիք: Այստեղ ոչ վառելիք կա, ոչ էլ մի հաբմար տեղ:

Նա ծխամորճը դեն նետեց և շտապ ներս մտավ, փոքր աղջիկը հետեւեց նրան, նրանց հետեւից ներս անցաւ և ես: Շուտով համողվեցի, որ նրա ասածը ճշմարտութիւնն էր, և դեռ ավելին՝ իմ անցանկալի ժամանումից քիչ էր մնացել պառավը խելքը թոցներ:

Ակսեցի նրան հանգստացնել՝ իբր կգնամ զրոսնելու, իսկ ինքն այդ ընթացքում թող հյուրասենյակում մի անկյուն պատրաստի, որ ես կարողանամ ընթրել, և մի ննջասենյակ՝ քնելու համար. կարիք չկա ավելի, փողին մաքրել, միայն թե տաք կրակ ու շոր սավան լինի:

Թվում էր, թե նա ուրախ է ամեն ինչ անելու, թեև շփոթվելով, հատակի խողանակը ակիշի փոխարեն սխալմամբ մտցրեց բուխարու մեջ, ինչպես և իր արհեստի մյուս իրերն օգտագործեց ոչ իրենց ուղղակի նպատակով, բայց ես հեռացա՝ հավատալով, որ մինչև իմ վերադարձը նրա եռանդը հանգստանալու մի տեղ կապահովի ինձ համար:

Իմ ձեռնարկած զբոսանքի նպատակը Մուհգին հողմերի դարավանդն էր: Բայց նոր էի բակ դուրս եկել, երբ իմ գլխում ծագած միտքը ստիպեց ինձ անմիջապես հետ վերադառնալ:

— Դարավանդում ամեն ինչ լա՞վ է, — հարցրի ես տընտեսուհուն:

— Այո, կարծես թե, — պատասխանեց նա և արագ սլացավ՝ վառվող ածուխներով լի թավան ձեռքին:

Ուղում էի հարցնել, թե միսիս Դինն ինչու էր հեռացել Աղարակասնից, բայց այսպիսի մի կրիտիկական պահին դժվար է կնոջը կանգնեցնել: Ես շրջվեցի, շեմքից նորից դուրս եկա և անշտապ քայլերով ճանապարհ ընկա հետևում մարող կարմրացող արևի շողքի ու առջևում բարձրացող լուսնայտակ լուսնյակի մեղմ լույսի տակ. մեկը հետզհետե աղոտանում էր, մյուսը պայծառանում, երբ ես դուրս եկա պարտեզից և սկսեցի բարձրանալ քարքարոտ արահետով, որը ճյուղավորվելով տանում էր դեպի Հիթքլիֆի բնակավայրը: Մինչև տան երևալը օրը լիովին մարեց, ապա արեմուտքում մնաց լուկ սաթի մի աղոտ շերտ, բայց լուսնի պայծառ

փառք ի տակ ևս կարողանում էի տարրերել արահետի յուրա-
հանչուր ի ճաքարը և խոտի ամեն մի ցողունը:

Նս դարսւսի վրայով շանցա, ոչ էլ թակեցի այն. դար-
սւսը դիջեց իմ ձեռքի առաջին հպումին:

Դա լավ նշան է, մտածեցի ես: Քթածակերիս օգնությամբ
մի բան էլ զգացի՝ շահպրուկի ու դեղին շահքրամի բուր-
մունքը տան պտղատու ծառերի միջից տարածվել էր օդում:

Թե դռները, և թե լուսամուտները բաց էին և, այդուհան-
դերձ, ինչպես սովորաբար դա կարելի է տեսնել քարածխային
շրջանում, կրակի լույսի հաճելի կարմրավուն արտացոլումը
լուսավորում էր ծխնելույզը. այն հաճույքը, որ աշքն ստա-
նում է, ուժեղ ջերմությունը դարձնում է տանելի: Բայց Մո-
լեզին հողմերի դարավանդի տունն այնքան մեծ էր, որ դրա
բնակիչները լայն հնարավորություն ունեին իրենց հեռու պա-
հել ջերմությունից. և, նրանք, ովքեր տանն էին, հերթով
տեղավորվել էին լուսամուտների մոտ: Դռան շեմքից դեռ
ներս չմտած, ես արդեն կարող էի տեսնել նրանց և լսել
նրանց խոսակցությունը. քանի դեռ վարանում էի ներս մտնել,
սկսեցի դիտել ու լսել նրանց՝ հարաճուն հետաքրքրությունից
ու նախանձից դրդված:

— Ընդհակառակը, — ասաց մի ձայն, որ արծաթե զան-
դակի պես մեղմ էր: — Երրորդ անգամ, բթամիտի մեկը, էլ
չեմ կրկնի: Հապա մի հիշիր, այլապես մաղերդ կքաշեմ:

— Դե, ընդհակառակը, — ասաց բամբ, բայց մեղմ, մի
ուրիշ ձայն: — Իսկ հիմա համբուրիր ինձ, որ այդքան լավ
հիշում եմ:

— Ոչ, նախ՝ ճիշտ կարդա, առանց սխալի:

Բամբ ձայնով մարդը սկսեց կարդալ: Դա կարգին հաղ-
նրված մի երիտասարդ էր, որը նստած էր սեղանի մոտ՝
բացած գիրքը առջևը դրած, նրա սիրուն դեմքը փայլում էր
բավականությունից, իսկ աչքերը անհամբերությամբ հա-
ծում էին մեկ էջին, մեկ ուսին դրած փոքր սպիտակ ձեռքին,
որն ամեն անգամ այտին տված թեթև հարվածով նրան հաս-
կացնել էր տալիս, որ ձեռքի տիրոջ աչքից չի վրիպում անու-
շադրության սյղ շարժումը:

Ձեռքի տերը, ինքը, կանգնած էր նրա հետևում, և նրա
էսպիտակ շեկ գիսակների օղակները ժամանակ առ ժամանակ

խառնվում էին տղայի շաղաճակագույն դանդուրներին, և բռնա հակվում էր, որպեսզի ստուգի իր աշակերտին, իսկ դեմքը... լավ է, որ աշակերտը չէր կարողանում տեսնել նրա դեմքը, այլապես հազիվ թե այդպես ջանադիր լիներ։ Բայց ես կարողանում էի տեսնել այդ դեմքը և զայրույթից կրծատում էի շրթունքներս, որ ձեռքից բաց թողնցի առիթը, որը, թերևս, ինձ թույլ տար չբավարարվել այդ դեմքի ասլիցուցիչ գեղեցկությունը միայն դիտելով։

Դասն ավարտվեց ոչ առանց կոպիտ սխալների։ Այդուհանդերձ, աշակերտը վարձատրություն պահանջեց և նվեր ստացավ առնվազն հինգ համբույր, որոնց, ի դեպ, պատասխանեց անկեղծությամբ։ Հետո նրանք միասին գնացին դեպի դուռը, և նրանց խոսակցությունից ես հասկացա, որ ուղում են գնալ դաշտերում զբոսնելու։ Նա մտածեցի, որ Հերթըն էրնշուռն, եթե ոչ խոսքերով, ապա հոգու խորքում կցանկանար, որ ես կորչեմ գեհենի խորքերը, եթե հիմա իմ չարաբաստիկ անձը երևա նրա կողքին, և ես, ստորացման ու վիրավորանքի զգացումով համակված, ժլկեցի անկյան հետեր, որ ապաստան փնտրեմ խոհանոցում։

Այն կողմից մուտքը նույնպես ազատ էր. իմ վաղեմի բարեկամ Նելլի Դինը դուռն մոտ նստած կար էր անում և երգում էր մի երգ, որը հաճախ բնդհատվում էր տան ներսից լսվող արհամարհական ու անթույլատրելի կոպիտ խոսքերից, որոնք հնչում էին ատելությամբ, ոչ բարեհնչուն արտասանությամբ։

— Իմ կարծիքով, ավելի լավ է առավոտից մինչև դիշեր ականջիս տակ հայհոյեն, քան լսեմ ձեզ,— ասաց մի ծայն խոհանոցից, ի պատասխան Նելլիի ականջին շհասած դիտողությանը։

— Բա խայտառակություն չէ՞, հենց որ ես սուրբ զիրք բաց եմ անում, դուք սկսում եք փառաբանել սատանային և բոլոր շարագործ ուժերը, որ երբեք ծնունդ էին առնում աշխարհում։

— Օ՛հ, դուք ստոր անպիտան, իրար արժեք. խեղճ տղան ձեր երկուսի պատճառով կկործանվի։ Խեղճ տղա,— կրկնեց նա՝ հառաչելով,— կախարհել են նրան, հաստատ գիտեմ։

Տե՛ր աստված, ևրանց դատաստանը տես, եթե մեր տիրա-
կալների մոտ ո՛չ արդարութիւն կա, ո՛չ էլ օրենք:

— Իհարկե չկա, թե չէ մեզ անկասկած կայրեին բոցա-
վառվող խարույկների վրա,— առարկեց երգողը,— Բայց
կողենայի, որ լոեիր, ծերուկ, և բարի քրիստոնիայի նման
կարգայիր աստվածաշունչը ու ինձ շղիպչեիր: Ես երգում
եմ «Կախարդուհի էննիի հարսանիքը» հրաշալի երգը. ուղ-
ղակի պար գալու ցանկութիւն է առաջանում:

Միսիս Դինը ուզում էր նորից երգել, երբ ևս ներս մտա:
անմիջապես ճանաչելով ինձ՝ տեղից վեր թռավ ու ճչաց.

— Վա՛, աստված իմ, այդ դո՞ւք եք, միստր Լոքվուդ: Այդ
ինչպե՞ս որոշեցիք վերադառնալ այս կողմերը: Ազարակա-
տանը ամեն ինչ փակ է: Գոնե մեզ իմաց տայիք:

— Արդեն կարգադրել եմ, որ հարմարութիւնների ստեղ-
ծեն, քանի դեռ այստեղ կլինեմ,— պատասխանեցի ես:—
Առավոտյան նորից մեկնելու եմ: Իսկ ինչպե՞ս պատահեց,
միսիս Դին, որ դուք տեղափոխվեցիք այստեղ: Մի պատմեք
տեսնեմ:

— Զիլլահը հեռացավ, և միստր Հիթքլիֆը, ձեր Լոնդոն
մեկնելուց անմիջապես հետո, ցանկացավ, որ տեղափոխվեմ
և մնամ այստեղ մինչև ձեր վերադարձը: Բայց ներս անցեր,
խնդրում եմ: Դուք Գիմմերթընի՞ց եք գալիս:

— Ազարակատնից,— պատասխանեցի,— մինչև նրանք
ինձ համար սենյակ պատրաստեն, ևս որոշեցի անցնել ձեր
տիրոջ մոտ և հաշիվներս փակել նրա հետ, որովհետև հա-
զիվ թե մեկ էլ հարմար առիթ ներկայանա:

— Ի՞նչ հաշիվներ, սրը,— ասաց Նելլին՝ ներս առաջ-
նորդելով ինձ:— Նա հիմա այստեղ չէ և այնքան էլ շուտ
չի վերադառնա:

— Խոսքը տան վարձի մասին է,— պատասխանեցի:

— Օ՛հ, այն ժամանակ դուք այդ հարցը պետք է միսիս
Հիթքլիֆի հետ կարգավորեք,— ասաց նա,— կամ, ավելի
շուտ, ինձ հետ: Միսիսը իր գործերը վարելու արհեստը դեռ
չի սովորել, նրա փոխարեն գործերը վարում եմ ես, էլ ուրիշ
մեկը չկա:

Ես ապշած նայեցի նրան:

— Ա՛խ, հա, դուք, ինչպես երևում է, չեք լսել Հիթլերիֆի մահվան մասին, — շարունակեց միսիս Դինը:

— Հիթլերիֆը մեռա՞վ, — բացականչեցի հս՝ զարմացած: — Ե՛րբ:

— Երեք ամիս առաջ, բայց նստեցեք, տվեք ձեր գրլխարկը, և ես հերթով ամեն ինչ կպատմեմ: Սպասեք, դուք, հրեի, ոչինչ չեք կերել. չեք կերել, չէ՞:

— Ինձ ոչ մի բան հարկավոր չէ: Ընթրիք տանը պատվիրել եմ: Դուք էլ նստեք: Երբեք չէի կարծում, որ նա կմեռնի: Հապա մի պատմեք, տեսնեմ դա ինչպես պատահեց: Դուք ասացիք, որ ձեր ջահելները շուտ չե՞ն վերադառնա:

— Այո: Ամեն հրեկո հանդիմանում եմ նրանց այդպիսի ուշ դեռսանքների համար, բայց նրանք ինձ չեն լսում: Դե, գոնե խմեք մեր հին էյլը, դա ձեզ կաշխուժացնի, հոգնած տեսք ունեք:

Միսիս Դինը շտապեց էյլ բերելու. չհասցնելով հրաժարվել, ես լսում էի, թե ինչպես Զոգեֆը հարցնում էր «բա աղաղակող խայտառակություն չէ՞, որ նա այդ տարիքում կավալերներ է ընդունում և տիրոջ նկուղից էլ սափորով էյլ է բերում, որ հյուրասիրի նրանց: Ուղղակի ամոթ է նայել այդպիսի բաներին և լռել:

Միսիս Դինը նրան չհակաճառեց և մի րոպեից վերադարձավ, հետը բերելով բերնեբերան լցրած, փրփրակալած արծաթե աման, որի բովանդակությունը պատշաճորեն գովեցի: Իսկ հետո նա շարունակեց Հիթլերիֆի պատմությունը: Վերջինս, միսիսի խոսքերով, «տարօրինակ» վախճան ունեցավ:

— Ինձ Մուկպին հողմերի դարսվանդ կանչեցին ձեր գնալուց երկու շաբաթ հետո, — ասաց միսիսը, — և ես սիրով ենթարկվեցի՝ ի սեր Քեթրինի: Նրա հետ ունեցած իմ առաջին տեսակցությունը վշտացրեց ու ցնցեց ինձ. մեր անջատման ժամանակից ի վեր նա շատ էր փոխվել: Միստր Հիթլերիֆը շուզեց բացատրել, թե ինչու իմ տեղափոխման հարցը հանկարծ այլ կերպ որոշեց, միայն ասաց, որ ես իրեն հարկավոր եմ և որ ինքը ձանձրացել է Քեթրինին տեսնելուց: Ես պետք է նստեմ փոքր հյուրասենյակում և նրա հարսին պահեմ իմ

կողքին։ Բավական էր և այն, որ ինքն ստիպված էր լինում օրը մեկ-երկու անգամ նրան տեսնել։

Քեթրինը, ասես, ուրախացավ այդպիսի կարգավորումից։ Ես մեկը մյուսի հետևից քարշ տվի բերեցի բազմաթիվ գրքեր և այլ իրեր, որոնք Ագաթակատանը նրան բավականութուն էին պատճառում, և հույս էի փայփայում, որ մենք միասին վատ շնք ապրի։

Այդ պատրանքը երկար շտեկեց։ Քեթրինը, որ սկզբում զոհ էր, շուտով դարձավ ջղախին ու անհանգիստ։ Նախ՝ նրան արգելված էր պարտեզի ցանկապատից դուրս անցնել, և երբ գարունը եկավ, նա շատ վրդովվում էր, որ ինքը փակված էր մնում նեղ սահմաններում։ Երկրորդ՝ տան հոգսերը ինձ ստիպում էին հաճախ նրան մենակ թողնել, և նա գանգատվում էր մենակությունից։ Գերադասում էր խոհանոցում վիճի բռնվել Զոզեֆի հետ, քան խաղաղ նստել մենության մեջ։

Նրանց ընդհարումները ինձ չէին անհանգստացնում, բայց Հերթընն էլ հաճախ մտնում էր խոհանոց, երբ տերն ուզում էր օջախի մոտ միայնակ մնալ։ Հերթընի երևալուն պես Քեթրինը սկզբում կամ թողնում հեռանում էր, կամ էլ սկսում էր հանգիստ օգնել ինձ աշխատանքիս պահին, ջանում էր շնկատել և շղիմել նրան, իսկ Հերթընը միշտ էլ խիստ մթազնած ու լուսկյաց էր, բայց մի որոշ ժամանակ անց Քեթրինը փոխեց իր վարքագիծը և նրան հանգիստ չէր տալիս։ Սկսում էր խոսել հետը, քննադատական դիտողություններ անել նրա բթամտության ու ծուլության վերաբերյալ, դարմանք էր արտահայտում, թե ոնց է կարողանում հանդուրժել այդպիսի ապրելակերպը, թե ինչպես է կարողանում ամբողջ երեկո նստել հացացքը կրակին հառած և ննջել։

— Նա իսկը շան նման է, այդպես չէ՞, էլլեն, — մեկ անգամ ասաց Քեթրինը, — կամ՝ կառաձիի։ Աշխատանքը միշտ կատարում է, ուտում և քնում։ Եվ ի՞նչ դատարկ ու մոայլ հոգի պետք է ունենա նա... Դուք երբեք երազ տեսնո՞ւմ եք, Հերթըն։ Եվ եթե այո, հապա ի՞նչ եք տեսնում։ Բայց ախր դուք չեք կարող խոսել ինձ հետ։

Ապա նայեց Հերթընին, բայց նա շուրթերը բաց չարեց և չպատասխանեց Քեթրինի հայացքին։

— Ահա այժմ էլ, երեի, երազում ինչ-որ բան է տեսնում,— շարունակեց Քեթրինը:— Նա ուսերը թոթվեց Յուհոնայի նման: Հարցրու նրան, էլլեն:

— Միստր Հերթընը տիրոջը կխնդրի, որ ձեռք վերև ուղարկի, եթե դուք ձեզ լավ չպահեք,— ասացի ես:

Հերթընը ոչ միայն ուսերը թոթվեց, այլև բռնեցքները սեղմեց, կարծես փորձում էր գործի դնել դրանք:

— Ես գիտեմ, թե ինչու է Հերթընը միշտ լռում, երբ ես խոհանոցում եմ լինում,— գոչեց Քեթրինը մի ուրիշ անգամ:— Վախենում է, որ կծիծաղեմ իր վրա: էլլեն, ի՞նչ ես կարծում: Մի անգամ Հերթընը ինքն իրեն սկսեց կարդալ սովորել, իսկ երբ ես ծիծաղեցի նրա վրա, նա գրքերը վառեց և թողեց այդ գործը. բա հիմար չէ՞ր:

— Իսկ դուք շարամիտ չէի՞ք,— հարցրի ես,— այ, դուք գրան պատասխանեք:

— Հնարավոր է, որ այդպես էր,— շարունակում էր Քեթրինը,— բայց ես չէի սպասում, որ նա այդքան հիմար կլիներ... Հերթըն, եթե գիրք տամ ձեզ, կվերցնե՞ք: Հիմա կփորձեմ:— Քեթրինը նրա ձեռքը տվեց իր կարդացած գիրքը: Նա դեռ ջպրտեց այն և փնթփնթաց, որ եթե Քեթրինը իլենից ձեռք չքաշի, ինքը կոլորի նրա վիզը:

— Լավ, գիրքը կդնեմ, այ, այստեղ,— ասաց նա,— սեղանի գործքը և կզնամ քննելու:

Ապա ջնջաց ինձ, որ ես հետևեմ և տեսնեմ՝ արդյոք կվերցնե՞ր, իսկ ինքը գուրս գնաց: Բայց Հերթընը շմոտեցավ պեղանին: Առավոտյան ես այդպես էլ հայտնեցի Քեթրինին՝ ի հիասթափության իրեն: Ես տեսնում էի, որ զղջում էր իր համառ շարամիտության և անտարբերության համար. խղճի խայթ էր զգում այն բանի համար, որ ինքը նրան վախեցրեց, երբ նա ուզում էր սովորել: Այդ բանում նա իսկապես հաջողության հասավ:

Բայց նրա միտքը շարունակ միջոց էր փնտրում, որ ուղղի իր պատճառած շարիքը. երբ սկսում էի արդուկ անել կամ տեղում մեխված դրաղվել մի այլ գործով, որը հյուրասենյակում չէի կարող անել, Քեթրինը բերում էր մի որեէ լավ գիրք և սկսում էր բարձրաձայն կարդալ ինձ համար: Եվ եթե Հերթընը ներկա էր լինում, ամենահետաքրքրական տեղում

նա ընդհատում, գիրքը թողնում էր խոհանոցում. և այդպես էր անում շարունակ. բայց Հերթընը համառ էր ջորու պես և, Քեթրինի խայծի վրա նետվելու փոխարեն, խոնավ եղանակին նստում էր Զոգեֆի կողքին ու ծխում: Նրանք նստում էին արձանների պես կրակի մոտ՝ մի կողմում նա, իսկ մյուսում՝ Զոգեֆը. բարեբախտաբար, ավագը շատ խուլ էր և չէր կարող հասկանալ Քեթրինի «հանցավոր բարբաջանքը», ինչպես ինքը դա կանվաներ, իսկ կրտսերը, ինչքան կարող էր, աշխատում էր ուշադրություն չդարձնել: Պարզկա երեկոներին Հերթընը գնում էր որսի, իսկ Քեթրինը հորանջում էր ու հառաչում, կաշում ինձ, որ խոսեմ հետը, բայց հենց որ սկսում էի, նա դուրս էր թռչում բակ կամ պարտեզ և, ի վերջո, դիմում էր վերջին միջոցի՝ լալիս էր, ասելով, որ ինքը ձանձրացել է ապրելուց և որ իր կյանքն անօգուտ է:

Միստր Հիթքլիֆը, որն ավելի ու ավելի էր խորշում մարդկանցից, էրնշոուն համարյա վոնդեց սենյակից: Իսկ մի գժբախտ դեպքից հետո, որ պատահեց նրա հետ մարտի սկզբներին, տղան մի քանի օր շարունակ հաստատվեց խոհանոցում: Երբ նա թափառում էր բլուրներում, հրացանն ինքն իրեն կրակեց. մի փոքր բեկոր վիրավորեց նրա թևը, և մինչև տուն հասնելը նա շատ արյուն կորցրեց: Հետևանքը եղավ այն, որ Հերթընը կամա-ակամա, մինչև լավանալը, դատապարտված էր հանգիստ նստել օջախի մոտ:

Քեթրինի համար դա հարմար առիթ էր. համենայն դեպս, դրանից հետո վերևի սենյակը նրա համար դարձավ էլ ավելի ատելի, և նա շարունակ ստիպում էր ինձ, որ իր համար խոհանոցում մի աշխատանք գտնեմ, որպեսզի ինքն էլ ինձ հետ միասին նստեի այնտեղ:

Զատիկի երկրորդ օրը Զոգեֆը անասուն տարավ Գիմմերթընի տոնավաճառ, իսկ ես ճաշից հետո խոհանոցում զբաղվեցի սպիտակեղենով. էրնշոուն, ինչպես միշտ, տխուր նըստած էր բուխարու մոտ, իսկ իմ փոքրիկ տիրուհին, որպեսզի մի կերպ ժամանակ անցկացնի, նկատում էր լուսամուտի ապակու վրա և երբեմն էլ հանկարծ սկսում էր կամաց երգել, շնչալ ինչ-որ բաներ և, վրդովված, արագ հայացք գցել իր քնու տղայի վրա, որ համառորեն շարունակում էր ծխել ու նայել բուխարու երկաթե վանդակին:

Ես դիտողություն արեցի, ասելով, որ այլևս չեմ կարող գործ անել, եթե նա շարունակի լուսի առաջը կտրել, ՔԼԹ-րինը թողեց իր զբաղմունքը և մտանցավ օջախին: Ես այլևս ուշադրություն չդարձրի նրա մտադրություններին, բայց հանկարծ լսեցի այսպիսի խոսքեր.

— Ես, Հերթըն, հայտնաբերել եմ, որ կամենում եմ... որ ես ուրախ եմ... և կուրախանայի, որ դուք՝ իմ քեռու տղան եք, եթե միայն ինձ հետ այդպես բարկացկոտ ու կոպիտ չլինեիք:

Հերթընը չպատասխանեց:

— Հերթըն, Հերթըն, Հերթըն, լսո՞ւմ եք,— շարունակում էր Քեթրինը:

— Հանգիստ թողեք ինձ,— մոնչաց նա անզիջում խստությամբ:

— Թույլ տվեք վերցնել այս,— ասաց նա, զգուշությամբ ձեռքը պարզեց և ծխամորճը հանեց նրա բերանից:

Հերթընը չհասցրեց փորձել ծխամորճը հետ խել, այն արդեն ջարդված, նետված էր կրակի մեջ: Նա հայհոյեց Քեթրին և վերցրեց մեկ ուրիշը:

— Սպասեք,— բղավեց Քեթրինը,— նախ դուք պետք է լսեք ինձ, իսկ ես չեմ կարող խոսել, երբ ծխի քուլաներ են փչում երեսիս:

— Չէի՞ք ցանկանա գնալ գրողի ծոցը,— գոռաց նա, ցատումնալից,— և ինձ հանգիստ թողնել:

— Ոչ,— համառում էր Քեթրինը,— չեմ գնա: Չգիտեմ, էլ ի՞նչ անեմ, որ ստիպեմ ձեզ խոսել ինձ հետ, երբ դուք որոշել եք չհասկանալ ինձ: Եթե ձեզ հիմար եմ կոչում, դա ոչինչ չի նշանակում. դա բոլորովին չի նշանակում, որ ես ձեզ արհամարհում եմ: Թողեք, Հերթըն, դուք չեք կարող չնկատել ինձ, դուք իմ քեռու տղան եք, և ժամանակն է, որ ճանաչեք ինձ:

— Ես արհամարհում եմ ձեր այդ գարշելի հպարտությունը, տնիծյալ ծաղրուծաճակով հանդերձ,— պատասխանեց նա:— Ավելի շուտ ողջ-ողջ դժոխք կգնամ, քան աչքի տակով կնայեմ ձեզ: Այս բուպեհա չքվեք իմ աչքից:

Քեթրինը հոնքերը կիտեց և գնաց պատուհանի մոտ՝

կրժոռելով շրթունքը, մոմալուով տարօրինակ մի երգ և աշխատելով թաքցնել բարձրացող հեկեկոցը:

— Դուք ձեր հորաքրոջ աղջկա հետ պետք է բարեկամներ լինեք, միսար Հերթըն,— միջամտեցի ես,— եթե նա զղջում է իր անբաղաքավարության համար, դա ձեզ շատ օգտակար կլինի, բոլորովին այլ մարդ կդառնաք, եթե ձեր ընկերը լինի:

— Ընկե՞ր,— գոռաց Հերթընը,— երբ նա ատում է ինձ և անարժան է համարում իր կոշիկի կեղտը մաքրելու: Ո՛չ: Եթե դա ինձ թագավոր էլ դարձնի, ես այլևս չեմ հանդուրժի, որ նա իրեն դուր գալու իմ ջանքերը ծաղրի:

— Ոչ թե ես եմ ձեզ ատում, այլ դուք՝ ինձ,— լաց եղավ Քեթրին՝ այլևս չկարողանալով թաքցնել իր հուզմունքը:— Դուք ատում եք ինձ միսար Հիթթլիֆից ոչ պակաս, նույնիսկ ավելի շատ:

— Դուք պարսավանքի արժանի ստախոս եք,— սկսեց էրնշոուն,— հապա ինչի՞ էի նրան հարյուր անգամ ջգայնացնում՝ անցնելով ձեր կողմը. և դա այն ժամանակ, երբ դուք ինձ ծաղրում և արհամարհում էիք և... եթե դուք շարունակեք ինձ տանջել, ես կգնամ վերև և կասեմ, որ դուք ինձ գուրս արեցիք խոհանոցից:

— Ես չգիտեի, որ դուք ինձ կողմնակից էիք,— պատասխանեց Քեթրինը՝ աչքերը սրբելով,— ես դժբախտ էի, շարացած էի բոլորի դեմ, բայց այժմ ջնդհակալ եմ ձեզնից և ներում եմ խնդրում. էլ ուրիշ ի՞նչ կարող եմ անել:

Քեթրինը մոտեցավ օջախին և անկեղծորեն ձեռքը մեկնեց:

Հերթընը հոնքերը կիտեց, մթազնեց ամպրոպաբեր ամպի պես և, վճռականությամբ սեղմելով բուռնցքները, հայացքը հառեց հատակին:

Քեթրինը, ըստ երևույթին, բնագործին գուշակեց, որ այդպիսի վարքագիծը առաջացել է ոչ թե ատելությունից, այլ համառ կամակորոթյունից. մի վայրկյան կանգնելով անվճռականության մեջ՝ նա կոացավ ու մեղմորեն համբուրեց Հերթընի այտը:

Չարաճճի խորամանկը կարծում էր, թե ես ոչինչ չտեսա, և, հետ քաշվելով, միանգամայն հանգիստ, իր տեղը զրավեց պատուհանի մոտ:

Ես հանդիմանաբար գլուխս ձոճեցի, և այդ ժամանակ նա շիկնեց ու շշնջաց.

— Իսկ ի՞նչ կարող էի անել, էլլին: Հերթընը չէր ուզում իմ ձեռքը սեղմել և չէր կամենում նայել ինձ վրա, բայց, ախր, ես մի կերպ պետք է ցույց տայի նրան, որ նա ինձ դուր է գալիս... որ ես ուզում եմ ընկերություն անել նրա հետ:

Արդյոք համբու՞լյրը համոզեց Հերթընին՝ չեմ կարող ասել, բայց մի քանի րոպե նա ամեն կերպ աշխատում էր, որ մենք իր հրեաը շտեպենք, իսկ երբ գլուխը բարձրացրեց, սարսափելի շփոթված էր և չգիտեր, թե հայացքը որ կողմը շրջի:

Քեթրինը զբաղմունք դտավ. սկսեց գեղեցիկ գիրքը խնամքով փաթաթել սպիտակ թղթի մեջ. ժապավենով կապելուց հետո այն հասցեագրեց՝ «Միստր Հերթըն Էրնշտուին», խընդրեց ինձ իր միջնորդը լինել և նվերը հանձնել Հերթընին:

— Եվ ասա, եթե ընդունի, ես կդամ և նրան կսովորեցնեմ ճիշտ կարդալ,— ավելացրեց Քեթրինը,— իսկ եթե մերժի, կգնամ վերև և այլևս երբեք իրեն չեմ ձանձրացնի:

Ես տարա և նրա ասածը կրկնեցի իր իսկ ուշադիր հայացքի տակ: Հերթընը բռնեցքները բաց չարեց, ուստի փաթեթը դրեցի նրա ծնկներին. նա դեռ չնետեց այն: Ես վերադարձա իմ աշխատանքին: Քեթրինը գլուխը հակել էր սեղանին դրած ձեռքերի վրա, մինչև որ լսեց բացվող փաթեթի թեթև խշշոցը. այն ժամանակ Քեթրինը աննկատելիորեն գնաց և կամաց նստեց իր քեռու տղայի կողքը: Հերթընը դողում էր, դեմքն այրվում էր, նրա ամբողջ կոպտությունը և ողջ մոռյլ խստությունը վերացել էին. սկզբում նա չհամարձակվեց, որ գոնե մի վանկ արտաբերի ի պատասխան Քեթրինի քննող հայացքի և շշնջոցով ասվող խնդրերի:

— Ասացեք, որ ինձ ներում եք, Հերթըն, դե, ասացեք: Դուք կարող եք այնպես հրջանկացնել ինձ, եթե միայն ասեք այդ միակ բառը:

Հերթընը ինչ-որ անհասկանալի բան մրթմրթաց:

— Եվ դուք կդառնաք իմ ընկե՞րը,— ավելացրեց Քեթրինը հարցական:

— Ոչ, դուք ստիպված կլինեք ձեր կյանքում ամեն օր կարմրել ինձ համար,— պատասխանեց նա,— որքան ավել-

լի շատ ճանաչեք ինձ, այնքան ավելի ամոթահար կլինեք. ես դա չեմ կարող հանդուրժել:

— Ուրեմն չե՞ք ուզում իմ բնկերը լինել, — մեղրածոր ժպիտով ասաց Քեթրինը ու ավելի մոտ նստեց:

Թե ինչի մասին էին նրանք հետո խոսում, չէր լսվում, բայց երբ նորից նայեցի, տեսա նվիրած գրքի վրա հակված երկու այնպիսի՝ լուսաշող դեմք, որ այլևս կասկած չունեի՝ պայմանագիրը հաստատված էր երկու կողմից. և երդվյալ թշնամիները դարձան դաշնակիցներ:

Գրքում շատ կային հրաշալի նկարներ. թե դրանք, և թե նրանք՝ իրար կողքի նստած, բավական հմայիչ էին: Նստել

էին անշարժ, մինչև որ ներս մտաւ Զոզեֆը: Այդ խեղճ մարդուն պարուրեց կատարյալ սարսափը, երբ տեսաւ, որ Քեթրինը Հերթըն էրնշոուի հետ միեւնոյն նստարանին նստած, ձեռքը դրել է նրա ուսին. նա շփոթվեց, երբ տեսաւ, որ իր սիրած տղան հանդուրժում է աղջկա մոտիկութիւնը: Դա այնպէս խորը վիրավորեց ծերուկին, որ այդ երեկո նա իրեն թույլ չտվեց որևէ դիտողութիւն անել նրանց հասցեին: Նրա հուզմունքը մատնում էին լոկ իր արձակած հուսահատ հառաչանքները, երբ հանդիսավորութեամբ սեղանի վրա բաց արեց մեծ աստվածաշունչը և դրա վրա սկսեց դարսել կեղտոտ բանկոտներ՝ հանելով ծոցատետրի միջից. դա օրվա գործարքներից ստացած հասույթն էր: Ի վերջո, նա իր մոտ կանչեց Հերթընին:

— Սրանք տանտիրոջը տուր, տղաս,— ասաց նա,— և մնա այնտեղ, ես գնում եմ իմ սենյակը: Իսկ այս տեղը մեզ համար չէ, կարիք չկա մնալ. մենք պետք է ուրիշ տեղ գտնենք մեզ համար:

— Գնանք, Քեթրին,— ասացի ես,— մենք էլ պետք է առանձնանանք. ես արդուկելը վերջացրի. դուք պատրաստ եք:

— Դեռ ժամը ութը չկա,— պատասխանեց նա, դժկամորեն վեր կենալով:— Հերթըն, այս գիրքը կթողնեմ բուխարու դարակի վրա, մի քանի հատ էլ վաղը կրերեմ:

— Ինչ գիրք էլ դուք թողնեք այստեղ, ես կտանեմ տուն,— ասաց Զոզեֆը,— և դեռ լավ կլինի, եթե նորից գտնեք այն: Դե, ինչպե՞ս կամենում եք:

Քեթին սպառնաց, որ նա ստիպւած կլինի իր սեփական գրադարանով հատուցել իր գրքերի դիմաց. և Հերթընի մոտով անցնելիս՝ ժպտաց ու երգելով դնաց վերև իր սենյակը: Դեռ երբեք, համարձակվում եմ ասել, այս տանիքի տակ, նա այդպիսի թեթևութիւն չէր զգացել, բացի, թերևս, կինթընի հետ ունեցած իր առաջին տեսակցութիւնների պահից:

Այդ սերտ բարեկամութիւնը արագորեն ամրապնդվում էր, թեև երբեմն տեղի կ'ունենում և կարճ ընդհարումներ: Էրնշոուն չէր կարող, միայն ցանկութեամբ, կուտուրական մարդ դառնալ, իսկ իմ ջահել տիրուհին էլ ո՛չ փիլիսոփա էր և ո՛չ էլ համբերատարութեան տիրուհի, բայց քանի որ երկուսի

մոտ էլ հողու բուլբու ուժերը ձգտում էին նույն նպատակին,— քանի որ մեկը սիրում և ցանկանում էր հարգել սիրելիին, իսկ մյուսը սիրում և ցանկանում էր, որ իրեն հարգեն,— նրանք, վերջ ի վերջո, հասան իրենց նպատակին:

Տեսնում եք, միստր Լոքվուդ, թե որքան հեշտ էր նվաճել միսիս Հիթքլիֆի սիրտը, բայց ես այժմ ուրախ եմ, որ դուք չէիք էլ փորձում: Այդ երկուսի միությունը կլինի իմ բոլոր ցանկությունների լուսատուակեր. նրանց հարսանիքի օրը ես ոչ մի մարդու չեմ նախանձի. Անգլիայում չի գտնվի մի կին, որ ինձնից ավելի երջանիկ լինի:

ԳԼՈՒԽ ԵՐԵՍՈՒՆԵՐՆՔԵՐՈՐԳ

— Հաջորդ օրը, երեքշաբթի առավոտյան, էրնշտուն դեռ ի վիճակի չէր զբաղվելու իր սովորական աշխատանքով և, իհարկե, տանն էր մնացել. ես շատ շուտ համոզվեցի, որ ինձ չի հաջողվի իմ կողքին պահել իմ խնամարկյալին, ինչպես պահել էի մինչ այդ:

Նա ինձնից ավելի շուտ իջավ ներքև, ապա գնաց պարտեզ, որտեղ Հերթընը ինչ-որ թեթև աշխատանք էր կատարում: Երբ ես դուրս եկա նրանց նախաճաշի կանչելու, տեսա Քեթրինը համոզել էր Հերթընին մի մեծ կտոր հողամաս մաքրել հաղարջենու և փշահաղարջենու թփերից, և երկուսով միասին քննարկում էին, թե Ագարակատնից ինչ սածիլներ բերեն ու տնկեն այդտեղ:

Ընդամենը կես ժամվա մեջ կատարված ամայացումից ես սարսափեցի. սև հաղարջենու թփերը աչքի լույսի պես թանկ էին Զոդեֆի համար, և հենց դրանց մեջ էլ Քեթրինը մտածել էր ծաղիկների ածունեի գցել:

— Դե, — գռչեցի ես, — այս ամենը հենց որ բացվի, ցույց կտրվի տիրոջը: Դուք ինչպե՞ս եք արդարանալու, որ թույլ եք տալիս տիրություն անել պարտեզում: Եվ վայ ձեզ, միստր Հերթըն, զարմանում եմ, մի՞թե ձեր խելքը միայն այդքան է կտրում, որ վիրցներ ու անկարգություն անեք Քեթրինի ցուցմունքով:

— Ես մոռացել էի, որ դրանք Ջողեֆի թփերն են,— պատասխանեց էրնշուռն, փոքր-ինչ շփոթվելով,— բայց նրան կասեմ, որ դա ես եմ արել:

Մենք միշտ էլ ուտում էինք միստր Հիթբլիֆի հետ միասին: Ես կատարում էի տանտիրուհու դերը՝ թեյ էի լցնում, միս ու հաց կտրատում. այնպես, որ ճաշին իմ ներկայությունն անհրաժեշտ էր. Քեթրինը սովորաբար նստում էր իմ կողքին. բայց այսօր նա նստել էր Հերթընին ավելի մոտ, և ես իսկույն հասկացա, որ նա այլևս չէր ուզում թաքցնել իր բարեկամությունը, ինչպես նախկինում չէր թաքցնում իր թշնամությունը:

— Դե, շատ մի խոսեք և շատ էլ մի նկատեք ձեր քնուտուղային,— շնչացի ես, երբ ներս էինք մտնում ճաշասենյակ:— Դա, իհարկե, միստր Հիթբլիֆին դուր չի գա, և նա կկատաղի ձեր երկուսի վրա էլ:

— Մտքովս էլ չի անցնում,— պատասխանեց Քեթրինը:

Մի րոպե հետո նա թեքվեց Հերթընի կողմը և սկսեց դարնանածաղիկ խոթել նրա վարսակաշիւայով ամսեի մեջ:

Հերթընը չէր համարձակվում խոսել նրա հետ. նույնիսկ չէր համարձակվում նայել նրան, և, սակայն, Քեթին շարունակում էր նրան ձեռք տանել և երկու անգամ նրան այնպիսի դրուֆյան մեջ գցեց, որ սա քիչ մնաց ծիծաղեր. ես հոնքերս կիտեցի, և Քեթրինը խեթ-խեթ նայեց տիրոջը, որի մտքերը ավելի շատ դբաղված էին այլ բաներով, քան շրջապատող հասարակությամբ, ինչպես ցույց էր տալիս նրա դեմքի արտահայտությունը. Քեթրինը մի րոպե խելոքացավ և խորին լրջությամբ զննում էր նրան: Հետո շուտ եկավ և նորից սկսեց անհեթեթություններ դուրս տալ. ի վերջո, Հերթընի զսպված ծիծաղը պայթեց:

Միստր Հիթբլիֆը ցնցվեց. նրա աչքերն արագորեն սասցին մեր դեմքերի վրայով: Քեթրինը դրան պատասխանեց իրեն հատուկ ջղագրգիռ և, այդուհանդերձ, մարտական հայացքով, որն այնպես կատաղեցնում էր տիրոջը:

— Լավ է, որ ձեռքս չի հասնում ձեզ,— գոռաց միստր Հիթբլիֆը:— Այդ ի՞նչ սատանա է նստած ձեր մեջ, որ այդ դիվային աչքերով շարունակ նայում եք ինձ: Գրողի՞ ծոցը:

Նորից մի հիշեցրեք ինձ ձեր գոյության մասին: Ես էլ իշար-
ծում էի, թե ձեզ հետ են սովորեցրել ծիծաղելուց:

— Այդ ևս էի ծիծաղում,— փնթփնթաց Հերթրնը:

— Ի՞նչ ասացիր,— հարցրեց տերը:

Հերթրնը աչքերը հառեց ասեկին և խոսսովանությունը
չկրկնեց:

Միստր Հիթքլիֆը թիթեակի նայեց նրան և ապա լռելյայն
վերսկսեց իր նախաճաշը և վերագարծավ իր ընդհատված
մտածմունքին:

Մենք համարյա ավարտելու վրա էինք, և ջահելները խե-
լամտորեն բաժանվել էին իրարից, այնպես որ սեղանի
շուրջը ես նոր տհաճություններ չէի կանխատեսում, երբ դռան
մեջ երևաց Ջոզեֆը, որի դողացող շուրթերը և ցասումնալից
հալացքը ցույց էին տալիս, որ նրա թանկագին թիւերին
հասցրած վնասը բացահայտվել էր:

Նա, հավանաբար, տեսել էր Քեթրին ու նրա քեռու տղա-
յին պարտեզի այդ տեղում և գնաց ստուգելու, թե ինչ էին
արել այնտեղ: Նրա ծնոտները կովի պես որոճում էին, այն-
պես որ դժվար էր մի բառ անգամ հասկանալ, և ասաց.

— Ստիպված եմ խնդրել ոռճիկս, քանի-որ պետք է թող-
նեմ, հեռանամ: Ես որոշել էի մեռնել այնտեղ, որտեղ ծա-
ռայել եմ վաթսուն տարի. կարծում էի՝ գրքերս կհավաքեմ,
կտանեմ ինձ մոտ ձեղնահարկ իմ այլ իրերի հետ միասին,
իսկ խոհանոցը կթողնեմ նրանց: Դժվար է հրաժարվել ըն-
տանեկան օջախից: Ինչ որ է, վճռեցի զիջել նրանց իմ ան-
կյունը: Բայց դա քիչ էր՝ հիմա Քեթրինը խլեց ինձնից նաև
պարտեզը, իսկ դա, տեր իմ, խղճով ասած, ես չեմ կարող
հանդուրժել: Մի ուրիշը գուցեև մեջքը ծռի լծի տակ, ես այդ
քանին սովոր չեմ և չեմ հաշտվի նոր դժվարությունների
հետ: Ավելի լավ է, գնամ մուրճով ճգնեմ ճանապարհի վրա,
քրպեսզի հաց և ապուր վաստակեմ ինձ համար:

— Դե, դե, ապուշի մեկը,— ընդհատեց Հիթքլիֆը,— կարճ
կտրիր. ինչո՞ւ ևն քեզ վշտացրել: Ես չեմ խառնվի քո և Նելլիի
բանավեճին: Նա է քեզ նետել ածխի մառանը, ինձ համար
միևնույն է:

— Ես Նելլի մասին չեմ ասում,— պատասխանեց Ջո-
զեֆը,— Նելլիի պատճառով չէ, որ ես հեռանում եմ, ինչքան

էլ նա շար, անպիտք արարած լինի։ Նելլին, փառք աստծո, ոչ ոքի հոգին չի գողանաւ։ Նա երբեք այնքան գեղեցիկ չի եղել, որ նային նրան առանց աչքը կտրելու։ Աստծու աչքից ընկած անառակի մասին է, որը իր այդ լկտի աչքերով ու անամոթ վարքով այնպես է կախարդել մեր Հերթընին, ։ ։ տղան... ոչ, սիրտս կտոր-կտոր է լինում։ Նա մոռացել է այն ամենը, ինչ ես նրա համար արել եմ, և զնացել, արմատից պոկել է պարտեզի ամենալավ հաղարչինու թփերը։— Եվ այստեղ ծերուկը սկսեց, տղամարդուն ոչ վայել, անմիջապես զանգատվել իրեն հասցրած վիրավորանքից և ապերախտ էրնշուուփից, որը բռնել է կործանման ուղին։

— Այս տխմարը հո հարբած չէ՞, — հարցրեց Հիթքլիֆը, — Հերթըն, բայց նա քե՞զ է մեղադրում։

— Այո, ես քոքահան եմ արել երկու-երեք թուփ, — պատասխանեց պատանին, — բայց ուզում եմ դրանք նորից տնկել։

— Իսկ ինչո՞ւ ես արել, — ասաց տերը։

Քեթրինը որոշեց ինչ-որ ձևով խառնվել խոսակցությանը։

— Մենք ուզում էինք այդտեղ ծաղիկներ տնկել, — ճշաց նա, — Մեղավորը ես եմ, որովհետև ես խնդրեցի նրան։

— Իսկ ձեզ ո՞ր սատանան թույլ տվեց դիպչել թնկուղև մեկ ձողիկի, — հարցրեց նրա սկիսրայրը, խիստ զարմացած։ — Եվ ո՞վ քեզ հրամայեց լսել նրան, — ավելացրեց նա՝ դիմելով Հերթընին։ Տղան լուռ մնաց. նրա փոխարեն պատասխանեց հորաքրոջ աղչիկը։

— Դուք հո չեք ափսոսա, որ մի քանի յարդ հող տաք ծաղկանոցի համար, երբ ինքներդ զավթեցիք իմ ամբողջ կալվածքը։

— Քո՞ կալվածքը, անպիտքի մեկը։ Դու այն երբեք չես ունեցել, — ասաց Հիթքլիֆը։

— Եվ իմ փողերը, — շարունակեց Քեթրինը, համարձակորեն հանդիպելով նրա զայրալից հայացքին և, միաժամանակ կրծելով հացի շորուկը՝ իր նախաճաշի մնացորդը։

— Լո՞ւ, — գոռաց Հիթքլիֆը, — կեր վերջացրու և դուրս կորիր։

— Նաև Հերթընի հողը, նրա փողերը, — շարունակում էր

անխոհեմ աղջիկը:— Հերթընը և ես այժմ բարեկամներ, ենք. և ես նրան ամեն ինչ կպատմեմ ձեր մասին:

Տերը, ասես, մի պահ շփոթվեց, գունատվեց, ոտքի ելավ՝ մահացու ատելություն հայացքն անթարթ սեեռելով աղջկա վրա:

— Եթե ինձ հարվածեք, Հերթընն էլ ձեզ կհարվածի,— ասաց Քեթրինը,— ուստի ավելի լավ է, նստեք ձեր տեղը:

— Եթե Հերթընը քեզ սենյակից դուրս չվռնդի, ես մի հարվածով նրան կուղարկեմ տարտարոս,— որոտաց Հիթքլիֆը:— Նզովյա՛լ վհուկ: Դու համարձակվում ես նրան գրգռել ի՞մ դեմ: Դո՛ւրս այստեղից: Լսո՛ւմ ես: Շարտիր նրան խոհանոց... ես կսպանեմ նրան, էլլեն Դին, եթե թույլ տաս նրան թեկուզ և մեկ անգամ նորից երևա իմ աչքին:

Հերթընը շշուկով փորձեց համոզել Քեթրինին, որ հեռանա:

— Դո՛ւրս քարշ տուր դրան,— կատաղած գոռաց տերը:— Դու դեռ կանգնել ու խոսո՞ւմ ես,— և նա մոտեցավ, որ կատարի իր հրամանը:

— Հերթընը, չար մարդ, այլևս չի ենթարկվի ձեզ,— ասաց Քեթրինը:— Եվ շատ շուտով նա կսկսի ձեզ ատել նույնքան, որքան և ես:

— Հանդի՛ստ, կամա՛ց,— կշտամբանքով փնթփնթաց Հերթընը:— Ես չեմ ուզում լսել, թե դուք ինչպես եք նրա հետ խոսում: Բավակա՛ն է:

— Բայց դուք թույլ կտա՞ք, որ նա ինձ ծեծի,— ճշաց Քեթրին:

— Հեռացեք,— շնչաց նա լրջորեն:

Բայց շատ ուշ էր: Հիթքլիֆը արդեն բռնել էր աղջկան:

— Հիմա դու հեռացիր,— ասաց նա էրնշուռին:— Այդ անիծյալ վհուկը ջլալնացրեց ինձ և այն էլ այս պահին, երբ էլ չեմ դիմանում: Ես նրան կստիպեմ մեկընդմիշտ զղջալ:

Նա ձեռքը կոխեց աղջկա մազերի մեջ. Հերթընը փորձեց մազերն ազատել նրա ձեռքից՝ խնդրելով տիրոջը այս անգամ չխփել նրան: Հիթքլիֆի սև աչքերը վառվում էին, թվում էր, թե ուր որ է Քեթրինին կտոր-կտոր կանի. ես փորձեցի օգնության հասնել և փրկել նրան, երբ հանկարծ տիրոջ մատնեքը բացվեցին, հիմա էլ բռնեց աղջկա թևը և սեեռուն նայեց նրա դեմքին, ամուլ փակեց նրա աչքերը, մի պահ կանգ

առավ, ասես ուզում էր ուշքի գալ, և, նորից դառնալով Քեթ-րինին, շինծու հանգստությամբ ասաց.

— Դուք պետք է սովորեք ձեզ պահել այնպես, որ ես չկատաղեմ, այլապես մի օր իսկապես կսպանեմ ձեզ: Գնացեք միսիս Դինի մոտ, նստեք նրա կողքին և ձեր հանգիստ խոսքերը նրա ականջին ասեք: Իսկ ինչ վերաբերվում է Հերթլն էրնշուուին, ապա, եթե տեսնեմ, որ նա լսում է ձեզ, ես նրան կհեռացնեմ այստեղից և թող փնտրի, թե որտեղ կարող է հաց վաստակել: Ձեր սերը նրան կդարձնի վտարանդի ու մուրացկան... Նեյլի, տարեք սրան. և դուք բոլորդ էլ ինձ հանգիստ թողեք, հեռացեք:

Ես իմ ջահել տիկնոջը տարա հետս. նա շատ ուրախ էր, որ այդպես էժան պրծավ, և շղիմագրեց: Մյուսները հետեցին մեզ, իսկ միստր Հիթքլիֆը մինչև ճաշ միայնակ փակված մնաց ճաշասենյակում:

Ես Քեթրինին խորհուրդ տվի ճաշել վերևում. բայց հենց որ Հիթքլիֆը նկատեց, որ նրա տեղը դատարկ է, ինձ ուղարկեց նրա հետևից: Ինքը ոչ մեկիս հետ չէր խոսում, ուստի էր շատ քիչ և ճաշից անմիջապես հետո գնաց՝ նախադուռը շարժելով, որ մինչև երեկո չի վերադառնա:

Երկու բարեկամները, նրա բացակայության պահին, տեղավորվեցին տան մեջ, և ես լսեցի, թե ինչպես Հերթլնը խիստ տոնով ընդհատեց իր հորաքրոջ աղջկան, երբ սա սկսեց սկեսրայրին մերկացնել իր հոր՝ Հինդլիի նկատմամբ ունեցած վարմունքի համար:

Հերթլնն ասաց՝ ինքը թույլ չի տա, որ անարգեն տիրոջը: Եթե նա սատանա էլ լինի, դա ոչ մի նշանակություն չունի. ինքը միևնույն է, կպաշտպանի նրան և ավելի շուտ կուղենա, որ Քեթրինը, սովորականի պես, հայհոյի իր հորը և ոչ թե միստր Հիթքլիֆին:

Լսելով այդ՝ Քեթրինը դայրացավ, բայց Հերթլնը միջոց գտավ ստիպելու նրան, որ լռի. նա հարցրեց, թե նրան ինչպես դուր կգար, եթե ինքը սկսեր վատաբանել նրա հորը: Այն ժամանակ Քեթին հասկացավ, որ էրնշուուն նեղանում է, երբ նսեմացնում են իր տիրոջը. նա ամուր կապերով կապված էր նրա հետ, բանականությունը չէր կարող քանդել սովորության շղթաներով ամրացված այդ կապերը, և անգթու-

թյուն կլինե՞ր փորձելը: Քեթրինը ցույց տվեց իր սրտի բարոյթյունը. այդ պահից սկսած խուսափում էր գանգատվել Հիթքլիֆից և իր հակակրանքը արտահայտել նրա նկատմամբ. նա խոստովանեց ինձ, ասելով՝ ցավում է, որ փորձել էր թշնամություն սերմանել տիրոջ և Հեթթրնի միջև. իրոք, չեմ կարծում, որ Քեթրին այն ժամանակվանից սկսած, իր քեռու տղայի ներկայությամբ, երբևէ մի վանկ արտաբերած լինե՞ր իր ճնշողի նկատմամբ:

Երբ այդ աննշան տարածայնությունը հարթվեց, նրանք նորից բարեկամներ դարձան, երկուսն էլ՝ թե աշակերտը և թե ուսուցչուհին, շատ ջանասեր էին իրենց բազմազան դրամուռների մեջ: Աշխատանքն ավարտելուց հետո ես ներս մտա, որ նստեմ նրանց հետ, և ինձ այնքան շոյված ու հանգիստ էի դրում, երբ նայում էի նրանց, որ շնկատեցի, թե ինչպես անցավ ժամանակը: Դուք գիտե՞ք, նրանք երկուսն էլ որոշ չափով ինձ համար ասես հարազատ երեխաներ լինե՞ին. երկար ժամանակ ես հպարտացել էի մեկով, իսկ հիմա համոզված էի, որ մյուսն էլ կդառնա իմ ուրախության աղբյուրը: Հերթընի ազնիվ, ջերմ բնավորությունը և բնածին խելքը շուտով թոթափեց տգիտության ու նվաստության խավարը, որի մեջ նա դաստիարակվել էր, իսկ Քեթրինի անկեղծ գովասանքները խրախուսում, հորդորում էին նրա ջանասիրությունը: Նրա պայծառացող միտքը լուսավորում էր գեմքը, և դրանից նրա տեսքը դառնում էր կայտառ ու վեհանձն. ես հազիվ էի կարողանում պատկերացնել, որ իմ առաջ կանգնած էր մի մարդ, որին տեսել էի այն օրը, երբ իմ փոքր լեդիին, Քրեգս զնալուց հետո գտա Մոլեգին հողմերի դարավանդում:

Մինչ ես հիանում էի նրանցով, նրանք աշխատում էին, մինչև որ մթնշաղը թանձրացավ, վերադարձավ նաև տերը: Նա գլխավոր մուտքից ներս մտավ անսպասելիորեն, տեսավ մեզ երեքիս, նախքան մենք կարողացանք գլուխներս բարձրացնել և նայել նրան:

Էհ, մտածեցի ես, դեռ երբեք ավելի հաճելի ու անմեղ տեսարան չէր եղել, և աղաղակող խայտառակություն կլինե՞ր, եթե նա սկսեր կշտամբել նրանց: Կրակի կարմիր ցուլքը լույս էր շողում նրանց գեղեցիկ գլուխների վրա և լուսավորում մանկական ազահ հետաքրքրությամբ աշխուժացած նրանց

դեմքերը. որովհետև, թեև տղան քսաներեք տարեկան էր, իսկ աղջիկը՝ տասնութ, բայց նրանցից յուրաքանչյուրը հետագայում դեռ շատ նորանոր բաներ պետք է զգար ու իմանար. նրանցից ոչ հեկը դեռ չէր ունեցել և չէր դրսևորել զգաստ, հիասթափված հասունությունը յուրահատուկ զգու՝ մունքներ:

Նրանք միասին աչքները բարձրացրին ու հանդիպեցին Հիթբլիֆի հայացքին. դուք, գուցե, հրեք չեք նկատել, որ, նրանց աչքերը շատ նման են, իսկ դրանք Քեթրին էրնշոուի աչքերն են: Այս Քեթրինը նման չէր առաջինին, բացի, թերևս, լայն ճակատից և ունեցների յուրահատուկ կորագծից, որը նրան տալիս էր մի փոքր ամբարտաժան տեսք՝ ուզում էր նա այդ, թե ոչ, Հերթլենի նմանությունը գնում էր ավելի հեռուն. այն միշտ էլ եղել էր անսովոր, իսկ այդ պահին հատկապես ապշեցուցիչ էր թվում, երբ նրա զգացմունքները ալեկոծվե՞լ էին և մտավոր ընդունակությունները արթնացել արտասովոր գործունեության համար:

Ես ենթադրում եմ, որ հենց այդ նմանությունն է, որ միստր Հիթբլիֆին զինաթափ արեց. ակնհայտ բորբոքվածությամբ համակված՝ նա մոտեցավ օջախին, բայց այդ վիճակը ջատ շուտ էլ մեղմացավ, երբ նայեց հրիտառարդին կամ, ես կասեի, ընդունեց այլ բնույթ, որովհետև ինքը դեռ զբաղվում էր հուզված վիճակում:

Նա Հերթլենի ձեռքից վերցրեց պիրքը, նայեց բաց արած էջը, հետո վերադարձրեց առանց որևէ դիտողության, միայն Քեթրինին նշան արեց, որ հեռանա. նրա ընկերը նրանից հետո երկար չհապաղեց, և ես էլ վերկացա, որ հեռանամ, բայց տերը խնդրեց ինձ նստել տեղում:

— Այս վախճանը ողորմելի է, այնպես չէ՞, — նկատեց նա մի պահ խորհրդածելով այն տեսարանի շուրջ, որին ինքը հենց նոր ականատես եղավ: — Արդյոք սա իմ մոլեգին ջանքերի հիմար ավարտը չէ՞: Ես ձեռք բերեցի լծակներ ու բրիչներ, որպեսզի երկու տուն քանդեմ, ինձ վարժեցնեմ այնպես, որ կարողանամ Հերկուլեսի նման աշխատել, և երբ ամեն ինչ պատրաստ է, ամեն ինչ իմ իշխանության տակ է, ես համոզվում եմ, որ երկու տանիքների քանդելու ցանկությունը այլևս չունեմ: Իմ հին թշնամիները չհաղթեցին ինձ: Հիմա

իսկը ժամանակն է, որ վրեժ լուծեմ նրանց երեխաներից: Դա ես կարող եմ, ոչ ոք չի խանգարի ինձ: Բայց դրանից ի՞նչ օգուտ: Ես չեմ ուզում հարված հասցնել, չեմ ուզում նեղություն տալ ինձ և ձեռք բարձրացնել: Դա այնպես է հնչում, ասես ես միայն աշխատում էի ցուցաբերել հիանալի մեծահոգություն, սակայն դա բոլորովին էլ այդպես չէ. պարզապես կորցրել եմ քանդելուց հաճույք ստանալու իմ ընդունակությունը, իսկ ես չափազանց ծույլ եմ, որ իզուր տեղը քանդեմ:

— Նեւիլի, մոտենում է տարօրինակ փոփոխությունը, ես այժմ դրա ստվերի մեջ եմ: Այնքան քիչ հետաքրքրություն կա իմ ամենօրյա կյանքում, որ ես համարյա մոռանում եմ ուտելն ու խմելը: Այս երկուսը, որ դուրս գնացին սենյակից, միայն նրանք են, որ ինձ համար դեռ պահպանում են իրենց առարկայական գոյությունը, իսկ դա իրականություն է, որը ինձ անտանելի ցավ է պատճառում: Աղչկա մասին չեմ խոսի, նրա մասին մտածել անգամ չեմ ցանկանում. ես իսկապես չեմ ուզում նրան տեսնել, նրա ներկայությունը ինձ խեղադարձության է հասցնում: Իսկ տղան իմ մեջ արթնացնում է այլ զգացմունքներ, և, այդուհանդերձ, եթե միայն կարողանայի այդ անել առանց խելագար համարվելու, ես նրան հափտյանս չէի ուզենա տեսնել: Դու, թերևս, մտածիր, որ ես իսկապես խելքս թռցնում եմ,— ավելացրեց նա, ջանալով ժպտալ,— եթե ես փորձեի նկարագրել քեզ անցյալի հազարավոր հիշողություններն ու տեսարանները, որոնք նա արթնացնում կամ մարմնավորում է: Բայց դու, իհարկե, չես խոսի այն մասին, ինչ ես քեզ ասում եմ, իսկ իմ միտքը միշտ էլ այնքան ինքնամփոփ է, որ ես, վերջապես, գայթակցություն եմ ունենում այն դուրս թափել մեկ ուրիշի ներկայությամբ:

Հինգ րոպե առաջ Հերթընը ինձ ոչ թե մի մարդկային էակ էր թվում, այլ իմ երիտասարդության մարմնավորումը: Իմ զգացմունքները նրա հանդեպ այնքան բազմազան էին, որ հնարավոր չէր խելացի խոսքով մոտենալ նրան:

Նախ՝ ապշեցուցիչ նմանությունը Քեթրինին, սարսափելի կերպով տղային կապում է նրա հետ: Դու, երեխ, կմտածես, որ դա ավելի ուժեղ պետք է ներգործի իմ երեւակայության

վրա, բայց իրականում, դա ինձ համար երկրորդական բան է, որովհետև ի՞նչը ինձ չի կապում Քեթրինի հետ, և ի՞նչը ինձ չի հիշեցնում նրան: Ես չեմ կարող ներքև նայել, նրա դեմքը ուրվագծված է սալաքարի վրա: Այդ դեմքը ապի յուրաքանչյուր բեկորի, յուրաքանչյուր ծառի մեջ է. գիշ լցնում է օդը, ցերեկը հայտնվում ամեն մի առարկայի ուրվագծում, շուրջս ամենուրեք նրա պատկերն է: Տղամարդկանց ու կանանց ամենասովորական դեմքերը, իմ սեփական դիմագծերը նմանվում են նրան և հիշեցնում են նրան: Բովանդակ աշխարհը սարսափելի հուշաթերթ է, որը հիշեցնում է ինձ, որ Քեթրինը գոյություն է ունեցել, և որ ես նրան կորցրել եմ:

Այնպես որ Հերթրնի կերպարանքը իմ անմահ սիրո, իրավունքներս վերականգնելու իմ կատաղի ջանքերի, ստորացման ու հպարտության, երջանկության և տվայտանքների ուրվականն է...

Իմ այդ մտքերը վերապատմելը խելագարություն է, բայց դա՛ միայն կօգնի ձեզ հասկանալու, թե ինչո՞ւ, որքան էլ անցանկալի լինի ինձ համար իմ մշտնջենական մենությունը, Հերթրնի ընկերակցությունը ինձ թեթևություն չի բերում. այն ավելի շուտ խորացնում է իմ հարատև տառապանքը և դա մասամբ էլ պրդում է ինձ անտարբեր լինել, երբ տեսնում եմ, թե ինչպես է նա իր հորաքրոջ տղջկա հետ հաշտ ու համերաշխ ապրում: Հիմա ես կարող եմ նրանց վրա այլևս ուշադրություն չդարձնել:

— Բայց դուք ի՞նչը նկատի ունեիք փոփոխություն ասելով, միստր Հիթքլիֆ,— ասացի ես՝ նրա տոնից անհանգստացած, թեև նրան մեռնելու կամ խելագարվելու ոչ մի վտանգ չէր սպառնում: Նա պինդ ու առողջ էր. իսկ ինչ վերաբերվում էր նրա բանականությանը, ապա պետք է ասել, որ մանկության տարիներից ի վեր սիրում էր կանգ առնել կյանքի սովորոտ կողմերի վրա և ընկնում էր անսովոր երեվակայության մեջ. գուցե տառապել է մենամոլությամբ, որի պատճառը իր հանդույցյալ կուռքն էր, բայց մնացած բոլոր դեպքերում նրա քանականությունը նույնքան առույզ էր, որքան և իմը:

— Դա ես չդիտեմ, քանի դեռ չի հասել ժամը,— ասաց նա,— հիմա ես միայն նախազգույժ եմ այն:

— Իսկ դուք չե՞ք շարժվում, որ հիվանդ եք,— հարցրի ես:

— Ոչ, Նելլի, ոչինչ չեմ զգում,— պատասխանեց նա:

— Ուրեմն դուք մահից չե՞ք վախենում,— շարունակեցի ես:

— Վախենում: Ոչ,— առարկեց նա:— Ոչ երկյուղ ունեմ, ոչ մահվան նախազգացում և ոչ էլ դրա հույսը: Եվ ինչո՞ւ պետք է ունենամ: Իմ պողպատյա կառուցվածքով, իմ շափավոր ապրելակերպով ու անվտանգ զբաղմունքներով, ես հավանաբար, պետք է մնամ երկրի երեսին այնքան ժամանակ, մինչև որ գլուխս լիովին սպիտակի: Եվ, այդուհանդերձ, այսպիսի պայմաններում գոյությունս շարունակել ես չեմ կարող, ստիպված եմ ինքս ինձ հիշեցնել, որ հարկավոր է շնչել... նաև հիշեցնել իմ սրտին, որ բաբախի. կարծես մի ձիգ զսպանակ ես ծռում... լոկ հարկադրված եմ կատարում ամենաթեթև գործողությունը, որին ինձ չի մղում իմ գլխավոր հոգսը և միայն հարկադրաբար նկատում եմ որևէ բան՝ կենդանի կամ մեռած, որը կապված չէ միակ, ամեն ինչ կլանող մտքի հետ... ես ունեմ միայն մեկ ցանկություն, և իմ ամբողջ էությունը, բոլոր ընդունակություններս ձգտում են հասնել դրան: Այն էլ այնքան երկարատև ու անշեղ են ձգտում, որ, համոզված եմ, իմ ցանկությունը կկատարվի շուտով, որովհետև այն կլանել է իմ ամբողջ կյանքը. ես ամբողջապես կլանված եմ դրա կատարման նախազգացումներով:

Իմ խոստովանությունները շթեթևացրին ինձ, բայց, գուցե, դրանք բացատրեն վերջերս իմ բնավորության մեջ դրսևորվող մի քանի անմեկնելի շրջադարձներ: Օ՛, աստված իմ, ինչ հարատև պայքար է, գոնե շուտ վերջանալ:

Նա սկսեց քայլել սենյակում, քթի տակ փնթփնթալով սարսափելի բաներ, մինչև որ հակվեցի այն մտքին, որին, ինչպես ինքն էր ասում, մոտեցել էր նաև Զոգեֆը, որ խիղճը նրա տիրույթից դարձրել էր մի երկրային դժոխք: Ես զարմանում էի, թե սա ինչով է վերջանալու:

Առաջներում էլ Հիթլերիֆը հազվադեպ էր արտաքին տես-

քով մատնում իր հոգեկան միճակը, սակայն ևս վաղուց արդեն չէի կասկածում, որ այն նրա համար դարձել էր մի սովորական բան. դա հաստատում էր և ինքը, բայց նրա ամբողջ ապրելակերպից ոչ ոք չէր կռահի այդ փաստը: Ախր դուք էլ, միստր Լոքվուդ, գլխի չէիք ընկնում, երբ հանդիպում էիք նրան, իսկ այն օրերին, որի մասին պատմում եմ, միստր Հիթքլիֆը ճիշտ նույնն էր, ինչպես այն ժամանակ, միայն ավելի շատ էր սիրում մենսթյուն և, թերևս, էլ ավելի սակավախոս էր մարդկանց շրջապատում:

ԳԼՈՒԽ ՆՐԵՍՈՒՆՁՈՐՍԵՐՈՐԳ

Այդ երեկոյից հետո, մի քանի օր միստր Հիթքլիֆը խուսափում էր մեզ հետ սեղան նստելուց, սակայն, չէր կամենում Հերթլենին ու Քեթրին ուղղակի դուրս անել: Նա խորշում էր այդպիսի լիակատար զիջում անել իր զգացմունքներին, ավելի շուտ գերադասում էր իրեն հեռու պահել. օրը մեկ անգամ ուտելը բավական էր թվում իր գոյությունը պահպանելու համար:

Մի անգամ գիշերը, երբ բոլորը տանք պառկած էին, ես լսեցի, թե ինչպես նա իջավ ներքև և դուրս գնաց շքամուտքից. նրա գալն ու ներս մտնելը չլսեցի, իսկ առավոտյան համոզվեցի, որ դեռ չէր վերադարձել:

Ապրիլ ամիսն էր, եղանակը մեղմ էր ու տաք, խոտն այնպես կանաչ էր, որպիսին լինում է միայն վարար անձրևների ժամանակ և արեգակի լույսի ներքո. հարավային պատի երկու գաճաճային խնձորենի լրիվ ծաղկել էին:

Նախաճաշից հետո Քեթրինը պնդեց, որ մի բազկաթոռ բերեմ և նստեմ տան ծայրում եղած եղևնիների տակ ու աշխատանքս կատարեմ. այն դժբախտ գեպքից հետո լիովին ապաքինված Հերթլենին հրապուրելով համոզեց, որ փորի և մշակի իր փոքրիկ ծաղկանոցը, որը Զոգեֆի գանգատվելու պատճառով տեղափոխվել էր պարտեզի հեռավոր անկյունը:

Ես հանգիստ վայելում էի շրջապատի գարնանային բուրմունքը և իմ գլխավերևի հիանալի մեղմ կապույտը, երբ իմ ջահել տիրուհին, որ վազել էր դարպասի մոտ երիզազարդի համար գարնանածաղկի արմատները բերելու, վերադարձավ մի քիչ բեռնավորված ու հայտարարեց, որ միտոր Հիթբլիֆը գալիս է։

— Խոսեց հետո,— ավելացրեց նա, շփոթված դեմքով։

— Եվ ի՞նչ ասաց,— հարցրեց Հերթընը։

— Հրամայեց, որ շուտ չքվեմ,— պատասխանեց նա։— Բայց սովորականից այնքան էր տարբերվում, որ ես ակամա կանգ առա, որ նայեմ նրան։

— Հը, ի՞նչ կա,— հարցրեց նա։

— Դե, գրեթե զվարթ էր և ուրախ։ Ոչ, ի՞նչ «գրեթե», շատ խիստ հուզված էր. և՛ կատաղած էր, և՛ ուրախ,— բացատրեց նա։

— Ուրեմն գիշերային զբոսանքներից էա հաճույք է ստանում,— նկատեցի ես շինծու անհոգ տոնով, իսկ իրականում, ապշել էի նրանից ոչ պակաս։ Խորապես հուզված շտապեցի, որքանով ստուգեմ նրա խոսքի ճշմարտությունը, որովհետև ամեն օր չէ, որ տիրոջը կարելի է այդպես ուրախ տեսնել, ներողություն խնդրեցի ու գնացի տուն։

Հիթբլիֆը կանգնած էր բաց դռան մեջ. նա դժգույն էր ու դողում էր, բայց աչքերն իսկապես պսպղում էին տարօրինակ ուրախ փայլով, որը փոխում էր նրա ամբողջ դեմքի արտահայտությունը։

— Չհ՞ք ուզում նախաճաշել,— հարցրի ես։— Դուք, երևի, ամբողջ գիշեր զբոսնելուց քաղցած կլինեք։

Ուզում էի պարզել, թե որտեղ էր եղել, բայց չէի համարձակվում անմիջապես հարցնել այդ մասին։

— Ոչ, քաղցած չեմ,— պատասխանեց նա՝ դեմքը շուտ տալով և խոսելով ավելի շուտ արհամարհանքով, կարծես կռահում էր, որ ես փորձում եմ գուշակել նրա ուրախ տրամադրության պատճառը։

Ես շփոթվեցի. չգիտեի, թե որքան հարմար կլինի նրան դիմել խրատական տոնով։

— Իմ կարծիքով դաշտերում թափառելու փոխարեն,—
ասացի ես,— ավելի լավ է անկողնում լինել. մանավանդ
այսպիսի խոնավ եղանակին: Կարող եք մրսել և ջերմել,
ձեզ հետ ինչ-որ բան է կատարվում:

— Ոչ այնպիսի բան, որին չկարողանամ դիմանալ,—
առարկեց նա,— և կդիմանամ շատ մեծ բավականությամբ,
եթե միայն ինձ հանգիստ թողնեք. ներս անցեք և մի ձանձ-
րացրեք ինձ:

Ծնթարկվեցի ու կողքից անցնելով նկատեցի, որ նա կատ-
վի պես արագ էր շնչում:

«Այո,— մտորում էի ինքս ինձ,— հիվանդությունից մենք
չենք ազատվի: Չեմ կարողանում պատկերացնել, թե եա
ինչ էր անում»:

Կեսօրին մեզ հետ միասին նստեց ճաշի և իմ ձեռքից ըն-
դունեց պոռնկե-պոռնկ լցված ափսե՛ն, ասես ուզում էր
նախկին ծոմերի ժամանակ բաց թողածը լրացնել:

— Ծս մրսած չեմ և տենդ էլ չունեմ, Նելլի,— ասաց նա՝
ակնարկելով առավոտյան ասած իմ խոսքերի մասին:— Եվ
ես պատրաստ եմ պատշաճը հատուցել ձեզ, ինձ մատուցած
կերակրի համար:

Նա վերցրեց դանակն ու պատառաքաղը և պատրաստվում
էր սկսել ճաշը, երբ ուտելու ցանկությունը, ասես, միան-
գամից կորավ: Նա դանակ պատառաքաղը դրեց սեղանին,
անձկալից հայացքը գցեց լուսամուտին, ապա վերկացավ ու
դուրս գնաց:

Մենք տեսնում էինք, թե ինչպես էր նա անցուդարձ անում
պարտեզում, մինչև որ ճաշեցինք վերջացրինք, և էրնշոուն
ասաց, որ կգնա ու կհարցնի, թե ինչու չուզեց ճաշել. նա կար-
ծեց, թե մենք ինչ-որ բանով վշտացրել ենք տիրոջը:

— Հը, գալի՞ս է,— հարցրեց Քեթրինը, երբ վերադարձավ
նրա քեռու տղան:

— Ոչ,— պատասխանեց նա,— լայց բարկացած չէ.
կարծես, իրոք, իրեն լավ է զգում և ինչ-որ բանից գոհ է:
Միայն թե երկու անգամ հետը խոսելով նրան համբերությու-
նից հանեցի և այն ժամանակ հրամայեց ինձ վերադառնալ

ձեզ մոտ. նա զարմացած ասաց, թե ես ինչպես կարող եմ, բացի ձեզներից, մի այլ հասարակություն փնտրել:

Նրա ափսեան դրի բուխարու ցանցի վրա, որ ճաշը շատուշի: Մեկ-երկու ժամ հետո, երբ սենյակը դատարկվեց, նա վերադարձավ տուն, ամենեին էլ շխաղաղված. նույն անբնական, այո, անբնական ուրախությունը փայլում էր նրա սև հոնքերի տակ. դեմքը նույն անարյուն դեմքն էր, նույն սուր-սուր ատամները, որոնք ժամանակ առ ժամանակ մերկացնում էր ինչ-որ ժպիտի նման մի բանով: Դողում էր ամբողջ մարմնով, բայց ոչ այնպես, ինչպես դողում են ցրտից կամ թուլությունից, այլ այնպես, ինչպես դողում է պինդ ձգված լարը, ավելի շուտ ցնցվում էր, քան դողում:

«Մի հարցնեմ տեսնեմ, թե ինչ է կատարվում նրա հետ,— մտածեցի ես,— բա էլ ո՞վ հարցնի»: Եվ ես սկսեցի:

— Դուք որեւէ բարի լո՞ւր եք ստացել, միստր Հիթքլիֆ: Դուք անսովոր կերպով հուզված եք երևում:

— Որտեղի՞ց պիտի բարի լուր ստանամ,— ասաց նա:— Հուզված եմ քաղցից, բայց, ինչպես երևում է, չպետք է ուտեմ:

— Ձեր ճաշը պատրաստ է,— պատասխանեցի ես,— իսկ ինչո՞ւ չեք ուզում ուտել:

— Հիմա չեմ ուզում,— շտապով մրթմրթաց նա:— Կրապասեմ մինչև ընթրիք: Եվ մեկընդմիշտ, Նելլի, խնդրում եմ զգուշացնել Հերթընին և մյուսներին, որ նրանք ինձնից հեռու մնան. ես չեմ ուզում, որ որեւէ մեկը անհանգստացնի ինձ, կամենում եմ այս սենյակում միայնակ լինել:

— Ինչ-որ նոր պատճառ կա, որ նրանց վտարում եք,— հարցրի ես:— Ասեք ինձ, միստր Հիթքլիֆ, ինչո՞ւ եք այդքան տարօրինակ: Որտե՞ղ էիք այս գիշեր: Ես հարցնում եմ ոչ թե զուտ հետաքրքրությունից, այլ...

— Դու հարցնում ես հենց ամենախսկական հետաքրքրությունից,— ծիծաղելով ընդհատեց նա:— Բայց կպատասխանեմ: Այս գիշեր ես դժոխքի շևնքին էի: Այսօր մոտիկից եմ տեսնում իմ երկինքը. աչքերս հառել եմ դրան՝ հաղիվ երեք ոտնաչափ է մեզ բաժանում: Իսկ հիմա ավելի

լավ կանես, որ հեռանաս: Դու քեզ վախեցնող ոչ մի բան չես տեսնի և չես լսի, եթե միայն չսկսես ինձ լրտեսել:

Օջախը մաքրելուց ու սեղանը հավաքելուց հետո դուրս եկա, ավելի շատ ապշած, քան երբեք:

Այդ օրը նա տնից այլևս դուրս չեկավ, և ոչ ոք չէր խախտում նրա մենությունը, մինչև որ ժամը ութին ես հարկ համարեցի նրա համար բերել մոմ և ընթրիք, թեև ինձ չէին խնդրել:

Նա նստած էր արմունկներով բաց լուսամուտի դռին հենված, բայց դուրս չէր նայում. նրա հայացքն ուղղված էր ներսի խավարին: Ածուխները անբոց մխալով այրվել, դարձել էին մոխիր, թխպոտ երեկոյի խոնավ ու մեղմ օդը լցրել էր սենյակը և այնքա՛ն խաղաղ էր, որ կարելի էր ոչ միայն տարբերել Գիմմերթընի մոտակայքում հոսող առվակի խըշ-խըշոցը, այլև կարկաչունն ու կլկլոցը՝ հղկված մանրաքարերի կամ ջրից դուրս ցցված խոշոր քարերի մեջ:

Դժգոհությամբ բացականչություն դուրս թռավ իմ բերանից, երբ տեսա տխուր օջախը և սկսեցի մեկը մյուսի հետևից փեղկերը փակել, մինչև որ հասա նրա լուսամուտին:

— Կարելի՞ է փակել, — հարցրի ես, որպեսզի արթնացնեմ նրան, որովհետև նա անշարժ էր:

Օջախի կրակի բռնկումը լուսավորեց նրա դեմքը, երբ խոսում էի: Մհ, միստր Լոքվուդ, չեմ կարող արտահայտել, թե ինչ սարսափելի ցնցում զգացի, երբ տեսա նրա դեմքը: Այդ փոս ընկած սև՝ աչքերը: Այդ ժպիտն ու մեռելային գունատությունը: Ինձ թվաց, թե իմ առջև կանգնած է ոչ թե միստր Հիթքլիֆը, այլ մի լար ոգի: Վախից ձեռքիս մոմը դեմ առավ պատին և խավարը պարուրեց մեղ:

— Այո, փակիր, — ասաց նա իր սովորական ձայնով: — Էհ, ի՛նչ անշնորհքն ես: Ինչո՞ւ էիր մոմը թեք բռնած պահում: Շուտ արա, մեկ ուրիշը բեր:

Սարսափելի հիմար վիճակում դուրս նետվեցի և Զոգեֆին ասացի.

— Տերը խնդրում է լույս բերել և կրակը վառել:— Ինքս չէի համարձակվում նորից ներս մտնել:

Ջողեֆը թրխկոցով կրակը լցրեց գոգաթիակի մեջ ու գնաց. բայց անմիջապես կրակը հետ բերեց, մյուս ձեռքին ընթրիքի սկուտեղը բռնած և բացատրեց, որ միսար Հիթքլիֆը պառկում է քնելու և մինչև առավոտ ոչինչ չի ուզում ուտել:

Հետո լսեցինք, թե նա ինչպես էր սանդուղքով վեր բարձրանում, բայց գնաց ոչ թե իր սովորական ննջասենյակը, այլ այն սենյակը, որտեղ դրված էր մեկուսացրած մահճակալը. սենյակի լուսամուտը, ինչպես ասել եմ, այնքան լայն էր, որ ամեն ոք կարող էր այդ տեղով անցնել. մտքովս անցավ, որ նա, երևի, որոշել է կեսգիշերային նոր զրոսանք կատարել, բայց չի ուզում, որ մենք կասկածենք այդ մասին:

«Չլինի շար ոգի է կամ արնախում հրեշ,— մտածում էի ես: Կարդացել եմ այդ զազիր, դիվային մարմնացումների մասին: Հետո սկսեցի մտածել այն մասին, թե ինչպես էի նրան դաստիարակել փոքր ժամանակ, թե ինչպես էի նրան խնամել մանկության տարիներին, ինչպես էի հետևում, որ աճի, առնականանա, իր ամբողջ կյանքում քայլել եմ նրա հետ կողք-կողքի: Ինչ հիմարություն է անձնատուր լինել սարսափի այդ զգացումին:

Բայց որտեղից հայտնվեց այդ փոքրիկ սև էակը, որին բարի մարդը ապաստարան տվեց ի կործանումն իրեն,— շշնջում էր սնահավատությունը, երբ նիրհում էի անզգա վիճակում: Եվ կիսաքուն վիճակում սկսեցի ինքս ինձ ձանձրացնել՝ նրա համար հնարելով պատշաճ ազգակցություն, և, կրկնելով զգաստամիտ դատողություններս, ես նորից հետևում էի նրա անցած կյանքը, ճամփաների մռայլ փոփոխություններով. և, ի վե՛րջո, պատկերացնում էի նրա մահն ու թաղումը. հիշում եմ միայն, որ ինձ համար ծայրահեղ տանջալից եղավ այն խնդիրը, թե ինչ մակագրություն թելադրեմ նրա շիրմաքարի համար և ինչպես պայմանավորվեմ գերեզմանափորի հետ. և քանի որ նա ազգանուն չունի և չէինք կարող ցույց տալ նրա տարիքը, մենք ստիպված հղանք բավարարվել սոսկ «Հիթքլիֆ» բառով: Հենց այդպես էլ եղավ:

Եթե լինեք հանգստարանում, ապա նրա շիրմաքարի վրա կկարդաք միայն անունը և մահվան տարեթիվը:

Այգաբացը վերադարձրեց ինձ իմ ողջամտությունը: Վերկացա և հենց որ աչքերս սկսեցին ինչ-որ բան շոկել, դուրս եկա պարտեզ ստուգելու, թե արդյոք նրա լուսամուտի տակ ոտնահետքեր չկա՞ն: Հետքեր չկային:

«Գիշերել է տանը,— մտածեցի ես,— և այսօր նա իրեն լավ կզգա»:

Սովորականի պես նախաճաշ պատրաստեցի տնեցիներին համար, բայց Հերթընին ու Քեթրինին ասացի, որ արագ ուտեն վերջացնեն, քանի դեռ տերը ցած չի իջել. նա ուշ է պառկել քնելու: Նրանց զերադասեցին նախաճաշել պարտեզում ծառերի տակ, և ես նրանց համար այդտեղ հարմարեցրի մի փոքրիկ սեղան:

Նորից ներս մտնելով, ես ներքևում տեսա միստր Հիթքլիֆին: Նա և Ջոզեֆը խոսում էին դաշտային աշխատանքների վերաբերյալ ինչ-որ գործի մասին. տերը հասկանալի ու մանրամասն ցուցումներ էր տալիս քննարկվող գործի առիթով, բայց խոսում էր արագ և շարունակ նայում էր շուրջը, իսկ դեմքին՝ նույն հուզված արտահայտությունն էր, նույնիսկ է՛լ ավելի հուզված:

Երբ Ջոզեֆը սենյակից դուրս եկավ, նա նստեց այնտեղ, որտեղ սովորաբար նստում էր, և ես նրա առջև դրեցի մի գավաթ սուրճ: Նա գավաթը մոտ քաշեց, ապա ձեռքերը դրեց սեղանին և հայացքը հառեց հակառակ կողմի պատին ու սկսեց դրա մի որոշակի կտորը դիտել. և նրա անհանգիստ ու շողացող աչքերը այնպիսի ազահ հետաքրքրությամբ էին դրա վրա այս ու այն կողմ հաժում, որ ինչպես ինձ թվաց, մի պահ չէր շնչում:

— Դե կերե՛ք,— բացականչեցի ես, հացը հրելով նրա ձեռքի կողմը:— Կերեք և խմեք, քանի դեռ տաք է: Սուրճը մի ժամ կլինի, որ սպասում է ձեզ:

Նա ինձ չէր նկատում, բայց և այնպես ժպտում էր: Ես ավելի շուտ կուզենայի նրան տեսնել ատամները կոճտացնելիս, քան ժպտալիս:

— Միստր Հիթքլիֆ: Տե՛ր իմ,— ճշացի ես:— Ի սեր

աստծո, այնպես մի նալիք, որ կարծես տեսնում եք երկնային մի տեսիլք:

— Ի սեր աստծո, այդպես բարձր մի զոռացեք,— պատասխանեց նա:— Հապա նայեք ձեր շուրջը և ասեք, մենա՞կ ենք մենք այստեղ:

— Իհարկե,— եղավ իմ պատասխանը,— իհարկե, մենակ ենք: Այնուամենայնիվ, ես ահամայից հնազանդվեցի, ասես այնքան էլ հավատացած չէի:

Ձեռքի մի շարժումով նա սեղանի վրայի ամանները հեռացրեց իրենից և հակվեց առաջ, որ էլ ավելի լավ նայի:

Այժմ ես հասկացա, որ նա պատին շէր նայում, շնայած ես միայն նրան էի տեսնում, բայց պարզ էր, որ նրա հայացքը սևեռված էր իրենից երկու յարդ հեռու գտնվող ինչ-որ մի բանի: Եվ, ինչ էլ որ լիներ դա՝ թե ծայրահեղ նուրբ հաճույք, և թե ծայրահեղ սուր տառապանք էր առաջացնում: Համենայն դեպս, նրա դեմքի տառապալից ու խանդավառ արտահայտությունը հանգեցնում էր այդ մտքին:

Երևակայական առարկան անշարժ չէր. Հիթքլիֆի աչքերը հետևում էին դրան անխոնջ աշալիջությունամբ, նույնիսկ, երբ խոսում էր ինձ հետ, աչքերը երբեք չէր կտրում դրանից: Իզուր էի նրան հիշեցնում, որ նա երկար ժամանակ է, որ ոչինչ չի ուտում, իսկ եթե զիջելով իմ հորդորներին, մի թեթև շարժվում էր, որ մի որևէ բան վերցնի կամ ձեռքը պարզում էր, որ մի կտոր հաց վերցնի, մատները փակվում, սեղմվում էին, նախքան մոտենալը, և անշարժ մնում սեղանի վրա, մոռանալով, թե ինչի համար էր ձեռքը պարզել:

Նստել, համբերությունամբ փորձում էի ցրել նրան ուշադրությունը կլանող մտորմունքից, երբ նա, բորբոքված, վերկացավ և ասաց, թե ինչո՞ւ իրեն հնարավորություն չեմ տալիս ուտել այն ժամանակ, երբ ինքն է կամենում, ապա ավելուցրեց, որ մյուս անգամ իզուր շապասեմ, կարող եմ ամեն ինչ թողնել սեղանի վրա և հեռանալ:

Այս խոսքերն ասելուց հետո՞ նա տնից դուրս եկավ, երբ զի միջով ձգվող շավղով դանդաղորեն շարժվելով՝ չէր ցցավ դարպասի հետևում:

Ժամերը սահում էին տագնապով լի. վրա հասավ երև-
կուն... Մինչև ուշ գիշեր ես չէի պառկում, իսկ եթե պառկում
էլ էի, չէի կարողանում քնել: Նա վերադարձավ կես գիշերն
անց և ննջասենյակ գնալու փոխարեն փակվեց ներքևի սեն-
յակում: Ես ականջ էի դնում, անհանգիստ շուռումուռ գալիս,
և, ի վերջո, հագնվեցի ու ցած իջա: Չափազանց տանջալից
էր պառկած մնալ անկողնում և ուղեղս անհանգստացնել
հարյուրավոր վատ բաներ կասկածելով:

Ես տարբերում էի միստր Հիթքլիֆի ոտնաձայնը. նա ան-
դադար քայլելով չափում էր հատակը. և շատ հաճախ
տնքոցի նմանվող իր խոր շնչառությամբ խախտում էր լռու-
թյունը: Կցկտուր բառեր էր փնթփնթում. միակ բանը, որ
կարողացա հասկանալ՝ Քեթրինի անունն էր, որ դուգորդվում
էր խանդաղատանքի կամ տանջանքի վայրագ արտահայ-
տություններով: Այդ անունը նա արտասանում էր այնպես,
կարծես դիմում էր ներկա եղող մի մարդու՝ հանգիստ ու
հաստատ և հոգու խորքից:

Ես սիրտ չէի անում գնալ և ուղիղ մտնել նրա սենյակը,
բայց ուզում էի նրա ուշադրությունը շեղել իր անունընկերից
և դրա համար զբաղված էի խոհանոցում վառարանի մոտ՝
խառնում էի կրակը. ապա սկսեցի մաքրել, հանել մոխիրը:
Դա ավելի շուտ զրավեց նրա ուշադրությունը, քան ես
ակնկալում էի: Նա անմիջապես դուռը բացեց և ասաց.

— Նելլի, մոտ եկ. արդեն առավոտ է: Ներս արի, մո-
մը բեր:

— Ժամը չորսն է խփում,— պատասխանեցի ես,— մոմ
եք ուզում, որ տանեք վե՞րև. դուք կարող եք այն վառել այս
կրակից:

— Ոչ, չեմ ուզում վերև գնալ,— ասաց նա:— Ներս եկ,
կրակը վառիր և արա ինչ-որ հարկավոր է:

— Նախ պետք է ածուխները լավ կարմրացնել ալյստեղ,
և նոր միայն կրակը ներս բերել,— առարկեցի ես և աթոռը
մոտ քաշելով, վերցրի փութսը:

Այդ միջոցին նա հետուառաջ էր անում գրեթե խելագար
վիճակում. նրա ծանր հառաչանքները այնքան հաճախակի

Լին հաջորդում մեկը մյուսին, որ թվում էր, թե ժամանակ չէր մնում շնչելու:

— Երբ լույսը բացվի, ես կուղարկեմ Գրինի հետևից,— ասաց նա:— Ուզում եմ նրան մի քանի իրական հարցեր տալ, քանի դեռ կարողանում եմ մտքերս զբաղեցնել այդպիսի բաներով և քանի դեռ ի վիճակի եմ հանգիստ գործելու: Մինչև հիմա կտակա չեմ գրել. թե ինչպես պետք է տնօրինեմ իմ սեփականությունը՝ ոչ մի կերպ չեմ կարողանում որոշել: Կուզենայի այն ոչնչացնել, վերացնել երկրի երեսից:

— Ես այդպես չէի ասի, միստր Հիթքլիֆ,— միջամտեցի ես:— Ձեր կտակը մի փոքր հետաձգեք. դեռ ժամանակ կունենաք զղջալու ձեր կատարած բազմաթիվ անարդարացի գործերի համար: Երբեք չէի կարծում, որ ձեր ջղերը կարող են այդպես քայքայվել. հիմա, սակայն, ձեր ջղերը դարձանալիորեն խանգարված են, և գրեթե լիովին հենց ձեր սեփական մեղքով: Այն վերջին երեք օրը, ինչպես դուք եք անցկացրել, կտապալեր նաև հսկային: Մի փոքր կերեք և սպուկեք քնեք: Հապա մի նայեք ձեզ հայելու մեջ և կտեսնեք, թե ինչքան անհրաժեշտ են թե՛ մեկը, և թե՛ մյուսը. ձեր այտերը փոս են ընկել, իսկ աչքերը արյունով լցվել, դուք նման եք մի մարդու, որը մեռնում է քաղցից և կուրանում է անքնությունից:

— Ես մեղավոր չեմ, որ չեմ կարողանում ոչ ուտել, ոչ քնել,— առարկեց նա:— Հավատացնում եմ, դա կատարվում է առանց որոշակի դիտավորություն. ես կուտեմ ու կքնեմ հենց որ կարողանամ: Բայց դա նույնն է, թե ջրում խեղդվող մարդուն առաջարկես, որ հանգստանա, երբ մի շարժումով նա կարող է ափ հասնել: Նախ ես պետք է ափ հասնեմ, այն ժամանակ կհանգստանամ: Լավ, միստր Գրինը հարկավոր չէ. իսկ ինչ վերաբերում է իմ զղջալուն անարդար գործերիս համար՝ ոչ մի անարդար բան չեմ արել և զղջալու բան չունեմ: Ես չափազանց երջանիկ եմ, և, սակայն, բավականաչափ երջանիկ չեմ: Իմ հոգին իր երանություն մեջ սպառնում է մարմինս, բայց չի բավարարվում:

— Դուք երջանի՞կ եք, տեր իմ,— ճշացի ես։— Դա տարօրինա՞կ երջանկություն է։ Եթե դուք լսեիք ինձ առանց զայրանալու, ես մի խորհուրդ կտայի, որը է՛լ ավելի կեր-
ջանկացնեի ձեզ։

— Ի՞նչ խորհուրդ,— հարցրեց նա։— Դե, խոսեք։

— Ինքներդ գիտեք, միստր Հիթքլիֆ.— ասացի ես,— տասներեք տարեկանից սկսած դուք ապրել եք հսամուլ-
կան, ոչ քրիստոնեական կյանքով և, հավանաբար, հաղիվ
թե այդ ժամանակամիջոցում գեթ մեկ անգամ ձեռքում բռնած
լինեք աստվածաշունչը դուք երևի, մոռացել եք, թե սուրբ
գրքում ինչի մասին է խոսվում, իսկ այժմ ժամանակ չունեք,
որ փնտրեք հասկանաք։ Մի՞թե վնասակար կլինեի, որ
ուղարկեիք որևէ մեկի հետևից՝ մի որևէ քահանայի, միևնույն
է, թե ինչ հավատի կլինեի նա, որ կարողանար բացատրել
ձեզ աստվածաշունչը, ցույց տար, թե ինչքան եք մոլորվել ու
հեռացել նրա պատվիրաններից և պիտանի չեք լինի երկնքի
համար, եթե մինչև մեռնելը չփոխվեք։

— Ոչ միայն չեմ զայրանում, նեղի, ես ձեզ շատ պար-
տական եմ,— ասաց նա,— որովհետև դուք հիշեցրիք ինձ,
թե ինչ կարգադրություններ պիտի անեմ իմ թաղման կա-
պակցությամբ։ Թող ինձ գերեզմանատուն տանեն երեկոյան
դեմ։ Դուք և Հերթլենը կարող եք, Էթե ուզում եք, ուղեկցել
ինձ և հատկապես հետևեք, որ գերեզմանափորը երկու դա-
գադի մասին իմ ցուցմունքները կատարի։ Ոչ մի քահանա
հարկավոր չէ և ոչ էլ դամբանական խոսք. ասում եմ ձեզ,
որ համարյա հասել եմ իմ երկինքը. ուրիշների երկինքն ինձ
համար ընդհանրապես ոչ մի արժեք չունի և բոլորովին ցան-
կալի չէ։

— Ենթադրենք, դուք կպնդեք ձեր համառ ժոմապահու-
թյան վրա և այդպես էլ կմեռնեք, բայց չէ որ կարդեկին ձեզ
թաղել գերեզմանատանը,— ասացի ես՝ զայրանալով նրա
անաստված անտարբերության վրա։— Դա ձեզ դո՞ւր կգա։

— Չեն արգելի,— առնարկեց նա։— Իսկ Էթե արգելե՞ն,
դուք ինձ թաքուն կտեղափոխեք. և Էթե դուք այդ շանեք,
դուք փաստերով կհամոզվեք, որ մեռյալները չեն դադարում
գոյություն ունենալուց։

Երբ լսեց, որ առանը մյուսներն էլ սկսեցին շարժվել, նա մեկուսացավ իր որջը, և ես ազատ շունչ քաշեցի։ Բայց օրվա երկրորդ կեսին, երբ Զոգեֆն ու Հերթընը գնացին աշխատելու, նա կրկին հայտնվեց խոհանոցում և հուզված հայացքով խնդրեց ինձ գալ ու նստել տանը. ուզում էր, որ մեկը մոտը լինի։

Ես հրաժարվեցի՝ անկեղծորեն ասելով, որ նրա տարօրինակ խոսակցություններն ու վարքը վախեցնում են ինձ, և որ նրա ընկերակցության մեջ միայնակ գտնվելու ոչ ուժ ունեմ, ոչ էլ ցանկություն։

— Դուք իսկապես ինձ չարագործ եք համարում,— ասաց նա, շարագուշակ ծիծաղելով,— մի չափազանց նողկալի բան, որի հետ մի տանիքի տակ ապրելն անվայել է։

Ապա, դառնալով դեպի Քեթրինը, որն այդտեղ էր, և նրա զալուն պես թաքնվեց իմ թիկունքում, կիսածաղրական տոնով ավելացրեց.

— Չե՞ք գա, թոչնակս, չեմ վնասի ձեզ։ Ո՛չ, Ձեզ համար ես սատանայից էլ վատն եմ։ Դե ինչ, այստեղ կա մեկը, որ չի խուսափի իմ ընկերությունից։ Բայց, վկա է աստված, նա անողոր է։ Օ՛հ, անիծյալ։ Դա անասելի շատ է, քան կարող են տանել միսն ու արյունը՝ նույնիսկ իմը։

Նա այլևս ոչ մեկի ընկերակցությունը չէր փնտրում։ Երբ սկսեց մթնել, գնաց իր սենյակը. ամբողջ գիշեր, լուսաբացից հետո էլ մենք շարունակ լսում էինք նրա տնքոցն ու շշնջոցը։ Հերթընը ուզում էր ներս մտնել, բայց ես նրան խնդրեցի, որ գնա և կանչի միստր Քեննեթին, որպեսզի միասին մտնեն նրա մոտ։

Երբ բժիշկը եկավ, ես պահանջեցի, որ մեզ ներս թողնեն և փորձեցի դուռը բաց անել, բայց այն կողպած էր ներսից, իսկ Հիթքլիֆը մեզ ուղարկեց գրողի ծոցը։ Նա ասաց, որ ինքը լավ է և ցանկացավ, որ իրեն հանգիստ թողնենք, ուստի բժիշկը թողեց, գնաց։

Հաջորդ երեկո շատ խոնավ էր. տեղատարափ անձրևը յուշում էր մինչև լուսաբաց։ Երբ առավոտյան դուրս եկա

պատույտ գործելու տան շուրջը, տեսա, որ տիրոջ լուսամուր
լայն բացված էր և անձրևն ուղիղ խփում էր ներս։

Ուրեմն նա մահճակալում պառկած չէ,— մտածեցի ես։—
Հորդ անձրևից լրիվ կթրջվեր։ Նա կամ վեր է կացել, կամ էլ
դուրս է գնացել։ Աղմուկ չեմ բարձրացնի, համարձակորեն
ներս կմտնեմ ու կստուգեմ։

Հաջողությամբ դուռը մյուս բանալիով բաց արի, մոտ
վաղեցի մահճակալին՝ սենյակը դատարկ էր։ Արագ հետ քա-
շելով միջնորմը, ներս նայեցի։ Միստր Հիթքլիֆն այնտեղ
մեջքի վրա պառկած էր անկողնում։ Նրա աչքերը հանդիպեցին
իմին այնպիսի սուր ու շար հայացքով, որ ես ցնցվեցի.
թվում էր, թե նա ժպտում է։

Մտքովս շանցավ, որ նա մեռած է. բայց դեմքն ու վիզը
թրջվել էին անձրևից. անկողնից կաթկթում էր, և նա բո-
լորովին անշարժ էր։ Լուսամուտի փեղկը կախված ճոճվում
էր, լուսամուտի զոզին դրած ձեռքը քերծվել էր, պոկված
մաշկից արյուն չէր ծորում, և երբ ես մատներս կպցրի ձեռ-
քին, այլևս չէի կարող կասկածել՝ նա մեռել էր, անդա-
յացել։

Ես լուսամուտը փակեցի. նրա երկար սև մազերը սան-
րեցի՝ ճակատից հետ տանելով փորձեցի աչքերը փակել,
որպեսզի, եթե հնարավոր է, հանգչենեմ դրանց սարսափելի,
ասես կենդանի սևեռուն հայացքը, քանի դեռ ոչ ոք չէր տեսել
այն։ Աչքերը չէին փակվում, որոնք կարծես, ծաղրում էին
իմ ջանքերը, բաց շուրթերն ու սուր-սուր սպիտակ ատամ-
ները նույնպես ծաղրում էին։ Վախի նոր նոպայով բռնված՝
ես ճշալով կանչեցի Ջոզեֆին։ Ջոզեֆը քստքստացնելով եկավ
վերև և աղմուկ բարձրացրեց, բայց վճռականորեն հրաժար-
վեց դիպչել նրան։

— Սատանան նրա հոգին հանեց, տարավ,— ճշում էր
նա։— Իմ կարծիքով, թող վերցնի նաև նրա մարմինը, այն
հարկավոր չէ։ Էհ, ինչ շարագործ ննջեցյալ է, ատամները
բացվել են, հապա մի նայիր. և ծեր մեղապարտը ատամ-
ները բաց անելով նրա տնազն արեց։

Ինձ թվաց, թե նա հենց հիմա կտկտի վաղվղել մահճակալի

շորջը, բայց հանկարծ կանգ առավ, ծնկի եկավ, ձեռքերը բարձրացրեց և սկսեց գոհություն արտահայտել բարձրյալին այն բանի համար, որ օրինական սեփականատերը և հին առհմը վերահաստատվել են իրենց իրավունքների մեջ:

Այդ սարսափելի դեպքից հս ընկճվել էի. հիշողությունս անխուսափելի ճնշող տխրությամբ անդրադարձավ անցած-դնացած դեպքերին: Բայց խեղճ Հերթընը միակ մարդն էր, որ վիշտ էր ապրում: Ամբողջ գիշեր ննջեցյալի մոտ նստած արտասվում էր դառնորեն: Սեղմում էր նրա ձեռքը, համբուրում կծու հեզնական վայրագ դեմքը, որին մյուս բոլոր մնացածները խուսափում էին նայել. նա ողբում էր խոր կակիծով, որը, բնականաբար, բխում էր նրա ազնիվ սրտից, թեև այն կոփված պողպատի պես ամուր էր:

Միստր Քեննեթը դժվարանում էր որոշել, թե տանտերը ինչ հիվանդությունից մեռավ: Ես նրանից թաքցրի այն, որ նա չորս օր ոչինչ չէր կերել, վախենալով, որ դա կարող էր հանգեցնել բարդությունների: Բացի այդ, ես համոզված էի, որ նա դիտավորյալ չէր խուսափում ուտելիքից. դա նրա տարօրինակ հիվանդության ոչ թե պատճառն էր, այլ հետևանքը:

Չնայած ամբողջ շրջանի զայրույթին, մենք նրան թաղեցինք այնպես, ինչպես կամեցել էր ինքը: Միայն էրնշոուն, ես, գերեզմանափորն ու դագաղը տանող վեց հոգին էինք ուղեկցում ննջեցյալին:

Այդ վեց հոգին հենց որ դագաղը իջեցրին գերեզման, թողին հեռացան: Մենք մնացինք տեսնելու, թե ինչպես էին գերեզմանը հողով ծածկում: Հերթընը արտասվալից դեմքով փորեց, հավաքեց կանաչ ճիմահողը և ծածկեց ծխաթույր գերեզմանը, որը հիմա էլ նույնքան խնամքով հարդարված ու կանաչապատ է, որքան և երկու հարևան թմբերը, և ես հուսով եմ, որ բնակիչը մյուս երկուսի պես պինդ քնած է: Բայց գյուղի մարդիկ, եթե հարցնեք նրանց, կերգվեն աստվածաշնչով, որ նա շրջում է. ոմանք ասում են, որ հանդիպել են նրան եկեղեցու մոտ և ցախիների թփուտների մեջ և նույնիսկ այս տան մեջ: Դատարկ բաներ են, կասեք դուք, ես էլ նույն կարծիքին եմ: Բայց խոհանոցում կրակի մոտ

նստած այդ ծերուկը պնդում է, որ երկուսին էլ տեսել է միասին Հիթթլիֆի լուսամուտից դուրս նայելիս անձրևային գիշերներին նրա մահվան օրից ի վեր. ինձ հետ էլ մի տարօրինակ բան պատահեց մեկ ամիս առաջ:

Մի անգամ երեկոյան դեմ զնում էի Ագարակատուն. մութ երեկո էր, սպառնացող որոտը մոտենում էր, և հենց Մուկեղին հողմերի դարավանդի շրջադարձի մոտ հանդիպեցի մի փոքրիկ տղայի, որը առջևն արած քշում էր մի ոչխար, երկու զառնուկի հետ միասին: Նա սոսկալի լաց էր լինում, և ես կարծեցի, թե զառնուկները են ենթարկվում նրան:

— Ի՞նչ է պատահել, փոքրիկս, — հարցրի ես:

— Այնտեղ կանգնած են Հիթթլիֆը և մի կին, այ այն սարի տակ, — ասաց նա, հեկեկալով, — վախենում եմ նրանց մոտով անցնել:

Ես ոչինչ չէի տեսնում, բայց ոչ տղան, ոչ էլ ոչխարները տեղից չէին շարժվում. ուստի ես խորհուրդ տվի նրան, որ ներքևի ճանապարհով անցնի զնա:

Ցախիների դաշտերով մենակ անցնելիս՝ նա, երևի, հիշել է ուրվականների մասին լսած այն հիմարաբանությունները, որ նրա ներկայությամբ պատմել են իր ծնողներն ու բարեկամները. դրա համար էլ նրա աչքին ուրվականներ էին երևում: Բայց, այնուամենայնիվ, ես հիմա չեմ սիրում մութն քնկնելուց հետո տնից դուրս գալ, և չեմ սիրում միայնակ մնալ այս մռայլ տան մեջ. ոչինչ չեմ կարող անել ինձ հետ, ես ուրախ կլինեմ, երբ նրանք այստեղից տեղափոխվեն Ագարակատուն:

— Ուրեմն նրանք պատրաստվում են զնալ Ագարակատուն, — ասաց Լոքվուդը:

— Այո, — պատասխանեց միսիս Դինը, — հենց որ ամուսնանան. հարսանիքը նշանակված է նոր տարվա օրը:

— Հապա ո՞վ է ապրելու այստեղ:

— Զոզեֆը կմնա, որ հետևի տանը և, գուցե, մի տղա էլ վերցնի, որ մենակ չլինի: Նրանք կտեղավորվեն խոհանոցում, իսկ մնացած ամեն ինչը կողպեքի տակ կպահվի:

— ... Եվ կտրվի ուրվականներին, որոնք կցանկանան ապրել այս տանը, — ավելացրի ես:

— Ոչ, միտար Լորվուդ,— ասաց Նեյլին, գլուխը տարուբերելով,— ես հավատում եմ, որ մեռածները խաղաղ ենջում են, բայց լավ չէ, երբ այդպիսի թեթևամտությամբ են խոսում նրանց մասին:

Այդ պահին պարտեզի դարպասը բացվեց. զբոսաշրջիկները վերադառնում էին:

— Նրանք ոչ մի բանից վախ չունեն,— փնթփնթացի ես՝ լուսամուտից նայելով, թե ինչպես են մոտենում:— Նրանք երկուսով խիզախությամբ կգիմավորեն սատանի անթիվ զորքերին:

Նրբ նրանք բարձրացան առմուտք և կանգ առան, որ մի վերջին հայացք գցեն լուսնյակին կամ, ավելի ճիշտ, իրար նայեն այդ լույսի տակ, ես անհաղթահարելի ցանկություն զգացի, որ խուսափեմ նրանց նորից հանդիպելուց: Ինչ-որ բան որպես հիշատակ ինձնից խոթելով միսիս Դինի ձեռքը և ուշադրություն չդարձնելով անքաղաքավարության մասին ինձ արած նրա հանդիմանական խրատներին, խոհանոցի միջով անհետացա, հենց որ նրանք բաց արին տան դուռը և այնպես, ես կհաստատեի Ջոզեֆի կարծիքը տնտեսուհու թեթևաբարո, անխոհեմ արարքների մասին, եթե, բարեբախտաբար, ծերուկը ինձ հարգարժան մի մարդ չհամարեր, երբ իր ոտքերի տակ լսել էր սովերենի ¹ քաղցր հնչյունը:

Իմ վերադարձն ավելի երկար տևեց, որովհետև ես շեղվեցի ճանապարհից, ուղղություն վերցրի եկեղեցու կողմը: Կանգ առնելով պատերի տակ, տեսա, որ ավերումը շատ արագ էր կատարվել հենց այդ յոթ ամսվա ընթացքում. լուսամուտներից շատերը, առանց ապակիների, նման էին սև անցքերի. իսկ տանիքի հերձաքարերը տեղ-տեղ տանիքի գծից վերև դուրս էին ցցվել, որպեսզի աստիճանաբար ցած թափվեն վրա հասնող աշնան փոթորիկներից:

Ես սկսեցի փնտրել և շուտով գտա երեք շիրմաքար ճահիճի ծայրալանջին. մեջուղինը գորշագույն էր և կիսով չափ թաղված էր ցախիների մեջ. միայն էդգար Լինթընի շիրմաքարը՝ ծածկված ճիմով ու մամուռով, մասամբ ներդաշնա-

¹ Ռսկե դրամ (անգլ.):

կում էր դրան. կանաչը փռվելով տարածվել էր մինչև ոտքերը, իսկ Հիթքլիֆինը տակավին մերկ էր:

Ես այդ բարի երկնքի տակ հարկ եղածից ավելի երկար մնացի. նայում էի թիթեռներին, որոնք թռչկոտում էին հավամբոս թփերի ու զանգակածաղիկների մեջ, ականջ էի դնում քամու մեղմ շնչին խոտի մեջ, և զարմանում էի, թե մարդիկ ինչպես կարող են մտածել, որ հանգիստ քուն չունեն նրանք, ովքեր քնել են այս խաղաղ հողի տակ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Գլուխ Եռանգին	3
Գլուխ Երկրորդ	10
Գլուխ Երրորդ	21
Գլուխ չորրորդ	38
Գլուխ Հինգերորդ	43
Գլուխ վեցերորդ	54
Գլուխ յոթերորդ	63
Գլուխ ութերորդ	77
Գլուխ իններորդ	89
Գլուխ տասներորդ	110
Գլուխ տասնմեկերորդ	131
Գլուխ տասներկուերորդ	146
Գլուխ տասներեքերորդ	163
Գլուխ տասնչորսերորդ	173
Գլուխ տասնհինգերորդ	190
Գլուխ տասնվեցերորդ	201
Գլուխ տասնյոթերորդ	208
Գլուխ տասնութերորդ	230
Գլուխ տասնիններորդ	243
Գլուխ քսաներորդ	249
Գլուխ քսանմեկերորդ	256
Գլուխ քսաներկուերորդ	278
Գլուխ քսաներեքերորդ	286
Գլուխ քսանչորսերորդ	297
Գլուխ քսանհինգերորդ	310

Գլուխ քսանվեցերորդ	315
Գլուխ քսանյոթերորդ	321
Գլուխ քսանութերորդ	327
Գլուխ քսանիներորդ	346
Գլուխ երեսուներորդ	354
Գլուխ երեսունմեկերորդ	362
Գլուխ երեսուներկուերորդ	369
Գլուխ երեսուներեքերորդ	384
Գլուխ երեսունչորսերորդ	395

Գրական-գեղարվեստական հրատարակություն

ԷՄԻԼԻ ԲՐՈՆՏԵ

Մոլեգին հողմերի դարավանդ
վեպ

Литературно-художественное издание
ЭМИЛИ БРОНТЕ

ГРОЗОВОЙ ПЕРЕВАЛ

Роман
(На армянском языке)

Խմբ. վարիչ՝ Դ. Գ. Եսայան
Խմբագիր՝ Գ. Գ. Խաչատրյան
Նկարիչ՝ Հ. Մ. Մատուռյան
Գեղ. խմբագիր՝ Հ. Ս. Մալխասյան
Տեխ. խմբագիր՝ Ս. Գ. Շահվերդյան
Վերատպագող սրբագրիչ՝ Հ. Ն. Զարյան

ИБ 6840

Հանձնված է շարվածքի 17.01.91: Ստորագրված է տպագրության
17.09.91: Զտփսը՝ $84 \times 108^{1/32}$: Թուղթ՝ տպագր. № 2: Տառատեսակ
«Գրքի սովորական»: Տպագրություն բարձր, 21,84 պայմ. տպ. մամ.,
22,26 պայմ. ներկ. թերթ., 18,8 հրատ. մամ.: Տպաքանակ 30.000:
Պատվեր՝ 525: Գինը՝ պայմանագրային:

«Նաիրի» հրատարակչություն, Երևան—9, Տերյան 91:

Издательство «Наири», Ереван-9, ул. Теряна, 91.

Հակոբ Մեղապարտի անվան պոլիգրաֆիական արտադրական միա-
վորում, Երևան-9, Տերյան 91:

Հայաստանի Հանրապետության նախարարների խորհրդին առընթեր
մամուլի վարչություն:

Полиграфическое производственное объединение имени Акопа
Мегапарта Ереван-9, ул. Теряна, 91

Управление по печати при Совете Министров Республики
Армения.